Açıklamalı Büyük Berlin ve Frankfurt Baskısı

BERTOLT BRECHT

BÜTÜN OYUNLARI

1

- *İncil*
- *Baal (1919)*
- *Baal (1922)*
- *Adam Baal'in Özgeçmişi*
- *Gecede Trampet Sesleri*
- *Düğün*
- *Dilenci ya da Ölü Köpek*
- *Şeytan Kovma*
- *Karanlıktaki Işık*
- *Balık Avı*
- *Düzlük*
- *Cangılda*
- *Şehirlerin Cangılında*

Türkçesi Firuzan Gürbüz Gerhold

EVEREST

EVEREST

2310

BERTOLT BRECHT

Şair, tiyatro yazarı ve yönetmeni Bertolt Brecht, 10 Şubat 1898'de Augsburg'da doğdu. 1917-1918 yılları arasında Münih Ludwig Maximilian Üniversitesi'nde doğa bilimleri, tıp ve edebiyat okudu ancak Augsburg'daki bir askeri hastanede sıhhiye eri olarak görevlendirildiği için 1918'de öğrenimine ara vermek zorunda kaldı. 1922'den itibaren Münih Kammerspiele'de dramaturg olarak çalıştı. 1924 ila 1926 yılları arasında Berlin Alman Tiyatrosu'nda yönetmenlik yaptı. 1933'ün başlarında *Önlem* adlı oyunu yasaklandı, sahneye koyanlar vatana ihanetten mahkemeye verildi. Reichstag Yangını'ndan bir gün sonra Brecht, ailesi ve arkadaşlarıyla birlikte Berlin'i terk etti; sürgün hayatı Prag, Viyana, Zürih, Danimarka, İsveç, Finlandiya ve ABD'de geçti. ABD'de komünist parti üyesi olmakla suçlandı ve 30 Ekim 1947 tarihinde "Amerikan Karşıtı Faaliyetleri İzleme Komitesi" tarafından sorgulanmasının ardından Zürih'e yerleşti. Brecht, dramaların yanı sıra Prag, Paris ve Amsterdam'daki çeşitli göçmen dergileri için makaleler de yazdı. 1948'de sürgünden döndüğü Berlin'de yazar ve yönetmen olarak çalıştı. 14 Ağustos 1956'da bu şehirde öldü.

FİRUZAN GÜRBÜZ GERHOLD

1958'de İstanbul'da doğdu. Orta ve lise öğrenimini Almanya'da tamamladı. 1979'da *Milliyet*'te gazeteciliğe başladı. *Hey* dergisinde, Karacan Yayınları'nda, *Sabah* ve *Vatan* gazetelerinde çalıştı. Birçok aylık dergide yazdı. 2000 yılından günümüze dek çeşitli yayınevlerinde 200'e yakın çevirisi yayımlandı. Carl Gustav Jung, Friedrich Nietzsche, Johann Wolfgang von Goethe, Arthur Schopenhauer, Joseph Roth, Stefan Zweig ve Bertolt Brecht gibi pek çok yazarın kitaplarını Almancadan Türkçeye kazandırdı. 50'nin üzerinde çocuk kitabı yazdı. Bunların yanı sıra ünlü şahsiyetlerin biyografilerini kaleme aldı. Çeviri ve biyografi çalışmalarını halen Köyceğiz ve Almanya'da sürdürmektedir.

BERTOLT BRECHT

BÜTÜN OYUNLARI 1

Açıklamalı Büyük Berlin ve Frankfurt Baskısı

Yayıma Hazırlayanlar:
Werner Hecht
Jan Knopf
Werner Mittenzwei
Klaus Detlef Müller

Danışman:
Hermann Kähler

Türkçesi: Firuzan Gürbüz Gerhold

Aufbau ve Suhrkamp yayınevleri ortak yayımladıkları bu edisyonu Helene Brecht-Weigel'e ithaf etmiştir.

Yayın No **2310**
Everest Sahne **1**

Bütün Oyunları 1
Bertolt Brecht

Kitabın Özgün Adı: *Große kommentierte Berliner und Frankfurter Ausgabe. Band 1: Stücke 1*

Editör: Levent Alarslan
Almanca Aslından Çeviren: Firuzan Gürbüz Gerhold
Kapak Tasarımı: Kardelen Akçam
Sayfa Tasarımı: Ceyhun Aydı
Düzeltmen: Burcu Terzioğlu

1. Basım: Ocak 2023

ISBN 978-605-185-937-8
ISBN 978-605-185-941-5 (Ciltli)

Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

BÜTÜN OYUNLARI 1

İçindekiler

Oyunlar

Açıklamalar

İNCİL

[Die Bibel]

Bertold Eugen'in Tek Perdelik Oyunu

Kişiler

Büyükbaba • Belediye başkanı baba • Kız • Erkek kardeş

Drama Hollanda'da Katolikler tarafından kuşatılmış bir Protestan şehrinde geçer.

BİRİNCİ SAHNE

Pazaryerindeki bir evin rahat döşenmiş odası. Cumbada çiçek pervazlı aynalı pencere. Büyükbaba masada okumaktadır. Kız cumbadadır. Ara sıra uzaktan karışık gürültüler gelir.

BÜYÜKBABA *(ciddi ve yüksek sesle okuyarak)*: Saat üçte İsa yüksek sesle, "Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?" diye bağırdı. Ve bir süre sonra çevresinde duranlar onunla alay ettiler: "Başkalarını kurtardı, kendini kurtaramıyor. Çarmıhtan in de sana iman edelim." O zaman İsa yeniden bağırdı: "Tamamlandı!" Ardından başını eğdi ve son nefesini verdi.[1]

KIZ: Burası tuhaf bir şekilde bunaltıcı, sokaklarda bir tek insan yok. Korkuyorum.

BÜYÜKBABA: Halk surların üzerinde, çocuğum. Bu yüzden böyle boş. Korkmana gerek yok.

KIZ: Sanırım saldırı birazdan başlar. Ama bu yüzden korkmuyorum.

BÜYÜKBABA *cevap vermez, İncil'in sayfalarını karıştırır.*

KIZ: Nereden kaynaklanıyor, bilmiyorum. Bu korkuyu ilk kez bu sabah hissettim. Babam ve erkek kardeşim gittikten sonra. Kardeşim o an bana öyle tuhaf baktı ki. "Bugün belli olur, saldırıya karşı koymak zor olacak. Kendimizi seve seve feda ederiz," dedi. "Biz"i vurgulayarak söyledi. Bu konuşmanın önemi yok. Ama aklımdan çıkmıyor. Sonra da birden korkuya kapılıyorum. Neden bilmiyorum.

BÜYÜKBABA: Kuruntu bunlar! Böyle birçok kez gittiler. Her seferinde geri döndüler. Senin korktuğunu hiç görmedim.

KIZ *(gözü dalmış)*: Birçok kez gittiler, biliyorum. Hiç endişe duymadım, bunu da biliyorum.

BÜYÜKBABA: Bugün zor bir gün. Düşman saldıracak. Biz buradayız ve yardım edemiyoruz. Sadece Tanrı'dan yardım dileyebiliriz. Dua edelim! Teselliyi İncil'de arayalım.

KIZ *(pencereden dışarı bakarak)*: Hava bugün bunaltıcı.
(Sessizlik.)

BÜYÜKBABA: Ama bu tür işaretler ortaya çıktığında dağlara kaçmalısınız. O zaman kararlı ve sadık olun.[2] Çünkü birçok şey buna bağlı!

KIZ *(bakışları uzaklara çevriliyken)*: Bana başka şeyler anlat, büyükbaba! Senin İncil'in duygusuz. Bizden daha güçlü olan insanlardan söz ediyor.

BÜYÜKBABA: Günaha girme, kızım! ... *(Okur)*: Ama ben size komşunuza hizmet edin, diyorum! Açlara ekmek götürün, açlık çekenlere acıyın.[3] *(Sayfayı çevirir.)*

KIZ *(tuhaf)*: Başka şey anlat! Senin İncil'in soğuk. Sıkıntılardan ve ölümlerden söz et ama Tanrı'nın yardımlarını da anlat. İyiliksever, kurtarıcı tanrılar hakkında bir şeyler söyle. Senin İncil'in sadece ceza verenleri tanıyor!

BÜYÜKBABA: Annesini ya da babasını beni sevdiğinden çok seven bana layık değildir.[4] – Bu kitap öyle güzeldir ki. Çünkü güçlüdür. İnsanlar bunu daha fazla okumalı.

KIZ *(kulak kesilir)*: Merdivende ayak sesleri duyuyorum. Ağır, yorgun adımlar. Böyle yürüyen biri yaşlı, bitkin bir adam olmalı. Ya da ağır bir yük taşıyordur. Bakacağım... *(Kapıya gider.)*

BÜYÜKBABA *(alçak sesle)*: Sanırım bu yorgun adımların sahibini tanıyorum.

İKİNCİ SAHNE

Belediye başkanı oğluyla birlikte girer. İri yapılı, gösterişli bir adamdır. Erkek kardeş kıza coşkuyla sarılır.

ERKEK KARDEŞ *(yapmacık bir neşeyle)*: Kardeşim! Güzel bir gün! Top mermileri yağıyor. *(Ciddi)*: Ama hepimiz görevimizi yaptık.
(Sessizlik.)

KIZ: Dışarısı ne durumda, baba? Çok suskun ve ciddisiniz. Durum iyi değil galiba.

BABA *(gözlerini kıza dikerek, ağır ağır)*: Durum kötü, kızım. – – *(Üzüntülü)*: Fazla uzun sürmeyeceğini daha bu sabahtan biliyorduk.

BÜYÜKBABA *(sakin)*: Biz de biliyorduk.

BABA: Size hiçbir şey söylemediler. Biz de sizi heyecanlandırmak istemedik. Ama artık söylenmesi gerek. – Sen anlat, oğlum!

ERKEK KARDEŞ *(tereddütle)*: Anlatacak pek bir şey yok. – Tabyalar yoğun ateş altında kevgir gibi delik deşik oldu. Ayakta tutmak için gece gündüz çalıştık ama boşuna. – Şehirde açlık başladı. Bundan haberiniz yok. Ama aşağı mahallelerde insanlar ölüyor.

KIZ: Onlara yiyecek vermek gerek. Ah, Tanrım! Bizde fazlasıyla var ve bu insanlar ölüyor.

BABA: Onlara yardım edilemez. Sayıları çok fazla. Sadece kendine yazık edersin.

ERKEK KARDEŞ: Şehirde açlık var. Halk bitkin. O kadar bitkinler ki ayakta zor duruyorlar. Ve bugün, yani şimdi, saat 3'te büyük taarruz başlıyor. Katolikler saldıracaklar. Dayanamayacağız.

BÜYÜKBABA *(yerinden doğrularak)*: Dayanmak gerek! Zafer ya da ölüm! Herkes surlara çıkmalı. Savaşmalı ve inançları için ölmeliler. İman edin, diyor Babamız.[5]

ERKEK KARDEŞ *(alayla)*: İman edin! Haha! Biliyor musun, büyükbaba, karnın tokken kolay iman edersin. Barış zamanlarında, rahat odanın içinde. – Zafer artık düşünülemez! Ülkede Katolikler zafer kazandı. Bizler, son Protestan şehri olarak hâlâ dayanıyoruz. – Düşman şehre girecek. Sonra olacakları tahmin edersiniz. Diğer şehirlerin paylaştığı kader bize bunu öğretti. Kadınları ve çocukları ... işte ... ne demeli... Baba, ben devam edemeyeceğim...

KIZ: Nedir? Ne bakıyorsunuz bana öyle dehşet içinde?

(Sessizlik.)

BABA *(yorgun)*: Biraz önce bir elçi geldi. Düşman karargâhından geliyor ... ah, Tanrım.

KIZ *(ona doğru yürür)*: Konuşsanıza, baba! Her şeyi duymak istiyoruz!

BABA *(kızının kollarından kaçınarak mırıldanır)*: Şimdi olmaz! ... *(Sonra yorgun, tembel, duygusuz bir tavırla devam eder)*: Ah

Tanrım, öyle veya böyle söylenmesi gerek! Elçinin dediğine göre ... Katolikler şehri bağışlayacaklarmış ... eğer şehir sakinleri Katolik olursa ve...

BÜYÜKBABA *(haykırarak)*: Olamaz! Devam etme! Ölene kadar savaşacağız!

BABA: Ve bir kız ... kendini düşman komutanına ... bir gece ... feda ederse... *(Çekinerek)*: Sen, kızım!

(Sessizlik. Sonra kız tiz bir sesle haykırır ve babasının üzerine atılmak ister. Hıçkırıklarla sarsılır...)

KIZ: Ben! ... Kendimi feda edeceğim demek! ... Ah Tanrım! ... Ah Tanrım!

BABA *(geri çekilir, boğuk sesle)*: Bırak beni, bırak beni! ... Artık söyledim işte. *(Sırtını dönüp elleriyle yüzünü örter.)*

BÜYÜKBABA *(öfkeyle)*: Kızım, cevap ver!

KIZ *(şaşkın)*: Ne, ne ... ah ... başım... *(Öfkeyle haykırarak)*: Bunu yapmayacağım! Yapmayacağım! Yapamam. *(Hıçkırarak büyükbabanın dizlerine kapanır.)*

BABA *(ağlayarak)*: Böyle diyeceğini biliyordum.

ERKEK KARDEŞ *(kızı sertçe omuzlarından tutarak)*: Buna mecbursun, kardeşim! Halk kurban diye haykırıyor!

BÜYÜKBABA: Defol, ayartıcı seni![6]

ERKEK KARDEŞ *(çaresizliğin verdiği alaycılıkla)*: Şeytanmış. Hahaha! Konu hayat olunca nezaket ortadan kalkıyor! – Sana söylüyorum, kardeşim, buna mecbursun! *(Alçak sesle, adeta yalvararak)*: Kardeşim! Bir halkı kurtaracaksın! Bir halkı! Akrabalarını kurtaracaksın. Babanı! Büyükbabanı! Peşimden geleceksiniz! Bodruma, sokağa.

BÜYÜKBABA: Beni kurtarmayacak! Ben burada kalıyorum!

ERKEK KARDEŞ *(öfkeyle)*: Tanrım! Duymuyor musun, kız! Büyükbaba, sen ikna et, buna mecbur olduğunu söyle ona!

BÜYÜKBABA: Hayır! Mecbur değil! Duydunuz mu, mecbur değil, bir ruh bin bedenden daha değerlidir!

ERKEK KARDEŞ *(öfkeyle)*: Kes sesini, seni budala! Evet, budalasın sen! Ya da acımasızsın! Ahab'dan[7] da acımasız! İnsanlar dışarıda haykırıyor, onları duymuyorsun, dışarıda alevler

yükseliyor, görmüyorsun,[8] büyükbaba, kıyamet günü[9] geldiğinde nasıl hesap vereceksin?

BÜYÜKBABA *(göğsünü gererek)*: Dürüstçe! Söylüyorum sana: Dürüstçe!

ERKEK KARDEŞ *(kahkaha atarak)*: Dürüstçeymiş! Tabii, sen hayal kuradur, o katı dürüstlüğüne devam et! Haha! *(Saat iki kez vurunca ansızın yarıda keserek)*: Üçe yarım saat kalmış! Kızım! Hadi! Saat üçe kadar mühlet verildi, sonra saldırı başlayacak! Binlerce insana merhamet et, kız!

KIZ: Baba, bunu yapmamı sen de istiyor musun?

BABA *susar.*

ERKEK KARDEŞ: Elbette istiyor, baba, söylesene istediğini... Tabii ki istiyor! Haydi gel!

KIZ: Geliyorum!

BÜYÜKBABA *(kızı tutarak)*: Dur! Tanrı'nın şu sözünü bilmez misin? "İnsanların önünde beni inkâr edeni,[10] ben de göklerdeki Babam'ın önünde inkâr edeceğim!" Kızım, kızım! Ruhun artık binlerce bedenden daha mı değersiz? Tanrı der ki, annesini ya da babasını beni sevdiğinden çok seven bana layık değildir! – Dayanmalısın, ruhunu düşün.

ERKEK KARDEŞ: Kes sesini, ihtiyar budala! Sen ve kendin gibi duygusuz, dürüst İncil'in! Kalbinin sesini dinle, kardeşim! Binlerce can için acı çekmek güzel değil mi? Gel ... çabuk!

KIZ: Hayır ... hayır ... çekil git ... büyükbabam haklı. Git...

ERKEK KARDEŞ *(öfkeyle kızı sarsarak)*: Buna mecbursun, kız, mecbursun!

BABA: Bırak onu! Zorlama!

ERKEK KARDEŞ: Seni korkak! Bunu yapmak zorunda!

BABA: Bırak onu, çocuk! Emrediyorum! Bu kadarı yeter. Benimle geliyorsun. *(Onu kapıya doğru çekiştirir.)*

ERKEK KARDEŞ: Siz sadece kendinizi düşünün! Hahaha! *(Çıkarlar. Baba geri döner. Bezgin bir ses tonuyla konuşur.)*

BABA: En azından siz de bizimle gelin, kendinizi kurtarın ... Buraya bir top mermisi düşebilir ... Ev yanar ... Gelin!

BÜYÜKBABA *(göğsünü gererek)*: Sus! Burada kalıyoruz. Sizler gibi dinimizden dönmek istemiyoruz! Gerekirse inancımız için ölürüz. – *(Sertçe)*: Artık bize söyleyecek sözün yok senin. Kızının ruhunu satmak istedin. Çık dışarı! Kızına bakmaya değmezsin sen.

BABA *(ürperir, boğuk sesle titreyerek)*: Değmem ... haklısınız ... değmem... *(Sarsak adımlarla çıkar.)*

ÜÇÜNCÜ SAHNE

Uzaktan gelen boğuk top sesleri. Odanın içi sessizdir. Kız yine cumbadadır. Yanında duran büyükbaba beyaz tenli eliyle onun saçlarını okşar.

BÜYÜKBABA: Ağlama, kızım. Böyle olması gerekiyordu.

KIZ: Çok katıydın, büyükbaba!

BÜYÜKBABA: Katı olmam gerekti. Senin ruhunu satmak istediler.

KIZ *(hayallere dalmış gibi)*: Belki de babam bunu istemiyordu... Bana karşı hep iyiydi. Küçükken beni kollarına alıp "Sen benim küçük, tatlı kızımsın," derdi hep. Sanırım beni kardeşimden daha çok severdi. Sonra annem öldü. Bugün gibi hatırlıyorum. Üzerinde siyah elbisesiyle o kasvetli tabutun içinde yatıyordu. Üç tane uzun, beyaz cenaze mumu geceyi aydınlatıyordu. Biz çocuklar, bütün gece oturup ağlamıştık. Sabah babam gelmiş, beni kollarına alıp öpmüştü. "Artık birbirimize destek olmalıyız, sen benim için yüz dosttan daha değerlisin," demişti. Sonra ölüyü öpmüştü. – Bu bir yemin gibiydi. – – O kasvetli gece neden aklıma geldi, bilmem...
(O anda pencerelerde yeşilimsi-altınsı titreşen alevler yükselir. Ardındaki gökyüzü kan kırmızısıdır. Büyükbaba sandalyesine oturur.)

KIZ *(pencereden büyükbabasına doğru bakarak)*: Yangın büyüyor. Karşıdaki kuleyi çoktan sardı. Neredeyse tüm şehir yanıyor. Şehrin surları kızıl gökyüzünde kapkara yükseliyor. Düşman

saldırıya geçti. Parıldayan karanlık kafileler halinde yürüdüklerini görüyorum. Ah Tanrım! Zavallı şehrimize merhamet et!

BÜYÜKBABA: Bırak, saldırsın düşman, Tanrı bizimle!

(Top seslerinin gürültüsü şiddetlenir. Pencerede ateşin kıvılcımları oynaşır.)

BÜYÜKBABA: Sakin ol, çocuğum. Tanrı bizimle.

(Çanlar daha hızlı çalmaya başlar.)

BÜYÜKBABA *(huşu içinde)*: Çan seslerine kulak ver, çocuk. Hücum çanları! Tanrı yakınımızda! Bunlar Tanrı'nın sesleri! Bizi savaşa çağırıyorlar!

KIZ *(şaşkın)*: Çanlar ... Tanrı'nın sesleri... *(Haykırarak)*: Yüce Tanrım! Tanrı'nın sesleri! *(Kaskatı ve sessizce büyükbabasının önünden geçip dışarı çıkar. Büyükbaba donakalmış, onun ardından bakar. – Gümbürtüler şiddetlenir ve giderek artar. Evin çok yakınında sağır edici bir çatırtı. Dumanlar ve alevler pencereden içeri dolar. Ev yanmaktadır. Sonra ansızın her yer sessizliğe bürünür...)*

BÜYÜKBABA *(yankılanan yüksek bir sesle)*: Tanrım, bizimle kal. Neredeyse akşam olacak, gün batmak üzere.[11]

(Perde, tutuşan odanın üzerine iner.)

SON

BAAL[1]

[Baal]

[1919 Yazımı]

Dostum Orge'ye![2]

Bu tiyatro oyunu, bir konyak meyhanesinde seyirci seçmeksizin yaz için ilahi söyleyen bir adamın –yazın, şnapsın ve şarkının sonuçlarını da kapsayan– sıradan hikâyesini konu ediyor. Adam pek modern bir şair değil. Baal doğuştan avantajlı. 30'unu geçene dek tamamen düzgün bir hayat sürdüğünün de bilinmesi gerekir. O, bu oyunun sahneleneceği zamana ait. Sokrates ve Verlaine'in utanç verici kafası bu.[3] Vasatlıkla yetinemeyip aşırılığa özenen oyunculara: Baal ne özellikle tuhaf ne de trajik bir karakter. Tüm hayvanların ciddiyetine sahip. Yazarı, uzun süre kafa yorduktan sonra oyunda bir eğilim keşfetti: Bedelini ödemek isterse insanın payına düşeni elde edebileceğini kanıtlamak istiyor. Ve ödemek istemezse de. Yeter ki ödesin... Oyun bir kişinin ya da birçok bölümün değil, bir ömrün hikâyesi. Başlangıçta şöyle denmişti: "Baal tıkınıyor! Baal dans ediyor!! Baal kendini yüceltiyor!!!"

Kişiler

Baal, lirik şair • Baal'in annesi • Johannes, delikanlı • Johanna, nişanlısı • Sophie Dechant, bir burjuva kızı • Ekart, müzisyen • Büro şefi • Büro şefinin karısı • Erkek yeğen • Luise, garson kız • Odacı • Siyahi John • Rahip • Bolleboll • Gougou • Dilenci • Maja, dilenci kadın • Onun küçük kızı • Anna • Köy meyhanesindeki kız • Âşık çift • Watzmann • İki jandarma • Kızıl saçlı • Harman yerindeki köylü kız • Claude, bir işçi

Perde açılmadan önce Baal'in gitarla çalıp söylediği Büyük Baal'in İlahisi[4] *duyulur. Bu süre içinde tiyatro karanlıktadır.*

BÜYÜK BAAL'İN İLAHİSİ

Baal büyürken ak ana rahminde,
Muazzam, engin ve soluktu gök de.
Olağanüstü harika, çıplak ve masmavi,
Tıpkı Baal doğduktan sonra – onun sevdiği gibi.

Gök kaldı öylece sevinci ve kederi içinde,
Baal uyurken saadet içinde onu görmese de:
Geceleri erguvan, Baal'in dumanlı kafası,
Baal sabahları sofu – gök soluk kayısı.

İçki dükkânı, katedral, hastane,
Dolaşır Baal, adımları avare –vazgeçmiştir bundan hem de–
Baal yorulsa da, çocuklar, çökmez asla:
Çeker kendi göğünü Baal aşağı, alır koltuk altına.

Utanç verici günahkâr yığını içinde,
Çıplak yattı Baal, yuvarlandı durdu sere serpe:
Sadece gök, ama gök daima,
Kapattı onun çıplaklığını görkemle.

Takılıp sendelerse Baal gezegenlere,
Göğün bir hayvanı kalır üstünü örtmeye.
Çelikti mavi gökyüzü yatağının üzerinde,
Büyük, dişi dünya uyandığında onunla birlikte.

Ve büyük dişi dünya, dizlerinin altında,
Kendini ezdirene gülerek sundu kendini,
Verdi onun sevdiği çılgın esrimeyi.
Ama baktı öylece Baal – ölmedi.

Ve Baal sadece ceset gördüğü zaman etrafında,
Şehveti ikiye katlanırdı daima.
Yer var, der Baal, fazla kalabalık yok burada.
Yer var, der Baal, bu dişinin kucağında.

Tanrı olsa da olmasa da,
Baal olduğu sürece hepsi bir ona.
Ama Baal ciddiye alır şakasını bile,
Şarap var mı yok mu, budur mesele.

Bir kadın, der Baal, size verir her şeyi,
Boşverin ama, çünkü kalmadı artık bir şeyi!
Erkekler, korkmayın kadından – önemsizdir onlar,
Ama Baal bile çocuklardan korkar.

İyi bir yan bulunur her kötü alışkanlıkta,
Ancak yoktur iyi bir yan, der Baal, bunlara sahip adamda.
Kötü huy öyle bir şeydir ki insan ne istediğini bilir –
İki tane seçin kendinize: Biri fazla gelir!

Tembel olmayın o kadar, yoksa çıkmaz zevki!
Baal der ki, yapmak zorundadır insan istediği şeyi.
Pisleyecekseniz eğer, der Baal, dikkat edin,
Hiçbir şey yapmamanız daha iyidir belki!

Olmayın sakın öyle üşengeç, öyle yumuşak,
Çünkü kolay değil Tanrı katında zevk almak!
Güçlü uzuvlar gerekir, tabii biraz da tecrübe,
Şiş göbek kimi zaman rahatsızlık verir bedene.

Güçlü olmak gerek, çünkü zayıflatır zevk,
Olmazsa da henüz koparken gürültü keyiflenmek gerek!
Kim ki öldürür kendini her gece yeniden,
Genç kalır böylece ebediyen.

Ve Baal bir şeyi parçaladı bir keresinde,
Sırf içinde ne olduğunu göreyim diye –
Yazık oldu, ama eğlence işte,
Baal'in kendisi özgürdü, Baal'in yıldızı böyle.

Kirli olsa bile ona aittir bir kere,
Baal'indir artık o bütünüyle!
Kendi yıldızından hoşlanır. Baal âşıktır ona –
Çünkü Baal için yoktur bir başka yıldız daha.

Yıldızlı gökte Baal'in cesedini bekleyen akbabaların içinde,
Baal'in gözü hep en semizlerinde,
Bazen ölü taklidi yapar Baal. Atılırsa bir akbaba üstüne –
Baal yer akbabayı. Sessizce. Akşam yemeği niyetine.

Gözyaşı Vadisi'nin kasvetli yıldızları altında,
Otlar Baal, şapırdatarak ağzını geniş çayırlarda,
Şarkı söyleyerek dolaşır sonra ot kalmayınca,
Yatar uykuya ebedi ormanda.

Ve karanlık kucak Baal'i çekip aldığında:
Dünya nedir ki Baal için daha? Baal tok.
Onca gök var Baal'in gözkapaklarının altında,
Ölüyken ona yetecek kadar çok.

SUARE[5]

Fraklı ve tuvaletli hanımlar ve beyler.

BAAL *(elinde şampanya kadehi, çevresindeki kalabalıkla birlikte arkadaki kanatlı kapıdan içeri girer)*: Hanımlar ve beyler, sizlerin huzurunuzda okuma onuruna ve talihine eriştiğim ölümsüz dizelerin alkışlarınıza layık görülmesine sevindim. Ayrıca beni bağışlayın: Sesim çok kısık. *(Çevresine bakar.)*

KALABALIK: Mükemmel! Ne ses ama! Dizeler bir harika! Muhteşem teknik! Bu ustaca sadelik! Lütfen, küçük bir serinletici alın! Buyurun, saygıdeğer usta!

(Herkes oturur. Baal başköşeye geçer.)

EV SAHİBİ: Beyler, size açıkça itiraf ediyorum, böyle bir adamı böylesine sefil bir halde bulmak beni son derece öfkelendirdi. Bildiğiniz gibi, sevgili ustamızı büromda kâtiplik yaparken keşfettim. Böyle kişiliklerin toplumumuzda gündelik ücretle çalıştırılmasının utanç verici olduğunu korkmadan ifade edebilirim. Gerisini elbette düzene koyacağım. *(Baal'e)*: Dehanız, bayım, evet dehanız dünyayı fethedecek. Salonumun dünya çapındaki ününüzün beşiği olmasından gurur duyuyorum! Sağlığınıza!

BAAL *(yer)*: Teşekkür ederim.

BEYLER *(sohbet genel havaya bürünür)*: Buğday 49⅛'de. – Mükemmel. Baumann & Co. ödemelerini daha dünden durdurmuş.

BİR GENÇ ADAM *(Baal'e)*: Şu müthiş naifliği nasıl beceriyorsunuz, sevgili üstat? Yoksa siz de Heine[6] gibi küçük yaramazlıkları özellikle mi ekliyorsunuz?

BAAL *yemeye devam eder.*

BİR GENÇ HANIM *(kaşlarını yukarı kaldırarak)*: Walt Whitman'ı andırıyorsunuz.[7] Ama siz daha dikkat çekicisiniz. Bence.

BAŞKA BİRİ: Bence sizde Verhaeren'den bir şeyler var. Değil mi?

BİR BEY: Bazıları sanki Verlaine ya da Wedekind'den olabilir. Yani şeytanca olanı kastediyorum.

BAAL *iniltiye benzer sesler çıkararak yemeye devam eder.*

GENÇ HANIM: Ama siz daha ölçülü[8] olmanın ayrıcalığına sahipsiniz.

GENÇ ADAM: Sözü edilenlerin hepsini cebinizden çıkarırsınız, üstat. Onlar sizin ayağınızın tozu bile...

BİR ADAM: Ne olursa olsun kendisi kayda değer bir umut.

HANIM: Geniş şapkalar son derece demode. Bence Meyer'in küçük, yüksek modelleri harika.

BİR ADAM *(heyecanlı)*: Az önce burada sizin bir umut olduğunuz fikri ifade edildi, üstat. Bu düşünceyi eleştirmek istemem. Sadece şunu iddia ediyorum: Siz kendinizi gerçekleştirmişsiniz. Umut ne demekmiş, ben de bir umudum.

GENÇ ADAM *(övgüyle)*: Ben sizi basitçe Avrupa şiirinin çok yakın bir gelecekte ortaya çıkmasını beklediğimiz büyük Mesih'inin[9] öncüsü olarak görüyorum.

BAAL *yemeye devam eder.*

EV SAHİBİ: Saygıdeğer üstat, hanımlar, beyler, lütfen bu evin değerli bir konuğunun sizleri hayrete düşürecek bazı şiirlerini bizimle paylaşmasına izin verin.

(Alkışlar.)

GENÇ ADAM *ağaya kalkar ve A. Stramm'dan*[10] *bir şiir okur.*

(Coşkulu alkışlar. Tebrikler.)

EV SAHİBİ: Ee, sevgili üstat?

BAAL *(içer)*: Mükemmel!

GENÇ ADAM *(aceleyle)*: İzninizle! *(Novotny'den*[11] *bir şiir okur.)*

(Coşkulu alkışlar.)

BAĞIRIŞLAR: Dâhiyane! Dâhiyane! Pes doğrusu! Bu ne tutku! Dizeler mükemmel! Nasıl da okudu! Şeytanca ama yine de duygulu! Ah, bir şey söyleyin, üstat!

BAAL *(içer)*: Çok hoş.

(Sıkıntılı bir sessizlik.)

GENÇ ADAM *(dudaklarını ısırır, hâlâ ayaktadır, sonra kendini zor tutarak)*: Çok hoş mu? Bu, bu... *(Gülümseyerek)*: Hanımlar, beyler, bu katı bir yargı. Ama her genç sanat, yolunu bulmakta zorlanır, saygıdeğer üstadımız bunun mükemmel bir örneğidir! *(Oturur.)*

BAAL: Önemli olan, bir şeyin yaşamasıdır. *(İçer.)*

GENÇ ADAM *(o da içer)*: Teşekkür ederim, üstat. Büyük laftı. Ah, izninizle... *(Bir kâğıt arar.)*

BAAL *(sıkıntılı bir telaşla)*: Ah, lütfen, özelliğinizi öğrendim artık. Gerçekten çok umut verici. Harika, belki bir ara beni ziyaret edersiniz. *(Arada içer.)*

GENÇ ADAM *(gergin)*: Bu daha çok... *(A. Skram'dan*[12] *bir şiir okur.)*

(Coşkulu alkışlar.)

BAAL *(bunu izleyen sessizlikte içer, cevap verir)*: Bu saçma. *(Sessizlik.)*

BİR HANIM *(kısık sesle)*: Ne ayıp...

BİR BEY: Meyveler enfes, sevgili danışman.

(Sessizlik.)

GENÇ ADAM *(ayakta, titreyerek kâğıtlarını toplamaya çalışır)*: Bu... bu...

(Sessizlik.)

BAAL *(etrafına bakınır, biraz şaşkındır)*: Kötü yaşıyorsunuz. Neden dışkınız tıkındıklarınızdan daha iyi olsun ki? Tıkındıklarınızı size sağlayan ve dışkılarınızı toplayan kişiler sizi buna inandırmış. *(Elini dostça genç adamın omzuna koyar.)* Kibir sizi aptallaştırıyor. *(Sessizlik. Baal içer.)* Hiç kimse yaşamıyor. Herkes hükmetmek istiyor. Herkes sadece hükmetmek istiyor. Bu, hırs değil. Bu, sadece kibir. *(İçer.)* Kadınlar, sizde et yok mu – sadece erkeklerde mi var? Gökyüzü mor, özellikle sarhoşken. Yataklar beyaz. Be.E.Ye.A.Ze. Sizler grisiniz. Ge.Re.İ. *(İçer.)* Aranızda uzun uyluklu bir hanım var. İçin için tutuşmuş. Elbisesinin altında titriyor. Çünkü giysilerinizin altında hepiniz çıplaksınız... *(Gülerek içer.)* Şuradaki hanım ise aptal, sıradan ve bir genelev kadar anlamsızdır ama kasıkları yumuşaktır, doymak bilmez. Beriki kendini kirletir, üstelik bunun için tahrik edici resimler satın alır. Oradaki hanım şu ucube herifi züppe olanla aldatır. Bu çok eğlenceli. Sadece kısmen olsa bile, yer ve gök arasında aşk var; karanlık bastığında bedenler çabucak birbirine kayıverir ve yolu asla unutmazlar. Hiç aç değil misiniz?

(İçer.) Kendinizi hatırlamıyor musunuz? Yapmayın böyle, sizler de domuzsunuz ve bu hoşuma gidiyor. En iyi tarafınız da bu, inanın bana, hem de en iyisi. Neden itiraf etmiyorsunuz? Neden sadece konuşup duruyorsunuz? Ah, rezilsiniz hepiniz! Ama şarabınız iyi. *(Yerinde doğrulup bardağı sallar.)* Ama gök açık, sizi küçük gölgeler! Bedenlerle dolmuş! Aşktan sararıp solmuş! Gök bazen sarıdır da. İçinde yırtıcı kuşlar var. Kafayı bulmalısınız...

HANIMLAR, BEYLER *öfkeyle ayağa kalkarlar.*

GENÇ ADAM: Beyefendi!

BİR BEY *(sertçe)*: Terbiyesizlik!

BİR BAŞKASI: Ama bu biraz...

BİR HANIM *(yüksek sesle)*: Sert oldu!

DİĞER KONUKLAR: Sonuçta burada herkes konuk, meyhane değil ki burası.

(Sessizlik.)

BAAL *(çevresine bakınarak)*: Burada piyano çalabilecek hiç kimse yok mu? Müzik iyi giderdi.

BEYEFENDİ *(sertçe)*: Bizimle alay mı ediyorsunuz?

BAAL: Ben mi? Sizinle mi?

EV SAHİBİ: Hanımlar, beyler, böyle bir tatsızlık yaşandığı için çok üzgünüm! *(Ara. Herkes Baal'e bakar, fısıldaşmalar. Baal içerken dirsekleri masanın üzerinde, uzaklara dalar.)* Beni derinden üzen bu konuşmalardan sonra artık ortamda bir düzelme beklenemeyeceğinden izninizle ziyafeti sonlandıracağım.

HERKES *ayağa kalkar Baal dışında. Genç adam son derece gergin, onlara bakar. Davetliler fısıltılar eşliğinde başlarını iki yana sallayarak salonu terk etmeye koyulur.*

BAAL *masadan destek alarak yerinden doğrulur – konuşmak istermiş gibi etrafına göz gezdirir. Kapıdan tarafa bakar. Oturur.*

BEYEFENDİ *(Baal'in çok yakınından geçerken)*: Doğrusu, tuhaf davrandınız, bayım.

HANIMEFENDİ *(ortaya konuşur gibi)*: Bu tür "keşiflerin" sonucu işte.

EV SAHİBİ *(yüksek sesle)*: Affedersiniz ama, Tanrı aşkına! Adam dışarı çıkmıyor!

BEYEFENDİ: Bunu da görecekmişiz.
EV SAHİBİ *(Baal'e)*: Bay Baal, konuklar gidiyor. Siz de huzuru...
BAAL *eğilir.*
BİR GRUP BEY *(ona doğru)*: Bayım! – Utanın! – Yol yordam bilmez misiniz? – Daha ne bekliyorsunuz? – Terbiyesiz!
GENÇ ADAM *(hışımla)*: Philippi'de tekrar görüşürüz![13] *(Çıkar.)*
BAAL *(yalnız)*: Bu çok gülünç! Utanın. Bana verdiğin şarap beni sarhoş ettiyse ben ne yapayım! Midemi tıka basa doldurabilmek için sizin gevezeliklerinizi de mi tıkınayım? Kıçımı yalayın!
BAAL *oturur. Neredeyse herkes dışarı çıkmıştır. Baal içer.*
GENÇ BİR ADAM *(Johannes. Kapıdadır, ona doğru yaklaşır)*: Üzüntümü ifade etmeme izin verin. Bu insanlar bir domuz gibi davrandılar. Bağışlayın, sizi ziyaret edebilir miyim?
BAAL *(homurdanır)*: Beni rahat bırakın.
JOHANNES *çabucak gider.*
HİZMETÇİLER *ortalığı toplarlar. Baal'in önündeki bardak kalır.*
BAAL *(onlara tekme atar)*: Hım?
KAPICI: Beyefendiyi vestiyere alabilir miyim? *(Bir tekme yer.)* Ah! Terbiyesiz herif! Duymadınız mı? Defolup gidin! Sağır mısınız? Sarhoş musunuz? Haddinizi aşmıyor musunuz? Ayyaş dâhi!
(Baal üzerine gidip karnını dürtünce geri çekilir. Hizmetçiler de onu izler. Bir kovalamaca başlar.)
BAAL: Hoop! Sizi domuzlar! Sizi ayık sevgililer! Sizi masraflı haremağaları! Haydi, hoop! Salta dur köpek! *(Hizmetçileri kovalar.)*
BİRİ *bardağı kapıp alır. Baal onun üzerine yürür ve onu iterek yere devirir, diğerlerini kapıya doğru kovalar.*
UŞAK *(kollar sıvalı, bir hamlede içeri girer)*: Canın dayak istiyor, ha! *(Baal'in üstüne atılır. Herkes Baal'in üzerine çullanır. Dövüşerek üst üste yığılırlar.)*
BAAL *(yere yığılmışların, kaçanların arasında üstü başı darmadağın ama zaferle durmaktadır. Dışarıya doğru yürür)*: Beni rahatsız etmek, ha! Efendi kimmiş, göstereceğim size!

BAAL'İN ÇATI ODASI

Yıldızlı gece. Baal ve delikanlı Johannes penceresededir. Gökyüzüne bakarlar.

BAAL: İnsan gece çimenlere uzanıp yattığında dünyanın bir küre olduğunu, uçtuğumuzu ve yıldızlarda parazitli sivrisinekler bulunduğunu fark ediyor.
DELİKANLI: Astronomiden anlar mısın?
BAAL: Hayır.
(Ara.)
DELİKANLI: Dünya tatlısı bir sevgilim var.
BAAL: Nasıl bir kız?
DELİKANLI: Harika bir esmer. Akik gibi parlayan duru gözleri, hafif köşeli, saydam gibi parlak, bronz bir alnı, çilek kırmızısı ağzı, incecik boynu, koyu saçları, son derece yumuşak uzuvları –yani herhalde– esmer, pürüzsüz bir cildi var. Ama önemli olan bu değil, yüreği hayat dolu, insan sanki onun nabız gibi ellerinde attığını görebiliyor, güldüğümde kızarıyor, kumru gibi kuğurarak gülüyor, tamamen genizden gelerek; gülümsemesi küçük bir şaşkınlık; sevgi dolu bir şey söylediğinde utanıyor.
BAAL: Bakire mi?
DELİKANLI: Harika, bekâretin birçok derecesi var, değil mi? Ama bazen ateş gibi. Örtmeye kalksan yanarsın.
BAAL: Ateşten dolayı mı?
DELİKANLI: Evet! Geceleri uzun süre uyanık yatıyorum çünkü bazen onun "o şeyi" istediğini düşünüyorum. Daha da fazlası olabiliriz. Geceleri bazen onu kendime çok yakın görüyorum. O zaman kollarımda tiriyor ama "o şeyi" yapamıyorum, kız daha on yedi yaşında.
BAAL: Onu yapacak yaşta olabilir, ama yapma. Böylesi daha güzel. Eline dokunabilir ya da kalçasını tutabilirsin.
DELİKANLI: Buna cesaret edemem.
BAAL: Yapma o zaman, onunla birlikte çimenlere otur ve onun kolunu okşa. On dokuzunda aşk henüz tinsel olur. Bazen onun

dizlerini hissettiğin oluyor mu? Mutlaka çok ince ve zarif olmalılar; sendeleyip bükülmeye meyillidirler. Tüm bunlar yeterlidir, ince kumaş da zevki artırır. Esmer uzuvlarının üzerine bembeyaz iç çamaşırları giydiğini hayal et, en değerli şeyini özenle ve safça örtüyor. Kirli hiçbir şey onu lekelemesin diye kendini ona örtü yapman gerek çünkü ona sahip olduğunda geriye daima arzulayan bir et yığınından başka bir şey kalmaz.

DELİKANLI: Hep hissettiğim şeyleri söylüyorsun. Ben de bunun korkaklık olduğunu düşünüyordum; görüyorum ki sen de birleşmeyi kirli buluyorsun.

BAAL: Utan, nasıl böyle düşünebilirsin. Sadece pis insanlar böyle yapar. Elleri kirli olana her şey kirlidir.[14] Genç bir kadının bedeninden daha fazla zevk veren bir şey yoktur. Lekelenmemelidir o. Bir kaplanın gövdesi kadar vahşi ve esnektir ama yine de yumuşak ve sokulgandır, haz doludur ve bütünüyle buyurgandır. Bakire kalçaları kavradığında sıcak yaşam ellerinin arasında çırpınır, o mahlukun duyduğu korku ve mutluluk içinde Tanrı olursun. Cehennemlerin içinde dans ederken, hopp! Cennetlerde kırbaçlanırken,[15] hopp! O titrer, ama bu, gücün kendisidir ve bu sen misin yoksa o mudur, bilmezsin. Uzuvlarınız, kökleri iç içe geçmiş iki ağaç gibi birbirine dolanır, biriniz diğerinin içinde gizlenir. Çarpan kalbi hissettiğinde bu hanginizinkidir, bilemezsin. Ve ölüm kalım savaşı olan şey en içten kucaklaşmadır.

DELİKANLI: Ama yasa ve aileler bunu yasaklıyor.

BAAL: Onlara boyun eğeceksen eğ. Çünkü bunun doğuracağı acı korkunçtur ama aşk tüm engelleri aşmalı ve kendini taşımalıdır. Tıpkı bent kapaklarını gümbürtüyle yıkıp parçalayan selin onu heybetli omuzlarında taşıması gibi. Bak, onun ince, genç bedeni bir kez acı içinde kıvranmaya başlar ve o şahane kalçaları acıdan titrer. Şehvetle içine aldığı şey, acı içinde çıkmalıdır ondan; bedeni harap olur, ölümüne bitap düşer. Bu nedenle oyun değildir bu, kimseye yasaklanamaz çünkü bu her insanın kendi meselesidir ve bunun uğrunda ölebilir. Ama aşk harikadır ve tüm cinsler için eşit derecede muhteşemdir. Tıpkı portakalı ısırdığında suyunun dişlerine fışkırması gibidir.

DELİKANLI: Senin dişlerin bir hayvanınki gibi: Gri-sarı, kocaman, ürkütücü.

BAAL: Aşk, çıplak kolunu serin göletin suyunda yüzdürmek gibidir, parmaklarının arasında yosunla; üzerinde rüzgârın at koşturduğu, şarkı söylemek için gıcırdayarak dikilen, suya batmış ağacın acısı gibidir, sıcak bir günde höpürdetilerek içilen şarapta boğulmak gibidir, bedeni çok soğuk bir şarap gibi tüm boşluklara ve kıvrımlara akar, güç eklemlerde çatırdar, kaçınılmaz çarpmanın şiddeti fırtınaya karşı uçmaya benzer, insanın soluğunu keser, sıkıştırır, öyle ki güç içten içe artar, karşı konulmaz hale gelir ve patlar, onun bedeni serin bir çakıltaşı gibi senin üzerine yuvarlanır. Ama aşk taze olduğu sürece iyisinden bir hindistancevizine de benzer, suyu sıkıldığında geriye acı eti kalır ve tükürülmesi gerekir.

DELİKANLI: Yani sence böylesine mest ediyorsa "bunu" yapmalı mıyım?

BAAL: Sana tavsiyem: Bundan uzak dur.

KONYAK MEYHANESİ

Kapalı hava, öğle öncesi. Baal. Arabacılar. Geri planda garson kızla birlikte Ekart.

BAAL *(arabacılara anlatır)*: Yemeğini ve gevezeliğini çekebildiğim ama şarabını ve şiirini kaldıramadığım için beni suaresinden dışarı attı. Ama akşam karısı bana geldi ve eğlendik. Artık bıktım ondan.

ARABACILAR: Kıçına şaplak atmak gerek. – Kısrak gibi azgın ama daha aptaldırlar. – Ben karımı pataklamadan önce hep bir yerlerini morartırım.

JOHANNES *(Johanna ile içeri girer)*: Bu, Johanna.

BAAL *(ayağa kalkan arabacılara)*: Ben daha sonra arkaya gelip size şarkı söylerim. İyi günler, Johanna.

JOHANNA: Johannes bana şiirlerinizden okudu.

BAAL: Kaç yaşındasınız siz?
JOHANNES: Haziranda on yedisine girdi.
JOHANNA: Sizi kıskanıyorum. Sadece sizden söz ediyor.
BAAL: Johannes'inize âşıksınız, değil mi? *(Gevrek gevrek güler.)* Şey, büro şefinin karısını bekliyorum, Johannes. Çaktırma!
JOHANNES: Erkeklerin kalbinin sana meyletmesini mutlulukla anlayabiliyorum. Peki ama kadınlarda nasıl şanslı olabiliyorsun?
BAAL: İşte geliyor, iyi günler, Emmi! Otur!
EMMI *(iyi giyimli, gergin, biraz buyurgan, Ekart'ı soğukça selamlar)*: Beni buraya nasıl çağırırsın! Bir yığın ayaktakımı ve üstelik konyak meyhanesi! Çok zevksiz.
BAAL *(bağırır)*: Luise! Hanımefendiye bir Korn!*
EMMI: Beni gülünç duruma mı düşürmek istiyorsun?
BAAL: Hayır, içeceksin. İnsan insandır.
EMMI: Çok kabasın.
BAAL: Böyle olduğumu biliyorsun. *(Luise'ye bardağı uzatır.)* O kadar az koyma, kız. *(Ona sarılır.)* Amma da yumuşaksın ha!
JOHANNES *(biraz şaşkın)*: Yine de çok ilginçtir burası, hanımefendi. Basit halk. Âdetler. İçlerindeki güç budur, hanımefendi.
JOHANNA: Gitmiyor muyuz, Johannes?
BAAL: Olmaz! Burada kalın! Çekingenlik yok! *(Masanın altına bakar.)* Kim tekmeliyor beni yahu? Sen mi, Luise? ... Ah, sensin, Emmi! Eh, önemi yok! İçmene bak!
EMMI *(yarı doğrulur)*: Neyin var bilmiyorum... Belki de buraya gelmem doğru olmadı...
BAAL: Bunu şimdi mi fark ettin? Artık rahatça kalabilirsin.
JOHANNA: Bunu demeyin, Bay Baal.
BAAL: İyi kalplisiniz, Johanna. Ama kocanızı da aldatmazsınız, ha?
BİR ARABACI *(yüksek sesle güler)*: İyi laf soktu ama!
İKİNCİ ARABACI: "Aman devam et," demiş kız, "bir daha hiç daralmaz!" *(Gülerler.)*

---

* (Alm.) Fermente tahıl tanelerinden üretilen, damıtılmış, renksiz bir Alman içeceği. Korn üretiminde sadece çavdar, buğday, arpa, yulaf ve karabuğday gibi tahıl türleri kullanılır –çn.

ÜÇÜNCÜ ARABACI: Kadın, kocasının hizmetçi kızla yatan uşağına, "Seni sadakatsiz, utan!" demiş.

EMMI *(başını kollarının üzerine yaslar)*: Öyle utanıyorum ki zaten...

BAAL *(ayağa kalkar)*: Komedi! *(Arabacıların yanına gider, duvardan gitarı alıp akort eder.)*

JOHANNA: Adam sarhoş, saygıdeğer hanımefendi. Yarın pişman olur.

EMMI: Bir bilseniz. Hep böyleydi o. Ve ben onu seviyorum.

BAAL *(şarkı söyler)*:

Orge derdi ki bana:[16] En sevdiğim yer bu dünyada
Çimenlik değildir aile kabristanında.
Günah çıkarma kabini de değil, fahişe yatağı da
Ne de tombul, yumuşacık, sıcacık kucak, akça pakça.
Orge derdi ki bana: En sevdiğim yer dünyada
Benim için yüz numaradır daima.
İnsan huzur duyar hep orada
Tepende yıldızlarla, altında bokla.
Orası harika bir yerdir,
İnsan zifaf gecesinde bile yalnız kalabilir.
Tevazu yeridir orası, dank eder kafana
Hiçbir şeyi tutamayan bir insan olduğun aslında.
Aynı zamanda bir bilgelik yeri,
Hazır edersin orada yeni zevklere işkembeni.
Hoşça dinlenirsin orada hem bedensel olarak
İşini görürsün sakince ama vurgulayarak.
Yine de anlarsın orada ne olduğunu:
Yüznumarada tıkınan bir herifçioğlu!

ARABACILAR *(alkışlarlar)*: Bravo! – Hoş bir şarkı! – Bay Baal için bir konyak, kabul ederseniz eğer! – Üstelik bunu kendisi yazmış! – Saygı duyulur!

LUISE *(salonun ortasında)*: Ne adamsınız, Bay Baal!

BİRİNCİ ARABACI: İşe yarar bir şeyle meşgul olsaymışsınız hakkını verirmişsiniz. Nakliyeci olabilirmişsiniz mesela!

İKİNCİ ARABACI: İnsanda böyle kafa olmalı!

BAAL: Takmayın kafanıza. Bunun için göbek de lazım, başka şeyler de! Şerefe, Luise! *(Masasına geri döner.)* Şerefe, Emmi! Hadi, başka bir halt edemiyorsan iç bari! İç, dedim!

EMMI *(gözlerinde yaşlarla şnaps bardağından bir yudum alır)*: Ama elimden bir şey gelmiyor...

BAAL: Ha şöyle. Şimdi en azından için de ısınır!

EKART *(ayağa kalkar, tezgâhın ardından ağır adımlarla gelip Baal'in karşısına dikilir. Zayıf, bronz tenli, güçlü yapılı bir adamdır)*: Baal! Baal! Bırak bunları! Benimle gel, kardeşim! Köy yolu, samanlık, çiftlik evi, orman! Hayat verir bunlar! Gök nasıl görünür, hatırlıyor musun? Tenor olup çıktın! *(Kollarını iki yana açar.)* Benimle gel, kardeşim! Dans, müzik, şnaps! İliklerine işleyen yağmur! Tenini yakan güneş! Karanlık ve ışık! Kadınlar ve köpekler! İçin mi geçti yoksa?

BAAL: Luise! Luise! Bir çıpa bu! Yanıma gel![17] Beni bununla bırakma!

(Luise yanına gelir.)

JOHANNES: Seni kandırmasına izin verme! Anneni ve sanatını düşün. Güçlü ol! *(Ekart'a)*: Utanın kendinizden! Şeytansınız siz!

EKART: Gel, Baal kardeş! İki beyaz güvercin gibi saadet içinde maviliklere uçalım! Sabahın ilk ışıklarında nehirler! Rüzgârda Tanrı'nın ekinleri, uçsuz bucaksız tarlaların biçilmeden önceki kokusu!

JOHANNA: Güçlü olun, Bay Baal!

EMMI *(üzerine atılıp ona sarılır)*: Bunu yapamazsın! Duyuyor musun!

BAAL: Henüz erken, Ekart! Başka bir yol var! Benimle gelmiyorsunuz, kardeşim!

EKART: Cehennemin dibine git öyleyse, yüreği yağ bağlamış boş kafa! *(Çıkar.)*

ARABACILAR: At bakalım sinek onlusunu! – Şeytan! Sayalım! Bitir!

BAAL: Nazik ol, Luise! Bugün boş musun?

EMMI: Böyle konuşmamalısın, Baal! Böyle yaparak beni ne kadar üzdüğünü bilmiyorsun.

LUISE: Madamı rahat bırakın, Bay Baal, kendinde değil, çocuk bile anlar bunu!

BAAL: Bu gece bağışlanacak. Horgauer!

BİR ARABACI: Benden ne istiyorsunuz!

BAAL: Bu kadın azmış. Sevilmek istiyor. Öpsene onu!

JOHANNES: Baal!

(Johanna, Emmi'ye sarılır.)

ARABACILAR *(gülerek masayı yumruklarlar)*: Ha gayret, Andreas! – Mıncıkla! – Narin mal! Yumul, André! – Acayip insansınız, Bay Baal!

(Gülüşmeler.)

BAAL: Az kaldı! Emmi, adam çekingen. Sen öp, hoop! Üçe kadar sayıyorum: Yapmazsan, çaresi yok, bitecek. Yoksa bu gece ödül var: Bir, iki ... az kaldı!

(Arabacı yaklaşıp eğilir.)

EMMI *gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünü ona doğru kaldırır. Arabacı onu seslice öper. Kahkahalar kopar.*

JOHANNES: Bu hoş değildi, Baal!

JOHANNA: Tüh! Utanın!

ARABACILAR *(gülerek)*: Bravo! Meyhanelerde ne diye sürtüyor! – Erkek dediğin böyle olmalı! – Bu kadın zina ediyor. – Böylesine layık! – *(Baal'e doğru yaklaşırlar.)*

BAAL *(ayağa kalkar, gerinir)*: Hissettiniz mi, içinize işledi mi? Ne numaraydı ama! Hayvanı kandırmak gerek! Hayvanla birlikte güneşe çıkmak gerek! Ödeşmek! Gün ışığında aşkla! Dişe karşılık diş![18] Güneşte, göğün altında çıplak!

ARABACILAR *(Baal'in elini sıkarlar)*: Hoşça kalın, Bay Baal! – Sadık hizmetkârınız! – Bakın, Bay Baal, kendi adıma şuna inandım: Bay Baal kafadan atıp duruyor, dedim. Şiirler falan, bilirsiniz işte, Bay Baal! Ama şimdi görüyorum ki çok iyi kalpli birisiniz. – Saygı duyuyorum! İyi sabahlarınız olsun! Kadın kısmına gerektiği gibi davranmak gerek! İyi sabahlar!

BAAL: Size de iyi sabahlar, çocuklar! *(Etrafına bakınır. Emmi kendini bankın üzerine atmış, hıçkırmaktadır. Baal elinin tersiyle onun alnını okşar.)* Emmi! Sakin ol artık. Atlattın! *(Yüzünü kaldırır, alnındaki saçları okşayarak iter.)* Unut gitsin! *(Üzerine abanıp onu öper.)*

BAAL'İN ÇATI ODASI

Akşam.

BAAL *(içki şişesine sarılarak)*: Daha fazla çalışırsam delik şarkı söylemeye başlayacak. Söyleyeyim o halde. Küçük bir eğlencenin zararı olmaz. Bu arada aklıma geldi. Önceki gün genelde şen şakrak olan bir hanımla yattım. Şafak sökerken kalktım, paltomun altında çırılçıplak, otelden çıkıp eve geldim. Onun yüzünü son kez öptüğümde gözyaşlarından ıslanmıştı. Şafak sökerken geride kurşuni yüzüyle kalmıştı. Sonra sayfalar dolusu yazdım, yazacağım diye kan ter içinde kaldım. Kim okuyacak ki bunları? Tek tesellim sensin Lethe,[19] ama bunu henüz yapamam. İki gündür kâğıdıma yansıyorsun ve el değmemişsin. Kendimizi sakınıyorum ama içimden şarkı söylemek gelmiyor, göğsüm balgamdan tıkalı. Acı çekmek için doğmuşum, huzur bulamıyorum. Gözlerim kan çanağı, ellerim yaprak gibi titriyor. Bir şey yaratmak istiyorum! Bir şey yaratmam gerek! Kalbim deli gibi çarpıyor, dermanım yok. Ama kimi zaman da at toynağı kadar hissiz, biliyorsun! Fırtınalı mayıs gecelerinin kokusu içimde. Aşk, insanın giysilerini üstünden çekip koparan ve göğü, uçsuz bucaksız, masmavi göğü, sadece onu, apaçık, doyumsuz mavi göğü gördükten sonra çıplak gömen bir girdap gibi. Yaz içimde hasat kaldıran kadınlarınki gibi yumuşak ve yankılı bir sesle şarkı söylüyor ve bedenim tuhaf huzursuzluklarla dolu, şarapları seviyorum, tek Lethe onlar, ama ben büyük bir âşığım; Tanrı biliyor ya, ciddiye alırım bunu, hep elimden geleni yaparım. Romantik coşkuyu küçümserim, neden bitmiyor bu

iş, bu tanrısal, lanetli, kutsanmış, açgözlü şey! Müzik içimden fışkırıyor, tutamıyorum, bereketli bir pınar gibi kuma sızıyor ve ben üzerinde kuruyup gidiyorum.

BAAL *(güçlükle doğrulup pencereye gider)*: Sabah havası! Şu gereksiz insancıklar karıncalara benziyorlar! Ne de olsa seyirci onlar. Ciğerlerine havayı çek, sonra çalışmaya devam! Yaz yaratmak istiyorum! Vahşi, kırmızı, obur. Üzerinde ağırlık yapan mavi bir gök, tepede göğün yükü! Ağaçlar geceleri ter döker. Çiy. *(Arkasını döner, sendeleyerek göğsünü tutar.)* Lanet olsun! Şu kalp! Ancak üç gece ve iki posta oldu, şimdiden mi tekliyor? Saçmalık. Mola ver, diyor sevgili Tanrı ancak ondan sonra. *(İnleyerek önde duran bir sandalyeye çöker.)*

ANNE *(dışarıdan)*: Ne oldu, Baal? Ne bağırıp duruyorsun yine? Dünden beri gözümü yummadım! Neden kapını sürgüledin yine? Yine içeri bir insan[20] mı aldın? Kendi anneni dışarıda bırakmak ha! Hayvanlık bu yaptığın! Ama senin için çok normal! Ah sen ah! *(Dışarıda hıçkırır.)*

BAAL: Kapı açık, anne! Biraz rahatsızım.

ANNE *(içeri girer)*: İnanırım! Yine içiyorsun! Seni ayyaş sünger! İşe gidip yaşlı annenin hayatını cehenneme çevirmemek yerine içiyorsun. Bu bir cehennem. *(Mürekkebi alır.)*

BAAL: Anne, hastayım.

ANNE: Sarhoşsun sen! Tembelliğin ayyuka çıktı. Üç gündür büroya adımını atmadın, şefinle de aranda bir şeyler geçmiş olmalı. Kes şu hırıldamayı! Nasıl başlar, bilirim! Ben hırıltılı nefes alabilir miyim? Şuna bakın, hayvan gibi sarsılarak yere yığılmış, ter içinde titriyor, sanki Tanrı bilir, neler çalışmış gibi; bu arada sünger gibi içip sarhoş olmuş ve hayal kurmaktan başka bir şey yapmamış, şu kahrolası mürekkep! Ve ben oğlum olacak beyefendinin kira faizini nereden bulup ödeyeceğimi bilmiyorum. Sabahın beşinden gecenin on birine kadar çamaşır yıkayıp dikiş dikerek çektiğim onca zahmet ve sıkıntı karşılığında ne elde ettim? İtilip kakılmak ve şu eller işte! Doğduğun günden beri bir hayrını görmedim!

BAAL *(üzgün)*: Ama daha önce, anne!

ANNE *(ağlar)*: Ah, seni kâfir. Budur işte! Peki, ben bunun bedelini nasıl ödedim...

BAAL *(daha yumuşak)*: Anne, sakinleş artık!

ANNE: Ama sen ne bilirsin ki... Boş yere sarhoş olmuşsun. *(Şişeye bakar, bir kahkaha atar. Muzaffer bir tavırla)*: Hahaha! İşte bu harika! Şimdi de temiz kuyu suyuyla doldurduğum yanlış şişeyi almış! *(Kendini toplar.)* Ama o zaman nasıl oluyor da... *(Baal'i sarsar.)* Neyin var senin? Hey! Neden böyle titriyorsun? Cevap versene! Sarhoş değilsen neden söylemiyorsun? Bu inatçılığın ve kötü huyların beni zamansız öldürecek. O zaman beni topraktan tırnaklarınla kazıp çıkarmak[21] isteyeceksin. Tabii yaşadığın bu hayat yüzünden hâlâ tırnağın kalmışsa!

ULAK *(mavi mektupla gelir)*: Stajyer Bey! Maliyeden geliyorum! 20 kuruş alacağım var, Bayan Baal. *(Yaklaşır.)* Ama Stajyer Bey nasıl görünüyor böyle! Hasta mı yoksa? Hasta olduğunu neden bildirmedi o halde? Tabii o zaman da başka türlü düşünürler... *(Baal sandalyeden yere yığıldığı için onu doğrultur, alnındaki teri kurular.)* Nöbet mi geçiriyor? *(Onu yatağa taşır.)* Uyumadınız mı? Stajyer Bey!

ANNE *(mektubu açar, donuk bir sesle)*: Artık her şey bitti. *(Eliyle alnını ovuşturur, kendinde değildir.)*

ULAK: Bana verin! Kovulmuş!

(Ara.)

BAAL: Ne diyor?

ULAK: Günlerce kaçıp savsakladığınız kâtiplik gibi yorucu işler sizin gibi dâhiler için otoritenin sorumluluk duygusuyla uyuşmadığından 1 Haziran'dan itibaren belediyedeki görevinize son verilmiştir. İmza: Bizzat Şefin. Üzgünüm, Stajyer Bey, yani Bay Baal!

BAAL: Baumann, bazen derin ve karanlık bir denizde, balıkların arasında yatmış, göğe baktığımı hayal ederim. Gece gündüz, ta ki çürüyüp gidene dek.[22]

ULAK: Her ne kadar kendim de geçinmek zorunda olsam da bu koşullar altında 20 fenikten vazgeçiyorum. Onurum var benim. *(Çıkar.)*

(Ara.)

BAAL *(güçlükle doğrulur)*: Anne! Bağışla! *(Ona bakar, yavaşça ayağa kalkıp sallanarak yanına gider, kolunu beline sarar.)* Ağlama, anne!

ANNE *(hıçkırarak ona sarılır)*: Ah, Baal.

(Ara.)

BAAL: Ormana gidip biraz para kazanırım, anne.

ANNE: Bana destek olmak isterken bana yük oluyorsun...

DELİKANLI *(sevgilisiyle girer)*: Bayan Baal, bu benim nişanlım.

BAAL *(kendini zorlar)*: İzninle! Anne, bu benim dostum!

ANNE *ürkekçe elini ona uzatır, kızın önünde diz kırıp çıkar.*

JOHANNES: Kovulmuşsun. Ne yapacaksın? Şiir mi satacaksın?

BAAL: Ormana gitmeye karar verdim. Orada yaşayabilirim.

JOHANNA: İyi günler, Bay Baal.

BAAL: Sizi gördüğüme sevindim, Johanna!

BAAL'İN ODASI

Şafak sökerken Baal ve Johanna yatağın kenarında oturmaktadır.

JOHANNA: Ah, ne yaptım ben? Kötüyüm ben.

BAAL: Sızlanmayı bırak. *Après le déluge.*[23] Giyin, evde kimseye fark ettirmemeye bak. Hadi elini çabuk tut!

JOHANNA: Nasıl oldu hâlâ bilmiyorum...

BAAL: Bütün kabahat onda. Seni buraya sürükleyip yatağıma atıyor ve kaçıp gidiyor. Şemsiyeyi de hiç getirmeyecek.

JOHANNA *(alçak sesle)*: Burada olsaydı...

BAAL: Bizi dinlememiştir umarım, ha. Domuz gibi tıkındım; fazla yedim! *(Yatağa uzanır.)* Ama şimdi sıra... *(Esner)*: E-de-bi-yatta.

JOHANNA: Pencereyi açmak istemez misin?

BAAL: Buyurun! *(Yatmaya devam eder.)* Bir posta daha atmaya ne dersin? Olan oldu artık.[24]

JOHANNA: Nasıl bu kadar aşağılık olabiliyorsunuz!

BAAL *(yatakta tembelce uzanmaya devam eder)*: Affedersin.

JOHANNA: En azından korsemi bulmama yardım edin. Bu halde nasıl...

BAAL *(korseyi ona uzatır)*: İşte al.

JOHANNA *(tuhaf)*: Eve nasıl giderim demek istedim. *(Korseyi elinden düşürür. Sonra alıp giyer.)*

BAAL *(ıslık çalar)*: Vahşi bir yaratıksın sen. Her yerim ağrıyor. Muhteşem bacakların var! Bir öpücük ver bana.

JOHANNA *(giyinik halde odanın ortasındaki masanın yanında durur, dalgındır. Cılız bir sesle, soluk soluğa)*: Beni seviyor musun? *(Baal ıslık çalarak başını çevirir.)* Annenin üstüne yemin et ve söyle bana! Beni sevdiğini söyle!

(Ara.)

BAAL: Biliyor musun, bıktım ben!

JOHANNA *(dikkatsizce masayı toplar)*: Benden hiç mi ... hoşlanmadın?

BAAL: Ah hadi ama, aptallık etme! Bana bir öpücük ver ve eve yollan! Johannes'e seni dün eve bıraktığımı ve ona çok kızgın olduğumu söyleyebilirsin. *(Yorgana sarınır.)*

JOHANNA *(güçlükle kapıya doğru yürür)*: Johannes... *(Çıkar.)*

BAAL *(hışımla kapıya doğru döner)*: Kahretsin! Öylece gidiyor! *(Dışarı fırlar, kapıyı açıp seslenir)*: Johanna! Johanna! *(Pencereye koşar.)* Öylece çıkıp gitti! *(Bir sandalyeye çöker.)*

AKŞAMLEYİN AĞAÇLAR

Altı, yedi oduncu bir ağaca yaslanmış oturmaktadır. Baal aralarındadır. Çimenlerde bir ceset vardır.

BİR ODUNCU: Öğleden sonra oldu. Üzerine bir meşe düştü. Hemen ölmedi, can çekişti.

İKİNCİ ODUNCU: Daha bu sabah havanın düzelecek gibi göründüğünü söylüyordu. Öyle seviyormuş: masmavi, parçalı bulutlu. Odunun da fazla kuru olmayanını.

ÜÇÜNCÜSÜ: Teddy iyi adamdı. Eskiden bir yerlerde küçük bir dükkânı varmış. Parlak dönemleriymiş. O zamanlar rahipler gibi göbekliymiş. Ama bir kadın meselesi yüzünden işini mahvetmiş ve buraya çıkmış, yıllar içinde göbeği de erimiş.

BİR DİĞERİ: Kadın meselelerinden hiç söz etmez miydi?

ÜÇÜNCÜ: Hayır. Aşağı geri dönmek istiyor muydu, onu da bilmiyorum. Çok para biriktirmişti ama tutumlu olduğu içindir belki de. Burada yukarıda sadece yalan atarız. Böylesi daha iyi.

BİRİ: Bir hafta önce kışın kuzeye doğru çıkacağını söylemişti. Galiba orada bir kulübesi varmış. Sana söylememiş miydi, Fil? *(Baal'e):* Siz konuşmuşsunuzdur, ha?

BAAL: Rahat bırakın beni. Hiçbir şey bilmiyorum ben.

ÖNCEKİ: Oraya kendin konmak istiyorsun galiba, ha?

İKİNCİ: Ona güven olmaz. Her zamanki tembelliğinden ormana gidemeyelim diye bir gece çizmelerinizi suya nasıl sallandırdığını hatırlayın.

BİR DİĞERİ: Para için hiçbir şey yapmıyor.

BAAL: Bari bugün kavga etmeyin! Zavallı Teddy'yi düşünemez misiniz biraz?

BİRİ: O işini bitirirken sen neredeydin?

BAAL *ayağa kalkar, çimenlerin üzerinden yürüyerek Teddy'nin yanına gider. Orada yere oturur.*

BİRİ: Baal düzgün yürüyemiyor, çocuklar!

DİĞERİ: Bırakın onu! Fil çok sarsıldı.

ÜÇÜNCÜ: Adam orada yatarken bugün biraz daha sakin olabilirsiniz gerçekten.

DİĞERİ: Teddy'ye ne yapıyorsun, Fil?

BAAL *(Teddy'nin üzerinde)*: O huzur buldu, bizimse huzurumuz kaçtı. İkisi de iyi. Gök kara. Ağaçlar titriyor. Bulutlar bir yerlerde kabarıyor. Senaryo bu. İnsan yemek yiyebilir. Uyuduktan sonra uyanabilir. O yapamaz. Biz yaparız. Bu iki misli iyidir.

DİĞERİ: Gök nasılmış?

BAAL: Gök kara.

DİĞERİ: Kafan sağlam değil senin. Hep yanlış şeylere çalışıyor.

BAAL: Evet, bu harika, azizim, bunda haklısın işte.

BİRİ: Baal'in kafası yanlış şeylere çalışıyor. İşin olduğu yere gitmez ki.
BAAL: Oysa Teddy çalışkandı. Teddy yardımseverdi. Teddy sabırlıydı. Geriye bu kaldı: Mazideki Teddy.
İKİNCİ: Acaba şimdi nerededir?
BAAL *(ölüyü göstererek)*: Burada.
ÜÇÜNCÜ: Hep söylerim, zavallı ruhlar, rüzgârdır bu, özellikle ilkbahar akşamlarında ama kanımca sonbaharda da.
BAAL: Ve yazın, güneşte, ekin tarlalarının üzerinde.
ÜÇÜNCÜ: Bu uymadı. Karanlık olmalı.
BAAL: Karanlık olmalı, Teddy.
(Sessizlik.)
BİRİ: Onu ne yapacağız, çocuklar?
ÜÇÜNCÜ: Onu isteyecek kimsesi yok.
DİĞERİ: Bu dünyada tek başınaydı.
BİRİ: Ya eşyaları?
ÜÇÜNCÜ: Fazla bir şeyi yok. Parasını bankaya yatırırdı. Şimdi artık o olmasa da parası bankada kalacak. Sen ne dersin, Baal?
BAAL: Hâlâ kokmuyor.
BİRİ: Aklıma çok iyi bir fikir geldi, çocuklar.
DİĞERİ: Söyle hadi!
FİKİR SAHİBİ ADAM: İyi fikirler sadece Fil'in aklına gelecek değil ya, çocuklar. Teddy'nin şerefine içsek nasıl olur?
BAAL: Bu ahlaksızlık olur, Bergmeier.
DİĞERLERİ: Saçma, ahlaksızlıkmış. Peki, ne içeceğiz? Su mu? Utan, delikanlı!
FİKİR SAHİBİ ADAM: Şnaps!
BAAL: Teklifi onaylıyorum. Şnaps ahlakidir. Ne tür şnaps ama?
FİKİR SAHİBİ ADAM: Teddy'nin şnapsı.
DİĞERLERİ: Teddy'nin mi? – Parlak fikir. – Hoş! – Teddy tutumluydu. – Fikir budalanın, ama iyi fikir, evlat!
ADAM: Nasıl parlak fikir ama! Hele sizin gibi kalın kafalar için: Teddy'nin naaşının şerefine Teddy'nin şnapsı! Hem ucuz hem de yakışır! Teddy için konuşma yapan oldu mu hiç? Bunun da yapılması gerekmez mi?

BAAL: Ben yaptım.

BİRKAÇI: Ne zaman?

BAAL: Demin. Saçma gevezeliklerinizden önce. "Teddy huzura kavuştu..." diye başlamıştım, her şeyi olup bittikten sonra fark ediyorsunuz.

DİĞERLERİ: Budala! Gidip şnapsı alalım.

BAAL: Bu çok ayıp.

DİĞERLERİ: Ohoo. Nedenmiş o, dürüst beyefendi?

BAAL: O, Teddy'nin malı. O fıçının açılmaması gerek. Teddy'nin bir karısı, beş de zavallı yetimi var.

BİRİ: Dört. Sadece dört tane.

DİĞERİ: Nereden çıktı şimdi bu birdenbire?

BAAL: Zavallı Teddy'nin şnapsını beş zavallı yetiminden esirgeyip içecek misiniz? Dine sığar mı bu?

ÖNCEKİ: Dört. Dört yetim.

BAAL: Şnapsı Teddy'nin dört yetiminin boğazından kesip içecek misiniz?

BİRİ: Teddy'nin hiç ailesi yoktu.

BAAL: Ama yetimleri, dostlarım, yetimleri var.

BİR DİĞERİ: Bu kaçık Fil, Teddy'nin şnapsını Teddy'nin yetimleri içecek diye bizimle alay mı ediyor, ne dersiniz? Tamam, şnaps Teddy'nin malı...

BAAL *(onun sözünü keser)*: Malıydı...

DİĞERİ: Ne demek istiyorsun yine?

BİRİ: Gevezelik edip duruyor. Akıl yok onda.

DİĞERİ: Ben diyorum ki: İçki Teddy'nin malıydı, o halde bunun bedelini ödeyeceğiz. Parayla, temiz parayla, çocuklar. O zaman yetimler büyür.

HEPSİ: Bu iyi bir teklif. Fil'i alt ettik. İçki istemediği için deli olmalı. Teddy'nin şnapsını almaya onsuz gidelim!

BAAL *(arkalarından seslenir)*: Lanet olası ölü soyucular, hiç olmazsa buraya geri dönün! *(Teddy'ye)*: Zavallı Teddy! Ağaçlar bugün ne kadar da kuvvetli, hava da iyi, hem de ılık, içim şişti sanki, zavallı Teddy, sen gıdıklanmıyor musun? İşin tamamen bitti, anlatayım sana, çok yakında kokacaksın, rüzgâr esmeye

devam edecek, her şey devam edecek, senin kulübenin nerede olduğunu biliyorum, hayatta olanlar senin mülküne konacaklar, onu ortada bıraktın, sadece huzur bulmak istedin. Bedenin henüz kötü değildi, Teddy, şimdi de kötü değil, bir yanın biraz zarar görmüş, sonra bacakların – bu haliyle kadınlarda şansın olmazdı, bir kadının bacak arasına böyle bir şey konmaz. *(Ölünün bacağını kaldırır.)* Ama sonuçta en iyi ihtimalle bedenen hayatta kalırdın, evlat, ama ruhen son derece soylu bir kişiliktin, ev hasarlıydı ve fareler batan gemiyi terk ederler; sen sadece alışkanlıklarının altında kaldın, Teddy.

DİĞERLERİ *(geri dönerler)*: Hey, Fil, bir sorunumuz var! Teddy'nin eski yatağının altındaki küçük fıçı nerede, evlat? – Biz zavallı Teddy ile meşgulken sen neredeydin? Teddy o sırada henüz ölmemişti, değil mi? – Seni hınzır, ölü soyucu, Teddy'nin zavallı yetimlerinin koruyucusu seni, neredeydin ha?

BAAL: Bu hiçbir şeyi kanıtlamaz, dostlarım!

DİĞERLERİ: Nerede o zaman şnaps? Senin değerli fikrine göre fıçıyı kendisi mi içti? – Bu son derece ciddi bir mesele, evlat. – Kalk ayağa, doğrul bakalım! Dört adım at da sonra sarsıldığını, içten dıştan tamamen paramparça olduğunu inkâr et, seni büyük ahlakçı! – Kaldırın şunu, gıdıklayın biraz, çocuklar, Teddy'nin zavallı onurunu lekeledi!

(Baal'i ayağa kaldırırlar.)

BAAL: Domuz sürüsü! Hiç olmazsa zavallı Teddy'mi tekmelemeyin! *(Oturur, ölünün kolunu kendi kolunun altına alır.)* Bana kötü davranırsanız Teddy yüzüstü düşer. Bu, dine sığar mı? Nefsi müdafaa durumundayım. Siz yedi kişisiniz, ye-di, içkili de değilsiniz, ben tekim ve şnaps içtim. Bire karşı yedi yakışık alır mı, dürüstçe mi? Sakin olun! Teddy de sakinleşti!

BİRKAÇI *(üzgün ve öfkeli)*: Bu herifin gözünde kutsal hiçbir şey yok. – Tanrı sarhoş ruhuna acısın! – Tanrı'nın kelamını ağzından düşürmeyen günahkârların en pişkini.

BAAL: Oturun, bu rahip ağızlarını sevmem. İnsanın kafasının içinde daima daha akıllıca ve daha zayıf şeyler olmalıdır. Daha iyi işçiler bunun içindir. Gördünüz işte, kafa işçisiyim ben.[25]

Hiçbir zaman doğru dürüst saygı duymadınız, sevgili dostlarım! Kaliteli şnapsı midenize gömdüğünüzde içinizde harekete geçen nedir? Ama ben idrak ediyorum, size diyeyim! Teddy'ye çok önemli şeyler söyledim. Oysa sizler acınası şnapsının peşine düştünüz. Oturun; ağaçların arasından artık kararmış olan gökyüzüne bakın. Bu bir şey değilse o zaman içinizde din adına bir şey yok demektir!

MAĞARAYI ANDIRAN AHŞAP KULÜBE

Alacakaranlık. Sağ üstte bir çatlak. Baal. Ekart.

BAAL: Yakında kış bitmezse ben bırakacağım.
EKART: Payına düşen odunu hâlâ kesmedin.
BAAL: Sen herhalde kendi ayininle meşgulsün?
EKART: Her durumda bugünlük malzemeyi aşağı köye indirmeyeceğim.
BAAL: Büsbütün bitap düşersin. Ben acıktım.
EKART: Keşke odunculara yardım etseydin!
BAAL: Çok soğuktu. Hem onlar da birlikte çalışabileceğim insanlar değil.
EKART: O halde sesini de çıkarmamalısın.
BAAL: Şikâyet ettim mi? *(Sağ elini gömleğinin altından sol koltuk altına uzatır.)* Ama gömleğim bollandı, kirlendikçe bollandı! Bir kişi daha girer içine. Soluk tenli, ısıtan bir beden. İlkbahar gelmeli! Sence güneş bugün ne zaman çıkar?
EKART: Öğlene doğru.
BAAL: Şimdi öğlen zaten.
EKART: Daha iki saat var.
BAAL: Kendi saatimde görüyorum.
EKART: Sana üç iş gününe mal olan o aptal ağaç çerçevede mi?
BAAL: Bu aptal çerçeve bize zamanı gösteriyor.
EKART: Güzel bir saat!
BAAL: Öyle veya böyle şimdi öğlen.

EKART: O zaman güneş çıkar.
BAAL: Nerede peki?
EKART: Hava şimdiden ısındı.
BAAL: Güneş bugün dünkünden beş dakika daha erken çıkacak ama ancak öğleden sonra ikiye doğru.
EKART: Nedenmiş, sana böyle mi dedi?
BAAL: Çünkü ilkbahar geliyor.
EKART: Şimdi şubatın ortası.
BAAL: Ve ilkbahar çoktan başladı.
EKART: Cırcırböceklerinin sesini şimdiden duyuyorum.
BAAL *(gerinir, ayağa kalkar)*: İlkbahar geliyor. O zaman dans ederim.
EKART: Her halükârda şimdi daldığından daha derine bir daha asla dalamazsın.
BAAL: Yoo, dalarım. Ve şimdi dalıyorum. Tıpkı ılık havayla şişen bir balon gibi, benim kaderim bu.
EKART: Bırak da uyuyayım. Kavga etmek için çok soğuk.
BAAL: Lütfen – artık ilkbahar gelecek. *(Uzanır.)*
EKART: Neden oraya yattın?
BAAL: İlkbahar gelene kadar uyuyacağım.
(İkisi de uyur. Sessizlik. Sağ üstteki çatlaktan Baal'in uyuduğu yere güneş ışığı vurur.)

BAAL'İN ODASI

Akşam. Aşağıda piyano çalar. Merdivende gürültüler.

BAAL *(Sophie Dechant'ı kollarında içeri taşır, kız beyaz giyinmiştir)*: İşte. İlkbahar. Dışarıda hava yumuşuyor. Ama rüzgâr sert esiyor. Burası sensiz çok boştu. *(Kapıda kulak kesilir.)* Yollarını kaybettiler. Aptallar!
SOPHIE DECHANT: Aşağıda, kapının önünde beni kucaklayıp kaldırdığınızda peşimizdeydiler. Beni bulacaklardır.
BAAL: Burada seni hiç kimse bulamaz.

SOPHIE DECHANT: Sizi hiç tanımıyorum. Bana ne yapacaksınız?

BAAL: Bunu soruyorsan geri gidebilirsin.

SOPHIE DECHANT: Sokak ortasında üzerime saldırdınız. Sizi orangutan sandım.

BAAL: İlkbahar yüzünden. Bu kahrolası mağarada beyaz bir şeyler olmalıydı! Bir bulut! *(Kapıyı açıp kulak kesilir.)* Gitti ahmaklar.

SOPHIE DECHANT: Lütfen bırakın gideyim!

BAAL *(kapıyı ardına dek açar)*: Birinci kata inip sağa gitmeniz gerek.

SOPHIE DECHANT: Eve geç kalırsam kovulurum.

BAAL: Özellikle böyle.

SOPHIE DECHANT: Nasıl?

BAAL: Benimle sevişen biri nasıl görünüyorsa öyle.

SOPHIE DECHANT: Neden hâlâ buradayım, bilmiyorum.

BAAL: Ben sana söyleyebilirim.

SOPHIE DECHANT: Lütfen hakkımda kötü düşünmeyin!

BAAL: Neden? Sen de diğerleri gibi bir kadınsın. Sadece kafalar değişik. Dizlerin hepsi zayıf.

SOPHIE DECHANT *(gitmek ister gibidir, kapıda etrafına bakınır. Baal ona bakar, ata biner gibi bir sandalyeye oturmuştur)*: Elveda!

BAAL *(istifini bozmadan)*: Doğru dürüst soluk alamıyor musunuz?

SOPHIE DECHANT: Neyim var, bilmiyorum! *(Duvara yaslanır.)*

BAAL: Ben biliyorum. İlkbahar yüzünden. Hava kararıyor ve sen kokumu alıyorsun. Hayvanlarda böyledir. *(Ayağa kalkar.)* Ve şimdi rüzgâra aitsin, beyaz bulut! *(Bir hamlede yanına gidip kapıyı kapatır, Sophie Dechant'ı kollarına alır.)*

SOPHIE DECHANT *(soluksuz)*: Bırak beni!

BAAL: Adım Baal.

SOPHIE DECHANT: Bırak beni!

BAAL: Beni teselli etmelisin. Kış beni zayıflatmıştı. Ve sen bir kadına benziyorsun.

SOPHIE DECHANT *(ona bakar)*: Adın Baal mi?..

BAAL: Şimdi eve gitmek istemiyor musun?

SOPHIE DECHANT *(ona bakarak)*: Çok çirkinsin, öyle çirkinsin ki insanı korkutuyorsun. Ama sonra...

BAAL: Hmm?

SOPHIE DECHANT: Sonra önemi kalmıyor.

BAAL *(onu öper)*: Dizlerin beyaz mı, ha?

SOPHIE DECHANT: Adım ne, biliyor musun ki? Adım Sophie Dechant.

BAAL: Unut gitsin. *(Onu öper.)*

SOPHIE DECHANT: Hayır ... yapma ... biliyor musun, hiç kimse şimdiye kadar beni ... böyle...

BAAL: Benim olduğum yerde hiç yoktur. Gel! *(Onu arkadaki yatağa götürür. Otururlar.)* Kovuldum, annem bana katlanamıyor. Kız arkadaşını becerdiğim için bir dostum mahvoldu. Kızdan hiçbir iz yok. Şefimin karısı benden hamile ve ev cehenneme döndü. Hiç kimseye yardım edemiyorum. Sen bana yardım et! Beni sevmelisin. Bunun için aldım seni.

SOPHIE DECHANT: Böylesin demek? ... Seviyorum seni.

BAAL *(başını onun göğsüne yaslar)*: Gök şimdi üstümüzde. Ve yalnızız, beyaz bulut, düşündüğün şeyler var mı?

SOPHIE DECHANT: Çok var ama neler olduğunu bilmiyorum.

BAAL: Muazzam yükseklikteki yeşil gökyüzünün altında bulutlar gibi süzülüyorlar, değil mi?

SOPHIE DECHANT: Çok çirkinsin, Baal. Ve ben seni sevdim.

BAAL'İN ANNESİ *(girer, karanlıkta durur)*: Baal!

BAAL: Bana mı seslendin? *(Durur. Dikkatle annesine doğru gider.)* Sen misin anne? ... Ne istiyorsun?

ANNE: Yalnız değilsin. Yanında bir insan[26] var. Biliyorum. Hep bir insan vardır yanında. Sen iyice baştan çıktın, Baal! Yaşlı annen gözyaşı dökerken sen pis karılarla sürtüyorsun! Utan! Fahişeler!

BAAL: O fahişe değil, anne!

ANNE: İnsan işte! Ne işi var burada? Baal, duymuyor musun? Bu derbeder hayat sana göre değil. Seni baştan çıkardılar. Benimle içeri gel. Sana çay ısıtayım, yarın çalışmaya başlarsın.

BAAL: Git, anne! Boş boş konuşma!

ANNE: Boş mu konuşuyorum? Boş konuşan sensin! Hiç saygın yok mu?

BAAL: Hayır! Git buradan! Beni rahatsız ediyorsun!

ANNE *(ağlar)*: Bunu bana kendi çocuğum söylüyor! Öyle utanıyorum ki!

BAAL *(ona sarılır)*: Bak, anne! Ben rezil herifin tekiyim. Bu böyle. Seni seviyorum. Ama şimdi eve gitmelisin. *(Onu yavaşça dışarı çıkarır.)* O benim karım olacak. Seni seviyorum. *(Onunla birlikte çıkar.)*

SOPHIE DECHANT *(eşyalarını alır ve gitmeye hazırlanır. Baal geri döner)*: Beni aşağı götürün. Kendimden öyle utanıyorum ki.

BAAL *(piyanoya kulak verir)*: Bir iki üç. – Dans edebilir misin? Bir iki üç! Piyanoyu dinle! *(Sophie'yi beceriksizce çekiştirip kendisiyle birlikte sürükler.)* Şerefe, bitik Johannes! Bir iki üç, yosunlu Johanna! Müziği dinle! Bir iki üç...

(Karanlık.)

BAR

Baal silindir şapka takmıştır. Büfenin arkasında siyahi John.[27]

BAAL: John, para gerek bana, para, para. Bir sevgilim var!

JOHN: Size tavsiyem, boğun onu!

BAAL: Daha zamanı var, John.

JOHN: Ama ilkini çok iyi anlıyorum.

BAAL: Para, para! Banknotları hayal ediyorum.

JOHN: Kabare kuruldu, haberiniz var mı?

BAAL: Kabare mi? Ben varım! Kazancı ne?

JOHN: Banknotlar.

BAAL: Ne kadar sürüyor cebe girmesi?

JOHN: Avans var.

BAAL: Bayılırım avansa. Aracı mısınız?

JOHN: İçindeyim.

BAAL: Sanatçı olarak mı?

JOHN: Sermayedar olarak!
BAAL: Saygı duydum!
JOHN: Bir kâğıt parçasına imzanızı atıp bana verirseniz istediğiniz kadar banknotunuz olabilir. Ama bize katılmanız ve ağzınızı sıkı tutmanız gerek.
BAAL: Anlaşıldı. Kâğıdı verin.
JOHN: Bu karmaşık bir hikâye, açıklayabilir miyim?
BAAL: Açıklamasan olmaz mı?
JOHN: Asla!
BAAL: Verin o zaman!
JOHN: Kirazlı konyak uyar mı? *(Baal içer ve büfenin üstünde imza atar.)* İşte, Bay Baal!
BAAL: Be A A Le. Yeterli mi?
JOHN: Kesinlikle. Polisten korkuyor musunuz?
BAAL: Onsuz ne kadar sürer?
JOHN: Yedi hafta garanti. Sonrası tehlikeli. Ama kazanırsak değil. Blöf yapmak zorundasınız. Kâğıdın birini alabilir miyim?
BAAL *(kâğıdı hâlâ sıkıca tutmaktadır)*: Bu işte bir pislik olmasın?
JOHN: Kesinlikle yok, Bay Baal!
BAAL: Yani önümüzdeki üç hafta boyunca pislik çıksın istemem. İşim gücüm var.
JOHN: İşte, buyurun! *(Ona banknotlar verir. Baal paraları yelek cebine koyar.)* Çok teşekkür ederim. *(Kâğıdı da cebine sokar.)*
BAAL: Bir kirazlı konyak, John, iyi adamsın!
JOHN: Şerefe, Baal!

GECE

Oda. Baal. Sophie Dechant.

BAAL: Daracık odada yaz. Yaz. Beyaz yatağımızda. Pencereleri açtığımızda kokusu odanın içine doluyor, neredeyse tahtalar bile çiçek açacak. Gökyüzüne bakabiliyoruz, utanmadan. Ama ben odayı tamamen seninle doldurmak istiyorum. Tenin

gerilmiş gibi yumuşak. Sarhoşum, sense sallanıyorsun. Gök menekşe rengi, salıncakta[28] sallanıyoruz, midemizde Malaga ve Madeira, gökse menekşe. Seni seviyorum.

SOPHIE DECHANT: Ah Baal! Çok yorgunum, bedenim sanki paramparça. Bana bunu yapan senin sevgili ellerin. Ama burada böyle ganimet gibi yatmak harika, gökyüzü tepemizde, insan hiç yalnız değil.

BAAL: Bir çocuk kadar sakinim. Bu, en tepedeki gökyüzünün dinginliği; akşamları ağaçlar onu özlüyor. Üstelik içimde hoş bir yumuşaklık var, tıpkı uzun süre bekleyip yumuşamış elmaların asidi gibi; bir şey tatlı bir şekilde dolgun ama yine de hafif olan bedenimi şişiriyor. Ve yine de rüzgârla dolu ılık bir havadaymış gibi bembeyaz, ince dizlerinde sallanarak dinleniyorum. Sen ve ben, sarhoş bir gecede sabaha doğru dolaşıyoruz. Ve sen gökyüzündeki beyaz bulutsun, ikimiz de aynı hızda yürüdüğümüzden sessizce birbirimiz için duruyoruz. Birbirimize baktığımızda hareketsiz duruyormuş gibiyiz ama yürüyoruz ve hareket halindeyiz.[29]

SOPHIE DECHANT: Ah Baal!

BAAL: Hiç paramız yok, biliyor musun?

SOPHIE DECHANT: Bütün gece bunu biliyor muydun? Yoksul olduğumuzu?

BAAL: Dün akşam unuttum. Burada hâlâ yeterince var: Akşamın içinde beyaz evler, üzerlerinde mavi gökyüzü, yeşil gökyüzü. Gri gökyüzü. Sonra öğlenler ve sabahlar. Senin ağaçların. Sonra çatı aralığındaki sabah ışığı. Sonra yıldızlı gökyüzü. Bunlar bir şey değil mi? Seni bunun için seviyorum. *(Hava kararırken şarkı söyler)*:

> İçmek kapkara yapar gökyüzünü gece[30]
> Öyle ki bazen bürünür mor renge.
> Bir de senin bedenin, yırtılası gömleğinle,
> Geniş beyaz bir yatağın içinde.

BİR KABARENİN KULİSİNDE

Siyahi John.

BAAL *küçük bir masada bifteğini yer ve bu arada bolca şarap içer. Sahnede bir kadın bir parça söylemektedir.*

JOHN *(Baal'in çevresinde dolaşarak)*: Kabareye girdikten sonra ünlü oldunuz. Sizi ilk ben yarattım, bunu unutmamalısınız. Bugün kendi adınıza bir yerdeyseniz yeteneğinize rağmen bunu yapıyorsunuz. Yetenekle sadece insanların canını sıkarsınız. Nitekim ciddi sanata yazarlardan başka kim ilgi duyar?

ŞARKICI KADIN *şarkı söyler.*

JOHN: Söylesenize, sevgiliniz neden hiç görünmüyor?

BAAL *homurdanır.*

JOHN: Hiç minnettar değilsiniz, Baal!

BAAL: Sizi tanımış olsaydım, Bay John, kabareniz daha ilk günden topu atardı.

JOHN: Sizi ben keşfettim. Böylesine ince ve narin bir ruhun bu kadar biçimsiz bir yağ tulumunun içine girdiği nerede görülmüş? Sizi önemli kılan yağ tulumu olmanız, saygıdeğer bayım! Şarkıcı Sawetchka'nın yanı sıra en müthiş numarasınız siz.

ŞARKICI KADIN *şarkı söyler.*

BAAL: Size bir şey diyeyim: Bu hikâyeden sıkıldım. Beni rahat bırakmak için ne istersiniz?

JOHN: Sizin yerinizi kimse tutamaz, sevgili Baal!

BAAL: O halde öylece çıkar giderim!

JOHN: İmza atarak dolandırıcılık suçu işlediniz, yani elime düştünüz.

BAAL: Asıl dolandırıcı sizsiniz!

JOHN: Aramızda kalsın, evet. Ama dünya sizin istediğiniz gibi duygulara göre değil, kanıtlara göre yargılar. Üstelik daha ne istiyorsunuz: Para sayesinde sevgilinize sahipsiniz, ben de size sahibim!

BAAL: Bakın; bir değiş tokuş yapalım! Sevgilimi alın, beni bana verin!

JOHN: O kadar fazla tıkınmayın. Şarkı söyleyecekseniz çok yemek yememelisiniz!

BAAL: O zaman neden şarkı söyleyeyim?

JOHN: Sadece terlemeyi ve esinlenmeyi bilirsiniz! Tanrı'ya şükür ki bu ikisi Richard Wagner'deki gibi[31] sizde aynı ana denk gelmiyor!

BAAL: Budala!

JOHN: Bayım!?

BAAL: Budala!

JOHN: Demek öyle. Ayrıca öfkenizi anlayamıyorum. Çok iyi kazanıyorsunuz.

BAAL: Evet. Ama ben bir şeyler kazanmaya layık olabilecek adam değilim. En kötüsü, beni gülünç duruma sokmanız! Bugüne dek kazancım bu oldu. *(Yemeye devam eder.)*

JOHN: Bu yüzden kadınlar sizi paylaşamıyor.

BAAL: Haremağasına benziyorum da ondan! Serbest bırakın beni! *(Yemeye devam eder.)*

JOHN: Yağ bağlamış yüreğinizin arzuladığı her şeye sahipsiniz: Kadınlara, huzura, şaraba, bifteğe ve zamana!

BAAL: Ben de kaçarım o zaman.

JOHN: Polisin eline düşersiniz! Yoldan çıktınız bir kez. Bunu asla unutmayın! Dürüstçe para kazanmak istiyorsanız sizin gibi insanlar için geriye kalan tek şey sanattır.

BAAL: Dürüstçe mi? Bu kadar komik olmasaydınız beni bu kadar uzun süre burada göremezdiniz!

GENÇ SANATÇILAR *(içeri girerler)*: Şu işkembenin nasıl tıkındığına bakın, olağanüstü! – Phöbus'taki[32] yeni şiiriniz iyi ama açıkçası fazla yapmacık! Kendinizi tekrarlıyorsunuz! – Prenses Ebing size ilgi duyuyor. Kızışmış kartaloş! Çok şanslısınız hani!

JOHN: Bunun hakkında ayrıca konuşmamız gerek, üstat. Programlarınız!

(Baal'e kalın bir zincir takılır ve eline büyük bir gitar verilir. Üzerinde frak, çocuklara giydirilen bahriyeli kostümü ve beresi vardır. Son ana dek var gücüyle içer.)

GENÇLER *(tempo tutarak)*: Yürü, Baal, iş başına. Baal! Şerefe, Baal! Hurra!

(Dışarıda gülüşmeler ve tepinmeler.)

ŞARKICI KADIN: Bir yaz akşamı bir masada ter içinde oturmuş, salata yiyen, aynı anda daima çok fazla şeyi de tıkınan fakat gökyüzünü asla gözünden ayırmayan, sonunda mutlu ama yorgun argın çöküp kalan şişko bir adam gibi – böyledir Baal!

BİRİ: Ama dinlesenize, bu çok komik!

(Herkes kulak kesilir.)

BAAL *(etkileyici bir sesle)*: Küçüğüm ben,[33] temizdir kalbim. Hep neşeli olmak isterim. *(Coşkulu alkışlar. Baal şarkı söyler)*:

Bir kadının kalçaları tombulsa[34]
Yatırırım onu yemyeşil otlara
Çıkarırım eteği, pantolonu
Şefkatle – çünkü hoşuma gider bu.

(Salonda gürültüler.)

BAAL *(şarkı söylemeye devam eder)*:

Kadın kendinden geçip ısırırsa
Yıkarım her yeri yeşil otlarla:
Kendi ağzımı. Onun burnunu ve kucağını
Tertemiz – çünkü severim bunu yapmayı.

(Salonda çığlıklar, izdiham.)

BAAL *(şarkı söylemeye devam eder)*:

Güzel şeyler yaparsa kadın bana
Ateşli! Ama aşırı bir coşkuyla:
Uzatırım elimi ona ve gülerim dostça
Çünkü böylesi gider hoşuma.

(Muazzam bir kargaşa, ıslıklar, tepinmeler. "Terbiyesiz" haykırışları.)

GENÇLER: Kahrolası, programın dışına çıktı! İhtilal bu! Tüm salon öfkeden kuduruyor! İlkyardım! Polis! Adam bizi mahvediyor. Sunucu da peygamber gibi konuşuyor! Peygamber gibi, diyorum size! Ama hiç kimse onu duymuyor.

BAAL *(sendeleyerek gelir. Terlemiştir)*: Nasıldı?

JOHN *(çırpınarak içeriye haykırır)*: Korkunç bir kargaşa! Ne sanıyorsunuz siz? Kendi programınızdaki şarkıyı söyleyeceksiniz. Kontratta yazıldığı gibi. Anlaşıldı mı? Yoksa sizi polise teslim ederim! Ortalık sakinleşene dek bekleyelim.

BAAL *(boğazını tutar)*: Bir saniye izin verin! *(Kapıya gider.)*

BİRİ *(yolunu keser)*: Nereye?

BAAL: İzin verirseniz tuvalete gideceğim, delikanlı. *(Çıkar.)*

JOHN: Baal, dışarı! Hey, yine nereye gitti bu? *(Birkaç kişi: "Dışarıda! Tuvalete gitti!")* Kahretsin, getirin onu! İnsanları biraz sakinleştirene kadar Kurtuluş Ordusu'nun vaizi gibi konuştum. Polisi sağlama aldık! Bu ahlaki kusmuk sahnesi sona erdiğine göre iştahları yine yerine gelir.

BİRİ: Bu Baal birinci sınıf bir atraksiyon.

(Salonda tezahürat durmaksızın devam eder: "Baal!")

JOHN: Polis için, evet! Kontrat gereği daha çalışacak. *(Dışarı koşturur. Dışarıdan)*: Bayım, ses versenize! Kahretsin, kapıyı sürgülemeyi size yasaklıyorum. Hem de paranızı ödediğim bir zamanda. Kontratım var. Sizi sahtekâr! *(Kapıyı yumruklar.)*

KOMİ: Bayım, tuvaletin penceresi açık duruyor. İçeride hiç kimse yok.

JOHN: Mahvoldum! Kaçtı! Çıktı gitti! Alçak herif! Dolandırıcı. Polise başvuracağım!

(Seyirciler tempo tutar: "Baal, Baal, Baal!")

GECE KULÜBÜ

Baal. Ekart.

EKART: Karın harika. Peki, neyle geçiniyorsunuz?

BAAL: Aşkla.

EKART: Ne zamandır devam ediyor?

BAAL: Karımı alman için sana ne vereyim?

EKART: Sarhoş musun sen?

BAAL: Hayır. – Dünya sevgili Tanrı'nın bir dışkısı. – Onunla aşk yaşayabilmek için yetenek gerektiren bazı oyunlar oynadım. Ama şimdi peşime düştüler.
EKART: Polis mi?
BAAL: Çok soru sorma. Müzik işlerin nasıl gidiyor?
EKART: Birtakım fikirlerim var ama zamanım yok. Peki, böyle olacağını kestiremedin mi?
BAAL: Çocuk bile anlardı.
EKART: Safı oynamayı seviyorsun...
BAAL: Sevmem gerekiyordu ve artık mola vermeliyim. Ama şimdi de şu siyahi çıktı başıma. Bu yüzden senden rica ediyorum: Dechant'ı al! Yoksa siyahi gelecek. Kendimi kurtarayım. Her halükârda birkaç şeyi açıklığa kavuşturmak için yakın gelecekte duvarların ardında yalnızlığa çekileceğim. Ama sen Dechant'ı kurtarmalısın. Çünkü siyahiye kinlendim!
EKART: Söylesene, gerçekten bıktın mı?
BAAL: İşte geliyor. Yalnız olmamalıyım. Biliyor.
SOPHIE DECHANT *(sehpaya yaklaşır)*: Merhaba, Bay Ekart. Kalacak mısın Baal?
BAAL: Otur. Karanlık gökyüzünden bir beyaz bulut gibi geliyorsun. Sonra her şey düzeliyor. Bugün böyle.
SOPHIE DECHANT: Bu kadar fazla içmemelisin. Uzun kalacak mısınız Bay Ekart?
EKART: Bilmiyorum.
BAAL: Henüz bilmiyor. Rüzgâr gibidir o: Her yerdedir. *(İçer.)*
SOPHIE DECHANT: İçince kötü oluyor. Sonra kendini iyi hissediyor. Çok güçlü.
BİR GİZLİ POLİS *(masaya yaklaşır)*: Bay Baal ... lütfen karşı koymayın ... yasalar adına tutuklusunuz. Olay çıkarmadan bizimle gelin.
SOPHIE DECHANT *(ona sarılır)*: Baal...
BAAL *(doğrulmak ister)*: Sakin ol! Bir şey yok.
SOPHIE DECHANT: Benim için çok zor. Başına yine bir felaket geldi mutlaka. Ben de geliyorum.

BAAL: Hayır. Kesinlikle olmaz. Siz burada kalıyorsunuz. İkiniz de.
EKART: Biz burada bekleyelim, Bayan Dechant. Hemen geri dönecektir. Bir yanlışlık olmalı.
BAAL *(polislere)*: Yardım edin bana. Beni bırakmıyor!
POLİS: Biz görevimizi yapıyoruz, hanımefendi.
BAAL *(onunla birlikte çıkar)*: İyi akşamlar. Keyfinize bakın!

HAPİSHANE HÜCRESİ

Rahip. Baal.

RAHİP: Buradaki manevi işkencenin sizde dine duyarlılık gösteren bir ruh hali yaratacağını ümit etmiştik. –
BAAL: Aylaklık tüm kötülüklerin başlangıcıdır. Size katılıyorum.
RAHİP: Saygınız yok. Düşman edindiğiniz, sizi kolayca ezebilecek, her yerde bu duvarlar gibi çarpacağınız toplumun gücünden korkmuyor musunuz?
BAAL: Düşmanlıktan beslenirim ben. Tıkınabildiğim sürece her şeye ilgi duyarım. Öldürmek sanat değildir. Ama tıkınmak! İçinde bir zamanlar lezzetli bir beynin beni haince yok etmeyi planladığı, düşmanlarıma ait kafataslarından cesaretimi ve gücümü içerim. Karınlarını yerim, bağırsaklarını gitarıma tel diye gererim. Sevinçten dans ederken ayağımı vurmasınlar, kaçarken gıcırdamasınlar diye yağlarını ayakkabılarıma sürerim.
RAHİP: Tüm kavgalarınız sanki bir geri çekilme gibi görünüyor.
BAAL: Düşman topraklarına çekiliyorum. O büyüyüp serpilen ülkeye. Savunacak bir ülkem yok benim. Evimi yanımda taşırım ben. Kaçarken ayaklarımın altına aldığım durağan topraklardır onlar ve ben onları verimsiz kayıplar olarak geride bırakırım. Ölümden hayata kaçıyorum ben.
RAHİP: Herkes gün gelir yorulur. O zaman nereye gideceksiniz?
BAAL: O zaman siz gelirsiniz! Ya da uyuyacağım. Ancak zengin rüyalar göreceğimden emin olduğum zaman.

RAHİP: Gittikçe dibe batıyorsunuz!

BAAL: Dev cüssem sayesinde. Ama bunu zevkle yapıyorum. Yokuş aşağı gidiyorum! Değil mi? Ama iyi gidiyorum! Değil mi? Düz gitmiyor muyum? Korkak mıyım? Herhangi bir sonuca direniyor muyum? Sizi dikkate alıyor muyum? Ölümle dostum ben. Gerekirse fahişelik yaparım. Sizden daha alçakgönüllüyüm.

RAHİP: Çok kolay dibe batarsınız siz. Neşeli bir müflissiniz.

BAAL: Bazen halatları kesilmiş, oksijen tüpüyle derinlerde tek başına dolanan bir dalgıç gibiyim.

RAHİP: Yalnızlıktan daha korkunç hiçbir şey yoktur. Bizde hiç kimse yalnız değildir. Biz kardeşiz.

BAAL: Yalnız olmam şimdiye kadar avantajımdı. Bünyemde ikinci bir adam istemem.

RAHİP: Ruh dinginliğinizi size yeniden vermek için geliyorum.

BAAL: Siz bana mavi göğü ve bir avuç dolusu başak verin, kadının yumuşak kollarını, istediğim yere gidebilme özgürlüğünü verin. Ruhun dinginliği budur!

RAHİP: Ruhunuz her kalıba giren, her şeklin içini dolduran su gibi.

BAAL *(coşkuyla doğrulur, güneş gibi ışır)*: Taşların en altında gömülü olsa bile elmasın içindeki güneş ışığıdır ruhum. Henüz don olsa bile ilkbaharda ağaçları yeşerten sürgündür. Rüzgârda savrulan mısır tarlalarının iniltisidir. Birbirini yemek isteyen iki böceğin gözlerindeki kıvılcımdır.

RAHİP: Tanrı'ya küfrediyorsunuz. Bir hayvansınız siz. Hayvanın ta kendisi. Tek hücreli! Güzel ve kaba, pis, aç bir hayvan. Gökten inmiş bir ceza. Ama öleceksiniz.

BAAL: Ölmek mi? İkna olmam ben. Sonuna kadar savunurum kendimi. Derim olmadan yaşamak istemem. Ayak parmaklarımın içine çekerim kendimi. Boğa gibi serilirim yere. İki büklüm olmanın hâlâ bir zevki olmalı. Hayatın devam edeceğine inancım yok, ben buradakine bağlıyım.

RAHİP: Hayatı mahvediyorsunuz. Bir gün bunun bedelini ödeyeceksiniz.

BAAL: Ödedim bile. Hepinizden daha pahalıya. Bu yüzden istiyorum onu. Sadece geriye kalanı. Birazcık mutluluk adına

benden daha fazla acıyı kim çekti? Hep kendimden ödedim, hiç hediye almadım. Saflığın karşısında çamurda yattım, güzellik uğruna sakat kalma pahasına dayak yedim. Beni öyle uzun dövdüler ki artık nasır tuttum. Ama bu nasırın gerisinde ara sıra yine hassaslaşabiliyorum.

RAHİP *(öfkeli)*: İşlediğiniz suçların suçlusu biz mi olduk şimdi?! Sizi şişirilmiş kozmos! Yavan topak. Kudurmuş hamster! Solucanlara havale ediyorum sizi! *(Çıkar.)*

BAAL *(pencerede)*: Ağaç tepesinin günde bir kez güneşle dolduğu zamanı kaçırdım işte! Sevgili Tanrı şu rahibin cezasını versin!

GARDİYAN *(kapı arasında)*: Evet, evet, yüce efendi çok haklı: Sizi uyarıyorum, hiç saygısı olmayan bir insansınız.

DÜZLÜK. GÖKYÜZÜ. AKŞAM

Baal, Ekart, Sophie Dechant açık arazide yürüyerek gelirler.

SOPHIE DECHANT: Artık devam edemeyeceğim. Neden böyle koşturuyorsun?

BAAL: Neden peşimize takıldın? Bitti artık.

EKART: Otur. *(Baal'e)*: Senden hamile kalmış bir kadına nasıl böyle davranabiliyorsun?

SOPHIE DECHANT: Bunu ben istedim, Ekart.

EKART: Daha iyi davranmazsan Sophie ile yalnız devam edeceğim.

BAAL: Seninle gelmez. Ama sen beni aldatırsın! Utan!

EKART: Daha önce bana iki kez kazık attın. Bana dediğin gibi kızlar hoşuna gitmediği halde yine de onları benden aldın.

BAAL: Hoşuma gitmediği halde ha – gitmediği için, desene! Seni temiz tutmak istediğim için iki kez ölüsevicilik yaptım. Hiç eğlenceli değildi.

EKART *(Sophie Dechant'a)*: Hâlâ onu seviyor musunuz?

SOPHIE DECHANT: Ne yapabilirim ki...

BAAL: Ben hapisteyken neler olup bittiğini sormak istemiyorum.

SOPHIE DECHANT: Hiçbir şey olmadı. Öyle korkunçtu ki.
BAAL: Birlikteydiniz.
EKART: Utanmazın tekisin. *(Haykırır)*: Onu kollarıma atan sen değil miydin?
BAAL: O zaman henüz hazır değildik.
EKART: Tanrı'ya şükür ki senin gibi hayvan değilim!
BAAL: Seni bunun için seviyorum. Ama sen bana karşı duyarlı mısın sanki? Arkadaşını onun karısıyla aldatmaktan daha büyük bir hayvanlık var mı?!
EKART: Hiç olmazsa o burada otururken kapa o kahrolası çeneni!
BAAL: Defolup gitsin!
EKART: Gidelim, Sophie Dechant!
SOPHIE DECHANT: Yapamam, Ekart.
BAAL: Yapamaz, Ekart!
SOPHIE DECHANT: Baal, seninle geleyim. Başka bir şey istemiyorum senden.
BAAL: Hayır. Bitti artık. Gel, Ekart!
SOPHIE DECHANT: Yoruldum. Burada biraz daha kalamaz mısınız...
BAAL: Akşam olacak.
SOPHIE DECHANT: Sadece on beş dakika...
BAAL: Bunun için bir neden yok.
SOPHIE DECHANT: Peki, nereye gideyim?
BAAL: Sahneye çık. Ya da gökyüzüne.
SOPHIE DECHANT: Çocuğumla mı?
BAAL: Göm gitsin!
SOPHIE DECHANT: Dilerim, bunca hoşlandığın bu güzel gökyüzünün altında şimdi bana söylediklerini bir daha asla düşünmek zorunda kalmazsın. Sesim zayıf, sana duyuramıyorum. Bir zamanlar bana bunca yakınken şimdi tamamen yabancısın. Bir zamanlar yanımda yatarken şimdi çekip gidiyorsun ve ben senden hamileyim, artık yürüyemiyorum.
EKART: Bu hayvanı artık sevmek istemediğini bana söylersen seninle gelirim.
BAAL: O beni seviyor.

SOPHIE DECHANT: Onu seviyorum.

EKART: Sen hâlâ burada mısın, ucube herif? Dizlerin yok mu senin? Seni pataklamak mı lazım, vahşi hayvan, canavar, ahlaksız hayvan! Ahlaksız hayvan!

BAAL: Sersem!

EKART *(onun üzerine yürür)*: Hayvan!

(Boğuşurlar. Baal gitarla ona vurur.)

SOPHIE DECHANT: Yüce İsa! Bunlar yırtıcı hayvan!

BAAL *(gitarı elinden yere bırakır, Ekart'ı kendine bastırır)*: Artık birbirimizden asla kaçamayacağımızı şimdi gördün mü? Kokumu alıyor musun? Bunun kadınlara yakın olmaktan daha fazlası olduğunu, gezegende daha fazlasının bulunduğunu görüyor musun? *(Ekart'ı bırakıp bakışlarını arkaya, gökyüzüne diker.)*

SOPHIE DECHANT: Baal. Bana haksızlık ediyorsun.

EKART: Farkında değil misin?

BAAL: Hayır. Sadece gökyüzü...

EKART: Ona vuramam.

BAAL *(dalgın)*: Gidelim! Geceyi geçirecek bir yer arayalım. Çalılıklarda ya da çukurlarda. Hava kararıyor. Sana yıldızlarımdan ve rüzgârın ulaşmadığı hayvanlardan söz etmek istiyorum. Gel. *(Kolunu Ekart'ın omzuna atar ve onu kendisiyle birlikte sağa doğru çekiştirir. Ekart sessizce onunla yürür.)*

SOPHIE DECHANT *(karanlıkta tek başına kalır; sonra avazı çıktığı kadar bağırır)*: Baal!

KAHVERENGİ AHŞAP MEYHANE. GECE. RÜZGÂR

Masalarda Gougou, Bolleboll. Dilenci ve kutudaki küçük kızıyla Maja (arka plan).

BOLLEBOLL *(Gougou'yla iskambil oynar)*: Param kalmadı. Ruhlarımıza oynayalım!

YAŞLI DİLENCİ: Rüzgâr kardeş içeri girmek istiyor. Ama soğuk kardeşimiz rüzgârı tanımıyoruz. Hehehe.

KÜÇÜK KIZ *ağlar.*

MAJA (DİLENCİ KADIN): Dinleyin! Evin çevresinde bir şey dolanıyor! Kocaman bir hayvan olmasa bari!

BOLLEBOLL: Neden? Yoksa yine mi azdın?

(Bir şey sessizce kapıya yaklaşır.)

MAJA: Dinleyin! Kapıyı açmıyorum!

DİLENCİ : Açacaksın.

MAJA: Hayır. Hayır. Hayır. Sevgili Meryem Anamız adına, hayır!

DİLENCİ: Bouque la madame![35] Aç kapıyı!

MAJA *(sessizce kapıya doğru gider)*: Kim var dışarıda?

KÜÇÜK KIZ *ağlar.*

(Maja kapıyı açar.)

BAAL *(Ekart'la birlikte içeri girer, yağmurdan ıslanmıştır)*: Hastanenin meyhanesi burası mı?

MAJA: Evet ama boş yatak yok. *(Daha küstahça)*: Üstelik ben hastayım.

BAAL: Yanımızda şampanya var. *(Ekart sobanın yanına gider.)*

BOLLEBOLL: Gelin buraya! Şampanyadan anlayan bize de uyar.

DİLENCİ: Bugün burada çok fazla kibar insan var!

BAAL *(masaya yaklaşarak ceplerinden iki şişe çıkarır)*: Hım?

DİLENCİ: Ürkütücü!

BOLLEBOLL: Şampanyayı nereden bulduğunu biliyorum. Ama bunu ifşa etmem.

BAAL: Gel, Ekart! Bardaklar burada mı?

MAJA: Fincanlar, saygıdeğer beyefendi! Fincanlar! *(Birkaç fincan getirir.)*

GOUGOU: Kendim için bir fincan istiyorum.

BAAL *(kuşkulanmış)*: Şampanya içmenize izin var mı?

GOUGOU: Lütfen!

(Baal şampanya koyar.)

BAAL: Hastalığınız nedir?

GOUGOU: Akciğer nezlesi. Bir şey değil. Küçük bir mukoza tıkanıklığı. Önemsiz.

BAAL *(Bolleboll'a)*: Ya sizin?
BOLLEBOLL: Ülser. Zararsız.
BAAL *(dilenciye)*: Sizin de bir hastalığınız vardır herhalde?
DİLENCİ: Deliyim ben.
BAAL: Şerefe! – Tanışıyoruz. Ben sağlıklıyım.
DİLENCİ: Bir adam tanımıştım, o da sağlıklı olduğunu söylüyordu. Öyle düşünüyordu. Bir ormandan gelmişti,[36] sonra oraya geri döndü çünkü bir şeye kafa yorması gerekti. Orman ona çok yabancı gelmişti, artık tanıdığı orman değildi. Günlerce ormanın vahşi derinliklerine kadar tırmandı çünkü ne kadar bağımlı olduğunu, içinde buna dayanacak ne kadar güç kaldığını görmek istiyordu. Ama pek bir şey kalmamıştı. *(İçer.)*
BAAL *(huzursuz)*: Ne rüzgâr ama! Bu gece yola devam etmemiz gerek ... Ekart.
DİLENCİ: Evet, rüzgâr. Bir akşam, gün batarken, artık o kadar yalnız değilken, muazzam sessizliğin içinde ağaçların arasından yürüyüp ulu bir tanesinin önünde durdu. *(İçer.)*
BOLLEBOLL: İçindeki sarhoşluktu bu.
DİLENCİ: Evet, belki sarhoşluktu. İyice yakınına gelip ağaca yaslandı, içindeki yaşamı hissetti ya da öyle düşündü ve şöyle dedi: Benden yükseksin, sapasağlam duruyorsun, toprağı derinliklerine dek tanıyorsun ve o seni tutuyor. Ben yürüyebilir ve daha iyi hareket edebilirim ama yere sağlam basmıyorum ve toprağın derinliklerine inemem, beni tutan hiçbir şey yok. Engin gökyüzünde, sessiz ağaç tepelerindeki o muazzam dinginlik[37] de bana yabancı. *(İçer.)*
GOUGOU: Ağaç ne demiş?
DİLENCİ: Evet. Rüzgâr esti. Ağacın içinden bir titreme geçti, adam bunu hissetti. O zaman kendini yere attı, yabani, sert kökleri kavrayıp acı acı ağladı.[38] Ama bunu birçok ağaçla yaptı.
EKART: İyileşti mi?
DİLENCİ: Hayır. Ama ölümü daha kolay oldu.
MAJA: Anlayamıyorum.
DİLENCİ: Hiçbir şey anlaşılmaz. Ama bazı şeyler hissedilir. Anlaşılmış hikâyeler sadece kötü anlatılanlardır.

BOLLEBOLL: Tanrı'ya inanır mısınız?

BAAL *(kendini zorlayarak)*: Ben sadece kendime inanırım. Ama insan ateist olabilir.

BOLLEBOLL *(kahkahayla güler)*: Şimdi eğlenmeye başladım işte! Tanrı! Şampanya! Aşk! Rüzgâr ve yağmur! *(Maja'yı yakalar.)*

MAJA: Bırak beni! Ağzın kokuyor!

BOLLEBOLL: Sen frengili değil misin? *(Onu kucağına alır.)*

DİLENCİ: Dikkatli ol! *(Bolleboll'a)*: Gittikçe kafayı buluyorum. Büsbütün sarhoş olursam artık bugün dışarıya, yağmurun altına çıkamazsın.

GOUGOU *(Ekart'a)*: O daha yakışıklıydı, bu yüzden onu aldı.

EKART: Peki, zihinsel üstünlüğünüz? Ruhsal gücünüz?

GOUGOU: Kadın öyle değildi. Hiç bozulmamıştı.

EKART: Peki, siz ne yaptınız?

GOUGOU: Utandım.

BOLLEBOLL: Dinleyin! Rüzgâr! Tanrı'dan dinginlik diliyor.

MAJA *(şarkı söyler)*:

Uyusun da büyüsün ninni, rüzgâr esiyor dışarıda[39]
Biz sıcacık ve sarhoşken burada.

BAAL: Bu çocuk da neyin nesi?

MAJA: Benim kızım, saygıdeğer bayım.

DİLENCİ: Kadın bedenlerinin şerefine, çocukları boğmalı.

BAAL *(içer)*: O eskidendi, Ekart. Evet. Güzeldi de.

EKART: Ne?

BOLLEBOLL: Ne olduğunu unuttu.

BAAL: Es-ki-den ... tuhaf bir kelime...

GOUGOU: En güzeli "hiçbir şey".

BOLLEBOLL: Şşt! Şimdi Gougou'nun aryası geliyor! Kurtçuk torbası söyleyecek!

GOUGOU: Yaz akşamlarında titreyen hava gibidir güneş. Titremez ama. Hiçbir şey olmaz. Öylece durur. Rüzgâr eser, hiç üşümezsin. Yağmur yağar, hiç ıslanmazsın. Espriler yapılır, kimse gülmez. Çürür gidersin, beklemene gerek yoktur. Genel grev.

DİLENCİ: Cehennemin cenneti bu!

GOUGOU: Evet, cennet bu. Yerine getirilmeyen hiçbir dilek kalmaz, artık yoktur hiçbiri. Bütün alışkanlıklarından vazgeçersin. Dileklerinden de. Böylece özgür olursun.

MAJA: Peki, sonunda ne olur?

GOUGOU *(sırıtır)*: Hiç. Hiçbir şey. Bir son yoktur. Hiçbir şey sonsuza dek sürmez.

BOLLEBOLL: Âmin.

BAAL *(ayağa kalkar, Ekart'a)*: Kalk, Ekart! Katillerin arasına düşmüşüz. *(Ekart'ı omuzlarından tutar.)* Kurtçuklar şişiniyor. Kokuşma sürünerek yaklaşıyor. Kurtçuklar şarkı söyleyip kendilerini göklere çıkarıyor.

EKART: Bu sende ikinci kez oldu. Acaba sadece şnapstan mı oluyor?

BAAL: Burada bağırsaklarımı teşhir ediyorlar ... çamur banyosu bu.

EKART: Otur! Kafayı çek! Isın!

MAJA *(şarkı söyler, biraz sarhoştur)*:

Yağmur ve kar, kış ve yaz –
Sarhoş olduk mu artık canımız acımaz.

BOLLEBOLL *(Maja'yı tutmuş, çekiştirmektedir)*: Arya beni hep böyle gıdıklar, küçük Gougou ... gıdı gıdı, Majacık.

KÜÇÜK KIZ *(ağlar)*: Anne!

BAAL *(içer)*: Kimsiniz siz? *(Gougou'ya öfkeyle)*: Kurtçuk torbası mı adınız? Gidici misiniz yani?! Şerefe! *(Oturur.)*

DİLENCİ: Dikkatli ol, Bolleboll! Şampanyayı pek kaldıramam.

MAJA *(Bolleboll'a şarkı söyler)*:

Zordur bakmak gözceğizine senin.
Gel gidip yatalım, o zaman artık onu hissetmezsin.

BAAL *(sertçe)*:

Yüzersin aşağı saçlarında sıçanlarla:[40]
Tepende gökyüzü durur harika.

EKART *(sarhoştur, ayağa kalkar)*: Artık seninle gelmiyorum. Benim de bir ruhum var. Sen ruhumu mahvettin. Her şeyi mahvediyorsun. Ben de o zaman kendi ayinime başlıyorum.

BAAL: Seviyorum seni, şerefe!

EKART: Ama seninle gelmiyorum artık.
DİLENCİ *(Bolleboll'a)*: Çek ellerini, seni domuz!
MAJA: Sana ne?
DİLENCİ: Sen sus, sefil seni!
MAJA: Kaçık! Delirdin herhalde!
BOLLEBOLL *(haince)*: Sahtekâr! Hastalığı falan yok. O kadar! Hepsi uydurma!
DİLENCİ: Kanser olan sensin!
BOLLEBOLL *(hayli sakin)*: Ben mi kanserim?
DİLENCİ *(korkuyla)*: Ben bir şey söylemedim. Şunu rahat bırak!
MAJA *güler.*
BAAL: Neden ağlıyor bu? *(Küçük kızın arkasına dolanır. Kutunun üzerine eğilir.)* Şişko ve pis...
DİLENCİ *(öfkeli)*: Ne istiyorsun ondan?
BAAL: Neden ağlıyorsun? Bunu daha önce hiç görmedin mi? Yoksa her seferinde mi ağlıyorsun? Gelsene buraya? Zavallı küçük ayakların!
DİLENCİ: Bırak onu be adam! *(Bardağını Baal'e doğru fırlatır.)*
MAJA *(ayağa fırlar)*: Seni domuz!
BOLLEBOLL: Sadece gömleğinin altına bakmak istiyor.
BAAL *(yavaşça ayağa kalkar)*: Ah, siz domuzlar! Artık insanca olanı tanımıyorsunuz! *(Masaya yayılmış, yüksek sesle, sade cümlelerle)*: Yıllar önce müdürümün[41] karısına sahip olmuştum. Dolgun ve ateşli bir kadındı. Geçen zaman içinde yüzünü unuttum ama nasıl olduğunu şimdi yine hatırladım. Güneşli bir gündü. Bir çocuğu oldu ve evi cehenneme döndü. Onu bir daha görmedim, ona ne oldu, bilmiyorum. Hayat bu. Gel, Ekart, nehirde yıkanalım! *(Karanlık.)*

PATİKA, GÜNEŞ, TARLALAR

BAAL *(tarlalardan yürüyerek gelir)*: Yaz havası karnımda esiyor. Sıcak rüzgâr pantolonumu kalçalarımda ve uyluklarımda titretiyor. Burnumda dolgun tanelerini taşıyan başak denizinin

kokusu var, gözkapaklarım geceleri yıldızlı gökyüzüne kapanıyor. Beyaz tozlu yollar tıpkı meleklerin ipleri gibi beni uçsuz bucaksız mavi gökyüzüne çekiyor. Gözlerimi kapattığımda gördüklerim: Saçlarım sarı buğdaylar gibi parlıyor. Ve soluk alabiliyorum! Soluk! Arkaüstü yattığımda sırtım çukurlaşıp kıvrılıyor. Dünyanın bir küre olduğunu ve onu kapladığımı öylesine güçlü hissediyorum ki.

EKART *(onun gerisinde kalmış)*: Neden deli gibi koşturuyorsun?

BAAL: Ruhum, rüzgârda savrulan mısır tarlalarının iniltisidir. Ve birbirini yemek isteyen iki böceğin gözlerindeki kıvılcımdır. Beş karanlık yıl boyunca eziyet çekerek daracık bir avlunun içinden bir nebze aydınlığa ulaşmaya çabalayan bir ağaç gördüğümde dehşete düşerim.

EKART: Mideme bir şey girseydi keşke! Hayalci seni.

BAAL: Neyim ben?

EKART: Ölümsüz bağırsaklı, mayıs delisi bir herifsin. Bir zamanlar gökyüzünde yağ izleri bırakmış bir topak.

KÖY MEYHANESİ. AKŞAM

Baal'in çevresinde köylüler. Ekart bir köşede.

BAAL: Pekâlâ, dinleyin: Hepinizi bir arada bulmam iyi oldu! Kardeşim yarın akşam buraya geliyor. Boğaların da o zaman burada olması gerek.

BİR KÖYLÜ *(ağzı açık)*: Boğaya bakıldığında kardeşinizin istediği gibi olup olmadığı nasıl anlaşılacak?

BAAL: Bunu sadece kardeşim anlar. Hayvanların hepsi güzel olmalı. Yoksa bir değeri kalmaz. Bir Korn, meyhaneci!

İKİNCİ KÖYLÜ: O zaman satın alacak mısınız?

BAAL: Beli en güçlü olanı.

ÜÇÜNCÜ KÖYLÜ: Ödediğin bedel karşılığında tüm köylerden boğalarını gönderirler.

İLK KÖYLÜ: Benim boğama baksana!

BAAL: Seçim yapmak istiyoruz. Meyhaneci, bir Korn!

KÖYLÜLER: O zaman hemen gidip diğerlerine haber verelim. – Bu büyük olay olacak. – *(Giderler.)* – Geceyi burada mı geçireceksiniz?

BAAL: Evet. Tanrı yol göstersin size!

(Köylüler çıkarlar.)

EKART: İstediğin nedir senin? Delirdin mi yoksa?

BAAL: Ama nasıl da gözlerini kırpıştırıp oh çektiler, sonra akılları erince hesap yapmaya başladılar, muhteşem değil miydi?

EKART: Eh, en azından birkaç bardak Korn kârımız oldu. Ama şimdi kirişi kırma zamanı!

BAAL: Kirişi kırmak mı? Aklını mı kaçırdın?

EKART: Yoksa sen mi aklını kaçırdın? Boğaları düşünsene!

BAAL: Tüm bunları boşuna mı yaptım?

EKART: Birkaç bardak şnaps için değil miydi?

BAAL: Hayal kurma! Sana bir ziyafet çekmek istiyorum, Ekart. Paramız yoksa ziyafet çekemeyecek miyiz yani? İlk başta sadece burada önemli kişilerin ısmarlayabileceği şnapstan içmek istemiştim, sonra gidecektim. Ama baktım, hikâye hoşuma gitti, şimdi bu boğaları istiyorum. *(Arkasındaki pencereyi açar. Hava kararmıştır. Tekrar oturur.)*

EKART: Altı şnaps seni sarhoş etmiş. Utan!

BAAL: Harika olacak. Bu basit insanları seviyorum. Sana tanrısal bir oyun sergileyeceğim. Kardeşim! Şerefe!

EKART: Bu zavallı insanların işlerini güçlerini bırakıp sırf sen oyun sergileyeceksin diye hayvanlarıyla birlikte saatlerce yol tepeceklerini o kalın kafan almıyor mu!

BAAL: Hayır, bunu kulaklarına küpe olsun diye yapıyorlar. Şimdi, bu sıcak akşamda, şefkatle onları düşünüyorum. Kendi basit usullerince dolandırmaya geliyorlar ve bunun için cezalandırılmaları gerek.

EKART *(ayağa kalkar)*: Pekâlâ, ya boğalar ya da ben. Meyhaneci bir şeylerin kokusunu almadan gidiyorum.

BAAL *(asık suratlı)*: Akşam öyle sıcak ki. Bir saat daha kal. O zaman ben de seninle gelirim. Seni sevdiğimi biliyorsun.

Tarlalardaki gübre kokusu buraya kadar geliyor. Sence meyhaneci boğa işini ayarlayanlara bir şnaps daha verir mi?

EKART: Ayak sesleri var.

RAHİP *(içeri girer. Baal'e)*: İyi akşamlar. Boğalarla ilgilenen adam siz misiniz?

BAAL: Benim.

RAHİP: Bu sahtekârlığı neden yapıyorsunuz?

BAAL: Bizim dünyamızda başka bir şey yok. Ot kokusu ta buraya kadar geliyor! Akşamları hep böyle midir?

RAHİP: Anlaşılan dünyanız pek sefil!

BAAL: Benim cennetim ağaçlarla ve bedenlerle doludur.

RAHİP: Cenneti ağzınıza almayın. Dünya sizin sirkiniz değil.

BAAL: Nedir dünya o zaman?

EKART: Bir hapishanedir, azizim!

RAHİP: Ben çok iyi niyetli bir insanımdır. Huzursuzlukla uğraşacak zamanım yok. Yani, çekin arabanızı, beyler. Meseleyi çözeceğim ben.

BAAL: Ekart, dürüst rahibimiz şakadan hiç anlamıyor.

RAHİP: Bu çocukça planınızın yasalara ne kadar aykırı olduğunu anlamıyor musunuz?

BAAL: Kalpsizsiniz siz. Ekart, herhangi bir şeyi sırf mantıklı olmadığı için yapmayan insanlar var. Sonra da gidip başka bir şey yaparlar.

RAHİP: Sizi hiç anlamıyorum.

BAAL: Alacakaranlıkta, akşamleyin. Tabii akşam olması gerek, gökyüzü de bulutlu olmalı, hava ılıksa, biraz da rüzgâr esiyorsa boğalar gelir. Dört bir yandan buraya doluşurlar, harika bir manzaradır bu! Sonra zavallı insanlar boğaların arasında ne yapacaklarını bilemeden dururlar ve hesapları yanlış çıkar: Deneyimledikleri şey sadece muazzam bir manzaradır. Yanlış hesap yapan insanları da severim. Bir araya toplanmış bunca hayvan nerede görülmüş?

RAHİP: Ve bunun için yedi köyü bir araya topluyorsunuz, öyle mi?

BAAL: Bu manzara için yedi köyü seve seve verirdim.

RAHİP: Şimdi anlıyorum. Yoksul birisiniz ve boğaları özellikle seviyorsunuz herhalde?

BAAL: Hiçbir şey anlamıyorsunuz! Gel, Ekart! Anlamıyor. Hikâyeyi mahvetti. İsa hayvanları artık sevmiyor.

RAHİP *(güler, sonra ciddileşir)*: Dediğiniz olmayacak. Daha fazla dikkat çekmeden gidin buradan! Sanırım böylece size önemli bir hizmette bulunmuş oluyorum.

BAAL: Bunun için size teşekkür ederim. Gel, Ekart! Sana ziyafet çekemeyeceğim, kardeşim!

(Ekart'la birlikte ağır adımlarla çıkar.)

RAHİP: İyi akşamlar! Meyhaneci, bu beylerin hesabını ben ödüyorum!

MEYHANECİ *(masanın arkasından)*: On bir şnaps, monsenyör.

EKİN TARLASININ YANINDAKİ PATİKA

Gece. Ekart otların üzerinde uyumaktadır.

BAAL *(tarlaların arasından sarhoş gibi yürüyerek gelir, giysileri açık, uyurgezer gibidir)*: Ekart, Ekart! Bir şiir yazdım! Uyan!

EKART: Ne var, seni aptal? Uyu, bırak ben de uyuyayım.

BAAL:

Kalbim gecenin bulutu gibi fersiz[42]
Ey sen, yersiz yurtsuz, memleketsiz!
Göğün bulutları tarlaların ve ağaçların üzerinde
Onlar da bilmez bunu, niye?
Sahiptirler engin genişliğe.

Kalbim gecenin bulutları gibi delişmen
Ve hasretle dolu, ey sen!
Gök olmak ister çok uzun süre,
Ve bilmez, niye?
Gecenin bulutu sadece rüzgârla birlikte.

EKART: Fena değil. Ama güzelim uykum piç oldu. O halde geriye felsefe kaldı! Tam da kibar delikanlılar kuştüyü yatak yerine çürümüş otların üzerine atılmışken. Zifiri karanlık, ıslaklık ve yaşlı kadınların bile ancak önsezileri! Bütün gün çalışmaktan başka bir şey yapmayan iyi insanlar, çalışmamanın, sıcak ahırlarda uyumamanın, yağmurda ve rüzgârda hayatın peşinden koşmanın, sarhoşluklar çalmanın ne kadar zor ve stresli olduğunu bilselerdi derin saygı görürlerdi. Kadınların kucaklarını süs köpeği gibi ısıtabilen bizler, pisliğin içinde yatıp sınırlı bir zevk duyarak tohumlarımızı boşa harcıyoruz. Zaten buna da ancak idrar yolunu cinsel organa[43] bağlayarak kendini bir kalemde en uygun biçimde ifade etmiş biri izin verebilir. Bu, ancak bir domuzun aklına gelebilir!

BAAL *(oturmuştur)*: Her şey öyle güzel ki!

(Ara.)

EKART: Yakında senfonime başlayacağım!

BAAL: Kuartet bitti mi?

EKART: Vakit mi buldum?

(Ara.)

EKART: Bir zamanlar sevmiş olduğuma herhalde inanmazsın. Hem vahşi hem uysal bir kızdı, soluk bir yüzü vardı. Bazen tamamen şaşkın olurdu, çok sevimliydi.

BAAL *(sakin)*: Onunla sen?..

EKART: Domuz! Onu hayal ettiğim zaman senin bir domuz olduğunu anlıyorum. Ben sarhoşun tekiyim, kadınların hepsi fahişe. Ama o temizdi, yani sen bir domuzsun.

BAAL: Sen de eşeğin tekiydin.

EKART: Kısrak gibi kalçaları vardı, yumuşacık, sıkıydı. Ama çocuklarla ilişki cinayettir. Ve o henüz on yedisinde bir çocuktu.

BAAL: Otlar geceleri nasıl da kokuyor. *(Kollarını başının altında kavuşturarak uzanır.)*

EKART: Bir çukurlukta birbirimize sokulmuş yatıyorduk. Üzerimizde rüzgâr esiyordu. *(Alçak sesle anlatmaya devam eder.)* Solgun olması gereken yanaklarını yanağımda hissediyordum. Arada yumuşak saç tutamları vardı. Titriyordu. Dizlerimiz birbirine değiyordu, gökyüzünü de üstümüzde hissediyorduk hem.

Bir keresinde bana doktorun ona çocuk doğurduğu takdirde öleceğini söylediğini anlatmıştı. Ama çocuk istiyordu. Neredeyse beni buna teşvik ediyordu. Gülme, Baal. *(Onun yüzüne bakar, öfkelenir, hayal kırıklığına uğramıştır.)* Uyumuş! – Egoist!

YEŞİL YAPRAKLI AĞAÇLIK

Arkada nehir.

BAAL *(yaprakların arasında oturmaktadır)*: Su sıcak. İnsan kumun üstünde yengeçler gibi yatıyor. Ayrıca çalılıklar ve gökyüzünde beyaz bulutlar. Ekart!
EKART *(kendini kapatmış)*: Ne istiyorsun?
BAAL: Seni seviyorum.
EKART: Böyle keyfim iyi.
BAAL: Demin bulutları gördün mü?
EKART: Evet. Hiç utanmaları yok. Biraz önce karşıdan bir kadın geçti.
BAAL: Artık kadınlardan hoşlanmıyorum...

KAHVERENGİ MANZARA. YAĞMUR

Issız bir ev. Baal. Genç bir kız olan Anna ve *Ekart soldan girerler.*

BAAL *(yüzü asık)*: Annenle kalsaydın ya! Bu hayat çocuklara göre değil!
ANNA: Neden hep beni azarlayıp duruyorsun? Ben halimden hoşnutum!
BAAL: Bize sadece yüksün.
ANNA: Şimdi yağmur yağdığı için böyle diyorsun. Bunun için bir şey yapamam ki.
BAAL *(kızın bedenini kavrar)*: Hiç olmazsa sıcak bir yük! Gömleğine kadar ıslanmışsın!

ANNA *(çekingen, ona sokulur)*: Olsun. Birlikteyiz ya!

EKART *(evin kapısına vurur, zili çalar)*: Hey, açsanıza!

KIZIL SAÇLI BİR ADAM *(yukarıdan dışarı bakar)*: Kapıyı kıracaksınız! Bu serseriler de nereden çıktı yine?!

BAAL: Yağmur yağıyor, görmüyor musun? Aç şu kapıyı!

ADAM: Paranız var mı?

EKART: Bir gecelik.

ADAM: Geliyorum. *(Aşağıda kapıyı açar.)* Bu kız da neyin nesi böyle?

BAAL: Nişanlım.

ADAM: Anladık! Hehehe! Tatlı nişanlıcık! Önce parayı gösterin!

EKART *(ayağını kapının arasına sıkıştırır)*: Yarın sabah! Elimiz sıkıdır, komşu! Samanlığınız var mı?

ADAM: Aha! Dilenciler! Samanlıkta iki kişilik yer var, kıza da bir oda, işinize gelirse. Başka türlü olmaz. Odadaki depozitodur, baylar, erken kalkmam, hehehe, küçükhanımcığım!

BAAL: Yatak var mı?

ADAM: Bir odada iki yatak, beyler için. Kabul mü? *(Elini uzatır.)*

BAAL: Yiyecek bir şey var mı?

ANNA: Ah, olmaz, sakın yapma! Çok korkuyorum! Yalnız kalmak istemiyorum!

BAAL: Yalnız kalmayacaksın. Burası taze süt kokuyor.

ANNA: Yapamam. Seni seviyorum.

BAAL: Yağmurda açlıktan öleyim mi?

ANNA: Artık eve gidemem.

BAAL: Söz dinler, yaramazlık etmezsen yanımda rahat edersin.

ADAM: Memnun oldum, beyler. Kabul mü, değil mi? Taze ekmekle süt çorbası var. Kaymağı da küçükhanım için, hehehe.

ANNA: Ne istersen yapacağım ama bu hiç de iyi bir şey değil.

BAAL: Saçma. Isınmak güzel, süt çorbası da öyle. Hadi gir içeri! Şimdiye kadar yüktün, şimdi biraz işe yarayabilirsin!

ANNA: Öyle korkuyorum ki. *(Baal'e sokulur.)*

BAAL: Eliniz pek kirliymiş. Öyle olsun.

(İçeri girerler.)

RÜZGÂRDA AKÇAAĞAÇ

Bulutlu gökyüzü. Baal ve Ekart, ağaç kütüklerinin üzerinde otururlar.

BAAL: İçmek zorunluluktur,[44] Ekart. Paran kaldı mı?
EKART: Hayır. Rüzgârda akçaağaca baksana!
BAAL: Titriyor.
EKART: Meyhanelerde yanında sürüklediğin kız nerede?
BAAL: Balık ol ve git bul onu.
EKART: Çok fazla tıkınıyorsun, Baal. Çatlayacaksın.
BAAL: Çatlama sesini duymak isterim doğrusu.
EKART: Kapkara, derin ve balıksız bir suya ara sıra baktığın da olmuyor mu? İçine düşeyim deme sakın. Dikkatli olmalısın. Çok ağırsın, Baal.
BAAL: Başkasına karşı dikkatli olacağım. Bir şiir yazdım. Dinlemek ister misin?
EKART: Oku bakalım, o zaman tanırım seni.
BAAL: Adı, "Ormanda Ölüm":

Ve bir adam öldü uçsuz bucaksız ormanda[45]
Fırtına ve nehir uğuldadı etrafında.
Kökleri tırmalayarak öldü bir hayvan gibi
Ormanın zirvesinde takılı kaldı gözleri
Fırtınanın günlerdir esip gürlediği.

Ve dikildi başında birkaç kişi
Dediler ki, artık hiç çıkmayacak sesi:
Gel, yoldaş, taşıyalım seni eve!
Ama beriki itti onları dizleriyle
Tükürdü ve dedi "Nereye?"
Çünkü ne bir çocuğa sahipti ne de bir yere.

"Çürümüş dişlerin ağzında.
Çıplak dolaşmak mı istersin uçsuz bucaksız bozkırda?
Çürümüş giysilerin, kemiklerin ve beynin, çuval boş, beygir mevta.
Sessiz öl biraz – için kokuşmuş çoktan.
Neden hep kıvranmak istersin açlıktan?"

Ve orman gürültülüydü çevrelerinde.
Gördüler nasıl haykırdığını onun gökyüzüne.
Gördüler nasıl tutunduğunu ağaca.
Ve bu hiç olmadığı kadar korku verdi onlara
Öyle ki titreyerek sıktılar yumruklarını.
Çünkü o da bir adamdı kendileri gibi tıpkı.

"İşe yaramazsın, uyuz, kudurmuş, hayvan seni.
Pisliksin, paçavra yığınısın sen, cerahatli!
Havayı kapıyorsun bizden sırf açgözlülüğünden."
Dediler ona. Ve o, o kan çıbanı cevap verdi:
"Yaşamak isterim! Solumak isterim güneşinizi!
Ve aydınlıkta at binmek isterim sizler gibi!"

Hiçbir dostun anlayamayacağı bir şeydi
Tiksintiden titrerken bu sessizlikleri.
Toprak tuttu onun çıplak elini
Ve denizden denize rüzgârda uzandı kara
"Ve ben yatmak zorundayım sessizce burada, aşağıda."

Evet, yoksul hayatın ölçüsüzlüğü
Öyle tuttu ki onu, toprağa bastırdı kendi ölüsünü
Kendi cesedini kendisi gömdü:
Tan ağarırken düştü kara otların içine.
Gömdüler onu tiksinerek nefretle
Ağaç dallarının en kuytu köşesine.

Ve sürdüler atlarını ormanda konuşmadan.
Bir kez daha dönüp baktılar ona uzaktan
Buldular oradaki mezar ağacının yerini
Ve şaşkınlıkla afalladı her biri.
Işık dolmuştu ağacın üstüne.
Haç çıkardı hepsi genç yüzlerine
Sürdüler atlarını güneşe ve çalılıkların içine.

EKART: Evet, evet. Bu raddeye geldi herhalde. Şerefe!
BAAL: Geceleri uyuyamadığımda yıldızlara bakarım. Aynen böyle.
EKART: Öyle mi?
BAAL *(kuşkuyla)*: Ama bunu sık yapmam. Yoksa gücü azalır.
EKART *(bir süre sonra)*: Uzun zamandır kadının olmadı galiba?
BAAL: Niye?
EKART: Öyle olduğunu düşündüm. Değilse hayır de.
BAAL *ayağa kalkıp gerinir, akçaağacın tepesine bakıp güler.*

AKŞAMLEYİN AÇIK PENCERELİ DANS LOKALİ

Dans. Gürültü. Müzik. Baal ve Ekart içeri girerler. Ekart aşağıda, kapıda kalır.

BAAL *ilk önce herkesle dans eder, sonra bir kızı yakalayıp piste çeker.*
KIZ: Bıraksana beni! İmdat!
(Kargaşa. Müzisyenler ayağa kalkar.)
GENÇLER: Bırak! – Nereden çıktı bu? – Bıraksana! – Yeter! – Dışarı atın şunu! –
KIZ: Bu pis herifle dans edecek değilim ya! Tiksindiriyor!
BAAL *(elinin tersiyle alnındaki teri siler, herkes ona bakar)*: Nereye gideyim? Tabanları yağlayayım bari... *(Dışarı koşar.)*
SESLER: Acelesi varmış. – Pis domuz!
(Gülüşmeler ve dans müziği.)

BAAL'İN ANNESİNİN ODASI

Bayan Baal yatakta. Doktor.

DOKTOR: En küçük bir heyecan sizi öldürebilir. Hoşça kalın, Bayan Baal. *(Kapıda üstü başı perişan duran Baal'le çarpışır.)*

DOKTOR: Ne arıyorsunuz burada? Hiçbir şey alamazsınız buradan! Burada dilenmeyi yasaklamaya bile gerek yok. Hadi, çekin arabanızı!

BAAL: Annem artık burada oturmuyor mu? Baal.

DOKTOR: Ah, anladım! – Eh! *(Çıkar.)*

BAAL: Merhaba anne.

ANNE: Merhaba Baal.

BAAL: Sana bir kez daha bakayım istedim. Kafamda tasarladığım şeyi yapmak için sakin bir köşe arıyordum. Kocaman bir çocuk doğuracağım rahat bir koltuk, anlıyor musun! Bir kitap yazmak istiyorum. Bana 20.000 mark kazandıracak. *(Annesi konuşmayınca devam eder)*: Tanrı biliyor ya, şansım yaver gitmedi, anne. Bana sitem etmene gerek yok. Ama şimdi o 20.000 markı kazanacağım, sadaka da değil üstelik.

ANNE *hâlâ sessizdir, irileşmiş gözlerle ona bakar.*

BAAL *(tedirgin)*: Sen iyi değil misin yoksa? Sana kötü mü davrandılar? Hepsi vahşi köpek bunların! Hiçbiri yardım elini uzatmaz! Bir teki bile!

ANNE: Evet, Baal.

BAAL *(nihayet yaklaşarak)*: Ama artık her şey düzelecek, göreceksin. Büsbütün buruşmuşsun, anne, sanki küçülmek istermişsin gibi; ha. Eh, sonuçta bu sefil delikte buna şaşmamalı. Her şey farklı olacak artık. Söz veriyorum. Büyük laflar etmiyorum. Basitçe diyorum ki: Artık bir şeyler yapmak istiyorum. Görüyor musun, anne, bu da bir şey, değil mi?

ANNE: Evet, Baal.

BAAL *(daha hızlı, korkuyla)*: Başarı kazanmadan gelmeyeceğim. Buna sakın inanma. Artık tanınıyorum. Sadece poliste değil, biliyor musun? Bunlar geride kaldı, artık çalışıyorum. Büyük kitaplar yazacağım. Sayfa başına 100 mark. Bu, şöhret ve yiyecek kazandıracak. *(Yatağa oturur.)* Çoktan başladım. Hakkımda bazı şeyler yazıldı, bir makale, bir kitap! Bunu beklemiyordun, değil mi? Görüyor musun?

ANNE *(alçak sesle ve güçlükle doğrularak)*: Nasılsın?

BAAL: Sorulur mu! Yani çok iyiyim. Düzgün bir ev satın alacağım, bahçeli, senin de bir hizmetçin olacak. Ne diyorsun?

ANNE *(sessiz, neredeyse gülümseyerek)*: Ah, çocuk!

BAAL *başını yorgana doğru eğer, annesi onun saçlarını okşar.*

ANNE *(geriye düşer, soluk almaya çalışır)*: Hava! Yardım et! Baal!

BAAL *(annesini pencereye taşımak istermiş gibi onu beceriksizce kollarına alarak)*: Anne!

ANNE: Yardım et! *(Onun kollarında ölür.)*

BAAL: Anne! *(Oturur, annesi dizlerinin üstündedir.)* Daha diyeceklerimi söylemedim. Anne! Ana! – Hepsi buydu. Yarın tepede rüzgâr eser. Üç hafta sonra kirazlar çiçek açar. Dört ya da beş hafta sonra ormanda olurum. Şimdiden ormanda olabilirim, küçük annem benim. *(Onu dağınık yatağa yatırır, sonra şapkasız, kapıyı açık bırakarak çıkar.)*

(Rüzgâr. Akşam. Sessizlik.)

BİR PARKTA BANK. GECE

BAAL *(sendeleyerek gelip oturur)*: Geceyi pekâlâ burada geçirebilirim, Emmi'ye gidersem bir mazeret bulmam gerek, o da hazır: Cenaze için borç para arıyorum, o zaman geceleyebilirim de, öyle ya, bir yerde gecelemem gerek, yine gökyüzünü seyretmek zorunda kalacağım.

ÂŞIK ÇİFT *çıkagelir. Baal ayağa kalkıp bir ağacın arkasına geçer. Sevgililer oturur.*

KIZ: Hep aynı şeyi yapıyorsun.

ERKEK: Tenin öyle yumuşak ki, azıcık canını acıtayım.

KIZ: Kızarım o zaman!

ERKEK: Ah sen! *(Kızın üstüne atılır.)*

BAAL *(ortaya çıkar)*: Utanın, ne yaptığınızın farkında mısınız? Bunun bedelini ödeyebilir misiniz? Henüz çok gençsiniz, bir anda böylesine hızlı ve ateşli bir kızışma, hem de bir parkın bankında, arkada insanlarla. Utanın! Bu yaptığınız ahlaksızca. Eve gidin ve bunun sonuçlarına katlanabilir miydiniz, onu düşünün.

ÂŞIK ÇİFT *utanarak çabucak çıkar.*
BAAL: Şimdi yine kendime geldim!

KONYAK MEYHANESİ

Luise. Ekart. Watzmann. Johannes, yakası yukarı kalkık, lime lime yırtık ceketiyle tamamen sefil bir halde.

BAAL *(içeri girer)*: Et istiyorum! Adlarınız nedir, çocuklar, kaç para edersiniz? Bir rahip kadar iddialıyım. Ama bir şeyler yapabilirim. Hesaplar benden!
WATZMANN: Ha, ha. Demek öyle, Baal! Mirasa mı kondun?
EKART: Annen nasıl? Pek geride kalmadım, sen sokaktan aşağı top gibi koşturdun. Ama şehre 20 kilometre kala çoktan sarhoş olmuşsun.
BAAL: Beyler, bir cilt şiir sattım. İtiraf edin, deha işi bu. Yetersiz koşullarda yaşadığımdan dolayı Tanrı'nın bir armağanı. Minnet borçluyum. Meyhaneci, şampanya!
WATZMANN *(homurdanarak)*: Sen bir dehasın, Baal! Dâhi bir devesin!
EKART: Sen kahrolası bir müsrifsin. Annene bir tabut satın aldın mı bari? *(İçer.)*
BAAL: Siz ayyaşların tepesinden göğe bakıyorum ben. Çok yüksek ve tuhaf bir uyumla dolu. Hepinizin orada yeri var, sizi soysuz sefiller. Budala yüreği var sizde, Tanrı'nın edepsiz sevgilerisiniz. Tanrı'yı sadece sarhoşlar görür. Kollarımı açtığımda bağrım şarkı söyler benim, sizi domuzlar.
WATZMANN *(şarkı söyler)*:

Tiksinti ve nefretle[46]
Gırtlağına kadar dolmuş ise
Kırpmadan gözünü belki de
Keser onu ikiye.

Çok sıkıcı burası, sanki aynı kerhane.
EKART: Luise, neredesin? Ona tabi olmalısın!

JOHANNES *(içer)*: Evet. Burası rahat. – İçmem gerek çünkü, çok içmeliyim. Güç verir içmek. İnsan o zaman bıçak sırtında cehenneme bile gidebilir, kabul etmek lazım. Ama yine de başka işte. Sanki dizlerinin bağı çözülürmüş gibi, biliyor musunuz: Bıçağı hissetmeyecek kadar gevşek. Tüy gibi dizkapaklarınla. Ayrıca burjuva koşullarında daha iyi durumdayken aklıma hiç böyle şeyler gelmezdi, böyle tuhaf şeyler. Ancak dâhi olunca böyle fikirler geliyor aklıma. Hm.

BAAL *(Luise kucağında)*: Berbat bir hayvansın sen, Luise. Bomboş olduğun için seviyorum seni. İçine bir şeyler gittiği – ve – sana daha çok sahip olduğum için! O kadar fazla içme, yoksa yine ölüseviciliği olacak! Bu gece uyumak istiyorum. Ah, senin o kalantorların yağlı kıçlarıyla ısınmış loş köşedeki yatağın yok mu! Sana yeni yatak yayları almalıydım. Kır saçlar karanlıkta belli olmaz. İçin! İçin! Sadece utanmaz sıçanlar koklarlar senin kirli gebeliğini, seni ebedi bakire.[47] *(Şarkı söyler)*:

Ah, aziz bakiresin, taş çatlasa
Temizlersin pisliğini yeşil otlarla
Ama yine de! Boşaldı hepsi rahminin içine
Saadet ve güç olarak sahip olduğum ne varsa.

İçin, sevgililer!

JOHANNES: Evet, Baal, bir şnaps daha ısmarlaman gerek. Burası gerçekten rahatmış.

BAAL: Bir şnaps da...

JOHANNES: İsim yok! Birbirimizi tanırız. Biliyor musun, ara sıra geceleri rüyamda korkunç şeyler görüyorum. Ama sadece ara sıra. Şimdi burası çok rahat.

(Rüzgâr eser. İçerler.)

WATZMANN *mırıldanır*:

Daha çok ağaç var bol miktarda[48]
Gölgeli ve hep bir arada –
Birebir üstünde kendini asmaya
Ya da dinlenmek için altında.

BAAL: Nerede böyle olmuştu daha önce? Böyle bir şey vardı!

JOHANNES: Çünkü o hâlâ yüzüyor. Hiç kimse bulamadı onu. Biliyor musunuz, sadece bazen bolca şnapsla birlikte boğazımdan aşağı yüzdüğünü hissediyorum, çürümeye yüz tutmuş, küçücük bir ceset. Ama aslında çok büyüktür. On yedi yaşındaydı zaten. Şimdi yeşil saçlarında sıçanlar ve yosun[49] var, pek de kötü durmuyor onda ... biraz şişmiş ve beyazlamış, pis kokulu, simsiyah nehir çamuruyla dolu. Öyle temizdi ki hep. Bu yüzden nehre gitti ve pis kokar oldu.

WATZMANN: Et nedir ki? Ruh gibi çürüyüp gider. Beyler, ben körkütük sarhoş oldum. İki kere iki dört. Demek ki sarhoş değilim. Ama daha yüce bir dünyaya dair sezgilerim var. Eğilin! Uy – uysal olun! Eski Âdem olmayı bırakın.[50] *(Titreyerek haretle içer.)* Sezgilerim olduğu sürece yıkılmam ben, ayrıca hâlâ iyi hesap yaparım, iki kere iki... İki de nedir ki, i–ki, ne tuhaf bir kelime? İki! *(Oturur.)*

BAAL *(gitara uzanır ve onunla lambayı kırar)*: Çekil git, tatlı sıçrama tahtası, yedinci cennete! Şarkı söylemek istiyorum: Maceracılar!

Güneşte kuruyup kavrulmuş,[51] iyice aşınmış yağmurda
Sırılsıklam yapraklar, çürümüş yataklar dağınık saçlarda
Tüm gençliğini unuttu, bir tek rüyalarını unutmadı ama:
Çatıyı unuttu çok önce, onun üstündeki gökyüzünü asla.

Sesim çok berrak. *(Gitarı akort eder.)*

EKART: Uyu kuzucuk, uyu. Sevgilin bir kuzu.[52]

(Luise hafifçe kıkırdar.)

BAAL *(şarkı söylemeye devam eder)*:

Ah, cennetten ve cehennemden kovulmuş sizler!
Nicelerine acı vermiş olan, siz katiller!
Neden kalmadınız ananızın rahminde?
Sessiz sakin uyunan o yerde...

Gitarın da akordu bozuk.

WATZMANN: Bu, güzel bir şarkı. Tam benlik! Artık bardağımı bulamıyorum. Masa anlamsızca sallanıyor. Işığı yaksanıza. İnsan bu karanlıkta ağzını nasıl bulacak!

EKART: Saçmalık! Bir şey görüyor musun, Baal?

BAAL: Hayır. İstemiyorum. Karanlık güzel böyle. Midende şampanya, hatırası olmayan sıla hasreti. Dostum musun, Ekart?

EKART *(güçbela)*: Evet ama şarkı söyle!

BAAL *(şarkı söyler)*:

Cehennemlerdeki dansta ve kırbaçlanırken cennetlerde
Sarhoştur görülmemiş ışıkların sağanağında
Küçük bir çayır hayal eder ara sıra
Yoktur üzerinde hiçbir şey mavi gökyüzünden başka.

JOHANNES: Artık hep yanında kalacağım. Beni yanında götürebilirsin. Çok az yiyorum.

WATZMANN *(kibritleri güçlükle yakmıştır)*: Işık!

BAAL: Bırak şu zırva şeyi. Gözü kamaştırıyor.

EKART: Hayret!

BAAL *Ekart'ın kucağında garson kız Luise'yi görür vs.*

EKART *(güçlükle ayağa kalkar. Luise'nin kollarını boynundan çözmeye çalışır)*: Ah, saçmalık! Beyler! Kardeşler arasındaki birliğin şerefine! Baal!

BAAL *onun üzerine çullanıp boğazına sarılır. Kibrit söner. Watzmann güler. İki adam boğuşur. Luise haykırır. Yan odadaki diğer müşteriler lambayla içeri girerler.*

LUISE: Bıçağı var. Onu öldürecek. Aziz Meryem!

İKİ POLİS *(boğuşan adamlara)*: Tutuklusunuz. Ayrılın, Tanrım! Kahretsin, onu bıçaklamış.

BAAL *doğrulur. Ansızın sabahın ilk ışıkları içeri dolar. Lamba söner. Pencerenin kanatları rüzgârla savrulur. Kapılar açılır. Yanı sıra korkunç bir haykırış duyulur: "Ne oldu? Adamakıllı pataklayın onu! Haydi taroka,[53] beyler!" Baal kelepçelenir.*

BAAL: Ekart!

PATİKA. AKŞAM. RÜZGÂR. SAĞANAK YAĞMUR

Rüzgâra karşı koymaya çalışan iki jandarma.

BİRİNCİ JANDARMA: Kahretsin, bu havada yola çıkılır mı? Lanet olası serseri!

İKİNCİ JANDARMA: Bana kalırsa kuzeye, ormanlara doğru gidiyor. Tepelerde artık onu hiç kimse bulamaz.

BİRİNCİ JANDARMA: Neyin nesiymiş bu aslında?

İKİNCİ JANDARMA: Katil. Daha önce varyete oyuncusu ve şairmiş. Ayrıca bahçıvanlık, kâtiplik yapmış, hapis yatmış, redaktörlük, pezevenklik, daha kim bilir neler yapmış. Cinayet işlediğinde onu yakalamışlar ama kaçmış. Cinayeti de profesyonel fahişe olan bir garson kız yüzünden işlemiş. Onun uğruna en iyi dostunu öldürmüş. Annesi de bir gece önce ölmüş.

BİRİNCİ JANDARMA: Böyle bir insan büsbütün ruhsuzdur. Vahşi hayvanlardan farkı yoktur.

İKİNCİ JANDARMA: Oysa bazen tamamen çocuk gibi. Daha önce onu yaşlı bir kadının kocaman çalı demetini taşırken gördük, öyle ki neredeyse yakalayacaktık onu. Sanırım son sahip olduğu, o garson kızdı. Herhalde dostunu bu yüzden öldürdü, zaten o da şüpheli bir şahısmış.

BİRİNCİ JANDARMA: İyice ürktüm ben şimdi. Gel, gidelim! Şu anda burada olmadığı kesin.
(Birlikte çıkarlar.)

BAAL *(çıkın ve gitarla çalıların arasından çıkar, dişlerinin arasından ıslık çalar)*: Öldü demek? Zavallı hayvancık, yoluma çıkmak neymiş gördü! İş şimdi ilginç oldu işte. Hım. *(İki jandarmanın ardından çıkar.)*

ÇAYIRIN ARASINDAN GEÇEN YOL

Gece. Baal, elleri pantolon ceplerinde.

BAAL: Tamamen özgürüz, hiçbir yükümlülüğümüz yok. Mesela samanların içinde ya da açık havada biraz uyuyabiliriz ... ya da hiç uyumayız. Gezmeye çıkabiliriz. Şarkı söyleyebiliriz. Önümüzde hayallerimiz var. Dört ayağımızı uzatabiliriz.[54] Kol ve bacaklar için kullanıldığında nalları dikmenin daha iyi ifadesidir bu. Sadece polislerden nefret ederiz çünkü katiliz biz. *(Etrafına bakınır.)* Katiller hep etraflarına bakınırlar.

KÖYLÜ KIZ *hızlı adımlarla yolda yürür, korku içindedir.*

BAAL: Kim var orada?

KIZ: Benim.

BAAL: Ah, sen misin? Nereye böyle?

KIZ: Eve. Annem hasta.

BAAL: Bana biraz eşlik etmek ister misin?

KIZ: Bırakın beni. *(Engelsizce, tereddütle yürümeye devam eder.)* Şapkanız nerede?

BAAL: Çantada.

KIZ: Tuhafsınız. Eviniz burada mı?

BAAL: Evet, şimdilik. *(Ona iyice yaklaşır.)* Ya sen? *(Kız hafifçe ürperir.)*

KIZ: Şapkanız olmalı! Saçlarınız böyle ağarmışken...

BAAL: Ağarmış mı? *(Umursamaz.)*

KIZ: İyi geceler. *(Yürümeye devam eder.)*

BAAL: Baksana.

KIZ: Ne?

BAAL: Ormana nereden gidilir?

KIZ: Nereye?

BAAL: Ormana.

KIZ: Şuradan. *(Yolu gösterir ve gider.)*

BAAL *(onun ardından bakar)*: Kahretsin. *(Gösterilen yöne doğru sendeleyerek yürür.)*

ORMAN. AHŞAP BİR KULÜBE

Gece. Baal kirli bir yatakta. Sağ tarafta tarok oynayan adamlar.

BİR ADAM *(yatağın başında)*: Ne istiyorsun? Herkes ölümlü. Milyonlarcası, diyeyim sana. Böylesi daha iyi: Nedir istediğin? Diyorum sana, yaşayabilecekken geberip giden bambaşka insanlar var daha. Yaşatabilecek olanlar. Tanrı'yla içli dışlı olanlar. Başkanlar! Kendini daha üstün bir konuma koysana! Düşün: Bir sıçan da geberir! Gördün mü! Yeter ki itiraz etme!

ADAMLAR *(geri planda kâğıt oynarlar)*: Koz! Kapa çeneni! – Hey, ne oldu, şişko? Öt bakalım! Güçlü olanlardan bir tane. Hey sen, ölüm döşeğindeki gizemli baron. – Dikkat et, değirmenci! Bırak şunu! – Yaşlı şişko bugün defteri kapatıyor. – Şşt. – Biraz sessiz olun! Çenenizi kapayın ve rahatsız etmeyin. – Bazen öyle bir hale bürünüyor ki sanki kendini arındırıp yücelmiş gibi, ha? – Ayyaşın teki o! Buraya geldiğinden beri içmekten başka bir şey yapmadı. Bir şişe, hahaha, duyuyor musun, şişko! Jiijee! – Sessiz olun, beyler. Düzgün bir oyun değil bu. Ciddiyeti bırakırsanız bir arada mantıklı bir oyun oynayamayız!

(Sadece daha fazla küfür duyulur.)

BAAL: Saat kaç?

YATAĞIN BAŞINDAKİ ADAM: On bir. Gidiyor musun?

BAAL: Birazdan. Yollar kötü mü?

ADAM: Yağmur var.

ADAMLAR *(ayağa kalkarlar)*: Vakit geldi. Yağmur dindi. Heey. Haydi, çamurda eziyet çekmeye. *(Baltaları alırlar.)*

BİRİ *(Baal'in önünde durup tükürür)*: İyi geceler. Görüşürüz. Kuyruğu titretiyor musun?

DİĞERİ: Yarına kokar mısın? Bekle biraz! Biz ancak öğlen yemek yemeye döneriz.

BAAL *(güçlükle)*: Biraz daha – kalamaz mısınız?

HEPSİ *(kahkahalarla gülerek)*: Anneni yollayalım mı? Ninni söylesin, ha?

BAAL: Yarım saat daha kalsaydınız?!

ADAMLAR: Bak ne diyeceğiz: Kendi başına geber! Haydi hoşça kal! Neyin var, Claude? *(Yatağın başındaki adama sorar.)*

CLAUDE: Arkadan gelirim!

BAAL: Fazla uzun sürmez, beyler. *(Gülüşmeler.)* Tek başına ölmeyi istemezsiniz, beyler. *(Kahkahalar artar.)*

BİRİ: Moruk karı! Al sana düşünecek bir şey. *(Baal'in yüzüne tükürür.)*

(Adamlar arkalarını dönerler.)

BAAL: Yirmi dakika?!

HEPSİ *gülerek çıkar.*

CLAUDE *(kapıda)*: Yıldızlar.

BAAL: Tükürüğü sil.

CLAUDE: Nerede?

BAAL: Alnımda.

CLAUDE: Tamam işte! Neden gülüyorsun?

BAAL: Tadı hoşuma gitti.

CLAUDE *(öfkeli)*: Senin işin tamamen bitmiş. Elveda. *(Baltayla kapıya doğru yürür.)*

BAAL: Teşekkür ederim.

CLAUDE: Senin için yapabileceğim başka bir şey... Ama gitmem gerek. Çarmıhtaki İsa.

BAAL: Baksana! Yaklaş! *(Claude yaklaşır.)* Çok güzeldi.

CLAUDE: Ne güzeldi, seni deli tavuk? Hadım horoz, demek istedim.

BAAL: Her şey!

CLAUDE: Ağzının tadını biliyorsun! *(Yüksek sesle gülerek çıkar, kapıyı açık bırakır. Gecenin mavisi görünür.)*

BAAL *(huzursuz)*: Hey! Sen!

CLAUDE *(pencereden)*: Ha?

BAAL: Saat kaç?

CLAUDE: On bir buçuk. *(Çıkar.)*

BAAL: Sevgili Tanrım.[55] Ölüyorum. *(İnler.)* Kolay değilmiş. Tanrı'nın huzurunda hiç kolay değilmiş. Keşke. Bir. İki. Üç. Dört. Beş. Altı. İşe yaramıyor. Sevgili Tanrım. Sevgili Tanrım. *(Hararetle)*: Anne. Ekart defolup gitsin. Ah, Meryem! Gökyüzü

şuracıkta ne kadar da yakın. Elle tutulacak neredeyse. Kalbim yerinden çıkacakmış gibi hopluyor. Bir. İki. Üç. Dört. *(Birden yüksek sesle inler.)* Yapamam. İstemiyorum. Burada boğulur insan. *(Gayet açıkça)*: Dışarısı aydınlık olmalı. İstiyorum. *(Güçlükle doğrularak)*: Baal, dışarı çıkacağım. *(Sertçe)*: Sıçan değilim ben. *(Başı döner, yataktan düşer.)* Kahretsin! Sevgili Tanrım! Kapıya kadar! *(Ellerinin üzerinde kapı eşiğine sürünür.)* Yıldızlar ... hhh. *(Dışarıya sürünür.)*

SON

BAAL[56]

[Baal]

[1922 Yazımı]

Dostum George Pfanzelt'e[57]

Kişiler

Baal • Mech • Karısı Emilie • Johannes • Dr. Piller • Johanna • Ekart • Garson kız Luise • İki kız kardeş • Ev kadını • Sophie Barger • Serseri • Lupu • Mjurk • Hizmetçi kız • Bir piyanist • Rahip • Bolleboll • Gougou • Yaşlı dilenci • Maja, dilenci kadın • Genç kadın • Watzmann • Garson kadın • İki jandarma • Arabacılar • Köylüler • Oduncular • Adamlar

BÜYÜK BAAL'İN İLAHİSİ

Baal büyürken ak ana rahminde,
Muazzam, sessiz ve soluktu gök de.
Olağanüstü harika, çıplak ve yepyeni,
Tıpkı Baal doğduktan sonra – onun sevdiği gibi.

Gök kaldı öylece sevinci ve kederi içinde,
Baal uyurken saadet içinde onu görmese de:
Geceleri erguvan, Baal'in dumanlı kafası,
Baal sabahları sofu – gök soluk kayısı.

İçki dükkânı, katedral, hastane,
Dolaşır Baal, adımları avare – vazgeçmiştir bundan hem de.
Baal yorulsa da, çocuklar, çökmez asla:
Çeker kendi göğünü Baal aşağı, alır koltuk altına.

Utanç verici günahkâr yığını içinde,
Çıplak yattı Baal, yuvarlandı durdu sere serpe:
Sadece gök, ama gök daima,
Kapattı onun çıplaklığını ihtişamla.

Ve büyük dişi dünya, dizlerinin altında,
Kendini ezdirene gülerek sundu kendini,
Verdi onun sevdiği çılgın esrimeyi.
Ama baktı öylece, Baal – ölmedi.

Ve Baal sadece ceset gördüğü zaman etrafında,
Şehveti ikiye katlanırdı daima.
Yer var, der Baal, fazla kalabalık yok burada.
Yer var, der Baal, bu dişinin kucağında.

Bir kadın, der Baal, size verir her şeyi,
Boşverin ama, çünkü kalmadı artık bir şeyi!
Erkekler, korkmayın kadından – önemsizdir onlar:
Ama Baal bile çocuklardan korkar.

İyi bir yan bulunur her kötü alışkanlıkta,
Ancak yoktur iyi bir yan, der Baal, bunlara sahip adamda.
Kötü huy öyle bir şeydir ki insan ne istediğini bilir.
İki tane seçin kendinize: Biri fazla gelir!

Tembel olmayın o kadar, yoksa çıkmaz zevki!
Baal der ki, yapmak zorundadır insan istediği şeyi.
Pisleyecekseniz eğer, der Baal, dikkat edin,
Hiçbir şey yapmamanız daha iyidir belki!

Olmayın sakın öyle üşengeç, öyle yumuşak,
Çünkü kolay değil Tanrı katında zevk almak!
Güçlü uzuvlar gerekir, tabii biraz da tecrübe,
Şiş göbek kimi zaman rahatsızlık verir bedene.

Yıldızlı gökte Baal'in cesedini bekleyen akbabaların içinde,
Baal'in gözü hep en semizlerinde,
Bazen ölü taklidi yapar Baal. Atılırsa bir akbaba üstüne
Baal yer akbabayı, sessizce, akşam yemeği niyetine.

Gözyaşı Vadisi'nin kasvetli yıldızları altında,
Otlar Baal, şapırdatarak ağzını geniş çayırlarda,
Şarkı söyleyerek dolaşır sonra ot kalmayınca,
Yatar uykuya ebedi ormanda.

Ve karanlık kucak Baal'i çekip aldığında:
Dünya nedir ki Baal için daha? Baal tok.
Onca gök var Baal'in gözkapaklarının altında,
Ölüyken ona yetecek kadar çok.

Baal çürürken karanlık toprağın rahminde,
Muazzam, sessiz ve soluktu gök de.
Olağanüstü harika, çıplak ve yepyeni,
Tıpkı Baal Baal iken – onun sevdiği gibi.

MASALI AYDINLIK ODA

Mech, Emilie Mech, Johannes, Dr. Piller, Baal içeri girerler.

MECH: Bir yudum şarap almak ister miydiniz? *(Herkes yemeğe oturur.)* Yengeç yer misiniz?

PILLER: Şiirlerinizi yayımlamalısınız. Cekasack[58] sanat hamisi gibi ödeme yapar. Çatı odanızdan çıkarsınız!

MECH: Bu bir yılanbalığı ölüsü. Tarçın kütükleri satın alıyorum. Tüm tarçın ağacı ormanları benim için Brezilya nehirlerinden aşağı akar. Ama sizin şiirlerinizi de yayımlarım.

EMILIE: Çatı odasında mı oturuyorsunuz?

BAAL *(yiyip içer)*: Holz Sokağı 64.

MECH: Şiir için iddialıyım. Ama Malezya takımadalarında sevdiğim bir adamınki gibi kafa var sizde. Çalışmak için kendini kırbaçlatma alışkanlığı vardı. Sadece çıplak dişleriyle çalışırdı.

PILLER: Hakkınızda bir makale mi yazsam? Elyazmalarınız var mı? Gazeteler beni destekler.

JOHANNES: Bay Baal, şiirlerini arabacılara ezgili söyler. Nehir kıyısında bir meyhanede.

EMILIE: Biraz daha şarap alır mısınız? Ama aşırıya kaçmayın. Çok içer misiniz? *(İçki koyar.)*

MECH: Seyahat eder misiniz? Deniz, erguvan renginde bir duygudur! Bir kez içine girmek istemez miydiniz? Sonra Habeş Dağları! Tam size göre.

BAAL: Ama bana gelmezler.

PILLER: Bu yaşama sevincinizle! Şarkılarınızdan çok etkilendim.

BAAL: Arabacılar beğenirlerse bir şeyler ödüyorlar.

MECH *(içer)*: Ben şiirlerinizi yayımlarım. Bırakayım tarçın kütükleri yüzsün ya da ikisini birden yaparım.

EMILIE: Bu kadar fazla içmemelisin!

BAAL: Hiç gömleğim yok. Beyaz gömleklere ihtiyacım olabilir.

MECH: Yayıncılıktan bir şey kazanmıyor musunuz?

BAAL: Ama yumuşak olmalılar.

PILLER *(alayla)*: Size nasıl hizmet edebileceğimi düşünüyorsunuz?

EMILIE: Harika şarkılar yapıyorsunuz!

BAAL *(Emilie'ye)*: Harmonyumda* bir şeyler çalmak istemez misiniz?

PILLER: Tuhaf bir tipsiniz!

MECH: Harmonyum eşliğinde yemek yemeyi severim.

(Emilie çalar.)

BAAL *(Emilie'ye yanaşır)*: Kollarınız iyiymiş!

MECH: Yılanbalığından biraz daha alsanıza! Yazık olur yoksa! Tuvaletten yüzüp giderdi. *(Baal balığı geri iter.)* Almıyor musunuz? Ben yerim o halde.

EMILIE: Lütfen fazla içmeyin, Bay Baal!

BAAL *(Emilie'ye bakar)*: Tarçın kütükleri sizin için yüzüyor, ha Mech? Kesilip biçilen ormanlar? *(Aralıksız içer.)*

EMILIE: İstediğiniz kadar içebilirsiniz tabii. Benimki yalnızca bir ricaydı.

PILLER: İçkide de çok şey vaat ediyorsunuz!

BAAL *(Emilie'ye)*: Kollarınız iyiymiş, şimdi görülüyor. Daha yukarıdan çalın!

(Emilie çalmayı bırakıp masaya yaklaşır.)

PILLER: Müziğin kendisini pek sevmiyorsunuz galiba?

BAAL: Çok fazla konuşuyorsunuz, müziği duymuyorum. Ama kollar görülüyor.

MECH *(biraz üzgün)*: Kim daha fazla yiyecek, bahse girelim mi? Beş muslin gömleğine bahse girerim, Baal!

BAAL: Ben doydum. *(Emilie'ye bakar.)*

PILLER: Şiirlerinizin kötü bir vurgusu var, ne yazık ki bu çok açık.

BAAL: Hayvan ticareti de yapmıyor muydunuz, Mech?

MECH: Buna karşı mısınız? – O halde şiirlerinizi alabilir miyim?

BAAL *(Emilie'nin kolunu okşar)*: Şiirlerimden size ne?

MECH: Size iyilik etmek istedim! Biraz daha elma soymak istemez misin, Emilie?

PILLER: Sömürülmekten korkuyor. – Hâlâ beni nasıl kullanabileceğinize dair aklınıza bir fikir gelmedi mi?

---

* Dış görünüşü piyanoya benzeyen, körüğü ayakla çalışan küçük org –çn.

BAAL: Hep böyle geniş kollu giysilerle gezin, Emilie!
EMILIE: Artık şarap içmeye son vermelisiniz ama!
MECH: Bir banyo yapmak istemez misiniz? Size bir yatak hazırlatayım mı? Unuttuğunuz başka bir şey yok mu?
PILLER: Şimdi de gömlekler aşağı yüzüyor, Baal. Şiir zaten çoktan yüzüp gitti.
BAAL *(Emilie'ye)*: Holz Sokağı 64 numarada oturuyorum. Neden dizime oturmuyorsun? Kalçaların gömleğin altında titriyor mu? *(İçer.)* Bu tekelcilik niye? Siz yatmaya gidin, Mech!
MECH *(ayağa kalkar)*: Sevgili Tanrı'nın tüm hayvanlarını severim ama bu hayvanla başa çıkılmaz. Gel, Emilie! Gelin, Piller! Siz de gelin, Johannes! *(Dışarı çıkar.)*
PILLER *(kapıya doğru)*: Büsbütün sarhoş!
BAAL *(Johannes'e)*: Bu beyefendinin adı ne?
JOHANNES: Piller. *(Ayakta dururken kolunu Baal'in omzuna koyar.)*
BAAL: Piller! Bana eski gazete kâğıtları yollayabilirsiniz!
PILLER *(çıkarken)*: Benim için hava cıvasınız! *(Çıkar.)*
JOHANNES *(Baal'e)*: Sizinle birlikte odanıza gelebilir miyim? – Sizinle birlikte eve gidebilir miyim? – Ondan istediğiniz başka bir şey var mı, Bayan Mech?
EMILIE *(kapıda)*: Üzgünüm.
BAAL *tek başına oturur, içmeye devam eder.*

BAAL'İN ÇATI ODASI

Yıldızlı gece. Baal ve delikanlı Johannes penceededir. Gökyüzüne bakarlar.

BAAL: İnsan gece çimenlere uzanıp yattığında dünyanın bir küre olduğunu, uçtuğumuzu ve yıldızlarda onların bitkilerini yiyip bitiren hayvanlar bulunduğunu fark ediyor. Daha küçük yıldızlardan biri bu.
JOHANNES: Astronomiden anlar mısınız?

BAAL: Hayır.

(Sessizlik.)

JOHANNES: Bir sevgilim var, dünyanın en masum kızı, ama bir keresinde uykumda onu bir ardıç ağacıyla[59] yatarken gördüm. Yani: Ak bedeni ardıç ağacının üzerine uzanmış, ağacın boğumlu dalları onu sarmalamıştı. O geceden beri uyuyamıyorum.

BAAL: Onun ak bedenini gördün mü?

JOHANNES: Hayır. Bakire o. Dizlerini bile görmedim – bekâretin birçok derecesi var, değil mi? Yine de geceleri bazen onu biraz kollarıma alacak olsam yaprak gibi titriyor, ama sadece geceleri. Fakat "o şeyi" yapmak için fazla zayıfım. Kız daha on yedi yaşında.

BAAL: Rüyanda sevişmekten hoşlanmış mıydı?

JOHANNES: Evet.

BAAL: Bedenine giydiği iç çamaşırları beyaz, dizlerinin arasındaki gömleği karbeyaz, değil mi? Onunla yatacak olsan belki de artık yüzü olmayan bir et yığını oluverecek.

JOHANNES: Hep hissettiğim şeyleri söylüyorsunuz. Ben de korkak olduğumu düşünüyordum; görüyorum ki siz de birleşmeyi kirli buluyorsunuz.

BAAL: Bunu beceremeyen domuzların çığlığıdır bu. Bakire kalçalarını kavradığında yaratık olmanın verdiği korku ve mutluluk içinde tanrı olursun. Ardıç ağacının birbirine sarılmış birçok kökünün olması gibi, sizin de bir yatakta birçok uzvunuz vardır, kalbiniz onların içinde atar, kanınız onların içinde akar.

JOHANNES: Ama yasa ve aileler bunu cezalandırıyor!

BAAL: Annen ve baban, *(Gitara uzanır.)* eski kafalı insanlar. Çürük dişlerini gördüğün ağızlarını, herkesin canını verebileceği aşka karşı nasıl açabilirler? Çünkü aşka dayanamıyorsanız kendinize tükürün. *(Gitarı akort eder.)*

JOHANNES: Hamileliklerini mi kastediyorsunuz?

BAAL *(birkaç sert akortla)*: Soluk, ılıman yaz akıp gittiğinde aşkı sünger gibi emmiş olurlar, o zaman tekrar hayvan oluverirler,

kötücül ve çocuksu olurlar, şiş karınları, dolu göğüsleri ve sümüksü poliplere benzeyen nemli, yapışkan kollarıyla biçimsizleşirler, bedenleri ayrışır, ölü gibi bitkin düşerler. Sonra da sanki yeni bir evren yaratıyorlarmış gibi korkunç çığlıklar atarak küçük bir meyve doğururlar. Bir zamanlar şehvetle emdiklerini acı içinde tükürürler. *(Gitarın tellerine dokunur.)* Aşk, tıpkı portakalı ısırdığında suyunun dişlerine fışkırması gibidir.

JOHANNES: Sizin dişleriniz bir hayvanınki gibi: Gri-sarı, kocaman, ürkütücü.

BAAL: Aşk, çıplak kolunu serin göletin suyunda yüzdürmek gibidir, parmaklarının arasında yosunla, üzerinde rüzgârın at koşturduğu, şarkı söylemek için gıcırdayarak dikilen, suya batmış ağacın acısı gibidir, sıcak bir günde höpürdetilerek içilen şarapta kafayı bulmak gibidir, bedeni çok soğuk bir şarap gibi derinin tüm kırışıklarına akar, eklemler rüzgârdaki bitkiler gibi yumuşaktır, kaçınılmaz çarpmanın şiddeti fırtınaya karşı uçmaya benzer, onun bedeni serin bir çakıltaşı gibi senin üzerine yuvarlanır. Ama aşk taze olduğu sürece iyisinden bir hindistancevizine de benzer, suyu sıkıldığında geriye acı eti kalır ve tükürülmesi gerekir. *(Gitarı bir kenara fırlatır.)* Ama artık bu aryadan bıktım.

JOHANNES: Yani sizce böylesine mest ediyorsa "bunu" yapmalı mıyım?

BAAL: Demem o ki, bundan uzak durman gerekir, sevgili Johannes!

KONYAK MEYHANESİ

Öğle öncesi. Baal. Arabacılar. Arkada garson kız Luise ile birlikte Ekart. Pencereden beyaz bulutlar görünür.

BAAL *(arabacılara anlatır)*: Şarabını geri kustuğum için beni beyaz odasından dışarı attı. Ama karısı arkamdan koştu ve akşam biraz eğlendik. Artık burama geldi, bıktım ondan.

ARABACILAR: Kıçını pataklamak gerek onun. – Kısrak kadar ateşli ama daha aptaldırlar. Erik zıkkımlansın o!* – Ben benimkini becermeden önce hep bir yerlerini morartırım.

JOHANNES *(Johanna ile içeri girer)*: Bu, Johanna.

BAAL *(arka tarafa giden arabacılara)*: Ben daha sonra arkaya gelip size şarkı söylerim. İyi günler, Johanna.

JOHANNA: Johannes bana şiirlerinizden okudu!

BAAL: Demek öyle. Kaç yaşındasınız siz?

JOHANNES: Haziranda on yedisine girdi.

JOHANNA: Sizi kıskanıyorum. Sizden hep hayranlıkla bahsediyor.

BAAL: Johannes'inize âşıksınız! Artık ilkbahar geldi. Emilie'yi bekliyorum. – Sevmek zevk almaktan iyidir.

JOHANNES: Erkeklerin kalbinin size meyletmesini anlayabiliyorum, peki ama kadınlarda nasıl şanslı olabiliyorsunuz?

EMILIE *hızla içeri girer.*

BAAL: İşte geliyor. İyi günler, Emilie. Johannes nişanlısını getirmiş. Otur!

EMILIE: Beni buraya nasıl çağırırsın! Bir yığın ayaktakımı ve üstelik bir konyak meyhanesi! Tam da senin zevkine göre.

BAAL: Luise! Hanımefendiye bir Korn!

EMILIE: Beni gülünç duruma mı düşürmek istiyorsun?

BAAL: Hayır. İçeceksin. İnsan insandır.

EMILIE: Ama sen insan değilsin.

BAAL: Böyle olduğumu biliyorsun. *(Bardağı Luise'ye uzatır.)* O kadar az koyma, kız. *(Ona sarılır.)* Bugün acayip yumuşaksın, tıpkı erik gibisin.

EMILIE: Ne zevksizsin!

BAAL: Daha yüksek sesle haykır, sevgilim!

---

* Erik, Brecht'in eserlerinde çoğunlukla cinselliğe ya da kadın cinsiyetine bir gönderme olarak neredeyse her zaman şiirsel biçimde bulunur. *Sezuan'ın İyi İnsanı*, *Efendi Puntila ve Uşağı Matti*'deki *Erik Şarkısı*, *Schweyk* uyarlamasındaki *Küçük Rüzgârın Şarkısı* buna örnektir. Brecht, Baal'in (1919/20) daktilo metninde eriği ana motif olarak tanıtır. Erik aynı zamanda Almanca dilinde kadın cinsel organı için eşanlamlı sözcük olarak kullanılır –çn.

JOHANNES: Yine de ilginçtir burası. Kendine göre içip şakalaşan basit halk! Sonra şu penceredeki bulutlar!

EMILIE: Sizi de herhalde ilk kez buraya, beyaz bulutlara getirdi, değil mi?

JOHANNA: Nehir kıyısına gitsek daha iyi olmaz mı, Johannes?

BAAL: Olmaz! Burada kalın! *(İçer.)* Gökyüzü erguvan, özellikle sarhoşken. Oysa yataklar beyaz. İlk başta. Yer ve gök arasındaki aşktır bu. *(İçer.)* Neden bu kadar korkaksınız? Gökyüzü açık işte, sizi küçük gölgeler! Bedenlerle dolu! Aşk karşısında beti benzi uçmuş!

EMILIE: Yine çok içtin, sonra da çenen düşüyor. Bu kahrolası muhteşem gevezelikleriyle insanı yemliğine sürüklüyor böyle!

BAAL: Gökyüzü, *(İçer.)* bazen sarı da olur. İçinde yırtıcı kuşlarla. Kafayı bulmanız gerek. *(Masanın altına bakar.)* Kim tekmeliyor beni yahu? Sen mi, Luise? ... Ah, sensin, Emilie! Eh, önemi yok! İçmene bak!

EMILIE *(yarı doğrulur)*: Bugün neyin var, bilmiyorum. Belki de buraya gelmem iyi olmadı.

BAAL: Bunu şimdi mi anladın? Artık rahatça kalabilirsin.

JOHANNA: Bunu yapmayın, Bay Baal.

BAAL: İyi kalplisiniz, Johanna. Ama kocanızı da aldatmazsınız, değil mi?

BİR ARABACI *(katıla katıla güler)*: İyi laf soktu ama!

İKİNCİ ARABACI: "Aman devam et," demiş kız, "zirveye vardık!" *(Gülüşmeler.)* Erik zıkkımlansın!

ÜÇÜNCÜ ARABACI: Kadın kocasının hizmetçi kızla yatan uşağına, "Seni sadakatsiz, utan!" demiş.

(Gülüşmeler.)

JOHANNES *(Baal'e)*: – Johanna'nın hatırı için, o daha çocuk!

JOHANNA *(Emilie'ye)*: Benimle gelmek ister misiniz? İkimiz gideriz.

EMILIE *(masanın üzerinde hıçkırır)*: Şu an çok utanıyorum.

JOHANNA *(koluyla onu sarar)*: Sizi çok iyi anlıyorum, bunun bir önemi yok.

EMILIE: Bana öyle bakmayın! Henüz çok gençsiniz. Hiçbir şey bilmiyorsunuz.

BAAL *(öfkeyle ayağa kalkar)*: Komedi: Kız kardeşler Hades'te![60] *(Arabacıların yanına gider, duvardan gitarı alıp akort eder.)*

JOHANNA: Adam sarhoş, sevgili hanımefendi. Yarın pişman olur.

EMILIE: Bir bilseniz. Hep böyledir o. Ve ben onu seviyorum.

BAAL *(şarkı söyler)*:

1. Orge derdi ki bana:[61] En sevdiğim yer bu dünyada
Çimenlik değildir aile kabristanında.

2. Günah çıkarma kabini de değil, fahişe yatağı da
Ne de tombul, yumuşacık, sıcacık kucak, akça pakça.

3. Orge derdi ki bana: En sevdiğim yer dünyada
Benim için yüz numaradır daima.

4. İnsan huzur duyar hep orada
Tepende yıldızlarla, altında bokla.

5. Orası harika bir yerdir,
İnsan zifaf gecesinde bile yalnız kalabilir.

6. Tevazu yeridir orası, dank eder kafana,
Hiçbir şeyi tutamayan bir insan olduğun aslında.

7. Aynı zamanda bir bilgelik yeri,
Hazır edersin orada yeni zevklere işkembeni.

8. Hoşça dinlenirsin orada hem bedensel olarak
İşini görürsün sakince ama vurgulayarak.

9. Yine de anlarsın orada ne olduğunu:
Yüznumarada tıkınan bir herifçioğlu!

ARABACILAR *(alkışlarlar)*: Bravo! – Hoş bir şarkı! – Bay Baal için bir konyak, kabul ederseniz eğer! – Üstelik bunu kendisi yazmış! – Saygı duyulur!

LUISE *(odanın ortasında)*: Ne adamsınız, Bay Baal!

BİRİNCİ ARABACI: İşe yarar bir şeyle meşgul olsaymışsınız hakkını verirmişsiniz. Nakliyeci olabilirmişsiniz mesela!

İKİNCİ ARABACI: İnsanda böyle kafa olmalı!

BAAL: Takmayın kafanıza! Bunun için kıç da lazım, başka şeyler de! Şerefe, Luise! *(Masasına geri döner.)* Şerefe, Emmi! Hadi, başka bir halt edemiyorsan iç bari! İç, dedim!

EMILIE *gözlerinde yaşlarla şnaps bardağından bir yudum alır.*

BAAL: Ha şöyle. Şimdi en azından için de ısınır!

EKART *(ayağa kalkar, tezgâhın ardından ağır adımlarla Baal'in önüne gelir. Zayıf, güçlü yapılı bir adamdır)*: Baal! Baal! Bırak bunları! Benimle gel, kardeşim! Tozlu yollara düşelim: Akşamları açık hava erguvan rengine bürünüyor. Sarhoşlarla dolu meyhanelere: Karnını doldurduğun kadınlar kara nehirlere düşüyorlar. Ufak tefek akça pakça hatunlarla dolu katedrallere: Burada soluk alınır mı, diye soruyorsun. Hayvanların arasında uyunan inek ahırlarına gidelim: Kapkaranlık olurlar, ineklerin mulamalarıyla doludurlar. Tepelerden bronz yankıların geldiği, gökyüzündeki ışığın unutulduğu ormanlara: Tanrı birini unuttu. Gökyüzünün nasıl göründüğünü hatırlıyor musun? Bir tenor olup çıktın! *(Kollarını iki yana açar.)* Benimle gel, kardeşim! Dans, müzik, şnaps! İliklerine işleyen yağmur! Tenini yakan güneş! Karanlık ve ışık! Kadınlar ve köpekler! İçin mi geçti yoksa?

BAAL: Luise! Luise! Bir çıpa bu! Beni bununla bırakma! *(Luise yanına gelir.)* Yardıma gelin, çocuklar!

JOHANNES: Seni kandırmasına izin verme!

BAAL: Sevgili kuğum![62]

JOHANNES: Anneni ve sanatını düşün. Güçlü ol! *(Ekart'a)*: Utanın kendinizden! Şeytansınız siz!

EKART: Gel, Baal kardeş! İki beyaz güvercin gibi saadet içinde maviliklere uçalım! Sabahın ilk ışıklarında nehirler! Rüzgârda Tanrı'nın ekinleri, uçsuz bucaksız tarlaların biçilmeden önceki kokusu!

JOHANNA: Güçlü olun, Bay Baal!

EMILIE *(üzerine abanır)*: Bunu yapamazsın! Duyuyor musun! Kendine yazık edersin!

BAAL: Henüz erken, Ekart! Başka bir yol var! Benimle gelmiyorsunuz, kardeşim!

EKART: Cehennemin dibine git öyleyse, yüreği yağ bağlamış boş kafa! *(Çıkar.)*

ARABACILAR: At bakalım sinek onlusunu! – Şeytan! Sayalım! Bitir!

JOHANNA: Bu kez yendiniz, Bay Baal!

BAAL: Şimdi terlemeye başladım! Bugün boş musun, Luise?

EMILIE: Böyle konuşmamalısın, Baal! Böyle yaparak beni ne kadar üzdüğünü bilmiyorsun.

LUISE: Madamı rahat bırakın, Bay Baal. Kendinde değil, çocuk bile anlar bunu.

BAAL: Sakin ol, Luise! Horgauer!

BİR ARABACI: Benden ne istiyorsunuz?

BAAL: Şu kadına kötü davranıldı, sevilmek istiyor. Ona bir öpücük ver, Horgauer!

JOHANNES: Baal!

(Johanna, Emilie'ye sarılır.)

ARABACILAR *(gülerek masayı yumruklarlar)*: Ha gayret, Andreas! – Mıncıkla! – Narin mal! – Yumul, André! – Acayip insansınız, Bay Baal!

BAAL: Bu ne soğukluk, Emilie? Beni seviyor musun? Adam çekingen, Emmi! Sen öp onu! İnsanların önünde beni bozarsan Matta'nın sonu olur.[63] Bir. İki.

(Arabacı eğilir.)

EMILIE *gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünü ona doğru kaldırır; adam onu seslice öper. Kahkahalar kopar.*

JOHANNES: Bu kötüydü, Baal! İçince kötücül oluyor, sonra kendini iyi hissediyor. Çok güçlü.

ARABACILAR: Bravo! Meyhanelerde ne diye sürtüyor! – Erkek dediğin böyle olmalı! – Bu kadın zina ediyor. – Böylesine layık! *(Çıkmaya hazırlanırlar.)* Erik zıkkımlansın!

JOHANNA: Tüh! Utanın!

BAAL *(ona yaklaşır)*: Ne diye dizleriniz titriyor, Johanna?

JOHANNES: Ne istiyorsun?

BAAL *(elini onun omzuna koyar)*: Ne diye şiir yazasın! Hayatın böyle düzgün olduğu yerde: Şiddetli bir akıntıda, turuncu gökyüzünün altnda çıplak ve sırtüstü savrulurken gökyüzünün erguvan rengine büründüğünü, sonra bir delik gibi kapkara olduğunu görmüyorsan ... düşmanını ayaklarının altında çiğniyorsan ... ya da bir matemden müzik yapıyorsan ... ya da aşk acısından bir elma ısırıyorsan ... ya da bir kadın bedenini yatağın üzerine eğiyorsan...

JOHANNES *Johanna'yı sessizce dışarı çıkarır.*

BAAL *(masaya dayanarak)*: Hissettiniz mi, içinize işledi mi? Ne numaraydı ama! Hayvanı kandırmak gerek! Hayvanla birlikte güneşe çıkmak gerek! Ödeşmek! Gün ışığında aşkla! Dişe karşılık diş! Güneşte, göğün altında çıplak!

ARABACILAR *(Baal'in elini sıkarlar)*: Hoşça kalın, Bay Baal! – Sadık hizmetkârınız! – Bakın, Bay Baal, kendi adıma şuna inandım: Bay Baal kafadan atıp duruyor, dedim. Şiirler falan, bilirsiniz işte. Ama şurası kesin ki çok iyi kalpli birisiniz! – Kadın kısmına gerektiği gibi davranmak gerek! – Yani bugün, bugün burada bir ak popo gösterildi. – İyi sabahlarınız olsun, Bay Sirk! *(Çıkarlar.)*

BAAL: Size de iyi sabahlar, dostlar! *(Emilie kendini bankın üzerine atmış, hıçkırmaktadır. Baal elinin tersiyle onun alnını okşar.)* Emmi! Sakin ol artık. Atlattın! *(Yüzünü kaldırır, saçlarını ıslak yüzünden iter.)* Unut gitsin! *(Üzerine abanıp onu öper.)*

BAAL'İN ÇATI ODASI

1

Şafak sökerken Baal ve Johanna yatağın kenarında oturmaktadır.

JOHANNA: Ah, ne yaptım! Kötüyüm ben.

BAAL: Yıkansan iyi olacak!

JOHANNA: Nasıl oldu hâlâ bilmiyorum.

BAAL: Bütün suç Johannes'te. Seni yukarı sürüklüyor, sonra da dizlerinin neden titrediğini birden anlamış gibi defolup gidiyor.

JOHANNA *(ayağa kalkar, alçak sesle)*: Tekrar buraya gelirse...

BAAL: Budala! Fena halde doydum, sevgilim. *(Yatağa uzanır.)* Ağrı Dağı'nın tepesinde sabahın alacakaranlığı.

JOHANNA: Kalkayım mı?

BAAL: Tufandan sonra.[64] Yat şimdi!

JOHANNA: Pencereyi açmak istemez misin?

BAAL: Bu kokuyu severim. – Bir posta daha atmaya ne dersin? Olan oldu artık.[65]

JOHANNA: Nasıl bu kadar aşağılık olabiliyorsunuz!

BAAL *(yatakta tembelce uzanmaya devam eder)*: Baal tufanda bembeyaz ve tertemiz yıkanmış düşüncelerini tıpkı kara sular üzerindeki güvercinler gibi[66] uçmaya bırakır.

JOHANNA: Korsem nerede? Bu halde nasıl...

BAAL *(korseyi ona uzatır)*: İşte! – Neyi yapamazsan, sevgilim?

JOHANNA: Eve nasıl giderim? *(Korseyi elinden düşürür, sonra alıp giyer.)*

BAAL *(ıslık çalar)*: Vahşi bir kısrak! Tüm kemiklerimi tek tek hissediyorum. Bir öpücük ver bana!

JOHANNA *(masanın yanında, odanın ortasında)*: Bir şey söyle! Hâlâ bana sahip misin?[67] Söyle! *(Baal ıslık çalar.)* Söyleyemiyor musun?

BAAL *(tavana bakar)*: Gırtlağıma kadar doydum.

JOHANNA: Bu geceki neydi o zaman? Ondan önceki?

BAAL: Johannes patırtı çıkarabilir. Emilie de yelkenli gibi[68] ortalarda dolanıyor. Ben burada açlıktan geberebilirim. Başkası için parmağınızı bile kıpırdatmazsınız. Hep bir tek şey istersiniz.

JOHANNA *(şaşkın bir halde masayı toplar)*: Ya sen – bana karşı hiç mi farklı hissetmedin?

BAAL: Yıkandın mı? Nesnellikle ilgili hiçbir fikrin yok! Hiç mi bir şey anlamadın? Evine git! Johannes'e seni dün eve bıraktığımı ve ona çok kızgın olduğumu söyleyebilirsin. *(Yorgana sarınır.)*

JOHANNA: Johannes mi? *(Güçlükle kapıya yürür, çıkar.)*

BAAL *(hışımla kapıya doğru döner)*: Johanna! *(Yataktan fırlayıp kapıya koşar.)* Johanna! *(Pencereden bakar.)* Gidiyor işte! Gidiyor işte! *(Yatağa geri dönmek ister ama sonra yastığı yere fırlatır ve inleyerek kendini üzerine bırakır.)*

(Hava kararır. Avluda bir dilenci, laternasını çalmaktadır.)

2

Baal yatakta yatmaktadır.[69]

BAAL *(şarkı mırıldanır)*:

İçmek kapkara yapar gökyüzünü gece[70]
Öyle ki bazen bürünür mor renge;
Bir de senin bedenin, yırtılası gömleğinle

İKİ KIZ KARDEŞ *birbirlerine sarılmış halde içeri girer.*

ABLA: Sizi tekrar ziyaret etmemizi söylemiştiniz.

BAAL *(mırıldanmaya devam eder)*:

Geniş beyaz bir yatağın içinde.

ABLA: Biz geldik, Bay Baal.

BAAL: Şimdi de ikisi birden uçmaya başlamış. Soyunun!

ABLA: Önceki hafta annem merdivenlerin gıcırtısını duymuş. *(Kız kardeşinin bluzunu açar.)*

KARDEŞ: Odaya girdiğimizde merdivenler çoktan aydınlanmıştı.

BAAL: Günün birinde boğazımda kalacaksınız.

KARDEŞ: O zaman kendimi suya atarım, Bay Baal!

ABLA: İki kişiyiz...

KARDEŞ: Utanıyorum, abla.

ABLA: Bu ilk değil ki...

KARDEŞ: Ama hiç bu kadar aydınlık değildi, abla. Dışarısı güpegündüz öğlen.

ABLA: Bu da ikinci kez olmuyor...

KARDEŞ: Sen de soyun.

ABLA: Hemen soyunuyorum.

BAAL: Hazır olduğunuzda yanıma gelebilirsiniz. O zaman iyice karanlık olur.

KARDEŞ: Bugün sıra sende, abla.

ABLA: Öncekinde de ilk bendim...

KARDEŞ: Hayır, bendim.

BAAL: İkiniz aynı anda gelin.

ABLA *(koluyla kız kardeşini sarar)*: Hazırız. İçerisi çok aydınlık.

BAAL: Dışarısı sıcak mı?

ABLA: Henüz nisan ayındayız.

KARDEŞ: Ama bugün dışarıda güneş sıcak.
BAAL: Son defaki hoşunuza gitti mi?
(Sessizlik.)
ABLA: Bir kız kendini suya attı: Johanna Reiher.
KARDEŞ: Laach Nehri'ne. Ben olsam oraya atmam kendimi. Suyu çok deli akar.
BAAL: Suya mı? Nedenini biliyorlar mı?
ABLA: Kimileri bir şeyler söylüyor. Etrafta dedikodular dolaşıyor.
KARDEŞ: Akşam evden çıkmış, bütün gece dışarıda kalmış.
BAAL: Sabah dönmemiş mi?
KARDEŞ: Hayır, sonra de nehre gitmiş. Ama henüz onu bulamamışlar.
BAAL: Hâlâ yüzüyor ha...
KARDEŞ: Neyin var, abla?
ABLA: Yok bir şeyim. Belki biraz ürpertti beni.
BAAL: Bugün üşengeçliğim üzerimde, eve gidebilirsiniz.
ABLA: Bunu yapamazsınız, Bay Baal. Bunu ona yapamazsınız!
(Kapı çalınır.)
KARDEŞ: Kapı çalındı. Annem bu.
ABLA: Tanrı aşkına, açmayın sakın!
KARDEŞ: Korkuyorum, abla.
ABLA: Al giy bluzunu!
(Kapı daha kuvvetli çalınır.)
BAAL: Bu anneniz ise eğer, başınızın çaresine bakarsınız artık.
ABLA *(çabucak giyinir)*: Hemen açmayın, sürgüleyin kapıyı, Tanrı aşkına!
EV SAHİBESİ *(şişman, içeri girer)*: Bakın hele, aklıma da geldiydi! Demek şimdi de bir seferde iki tane birden ha! Hiç mi utanmanız yok sizin? İkiniz birden mi girdiniz koynuna? Sabahtan akşama, akşamdan sabaha yatağı hiç soğumaz zaten bunun! Ama şimdi haber vereceğim. Benim çatımın altı kerhane değil!
BAAL *duvara doğru döner.*
EV SAHİBESİ: Uykunuz var herhalde? Hiç ete doymaz mısınız siz? Şu hale bakın, bir deri bir kemik kalmışsınız, ruh gibisiniz. Yalnızca bacaklarınızın arasında bir deri kalmış.

BAAL *(bir kol hareketiyle)*: Kuğular gibi kanat çırpa çırpa odama doluşuyorlar.

EV SAHİBESİ *(el çırpar)*: Ne de güzel kuğular! Tam bir laf ebesisiniz! Şair olabilirmişsiniz! Yakında dizleriniz çürüyüp tutmaz olursa o zaman görürsünüz!

BAAL: Beyaz bedenler içinde kendimden geçiyorum.

EV SAHİBESİ: Beyaz bedenler ha! Ne şairsiniz ama! Başka da bir halt olamazsınız zaten! Hele siz, körpecik kızlar! Kardeş misiniz yoksa? Zavallı iki yetimsiniz galiba, salya sümük zırlıyorsunuz zira. Yoksa canınızı mı sıkıyorum? O beyaz bedenlerinizi, değil mi?

BAAL *güler.*

EV SAHİBESİ: Bir de gülüyor musunuz? Düzinelerce kızı ininize sürükleyip onları mahvediyorsunuz! Tüh size, kahrolası canavar! Çıkın evimden. Siz de yaylanın bakalım, doğru eve, annenizin yanına, ben de sizinle geliyorum!

KARDEŞ *daha yüksek sesle ağlar.*

ABLA: Onun elinden bir şey gelmez, hanımefendi.

EV SAHİBESİ· *(ikisinin elinden tutar)*: Şimdi de su koyverdiniz, öyle mi? Ne millet ama! Hey, buraya gelen bir tek siz değilsiniz ki! Kuğuları çoktur bunun! Başka birçoklarıyla keyfini sürer, sonra atıverir çöp gibi bir kenara! Hadi bakalım dışarı, temiz havaya! Tuzlu su lazım değil orada! *(İki kızın omuzlarından tutar.)* Ben onu iyi tanırım! Ne işler çevirdiğini bilirim. Ama siz de kesin zırlamayı, gözlerinizden anlaşılır yoksa! Güzelce el ele tutuşun, doğru eve, annenize gidin ve bir daha böyle şeyler yapmayın! *(Onları kapıya yönlendirir.)* Size gelince: Kovuyorum sizi! Kuğu kümesinizi de başka yere kurun! *(İki kızı dışarı iter, kendisi de çıkar.)*

BAAL *(ayağa kalkar, gerinir)*: İyi kalpli sürtük! – Zaten bugün tüm tembelliğim üstümde. *(Masaya kâğıtları fırlatıp önüne oturur.)* Yeni bir Âdem yapayım. *(Kâğıda büyük harfler çizer.)* İçsel insanla deneyeyim bunu. İçim bomboş ama kurt gibi açım. Bir deri bir kemik kaldım. Sürtük! *(Arkasına yaslanıp kol ve bacaklarını göze çarparcasına gerer.)* Şimdi yaz mevsimini çizeyim. Kırmızı. Kızıl. Açgözlü. *(Yine şarkı mırıldanır, hava yine kararır.)* *(Sonra dilencilerin laternası çalmaya başlar.)*

3

Baal masada oturmaktadır.[71]

BAAL *(şnaps şişesini kavrar. Aralıklarla)*: Dört gündür hâlâ kâğıda kızıl yaz mevsimini karalıyorum: vahşi, soluk, açgözlü. Bir de şnaps şişesiyle boğuşuyorum. Burada yenilgiler yaşandı ama bedenler duvarlara doğru karanlığa, Mısır'ın karanlığına[72] geri kaçıyorlar. Onları ahşap duvarlara çakıyorum ama şnaps içemem işte. *(Boş boş konuşur.)* Beyaz şnaps benim çomağım, değneğim.[73] Kar eriyip oluklardan aktığından beri o şnaps kâğıdımdakileri yansıtır, yine de el değmemiş gibidir. Ama şimdi ellerim titriyor. Sanki bedenler hâlâ ellerimin içindeymiş gibi. *(Kulak kesilir.)* Kalbi, dörtnala koşan atlar gibi çarpıyor. *(Hayallere dalar.)* Ah, Johanna, akvaryumunda bir gece daha kalsaydım balıkların arasında çürüyüp giderdim! Oysa şimdi ılık mayıs gecelerinin kokusu var içimde. Sevgilisi olmayan bir âşığım ben. Yenildim. *(İçer ve ayağa kalkar.)* Soyunmam gerek. Ama önce bir kadın getireyim çünkü tek başına soyunmak çok hüzünlüdür. *(Pencereden bakar.)* Herhangi bir kadın! Yüzü kadına benzesin yeter! *(Şarkı mırıldanarak çıkar.)*

(Aşağıda bir harmonyum Tristan'ı[74] *çalmaktadır.)*

JOHANNES *perişan ve yüzü solgun bir halde içeri girer, kâğıtları karıştırır, şişeyi kaldırır, ürkek adımlarla kapıya gider ve orada bekler.*

(Merdivenlerde gürültü vardır. Islık sesi duyulur.)

BAAL *(Sophie Barger'i içeri sürükler. Islık çalar)*: Uslu ol, sevgilim! Burası benim odam. *(Kızı oturtur. Johannes'i görür.)* Ne işin var burada?

JOHANNES: Ben sadece...

BAAL: Demek öyle? Sen sadece ne? Dikiliyor musun orada öylece? Rahmetli Johanna'mın mezar taşı, ha? Yuhanna'nın öteki dünyadan gelen cesedi mi? Atarım seni dışarı! Defol git çabuk! *(Onun çevresinde dolanır.)* Terbiyesizlik bu! Çarparım seni duvara, zaten ilkbahar da geldi. Hadi, hadi!

JOHANNES *ona bir bakış atıp çıkar.*

BAAL *ıslık çalar.*

SOPHIE BARGER: Bu genç adam size ne yaptı ki? Bırakın beni gideyim!

BAAL *(kapıyı ardına dek açar)*: Alt kattan sağa döneceksiniz!

SOPHIE BARGER: Aşağıda, kapının önünde beni kucaklayıp kaldırdığınızda peşimizdeydiler. Beni bulacaklardır.

BAAL: Burada seni hiç kimse bulamaz.

SOPHIE BARGER: Sizi hiç tanımıyorum. Bana ne yapacaksınız?

BAAL: Bunu soruyorsan geri gidebilirsin.

SOPHIE BARGER: Sokak ortasında üzerime saldırdınız. Sizi orangutan sandım.

BAAL: İlkbahar yüzünden. Bu kahrolası mağarada beyaz bir şeyler olmalıydı![75] Bir bulut! *(Kapıyı açıp kulak kesilir.)* Gitti ahmaklar!

SOPHIE BARGER: Eve geç kalırsam kovulurum.

BAAL: Özellikle böyle.

SOPHIE BARGER: Nasıl?

BAAL: Benimle sevişen biri nasıl görünüyorsa öyle.

SOPHIE BARGER: Neden hâlâ buradayım, bilmiyorum.

BAAL: Ben sana söyleyebilirim.

SOPHIE BARGER: Lütfen hakkımda kötü düşünmeyin!

BAAL: Neden? Sen de diğerleri gibi bir kadınsın. Sadece kafalar değişik. Dizlerin hepsi zayıf.

SOPHIE BARGER *(gitmek ister gibidir, kapıda etrafına bakınır. Baal ona bakar, ata biner gibi bir sandalyeye oturmuştur)*: Elveda!

BAAL *(istifini bozmadan)*: Doğru dürüst soluk alamıyor musunuz?

SOPHIE BARGER: Bilmiyorum, çok halsizim. *(Duvara yaslanır.)*

BAAL: Ben biliyorum. Nisan yüzünden. Hava kararıyor ve sen kokumu alıyorsun. Hayvanlarda böyledir. *(Ayağa kalkar.)* Ve şimdi rüzgâra aitsin, beyaz bulut! *(Bir hamlede yanına gidip kapıyı kapatır, Sophie Barger'i kollarına alır.)*

SOPHIE BARGER *(soluksuz)*: Bırak beni!

BAAL: Adım Baal.

SOPHIE BARGER: Bırak beni!

BAAL: Beni teselli etmelisin. Kış beni zayıflatmıştı. Ve sen bir kadına benziyorsun.

SOPHIE BARGER *(ona bakar)*: Adın Baal mi?..
BAAL: Şimdi eve gitmek istemiyor musun?
SOPHIE BARGER *(ona bakarak)*: Çok çirkinsin, öyle çirkinsin ki insanı korkutuyorsun ... ama sonra...
BAAL: Hmm?
SOPHIE BARGER: Sonra önemi kalmıyor.
BAAL *(onu öper)*: Dizlerin güçlü mü, ha?
SOPHIE BARGER: Adım ne, biliyor musun ki? Adım Sophie Barger.
BAAL: Unut gitsin. *(Onu öper.)*
SOPHIE BARGER: Hayır ... yapma ... biliyor musun, hiç kimse şimdiye kadar beni böyle...
BAAL: Bakire misin? Gel! *(Onu arkadaki yatağa götürür. Otururlar.)* Bak: Bu ahşap odada yığınla beden yatıp kalktı. Ama şimdi bir yüz istiyorum. Geceleri dışarı çıkarız. Ağaçların altında yatarız. Sen bir kadınsın. Ben kirlendim. Beni sevmelisin, bir süre!
SOPHIE BARGER: Böylesin demek? ... Seviyorum seni.
BAAL *(başını onun göğsüne yaslar)*: Gök şimdi üstümüzde ve yalnızız.
SOPHIE BARGER: Ama sessizce uzanmalısın.
BAAL: Çocuk gibi!
SOPHIE BARGER *(doğrulur)*: Annem evde, eve gitmeliyim.
BAAL: Annen yaşlı mı?
SOPHIE BARGER: Yetmiş yaşında.
BAAL: O halde kötülüklere alışkındır.
SOPHIE BARGER: Ya yer yarılıp da içine girmişsem? Ya akşam bir ine sürüklendiysem ve bir daha dönmeyeceksem?
BAAL: Bu hiç olmadı mı? *(Sessizlik.)* Kardeşlerin var mı?
SOPHIE BARGER: Evet. Bana ihtiyaçları var.
BAAL: Oda pek havasız. *(Kalkar, pencereye gider.)* Nehir kenarındaki söğütler sırılsıklam, yağmurdan darmadağınık. *(Onu tutar.)* Uylukların bembeyazdır senin.

(Hava yine kararır ve avluda yine dilencilerin laternası çalmaya başlar.)

KAHVERENGİ AĞAÇ KÜTÜĞÜNDEN KİREÇ BADANALI EVLER

Belli belirsiz duyulan çan sesleri. Baal. Soluk benizli sarhoş bir serseri.

BAAL *(soluk yüzünü yukarı kaldırmış halde taşın üstünde oturan serserinin etrafında geniş adımlarla yürüyerek yarım daire çizer)*: Bu ölü ağaçları[76] duvarlara kim çaktı?

SERSERİ: Ölü ağaçların etrafındaki fildişi misali solgun hava: Katolik Yortusu.[77]

BAAL: Bitkiler mahvolurken bir de çan çalınıyor!

SERSERİ: Çanlar moralimi düzeltir benim.

BAAL: Peki, şu ağaçlar? Moralini bozmuyor mu?

SERSERİ: Peh, ağaç kadavraları! *(İçki şişesini kafasına diker.)*

BAAL: Kadın bedeni sanki daha iyi de!

SERSERİ: Kadın bedeninin yortu alayıyla ne ilgisi var?

BAAL: Pislik bunlar! Sevmiyorsun sen!

SERSERİ: İsa'nın beyaz bedeni: Onu seviyorum ben! *(Şişeyi ona doğru uzatır.)*

BAAL *(daha sakin)*: Kâğıda şarkılar yazdım. Ama şimdi helada asılı duruyorlar.

SERSERİ *(yüzü aydınlanır)*: İsa efendimin hizmetindeyim! İsa'nın beyaz bedenini görüyorum. İsa'nın beyaz bedenini görüyorum. İsa kötüyü severdi.

BAAL *(içer)*: Benim gibi.

SERSERİ: Onun şu ölü köpekle ilgili hikâyesini bilir misin?[78] Herkes, "Kokuşmuş leş! Polisi çağırın! Dayanılmaz!" diye bağırmıştı. Ama o, "Ne güzel beyaz dişleri var," demişti.

BAAL: Belki de Katolik olurum.

SERSERİ: O ise olmadı. *(Şişeyi onun elinden alır.)*

BAAL *(yine öfkeyle dolaşmaya başlar)*: Ama ya duvarlara çarptığı kadın bedenleri? Ben bunu yapmazdım.

SERSERİ: Duvarlara çarptığıymış! Onlar nehirden aşağı yüzmediler! Onun için kurban edildiler, İsa'nın beyaz bedeni için.

BAAL *(şişeyi ondan alıp arkasını döner)*: Sizin içinize ya fazlaca din ya da alkol kaçmış. *(Şişeyle uzaklaşır.)*

SERSERİ *(olanca gücüyle arkasından bağırır)*: Yani idealleriniz uğruna hiçbir şey yapmak istemiyorsunuz, öyle mi bayım! Kutsal tören alayına katılmak istemiyorsunuz, öyle mi? Bitkileri seviyorsunuz ama onlar için hiçbir şey yapmak istemiyorsunuz, öyle mi?

BAAL: Nehre iniyorum, yıkanacağım. Ben asla cesetlerle uğraşmam. *(Çıkar.)*

SERSERİ: Ama midemde alkol var, buna dayanamıyorum. Şu kahrolası ölü bitkilere dayanamıyorum. Midemde daha fazla alkol olsaydı belki dayanabilirdim.

AĞAÇLAR ALTINDA MAYIS GECESİ

Baal. Sophie.

BAAL *(tembelce)*: Yağmur dindi şimdi. Otlar ıslaktır daha ... Bizim yapraklarımızdan su süzülemedi ... Taze yapraklardan su damlıyor ama şuradaki kökler kupkuru. *(Öfkeli)*: İnsan neden bitkilerle yatamaz ki?

SOPHIE: Dinle!

BAAL: Islak, kara yaprakların arasında esen şiddetli rüzgâr! Yapraklardan damlayan yağmurun sesini duyuyor musun?

SOPHIE: Boynumdaki bir damlayı hissediyorum ... Ah, bıraksana beni!

BAAL: Aşk, bedenden giysilerini bir girdap gibi söküp atar ve göğü gördükten sonra ölü yapraklarla birlikte insanı çıplak gömer.

SOPHIE: Senin içine girip saklanmak istiyorum, Baal, çıplağım çünkü.

BAAL: Sarhoş olan benim, sallanan sensin. Gökyüzü kapkara ve biz bedenimizdeki aşkla salıncakta sallanıyoruz[79] ve gökyüzü kapkara. Seni seviyorum.

SOPHIE: Ah, Baal! Annem öldüğüme ağlıyor şimdi, kendimi suya attığımı sanıyordur. Kaç hafta oldu? Daha mayıs değildi. Şimdi belki de üç hafta oldu.
BAAL: Şimdi üç hafta oldu, der ağaçların köklerinden gelen sevgilinin sesi. Oysa otuz yıl geçmiştir ve o çoktan çürümeye yüz tutmuştur.
SOPHIE: Böyle av gibi yatmak iyi, üzerinde gökyüzü, hiçbir zaman yalnız değilsin.
BAAL: O zaman şimdi yine şu bluzunu çıkarayım.

GECE KULÜBÜ "GECENİN BULUTU"

Küçük, pis bir bar, beyaz badanalı giyinme odası, arkada, solda kahverengi perde, sağ tarafta tuvalete açılan beyaz ahşap kapı; sağ arkada kapı. Açıldığında gece mavisi gökyüzü görülür. Barın arka tarafındaki sahnede bir kadın şarkı söylemektedir.

BAAL *gövdesi çıplak halde içerek ve şarkı mırıldanarak ortalıkta dolanır.*
LUPU *(parlak siyah saçlı, terli, soluk yüzüne üstünkörü iki perçem düşmüş, ensesi kalın, şişman bir delikanlıdır. Sağdaki kapıda)*: Sokak lambasını yine patlatmışlar.
BAAL: Buraya sadece pis domuzlar uğrar. Benim şnaps payıma ne oldu yine?
LUPU: Hepsini içtiniz.
BAAL: Dikkatli konuş!
LUPU: Bay Mjurk, sünger falan gibi bir şeyler dedi.
BAAL: Bana şnaps yok, öyle mi?
LUPU: Bay Mjurk, sahneye çıkmadan önce size artık şnaps verilmeyeceğini söyledi. Ama size üzülüyorum.
MJURK *(perdede)*: Toz ol, Lupu!
BAAL: Bak Mjurk, payım verilsin, yoksa şiir de yok.
MJURK: O kadar içmemelisiniz, yoksa bir gece gelecek, hiç şarkı söyleyemeyeceksiniz.
BAAL: O zaman ne diye şarkı söyleyeyim?

MJURK: Şarkıcı Savettka'nın yanında "Gecenin Bulutu"nun en müthiş numarası sizsiniz. Ben bizzat keşfettim sizi. Böyle bir yağ tulumunun böylesine ince bir ruhu barındırdığı ne zaman görülmüş? Başarıyı getiren, yağ tulumudur, şiir değil! İçki içmeleriniz beni mahvedecek!

BAAL: Anlaşmadaki şnaps için her akşam çekişmekten bıktım. Çekip giderim.

MJURK: Polis benim arkamda. Bir gece de uyuyun be adam, dizleri kesilmiş gibi ortalıkta dolanıp duruyorsunuz. Sevgilinize de yol verin gitsin! *(Barda alkış sesleri.)* Ama şimdi sizin sıranız.

BAAL: Artık bıktım ama.

ŞARKICI KADIN *(duygusuz, soluk benizli piyanistin yanında, perdeden seslenir)*: Paydos!

MJURK *(Baal'in eline bir frak tutuşturur)*: Bizde sahneye yarı çıplak çıkılmaz.

BAAL: Budala! *(Frakı fırlatıp atar, gitarını arkasında sürükleyerek perdenin arasından geçer.)*

ŞARKICI KADIN *(oturur, içkisini yudumlar)*: Sadece birlikte yaşadığı sevgilisi için çalışıyor. O bir dâhi. Lupu utanmadan onu taklit ediyor. Kendine hem tıpkı onunki gibi sevgili buldu hem de sesini onunkine benzetti.

PİYANİST *(tuvalet kapısına yaslanır)*: Şarkıları muhteşem ama bir yudum şnaps için on bir akşamdır burada Lupu ile cebelleşiyor.

ŞARKICI KADIN *(içer)*: Bizimkisi de sefalet canım.

BAAL *(perde arkasından)*:

Küçüğüm ben,[80] temizdir kalbim
Hep neşeli olmak isterim.

(Alkışlar, Baal gitarla devam eder.)

Rüzgâr esti odanın içinde[81]
Çocuk erik yedi, mavi renkte
Nazik beyaz bedeniyle
Vakit geçirdi sessizce

(Barda alkışlar ve protestolar birbirine karışır. Baal devam eder, şarkı giderek daha edepsizleştiği için huzursuzluk da gitgide artar. Sonunda barda büyük bir kargaşa çıkar.)

PİYANİST *(duygusuzca)*: Kahrolası, kaptırdı gidiyor! Sıhhiyeci lazım! Şimdi Mjurk konuşuyor ama parça parça ediyorlar onu. Hikâyeyi onlara olduğu gibi anlattı.

BAAL *gitarını arkasında sürükleyerek perdenin arasından içeri girer.*

MJURK *(Baal'in ardından)*: Hayvan herif, canınıza okuyacağım. Şimdi kendi numaranızı yapacaksınız! Sözleşmede yazdığı gibi! Yoksa polisi ararım! *(Salona geri döner.)*

PİYANİST: Bizi mahvediyorsunuz, Baal!

BAAL *boğazını tutarak sağdaki tuvalet kapısına yönelir.*

PİYANİST *(Baal'in yolunu keser)*: Nereye gidiyorsunuz?

BAAL *piyanisti kenara iter, gitarıyla birlikte yürüyerek kapıdan geçer.*

ŞARKICI KADIN: Tuvalete gitarınızı da mı götürüyorsunuz? Âlemsiniz!

MÜŞTERİLER *(başlarını içeri uzatırlar)*: Nerede o herifçioğlu? – Şarkıya devam etsin! – Ama ara vermesin! – Ne alçak herifmiş ama! *(Salona geri dönerler.)*

MJURK *(içeri girer)*: Kurtuluş Ordusu'nun rahibi gibi konuştum. Polis güvenliğimizi sağladı. Ama herifler yine onun için tezahürata başladı. Nereye kayboldu bu herif? Ortaya çıksın.

PİYANİST: Atraksiyon tuvalete gitti. *(Arka tarafa seslenir)*: Baal!

MJURK *(kapıyı yumruklar)*: Bayım! Ses versenize! Kahretsin, kendinizi içeri kilitlemenizi yasaklıyorum. Hem de paranızı benim ödediğim bir zamanda. Kâğıt üzerinde kayıtlı! Sizi sahtekâr! *(Hararetle kapıyı yumruklar.)*

LUPU *(sağdaki kapıdadır, gecenin mavisi görünür)*: Tuvaletin penceresi açık duruyor. Akbaba uçmuş. İçki yoksa şiir de yok.

MJURK: Boş mu? Kaçmış mı? Tuvaletten çıkıp gitmiş mi? Düzenbaz! Polise gideceğim! *(Dışarı fırlar.)*

BAĞIRIŞLAR *(arkadan, tempo tutarak)*: Baal! Baal! Baal!

YEŞİL TARLALAR, MAVİ ERİK AĞAÇLARI

Baal. Ekart.

BAAL *(ağır adımlarla tarlaların arasında yürür)*: Gökyüzü daha yeşil ve daha yüklü olduğundan bu yana, temmuz havasında, rüzgârda pantolonun içinde gömlek gerekmiyor! *(Geriye dönüp Ekart'a)*: Çıplak baldırlarıma sürtünüyorlar. Kafam rüzgârdan şişmiş, koltuk altımdaki tüylere tarlaların kokusu sinmiş. Hava konyak içmiş gibi titriyor.

EKART *(onun arkasında)*: Neden erik ağaçlarından fil gibi kaçıyorsun?

BAAL: Elini başıma koysana! Her nabız atışında şişiyor, sonra balon gibi sönüyor. Elinle hissetmiyor musun?

EKART: Hayır.

BAAL: Benim ruhumdan anladığın yok senin.

EKART: Niye suya uzanmıyoruz?

BAAL: Kardeşim, ruhum rüzgârda savrulan mısır tarlalarının iniltisidir. Ve birbirini yemek isteyen iki böceğin gözlerindeki kıvılcımdır.

EKART: Ölümsüz bağırsaklı, temmuz delisi bir herifsin. Bir zamanlar gökyüzünde yağ izleri bırakmış bir topak!

BAAL: Kâğıt bu. Ama önemli değil.

EKART: Bedenim rüzgârda küçük bir erik tanesi gibi hafif.

BAAL: Gökyüzü yazın solgun olduğu için böyle, kardeşim. Kendimizi mavi gölün ılık suyunda şişmeye bırakalım mı? Yoksa beyaz yollar bizi meleklerin ipleri gibi gökyüzüne çekecek.

KÖY MEYHANESİ. AKŞAM

Baal'in çevresinde köylüler. Bir köşede Ekart.

BAAL: Hepinizi bir arada bulmam iyi oldu! Kardeşim yarın akşam buraya geliyor. Boğaların da o zaman burada olması gerek.

BİR KÖYLÜ *(ağzı açık)*: Boğaya bakıldığında kardeşinizin istediği gibi olup olmadığı nasıl anlaşılacak?

BAAL: Bunu sadece kardeşim anlar. Hayvanların hepsi güzel olmalı. Yoksa bir değeri kalmaz. Bir Korn, meyhaneci!

İKİNCİ KÖYLÜ: Hemen satın alacak mısınız?

BAAL: Beli en güçlü olanı.

ÜÇÜNCÜ KÖYLÜ: Ödediğin bedel karşılığında tüm köylerden boğalarını getirirler.

İLK KÖYLÜ: Benim boğama baksana!

BAAL: Meyhaneci, bir Korn!

KÖYLÜLER: Benim boğam en iyisidir! Yarın akşam mı diyorsunuz? *(Giderler.)* Geceyi burada mı geçireceksiniz?

BAAL: Evet. Bir yatakta!

(Köylüler çıkarlar.)

EKART: İstediğin nedir senin? Delirdin mi yoksa?

BAAL: Gözlerini kırpıştırarak aval aval bakmaları, sonra akılları erince hesap yapmaya başlamaları muhteşem değil miydi?

EKART: En azından birkaç bardak Korn kârımız oldu. Ama şimdi tüyme zamanı!

BAAL: Şimdi tüymek mi? Aklını mı kaçırdın?

EKART: Yoksa aklını kaçıran sen misin? Boğaları düşünsene!

BAAL: Bu herifleri boşuna mı kafesledim?

EKART: Birkaç bardak şnaps için değil miydi?

BAAL: Hayal kurma! Sana bir ziyafet çekmek istiyorum, Ekart. *(Arkasındaki pencereyi açar. Hava kararmıştır. Tekrar oturur.)*

EKART: Altı şnaps seni sarhoş etmiş. Utan!

BAAL: Harika olacak. Bu basit insanları seviyorum. Sana tanrısal bir oyun sergileyeceğim. Kardeşim! Şerefe!

EKART: Saf insanlarla oynamayı seviyorsun. Bu zavallılar kafamı kıracaklar, seninkini de!

BAAL: Hayır. Bunu kulaklarına küpe olsun diye yapıyorlar. Şimdi, bu sıcak akşamda, şefkatle onları düşünüyorum. Kendi basit usullerince dolandırmaya geliyorlar ve bu benim hoşuma gidiyor.

EKART *(ayağa kalkar)*: Pekâlâ, ya boğalar ya da ben. Meyhaneci bir şeylerin kokusunu almadan gidiyorum.

BAAL *(asık suratlı)*: Akşam öyle sıcak ki. Bir saat daha kal. O zaman ben de seninle gelirim. Seni sevdiğimi biliyorsun. Tarlalardaki gübre kokusu buraya kadar geliyor. Sence meyhaneci boğa işini ayarlayanlara bir şnaps daha verir mi?

EKART: Ayak sesleri var.

RAHİP *(içeri girer. Baal'e)*: İyi akşamlar. Boğalarla ilgilenen adam siz misiniz?

BAAL: Benim.

RAHİP: Bu sahtekârlığı neden yapıyorsunuz?

BAAL: Bizim dünyamızda başka bir şey yok. Ot kokusu ta buraya kadar geliyor! Akşamları hep böyle midir?

RAHİP: Anlaşılan dünyanız pek sefil!

BAAL: Benim cennetim ağaçlarla ve bedenlerle doludur.

RAHİP: Cenneti ağzınıza almayın. Dünya sizin sirkiniz değil.

BAAL: Nedir dünya o zaman?

RAHİP: Gidin buradan! Biliyor musunuz, ben çok iyi niyetli bir insanımdır. Sizden hesap da sormayacağım. Meseleyi çözdüm ben.

BAAL: Dürüst rahibimiz şakadan hiç anlamıyor, Ekart.

RAHİP: Planınızın ne kadar çocukça olduğunu görmüyor musunuz? *(Ekart'a)*: Ne istiyor bu adam?

BAAL *(geriye yaslanır)*: Alacakaranlıkta, akşamleyin. – Tabii akşam olması gerek, gökyüzü de bulutlu olmalı, hava ılıksa, biraz da rüzgâr esiyorsa boğalar gelir. Dört bir yandan buraya doluşurlar, müthiş bir manzaradır bu! Sonra zavallı insanlar boğaların arasında ne yapacaklarını bilemeden dururlar ve hesapları yanlış çıkar: Deneyimledikleri şey sadece muazzam bir manzaradır. Yanlış hesap yapan insanları da severim. Bir araya toplanmış bunca hayvan nerede görülebilir?

RAHİP: Ve bunun için yedi köyü bir araya topluyorsunuz, öyle mi?

BAAL: Bu manzara karşısında yedi köy nedir ki?

RAHİP: Şimdi anlıyorum. Yoksul birisiniz ve boğaları özellikle seviyorsunuz herhalde?

BAAL: Gel, Ekart! Hikâyeyi mahvetti. İsa hayvanları artık sevmiyor.

RAHİP *(güler, sonra ciddileşir)*: Dediğiniz olmayacak. Daha fazla dikkat çekmeden gidin buradan! Sanırım böylece size önemli bir hizmette bulunmuş oluyorum.
BAAL: Gel, Ekart! Sana ziyafet çekemeyeceğim, kardeşim! *(Ekart'la birlikte ağır adımlarla çıkar.)*
RAHİP: İyi akşamlar! Meyhaneci, bu beylerin hesabını ben ödüyorum!
MEYHANECİ *(masanın arkasından)*: On bir şnaps, monsenyör.

AKŞAMLEYİN AĞAÇLAR

Altı, yedi oduncu bir ağaca yaslanmış, oturmaktadır. Baal aralarındadır. Çimenlerde bir ceset vardır.

BİR ODUNCU: Düşen, meşe ağacıymış. Hemen ölmedi, can çekişti.
İKİNCİ ODUNCU: Daha bu sabah havanın düzelecek gibi göründüğünü söylüyordu. Öyle seviyormuş: biraz yağmurlu, yemyeşil. Odunun da fazla kuru olmayanını.
ÜÇÜNCÜSÜ: Teddy iyi adamdı. Eskiden bir yerlerde küçük bir dükkânı varmış. Parlak dönemleriymiş. O zamanlar rahipler gibi göbekliymiş. Ama bir kadın meselesi yüzünden işini mahvetmiş ve buraya çıkmış, yıllar içinde göbeği de erimiş.
BİR DİĞERİ: Kadın meselelerinden hiç söz etmez miydi?
ÜÇÜNCÜ: Hayır. Aşağı geri dönmek istiyor muydu, onu da bilmiyorum. Çok para biriktirmişti ama tutumlu olduğu içindir belki de. Burada yukarıda sadece yalan atarız. Böylesi daha iyi.
BİRİ: Bir hafta önce kışın kuzeye doğru çıkacağını söylemişti. Galiba orada bir kulübesi varmış. Sana söylememiş miydi, Fil? *(Baal'e)*: Siz konuşmuşsunuzdur, ha?
BAAL: Rahat bırakın beni. Hiçbir şey bilmiyorum ben.
ÖNCEKİ: Oraya kendin konmak istiyorsun galiba, ha?
İKİNCİ: Ona güven olmaz. Her zamanki tembelliğinden ormana gidemeyelim diye bir gecede çizmelerinizi suya nasıl sallandırdığını hatırlayın.

BİR DİĞERİ: Para için hiçbir şey yapmıyor.

BAAL: Bari bugün kavga etmeyin! Zavallı Teddy'yi düşünemez misiniz biraz?

BİRİ: O işini bitirirken sen neredeydin?

BAAL *ayağa kalkar, çimenlerin üzerinden yürüyerek Teddy'nin yanına gider. Orada yere oturur.*

BİRİ: Baal düzgün yürüyemiyor, çocuklar!

DİĞERİ: Bırakın onu! Fil çok sarsıldı.

ÜÇÜNCÜ: Adam orada yatarken bugün biraz daha sakin olabilirsiniz gerçekten.

DİĞERİ: Teddy'ye ne yapıyorsun, Fil?

BAAL *(Teddy'nin üzerinde)*: O huzur buldu, bizimse huzurumuz kaçtı. İkisi de iyi. Gök kara. Ağaçlar titriyor. Bulutlar bir yerlerde kabarıyor. Senaryo bu. İnsan yemek yiyebilir. Uyuduktan sonra uyanabilir. O yapamaz. Biz yaparız. Bu iki misli iyidir.

DİĞERİ: Gök nasılmış?

BAAL: Gök kara.

DİĞERİ: Kafan sağlam değil senin. Zaten hep yanlış şeylere çalışıyor.

BAAL: Evet, bu harika, azizim, bunda haklısın işte.

BİRİ: Baal'in kafası yanlış şeylere çalışıyor. İşin olduğu yere gitmez ki.

BAAL: Oysa Teddy çalışkandı. Teddy yardımseverdi. Teddy sabırlıydı. Geriye bu kaldı: Mazideki Teddy.

İKİNCİ: Acaba şimdi neredeydir?

BAAL *(ölüyü göstererek)*: Burada.

ÜÇÜNCÜ: Hep söylerim, zavallı ruhlar, rüzgârdır bu, özellikle ilkbahar akşamlarında ama kanımca sonbaharda da.

BAAL: Ve yazın, güneşte, ekin tarlalarının üzerinde.

ÜÇÜNCÜ: Bu uymadı. Karanlık olmalı.

BAAL: Karanlık olmalı, Teddy.

(Sessizlik.)

BİRİ: Onu ne yapacağız, çocuklar?

ÜÇÜNCÜ: Onu isteyecek kimsesi yok.

DİĞERİ: Bu dünyada tek başınaydı.

BİRİ: Ya eşyaları?
ÜÇÜNCÜ: Fazla bir şeyi yok. Parasını bankaya yatırırdı. Şimdi artık o olmasa da parası bankada kalacak. Sen ne dersin, Baal?
BAAL: Hâlâ kokmuyor.
BİRİ: Aklıma çok iyi bir fikir geldi, çocuklar.
DİĞERİ: Söyle hadi!
FİKİR SAHİBİ ADAM: İyi fikirler sadece Fil'in aklına gelecek değil ya, çocuklar. Teddy'nin şerefine içsek nasıl olur?
BAAL: Bu ahlaksızlık olur, Bergmeier.
DİĞERLERİ: Saçma, ahlaksızlıkmış. Peki, ne içeceğiz? Su mu? Utan, delikanlı!
FİKİR SAHİBİ ADAM: Şnaps!
BAAL: Teklifi onaylıyorum. Şnaps ahlakidir. Ne tür şnaps ama?
FİKİR SAHİBİ ADAM: Teddy'nin şnapsı.
DİĞERLERİ: Teddy'nin mi? – Parlak fikir. – Hoş! – Teddy tutumluydu. – Fikir budalanın, ama iyi fikir, evlat!
ADAM: Nasıl parlak fikir ama! Hele sizin gibi kalın kafalar için: Teddy'nin naaşının şerefine Teddy'nin şnapsı! Hem ucuz hem de yakışır! Teddy için konuşma yapan oldu mu hiç? Bunun da yapılması gerekmez mi?
BAAL: Ben yaptım.
BİRKAÇI: Ne zaman?
BAAL: Demin. Saçma gevezeliklerinizden önce. "Teddy huzur havuştu..." diye başlamıştım, her şeyi olup bittikten sonra fark ediyorsunuz.
DİĞERLERİ: Budala! Gidip şnapsı alalım!
BAAL: Bu çok ayıp.
DİĞERLERİ: Ohoo! Nedenmiş o, azman Fil?
BAAL: O, Teddy'nin malı. O fıçının açılmaması gerek. Teddy'nin bir karısı, beş de zavallı yetimi var.
BİRİ: Dört. Sadece dört tane.
DİĞERİ: Nereden çıktı şimdi bu birdenbire?
BAAL: Zavallı Teddy'nin şnapsını beş zavallı yetiminden esirgeyip içecek misiniz? Dine sığar mı bu?
ÖNCEKİ: Dört. Dört yetim.

BAAL: Şnapsı Teddy'nin dört yetiminin boğazından kesip içecek misiniz?
BİRİ: Teddy'nin hiç ailesi yoktu.
BAAL: Ama yetimleri, dostlarım, yetimleri var.
BİR DİĞERİ: Bu kaçık Fil, Teddy'nin şnapsını Teddy'nin yetimleri içecek diye bizimle alay mı ediyor, ne dersiniz? Tamam, şnaps Teddy'nin malı...
BAAL *(onun sözünü keser)*: Malıydı...
DİĞERİ: Ne demek istiyorsun yine?
BİRİ: Gevezelik edip duruyor. Akıl yok onda.
DİĞERİ: Ben diyorum ki: İçki Teddy'nin malıydı, o halde bedelini ödeyeceğiz. Parayla, temiz parayla, çocuklar. O zaman yetimler büyür.
HEPSİ: Bu iyi bir teklif. Fil'i alt ettik. İçki istemediği için deli olmalı. Teddy'nin şnapsını almaya onsuz gidelim!
BAAL *(arkalarından seslenir)*: Lanet olası ölü soyucular, hiç olmazsa buraya geri dönün! *(Teddy'ye)*: Zavallı Teddy! Ağaçlar bugün ne kadar da kuvvetli, hava da iyi, hem de ılık, içim şişti sanki, zavallı Teddy, sen gıdıklanmıyor musun? İşin tamamen bitti, anlatayım sana, çok yakında kokacaksın, rüzgâr esmeye devam edecek, her şey devam edecek, senin kulübenin nerede olduğunu biliyorum, hayatta olanlar senin mülküne konacaklar, onu ortada bıraktın, sadece huzur bulmak istedin. Bedenin henüz kötü değildi, Teddy, şimdi de kötü değil, bir yanın biraz zarar görmüş, sonra bacakların – bu haliyle kadınlarda şansın olmazdı, bir kadının bacak arasına böyle bir şey konmaz. *(Ölünün bacağını kaldırır.)* Ama sonuçta en iyi ihtimalle bedenen hayatta kalırdın, evlat, ama ruhen son derece soylu bir kişiliktin, ev hasarlıydı ve fareler batan gemiyi terk ederler; sen sadece alışkanlıklarının altında kaldın, Teddy.
DİĞERLERİ *(geri dönerler)*: Hey, Fil, bir sorunumuz var! Teddy'nin eski yatağının altındaki küçük fıçı nerede, evlat? – Biz zavallı Teddy ile meşgulken sen neredeydin? Ha bayım? Teddy o sırada henüz ölmemişti, değil mi bayım? – Seni hınzır, ölü soyucu, Teddy'nin zavallı yetimlerinin koruyucusu seni, neredeydin ha?
BAAL: Bu hiçbir şeyi kanıtlamaz, dostlarım!

DİĞERLERİ: Nerede o zaman şnaps? Senin değerli fikrine göre fıçıyı kendisi mi içti? – Bu son derece ciddi bir mesele, evlat. – Kalk ayağa, doğrul bakalım! Dört adım at da sonra sarsıldığını, içten dıştan tamamen paramparça olduğunu inkâr et, seni yaşlı domuz! – Kaldırın şunu, gıdıklayın biraz, çocuklar, Teddy'nin zavallı onurunu lekeledi!

(Baal'i ayağa kaldırırlar.)

BAAL: Domuz sürüsü! Hiç olmazsa zavallı Teddy'mi tekmelemeyin! *(Oturur, ölünün kolunu kendi kolunun altına alır.)* Bana kötü davranırsanız Teddy yüzüstü düşer. Bu, dine sığar mı? Nefsi müdafaa durumundayım. Siz yedi kişisiniz, ye-di, içkili de değilsiniz, ben tekim ve şnaps içtim. Bire karşı yedi yakışık alır mı, dürüstçe mi? Sakin olun! Teddy de sakinleşti!

BİRKAÇI *(üzgün ve öfkeli)*: Bu herifin gözünde kutsal hiçbir şey yok. – Tanrı sarhoş ruhuna acısın! – Tanrı'nın kelamını ağzından düşürmeyen günahkârların en pişkini.

BAAL: Oturun, bu rahip ağızlarını sevmem. İnsanın kafasının içinde daima daha akıllıca ve daha zayıf şeyler olmalıdır. Daha iyi işçiler bunun içindir. Gördünüz işte, kafa işçisiyim ben.[82] *(Sigara tüttürür.)* Hiçbir zaman doğru dürüst saygı duymadınız, sevgili dostlarım! Kaliteli şnapsı midenize gömdüğünüzde içinizde harekete geçen nedir? Ama ben idrak ediyorum, size diyeyim! Teddy'ye çok önemli şeyler söyledim. *(Ölünün göğüs cebinden kâğıtlar çıkarıp bakar.)* Oysa sizler acınası şnapsının peşine düştünüz. Oturun: Ağaçların arasından artık kararmış olan gökyüzüne bakın. Bu bir şey değilse o zaman içinizde din adına bir şey yok demektir!

BİR KULÜBE

Yağmur sesi duyulur. Baal. Ekart.

BAAL: Bu, bizim beyaz bedenlerimiz için kara çamur içindeki kış uykusudur.

EKART: Eti hâlâ getirmedin!

BAAL: Sen kendi ayininle meşgulsün herhalde, ha?

EKART: Benim ayinimi düşünmek sana mı kaldı? Sen karını düşün! Bu yağmurda onu nerelere götürdün yine?

BAAL: Çaresizler gibi peşimizden koşuyor ve bana baskı yapıyor.

EKART: Gittikçe dibe batıyorsun.

BAAL: Fazla ağırım da ondan.

EKART: Nalları dikecek olmayı hiç hesaba katmıyorsun, değil mi?

BAAL: Bıçak sırtında savaşıyorum. Derim olmadan da yaşamak istiyorum, kendimi başparmaklarımın içine çekiyorum. Bir boğa gibi düşüyorum: Otların en yumuşak olduğu yere. Ölümü yutuyorum ve hiçbir şey bilmiyorum.

EKART: Burada yattığımızdan beri iyice yağ bağladın.

BAAL *(sağ elini gömleğinin altından sol koltuk altına uzatır)*: Ama gömleğim bollandı, kirlendikçe bollandı! Bir kişi daha girer içine. Fakat şişman olmayan biri. Peki, sen niye kemiklerinle kokmuş derinin üstünde yatıyorsun?

EKART: Kafamın içinde bir tür gökyüzü var, çok yeşil ve korkunç yüksek, onun altında düşünceler rüzgârda hafif bulutlar gibi süzülüyor. Yönleri tamamen belirsiz. Ama bütün bunlar benim içimde.

BAAL: Hezeyan bu. Sen alkoliksin. Şimdi görüyorsun işte: Öcünü alıyor senden.

EKART: Hezeyan geldiğinde yüzümde hissederim.

BAAL: Birçok rüzgârın yer edineceği bir yüzün var. İçbükey. *(Ona bakar.)* Hiç yüzün yok senin. Sen bir hiçsin. Saydamsın.

EKART: Gitgide matematiksel oluyorum.

BAAL: Senin hikâyeni hiç bilen yok. Neden kendinden hiç söz etmiyorsun?

EKART: Hiç hikâyem olmayacak. Şurada dolaşan kim?

BAAL: Kulağın keskin. İçinden gelen bir şey bu, örtbas ediyorsun. Kötü bir insansın, tam benim gibi, bir şeytan. Ama günün birinde sıçanları göreceksin. Sonra yine iyi insan olursun.

SOPHIE BARGER *kapıdadır*.

EKART: Sen misin, Sophie?

BAAL: Yine ne istiyorsun?

SOPHIE BARGER: Şimdi içeri girebilir miyim, Baal?

DÜZLÜK. GÖKYÜZÜ. AKŞAM

Baal. Ekart. Sophie.

SOPHIE BARGER: Dizlerim tutmuyor artık. Neden böyle çaresiz insanlar gibi koşturuyorsun?
BAAL: Değirmen taşı gibi boynuma asılıyorsun[83] da ondan.
EKART: Senden hamile kalmış bir kadına nasıl böyle davranabiliyorsun?
SOPHIE BARGER: Bunu kendim istedim, Ekart.
BAAL: Bunu kendi istedi. Şimdi de bana asılıyor.
EKART: Hayvanca bu. Otur, Sophie.
SOPHIE *(güçlükle oturur)*: Bırak gitsin!
EKART *(Baal'e)*: Onu sokağa atarsan onunla kalırım.
BAAL: Seninle kalmaz o. Ama sen onun yüzünden beni terk edersin. Hemen belli ediyorsun bunu.
EKART: Beni iki kez yataktan attın. Sevgililerimden hoşlanmadığın halde onları sevdiğimi bilerek yine de elimden aldın.
BAAL: Onları sevdiğin için. Sırf sen temiz kalasın diye iki kez ölüseviciliği yaptım. Buna ihtiyacım var. Hiç de zevk almadım, Tanrı biliyor ya!
EKART *(Sophie'ye)*: İçi dışı bir bu hayvanı hâlâ seviyorsun, öyle mi?
SOPHIE: Elimden bir şey gelmiyor, Ekart. Ölüsünü bile severim onun. Yumruklarını da seviyorum. Elimden bir şey gelmiyor, Ekart.
BAAL: Ben hapisteyken neler yaptığınızı asla bilmek istemiyorum.
SOPHIE: Beyaz hapishanenin önünde yan yana oturup senin bulunduğun yere baktık.
BAAL: Yan yanaydınız.
SOPHIE: Döv beni bu yüzden.
EKART *(bağırır)*: Onu benim kucağıma sen atmadın mı?
BAAL: O zamanlar henüz seni benden çalabilirlerdi.
EKART: Benim derim seninki gibi fil derisi değil!

BAAL: Seni bu yüzden seviyorum zaten.

EKART: Hiç olmazsa o burada otururken kapa o kahrolası çeneni!

BAAL: Defolup gitsin! Ayaktakımı olmaya başladı. *(Elini boğazına götürür.)* Kendi kirli çamaşırlarını senin gözyaşında yıkıyor. Aramızda çıplak dolaştığını hâlâ görmüyor musun? Bende kuzu sabrı vardır ama başka türlüsünü de yapamam.

EKART *(Sophie'nin yanına oturur)*: Eve, annenin yanına dön, Sophie!

SOPHIE: Yapamam.

BAAL: Yapamaz, Ekart!

SOPHIE: İstersen bana vur, Baal. Artık yavaş gitmeni istemeyeceğim. Zaten öyle demek istememiştim. Ayaklarım tuttuğu sürece seninle birlikte yürümeme izin ver, sonra çalılıklara yatarım, bana bakman gerekmez. Beni kovma, Baal.

BAAL: O şişko bedenini nehre yatır! İçine boşalmamı kendin istemiştin.

SOPHIE: Beni burada bırakacak mısın? Bunu istemiyorsundur. Bunu henüz bilmiyorsun, Baal. Böyle bir şey söylemen çocukluk, Baal.

BAAL: Artık burama geldin ama.

SOPHIE: Gece değil ama Baal, gece değil. Yalnızken korkuyorum. Karanlıktan korkuyorum. Bundan korkuyorum.

BAAL: Bu halde mi? Böyleyken hiç kimse sana elini sürmez.

SOPHIE: Ama gece. Gece yanımda kalsanız?

BAAL: Salcılara git. Bugün Aziz Yahya Yortusu.[84] Sarhoş olmuşlardır.

SOPHIE: On beş dakika!

BAAL: Gel, Ekart!

SOPHIE BARGER: Nereye gideyim ben?

BAAL: Gökyüzüne, sevgilim!

SOPHIE BARGER: Çocuğumla mı?

BAAL: Göm gitsin!

SOPHIE BARGER: Dilerim, bunca hoşlandığın bu güzel gökyüzünün altında şimdi bana söylediklerini bir daha asla düşünmek zorunda kalmazsın. Dizlerimin üstünde bunu diliyorum.

EKART: Senin yanında kalırım, seni annene götürürüm, sadece bu hayvanı bir daha sevmek istemediğini söylemen yeter.

BAAL: O beni seviyor.

SOPHIE: Onu seviyorum.

EKART: Sen hâlâ burada mısın, hayvan herif? Dizlerin yok mu senin? Şnapsın içinde mi yoksa şiirin içinde mi boğuldun? Ahlaksız hayvan! Ahlaksız hayvan!

BAAL: Sersem!

(Ekart onun üzerine yürür, boğuşurlar.)

SOPHIE: Yüce Meryem! Bunlar yırtıcı hayvan!

EKART *(boğuşarak)*: Ne dediğini duyuyor musun, ağaçlığın ortasında, karanlık çökmeye başladı bile! Ahlaksız hayvan! Ahlaksız hayvan!

BAAL *(Ekart'ı kendine bastırır)*: Şimdi göğsümdesin, kokumu alıyor musun? Seni tutuyorum şimdi, kadınlara yakın olmaktan daha fazlası var! *(Durur.)* Şimdi çalılıkların üzerinde yıldızlar görünüyor, Ekart.

EKART *(gökyüzüne bakan Baal'e diker gözlerini)*: Ona vuramam.

BAAL *(kolu onun omzunda)*: Hava kararıyor. Geceyi geçirecek bir yer bulmalıyız. Ağaçların arasında rüzgârın esmediği çukurluklar vardır. Gel, sana hayvanları anlatayım. *(Ekart'ı çekerek götürür.)*

SOPHIE *(karanlıkta tek başına kalır, haykırır)*: Baal!

KAHVERENGİ AHŞAP MEYHANE. GECE. RÜZGÂR

Masalarda Gougou, Bolleboll. Dilenci ve kutudaki çocukla Maja.

BOLLEBOLL *(Gougou'yla iskambil oynar)*: Param kalmadı. Ruhlarımıza oynayalım!

YAŞLI DİLENCİ: Rüzgâr kardeş içeri girmek istiyor. Ama soğuk kardeşimiz rüzgârı tanımıyoruz. Hehehe.

ÇOCUK *ağlar.*

MAJA (DİLENCİ KADIN): Dinleyin! Evin çevresinde bir şey dolanıyor! Kocaman bir hayvan olmasa bari!

BOLLEBOLL: Neden? Yoksa yine mi azdın?

(Kapıya vurulur.)

MAJA: Dinleyin! Kapıyı açmıyorum!

DİLENCİ : Açacaksın.

MAJA: Hayır. Hayır. Hayır. Sevgili Meryem Anamız adına, hayır!

DİLENCİ: Bouque la Madonne![85] Aç kapıyı!

MAJA *(sessizce kapıya doğru gider)*: Kim var dışarıda?

ÇOCUK *ağlar.*

MAJA *kapıyı açar.*

BAAL *(Ekart'la birlikte içeri girer, yağmurdan ıslanmıştır)*: Hastanenin meyhanesi burası mı?

MAJA: Evet ama boş yatak yok. *(Daha küstahça)*: Üstelik ben hastayım.

BAAL: Yanımızda şampanya var.

(Ekart sobanın yanına gider.)

BOLLEBOLL: Gelin buraya! Şampanyadan anlayan adam bize de uyar.

DİLENCİ: Bugün burada çok fazla kibar insan var, sevgili kuğum!

BAAL *(masaya yaklaşarak ceplerinden iki şişe çıkarır)*: Hm?

DİLENCİ: Ürkütücü!

BOLLEBOLL: Şampanyayı nereden bulduğunu biliyorum. Ama seni ifşa etmem.

BAAL: Gel, Ekart! Bardaklar burada mı?

MAJA: Fincanlar, saygıdeğer beyefendi! Fincanlar! *(Birkaç fincan getirir.)*

GOUGOU: Kendim için bir fincan istiyorum.

BAAL *(kuşkulanmış)*: Şampanya içmenize izin var mı?

GOUGOU: Lütfen!

(Baal şampanya koyar.)

BAAL: Hastalığınız nedir?

GOUGOU: Akciğer nezlesi. Bir şey değil. Küçük bir mukoza tıkanıklığı. Önemsiz.

BAAL *(Bolleboll'a)*: Ya sizin?

BOLLEBOLL: Ülser. Zararsız.

BAAL *(dilenciye)*: Sizin de bir hastalığınız vardır herhalde?

DİLENCİ: Deliyim ben.

BAAL: Şerefe! – Tanışıyoruz. Ben sağlıklıyım.

DİLENCİ: Bir adam tanımıştım, o da sağlıklı olduğunu söylüyordu. Öyle düşünüyordu. Bir ormandan gelmişti,[86] sonra oraya geri döndü çünkü bir şeye kafa yorması gerekti. Orman ona çok yabancı gelmişti, artık tanıdığı orman değildi. Günlerce ormanın vahşi derinliklerine kadar tırmandı çünkü ne kadar bağımlı olduğunu, içinde buna dayanacak ne kadar güç kaldığını görmek istiyordu. Ama pek bir şey kalmamıştı. *(İçer.)*

BAAL *(huzursuz)*: Ne rüzgâr ama! Bu gece yola devam etmemiz gerek, Ekart.

DİLENCİ: Evet, rüzgâr. Bir akşam, gün batarken, artık o kadar yalnız değilken, muazzam sessizliğin içinde ağaçların arasından yürüyüp ulu bir tanesinin önünde durdu. *(İçer.)*

BOLLEBOLL: İçindeki sarhoşluktu bu.

DİLENCİ: Evet, belki sarhoşluktu. İyice yakınına gelip ağaca yaslandı, içindeki yaşamı hissetti ya da öyle düşündü ve şöyle dedi: Benden yükseksin, sapasağlam duruyorsun, toprağı derinliklerine dek tanıyorsun ve o seni tutuyor. Ben yürüyebilir ve daha iyi hareket edebilirim ama yere sağlam basmıyorum ve toprağın derinliklerine inemem, beni tutan hiçbir şey yok. Engin gökyüzünde, sessiz ağaç tepelerindeki o muazzam dinginlik[87] de bana yabancı. *(İçer.)*

GOUGOU: Ağaç ne demiş?

DİLENCİ: Evet. Rüzgâr esti. Ağacın içinden bir titreme geçti, adam bunu hissetti. O zaman kendini yere attı, yabani, sert kökleri kavrayıp acı acı ağladı. Ama bunu birçok ağaçla yaptı.

EKART: İyileşti mi?

DİLENCİ: Hayır. Ama ölümü daha kolay oldu.

MAJA: Anlayamıyorum.

DİLENCİ: Hiçbir şey anlaşılmaz. Ama bazı şeyler hissedilir. Anlaşılmış hikâyeler sadece kötü anlatılanlardır.

BOLLEBOLL: Tanrı'ya inanır mısınız?

BAAL *(kendini zorlayarak)*: Ben sadece kendime inanırım. Ama insan ateist olabilir.

BOLLEBOLL *(kahkahayla güler)*: Şimdi eğlenmeye başladım işte! Tanrı! Şampanya! Aşk! Rüzgâr ve yağmur! *(Maja'yı yakalar.)*

MAJA: Bırak beni! Ağzın kokuyor!

BOLLEBOLL: Sen frengili değil misin? *(Onu kucağına alır.)*

DİLENCİ: Dikkat et! *(Bolleboll'a)*: Gittikçe kafayı buluyorum. Büsbütün sarhoş olursam artık bugün dışarıya, yağmurun altına çıkamazsın.

GOUGOU *(Ekart'a)*: O daha yakışıklıydı, bu yüzden onu aldı.

EKART: Peki, zihinsel üstünlüğünüz? Ruhsal gücünüz?

GOUGOU: Kadın öyle değildi. Hiç bozulmamıştı.

EKART: Peki, siz ne yaptınız?

GOUGOU: Utandım.

BOLLEBOLL: Dinleyin! Rüzgâr! Tanrı'dan dinginlik diliyor.

MAJA *(şarkı söyler)*:

Uyusun da büyüsün ninni, rüzgâr esiyor dışarıda[88]
Biz sıcacık ısınmış, sarhoşken burada.

BAAL: Bu çocuk da neyin nesi?

MAJA: Benim kızım, saygıdeğer bayım.

DİLENCİ: Bir virgo dolorosa![89]

BAAL *(içer)*: O eskidendi, Ekart. Evet. Güzeldi de.

EKART: Ne?

BOLLEBOLL: Ne olduğunu unuttu.

BAAL: Es-ki-den, ne tuhaf bir kelime!

GOUGOU *(Ekart'a)*: En güzeli "hiçbir şey".

BOLLEBOLL: Şşt! Şimdi Gougou'nun aryası geliyor! Kurtçuk torbası söyleyecek!

GOUGOU: Yaz akşamlarında titreyen hava gibidir güneş. Titremez ama. Hiç. Hiçbir şey olmaz. Öylece durur. Rüzgâr eser, hiç üşümezsin. Yağmur yağar, hiç ıslanmazsın. Espriler yapılır, kimse gülmez. Çürür gidersin, beklemene gerek yoktur. Genel grev.

DİLENCİ: Cehennemin cenneti bu!

GOUGOU: Evet, cennet bu. Yerine getirilmeyen hiçbir dilek kalmaz, artık yoktur hiçbiri. Bütün alışkanlıklarından vazgeçersin. Dileklerinden de. Böylece özgür olursun.

MAJA: Peki, sonunda ne olur?

GOUGOU *(sırıtır)*: Hiç. Hiçbir şey. Bir son yoktur. Hiçbir şey sonsuza dek sürmez.

BOLLEBOLL: Âmin.

BAAL *(ayağa kalkar, Ekart'a)*: Kalk, Ekart! Katillerin arasına düşmüşüz. *(Ekart'ı omuzlarından tutar.)* Kurtçuklar şişiniyor. Kokuşma sürünerek yaklaşıyor. Kurtçuklar şarkı söyleyip kendilerini göklere çıkarıyor.

EKART: Bu sende ikinci kez oldu. Acaba sadece şnapstan mı oluyor?

BAAL: Burada bağırsaklarımı teşhir ediyorlar ... çamur banyosu değil bu.

EKART: Otur! Kafayı çek! Isın!

MAJA *(şarkı söyler, biraz sarhoştur)*:

Yağmur ve kar, kış ve yaz –
Sarhoş olduk mu artık canımız acımaz.

BOLLEBOLL *(Maja'yı tutmuş, çekiştirmektedir)*: Arya beni hep böyle gıdıklar, küçük Gougou ... gıdı gıdı, Majacık.

ÇOCUK *ağlar.*

BAAL *(içer)*: Kimsiniz siz? *(Gougou'ya öfkeyle)*: Kurtçuk torbası mı adınız? Gidici misiniz yani?! Şerefe! *(Oturur.)*

DİLENCİ: Dikkatli ol, Bolleboll! Şampanyayı pek kaldıramam.

MAJA *(Bolleboll'a şarkı söyler)*:

Zordur bakmak gözceğizine senin.
Gel yatalım, o zaman artık onu hissetmezsin.

BAAL *(sertçe)*:

Yüzersin aşağı[90] saçlarında sıçanlarla:
Tepende gökyüzü durur harika.

(Elinde bardakla ayağa kalkar.) Gökyüzü kapkara. Neden korktun? *(Masanın üzerinde elleriyle trampet çalar.)* Atlıkarıncaya dayanmalı. Harika bu. *(Sallanır.)* Hiçbir şey güzel değilse sirkte işeyen bir fil olmak isterim... *(Dans etmeye başlar, şarkı söyler.)* Rüzgârla dans et, zavallı ceset, bulutla uyu, baştan çıkmış Tanrı! *(Sallanarak masaya gelir.)*

EKART *(sarhoştur, ayağa kalkar)*: Artık seninle gelmiyorum. Benim de bir ruhum var. Sen ruhumu mahvettin. Her şeyi mahvediyorsun. O halde şimdi ben de kendi ayinime başlıyorum.

BAAL: Seviyorum seni, şerefe!
EKART: Ama seninle gelmiyorum artık. *(Oturur.)*
DİLENCİ *(Bolleboll'a)*: Çek ellerini, seni domuz!
MAJA: Sana ne?
DİLENCİ: Sen sus, sefil seni!
MAJA: Kaçık! Delirdin herhalde!
BOLLEBOLL *(haince)*: Sahtekâr! Hastalığı falan yok. O kadar! Hepsi uydurma!
DİLENCİ: Kanser olan sensin!
BOLLEBOLL *(hayli sakin)*: Ben mi kanserim?
DİLENCİ *(korkuyla)*: Ben bir şey söylemedim. Şunu rahat bırak!
MAJA *güler.*
BAAL: Neden ağlıyor bu? *(Kutunun arkasına dolanır.)*
DİLENCİ *(öfkeli)*: Ne istiyorsun ondan?
BAAL *(kutunun üzerine eğilir)*: Neden ağlıyorsun? Bunu daha önce hiç görmedin mi? Yoksa her seferinde yine mi ağlıyorsun?
DİLENCİ: Bırak onu be adam! *(Bardağını Baal'e doğru fırlatır.)*
MAJA *(ayağa fırlar)*: Seni domuz!
BOLLEBOLL: Sadece gömleğinin altına bakmak istiyor.
BAAL *(yavaşça ayağa kalkar)*: Ah, siz domuzlar! Artık insanca olanı tanımıyorsunuz! *(Masaya yayılmış, yüksek sesle, sade cümlelerle)*: Yedi yıl önce müdürümün karısıyla yatmıştım. Dolgun ve ateşli bir kadındı. Geçen zaman içinde yüzünü unuttum ama nasıl olduğunu şimdi yine hatırladım. Güneşli bir gündü. Bir çocuğu oldu ve evi cehenneme döndü. Onu bir daha görmedim, ona ne oldu, bilmiyorum. Hayat bu. Gel, Ekart, nehirde yıkanalım! *(Ekart'la birlikte çıkar.)*

YEŞİL YAPRAKLI AĞAÇLIK

Arkada nehir.

BAAL *(yaprakların arasında oturmaktadır)*: Su sıcak. İnsan kumun üstünde yengeçler gibi yatıyor. Ayrıca çalılıklar ve gökyüzünde beyaz bulutlar. Ekart!

EKART *(kendini kapatmış)*: Ne istiyorsun?
BAAL: Seni seviyorum.
EKART: Böyle keyfim iyi.
BAAL: Demin bulutları gördün mü?
EKART: Evet. Hiç utanmaları yok. *(Sessizlik.)* Biraz önce karşıdan bir kadın geçti.
BAAL: Artık kadınlardan hoşlanmıyorum...

PATİKA. ÇAYIRLAR

Rüzgâr. Gece. Ekart otların arasında uyumaktadır.

BAAL *(tarlaların arasından sarhoş gibi yürüyerek gelir, giysileri açık, uyurgezer gibidir)*: Ekart, Ekart! Bir şiir yazdım! Uyan!
EKART: Neyin var? Yine uykunda mı konuşuyorsun?
BAAL *(onun yanına oturur)*: Şöyle:

Boğulmuş yüzerken[91] akıntı boyunca
Derelerden daha büyük ırmaklara
Gökyüzünün mavisi göründü olağanüstü
Yatıştırmak zorundaymış gibi sanki ölüyü.

Tutundu otlar ve su yosunları ona
Öyle ki bedeni başladı yavaşça ağırlaşmaya
Serin serin yüzdü bacaklarında balıklar
Zorlaştırdı son yolculuğunu bitkiler ve hayvanlar.

Duman gibi karardı gökyüzü akşam olunca
Yıldızlarla ışık tuttu gece havaya
Ama ortalık erken aydınlandı
Onun için ne sabah ne de akşam kaldı.

Suda çürüyüp gittiğinde solgun bedeni
Yavaş yavaş Tanrı da unutmaya başladı kendisini:
Önce yüzü, sonra elleri ve en sonra saçları da
Leş oldu gitti, leşlerle dolu ırmaklarda.

(Rüzgâr.)

EKART: Hayalet şimdiden dolaşmaya başladı mı? Senin kadar kötü değil. Yalnız uykum piç oldu ve rüzgâr yine çayırların sarhoşluğunda uğulduyor. Yani geriye kalan yine felsefenin ak göğsü, karanlık, mutlu sonumuz yaklaşıncaya kadarki ıslaklık ve yaşlı kadınların bile ancak önsezileri.

BAAL: Bu rüzgârda insan şnaps içmeden de sarhoş olur. Dünyayı yumuşak ışıkta görüyorum: Sevgili Tanrı'nın dışkısı o.

EKART: İdrar yolunu cinsel organa[92] bağlayarak kendini bir kalemde en uygun biçimde ifade etmiş sevgili Tanrı'nın.

BAAL *(yatar)*: Her şey öyle güzel ki!

(Rüzgâr.)

EKART: Çayırlar gökyüzünün kara ağzının içindeki çürümüş küt dişler gibi. – Şimdi hemen ayinime başlayacağım.

BAAL: Kuartet bitti mi?

EKART: Vakit mi buldum?

(Rüzgâr.)

BAAL: Şurada kızıl saçlı, soluk yüzlü biri var; onunla sürtüyorsun.

EKART: Yumuşak, beyaz bir bedeni var, öğlenleri çayırlara geliyor. Saça benzeyen asılı dalları var ve içlerinde sincaplar gibi s...yoruz.

BAAL: Benden güzel mi?

(Karanlık. Rüzgârın uğultusu devam eder.)

TAZE FINDIK DALLARI

Baal, ağacın aşağı sarkan uzun kırmızı dallarının arasında oturmaktadır. Öğlen.

BAAL: Şu beyaz güvercini bir güzel hoşnut edeceğim... *(Meydanı gözler.)* Bu yerde dalların arasından bulutlar güzel görünüyor ... Eğer dönerse ancak çıplak tenimi görür. Onun bu sevişmelerinden bıktım. Sevgili ruhum, kes sesini![93]

GENÇ KADIN *sık ağaçların arasından gelir, kızıl saçlı, dolgun, soluk tenlidir.*

BAAL *(çevresine bakmaksızın)*: Sen misin?
GENÇ KADIN: Arkadaşınız nerede?
BAAL: Mi-minör bir ayin besteliyor.
GENÇ KADIN: Uğradığımı söylersiniz!
BAAL: Çok şeffaflaştı. Kendini lekeliyor. Yine zoolojiye verdi kendini. Otursanıza! *(Çevresine bakınır.)*
GENÇ KADIN: Ayakta dursam daha iyi.
BAAL *(fındık dallarına asılıp kendini yukarı çeker)*: Son zamanlarda pek fazla yumurta yiyor.
GENÇ KADIN: Onu seviyorum.
BAAL: Bana ne bundan! *(Kadını yakalar.)*
GENÇ KADIN: Dokunmayın bana! Çok pissiniz!
BAAL *(yavaşça kadının boğazına uzanır)*: Boynunuz mu bu? Güvercinlerin ya da çalılıklardaki yabanördeklerinin sesini nasıl keserler, bilir misiniz?
GENÇ KADIN: İsa, Meryem aşkına! *(Kendini çeker.)* Rahat bırakın beni!
BAAL: Bu zayıf dizlerinizle mi? Düşeceksiniz. Otların arasına yatırılmak istiyorsunuz, değil mi? Adam adamdır, çoğu o otların içinde birbirine benzer. *(Onu kollarına alır.)*
GENÇ KADIN *(titrer)*: Lütfen, bırakın beni! Lütfen!
BAAL: Utanmaz bıldırcın seni! Buraya gel! Umutsuz birini kurtarma eylemi! *(Kadını iki kolundan tutup çalılığın içine sürükler.)*

RÜZGÂRDA AKÇAAĞAÇ

Bulutlu gökyüzü. Baal ve Ekart ağaç köklerinde otururlar.

BAAL: İçmek zorunluluktur,[94] Ekart. Paran kaldı mı?
EKART: Hayır. Rüzgârda akçaağaca baksana!
BAAL: Titriyor.
EKART: Meyhanelerde yanında sürüklediğin kız nerede?
BAAL: Balık ol ve git bul onu.
EKART: Çok fazla tıkınıyorsun, Baal. Çatlayacaksın.

BAAL: Çatlama sesini duymak isterim doğrusu.
EKART: Kapkara, derin ve balıksız bir suya ara sıra baktığın da olmuyor mu? İçine düşeyim deme sakın. Dikkatli olmalısın. Çok ağırsın, Baal.
BAAL: Başkasına karşı dikkatli olacağım. Bir şiir yazdım. Dinlemek ister misin?
EKART: Oku bakalım, o zaman tanırım seni.
BAAL: Adı, "Ormanda Ölüm":

Ve bir adam öldü uçsuz bucaksız ormanda[95]
Fırtına ve nehir uğuldadı etrafında.
Kökleri tırmalayarak öldü bir hayvan gibi
Ormanın zirvesinde takılı kaldı gözleri
Fırtınanın günlerdir esip gürlediği.

Ve dikildi başında birkaç kişi
Dediler ki, artık hiç çıkmayacak sesi:
Gel, yoldaş, taşıyalım seni eve!
Ama beriki itti onları dizleriyle
Tükürdü ve dedi "Nereye?"
Çünkü ne bir çocuğa sahipti ne de bir yere.

Çürümüş dişlerin ağzında!
Çıplak dolaşmak mı istersin uçsuz bucaksız bozkırda?
Çürümüş giysilerin, kemiklerin ve beynin, çuval boş, beygir mevta.
Sessiz öl biraz! – İçin kokuşmuş çoktan.
Neden hep kıvranmak istersin açlıktan?

Ve orman gürültülüydü çevrelerinde
Gördüler nasıl haykırdığını onun gökyüzüne
Gördüler nasıl tutunduğunu ağaca
Ve bu hiç olmadığı kadar korku verdi onlara –
Öyle ki titreyerek sıktılar yumruklarını:
Çünkü o da kendileri gibi bir adamdı.

"İşe yaramazsın, uyuz, kudurmuş, hayvan seni.
Pisliksin, paçavra yığınısın sen, cerahatli!
Havayı kapıyorsun bizden sırf açgözlülüğünden."
Dediler ona. Ve o, o kan çıbanı cevap verdi:
"Yaşamak isterim! Solumak isterim güneşinizi!
Ve aydınlıkta at binmek isterim sizler gibi!"

Hiçbir dostun anlayamayacağı bir şeydi
Tiksintiden titrerken bu sessizlikleri.
Toprak tuttu onun çıplak elini
Ve denizden denize rüzgârda uzandı kara
"Ve ben yatmak zorundayım sessizce burada, aşağıda."

Evet, yoksul hayatın ölçüsüzlüğü
Öyle tuttu ki onu, toprağa bastırdı kendi ölüsünü
Kendi cesedini kendisi gömdü;
Tan ağarırken düştü kara otların içine.
Gömdüler onu tiksinerek nefretle
Ağaç dallarının en kuytu köşesine.

Ve sürdüler atlarını ormanda konuşmadan.
Bir kez daha dönüp baktılar ona uzaktan
Buldular oradaki mezar ağacının yerini
Ve şaşkınlıkla afalladı her biri:
Işık dolmuştu ağacın üstüne.
Haç çıkardı hepsi genç yüzlerine
Sürdüler atlarını güneşte ve çalılıkların içine.

EKART: Evet, evet. Bu raddeye geldi herhalde.
BAAL: Geceleri uyuyamadığımda yıldızlara bakarım. Aynen böyle.
EKART: Öyle mi?
BAAL *(kuşkuyla)*: Ama bunu sık yapmam. Yoksa gücü azalır.
EKART *(bir süre sonra)*: Uzun zamandır kadının olmadı galiba?
BAAL: Neden?
EKART: Öyle olduğunu düşündüm. Değilse hayır de.
BAAL *ayağa kalkıp gerinir, akçaağacın tepesine bakıp güler.*

KONYAK MEYHANESİ

Akşam. Garson kız. Watzmann. Johannes, yakası yukarı kalkık, lime lime yırtık ceketiyle umutsuz, sefil bir halde. Garson kız, Sophie'yi andırır.

EKART: Sekiz yıl oldu.
(İçerler. Rüzgâr eser.)
JOHANNES: Hayat ancak yirmi beşinde başlarmış. O zaman daha geniş oluyorlar, çocukları da oluyor.
(Sessizlik.)
WATZMANN: Annesi dün öldü. Cenaze için borç para arıyor. Buraya da gelecektir. O zaman şnapsları öderiz. Meyhaneci hoşgörülüdür; bir annenin cenazesi için kredi açar. *(İçer.)*
JOHANNES: Baal! Rüzgâr artık onun yelkenini doldurmaz!
WATZMANN *(Ekart'a)*: Herhalde ona fazlaca katlanmak zorundasın, değil mi?
EKART: Yüzüne tükürülmüyor: Geberip gidecek.
WATZMANN *(Johannes'e)*: Bu sana acı veriyor mu? Kafanı meşgul ediyor mu?
JOHANNES: Ona yazık oluyor, diyeyim size. *(İçer.)*
(Sessizlik.)
WATZMANN: Gittikçe daha itici oluyor.
EKART: Öyle deme. Bunu duymak istemiyorum. Onu seviyorum. Ona hiçbir zaman darılmadım. Çünkü severim onu. O bir çocuk.
WATZMANN: Hep sadece yapması gerekeni yapıyor. Çünkü çok tembel.
EKART *(kapıya çıkar)*: Çok ılık bir gece. Rüzgâr sıcak. Tıpkı süt gibi. Bütün bunları seviyorum. Hiç içmemeli insan. Ya da fazla içmemeli. *(Masaya döner.)* Gece çok ılık. Şimdilerde ve sonbaharın ortalarına kadar daha üç hafta boyunca pekâlâ sokaklarda yaşanabilir. *(Oturur.)*
WATZMANN: Bu gece mi gitmek istiyorsun? Ondan kurtulmak istiyorsun galiba. Seni sıkıyor mu?

JOHANNES: Dikkatli olmalısın!
BAAL *ağır adımlarla kapıya gelir.*
WATZMANN: Sen misin, Baal?
EKART *(sertçe)*: Yine ne istiyorsun?
BAAL *(içeri girer, oturur)*: Burası ne sefil bir delik olup çıkmış böyle?
(Garson kız şnaps getirir.)
WATZMANN: Burada hiçbir şey değişmedi. Ancak sen sanki daha kibar olmuşsun.
BAAL: Luise, bu hâlâ sen misin?
(Sessizlik.)
JOHANNES: Evet. Burası rahat. – İçmem gerek çünkü, çok içmeliyim. Güç verir içmek. İnsan o zaman bıçak sırtında cehenneme bile gidebilir, kabul etmek lazım. Ama yine de başka işte. Sanki dizlerinin bağı çözülürmüş gibi, biliyor musunuz: Bıçağı hissetmeyecek kadar gevşek. Tüy gibi dizkapaklarınla. Ayrıca burjuva koşullarında daha iyi durumdayken aklıma hiç böyle şeyler gelmezdi, böyle tuhaf şeyler. Ancak dâhi olunca böyle fikirler geliyor aklıma. Hm.
EKART *(birden coşar)*: Tekrar ormanlarda olmak istiyorum, sabah erkenden! Ağaç gövdeleri arasındaki ışık limon sarısıdır! Tekrar yukarıya, ormanlara gitmek istiyorum.
JOHANNES: Evet, bunu anlamıyorum, Baal, bir şnaps daha ısmarlaman gerek. Burası gerçekten rahatmış.
BAAL: Bir şnaps da...
JOHANNES: İsim yok! Birbirimizi tanırız. Biliyor musun, ara sıra geceleri rüyamda korkunç şeyler görüyorum. Ama sadece ara sıra. Şimdi burası çok rahat.
(Rüzgâr eser. İçerler.)
WATZMANN *(mırıldanır)*:

Daha çok ağaç var bol miktarda[96]
Gölgeli ve hep bir arada –
Birebir üstünde kendini asmaya
Ya da dinlenmek için altında.

BAAL: Nerede böyle olmuştu daha önce? Böyle bir şey vardı!

JOHANNES: Çünkü o hâlâ yüzüyor. Hiç kimse bulamadı onu. Biliyor musunuz, sadece bazen bolca şnapsla birlikte boğazımdan aşağı yüzdüğünü hissediyorum, çürümeye yüz tutmuş, küçücük bir ceset. On yedi yaşındaydı zaten. Şimdi yeşil saçlarında sıçanlar ve yosun var, pek de kötü durmuyor onda ... biraz şişmiş ve beyazlamış, pis kokulu, simsiyah nehir çamuruyla dolu. Öyle temizdi ki hep. Bu yüzden nehre gitti ve pis kokar oldu.

WATZMANN: Et nedir ki? Ruh gibi çürüyüp gider. Beyler, ben körkütük sarhoş oldum. İki kere iki dört. Demek ki sarhoş değilim. Ama daha yüce bir dünyaya dair sezgilerim var. Eğilin! Uy – uysal olun! Eski Âdem olmayı bırakın. *(Titreyerek, hararetle içer.)* Sezgilerim olduğu sürece yıkılmam ben, ayrıca hâlâ iyi hesap yaparım, iki kere iki... İki de nedir ki, i–ki, ne tuhaf bir kelime? İki! *(Oturur.)*

BAAL *(gitara uzanır ve onunla lambayı kırar)*: Şimdi şarkı söyleyeceğim. *(Şarkı söyler)*:

Güneşte kuruyup kavrulmuş,[97] iyice aşınmış yağmurda
Örselenmiş defneler sırılsıklam dağınık saçlarda
Tüm gençliğini unuttu, bir tek rüyalarını unutmadı ama
Çatıyı unuttu çok önce, onun üstündeki gökyüzünü asla.

Sesim çok berrak. *(Gitarı akort eder.)*

EKART: Devam et, Baal!

BAAL *(şarkı söylemeye devam eder)*:

Ah, cennetten ve cehennemden kovulmuş sizler!
Nicelerine acı vermiş olan, siz katiller!
Neden kalmadınız ananızın rahminde?
Sessiz sakin uyunan o yerde...

Gitarın da akordu bozuk.

WATZMANN: Bu güzel bir şarkı. Tam benlik! Romantik! Artık bardağımı bulamıyorum. Masa anlamsızca sallanıyor. Işığı yaksanıza. İnsan bu karanlıkta ağzını nasıl bulacak!

EKART: Saçmalık! Bir şey görüyor musun, Baal?

BAAL: Hayır. İstemiyorum. Karanlık güzel böyle. Midende şampanya, hatırası olmayan sıla hasreti. Dostum musun, Ekart?

EKART *(güçbela)*: Evet ama şarkı söyle!

BAAL *(şarkı söyler)*:

Cehennemlerdeki dansta ve kırbaçlanırken cennetlerde
Sarhoştur görülmemiş ışıkların sağanağında
Küçük bir çayır hayal eder ara sıra
Yoktur üzerinde hiçbir şey mavi gökyüzünden başka.

JOHANNES: Artık hep yanında kalacağım. Beni yanında götürebilirsin. Artık neredeyse hiçbir şey yemiyorum.

WATZMANN *(kibritleri güçlükle yakmıştır)*: Işık olsun,[98] hehehe.

BAAL: Gözü kamaştırıyor. *(Ayağa kalkar.)*

EKART *(kucağındaki garson kızla güçlükle ayağa kalkar, onun kollarını boynundan çözmeye çalışır)*: Neyin var? Bunun bir anlamı yok. Gülünç bu.

BAAL *ileri atılmak üzere büzülür.*

EKART: Onu kıskanmadın herhalde?

BAAL *önünü yoklar. Bir bardak düşer.*

EKART: Neden benim kadınlarım olmasın ki?

BAAL *Ekart'a bakar.*

EKART: Ben senin sevgilin miyim?

BAAL *onun üzerine atılıp gırtlağını sıkar. Işık söner. Watzmann sarhoş sesiyle güler. Garson kız çığlık atar. Yan odadan öteki müşteriler lambayla içeri girerler.*

WATZMANN: Bıçağı var.

GARSON KIZ: Öldürecek onu. Aziz Meryem!

İKİ ADAM *(boğuşanların üstüne atılır)*: Kahretsin, Tanrım! Ayrılın! Herif bıçaklamış, yüce Tanrım!

BAAL *(doğrulur. Ansızın sabahın ilk ışıkları içeri dolar. Lamba söner)*: Ekart!

GREENWICH'İN 10° DOĞU BOYLAMINDA[99]

Orman. Baal gitarıyla, iki eli pantolon ceplerinde uzaklaşır.

BAAL: Kara ağaçlarda cılız rüzgâr! Kurdun ıslak tüylerine benziyorlar. Ay, saat on bire doğru çıkar. O zaman yeterince aydınlık

olur. Burası küçük bir orman. Aşağılardaki büyüklere doğru yollanayım. Tekrar kendi başıma kaldığımdan bu yana taban tepiyorum. Kuzeye yönelmem gerek. Yaprakların damar yönüne doğru. Küçük kaçamakları geride bırakmalıyım. Devam!

(Şarkı söyler):

Yıldızlı gökte Baal'in leşini bekleyen
Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü.[100]

(Uzaklaşır.)

Bazen ölmüş gibi yapar. Akbabaysa gelen
Bir güzel yer onu Baal akşamüstü.

(Ani rüzgâr.)

PATİKA. AKŞAM. RÜZGÂR. SAĞANAK YAĞMUR

İki jandarma rüzgâra karşı dayanmaya çalışır.

BİRİNCİ JANDARMA: Kara yağmur ve şu Ölüler Günü rüzgârı! Şu lanet olası serseri!

İKİNCİ JANDARMA: Bana kalırsa kuzeye, ormanlara doğru gidiyor. Tepelerde artık onu hiç kimse bulamaz.

BİRİNCİ JANDARMA: Neyin nesiymiş bu aslında?

İKİNCİ JANDARMA: Öncelikle katil. Daha önce varyete oyuncusu ve şairmiş. Sonra atlıkarıncası olmuş, odunculuk yapmış, milyoner bir kadının sevgilisi olmuş, hapis yatmış, pezevenklik yapmış. Cinayet işlediğinde onu yakalamışlar ama fil kadar güçlüymüş. Cinayeti de profesyonel fahişe olan bir garson kız yüzünden işlemiş. Onun uğruna en iyi gençlik dostunu öldürmüş.

BİRİNCİ JANDARMA: Böyle bir insan büsbütün ruhsuzdur. Vahşi hayvanlardan farkı yoktur.

İKİNCİ JANDARMA: Oysa tamamen çocuk gibi. Yaşlı kadınlara odun taşıyor, neredeyse yakalanacaktı bu yüzden. Hiçbir şeye sahip olmamış. Garson kız sonuncusuymuş. Herhalde dostunu bu yüzden öldürdü, zaten o da şüpheli bir şahısmış.

BİRİNCİ JANDARMA: En azından şnaps ya da kadın bulacak bir yer olsaydı! Gidelim! Burası ürkütücü. Şurada da bir şey kıpırdadı sanki!
(Birlikte çıkarlar.)

BAAL *(çıkın ve gitarla çalıların arasından çıkar, dişleri arasından ıslık çalar)*: Öldü demek? Zavallı hayvancık! Yoluma çıkmak neymiş gördü! İş şimdi ilginç oldu işte. *(İki jandarmanın ardından çıkar.)*
(Rüzgâr.)

ORMANDA AHŞAP KULÜBE

Gece. Rüzgâr. Baal kirli bir yatakta. Erkekler kâğıt oynayıp içer.

İLK ADAM *(Baal'in yanında)*: Ne istiyorsun? Geberik haldesin. Çocuk bile anlar bunu, kim merak edecek seni? Kimsen var mı? Gördün mü! Gördün mü! Sık dişini! Bazen her şeyden hâlâ keyif alabilecek gençler bile toprağa giriyor, oysa senin kâğıtların bile yok. Korkma: Dünya yuvarlak, dönmeye devam ediyor, yarın sabah rüzgâr ıslık çalar. Kendini daha üstün bir konuma koysana! Düşün: Bir sıçan da geberir! Gördün mü! Yeter ki itiraz etme! Ağzında diş kalmamış.

ADAMLAR: Yağmur hâlâ yağıyor mu? Geceyi cesetle geçirmek zorunda kalacağız. – Kapayın çenenizi! Koz! – Soluğun çıkıyor mu hâlâ, şişko? Bir şarkı söylesene! Ak ana kucağındayken. – Bırak onu: Kara yağmur dinmeden soğuyan bir adam o. Oyuna devam et! – Sünger gibi içmiş ama şu cansız et yığınında bile insana kendini düşündürten bir şey var. Sonunun böyle olacağını nereden bilsin. Sinek onlu! Sessiz olun, beyler! Düzgün bir oyun değil bu, ciddiyeti bırakırsanız bir arada mantıklı bir oyun oynayamayız.
(Sessizlik. Sadece daha fazla küfür duyulur.)

BAAL: Saat kaç?

İLK ADAM: On bir. Gidiyor musun?

BAAL: Birazdan. Yollar kötü mü?

İLK ADAM: Yağmur var.

ADAMLAR *(ayağa kalkarlar)*: Yağmur dindi artık. Vakit geldi. – Her şey sırılsıklam olacak. – Bu herifin yine bir şey yapmasına gerek yok. *(Baltaları alırlar.)*

BİRİ *(Baal'in önünde durup tükürür)*: İyi geceler. Görüşürüz. Kuyruğu titretiyor musun?

DİĞERİ: Ölecek misin? Gizemli adam?

ÜÇÜNCÜSÜ: Hemen kokma, birazını da yarına ayır. Öğlene kadar odun keseriz, sonra yemeğe geliriz.

BAAL: Biraz daha kalamaz mısınız?

HEPSİ *(kahkahalarla gülerek)*: Annelik mi yapacağız? Son sözlerini mi söyleyeceksin? Günah çıkarmak mı istiyorsun, şnaps matarası? Kendi başına geberemez misin?

BAAL: Yarım saat daha kalsaydınız.

HEPSİ *(kahkahalarla gülerek)*: Bak ne diyeceğiz: Kendi başına geber! – Haydi yürüyün! Rüzgâr tamamen dindi. – Sana ne oluyor?

İLK ADAM: Ben arkadan gelirim.

BAAL: Fazla uzun sürmez, beyler. *(Gülüşmeler.)* Tek başına ölmeyi istemezsiniz, beyler! *(Gülüşmeler.)*

BİRİ: Moruk karı! Al sana bir hatıra! *(Baal'in yüzüne tükürür.)* *(Hepsi kapıya doğru yürür.)*

BAAL: Yirmi dakika!

(Adamlar açık kapıdan çıkarlar.)

İLK ADAM *(kapıda)*: Yıldızlar.

BAAL: Tükürüğü sil!

İLK ADAM *(ona bakar)*: Nerede?

BAAL: Alnımda.

İLK ADAM: Tamam işte. Neden gülüyorsun?

BAAL: Tadı hoşuma gitti.

İLK ADAM *(öfkeli)*: Senin işin tamamen bitmiş. Elveda! *(Baltayla kapıya doğru yürür.)*

BAAL: Teşekkür ederim.

İLK ADAM: Senin için yapabileceğim başka bir şey... Ama işe gitmem gerek. Çarmıhtaki İsa! Cesetler!

BAAL: Baksana! Yaklaş! *(Adam yaklaşır.)* Çok güzeldi...

İLK ADAM: Ne güzeldi, seni deli tavuk? Hadım horoz, demek istedim.

BAAL: Her şey.

İLK ADAM: Ağzının tadını biliyorsun! *(Yüksek sesle gülerek çıkar, kapıyı açık bırakır. Gecenin mavisi görünür.)*

BAAL *(huzursuz)*: Hey! Sen!

İLK ADAM *(pencereden)*: Ha?

BAAL: Gidiyor musun?

İLK ADAM: İşe!

BAAL: Ne tarafa?

İLK ADAM: Sana ne?

BAAL: Saat kaç?

İLK ADAM: On bir çeyrek. *(Çıkar.)*

BAAL: Cehennemin dibine.

(Sessizlik.)

Bir, iki, üç, dört, beş, altı. İşe yaramıyor.

(Sessizlik.)

Anne! Ekart defolup gitsin, gökyüzü şuracıkta ne kadar da yakın, elle tutulacak neredeyse, her şey yine sırılsıklam. Uyuyayım. Bir. İki. Üç. Dört. İnsan burada boğulur ki. Dışarısı aydınlık olmalı. Dışarı çıkmak istiyorum. *(Doğrulur.)* Dışarı çıkacağım. Sevgili Baal. *(Sertçe)*: Sıçan değilim ben. Dışarısı aydınlık olmalı. Sevgili Baal. Kapıya ulaşabilirim. Dizlerim var daha, kapıda durmak daha iyi. Kahretsin! Sevgili Baal! *(Kapı eşiğine doğru emekler.)* Yıldızlar ... hhh. *(Dışarıya sürünür.)*

SON

ADAM BAAL'İN ÖZGEÇMİŞİ[101]

[Lebenslauf des Mannes Baal]

Dramatik Biyografi
("Baal"in Sahne Uyarlaması)

Öndeyiş

Bertolt Brecht'in bu dramatik biyografisinde adam Baal'in yaşamına bu yüzyılın başında süregelen biçimiyle tanık olacak, olağandışı Baal'in yirminci yüzyılın dünyasında yolunu nasıl bulduğunu göreceksiniz. Görece insan Baal, edilgen Baal, fenomen Baal, edepli insanların arasında ilk ortaya çıkışından korkunç sonuna dek elit toplumun hanımlarını akılalmaz biçimde kullanışıyla ve insanlarla olan ilişkisiyle sergileniyor. Bu fenomenin yaşamı sansasyonel bir ahlaksızlıktı ve sahne uyarlamasıyla büyük ölçüde yumuşatıldı. Oyun, Baal'in 1904'te edepli insanlar arasında bir şair olarak ilk ortaya çıkışıyla başlar. Başlangıç olarak Baal'i biçimsel anlamda her yönden görüyor ve kendi icadı olan teneke telli orijinal banjosuyla[102] seslendirdiği ünlü *Büyük Baal'in İlahisi*'ni kendi ağzından dinliyorsunuz.

Kişiler

Baal • Eckart • Mäch • Emilie Mäch • Johannes Schmidt • Dr. Piller • Johanna Schreiber • Sophie Barger • Şoförler • Kapıcı kadın • Lupu • Mjurk • Şarkıcı kadın • Piyanist • Müşteriler • Bir adam • Adamlar • Bir orospu[103]

BAAL

Baal büyürken ak ana rahminde,
Muazzam, sessiz ve soluktu gök de.
Olağanüstü harika, çıplak ve yepyeni,
Tıpkı Baal doğduktan sonra – onun sevdiği gibi.

Gök kaldı öylece sevinci ve kederi içinde,
Baal uyurken saadet içinde onu görmese de:
Geceleri erguvan, Baal'in dumanlı kafası,
Baal sabahları sofu – gök soluk kayısı.

Utanç verici günahkâr yığını içinde,
Çıplak yattı Baal, yuvarlandı durdu sere serpe:
Sadece gök, ama gök daima,
Kapattı onun çıplaklığını ihtişamla.

Yıldızlı gökte Baal'in cesedini bekleyen akbabaların içinde,
Baal'in gözü hep en semizlerinde,
Bazen ölü taklidi yapar Baal. Atılırsa bir akbaba üstüne
Baal yer akbabayı, sessizce, akşam yemeği niyetine.

Gözyaşı Vadisi'nin kasvetli yıldızları altında,
Otlar Baal, şapırdatarak ağzını geniş çayırlarda,
Şarkı söyleyerek dolaşır sonra ot kalmayınca,
Yatar uykuya ebedi ormanda.

Ve karanlık kucak Baal'i çekip aldığında:
Dünya nedir ki Baal için daha? Baal tok.
Onca gök var Baal'in gözkapaklarının altında,
Ölüyken ona yetecek kadar çok.

Baal çürürken karanlık toprağın rahminde,
Muazzam, sessiz ve soluktu gök de.
Olağanüstü harika, çıplak ve yepyeni,
Tıpkı Baal Baal iken – onun sevdiği gibi.

(Çıkar.)

1. SAHNE

Yemek masalı bir oda.
Mäch, Emilie Mäch, Johannes Schmidt, Dr. Piller, Baal içeri girerler.

MÄCH *(Baal açık büfede bir şeyler yerken)*: Doğuştan dehalar için önceden çizilmiş, ünün zirvesine giden yolunuzu ben ancak bugün ilk kez fark ettim desem herhalde yeridir. Deha eski zamanlardan beri izlenir, dünyaya yabancı olan ve daha yüce sesleri dinleyerek soğuk dünyanın içine iner. Kleist Ödülü kutlamaları[104] henüz sizi elimizden kaçırmadan önce size açılmış ilk salon benimki olsun. Bir yudum şarap almak ister miydiniz? Yengeç yer misiniz?

PILLER: Sizinle ilgili derhal bir şeyler yapılmalı, Bay Baal. Şiirlerinizi Bay Mäch'e yayımlatmalısınız.

MÄCH: Şiirlerini yayımlarım. Şiir için yeterince iddialıyım.

PILLER: Hakkınızda bir makale yazayım. Elyazmalarınız var mı? Gazeteler beni destekler.

JOHANNES: Bay Baal, şiirlerini fayton şoförlerine ezgili söyler.

MÄCH: Harikulade.

EMILIE:

> Hafif şiirlerin alaycı yoksulluğuyla[105]
> Bir acılık var portakal tadında
> Buzda soğumuş, katranlanmış Malezya usulü
> Gözde saçlar! Ah, afyon tütünü! – – –

Bunu gerçekten siz mi yazdınız?

JOHANNES: Bay Baal'in şiiri. Orada bir şarkı karşılığında üç kadeh brendi içmeyi âdet edindi. Kendi buluşu olan ve kendi deyişiyle sonraki neslin "Baal'in teneke telli orijinal banjosu" olarak tanıyacağı orijinal enstrümanını görmenin bedeli bir kadeh konyak.

MÄCH: Harikulade!

JOHANNES: Bir yük katarı istasyonundaki birahanede.

EMILIE: Herhalde çok okumuşsunuzdur?

MÄCH: Bırak da önce rahatça yesin. Bırak, kendine gelsin. Sanat da bir iş. Bir konyak alın, Hennessy, her şey var!

EMILIE: Bir araba garajında yaşıyormuşsunuz, öyle mi?

BAAL: Holz Sokağı 64a.

MÄCH: Harikulade! Teknisyen miydiniz?

EMILIE:

Dünyanın acılı neşesisin sen
Çılgın rüzgârlı ince karton kulübelerde[106]
Şu yumuşak, beyaz hayvan, adına Ay denen
Daha soğuk göklerden düştüğünde.

BAAL: Arabacılar beğenirlerse para ödüyorlar.

MÄCH: Ben şiirlerinizi yayımlarım.

BAAL: Hiç gömleğim yok. Gömleklere ihtiyacım olabilir.

MÄCH: Yayıncılıktan bir şey kazanmıyor musunuz?

BAAL: Kadın gömlekleri olabilir.

EMILIE: Ama şarkıları harika.

MÄCH: Seyahat eder misiniz? Habeş Dağları tam size göre.

BAAL: O zaman Habeş Dağları bana gelmeli.

PILLER: Sizin gibi bir insanın gerçekliğe hiç ihtiyacı yok. Bu yaşama sevincinizle!

BAAL: Joseph Mäch, 1904 yılında Baal'e bir puro yakıyor.

MÄCH: Harikulade.

BAAL *(Emilie'ye)*: Harmonyumda bir şeyler çalmak istemez misiniz?

PILLER: Tuhaf bir tipsiniz.

MÄCH: Harmonyum eşliğinde yemek! Muhteşem!

BAAL: En azından böylece kollarınız görünür.

MÄCH: Füme yılanbalığından biraz daha almaz mısınız? Hayır mı? Ben yerim o halde.

EMILIE: Çok fazla içmeyin, Bay Baal!

BAAL *(Emilie'ye bakar)*: Kereste ticareti yapıyorsunuz, değil mi Mäch? Tarçın kütükleri sizin için yüzüyor, ha Mäch? Kesilip biçilen yedi orman. *(Aralıksız içer.)*

EMILIE: İstediğiniz kadar içebilirsiniz tabii. Benimki yalnızca bir ricaydı.

PILLER: Beyefendi yalnızca şiirde değil, içkide de muazzam doğrusu!

BAAL *(Emilie'ye)*: Güzel kollar çoktur hep, şimdi görülüyor. Daha yukarıdan çalın, o zaman daha iyi görülür!

PILLER: Müziğin kendisini pek sevmiyorsunuz galiba?

BAAL: Müzik beni pek rahatsız etmez.

MÄCH: Kim daha fazla yiyecek, bahse girelim mi? Beş muslin gömleğine bahse girerim, Baal!

BAAL: Ben doydum.

PILLER: Şiirlerinizin kötü bir vurgusu var, ne yazık ki bu çok açık.

BAAL: Hayvan ticareti de yapmıyor muydunuz, Mäch?

MÄCH: O halde şiirlerinizi alabilir miyim?

BAAL *(Emilie'nin kolunu okşar)*: Hâlâ şiirlerden söz ediyor.

MÄCH: Sonuçta size iyilik etmek istedim! Biraz daha elma soymak istemez misin, Emilie?

BAAL: Kollara bakılmasını istemiyor.

EMILIE: Artık şeri içmeyi bırakmalısınız ama!

MÄCH: Bu harikulade. Bir banyo yapmak istemez misiniz? Size bir yatak hazırlatayım mı? Unuttuğunuz başka bir şey yok mu?

PILLER: Şimdi gömlekler aşağı yüzüyor, Baal. Şiir zaten çoktan yüzüp gitti.

BAAL: Dediğim gibi, Holz Sokağı 64a'da oturuyorum. Neden dizime oturmuyorsun? Bu tekelcilik niye? Siz yatmaya gidin, Mäch!

MÄCH: Sizinle konuştuğuma göre haklısınız. Gel, Emilie! Gelin Piller, bu hayvanla iş yapılmaz! Gelin, Johannes. Dehanın da sınırları olmalı.

PILLER: Büsbütün sarhoş.

BAAL: Bu beyefendinin adı ne?

JOHANNES: Piller!

BAAL: Piller! Bana eski gazete kâğıtları yollayabilirsiniz.

PILLER: Size fazla ince gelir! Edebiyat için hava cıvasınız.

JOHANNES: Size gelebilir miyim? Sizinle birlikte evinize gelebilir miyim? Ondan istediğiniz başka bir şey var mı, Bayan Mäch?

EMILIE: Bilmiyorum: Ondan hoşlanıyorum. Onunla ilgilenmek gerek.

BAAL: Yağmur yağıyor. Tufan zamanında herkes Nuh'un gemisine gitmişti. Bütün hayvanlar uyum içinde. Yeryüzünün tüm yaratıklarının uyum içinde oldukları tek zamandı bu.[107] Gerçekten hepsi gelmişti. Ama ihtiyozor* gelmedi. Herkes ona gemiye binmesini söyledi ama o günlerde zamanı yoktu. Nuh, tufanın yaklaştığını ona bizzat söyleyerek kendisini uyardı. Ama o sükûnetle şöyle dedi: Sanmıyorum. Boğulduğunda genellikle sevilmiyordu. Evet, evet, dedi herkes, ihtiyozor gelmez. Bu hayvan hepsinin içinde en yaşlısıydı ve büyük deneyimleri nedeniyle tufan gibi bir şeyin mümkün olup olmayacağını kesinlikle söyleyebilirdi. Benzer bir durumda kalsam ben de aynı şekilde o gemiye binmezdim.

2. SAHNE

BAAL TANRISAL YETENEKLERİ DÜŞÜNCESİZCE KÖTÜYE KULLANIRKEN

Araba garajı.

BAAL: Şu yıldızda onun bitkilerini yiyip bitiren hayvanlar var. Görünmez yıldızlardan biri o.
JOHANNES: Astronomiden anlar mısınız?
BAAL: Hayır.
JOHANNES: Bir sevgilim var. *(Baal ıslık çalar.)* Beni rahatsız ediyor.
BAAL: Bu konulardan biraz anlarım.
JOHANNES: Deneyimli bir erkeksiniz, ona nasıl yaklaşabileceğimi size sorabilir miyim?
BAAL: Önce fonetik etki yapmalısın.
JOHANNES: Dünyanın en masum kızı. İki hafta önce bir kez yarı uykulu yarı uyanıkken rüyamda onun ardıç ağacıyla yattığını

---

* İhtiyozorlar, mezozoik dönemde yaşamış deniz sürüngenleriydi. Köpekbalıklarına ya da yunuslara benzerlerdi –çn.

gördüm. Kıpırdamadan ardıç ağacının[108] üzerine uzanmıştı. O zamandan beri uyuyamıyorum.

BAAL: O zaman bırak onu. Onunla yatacak olsan belki de artık yüzü olmayan bir et yığını oluverecek. Yaz akıp gittiğinde aşkı sünger gibi emmiş olurlar, o zaman biçimsizleşmiş şiş karınları, dolu göğüsleriyle hayvanlara benzerler, kötücül ve çocuksu oluverirler. Sonra da sanki yeni bir evren yaratıyorlarmış gibi korkunç çığlıklar atarak küçük bir meyve doğururlar. Bir zamanlar şehvetle emdiklerini acı içinde tükürürler. Rüyanda sevişmekten hoşlanmış mıydı?

JOHANNES: Evet.

BAAL: Aşk, tıpkı portakalı ısırdığında suyunun dişlerine fışkırması gibidir, üzerinde rüzgârın at koşturduğu, şarkı söylemek için gıcırdayarak dikilen ağacın acısı gibidir, eklemler rüzgârdaki bitkiler gibi yumuşaktır, kaçınılmaz çarpmanın şiddeti fırtınaya karşı uçmaya benzer, onun bedeni serin bir çakıltaşı gibi senin üzerine yuvarlanır.

JOHANNES: Yani sizce böylesine mest ediyorsa "bunu" yapmalı mıyım?

BAAL: Onu bana getir, diyorum.

3. SAHNE

BAAL BİR KADIN ÜZERİNDEKİ GÜCÜNÜ KÖTÜYE KULLANIYOR

Birahane.
Baal, Eckart, bir fahişe. Tezgâhta şoförler.

ECKART: Çünkü hareket halindeyim. Bu şehir benim için artık eskimeye başladı. Dün gece şu hanımla yattım ve gördüm ki bu tür şeyler için fazla olgunlaşmışım. Sizlere tavsiyem, tüm yumurtalıkları artık hepten bir kenara bırakmanız. Ben 45. yaşa kadar hareket politikasından yanayım. Yanlış hatırlamıyorsam Platon[109] da böyle demiş.

BAAL: Nereye gidiyorsun?

ECKART: Tahminime göre Güney Fransa'ya. Görünüşe bakılırsa orada başka türde şehirler var. Bunlar henüz ana hatlarında yeterli ışık garanti eden düzenlemesiyle bile diğerlerinden ayrılıyor. Sen de geliyor musun?

BAAL: Para var mı?

ECKART: Kısmen.

BAAL: Yol parası?

ECKART: Yürüyeceğiz.

BAAL: Ne zaman gidiyorsun?

ECKART: Bugün, saat on bir buçukta bu birahaneden ayrılıyorum.

BAAL: Neden?

ECKART: Marsilya'nın bir fotoğrafı var bende. Can sıkıcı üç elips. Geliyor musun?

BAAL: Olabilir. Henüz bilmiyorum.

BAAL: Şu Mäch, şerisini tükürdüm diye beni salonundan attı. Bilmeniz gerekir ki bir şiiri bazı aromatik kelimelerle dinlediklerinde kendilerini kaybediyorlar ama bundan doğal bir sonuç çıkarılınca yine donuklaşıyorlar. Buna rağmen karısı peşimden geldi. Şimdi de canımı sıkıyor, bıktım ondan.

ŞOFÖRLER: Benim karım yapsa her yerini morartırdım. Erik zıkkımlansın o.

JOHANNES *Johanna ile içeri girer.*

BAAL: Ben daha sonra arkaya gelip size şarkı söylerim.

JOHANNES: Bu, Johanna.

BAAL: Onu şimdi mi buraya getirdin? İyi günler, Johanna.

JOHANNA: Sadece çok kısa kalabilirim. Sizi bir kez görmek istedim. Bana sizden başka hiçbir şeyden söz etmiyor.

BAAL: Kaç yaşındasınız siz? Elbette burada görünmemeniz gerekir.

JOHANNES: Haziranda on beşine bastı. Beklediğiniz başka biri mi var?

BAAL: Evet, Emilie.

JOHANNES: Erkeklerin kalbinin size meyletmesini anlayabiliyorum, peki ama kadınlarda nasıl şanslı olabiliyorsunuz?

BAAL: Bu öğrenilebilecek bir şey. *(Emilie içeri girer.)* İyi günler, Emilie! Johannes kız arkadaşını getirmiş. Oturun!

EMILIE: Beni buraya neden çağırdın? Bir yığın ayaktakımı, üstelik bir konyak meyhanesi! Ama herhalde senin zevkine uyuyor.

BAAL: İnsan insandır. Louise, hanımefendiye bir Korn! İçeceksin.

EMILIE: Evet, insan insandır. Ama sen değilsin.

ŞOFÖRLER: Kıçını pataklamalı onun. Kısrak gibi azgın ama daha aptaldırlar.

JOHANNES: Yine de çok ilginç burası. Kendine göre içip şakalaşan basit halk!

EMILIE: Burası gerçekten hoşunuza gidiyor mu? Rahatımız yerinde, değil mi? Her şey mümkünse, nereye gittiğini bilmiyorsan. Birkaç yıl önce ayakkabısının topuğu kırıldığı için başka bir kadını eve taşıyan bir adam beni etkilemişti. Ama sadece puro dumanı aşırıya kaçtığı ve içki içmek bulanıklaştığı zaman bile kayboluruz, sizce de öyle değil mi?

JOHANNA: Kibar bir lokal değil kuşkusuz.

BAAL: Kalın biraz daha. Buyurun, brendi için. Yeterince eskidir. Çabucak dikin başınıza. Gökyüzü nihayet yine sararıyor. Sadece berrak havada seçilebilen yırtıcı kuşlar görülebilir. Bugün itibarıyla, sevgili dostlar, erotik olma ihtimali yüksek bir teklif aldım. Brendi, Louise. Sözkonusu adam tamamen yola çıkma aşamasında. Şu anda son purosunu tüttürüyor ve son brendisini içiyor. Ben buna herhalde şöyle derim: Henüz değil! İçkini bitir, Emilie! Elbette karşı öneriler de ortaya konmalı. O halde tahminimce sana bir soru geliyor, Emilie.

EMILIE: Bugün neyin var, bilmiyorum. Buraya gelmem iyi olmadı.

BAAL: Ama karar benim şarkımdan sonra verilecek. İnsanları daha fazla bekletemem. *(Baal bir balad söyler.)*

ŞOFÖRLER: Bravo! Bay Baal için üç kadeh kirş ve bir konyak. İnsanda böyle kafa olmalı. İnanın bana, işe yarar bir şeyle meşgul olsaymışsınız hakkını verirmişsiniz; işadamı olabilirmişsiniz mesela.

JOHANNA: Güzel bir şarkı.

BAAL: İç!

EMILIE: Hayır, hayır. Daha fazla içmek istemiyorum. Bu küçükhanımın önünde utanıyorum zaten.

BAAL: Senden içmeni rica ettim.

EMILIE: Ama hep buraya bakmayın!

BAAL: Şimdi en azından senin de için ısınır.

JOHANNA: Bay Baal, böyle yapmamalısınız, Bay Baal.

JOHANNES: Johanna'nın henüz yarı yarıya çocuk olduğunu unutma.

JOHANNA: Bizimle gelmek ister misiniz? Sonra hep birlikte gideriz.

EMILIE: Utanıyorum şimdi.

JOHANNA: Sizi iyi anlıyorum. Bu da önemli değil.

EMILIE: Bana öyle bakmayın, daha çok gençsiniz. Henüz bir şey bilmiyorsunuz. En fenası da insanın bu hale öylece düşmesi.

BAAL: Kız kardeşler Hades'te![110] *(Eckart'a)*: Bazen burada küçük, dokunaklı sirk oyunları düzenleriz. Dikkat edersen tecrübe edinmiş olursun.

JOHANNA: Çok içmiş. Sabah bu yaptıklarına üzülecek.

BAAL: Bundan sonrasında dikkatini masum olana ver!

EMILIE *(Eckart'a)*: Hep böyledir ve onu seviyorum. Beni tamamen mahvedememişse yarın buna sadece üzülür. Şu kirşi içime boşaltır ve beni öylesine kirletir ki ertesi sabah artık aynalara bakamam. Ama tüm bunların bana iyi gelmediğini çok iyi biliyorum: Çünkü artık istemiyorum.

BAAL: Emilie!

LOUISE: Madamı rahat bırakın, Bay Baal! Kendinde değil, çocuk bile anlar bunu!

BAAL: Sakin ol, Louise! Horgauer!

HORGAUER: Bay Baal!

BAAL: Şu kadına kötü davranıldı. Ona bir öpücük ver, Horgauer.

JOHANNES: Baal!

JOHANNA: Sakın! Bunu yapmamalısınız!

BAAL: Şimdi bunu beceremezsen aramızda her şey Matta'nın sonu olur.[111] Bir, iki...

(Emilie öpülmesine izin verir.)

ŞOFÖRLER : Bravo! Erik zıkkımlansın! Zina edene gününü böyle göstermeli!

JOHANNA: Tüh! Utanın!

EMILIE: Benim için kaygılanmayın, küçükhanım. Yaradılışım burada ortama pek uymadığı için maruz kaldım bu davranışa. Ama belki de ahlaksızlığımın hafife alındığını göstermiş oldum.

ECKART: Hesap!

BAAL: Emilie, senin de hesap ödemen gerek. Sakin ol artık. Atlattın. Unut gitsin!

ECKART: Ben gidiyorum.

BAAL: Nereye?

ECKART: Güney Fransa'ya. Benimle geliyor musun?

BAAL: Erteleyemez misin?

ECKART: Hayır, bunu istemiyorum. Geliyor musun, gelmiyor musun?

BAAL: Gelmiyorum.

4. SAHNE

HOLZ SOKAĞI 64A

Araba garajı.
Şafak sökerken. Baal, Johanna.

JOHANNA: Baal!

BAAL: Ne? Bütün kabahat Johannes'te.

JOHANNA: Ayrıca onun bir süre kapının önünde durduğunu düşünüyorum şimdi.

BAAL: Ağrı Dağı'nda[112] şafak vakti.

JOHANNA: Kalkayım mı?

BAAL: Tufandan sonra kalkarsın. Yat.

JOHANNA: Pencereyi açmayayım mı?

BAAL: Baal tufanda bembeyaz ve tertemiz yıkanmış düşüncelerini tıpkı kara sular üzerindeki güvercinler gibi[113] uçmaya bırakır.
JOHANNA: Korsem nerede? Eve böyle gidemem ki.
BAAL: Ne? Sen harika soyulmuş bir enginarsın. Anlaşılan hiçbir şeyi anlamamışsın.
JOHANNA: Nasıl da aşağılık olabiliyorsunuz.
BAAL: Bir öpücük daha ver bana.
KAPICI KADIN *(içeri girer)*: Bakın hele, aklıma da geldiydi. Hiç mi utanmanız yok sizin? Sabahtan akşama, akşamdan sabaha yatağı hiç soğumaz zaten bunun! Ama şimdi haber vereceğim. Doktor beyin garajı genelev değil! Üstelik size de sadece acıdığı için sabır gösteriyor. İşsiz bir teknisyen ama yatıp kalkmaktan başka şey bilmiyor.
BAAL *duvara doğru döner.*
KAPICI KADIN: Uykunuz var herhalde? Bu şehvet düşkünlüğünden hiç bezmeyecek misiniz? Şimdiden ruh gibi olmuşsunuz.
BAAL: Kuğular gibi kanat çırpa çırpa odama doluşuyorlar!
KAPICI KADIN: Kuğularmış! Tam bir laf ebesisiniz! Şair olabilirmişsiniz! Yakında dizleriniz çürüyüp tutmaz olursa o zaman görürsünüz!
BAAL: Bu beyaz bedenlerden ne istiyorsunuz, Bayan Schmidt?
KAPICI KADIN: Beyaz bedenlermiş! Böylesine gencecik şey! Hele bu, büsbütün tıfıl! Polisin işi bu. Bir de gülüyorsunuz! Tüh size! Sizi hayvan! Kovuyorum sizi, kovuyorum. Kuğu kümesinizi başka yerde kurun! *(Çıkar.)*
BAAL: Bayan Schmidt, iki saat sonra yine gelin, Bayan Schmidt. Şu kıskançlık yok mu!
(Johanna konuşmadan leğene gider ve yıkanır.)
JOHANNA: Bir şey söyle! Beni hâlâ seviyor musun? Bir şey söyle. Söyleyemiyor musun?
BAAL: Açık söyleyeyim: Sıkıldım artık! Johannes patırtı çıkarabilir. Emilie de delinmiş yelkenli gibi ortalarda dolanıyor, ben burada açlıktan geberebilirim, başkası için parmağınızı bile kıpırdatmazsınız. Hep bir tek şey istersiniz.

JOHANNA: Hayır, hayır, hayır.

BAAL: Nesnellikle ilgili hiçbir fikrin yok. Evine git! Schmidtjohann'a, sadece beş dakika aşağıda durduğumuzu, yağmur yağdığını söyleyebilirsin.

JOHANNA: Schmidtjohann'a. Yağmur yağdı. *(Çıkar.)*

BAAL: Johanna! Gidiyor işte.

5. SAHNE

İKİ YIL SONRA: BAAL KENDİSİ İÇİN YENİ BİR AŞK TÜRÜNÜ KEŞFEDİYOR

Araba garajı.
Duvarda kadın anatomisini gösteren bir çizim. Baal, Barger'le birlikte gelir.

BAAL: Atölye burası.

BARGER: Bağışlayın ama ben şimdi tekrar aşağı iniyorum.

BAAL: O iş burada o kadar kolay değil.

BARGER: Beni bulacaklardır. Siz dışarıda bana ansızın laf attığınızda bir beyefendi peşimize düşmüştü.

BAAL: Burada seni hiç kimse bulamaz.

BARGER: Fotoğrafçı olduğunuzu söylemiştiniz dışarıda.

BAAL: Ama bunu size dışarıda söylemiştim.

BARGER: Evet, gidiyorum o halde.

BAAL: Aslında sizden çok özel bir şey rica edecektim.

BARGER: Hayır.

BAAL: Neden korktunuz şimdi?

BARGER: Hiç de korkmadım.

BAAL: Öyle mi?! Anlaşılır olması için şuraya elle bir çizim yaptım. Size uygun gelmiyorsa hepsi tekrar yok edilir. Ama görüyorsunuz, hakkınızdaki her şeyi biliyorum, tüm bu bayatlamış sihirbazlığı görüyorsunuz siz! İşte böyle! *(Çizimi bıçakla kazır.)*

BARGER: Aziz Meryem! *(Çığlık atar.)*

BAAL: Niye bağırıyorsunuz? Bağırmayın öyle! Yan taraftan duyabilirler! Bu bıçak yüzünden mi? *(Bir şişe alır.)* Burada da yok artık. Hava bile yok artık! Ve et! Et. Acınası bu! Zaten bu et bile değil. Et; deri ve üç liftir. Bu, et değil ki! Bu gezegen koca bir sıfır aslında! Bir küstahlık! Her şey yabancılara göre düzenlenmiş! Dağlarla! Aslında dağlar falan yok ki! Çünkü bunun için vadiler var! İçleri tıkıştırıldığında pislik gezegen yine dümdüz olur. İşte böyle, şimdi bağırmayın artık!

BARGER: Yanınızda mı kalayım?

BAAL: Ne?

BARGER: Çiziminiz çok çirkin olsa da! Huzursuz görünüyorsunuz. Ben de öyleyim. On dört yaşımdayken çok çirkin olduğum için bitişikteki kasap bana kaldırımdaki karları bile küretmek istemezdi. Şimdi yolda giderken arkamdan bakan çok – azıcık tazelik çabuk geçiyor – sanırım bundan yararlanmam gerek, bunun şık şapkalı biri olması şart değil bence. Ama kullanılmayan bir şey de hiçtir!

BAAL: Size bunları söyleten bu beklenmedik ifade biçiminizin ölüm korkusu olup olmadığını bilmek isterdim.

BARGER: Ölüm korkusu mu? Öyle bir şey mi geçti aklınızdan?

BAAL: Oturun! Siz uygun değilsiniz. *(Sigara tüttürür.)* Sesinizi toparlayın tekrar! Bu büyük bir andı. Şimdi umudumu yitiriyorum. Yedi yıl boyunca bu odada bir buçuk yıl kasten az yiyerek sırf keyif verici içkilerle ruhumu yıkadım. Hayatım boyunca hiçbir şey yapmaksızın şimdi yeni alanlara adım atmanın eşiğindeyim. Evimin her köşesi çoktan aşındı. Herhalde özellikle nesnelerin planlı olarak abartılması yüzünden. Ölüm saatimde masa ve duvar çoktan aşınmış, dediğimi şimdiden duyar gibiyim. Oysa hayatımın değişmez sorunu hâlâ çözülmedi: Kötü bir eylem icat etmek.[114]

BARGER: Kolay değil bu ama biraz çabalayınca kuşkusuz sizi anlarım.

BAAL: Vazgeçtim. Konuşmaya devam edin. Arkamdan hiçbir şeyi ortada bıraktığım söylenmemeli. Bir kadının yüzüne sahipsiniz. Başka birçoklarına bir kilo bile yüklenemezken kuşkusuz size üç buçuk kilo mutsuzluk yüklenebilir. Kaç yaşındasın?

BARGER: Haziranda yirmi dört olacağım.
BAAL: Şimdiye dek kaç erkeğin oldu?
BARGER *susar*.
BAAL: O halde bunları aştın. Ailen var mı?
BARGER: Evet, annem var.
BAAL: Yaşlı mı?
BARGER: Altmış yaşında.
BAAL: Öyleyse kötülüğe alışkındır.
BARGER: Beni hesaba katmamak gerek. Kendimi geçindiremem.
BAAL: Öğrenirsin!
BARGER: Şimdiden her şeyden fazlasını istiyorsunuz. Öyle çirkinsiniz ki insan korkuyor. Adınız ne?
BAAL: Baal.

6. SAHNE

BAAL SON KEZ PARA KAZANIYOR

Gece kulübü "Dikenli Kaktüs".
Küçük, pis bir bar, beyaz badanalı giyinme odası, arkada, solda kahverengi perde, sağ tarafta tuvalete açılan beyaz boyalı ahşap kapı; sağ arkada kapı. Açıldığında gece mavisi gökyüzü görülür. Barın arka tarafındaki sahnede bir kadın şarkı söylemektedir.

BAAL *gövdesi çıplak halde içerek ve şarkı mırıldanarak ortalıkta dolanır.*
LUPU *(parlak siyah saçlı, terli, soluk yüzüne üstünkörü iki perçem düşmüş, ensesi kalın, şişman bir delikanlıdır. Sağdaki kapıda)*: Sokak lambasını yine patlatmışlar.
BAAL: Buraya sadece pis domuzlar uğrar.
LUPU: Size bir kartpostal var. Marsilya!
BAAL: Eckart'tan! Karaormanlar'a gidecekmişim. Benim şnaps payıma ne oldu yine?
LUPU: Hepsini içtiniz.

BAAL: Dikkatli konuş!

LUPU: Bay Mjurk, sünger falan gibi bir şeyler dedi.

BAAL: Bana şnaps yok, öyle mi?

LUPU: Bay Mjurk, sahneye çıkmadan önce size artık şnaps verilmeyeceğini söyledi. Ama size üzülüyorum.

MJURK *(perdede)*: Toz ol, Lupu!

BAAL: Bak Mjurk, payım verilsin, yoksa şiir de yok.

MJURK: O kadar içmemelisiniz, yoksa bir gece gelecek, hiç şarkı söyleyemeyeceksiniz.

BAAL: O zaman ne diye şarkı söyleyeyim?

MJURK: Şarkıcı Savettka'nın yanında "Dikenli Kaktüs"ün en müthiş numarası sizsiniz. Ben bizzat keşfettim sizi. Böyle bir yağ tulumunun böylesine ince bir ruhu barındırdığı ne zaman görülmüş? Başarıyı getiren, yağ tulumudur, şiir değil! İçki içmeleriniz beni mahvedecek!

BAAL: Anlaşmadaki şnaps için her akşam çekişmekten bıktım. Çekip giderim.

MJURK: Tanrım, o zaman polis peşinize düşer. Bir gece de uyuyun be adam, dizleri kesilmiş gibi ortalıkta dolanıp duruyorsunuz. Sevgilinize de bir geceliğine yol verin! Hemen kendinizi daha iyi hissedersiniz. *(Barda alkış sesleri.)* Ama şimdi sizin sıranız.

BAAL: Burada her kuruşu tırnağımla kazımaktan bıktım artık ama o bir hanımefendi gibi oturuyor!

ŞARKICI KADIN *(duygusuz, soluk benizli piyanistin yanında, perdeden seslenir)*: Paydos!

MJURK *(Baal'in eline bir frak tutuşturur)*: Bizde sahneye yarı çıplak çıkılmaz.

BAAL: Budala! *(Şarkıcı kadına)*: Benin gittikçe ilgimi çekmeye başladı. Bu kabare taşkınlıkları müzesinde görülmeye değer tek şey. Belki bu gece ricanı da yerine getiririm. *(Frakı fırlatıp atar, gitarını arkasında sürükleyerek perdenin arasından geçer.)*

LUPU: Evet, Bay Baal! Hep aynı şeyler.

ŞARKICI KADIN *(oturur, içkisini yudumlar)*: Bunun adamları ne diye hep sanatçı odasında yayılıp oturuyorlar?

PİYANİST: Oklu kirpide yitip giden insan malzemesi belki de ulusun taze baharıdır. Tahtaya vurmalı.

ŞARKICI KADIN: Bizimkisi de sefalet canım.

BAĞIRIŞLAR: Baal! Baal!

MJURK: Yürü, Savettka, bir sonraki parçaya hazır ol. Evde ağlarsın.

PİYANİST: Gazla pişirin![115]

(Kargaşa.)

BAĞIRIŞLAR: Susun!

ŞARKICI KADIN: Ne oluyor orada? Sıvışıyor. Bunu söylüyor onlara. Ah, neler diyor yüzlerine karşı. Şşt. Ah, ne adice bir şarkı söylüyor. Açık açık söylüyor hem de.

BAĞIRIŞLAR: Perde! Paydos!

PİYANİST: Demek sıvışıyor ha?

ŞARKICI KADIN: Tanrı'ya şükür, nihayet biri bunu adıyla söyledi. Şimdi bunu hiç kaldıramazlar, sahtekâr hayvanlar. Patırtı görmek isterler fakat sonra hiçbiri orada olmak istemez. Ama şimdi başlıyorlar, kapa çeneni!

PİYANİST: Pebeco'yla[116] sağlıklı.

BAAL *perdenin arasından içeri girer.*

ŞARKICI KADIN: Hey, sen, hemen tekrar çık. Göster onlara! Hadlerini bildir! Buna katlanma. Yeter ki çık. Ne söyleyeceğin varsa söyle onlara.

MJURK: Hayvan herif, canınıza okuyacağım. Kendi şarkınızı söyleyeceksiniz. Sözleşmede yazdığı gibi. Yoksa polisi ararım!

ŞARKICI KADIN: Şimdi yine ağzınıza bir parmak bal çalar!

PİYANİST: Bizi mahvediyorsunuz, Baal!

ŞARKICI KADIN: Parçalayın onu. Parçalayın. Şimdi bir parçalasalardı onu.

PİYANİST: Nereye gidiyorsunuz?

BAAL: Karaormanlar'a gidiyorum.

BAĞIRIŞLAR: Susun!

ŞARKICI KADIN: Ama şimdi yukarı çıkın, şimdi görecekler sizi.

MÜŞTERİLER *(içeri girerler)*: Nerede o herifçioğlu? Şarkıya devam etsin! Neden etmeyecekmiş? Salonda muazzam bir hava var. Bütün konserve kutuları açıkça alkışlıyor!

MÄCH *(müşterilerin arasında)*: Şimdi nihayet uygun ortam bulmuşken, yani karşısındakinden on metre uzaklıktayken havlu atıyor.

MÜŞTERİLER: Şarkıya devam!

ŞARKICI KADIN: Ne işiniz var burada? Ne yapıyorsunuz? Burası sanatçıların odası, lütfen! Dışarıda maymunuz ama burada, içeride en azından havamız olmalı. Dışarı!

MÜŞTERİLER: Piyanodaki bu pislik de neyin nesi?

ŞARKICI KADIN: Pislik ha! Canavarlık bu! Bir insana, sanatçı bir kadına pislik demek. Duyulmuş şey değil. Ama gününüzü göreceksiniz! İnsan insandır! Özgürlük budur. İnsan onuru budur. Kıçınıza tekmeyi yiyeceksiniz! Bambaşka şeyler duymak zorunda kalacaksınız. Marseillaise! Allons, enfants de la batterie![117] *(Piyanoya geçer ve şarkı söyler.)*

MJURK: Kurtuluş Ordusu'nun rahibi gibi konuştum. Polis güvenliğimizi sağladı. Ama herifler yine onun için tezahürata başladı. Nereye kayboldu bu herif? Ortaya çıksın.

PİYANİST: Atraksiyon tuvalete gitti. Sağdan ikinci kapı. Karaormanlar'a doğru. *(Arka tarafa seslenir.)* Baal!

MJURK *(kapıyı yumruklar)*: Bayım! Ses versenize! Kahretsin, kendinizi içeri kilitlemenizi yasaklıyorum. Hem de paranızı benim ödediğim bir zamanda. Kâğıt üzerinde kayıtlı! Sizi sahtekâr! O masum sevgilinizi derhal dışarı çıkarmanızı emrediyorum size. Size bel bağladım ben!

LUPU *(sağdaki kapıdadır, gecenin mavisi görünür)*: Tuvaletin penceresi açık duruyor. Akbaba uçmuş. İçki yoksa şiir de yok.

MJURK: Boş mu? Kaçmış mı? Tuvaletten çıkıp gitmiş mi? Düzenbaz! Polise gideceğim! *(Dışarı fırlar.)* Bu sahtekârın peşine düşsünler. İşinize son veriyorun, herkesi tazminatsız kovuyorum.

ŞARKICI KADIN: Ben de sizi.

BAĞIRIŞLAR *(arkadan, tempo tutarak)*: Baal! Baal! Baal!

7. SAHNE

BAAL DOĞMAMIŞ OĞLUNUN ANNESİNİ TERK EDİYOR

Düzlük, gökyüzü ve akşam. Baal, Eckart, Sophie.

SOPHIE: Neden böyle koşturuyorsun?
BAAL: Koşturamayacak kadar şişmansan neden üstüme yük oluyorsun?
SOPHIE *oturur.*
BAAL: Kalk!
ECKART: Hayır! Oturmana bak! Daha fazla yürüyemez, görmüyor musun?
BAAL: Neden?
ECKART: Hamile olduğu için.
BAAL: Hamile ha? Bu korkunç! Aklından neler geçiyor? Şimdi de beni mi suçluyorsun?
ECKART: Hayvanlık bu. Otur, Sophie.
SOPHIE: Bırak gitsin!
ECKART: Aslında senin bu aşırı derecede karanlık insancıllığına karışmıyorum. Ama bu insancıllık en azından bir başkasının yanında nispeten adil bir şekilde sergilenmelidir.
BAAL: Onun yüzünden beni ortada mı bırakacaksın? Bunu hemen belli ediyorsun, defolup gitsin. Ayaktakımı olmaya başladı. Bende kuzu sabrı vardır ama başka türlüsünü de yapamam.
SOPHIE: Yapma, Baal, şimdiye dek gizleyebildim. Düşündüğümden de uzun sürdü, asıl nedeni senin pek hoşuna gitmemiş olmam. Dördüncü ayımdayım.
ECKART: Söyledikleri mantıklı. Tekrarlıyorum: İnsani olarak karışmayı reddediyorum ama durum kesin olarak açıklığa kavuşana dek burada bekliyorum.
SOPHIE: Elveda, Baal.
ECKART *kalkar.*
BAAL: Evet, gidelim.

SOPHIE: Dur! Bir saat daha kalmanı rica edecektim.
BAAL: Neden?
SOPHIE: Çok zor.
ECKART *oturur.*
BAAL: Ne oldu?
ECKART: Anlamıyor musun? Hamile ve bakımsız bir halde sokakta terk edilmek sence güzel bir şey mi?
SOPHIE: Yarım saat.
BAAL: Neden?
SOPHIE: Hoşuna giden, güzel bir akşam kuşkusuz. Ama günün birinde yanında hiç insan olmadan gebermek hoşuna gitmeyecektir.
BAAL: Tam tersi!
ECKART *(ayağa kalkar)*: Bu olağanüstü. Ama ona inanıyorum.
SOPHIE: Hayvanlar! Kokuşmuş hayvanlar!
BAAL *(Eckart'a)*: Senden şimdi istediğim, benimle birlikte burayı terk etmen.
SOPHIE: Hayvanlar! Kokuşmuş hayvanlar!

8. SAHNE

BAAL VE ECKART'A 1907-1910 YILLARI ARASINDA GÜNEY ALMANYA'DA KEŞİF GEZİSİNDE DOLAŞIRKEN RASTLARIZ

Manzara, öğle öncesi, rüzgâr.
Baal, Eckart.

BAAL: Rüzgâr yine şiddetleniyor. Bu memlekette parasız elde edilebilen tek şey o ama yalnızca tenime dokunuyor. Kulaklarım için artık yeterince güçlü değil. Senin fügden de bir şey çıkmadı.
ECKART: Ben fügümü alışıldıklardan daha kötü olmayan sesler üzerine yapılandırdım. Matematiğine gelince, bu haliyle rüzgârdan daha matematiksel. Manzara da gittikçe daha matematiksel

oluyor. İnsan soyu için tek umut bu. Şimdi teneke bir baraka bu, yarınsa orada demir bir yapı kurulur. Büyük şehirler, eklemlerini (değiştirilebilir bunlar) eski manzaranın üzerine geriyorlar. Bu uzun binaların arasında rüzgâr ölçülebilir.

BAAL: Düzlükleri hâlâ görebilen son kişileriz. 49 yıl içinde orman sözcüğünün üstünü çizebilirsin. Ahşap artık kullanılmayacak. Üstelik o zaman insan da yok olacak. Ama ömür süremize gelecek olursak: Senin o büyük şehirlerinin yükseldiği zamanda sen hezeyan içinde olacaksın. Yüksek yapılar yerine fareleri algılayacaksın.

ECKART: Bu, hafif bir gürültüyü duyabilmek için tüm tayfunlara ihtiyacının olacağı bir zamanda yaşanacak.

BAAL: Tanrı aşkına, ben tenim olmadan yaşamak istiyorum. Evet, kötü bir insansın sen. İkimiz de öyleyiz. Ne yazık ki. Şu şiiri tamamladım. *(Suda Boğulan Kız*[118] *baladını okur.)*

ECKART: Demek hâlâ oldukça güçlü görünüyorsun.

BAAL: Bu gezegendeki yaşam üzerine söyleneceklerin hepsi orta uzunluktaki bir tek cümlede dile getirilebilir. Bu cümleyi bir vesileyle ama kuşkusuz sonum gelmeden önce ifade edeceğim.

9. SAHNE

Manzara.
Gece. Baal uyur. Eckart ona bakmaktadır.

ECKART: Şu Baal denen adam canımı sıkıyor. Artık kolay biri olmaktan çıktı. Ben objektif bir insanım. İnsan bugün bir tebeşir parçasıyla kendi hayat eğrisini her evin duvarına çabucak çekebilir. Aslına bakılırsa beni tutan daha ziyade yumruğunun oldukça sertleşmiş olması. Olsun. Ölüme yaklaşırken ondan kesinlikle beklenecek zayıflıklara memnuniyetle tanık olan son kişiyim. İntikam hırsı olmayan bir insanım. Özellikle son zamanda bana fazlasıyla dikkat eder oldu. Mesela şu anda uyuduğundan bile emin olamıyor insan. Otlayabileceği tarlası kalmadı artık. Yine yağmur başladı, üstünü örteyim.

10. SAHNE

BAAL 1911 YILINDA DOĞAL KADERİNE YENİK DÜŞEREK KATİL OLUR

Birahane.
Sonbahar akşamı, Eckart, Emilie Mäch ve siyah giymiş Johann Schmidt.

JOHANN: Baal ne zaman geliyor?

ECKART: Büyük bir zamanın yaklaşmakta olduğunu bu yıllarda gittikçe daha iyi fark ediyorum. Kırsal alan yok oluyor. Manhattan Adası'nda ırkın büyük gücüne işaret eden yapıların fotoğraflarını gördüm. Duyarsızlıkta zirveye ulaşmış insanlık refah çağını inşa etmeye hazırlanıyor. Sayıca sınırlı olacak bu yıllarda her şey orada bulunmaya bağlı. Son haftalarda içimde gittikçe artan bir huzursuzluk hissediyorum.

EMILIE: Baal ne zaman geliyor?

JOHANN: Eğer dediğiniz gibi büyük yoksulluk içinde göçmüş annesinin cenazesi için para bulmak üzere iki saat önce gittiyse şimdiye dek parayı çoktan toplamış olmalı.

EMILIE: O halde bugün bir ihtimal şnaps paralarınızı kendiniz ödeyebilirsiniz.

JOHANN: Meyhaneci hoşgörülüdür; bir annenin cenazesi için kredi açar.

ECKART: Aslında sen de bir şeyler ödeyebilecek durumdasın, değil mi?

JOHANN: Ben mi? Hayır. Biliyor musun, bu benim özgüvenimi sarsardı.

EMILIE: Kocam nihayet geberdiği için aslında benim de param olmalıydı. Ama tek kuruş yok.

JOHANN: Baal! Rüzgâr artık onun yelkenini doldurmaz!

EMILIE: Burada, memleketi olan bu şehirde elde edebileceği hiçbir şey yok artık. Gittikçe daha mı itici oluyor?

ECKART: Artık ona dair fark ettiğim hiçbir şey yok. Bir ağacı bir süre gözlemleyin bakalım. İkinci yıl ondaki korkutucu yaşam belirtileri artık gözünüze çarpmaz. Üstelik adı geçenin şu sırada yüzüne hiçbir şey vurulamaz; çöküşü yakındır. Laf aramızda, bir ağacı gözlemlemek şimdi bana çekici gelebilir.

JOHANN: Düzgün giyiniriz diye düşünmüştüm. Adam benim için tarih oldu.

EMILIE: Ben de sekiz yıldan sonra mucizeyi görmeye geldim. Baal! Kömürcü halini tercih ederdim. Baal! Biliyor musunuz, öyle veya böyle tamamen ölüp gitmeyecek olsa bir eksiklik hissederdim. Herhalde ona epey katlanmak zorundasınız?

ECKART: Hep yalnızca zorunlu olduğu şeyleri yapıyor.

EMILIE: Evet, Çünkü çok tembel.

ECKART: Hava son derece kuru. Nispeten ılık bir sonbahar. Bu gece gidiyorum. Yarın cenazesi için oldukça kuru bir hava olacak.

EMILIE: Siz de onu terk ediyorsunuz. Ondan kurtulmak istiyorsunuz, değil mi?

ECKART: Evet, bu artık yüzümden de okunuyor. Herkes apaçık görüyor. Sadece o henüz inanmıyor. Oysaki bunu ona sürekli söylüyorum. Keza bugün de dikkat edin.

JOHANN: Geldi işte. Dikkat.

BAAL *kapıda belirir.*

EMILIE: Evet, benim, Emilie.

ECKART: Yine ne istiyorsun? Parayı buldun mu?

BAAL: Nasıl bir zavallı delik olmuş burası böyle?

EMILIE: Ah, burada hiçbir şey değişmedi. Daha mı kötü buldun?

BAAL: Sophie, sen misin?

JOHANNES: Evet, o, çok doğru. Siz nasılsınız? Ben çok iyiyim. Burası oldukça rahat. Bira.

SOPHIE: Bira.

ECKART: Evet, burada bitiriyorum. Bir kez daha ormanlık bölgelere dönüyorum. Sabah erken saatlerde oralara çok daha iyi dayanılır. Ağaç gövdeleri arasındaki ışık limon sarısıdır! Bu gece yola çıkıyorum.

BAAL: Yine mi gidiyorsun? Bak, inanmıyorum buna. Kendimi hâlâ sağlıklı hissediyorum.

ECKART: Bir adam tanımıştım, o da sağlıklı olduğunu söylüyordu. Öyle düşünüyordu. Aslında ormanlık bir bölgedendi[119] ve bir şey hakkında düşünmek için bir gün oraya geri döndü. Başından itibaren orman ona biraz yabancı gelmişti. Günlerce ormanın vahşi derinliklerine, en sonuna kadar tırmandı. Ne kadar bağımlı olduğunu, içinde buna dayanacak ne kadar güç kaldığını görmek istiyordu. Ama pek bir şey kalmamıştı.

BAAL: Miras kalan iki odayı rüzgâra karşı çatı olarak görebiliriz.

ECKART: Biz mi? Evet, rüzgâr. Bir akşam, gün batarken ağaçların arasından yürüyüp özellikle ulu bir tanesinin önünde durdu. *(İçer.)*

EMILIE: İçindeki sarhoşluktu bu.

ECKART: Evet, belki sarhoşluktu. Ağaca iyice yaslandı, ağacın gövdesi iki metre kalınlıktaydı, rüzgâr ona doğru estikçe bir aşağı bir yukarı gitti, ortalık uğulduyordu ama ağaç artık ağaç değildi.

BAAL: Adam iyileşti mi?

ECKART: Hayır.

JOHANN: Anlamıyorum. Ne olursa olsun burası gerçekten de eski zamanlardaki gibi rahat.

EMILIE: Şarkınızı hâlâ hatırlıyor musunuz? *(Şarkıyı mırıldanır)*:

Tiksinti ve nefretle[120]
Gırtlağına kadar dolmuş ise
Kırpmadan gözünü belki de
Keser onu ikiye.

Bir zamanlar verilmiş bir sözdü bu.

BAAL *(Eckart'a)*: O zamanlar şu Johanna Schreiber buradaydı.

EMILIE: Ah, intihar eden kız. Hâlâ bir menfeze sıkışmış duruyor. O zamanlar onu bulamamışlardı. Adamın şimdi şirin bir kömürcü dükkânı ve karısı var.

JOHANN: Konyak.

SOPHIE: Konyak.

EMILIE: Çok değişmiş görünüyorum. Bana yaptıklarına çok iyi dayandım. Bu sana uymaz elbette. Bir süre ancak sekiz kez karıştırılmış şnapsı kaldırabildim. Rahmetli kocam beni tokatlaya tokatlaya metil alkolden kurtardı.

BAAL: Kabul etmiyorum!

EMILIE: Bana bir puro verin!

SOPHIE: Puro.

EMILIE: Çekinmeyin, bana en sert şnapsı verin. İçinizden bunu anlayacak herkesle yatabilirim de. Çünkü bende buna teknik denir. Ne bakıyorsunuz öyle?

JOHANN: Bilmiyorum, bu içindeki doğru bir coşku değil, daha ziyade nahoş bir şey. Buna son versen iyi olur.

EMILIE: Düpedüz gebermişsiniz siz.

ECKART: Gebermek! Evet, bu büyük bir iş. Devamını getirelim. Hâlâ geberebilen biri varsa buna şapka çıkarırım.

EMILIE: Gebermek! Başkalarında yürek varken sizde bir delik bile yok.

BAAL: Kabul etmiyorum.

EMILIE: Hepinizin içtiğinden daha fazlasını içtim.

BAAL: Sen hiç sarhoş olmadın, çok iyi dayandın. Hiçbir zaman değerin olmadı. Örneğin, bir zamanlar bana da yakın olan şu arkadaki kadın tamamen harcanmış. Bu gezegendeki birinci sınıf bir olaydı.

EMILIE *ağlar*.

ECKART *(Sophie'ye)*: Şimdi burada ne yapıyorsun?

SOPHIE: Bira çok ısmarlanır. Bazen de konyak. Çoğunluk bira istiyor. Konyak daha az.

BAAL *(güler, Emilie'nin yanına oturur)*: Emilie, edindiğim bunca deneyimden sonra bir kenara atılan her et parçasının bana canavarca geleceğini itiraf etmeye hazırım. Sende bugüne kadar bedenime yönelik bir eğilim olsaydı hâlâ, hayatım boyunca iyi olan hiçbir teklifi geri çevirme alışkanlığı olmayan biri olarak bugünden sana şöyle derdim: Dış koşullarıma göre en fazla altı yıl içinde, yani toplamda kırk yaşına geldiğinde sana meylederim. Kuşkusuz burası bir şeyler görebilmek için fazla aydınlık,

bu nedenle bir şeyler görebilmek için ışığı biraz karartmak gerek. Şimdi şarkı söyleyeceğim.

Güneşte hastalanmış,[121] iyice aşınmış yağmurda
Örselenmiş defneler dağılmış saçlarda
Tüm gençliğini unuttu, bir tek rüyalarını unutmadı ama
Çatıyı unuttu çok önce, onun üstündeki gökyüzünü asla!

Sesim çok berrak.

ECKART: Devam et, Baal!

BAAL *(şarkı söylemeye devam eder)*:

Ah, cennetten ve cehennemden kovulmuş sizler!
Nicelerine acı vermiş olan, siz katiller!
Neden kalmadınız ananızın rahminde?
Sessiz sakin uyunan o yerde...

Banjonun da akordu bozuk, Eckart!

ECKART: Devam et! Kalp sahibi olmak utanılacak bir şey değil.

JOHANN: Bu güzel bir şarkı. Tam benlik! Romantik!

ECKART: Kömürcüye bir kova romantizm daha!

BAAL *(şarkı söyler)*:

Ama unutunca onu annesi de
Hâlâ aranır absent denizlerinde
Sırıtarak, küfrederek, gözyaşı dökerek bazen de
Daha iyi yaşanacak ülke nerede diye.

EMILIE: Işığı yakın! Işık istiyorum şimdi yine.

ECKART: Neden? Ne oluyor sana, Baal?

BAAL: Benim dostum musun, Eckart?

ECKART: Evet, şarkı söyle!

BAAL: Görüyor musun, kauçuk olan benim. *(Şarkı söyler)*:

Cehennemlerdeki dansta ve kırbaçlanırken cennetlerde
Sarhoştur görülmemiş ışıkların sağanağında
Küçük bir çayır hayal eder ara sıra
Yoktur üzerinde hiçbir şey mavi gökyüzünden başka.

EMILIE *güçbela ışık yakmıştır, güler.*

ECKART: Söndür şu ışığı! *(Kucağındaki garson kızla güçlükle ayağa kalkar, onun kollarını boynundan çözmeye çalışır.)* Ben gidiyorum artık. *(Baal'e)*: Şapkamın üstüne oturmuşsun.

EMILIE: Hiç farkında değil.

ECKART: Evet, artık hiçbir şeyi fark etmiyor. Bırak kolumu! Neyin var senin? Bir anlamı yok ki bunun. Gülünç.

BAAL *ileri atılmak üzere büzülür.*

ECKART: Kıskanmıyorsun ya?

BAAL *önünü yoklar. Bir bardak düşer.*

ECKART: Neden benim kadınlarım olmasın ki?

BAAL *Eckart'a bakar.*

ECKART: Şapkamı bile alamayacak mıyım?

BAAL *onun üzerine atılıp gırtlağını sıkar, ışık söner. Emilie sarhoş sesiyle güler. Garson kız çığlık atar. Yan odadan bir adam lambayla içeri girer.*

EMILIE: Bıçağı var.

GARSON KIZ: Aziz Meryem! Öldürecek onu.

(İki adam boğuşanların üstüne atılır.)

BAAL *(cesede bakar)*: Eckart!

11. SAHNE

BAAL FİRARDA. GREENWICH'İN 10° DOĞU BOYLAMINDA[122]

Orman. Baal gitarıyla, iki eli pantolon ceplerinde uzaklaşır.

BAAL: Otladığım son tarlaydı bu! Bu satılmış orman. Ay, saat on bire doğru çıkar. O zaman yeterince aydınlık olur. Burası küçük bir orman. Aşağılardaki büyüklere doğru yollanayım. Tekrar kendi başıma kaldığımdan bu yana taban tepiyorum. Kuzeye yönelmem gerek. Yaprakların damar yönüne doğru. Küçük kaçamakları geride bırakmalıyım. Devam! *(Şarkı söyler)*:

Yıldızlı gökte Baal'in leşini bekleyen
Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü.[123]

(Uzaklaşır.)

Bazen ölmüş gibi yapar. Akbabaysa gelen
Bir güzel yer onu Baal akşamüstü.

12. SAHNE

BAAL 1912'DE ODUNCULARIN ARASINDA SEFİL BİR HALDE ÖLÜR

Gece, yağmur. Oduncular şnaps eşliğinde kâğıt oynamaktadır. Baal kirli bir yataktadır.

İLK ADAM *(Baal'in yanında oturmaktadır)*: Ne düşünüyorsun? Hep öğrenmek istemişimdir çünkü: İnsan ölüm saati geldiğinde ne düşünür? Af mı diliyorsun?

BAAL: Sanırım yağmuru dinliyorum.

İLK ADAM: Ne? Tuhaf değil mi bu? Ölüyorsun ve sen ne yapıyorsun: Rüzgârı dinlediğini sanıyorsun. Gördün mü, çünkü meselenin özüne bakmak istemiyorsun. Ölüm döşeğinde misin? Kimin kimsen var mı? Gördün mü! Gördün mü! Sık dişini! Dişin kaldı mı hâlâ? Bak işte! Bazen hâlâ her şeyden keyif alabilecek gençler bile toprağa giriyor. Milyonerler! Ama senin – kâğıtların bile yok! Kendini daha üstün bir konuma koysana! Dünya boş; bir tür tasavvur. Kendini rahatça bu üstün konuma koy. Düşün: Bir sıçan geberir! Gördün mü! Yeter ki itiraz etme! Ağzında diş kalmamış.

ADAMLAR: Bu adam üç gündür zatürreden barakamızda yatıyor ve huzur içinde gebermekten başka bir şey yaptığı yok. Ay ve oğlan çocuklarının hikâyesini bilir misiniz? İki oğlan, Ay'a bakmış. Biri, "Bak, bu tamamen ölmüş bir cisim," demiş. Öteki de "O halde tamamen gereksiz," diye karşılık vermiş. "Orası öyle," demiş beriki, "ama nereye gitsin?" – Oynamana devam et! – Kimseyi ilgilendirmez ama süngere dönmüş bu cılız dalda insana kendisini düşündüren bir şey var. – Sinek onlu. – Sessiz olun! Düzgün bir oyun değil bu, ciddiyeti bırakırsanız bir arada mantıklı bir oyun oynayamayız.
(Sessizlik ve küfürler.)

BAAL: Saat kaç?

İLK ADAM: On bir. Gidiyor musun?

BAAL: Birazdan. Yollar kötü mü?
İLK ADAM: Yağmur var.
ADAMLAR: Yağmur dindi artık.
BİRİ: Ölecek misin?
ÜÇÜNCÜSÜ: Öğlene kadar odun keseriz, sonra yemek yeriz.
BAAL: Biraz daha kalamaz mısınız?
HEPSİ: Annelik mi oynayacağız? –
BAAL: Otuz dakika daha kalsaydınız.
HEPSİ: Bak ne diyeceğiz: Kendi başına geber! – Sana ne oluyor?
İLK ADAM: Ben arkadan gelirim!
BAAL: Fazla uzun sürmez beyler. Tek başına ölmeyi istemezsiniz, beyler!?
ADAM: Moruk karı!
BAAL: Yirmi dakika!
İLK ADAM: Yıldızlı gökyüzü!
BAAL: Alnımı sil!
İLK ADAM: Tamam işte. Neden gülüyorsun?
BAAL: Tadı hoşuma gitti.
İLK ADAM *(öfkeli)*: Elveda. *(Baltayla kapıya doğru yürür.)*
BAAL: Teşekkür ederim.
İLK ADAM: Kapıyı kapatayım mı?
BAAL: Hayır! Baksana! Buraya gel! Yaklaş! Ben razı oldum.
İLK ADAM: Neye?
BAAL: Her şeye!
İLK ADAM: Ama artık hepsi geçti gitti.
BAAL: Her şey harikaydı.
ADAM: Gidelim o halde!
BAAL: Hey! Kitabı ver bana.
ADAM: Işığın yok ki.
BAAL *(huzursuz)*: Hey sen!
İLK ADAM *(pencereden)*: Ha?
BAAL: Gidiyor musun?
İLK ADAM: İşe!
BAAL: Nereye?
İLK ADAM: Sana ne?

BAAL: Saat kaç?

İLK ADAM: On bir çeyrek. *(Çıkar.)*

BAAL: Cehennemin dibine. *(Sessizlik.)* Bir, iki, üç, dört, beş, altı. İşe yaramıyor. *(Sessizlik.)* Eckart! Kim var orada? Defol git! Artık kirşe ihtiyacım olamaz! Her şey uzansam tutacağım kadar yakın; her şey yine sırılsıklam. Uyuyakaldım. Bir, iki, üç, dört. İnsan burada boğulur ki. Dışarısı aydınlık olmalı. Dışarı çıkmak istiyorum. Ağacı kenara çek! Dışarı çıkacağım! Sıçan değilim ben. Dışarısı aydınlık olmalı. Kapıya ulaşabilirim. Burada kapı yok ki. Kapıda durmak daha iyi. Tanrım! Ağaç gövdeleri. Rüzgâr. Yapraklar. Yıldızlar. Hhh!

SON

[EK]
["Baal" (1955) Yazımından İki Sahne]

YEMEK ODASI

Mech, Emilie Mech, Pschierer, Johannes Schmidt, Dr. Piller, Baal ve öteki konuklar kanatlı kapıdan içeri girerler.

MECH *(Baal'e)*: Bir yudum şarap almak ister miydiniz, Bay Baal? *(Herkes oturur, Baal başköşeye oturtulur.)*

MECH: Yengeç yer misiniz? Bu bir yılanbalığı ölüsü.

PILLER *(Mech'e)*: Size okuma onuruna eriştiğim Bay Baal'in ölümsüz şiirlerini alkışlamaya değer bulmanız beni sevindirdi. *(Baal'e)*: Şiirlerinizi yayımlamalısınız. Bay Mech sanat hamisi gibi ödeme yapar. Çatı odanızdan çıkarsınız.

MECH: Tarçın kütükleri satın alıyorum. Tüm tarçın ağaçları benim için Brezilya nehirlerinden aşağı akar. Ama sizin şiirlerinizi de yayımlarım.

EMILIE: Çatı odasında mı oturuyorsunuz?

BAAL *(yiyip içer)*: Klaucke Sokağı[124] 64.

MECH: Şiir için fazla duygusuzum. Ama Malezya takımadalarında sevdiğim bir adamınki gibi kafa var sizde. Çalışmak için kendini kırbaçlatma alışkanlığı vardı. Sadece çıplak dişleriyle çalışırdı.

PSCHIERER: Hanımlar ve beyler, size açıkça itiraf ediyorum, böyle bir adamı böylesine sefil bir halde bulmak beni son derece sarstı. Bildiğiniz gibi, sevgili ustamızı büromda kâtiplik yaparken keşfettim. Böyle kişiliklerin toplumumuzda gündelik ücretle çalıştırılmasının utanç verici olduğunu korkmadan ifade edebilirim. Bay Mech, salonunuz bu dehanın, evet dehanın, dünya çapındaki ününe bir beşik olduğu için sizi kutlarım. Sağlığınıza, Bay Baal! *(Baal eliyle önemsemez gibi bir hareket yapar; yemeye devam eder.)*

PILLER: Hakkınızda bir makale yazacağım. Elyazmalarınız var mı? Gazeteler beni destekler.

BİR GENÇ ADAM: Şu müthiş naifliği nasıl beceriyorsunuz, sevgili üstat. Bu, Homeros tarzı. Bence Homeros, orijinal halk

destanlarının[125] saflığından derin bir haz alan aydın bir uyarlayıcı ya da birkaçından biridir.

BİR GENÇ HANIM: Bana daha çok Walt Whitman'ı hatırlatıyorsunuz. Ama siz daha dikkat çekicisiniz. Bence.

BAŞKA BİR ADAM: Bence onda Verhaeren'den bir şeyler var.

PILLER: Verlaine! Verlaine![126] Fiziği bile ona benziyor. Bizim Lombroso'yu[127] unutmayın.

BAAL: Yılanbalığından biraz daha, lütfen.

GENÇ HANIM: Ama siz daha büyük uygunsuzluğun ayrıcalığına sahipsiniz.

JOHANNES: Bay Baal, şiirlerini arabacılara ezgili söyler. Nehir kıyısında bir meyhanede.

GENÇ ADAM: Yüce Tanrım, siz adı geçenlerin hepsini cebinizden çıkarırsınız. Yaşayan şairler elinize su dökemez.

DİĞER ADAM: Ne olursa olsun bir umut o.

BAAL: Biraz daha şarap, lütfen.

GENÇ ADAM: Ben sizi Avrupa şiirinin çok yakın bir gelecekte ortaya çıkmasını beklediğimiz büyük Mesih'inin[128] öncüsü olarak görüyorum.

GENÇ HANIM: Saygıdeğer üstat, hanımlar, beyler. Burada sizlere "Revolution" dergisinden,[129] yine çok ilginç bulacağınız bir şiir okumama izin verin.

(Ayağa kalkarak şiiri okur):

Görkemli uyumlardan kaçınır şair.[130]
Boruları ittirir, davulları kamçılar tiz seslerle.
Kıyılmış cümlelerle yırtıp açar halkı.

Yeni dünya
İşkence dünyasını kökünden yok eden,
Mutlu insanlık adası.
Söylevler. Manifestolar.
Tribünlerin şarkıları.
Yeni, kutsal devlet
Vaaz verilsin, halkların kanıyla aşılanmış, kanlarının kanı.
Cennet kurulur.

–Grizu atmosferini yayalım!–
Öğrenin! Hazırlanın! Alıştırma yapın!

(Alkışlar.)

GENÇ HANIM *(telaşla)*: Aman durun! Aynı dergide başka bir şiir daha buldum. *(Okur)*:

Güneş kaynattı onu,[131]
Rüzgâr yaptı kupkuru,
Hiçbir ağaç istemedi onu kendine,
Her tarafta düştü yerlere.

Bir kuş üvezi sadece,
Üzeri süslü kırmızı çileklerle,
Alevli diller gibi,
Ona barınacak yer verdi.

Süzülerek asıldı orada,
Ayakları bastı yeşil otlara.
Kan gibi battı akşam güneşi,
Islak damarlarının içinden geçti.

Zeytinliklerin gölgesi
Vurdu manzaranın üstüne,
Tanrı, beyaz giysileriyle
Açıldı bulutların içinde.

Çiçeklenmiş topraklarda
Şarkı söyleyen yılan sürüleri,
Gümüşi boyunlarında
Hafifçe cıvıldar söylenti.

Ve titredi hepsi
Yaprak denizinin üstünde,
Dinlerken Tanrı'nın ellerini
Parlak damarlarda hafifçe.

(Alkışlar.)

BAĞIRIŞLAR: Dâhiyane! Şeytanca ama yine de haz dolu. Tek kelimeyle mükemmel.

GENÇ HANIM : Bence bu, Baal'in dünya görüşüne en yakın olanı.

MECH: Seyahat etmelisiniz. Habeş Dağları. Tam size göre.

BAAL: Ama bana gelmezler.

PILLER: Neden? Bu yaşama sevincinizle! Şiirleriniz beni çok etkiledi.

BAAL: Şoförler beğenirlerse para ödüyorlar.

MECH *(içer)*: Ben şiirlerinizi yayımlarım. Bırakayım tarçın kütükleri yüzsün ya da ikisini birden yaparım.

EMILIE: Bu kadar fazla içmemelisin.

BAAL: Hiç gömleğim yok. Beyaz gömleklere ihtiyacım olabilir.

MECH: Yayıncılıktan bir şey kazanmıyor musunuz?

BAAL: Ama yumuşak olmalılar.

EMILIE: Bu kadar fazla içmemelisin!

BAAL: Gömleklerim yok. Beyaz gömleklere ihtiyacım olabilir.

PILLER *(alayla)*: Size nasıl hizmet edebileceğimi düşünüyorsunuz?

EMILIE: Harika şiirler yazıyorsunuz, Bay Baal. Çok duygulusunuz.

BAAL *(Emilie'ye)*: Harmonyumda bir şeyler çalmak istemez misiniz?

(Emilie çalar.)

MECH: Harmonyum eşliğinde yemek yemeyi severim.

EMILIE *(Baal'e)*: Lütfen fazla içmeyin, Bay Baal!

BAAL *(Emilie'ye bakar)*: Tarçın kütükleri sizin için mi yüzüyor, Mech? Kesilip biçilen ormanlar?

EMILIE: İstediğiniz kadar içebilirsiniz tabii. Benimki yalnızca bir ricaydı.

PILLER: İçkide de çok şey vaat ediyorsunuz!

BAAL *(Emilie'ye)*: Daha yukarıdan çalın! Kollarınız iyiymiş.

(Emilie çalmayı bırakıp masaya yaklaşır.)

PILLER: Müziğin kendisini pek sevmiyorsunuz galiba?

BAAL: Müziği duymuyorum. Çok fazla konuşuyorsunuz.

PILLER: Tuhaf bir tipsiniz, Baal. Anlaşılan şiirlerinizin yayımlanmasını istemiyorsunuz.
BAAL: Hayvan ticareti de yapmıyor muydunuz, Mech?
MECH: Buna karşı mısınız?
BAAL *(Emilie'nin kolunu okşar)*: Şiirlerimden size ne?
MECH: Size iyilik etmek istedim! Biraz daha elma soymak istemez misin, Emilie?
PILLER: Sömürülmekten korkuyor. – Hâlâ beni nasıl kullanabileceğinize dair aklınıza bir fikir gelmedi mi?
BAAL: Hep böyle geniş kollu giysilerle mi dolaşırsınız, Emilie?
EMILIE: Artık şarap içmeye son vermelisiniz ama!
PSCHIERER: Belki de alkol konusunda biraz daha dikkatli olmanız gerek. Hele bazı dehalar...
MECH: Bir banyo yapmak istemez misiniz? Size bir yatak hazırlatayım mı? Unuttuğunuz başka bir şey yok mu?
PILLER: Şimdi de gömlekler aşağı yüzüyor, Baal. Şiir zaten çoktan yüzüp gitti.
BAAL *(içer)*: Bu tekelcilik niye? Siz yatmaya gidin, Mech!
MECH *(ayağa kalkar)*: Sevgili Tanrı'nın tüm hayvanlarını severim ama bu hayvanla başa çıkılmaz. Gel, Emilie! Gelin, hanımlar, beyler.
(Herkes öfkeyle ayağa kalkar.)
BAĞIRIŞLAR: Bayım! Görülmüş şey değil! Ama bu yani!..
PSCHIERER: Bay Mech, çok sarsıldım...
PILLER: Şiirlerinizin de kötücül bir vurgusu var.
BAAL *(Johannes'e)*: Bu beyefendinin adı ne?
JOHANNES: Piller.
BAAL: Piller! Bana eski gazete kâğıtları yollayabilirsiniz!
PILLER *(çıkarken)*: Benim için hava cıvasınız! Edebiyat için hava cıvasınız.
(Herkes çıkar.)
UŞAK *(içeri girer)*: Paltonuz, bayım.

ORMANDA SABAH ERKEN

Oduncular.

BİRİ: İçkiyi versene bana! Kuşları dinle!
DİĞERİ: Bugün sıcak olacak.
ÜÇÜNCÜ: Akşamları yerleşmesi gereken bir yığın kütük duruyor daha.
DÖRDÜNCÜ: Adam artık ölmüştür, değil mi?
ÜÇÜNCÜ: Evet. Evet. Çoktan ölmüştür.
İKİNCİ: Evet, evet!
ÜÇÜNCÜ: Yumurtaları yiyip bitirmeseydi şimdi yumurtalarımız olacaktı. Ne demek bu? Ölüm döşeğinde yumurta çalmak! Önce bana kendini acındırdı ama burama da gelmişti. Neyse ki üç gün boyunca şnapsının kokusunu almadı. Saygısızlık. Bir cesette yumurtalar!
BİRİNCİ: Pislik içinde yatsa umurunda olmayacaktı, öyle bir adamdı; bir daha da ayağa kalkmadı, zaten bunu biliyordu. Hazır yatağa uzanır gibi yattı kaldı. Özene bezene! Onu tanıyan biri var mıydı acaba? Adı ne? Ne işle meşguldü?
DÖRDÜNCÜ: Onu öylece gömmemiz gerek. Şimdi şnapsı ver bana!
ÜÇÜNCÜ: Gırtlağı hırıldamaya başladığında "Ne düşünüyorsun?" diye ona soruyorum. İnsanın o anda ne düşündüğünü hep merak etmişimdir. "Yağmurun sesini dinliyorum hâlâ," dedi. Tüylerim diken diken oldu. "Yağmurun sesini dinliyorum hâlâ," dedi.

GECEDE TRAMPET SESLERİ

[Trommeln in der Nacht]

Drama

Bie Banholzer'e,[1] 1918

Sahne İçin Açıklayıcı Not

Münih'te sahnelenen oyunun arka planı şöyleydi: Büyükşehir, oda duvarları olarak kullanılan yaklaşık iki metre yüksekliğindeki karton paravanların arkasında çocuksu bir tarzda resmedildi. Kragler'in her sahne alışından birkaç saniye önce, Ay kızıl renkte parladı. Efektler zayıf verildi. Marseillaise[2] son perdede gramofonla[3] çalındı. Hızlı ve müzikal bir etki bırakmadığı ve tempoyu canlandırmadığı takdirde üçüncü perde çıkarılabilir. Seyirci salonuna "HER İNSAN KENDİNE GÖRE EN İYİSİDİR" ve "BU KADAR ROMANTİK BAKMAYIN" gibi sloganlar içeren birkaç afiş konulması önerilir.

Kişiler

Andreas Kragler • Anna Balicke • Ebeveyni Karl Balicke ve Amalie Balicke • Friedrich Murk, Anna'nın nişanlısı • Babusch,[4] gazeteci • Glubb, içki satıcısı • Picadillybar'ın Manke'si • Zibebe'nin Manke'si, ötekinin erkek kardeşi • Sarhoş adam • Bulltrotter, bir gazete satıcısı • Laar • Auguste, Marie – fahişeler • Bir hizmetçi kız • Gazete satıcısı[5] bir kadın

Manke biraderleri aynı oyuncu oynayacaktır.

Oyun bir kasım gecesinde, akşamdan şafağa kadarki zaman dilimi içinde geçer.

BİRİNCİ PERDE

AFRİKA

Balickelerde.
Muslin perdeli loş bir oda. Vakit akşamdır.

BALICKE *(pencerede tıraş olur)*: Ortadan yok olalı dört yıl[6] oldu. Artık bir daha dönmez. Bu zamanda hiç kimseye güven yok. Her adam altın değerinde. İki yıl önce razı olacaktım. O zamanlar kahrolası duygusallığınıza kandım. Şimdi hiç gözünün yaşına bakmazdım.

BAYAN BALICKE *(Kragler'in topçu üniformasıyla çekilmiş, duvarda asılı fotoğrafının önünde)*: Ne iyi bir insandı. Öylesine çocuksuydu ki.

BALICKE: Şimdiye çürümüştür.

BAYAN BALICKE: Ya geri dönerse?

BALICKE: Öbür dünyadan dönen olmadı hiç.

BAYAN BALICKE: Tüm göksel ordular adına,[7] Anna suya atar kendini!

BALICKE: Bunu diyorsa kaz kafalıdır, şimdiye dek suda kaz görmedim.

BAYAN BALICKE: Zaten kusuyor.

BALICKE: O kadar fazla böğürtlen ve Bismarck ringası[8] tıkınmasın! Şu Murk kibar bir delikanlı, diz çöküp Tanrı'ya şükredelim onun için.

BAYAN BALICKE: Para da kazanıyor. Ama ötekiyle kıyaslayınca! Gözlerim doluyor.

BALICKE: Ölüyle mi kıyaslayınca? Bak sana diyeyim: Ya şimdi ya hiç! Papa'yı mı bekliyor? Yoksa bir siyahi mi olacak? Bu hikâyeden sıkıldım.

BAYAN BALICKE: Peki ya senin çürümüş dediğin o ölü, cennetten veya cehennemden çıkıp gelse, "Benim adım Kragler," dese, bir ceset olduğunu, sevdiğinin başkasıyla yattığını kim söyleyecek ona?

BALICKE: Ben söylerim! Git şu kıza artık sıkıldığımı, düğün marşının çalınacağını ve kocasının Murk olacağını söyle. Ben söylersem bunaltır bizi. Zahmet olmazsa şu ışığı yak!

BAYAN BALICKE: Yarabandı getireyim. Işık olmayınca hep yüzünü kesiyorsun.

BALICKE: Kesmek bedava ama ışık öyle değil. *(Dışarıya seslenir)*: Anna!

ANNA *(kapıda)*: Ne var, baba?

BALICKE: Anneni dinle ve nişan gününde ağlamamaya bak!

BAYAN BALICKE: Buraya gel, Anna! Baban artık geceleri hiç uyuyamıyormuşsun gibi soluk göründüğünü düşünüyor.

ANNA: Hayır, uyuyorum.

BAYAN BALICKE: Bak, bu böyle sürüp gidemez. O artık hiç dönmeyecek. *(Mumları yakar.)*

BALICKE: Gözleri yine timsah gözü oldu.

BAYAN BALICKE: Senin için elbette kolay değildi, o iyi bir insandı ama öldü artık.

BALICKE: Gömüldü ve çürüdü!

BAYAN BALICKE: Karl! Şimdi Murk var, iyi bir geliri olan, dalı yeşerecek[9] bir adam!

BALICKE: Öyle ya!

BAYAN BALICKE: Sen de Tanrı adına evet demelisin.

BALICKE: Yani sakın tiyatro yapma!

BAYAN BALICKE: Tanrı adına onu kabul etmen gerek!

BALICKE *(öfkeyle yarabandını açmaya çalışır)*: Kahretsin, herifler onlarla futbol topu gibi oynamana izin verir mi sence? Ya evet ya hayır! Cennete göz dikmek saçma!

ANNA: E-evet, baba!

BALICKE *(duyarlı)*: Eh, ağlayacaksan hemen şimdi başla, bent kapakları çekildi, sadece can simidi takacağım.

BAYAN BALICKE: Murk'u hiç mi sevmiyorsun?

BALICKE: Ama bu da ayıp yani!

BAYAN BALICKE: Karl! Peki, Friedrich'le aranız nasıl, Anna?

ANNA: Hiç de değil! Ama biliyorsunuz işte, midem bulanıyor.

BALICKE: Hiçbir şey bildiğim yok! Bak söylüyorum, o herif öldü, çürüdü gitti, iki kemiği bile yan yana değil artık! Üç yıl! Yaşadığına dair hiçbir iz yok! Bütün batarya patladı! Havaya uçtu! Paramparça oldu! Kayıp! Hokus pokus, nereye gitti! Bu sadece senin kahrolası hayalet korkun! Kendine bir erkek edin, o zaman geceleri artık hayaletten korkmazsın. *(Anna'ya doğru alaycı bir tavırla)*: Cesur bir kız mısın, değil misin?! Hadi git bakalım!

(Zil çalar.)

ANNA *(korkuyla)*: Bu o!

BALICKE: Onu dışarıda tut ve hazır et!

BAYAN BALICKE *(kapı aralığında, çamaşır sepetiyle)*: Yıkanacak çamaşırın yok mu?

ANNA: Var. Yok. Hayır, sanırım hiç kirlim yok...

BAYAN BALICKE: Ama sekizinci gün oldu bile.

ANNA: Sekiz oldu mu?

BAYAN BALICKE: Elbette sekiz!

ANNA: On sekizinci olsaydı ne olurdu ki?

BALICKE: Kapı aralığında ne gevezeliği bu? İçeri gir.

BAYAN BALICKE: Peki, çamaşıra vereceğin bir şey var mı bak! *(Çıkar.)*

BALICKE *(oturur, Anna'yı dizine oturtur)*: Bak, kocasız bir kadın bereketsiz bir dükkân gibidir! Sen, büyük orduya gönderilen genci özlüyorsun, kabul. Ama onun ne olduğunu biliyor musun ki? Hiçbir fikrin yok, canım! Ölüm onu bir panayır gösterisine döndürdü. Üç yıl boyunca güzelleşti; ölüp gitmiş olmasaydı düşündüğünden çok farklı biri olurdu! Üstelik çoktan çürüyüp gitti, güzelliği kalmadı! Artık burnu yok. Ama onu özlüyorsun! O halde kendine başka bir erkek al! Doğa böyle, gördün mü! Lahana tarlasındaki bir tavşan gibi uyanacaksın! Sağlıklı uzuvların var, iştahın yerinde! Bunda hiçbir günah yok!

ANNA: Ama onu unutamıyorum! Asla! Beni ikna etmeye çalışıyorsunuz ama yapamam!

BALICKE: Murk'la evlen, o unutmana yardım eder!

ANNA: Onu sevmiyor değilim, seviyorum, gelecekte daha çok seveceğim ama henüz değil, şimdi olmaz.

BALICKE: Eh, o senin hakkından gelir, sadece bazı yetkilere ihtiyacı var, bu da en iyi, evlilikle olur. Bunu sana böyle açıklayamam, bunun için henüz çok gençsin! *(Onu gıdıklar.)* Eee, kabul mü?

ANNA *(mızmızlanarak güler)*: Friedrich ister mi, bilmiyorum ki!

BALICKE: Kadın, içeri gir!

BAYAN BALICKE: Lütfen, odaya buyurun, girin lütfen, Bay Murk!

BALICKE: İyi akşamlar, Murk! Ne o, sudan çıkmış ceset gibi görünüyorsunuz!

MURK: Bayan Anna!

BALICKE: Neyiniz var sizin? Kötü bir şey mi oldu? Betiniz benziniz neden atmış böyle? Akşamki silah seslerinden mi? *(Sessizlik.)* Anna, onunla ilgilen! *(Karısıyla birlikte ağır adımlarla çıkar.)*

ANNA: Neyin var, Friedrich? Gerçekten yüzün çok solgun!

MURK *(havayı koklayarak)*: Kırmızı şarap fıçısına herhalde nişan için gerek duydu, değil mi? *(Sessizlik.)* Burada biri mi vardı? *(Anna'ya dönerek)*: Burada biri mi vardı? Neden şimdi sen bembeyaz kesildin? Kim vardı burada?

ANNA: Hiç kimse! Hiç kimse yoktu burada! Neyin var senin?

MURK: O halde bu acele niye? Bana numara yapmayın! O yapabilir! Ama ben bu evde nişan yapmam!

ANNA: Nişandan söz eden kim?

MURK: Moruk! Efendinin gözü ineği yağlı yapar![10] *(Huzursuz dolaşır.)* Hem öyle olsa bile?!

ANNA: Bu mesele annem ve babam için çok önemliymiş gibi davranıyorsun! Tanrı biliyor ya, ikisi de umursamıyor bile! Saman altından su yürüten yok!

MURK: İlk Komünyon Ayini'ne[11] ne zaman katılmıştın sen?

ANNA: Biraz hafiften alıyorsun, demek istedim sadece.

MURK: Öyle mi? Ya öteki?

ANNA: Öteki hakkında hiçbir şey söylemedim.

MURK: Ama orada asılı işte, şurada burada dolaşıyor!
ANNA: Bu çok başkaydı. Senin hiçbir zaman anlayamayacağın bir şeydi o çünkü ruhsaldı.
MURK: Ya bizim aramızdaki, tensel mi?
ANNA: Aramızda hiçbir şey yok!
MURK: Ama şimdi! Şimdi bir şey var!
ANNA: Bunu bilmiyorsun.
MURK: Ah, şimdi birazdan burada başka telden çalacağız!
ANNA: Sen öyle san!
MURK: Talibim sana!
ANNA: Aşk ilanı mı bu?
MURK: Yoo, ona sıra var.
ANNA: Sonuçta bu bir sepet* fabrikası.
MURK: Seni yosma! Dün gece yine hiç koku almadılar mı?
ANNA: Ah, Friedrich! Köstebek gibi uyur onlar! *(Murk'a sokulur.)*
MURK: Biz uyumayız ama!
ANNA: Üçkâğıtçı!
MURK *(onu kendine çeker ama dikkatle öper)*: Yosma!
ANNA: Sessiz olsana! Gecenin ortasında bir tren geçiyor! Duydun mu? Bazen korkuyorum o gelir diye. Ürperiyorum.
MURK: O mumya mı? Ben hallederim onu. Bak sana diyeyim: O, bu meselenin dışında kalmalı! Yatakta ikimizin arasında ölü bir adam olmamalı! Yanımda bir ikinciye göz yumamam!
ANNA: Kızma! Gel, Friedrich, bağışla beni!
MURK: Aziz Andreas[12] mı o?! Hayal ürünü! Gömüldükten sonra yaşayamayacağı gibi düğünümüzden sonra da yaşamayacak. Var mısın iddiaya? *(Güler.)* Ben varım: Bir çocuğuna.
ANNA *(yüzünü onun göğsüne gizler)*: Ah sen, böyle şeyler söyleme!
MURK *(neşeli)*: Söylerim işte! *(Kapıya doğru)*: İçeri gel, anne! Merhaba, baba!
BAYAN BALICKE *(hemen kapının ardında)*: Ah çocuklar! *(Hıçkırır.)* Böyle birdenbire!
BALICKE: Zor doğum oldu, ha?
(Herkes duygulanarak birbirine sarılır.)

---

* Balicke, savaş sırasında mermi sepetleri üreten bir fabrikanın sahibidir –çn.

MURK: İkiz, ikiz! Düğünü ne zaman yapıyoruz? Vakit nakittir!

BALICKE: Bence üç hafta içinde! İki yatak hazır. Hanım, akşam yemeği!

BAYAN BALICKE: Hemen, hemen, Tanrım, bırak da bir nefes alayım. *(Dışarı koşar.)* Öyle ani oldu ki!

MURK: İzin verin, sizi bu akşam Picadillybar'da[13] içmeye davet edeyim. Ben hemen nişanlanmaktan yanayım. Sen değil misin, Anna?

ANNA: Öyle gerekiyorsa!

BALICKE: Hayır, hayır, burada olacak! Niye Picadillybar? Aklından zorun mu var?

MURK *(huzursuz)*: Burada olmaz! Burada kesinlikle olmaz!

BALICKE: O niye?!

ANNA: Böyle tuhaftır o! O zaman Picadillybar'a gelin işte!

BALICKE: Hem de bu gece! Can güvenliği bile yok!

BAYAN BALICKE *(hizmetçi kızla birlikte girer, servis yaparak)*: Evet, çocuklar! Beklenmedik şeyler hep olur![14] Sofraya, beyler! *(İştahla yemek yenir.)*

BALICKE *(kadehini kaldırır)*: Nişanlı çiftin şerefine! *(Kadeh tokuştururlar.)* Tehlikeli zamanlar. Savaş bitti. Domuz eti fazla yağlı, Amalie! Askerin terhis olması,[15] barışçıl çalışma ortamına düzensizliği, açgözlülüğü, insanlıktan çıkıp hayvanileşmeyi beraberinde getiriyor.

MURK: Mermi sepetlerine içelim, şerefe! Şerefe, Anna!

BALICKE: Güvenilmez kişiler, karanlık tipli beyefendiler artıyor. Hükümet, ihtilalin akbabalarıyla savaşma konusunda fazla kayıtsız. *(Bir gazete sayfasını açar.)* Kışkırtılmış kitlelerin bir ideali yok. Ama en kötüsü, burada diyebilirim bunu, cepheden dönen askerlerdir, hiçbir şeyi kutsal saymayan, yabanileşmiş, çalışmaktan soğumuş sefil maceracılar. Gerçekten zor bir dönem; bu zamanda bir koca, altın değerindedir, Anna. Sıkı tutun ona. Bu zamanı aşmaya bakın, ama hep ikiniz birlikte, hep aşmaya bakın, şerefe! *(Bir gramofonu çalıştırır.)*

MURK *(terini siler)*: Bravo! Erkek adam üstesinden gelir. Bileği olmalı adamın, altı çivili çizmeleri, yüzü olmalı, yere bakmamalı.

Neden olmasın, Anna! Ben de alt tabakadan geldim. Ayakçılık yaptım, tamirhanede çalıştım, biraz şurada, biraz burada bir şeyler öğrendim. Bütün Almanyamız böyle kalkındı! Elimize her zaman eldiven takmıyoruz ama ağır iş hep var, Tanrı biliyor! Şimdi yükseldim! Şerefe, Anna!

(Gramofonda "Ich bete an die Macht der Liebe[16] *[Aşkın gücüne taparım]" adlı şarkı çalar.)*

BALICKE: Bravo! Eee, ne oluyor Anna?

ANNA *(ayağa kalkar, durur, hafifçe ona döner)*: Bilmiyorum. Her şey çok hızlı gelişiyor. Bu belki de o kadar iyi değil, anne, ne dersin?

BAYAN BALICKE: Ne var, çocuğum? Nedir bu kaz kafalılık! Sevinsene! İyi olmayan ne?

BALICKE: Otur! Ya da madem ayaktasın, gramofonu döndür!

ANNA *oturur.*

(Ara.)

MURK: Öyleyse şerefe! *(Anna'yla kadeh tokuşturur.)* Neyin var senin?

BALICKE: Mermi sepeti işi, Fritz, yakında önemini yitirir. İç savaş en fazla birkaç hafta daha sürer, sonra biter! Şaka değil, aklımda iyi bir fikir var: Bebek arabası. Fabrika her bakımdan zirvede. *(Murk'un koluna girip ardı sıra çekiştirir. Perdeyi açar.)* Yeni binaların ikincisi ve üçüncüsü. Hepsi sağlam ve modern. Anna, gramofonu çalıştır! Bu, her seferinde beni duygulandırır. *(Gramofonda "Deutschland, Deutschland über alles*[17] *[Almanya, Almanya, her şeyin üstünde]" çalmaktadır.)*

MURK: Fabrika avlusunda bir adam duruyor, baksanıza! Nedir bu?!

ANNA: İçim ürperdi! Galiba yukarı bakıyor!

BALICKE: Herhalde bekçidir! Ne gülüyorsun, Fritz? Bir şeye mi takıldın? Kadın kısmının beti benzi uçtu ya!

MURK: Aklıma tuhaf bir fikir geldi, biliyor musun: Spartaküs...[18]

BALICKE: Saçma, bizde öyle şey yok! *(Ama yine de rahatsız olmuş bir tavırla döner.)* Yani fabrika burası! *(Masaya gelir, Anna perdeyi çeker.)* Savaş bana sağlam bir geçim kaynağı sağladı! Sokak ortasında duruyordu, neden almayayım, almamak

aptallık olurdu. Yoksa başkası alacaktı. Domuzun sonu, sucuğun başlangıcıdır! Aslına bakılırsa savaş bizim için bir şanstı! Güvendeyiz, rahatımız hayli yerinde. Rahatça bebek arabaları yapabiliriz. Acele etmeden! Anlaştık mı?

MURK: Tamamen, baba! Şerefe!

BALICKE: Tıpkı sizin de rahat rahat çocuk yapabilecek olmanız gibi. Ahahahaha.

HİZMETÇİ KIZ: Bay Babusch geldi, Bay Balicke!

BABUSCH *(sakar adımlarla içeri girer)*: Çocuklar, kızıl cadı ayininden önce iyi siper almışınız. Spartaküs harekete geçti. Müzakereler kesildi.[19] 24 saat içinde Berlin'e topçu ateşi açılacak!

BALICKE *(boynunda peçeteyle)*: Evet, kahretsin, bu herifler tatmin olmamış mı?

BAYAN BALICKE: Topçu mu? Aman Tanrım! Ne gece ama! Ne gece! Ben bodruma iniyorum, Balicke!

BABUSCH: Şehrin iç mahallelerinde henüz her şey sakin. Devrimci eylem, banliyö semtlerinde konuşlanmış görünüyor. Yani gazeteleri işgal etmek istiyorlar.

BALICKE: Ne? Biz nişan yapıyoruz! Tam da böyle bir günde! Zırdeli bunlar!

MURK: Hepsini kurşuna dizmeli!

BALICKE: Hoşnut olmayanı kurşuna dizmeli!

BABUSCH: Sen mi nişanlanıyorsun, Balicke?

MURK: Babusch; benim nişanlım!

BAYAN BALICKE: Birdenbire oldu. Top atışlarına ne zaman başlarlar?

BABUSCH *(Anna ve Murk'un ellerini sıkar)*: Spartaküs muazzam miktarda silah istiflemiş. Üçkâğıtçı serseriler! Evet, Anna! Sakın vazgeçmeyin! Buraya hiçbir şey ulaşmaz! Burası sakin bir ocak! Aile! Alman ailesi! My home is my castle.[20]

BAYAN BALICKE: Böyle bir zamanda! Böyle bir zamanda yani! Tam da senin nişan gününde, Anna!

BABUSCH: Bu zaten acayip ilginç, çocuklar!

BALICKE: Bana hiç öyle gelmiyor! Hem de hiç! *(Peçeteyle ağzını siler.)*

MURK: Bakın ne diyeceğim! Bizimle birlikte Picadillybar'a gelin! Nişanımıza!

BABUSCH: Ya Spartaküs?

BALICKE: Bekleyin, Babusch! Başkalarını vursunlar karnından, Babusch! Picadillybar'a gel bizimle! Hanımlar, süslenin!

BAYAN BALICKE: Picadillybar mı? Gecenin ortasında mı? *(Bir sandalyeye oturur.)*

BALICKE: Picadillybar eski adıydı. Şimdi Café Anavatan oldu! Friedrich bizi davet ediyor! Nesi varmış akşamın? Faytonlar ne güne duruyor? Marş marş, süslen bakalım, ihtiyar!

BAYAN BALICKE: Dört duvarımın dışına adımımı atmam! Neyin var senin, Fritzi?

ANNA: İnsan, aklına koyduğunu illaki yapacak! Friedrich istedi bir kez!

(Herkes Murk'a bakar.)

MURK: Burada olmaz. Burada kesinlikle olmaz. Müzik istiyorum ben, ışık da! Orası nezih bir lokal! Burası çok karanlık. Düzgünce giyindim. Pekâlâ, ne diyorsun, kayınvalide?

BAYAN BALICKE: Pek anlayabilmiş değilim. *(Dışarı çıkar.)*

ANNA: Beni bekle Friedrich, hemen hazırlanırım!

BABUSCH: Olağanüstü şeyler oluyor! Bütün orkestriyon havaya uçacak! Süt çocukları, örgütlenin![21] Bu arada, ten renginde, tereyağı gibi yumuşak, sulu bir kilo kayısı beş mark. Tembeller, dolduruşa gelmeyin! Her yerde karanlık coşku, ıslıklar, ağızda iki parmak, gündüz gibi aydınlanmış kafelere! Bayrak taşımak yerine ense yapıyorlar! Dans lokallerinde yüksek sosyete dans ediyor! Hadi, düğünün şerefine!

MURK: Hanımlar üstünü değiştirmiyor. Şimdi her şey aynı. Sadece parlak tenler dikkat çekiyor!

BALICKE: Çok doğru. Bu ciddi zamanda. Bu takıma en eski şeyler yeter. Çabuk aşağı gel, Anna!

MURK: Biz hemen önden gidiyoruz. Üst değiştirmek yok!

ANNA: Olduğumuz gibi! *(Çıkar.)*

BALICKE: Marş... Selam borusuyla hop cennete! Gömleğimi değiştirmem gerek.

MURK: Sen anneyle arkadan gelirsin, değil mi? Babusch'u da refakatçi yaşlı olarak yanımıza alırız, nasıl? *(Şarkı söyler)*: Babusch, Babusch, Babusch, dolaşır salonda tıpış tıpış.

BABUSCH: Çılgın bir gencin şu son derece berbat, basit dizeleri! Hiç vazgeçmez misiniz bundan? *(Onunla birlikte kol kola çıkar.)*

MURK *(dışarıda da şarkıya devam eder)*: Çocuklar, çıksın ağızdan parmaklar, şimdi Bacchus'a gidiyoruz. Anna!

BALICKE *(yalnız, bir puro yakar)*: Tanrı'ya şükür! Her şey karara bağlandı. Kahrolası formaliteler! Bunları yatağa kovalamak gerek! Cesede duyulan şu tutku! Tertemiz gömleğim ter içinde kaldı. Şimdi ne olacaksa olsun! Parola: Bebek arabaları. *(Dışarı çıkar.)* Kadın, bir gömlek ver.

ANNA *(dışarıdan)*: Friedrich! Friedrich! *(Hızla içeri girer.)* Friedrich!

MURK *(kapıda)*: Anna! *(Sertçe, huzursuz, kolları orangutan gibi iki yanında sallanır.)* Geliyor musun?

ANNA: Neyin var? Nereye bakınıp duruyorsun?

MURK: Geliyor musun, gelmiyor musun? Ne sorduğumu biliyorum ben! Dikilip durma! Açıkça söyledim!

ANNA: Evet, elbette! Ne tuhaf!

MURK: İyi, iyi. O kadar emin değilim. Yirmi yıl boyunca çatı odalarında yatıp kalktım, soğuk iliklerime işledi, şimdiyse düğmeli çizmelerim var, bak hele! Karanlık yerlerde gaz lambasıyla terledim, kokusu gözlerime kaçardı, şimdiyse bir terzim var. Ama hâlâ sallanıyorum, alttan rüzgâr esiyor, buz gibi bir esinti var altta, ayakların üşüyor orada. *(Anna'ya yaklaşır, ona dokunmaz, önünde sallanarak durur.)* Şimdi tümör büyüyor. Şimdi fıçıdan kırmızı şarap akıyor. Şimdi buradayım! Ter içinde, gözlerim kapalı, yumruklarım öyle sıkılmış ki tırnaklarım etimi kesiyor. Bitti! Güven! Sıcaklık. İş gömleği çıksın! Beyaz, geniş, yumuşak bir yatak! *(Pencerenin önünden geçer, dışarıya şöyle bir bakar.)* Gel buraya: Yumruklarımı açıyorum, güneşte gömleğimle oturuyorum, sana sahibim.

ANNA *(ona koşarak)*: Sen!

MURK: Seni yosma!

ANNA: Seninim ya işte.

MURK: Hâlâ gelmedi mi?

BABUSCH *(dışarıdan)*: Birazdan geliyorum! Refakatçiyim ya, çocuklar!

MURK *(gramofonu tekrar çalar; plak yine aşkın gücüne tapmaya başlar)*: Bıraksalar en iyi insan ben olacağım.

(İkisi yan yana çıkar.)

BAYAN BALICKE *(aceleyle içeri girer, siyah giysisiyle ayna önünde siperli şapkasını düzeltir)*: Ay öyle büyük ve kızıl ki... Çocuklar, ah Tanrım! Ah evet ... artık bu gece yine doğru dürüst bir şükür duası edilebilir.

(O sırada çamurlu, lacivert topçu üniformasıyla bir adam, ağzında küçük piposuyla kapıda belirir.)

ADAM: Adım, Kragler.

BAYAN BALICKE *(titreyen dizleriyle aynalı sehpaya tutunur)*: Tanrım...

KRAGLER: Ne o, neden öyle doğaüstü bir şey görmüş gibi bakıyorsunuz? Yoksa boşu boşuna çelenk parası da mı harcamıştınız? Yazık olmuş! En iyisi tekmil vereyim: Kendimi Cezayir'de hortlak olarak buldum. Ama şimdi bu cesedin iştahı acayip kabardı. Solucanları bile yiyebilirim! Ama neyiniz var sizin, Balicke Ana? Şu aptal şarkı! *(Gramofonu durdurur.)*

BAYAN BALICKE *hâlâ bir şey söylemez, sadece gözlerini Kragler'e dikmiştir.*

KRAGLER: Sakın yere yığılmayın! Sandalye şurada. Bir bardak su iyi gelebilir. *(Mırıldanarak dolaba gider.)* Bu evin her yerini hâlâ oldukça iyi tanıyorum. *(Bir bardağa şarap koyar.)* Şarap! Nierensteiner[22] marka! Yani bir hayalet olarak oldukça canlıyım! *(Bayan Balicke'ye yardım etmeye çalışır.)*

BALICKE *(dışarıdan)*: Gelsene ihtiyar! Marş marş! Pek güzelsin, tatlı melek! *(İçeri gelir, yıldırım çarpmış gibi bakar.)* Yok artık?!

KRAGLER: İyi akşamlar, Bay Balicke! Karınız pek iyi değil! *(Ona şarap içirmeye çalışır ama kadın korkuyla başını çevirir.)*

BALICKE *bir süre huzursuzca bakar.*

KRAGLER: İçsenize! Hayır mı? Hemen düzelirdiniz! Hâlâ bu kadar iyi hatırda kalacağımı düşünmemiştim doğrusu.

Afrika'dan yeni geldim! İspanya üzerinden, sahte pasaport falan. Ama neyse, Anna nerede?

BALICKE: Tanrı aşkına, karımı bıraksanıza. Sarhoş edeceksiniz yoksa.

KRAGLER: O zaman olmasın!

BAYAN BALICKE *(ayakta dimdik duran Balicke'ye koşar)*: Karl!

BALICKE *(sertçe)*: Bay Kragler, eğer iddia ettiğiniz kişiyseniz burada ne aradığınıza dair bilgi verebilir misiniz?

KRAGLER *(afallar)*: Bakın, Afrika'da savaş esiriydim.

BALICKE: Kahretsin! *(Küçük bir gömme dolaba gider, şnaps içer.)* Çok iyi. Size göre hava hoş. Alçaklık bu! Ne istiyorsunuz sahiden? Ne istiyorsunuz? Kızım bu akşam nişanlanalı henüz yarım saat bile olmadı.

KRAGLER *(sarsılır, biraz tedirgin)*: Bu da ne demek?

BALICKE: Dört yıldır yoktunuz, sizi dört yıl bekledi. Dört yıl sizi bekledik. Artık bitti ve sizin için bir umut kalmadı.

KRAGLER *oturur.*

BALICKE *(kendinden pek emin olmaksızın, tedirgin ama soğukkanlılığını korumaya çabalayarak)*: Bay Kragler, bu akşam yerine getirmem gereken yükümlülüklerim var.

KRAGLER *(başını kaldırır)*: Yükümlülükler ... mi? *(Dağılmıştır.)* Evet... *(Yine dalgınlaşır.)*

BAYAN BALICKE: Bay Kragler, bu kadar büyütmeyin. Başka birçok kız var. Artık olan oldu. Şikâyet etmeden çile çekmeyi öğren![23]

KRAGLER: Anna...

BALICKE *(haşin)*: Kadın! *(Karısı tereddütle ona bakar, Balicke aniden sertleşir)*: Ah hadi, bu kadar duygusallık yeter! *(Karısıyla birlikte çıkar. Kapı arasından hizmetçi kız görünür.)*

KRAGLER: Hm... *(Başını iki yana sallar.)*

HİZMETÇİ KIZ: Hanımlar ve beyler çıktılar.

(Sessizlik.)

Hanımlar ve beyler nişan için Picadillybar'a gittiler.

(Sessizlik. Rüzgâr.)

KRAGLER *(aşağıdan hizmetçi kıza bakar)*: Hm! *(Dalgın bir halde yavaşça kalkar, odada etrafına bakınır. Sessizce iki büklüm dolaşır, pencereden bakar, arkasına döner, ağır adımlarla, beresiz, ıslık çalarak dışarı çıkar.)*

HİZMETÇİ KIZ: İşte! Bereniz! Berenizi bırakmışsınız!

İKİNCİ PERDE

KARABİBER

Picadillybar.
Arkada büyük pencere. Müzik. Pencerede kızıl ay. Kapı açıldığında: Rüzgâr.

BABUSCH: Hayvanat bahçesine buyurun, çocuklar! Yeterince ay var. Yaşasın Spartaküs! Kokmuş büyü! Kırmızı şarap!

MURK *(kolunda Anna'yla girer, üstlerini çıkarırlar)*: Roman gibi bir akşam! Gazeteler Semti'nde çığlıklar! Nişanlıları taşıyan fayton!

ANNA: Bugün berbat bir duyguyu içimden atamıyorum. Tüm uzuvlarım titriyor.

BABUSCH: Şerefe, Friedrich!

MURK: Burada evimde gibiyim. Uzun vadede çok yorucu ama çok havalı! Bir önceki kuşağa baksanıza, Babusch!

BABUSCH: Güzel! *(Dışarı çıkar.)* Bir sonrakine bakın siz! *(İçer.)*

ANNA: Öp beni!

MURK: Saçma! Berlin'in yarısı buraya bakıyor!

ANNA: Ne olmuş? Bir şeyi istiyorsam hiçbir şeyi umursamam. Sen de öyle değil misin?

MURK: Hiç değil. Ayrıca sen de öyle değilsin.

ANNA: Çok sıradansın.

MURK: Öyleyim!

ANNA: Korkak!

(Murk çıngırağı çalar, garson gelir.)

MURK: Kıpırdama! *(Bardakları devirerek masanın üzerinden abanır ve Anna'yı şiddetle öper.)*

ANNA: Ah sen!

MURK: Çekil! *(Garson gider.)* Korkak mıymışım? *(Masanın altına bakar.)* Şimdi bana ayaklarını uzatman gerekmez.

ANNA: Neler geçiyor aklından?

MURK: Ve o senin efendin olacak![24]

BALICKE *(Babusch ve Bayan Balicke ile girer)*: İşte buradalar! Meyhaneci!

ANNA: Nerede kaldınız?

BAYAN BALICKE: Orada kızıl bir ay var. Çok rahatsız oldum çünkü o kadar kızıl ki. Gazeteler Semti'nden yine haykırışlar geliyor!

BABUSCH: Kurtlar!

BAYAN BALICKE: Bir an önce bir araya gelmeye bakın!

BALICKE: Yani yatağa, Friedrich, ha?

ANNA: Anne, sen iyi değil misin?

BAYAN BALICKE: Ne zaman evleneceksiniz sahi?

MURK: Üç hafta içinde, anne!

BAYAN BALICKE: Nişana daha fazla konuk davet etmemiz gerekmez miydi? Böyle kimsenin haberi olmayacak. Oysa bilmeleri gerek.

BALICKE: Saçma. Saçma yani. Kurt uluyor diye mi? Bırak ulusun! Dili kızarıp dizlerinin arasında sarkana dek! Yere sererim onu.

BABUSCH: Murk, yardım edin de şişenin mantarını açalım! *(Alçak sesle ona)*: O burada. Ayla birlikte gelmiş. Ayla kurt. Afrika'dan.

MURK: Andree Kragler mi?

BABUSCH: Kurt. Can sıkıcı, değil mi?

MURK: Çoktan gömülmüştü o. Perdeleri çekin!

BAYAN BALICKE: Baban iki adım başında başka bir likör dükkânına attı kendini. Dut gibi sarhoş. Ne adam ama! Böyle bir adam! Çocukları uğruna içkiden öldürecek kendini!

ANNA: İyi de bunu neden yapıyor?

BAYAN BALICKE: Sorma, çocuğum! Bana hiç sorma! Her şey altüst. Dünyanın sonu geldi. Hemen bir kirş* içmem lazım, çocuğum.

BALICKE: Bütün bunların sebebi kırmızı Zibebe,[25] anne. Çekin perdeleri!

(Garson perdeleri çeker.)

BABUSCH: Anladınız mı?

MURK: Tepeden tırnağa donanımlıyım. Sizin yanınızda mıydı?

BABUSCH: Evet, az önce.

MURK: Öyleyse buraya gelir.

BALICKE: Kırmızı şarap şişelerinin ardında komplo mu? Buraya takılın! Nişan kutlanacak! *(Herkes masanın etrafına oturur.)* Hadi çabuk! Yorulacak zamanım yok.[26]

ANNA: Ah, at ne komikti ama! Caddenin ortasında öylece durdu. Friedrich, in aşağı, at gitmek istemiyor. At yolun ortasında duruyordu. Ve titriyordu. Ama gözbebekleri bektaşiüzümü gibiydi, bembeyaz, Friedrich bir sopayla gözlerini dürtünce sıçradı. Tıpkı sirkteki gibiydi.

BALICKE: Vakit nakittir.[27] Burası çok sıcak oldu. Yine terlemeye başladım. Bugün zaten terden bir gömlek ıslattım.

BAYAN BALICKE: Çamaşırlar yüzünden iflas edeceksin, nasıl beceriyorsun bunu bilmem!

BABUSCH *(cebinden çıkardığı erik kurusunu yer)*: Yarım kilo kayısının fiyatı şimdi on mark. Vay be. Fiyatlar hakkında bir makale yazacağım. Ondan sonra kayısı satın alabilirim. Dünya yıkılsa da bu konuda yazacağım. Ama ya başkaları ne yapsın? Tiergarten[28] semti havaya uçtuğunda ben yumurta sarısı gibi yumurtanın içinde oturacağım. Fakat siz!

MURK: Gömlekler, kayısılar, Tiergarten semti. Düğün ne zaman?

BALICKE: Üç hafta içinde. Üç hafta sonra düğün. Hough.[29] Gökler bile duydu. Hepimiz anlaştık mı? Düğün için herkes anlaştı mı? O zaman hadi bakalım, nişanlı çift!

---

* Alkol derecesi yüzde kırk olan, çift damıtılmış, renksiz bir tür kiraz rakısı. Kirazlar çekirdekleriyle birlikte fermente edilir. Kiraz likörleri ve vişne brendilerinin aksine kirş tatlı değildir –çn.

(Kadehler tokuşturulur. Kapı açılır. Kragler kapıda durur. Rüzgârda mumlar titreşir.)

BALICKE: Ne o, elinde bardakla neden annen gibi titriyorsun, Anna?

(Kapıya karşı oturan Anna, Kragler'i görmüştür. Çökmüş bir halde ona bakakalır.)

BAYAN BALICKE: Aziz Meryem, neden öyle çöküverdin çocuğum?

MURK: Bu rüzgâr da nereden çıktı?

KRAGLER *(boğuk bir sesle)*: Anna!

ANNA *hafif bir çığlık atar.*

(Herkes başını döndürüp bakar, ayağa fırlar. Kargaşa. Aynı anda):

BALICKE: Kahretsin! *(Şarabı başına diker.)* Hayalet bu, anne!

BAYAN BALICKE: İsa! Kra...

MURK: Dışarı atın! Dışarı atın!

KRAGLER *bir süre sallanarak kapıda durmuştur. Korkutucu bir görünümü vardır. Küçük kargaşa sırasında hâlâ yalnız oturmakta olan Anna'nın yanına oldukça çabuk ama sarsak adımlarla gelir. Anna'nın titreyerek yüzünün önünde tuttuğu bardağı elinden alır, masaya dayanarak ona bakar.*

BALICKE: Sarhoş bu!

MURK: Garson! Bu düpedüz haneye tecavüz! Atın dışarı! *(Duvara doğru koşar, bu arada perdeyi çeker. Ay görünür.)*

BABUSCH: Dikkat! Gömleğinin altında hâlâ can taşıyor! Bu yakıyor onu! Ona dokunmayın! *(Sopayla masaya vurur.)* Rezalet çıkarmayın şimdi! Sakin sakin dışarı çıkın! Düzgün çıkın!

ANNA *(bu arada masadan kalkar, koşarak annesine sarılır)*: Anne! Yardım et!

KRAGLER *masanın etrafında dolanır ve sallanarak Anna'ya doğru gider.*

BAYAN BALICKE *(hepsi hemen hemen aynı anda)*: Kızımın hayatını bağışlayın! Hapse gireceksiniz! Yüce İsa, onu öldürecek!

BALICKE *(uzaktan şişinir)*: Sarhoş musunuz? Sizi çulsuz! Anarşist! Cephe askeri! Korsan! Zibebe hortlağı! Çarşafınız nerede?

BABUSCH: Eğer darbe seni etkileyecekse o da kızla evlenir. Kapayın çenenizi! Burada acı çeken o! Hepiniz dışarı! Bir konuşma yapabilir. Buna hakkı var. *(Bayan Balicke'ye)*: Sizde hiç yürek yok mu? Adam dört yıl boyunca yoktu. Bu bir yürek meselesi.

BAYAN BALICKE: Kızım ayakta zor duruyor, yüzü kireç gibi bembeyaz kesildi!

BABUSCH *(Murk'a)*: Onun yüzüne bir baksanıza! Anna gördü zaten! Bir zamanlar taptazeydi! Şimdiyse çürümüş hurma gibi! Korkmayın!

(Dışarı çıkarlar.)

MURK: Eğer kastettiğiniz kıskançlıksa o bende yoktur. Hah!

BALICKE *(hâlâ masa ile kapı arasında durmaktadır, eğri bacaklarıyla biraz sarhoştur, elinde bardağıyla söylenir)*: Şu zenci faytonuna bakın! Bozuşmuş fil gibi bir surat! Hepten harap olmuş! Utanmazlık. *(Ağır ağır dışarı çıkar, şimdi sadece garson elinde tepsiyle kapının önünde sağda durmaktadır.)*

(Gounod'nun Ave Maria'sı[30] çalar. Işık zayıflar.)

KRAGLER *(bir süre sonra)*: Sanki her şey kafamdan silinip gitmiş gibi, sadece içimde daha çok ter var, artık pek iyi anlamıyorum.

ANNA *(bir mum alır, tutunmadan ayakta durur, Kragler'in yüzünü aydınlatır)*: Seni balıklar yememiş miydi?

KRAGLER: Ne demek istediğini anlayamadım.

ANNA: Havaya uçmamış mıydın sen?

KRAGLER: Seni anlayamıyorum.

ANNA: Seni yüzünden vurmamışlar mıydı?

KRAGLER: Neden bana öyle bakıyorsun? Öyle mi görünüyorum? *(Sessizlik. Pencereye bakar.)* Yaşlı bir hayvan gibi sana geldim. *(Sessizlik.)* Köpekbalığı gibi derim var, kara. *(Sessizlik.)* Oysa genceciktim. *(Sessizlik.)* Şimdi sürekli kanıyorum, benden öylece akıp gidiyor kan...

ANNA: Andree!

KRAGLER: Evet.

ANNA *(tereddütle ona yaklaşır)*: Ah, Andree, neden o kadar uzun süre kayıptın? Seni toplarla, kılıçlarla mı tuttular? Şimdi de ben artık sana gelemiyorum.

KRAGLER: Gerçekten yok muydum ben?

ANNA: İlk zamanlarda uzun süre benim yanımdaydın, sesin henüz capcanlıydı. Yürürken sana dokunurdum, çimenliklerde akçaağacın ardından bana seslenirdin. Yüzünden vurulduğunu ve iki gün sonra gömüldüğünü yazdıklarında bile canlıydın benim için. Ama bir zaman sonra bu yine de değişti. Yürürken yanım boştu, akçaağaç sessizdi. Çamaşır teknesinden başımı kaldırdığımda hâlâ yüzünü görüyordum, onu çimenlerin üzerine koyduğumda artık bir şey görmüyordum ve bunca zaman sonra artık nasıl göründüğünü unuttum. Ama beklemem gerekirdi.

KRAGLER: Bir fotoğrafa ihtiyacın varmış.

ANNA: Korktum. Korku içinde beklemem gerekirdi ama kötüyüm ben. Bırak elimi, içimdeki her şey kötü benim.

KRAGLER *(pencereye bakar)*: Neler diyorsun, anlamıyorum. Ama belki de kızıl aydan dolayı böyle. Bunun anlamını kavramaya çalışmam gerek. Ellerim şiş, parmak aralarımda perdeler çıktı, inceliğim kalmadı, içerken bardakları kırıyorum. Seninle bir daha asla güzel konuşamam. Gırtlağımda bir siyahi dili var.

ANNA: Evet.

KRAGLER: Elini ver bana. Sence ben bir hayalet miyim? Yaklaş bana, elini ver. Gelmek istemiyor musun?

ANNA: Elimi istiyor musun?

KRAGLER: Elini ver. Artık hayalet değilim. Yüzümü yine görüyor musun? Timsah derisi gibi mi? Kötü görünüyorum. Tuzlu suda kaldım. Bu sadece kızıl ay!

ANNA: Evet.

KRAGLER: Sen de benim elimi tut. – Niye sıkmıyorsun? Yüzünü dön bana. Çok mu kötü?

ANNA: Hayır! Hayır!

KRAGLER *(Anna'yı tutar)*: Anna! Bir zenci faytonu, bu benim! Boğazımda pislik! Dört yıl! Beni istiyor musun? Anna! *(Anna'yı ortalıkta çekiştirir, önünde eğilmiş duran garsonun sırıtarak ona baktığını görür.)*

GARSON *(aptallaşmış bir halde tepsiyi elinden düşürür, kekeler)*: Önemli olan ... onun ... zambağı ... zambağı ... hâlâ ... var mı...[31]

KRAGLER *(Anna'nın ellerini tutarken kahkaha atar)*: Ne dedi? Zambak mı? *(Garson dışarı koşar.)* Dursanıza, fazla roman okumuşsunuz siz! Aklına gelen şeye bak! Zambakmış! Bir şey oldu ona! Zambak! Duydun mu? Böylesine derinden hissetti!

ANNA: Andree!

KRAGLER *(eğilerek Anna'ya bakar, onu bırakmıştır)*: Bir daha söyle, bu senin sesin! *(Sağa doğru koşar.)* Garson! Buraya gelsene be adam!

BABUSCH *(kapı arasında)*: Kahkahalarınız ne kadar da etli? Ne kadar "et renginde" kahkahalar bunlar? Nasılsınız?

BAYAN BALICKE *(onun arkasında)*: Anna, çocuğum! Bizi endişelendiriyorsun!

(Yan tarafta bir süredir Perulu Kadın[32] *parçası çalmaktadır.)*

BALICKE *(biraz ayılmış, içeri girer)*: Oturun! *(Perdeleri çekerek kapatır, metalik ses duyulur.)* Yanınızda kızıl ay, arkanızda da Bab'ın Gazeteler Semti'ndeki[33] silahları var. Sizi hesaba katmak gerek. *(Bütün mumları tekrar yakar.)* Oturun!

BAYAN BALICKE: Yüzüne ne oldu böyle? Bacaklarım yine titremeye başladı. Garson! Garson!

BALICKE: Murk nerede?

BABUSCH: Friedrich Murk, Boston'ı[34] çalıyor.

BALICKE *(alçak sesle)*: Onu oturtmaya bak! Oturursa artık yarı yarıya yumuşamış sayılır. İnsan otururken duygulanmaz.[35] *(Yüksek sesle)*: Hepiniz oturun! Topla kendini, Amalie! *(Kragler'e)*: Siz de oturun, Tanrı aşkına!

BAYAN BALICKE *(garsonun tepsisinden bir şişe kirş alır)*: Kirş içmem gerek, yoksa öleceğim. *(Yine de şişeyle masaya gelir.)*

(Bayan Balicke, Balicke, Anna oturmuştur. Babusch masanın etrafında dönüp dolaşıp Anna'yı oturtmuştur. Sonra çaresizce ayakta dikilen Kragler'i sandalyeye bastırarak oturtur.)

BABUSCH: Oturun, dizleriniz o kadar da sağlam değil. Kirş ister misiniz? Neydi o kahkahalarınız? *(Kragler yine ayağa kalkar, Babusch onu tekrar aşağı bastırır, Kragler oturur.)*

BALICKE: Ne istiyorsunuz, Andreas Kragler?

BAYAN BALICKE: Bay Kragler! İmparatorumuz demiş ki: Şikâyet etmeden çile çekmeyi öğren![36]

ANNA: Yerinden kalkma!
BALICKE: Kapa çeneni! Bırak konuşsun! İstediğiniz nedir?
BABUSCH *(ayağa kalkar)*: Bir yudum kirş içmek istemez miydiniz? Konuşun!
ANNA: İyi düşün, Andree! Önceden bir şey söyleme!
BAYAN BALICKE: Sen beni mezara götüreceksin! Kapasana çeneni! Hiçbir şeyden anlamıyorsun!
KRAGLER *(ayağa kalkmak ister ama Babusch onu yine aşağı bastırır. Büyük bir ciddiyetle)*: Bana sorarsanız bu o kadar basit değil. Kirş de içmek istemiyorum. Çünkü çok fazla şey ona bağlı.
BALICKE: Bahaneleri bırakın! Ne istiyorsanız söyleyin. Sonra sizi dışarı atacağım.
ANNA: Hayır, hayır!
BABUSCH: Yine de içmelisiniz! Boğazınız kurumuştur. İçince daha iyi hissedersiniz, inanın bana!
(O sırada Friedrich Murk, Marie adında bir fahişeyle soldan içeri girer.)
BAYAN BALICKE: Murk!
BABUSCH: Dehanın da sınırları olmalı. Oturun!
BALICKE: Bravo. Fritz! Erkek nasıl olurmuş, göster şu adama! Fritz titremez. Fritz eğlenir. *(Alkışlar.)*
MURK *(yüzü asık, içmiş, Marie'yi ayakta bırakıp kendisi masaya gelir)*: Komedi pazarlık bitmedi mi hâlâ?
BALICKE *(onu bir sandalyeye çeker)*: Kapa çeneni!
BABUSCH: Devam edin, Kragler! Aldırmayın siz!
KRAGLER: Kulakları sakat bunun.
ANNA: Yağcıydı[37] bu.
MURK: Kafasında bir yumurta var.
KRAGLER: Dışarı çıksın bu!
MURK: Kafasına da vurmuşlar.
KRAGLER: Söyleyeceğim şeye çok dikkat etmem gerek.
MURK: Yani kafasında yumurta sosu var.
KRAGLER: Evet, kafama vurdular. Dört yıldır uzaktaydım. Mektup yazamadım. Beynimde yumurta yoktu. *(Sessizlik.)* Dört yıl oldu, çok dikkat etmem gerek. Beni hiç tanımadın,

hâlâ tereddüt ediyorsun ve bunu henüz hissetmiyorsun. Ama çok fazla konuşuyorum.

BAYAN BALICKE: Beyni büsbütün kurumuş. *(Başını iki yana sallar.)*

BALICKE: Yani kötü şeyler yaşadınız, öyle mi? İmparator ve ulus adına[38] mı savaştınız? Sizin adınıza üzüldüm. Bir isteğiniz mi var?

BAYAN BALICKE: İmparator, "Acı çekerken güçlü ol," demiş. İçin şundan! *(Kirşi onun önüne iter.)*

BALICKE *(içerken bir yandan dokunaklı devam eder)*: Dolu gibi yağan top mermilerine karşı durdunuz, öyle mi? Demir gibi hem de? Bu çok cesurca. Ordumuz muazzam bir başarı gösterdi. Kahramanca gülerek ölüme gitti. İçin! Ne istiyorsunuz? *(Puro kutusunu ona uzatır.)*

ANNA: Andree! Sana başka üniforma verilmedi mi? Hâlâ bu eski mavileri[39] mi giyiyorsun? Bunlar artık giyilmiyor!

BAYAN BALICKE: Başka birçok kadın var! Garson, bir kirş daha! *(İçkiyi Kragler'e uzatır.)*

BALICKE: Biz de burada tembellik etmedik. Pekâlâ, ne istiyorsunuz? Paranız mı yok? Sokakta mı kaldınız? Anavatan elinize bir laterna* mı tutuşturdu? Bu olmaz. Bu durumlar bir daha yaşanamaz. Ne istiyorsunuz?

BAYAN BALICKE: Korkmayın, sokaklarda laterna çalarak yürümezsiniz!

ANNA: Fırtınalı gece,[40] deniz kabarıyor, üf!

KRAGLER *(ayağa kalkar)*: Burada bir hakkımın olmadığını hissettiğim için tüm kalbimle yanımda olmanı diliyorum.

BALICKE: Bu gevezelik de neyin nesi? Ne diyor bu? Tüm kalbimle falan! Yanımda olman! Ne biçim sözler bunlar?
(Diğerleri güler.)

KRAGLER: Çünkü hiçbir insanın hakkı yoktur... Çünkü sensiz yaşayamam... Tüm kalbimle.
(Kahkahalar.)

---

* Birinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya'nın savaş gazilerine sağladığı iş olanaklarından biri. Sokaklarda laterna çalarak para toplamak ancak devletin uygun gördüğü gazilere verdiği lisansla mümkündü –çn.

MURK *(ayaklarını masaya koyar. Duygusuz, öfkeli, sarhoştur)*: İyice dibe yüzdü. Bulup çıkardı. Ağzında çamurla. Şu çizmelerime bir bakın! Bir zamanlar benimkiler de sizinki gibiydi! Kendinize benimki gibi bir tane satın alın! Tekrar gelin! Siz nesiniz, biliyor musunuz?

MARIE *(ansızın)*: Orduda mıydınız?

GARSON: Orduda mıydınız?

MURK: Kapatın çenenizi! *(Kragler'e)*: Üzerinizden silindir mi geçti? Birçoklarının üstünden silindir geçti. Tamam. Biz kendimizi ezdirmedik. Artık yüzünüz yok mu? Ha? Bir tane hediye ister misiniz? Biz üçümüz sizi süsleyelim mi? Bizim için mi yerlerde süründünüz? Nesiniz siz, hâlâ bilmiyor musunuz?

BABUSCH: Sakin olun!

GARSON *(öne çıkar)*: Orduda mıydınız?

MURK: Yo. Ben, sizin kahramanlıklarınızı ödeyecek olan kişilerdenim. Silindir bozuldu.

BABUSCH: Hikâye anlatmayın! Bu, iğrenç! Sonuçta yine de kazandınız, değil mi? Çizmelerinizi işe karıştırmayın!

BALICKE: Bakın işte, bütün mesele bu. İşin püf noktası burası. Hikâye değil bu. Gerçekçi politika[41] bu. Bizim Almanya'da eksik olan bu. Çok basit. Bir kadını geçindirecek imkânınız var mı? Yoksa parmaklarınızın arasında yüzgeç mi var?

BAYAN BALICKE: Duyuyor musun, Anna? Hiçbir şeyi yok!

MURK: Eğer anası varsa anasıyla evleneyim. *(Yerinden fırlar.)* Bu, sıradan bir sahtekâr.

GARSON *(Kragler'e)*: Bir şey söyleyin! Konuşsanıza!

KRAGLER *(ayağa kalkar, titreyerek Anna'ya)*: Ne diyeceğimi bilmiyorum. Henüz normal bir kişiyken sokaklara taş döşemek için hep şnaps içmek zorundaydık, çoğu kez sadece günbatımını görürdük, bu çok önemli, çünkü o zamanlar nisanda seninle çalılıklara uzanmıştım. Bunu başkalarına da söyledim. Ama hepsi sinekler gibi düşüp öldü.

ANNA: Atlar gibi, değil mi?

KRAGLER: Çünkü hava çok sıcaktı ve sürekli içilirdi. Ama neden sana sürekli günbatımını anlatıyorum ki, istediğim bu değildi, bilmiyorum...

ANNA: Hep beni mi düşündün?

BAYAN BALICKE: Duyuyor musun, nasıl konuşuyor? Tıpkı çocuk gibi! Dinleyince onun adına utanıyor insan!

MURK: Bana çizmelerinizi satmaz mısınız? Ordu müzesine. Kırk mark teklif ediyorum.

BABUSCH: Devam edin, Kragler. En doğrusu bu.

KRAGLER: Artık gömleğimiz de kalmamıştı. Bu en kötüsüydü, inan bana. En kötüsünün bu olabilmesi sence mümkün mü?

ANNA: Seni dinliyorlar, Andree!

MURK: O halde altmış mark teklif ediyorum. Satın!

KRAGLER: Evet, şimdi benden utanıyor musun? Çünkü sirkteymiş gibi duvarda dikilirler ve fil korkudan işer, değil mi? Yine de bildikleri hiçbir şey yoktur!

MURK: Seksen mark!

KRAGLER: Korsan değilim ben. Kızıl aydan bana ne! Sadece gözlerimi açamıyorum. Bir et parçasıyım ve üstümde temiz bir gömleğim var. Hortlak değilim ki!

MURK *(ayağa fırlar)*: Pekâlâ, yüz mark!

MARIE: İnsanlığınızdan utanın!

MURK: Şimdi bu domuz, eski çizmelerini bana yüz marka bırakmak istemiyor!

KRAGLER: Anna, orada bir şey konuşuyor. Ne sesi bu?

MURK: Güneş çarpmış ya sizi! Tek başınıza dışarı çıkabiliyor musunuz?

KRAGLER: Anna, bak diyor ki çiğnememek gerekirmiş.

MURK: Yüzünüz görünüyor mu şimdi?

KRAGLER: Anna, sevgili Tanrı yaptı onu!

MURK: Bu siz misiniz? Asıl istediğiniz nedir sizin? Çünkü siz bir cesetsiniz! Kokmaya başlamışsınız bile! *(Burnunu tutar.)* Temizlik duygunuz yok mu sizin? Afrika güneşi yuttunuz diye mişkana[42] mı konmak istiyorsunuz? Ben çalıştım! Çizmelerim kan dolana kadar didindim! Ellerime bakın! Kendinizi

dövdürdüğünüz için sempati topluyorsunuz. Sizi ben dövmedim! Siz bir kahramansınız, bense bir işçiyim! Ve bu da benim nişanlım.

BABUSCH: Ama otururken de öyle, Murk! Otururken de bir işçisiniz! Kragler, eğer insanlık kıçının üstüne daha fazla otursaydı dünya tarihi daha başka olurdu!

KRAGLER: Onda görebildiğim hiçbir şey yok. Üzerine edepsiz şeyler yazılmış hela duvarı gibi o! Onun elinden bir şey gelmez! Anna, seviyor musun bunu, seviyor musun?

ANNA *güler ve içer.*

BABUSCH: Bu, atardamarla savuşturuyor demektir, Kragler!

KRAGLER: Tiksintiden meme ucunu ısırmak demek bu! Yüzü ham fındık gibi yemyeşil olmuş bu adamı mı seviyorsun? Onun için bana yol mu vereceksin? İngiliz kumaşından takım elbisesi var, göğsüne kâğıt tıkıştırmış ve çizmeleri kanlı. Benimse sadece güve yeniği eski takım elbisem var. Takım elbisem yüzünden benimle evlenemeyeceğini söyle, söylesene hadi! Bunu tercih ederim!

BABUSCH: Otursanıza! Kahretsin! Tamam işte! Yine başlıyoruz!

MARIE *(el çırpar)*: Bu o! Benimle dans ederken diziyle karnıma öyle vurmuştu ki utanmıştım!

MURK: Sus! Böyle görünüyorsun! Çizmenin koncunda, Afrika'da beynin sulandı diye gırtlağımı kesecek bir bıçağın yok mu? Çek bıçağı, artık burama geldi, kes gırtlağımı!

BAYAN BALICKE: Anna, bunları nasıl dinliyorsun?

BALICKE: Garson, bana dört bardak kirş getirin! Artık hiçbir şey umurumda değil.

MURK: Sakın bıçağı çekmeye kalkmayın! Kendinize gelin, burada kahramanlık taslamayın! Hapse girersiniz!

MARIE: Orduda mıydınız?

MURK *(öfkeyle Marie'ye bir bardak fırlatır)*: Neden orada değildin?

KRAGLER: Şimdi geldim.

MURK: Sana seslenen olmadı!

KRAGLER: Şimdi buradayım!

MURK: Domuz!

ANNA: Sessiz ol sadece.

KRAGLER *eğilir.*

MURK: Haydut!

KRAGLER *(alçak sesle)*: Hırsız!

MURK: Hortlak!

KRAGLER: Sakının kendinizi!

MURK: Siz bıçağınızı kollayın! Kaşındırıyor mu? Hortlak? Hortlak! Hortlak!

MARIE: Sizi domuz! Sizi domuz!

KRAGLER: Anna! Anna! Ben ne yapayım? Cesetlerle dolu denizin üzerinde sersemliyorum: Beni boğmuyor. Karanlık hayvan vagonlarında güneye doğru yol alırken: Bana bir şey olmaz. Ateşli sobada yanarken: Ben daha kızgın yanıyorum. Biri güneşte çıldırıyor: O ben değilim. İki kişi su çukuruna düşüyor: Ben uyumaya devam ediyorum. Zencileri vuruyorum. Ot yiyorum. Bir hayaletim ben.

(O sırada garson koşarak pencereyi açar. Müzik ansızın kesilir, heyecanlı bağrışmalar duyulur: Geliyorlar! Susun! Garson mumları söndürür. Sonra dışarıdan giderek yükselen sert ayak sesleri duyulur. Yuhalamalar. Islıklar. Şarkı söyleyenler. Davul sesleri. Ayak sesleri ve yuhalamalar devam eder.)

BİR ADAM *(sol tarafta kapıdan içeri girer)*: Hanımlar, beyler, lütfen sessiz olun, sizden lokali terk etmemenizi rica ediyoruz. Kargaşa çıktı. Gazeteler Semti'nde çatışmalar var.[43] Durum hâlâ belirsiz.

BALICKE *(yavaşça yerine oturur)*: Spartaküs! Sizin dostlarınız, Bay Andreas Kragler! Sizin karanlık hempalarınız! Gazeteler Semti'nde haykıran, kahvelerde ıslık çalan yoldaşlarınız. Cinayet ve kundaklama kokanlar. Hayvanlar! *(Sessizlik.)* Hayvan! Hayvan! Hayvan! Neden hayvan olduğunuzu soran kim? Et yiyorsunuz! Sizler yok edilmelisiniz!

GARSON: Yok edecek olanlar sizlersiniz! Sizi yağ bağlamışlar sürüsü!

MURK: Bıçağınız nerede? Çeksene!

MARIE *(garsonla birlikte onun üzerine yürür)*: Susacak mısın sen?

GARSON: İnsanca değil bu! Hayvan bu!

MURK: Perdeleri kapat! Hortlak!

GARSON: Kendi ellerimizle yaptığımız, ardında sizin kiraz rakılarınızı midenize yuvarladığınız duvarın önüne mi dizileceğiz?

KRAGLER: Bu elim, bu da atardamarım. Kesin hadi! Öldüğümde zaten kanayacak.

MURK: Hortlak! Hortlak! Nesin sen sahi? Afrika derisine büründün diye, sokakta davul çalıyorsun diye, Gazeteler Semti'nde böğürüyorsun diye korkudan sinecek miyim? Ne yapayım Afrika'ya gittiysen? Afrika'da değildim diye ben ne yapayım?

GARSON: Kadınını geri almalı o! Bu insanca değil!

BAYAN BALICKE *(Anna'nın önünde, öfkeyle)*: Hepsi hasta bunların! Hepsinin bir sorunu var! Frengi! Frengi! Hepsi frengili!

BABUSCH *(sopayla masaya vurur)*: Fıçıyı parçalar bu!

BAYAN BALICKE: Çocuğumu rahat bıraksana sen! Onu rahat bırakacak mısın! Sırtlan seni! Seni domuz seni!

ANNA: Andree, istemiyorum! Beni mahvediyorsunuz!

MARIE: Domuz olan sensin!

GARSON: İnsanca değil bu. Bir adalet olmalı.

BAYAN BALICKE: Kes sesini, uşak, sen de! Kirş istiyorum, alçak, duydun mu! Kovulacaksın!

GARSON: İnsanca olan bu! Bu hepimizi ilgilendirir! Ne olursa olsun kadınını...

KRAGLER: Defol git! Yetti artık! İnsanca olan neymiş! Bu sarhoş karı ne istiyor? Ben yalnızdım ve kadınımı istiyorum. Bu sulugöz başmeleğin istediği ne? Yarım kilo kahveye kızının bel altı için pazarlık mı yapacaksın? Anna'yı benden kancayla çekip koparırsanız sadece onu parçalamış olursunuz!

GARSON: Parçalarsınız onu!

MARIE: Evet, yarım kilo kahve gibi!

BALICKE: Ve beş kuruşu bile yok!

BABUSCH: Dişlerini dağıtırsınız ama hepsini yüzünüze tükürür!

MURK *(Anna'ya)*: Ne bu, tükürülmüş süt gibi bakıyorsun ve seni gözleriyle yalamasına izin veriyorsun! Yüzünde ısırgan otuna işemişsin gibi bir ifadeyle?!

BALICKE: Nişanlın hakkında böyle konuşuyorsun demek!

MURK: Nişanlı mı! Bu mu? Bu mu benim nişanlım? Çoktan bozmadı mı nişanı? Adam yine geri dönmedi mi? Seviyor musun onu? Ham fındık suratlı kaybolup gitti mi? Afrika kalçaları seni kaşındırıyor mu? Rüzgâr o yandan mı esiyor?

BABUSCH: Bunları bir sandalyede otururken söylemeyecektiniz!

ANNA *(Kragler'e gittikçe daha fazla yaklaşarak Murk'a nefretle bakar. Alçak sesle)*: Sarhoşsun sen.

MURK *(Anna'yı kendine çeker)*: Yüzünü göster! Dişlerini göster! Fahişe!

KRAGLER *(Murk'u olduğu gibi havaya kaldırır, bardakların altında masa şıngırdar, Marie sürekli alkışlar)*: Ayakta pek sağlam duramıyorsunuz. Dışarı çıkıp kusun! Çok fazla içmişsiniz. Yoksa yere yığılacaksınız. *(Onu iter.)*

MARIE: Yapıştır ona, ah, yapıştır bir tane!

KRAGLER: Bırak onu! Bana gel, Anna! Seni şimdi istiyorum! Çizmelerimi satın almak istedi ama ben üniformamı çıkarıyorum. Buz gibi yağmur içime işledi, öyle ki tenim kızardı, güneşte patlayacak. Torbam boş, tek kuruşum yok, seni istiyorum, güzel değilim. Şimdiye kadar hep çok korktum ama şimdi içiyorum. *(İçer.)* Gidelim o zaman. Gel!

MURK *(büsbütün yıkılmış halde, omuzları çökük, neredeyse sakin bir sesle Kragler'e)*: İçmeyin! Henüz her şeyi bilmiyorsunuz! Bırakın artık. Sarhoştum. Ama her şeyi bilmiyorsunuz henüz. *(Tamamen ayık)*: Anna söyle ona! Ne yapacaksın? Bu halinle?

KRAGLER *(onu dinlemez)*: Korkma, Anna! *(Kirşle birlikte)*: Sana bir şey olmayacak. Korkma! Evleneceğiz. Durumum her zaman iyiydi.

GARSON: Bravo!

BAYAN BALICKE: Seni alçak!

KRAGLER: Vicdanı olanın çatısına kuşlar pisler! Sabırlı olan sonunda akbabalara yem olur. Her şey anlamsız.

ANNA *(bir anda kaçıp gitmek ister, masanın üstüne düşer)*: Andree! Yardım et bana! Yardım et, Andree!

MARIE: Neyiniz var? Ne oldu?

KRAGLER *(şaşırmış, Anna'ya bakar)*: Ne oldu?

ANNA: Andree, bilmiyorum. Öyle perişanım ki, Andree. Sana hiçbir şey söyleyemem, sen de sormamalısın. *(Başını kaldırıp bakar.)* Ben senin olamam. Tanrı biliyor. *(Kragler bardağı elinden düşürür.)* Senden gitmeni rica ediyorum, Andree.

(Sessizlik. Yan odadan biraz önceki adamın sorusu duyulur: "Neler oluyor?" Garson soldaki kapıdan dışarıya doğru seslenerek ona cevap verir.)

GARSON: Afrika'dan gelen timsah derili âşık dört yıl beklemiş, nişanlısının zambağı da şimdi hâlâ elinde. Ama düğmeli çizmeleri olan öteki âşık, nişanlısını bırakmıyor, zambağı hâlâ elinde olan nişanlı ise hangi yöne gideceğini bilemiyor.

SES: Bu kadar mı?

GARSON: Gazeteler Semti'ndeki devrim de önemli, sonra nişanlı kızın dört yıl boyunca beklediği Afrikalı sevgilisinin bilmediği bir de sırrı var. Durum hâlâ belirsiz.

SES: Hâlâ bir karar verilmedi mi?

GARSON: Henüz tamamen belirsiz.

BALICKE: Garson, kim bu ayaktakımı? Şarabımızı bu serserilerin arasında mı içeceğiz? *(Kragler'e dönerek)*: Şimdi duydunuz mu? Tatmin oldunuz mu? Kapayın çenenizi! Güneş kızgındı, değil mi? Afrika bunun içindir! Coğrafya kitabında bile var. Peki, siz bir kahraman mıydınız? Tarih kitabında yazacaktır. Ama asıl kitapta hiçbir şey yazmaz. Bu yüzden kahraman yine Afrika'ya dönsün. Nokta. Garson! Şunu dışarı götürün!

(Garson ağır adımlarla sarsakça yürüyen Kragler'i yanı sıra çekeleyerek götürür. Ama solunda fahişe Marie yürümektedir.)

BALICKE: Maskaralık bu! *(Ortam fazla sessiz olduğu için Kragler'in ardından bağırır)*: Et mi istiyordunuz? Bu et mezadı değil! Kızıl ayınızı toplayın ve şempanzelerinize bir şarkı söyleyin. Hurma ağaçlarınızdan bana ne! Aslında sadece bir romandan çıkıp gelmişsiniz. Doğum belgeniz nerede?

(Kragler dışarı çıkarılır.)

BAYAN BALICKE: Ağla da rahatla! Ama neyin var senin? Kirşle kafayı çekip sarhoş mu olacaksın?

BALICKE: Yüzü ne hale geldi böyle? Düpedüz kâğıt!

BAYAN BALICKE: Hayır, çocuğa bir baksana! Bunu nasıl söylersin, olur şey değil!

ANNA *masanın arkasında, elinde bardakla, neredeyse perdelerin içinde öfkeli bir yüzle, sessizce oturmaktadır.*

MURK *(ona yaklaşır, bardağı koklar)*: Karabiber! Pöh! *(Anna küçümsercesine bardağı ondan alır.)* Öyle mi?! Kahretsin, karabiberle ne yapıyorsun? Bir de sıcak su küvetine[44] gir istersen, ha? Seni küvetin içine bastırmak gerek. Tüh sana aptal karı! *(Tükürür ve bardağı yere fırlatır.)*

ANNA *gülümser.*

(Makineli tüfek sesleri duyulur.)

BABUSCH *(pencerede)*: İşte başladı. Kitleler ayaklanıyor. Spartaküs ayağa kalkıyor. Cinayetler sürüyor.

(Herkes dimdik ayakta, dışarıya kulak verir.)

ÜÇÜNCÜ PERDE

VALKÜRLERİN YOLCULUĞU[45]

Banliyöye giden yol.

Sol üstten sağ alta, kırmızı tuğladan kışla duvarı. Arkada, yıldızların zayıf ışığında şehir. Gece. Rüzgâr.

MARIE: Nereye koşuyorsun böyle?

KRAGLER *(beresiz, yakası kalkık, elleri pantolon ceplerinde, ıslık çalarak içeri girmiştir)*: Bu kızıl hurma da ne?

MARIE: Öyle koşmasana!

KRAGLER: Yetişemiyor musun?

MARIE: Yoksa biri mi kovalıyor seni?

KRAGLER: Yatmak mı istiyorsun? Odan nerede?

MARIE: Ama bu hoş değil.

KRAGLER: Evet. *(Devam etmek ister.)*

MARIE: Ciğerlerim ağzımda.

KRAGLER: Köpek gibi peşimden mi geleceksin?

MARIE: Ama karın?

KRAGLER: Şşşt! Silindi o! Yıkanıp gitti! Üzeri çizildi!

MARIE: Peki, yarın sabaha kadar ne yapacaksın?

KRAGLER: Tanrım, uyku var. İçki var. Tütün var. Bıçak var.

MARIE: Aziz Meryem...

KRAGLER: Sakin ol, böyle bağırman hoşuma gitmiyor, tütün de var. Ne istersin? Seni eğlendirecekse gülmeyi deneyebilirim. Söylesene, konfirmasyon töreninden[46] önce seni merdivene mi yatırdılar? Çiz üstünü! Tütün içer misin? *(Güler.)* Aşağı inelim!

MARIE: Aşağıdakiler bu gece şnaps içinde yüzüyorlar.

KRAGLER: Belki bize ihtiyaçları olur!

(Birlikte çıkarlar. Rüzgâr. Aynı yönde iki adam.)

BİRİ: Bence burada yapalım.

DİĞERİ: Aşağıda da yapabilir miydik, kim bilir...

(Su dökerler.)

BİRİ: Esaslı davul çalıyorlar.

DİĞERİ: Kahretsin! Bizim mahallelerde!

BİRİ: İçkiye metil karıştırdıkları yerde![47]

DİĞERİ: Sırf ay bile insanı deli edecek!

BİRİ: El altından sahte tütün satıyorlarsa!

DİĞERİ: Evet, ben de sahte tütün sattım ama onlar insanları fare deliklerine tıktılar!

BİRİ: Onlara ne yararı olacaksa!

DİĞERİ: Tek başıma asılmayacağım!

BİRİ: Başınız mı dönüyor?

DİĞERİ: Sizin soluğunuz kesilmiyor mu?

BİRİ: Kokusunu alıyorsunuz zaten!

DİĞERİ: Ah Tanrım!

BİRİ: O melon şapkanızla yırtarsanız iyi iş doğrusu!

DİĞERİ: Sizin de melon şapkanız var.

BİRİ: Ama tepesi içe göçük, dostum.

DİĞERİ: Ben de içine göçürtürüm.

BİRİ: Kolalı yakanız sabunlanmış ipten daha berbat.

DİĞERİ: Yakamı terle ıslatırım ama sizin düğmeli çizmeleriniz var!

BİRİ: Sizin de göbeğiniz!

DİĞERİ: Sesinize ne demeli!

BİRİ: Ya sizin bakışlarınız! Yürüyüşünüz! Davranışlarınız!

DİĞERİ: Evet, bunlar beni ipe götürür ama sizde de ortaokul eğitimi almış bir surat var!

BİRİ: Merminin delip geçtiği sakat bir kulağım var benim, beyefendi.

DİĞERİ: Tüh!

(Birlikte çıkarlar. Rüzgâr. Bu kez soldan bütün Valkür yolcuları görünür: Anna kaçar gibidir. Yanında fraklı ama şapkasız, sarhoş numarası yapan, Picadillybar'ın garsonu Manke vardır. Sarhoş, yüzü solgun ve şişkin Murk'u sürükleyen Babusch arkalarından gelir.)

MANKE: Aklınız almıyor mu? Gitti o. Uçtu! Belki de varoşlar onu yuttu bile! Her yandan ateş ediyorlar, Gazeteler Semti'nde türlü türlü şeyler oluyor, özellikle bu gece vurulabilir de. *(Sarhoş gibi, Anna'yı ikna etmeye çalışarak)*: Ateş edildiğinde insan koşarak paçayı kurtarabilir ama kaçamayabilir de. Ne olursa olsun bir saat içinde artık hiç kimse onu bulamaz. Sudaki kâğıt gibi çözülüp gider. Kafasında ay var. Her davulun peşinden gidiyor. Gidin! Kurtarın onu, sevgilinizdi sizin, hayır, hâlâ sevgiliniz.

BABUSCH *(Anna'nın önüne atılır)*: Kesin şu Valkür yolculuğunu! Nereye gidiyorsunuz? Hava soğuk, rüzgâr da var, kapağı bir meyhaneye atmıştır o. *(Garsonu taklit eder.)* Dört yıldır beklemişti ya! Ama şimdi artık kimse onu bulamıyor.

MURK: Hiç kimse. Bir kişi bile. *(Bir taşın üstüne oturur.)*

BABUSCH: Şuna bakın hele! Şimdi sarhoş ama daha önce düğmeli çizmeleriyle ortalıkta salınıyordu. Her neyse, dinleyin, şimdi üşüyor ve ne yapacağını pek bilmez durumda. Burada böylece bırakılamaz.

MANKE: Bana ne! Bir palto hediye edin ona! Zaman kaybetmeyin! Adam dört yıl beklemiş, şimdi şu süzülen bulutlardan daha hızlı koşuyordur! Şu esen rüzgârdan daha hızlıdır!

MURK *(kayıtsız)*: Punçta boya vardı. Ve şimdi, tam da her şey hazırken! Çamaşır toplandı, odalar kiralandı. Yanıma gelin, Bab!

MANKE: Lut'un karısı[48] gibi ne duruyorsunuz orada? Burası Gomora değil! Sarhoşluğun sefilliği mi sizi etkileyen? Aksini yapabilir misiniz? Çamaşırlar mı? Şu sarhoş paket mi? O yüzden mi bulutlar gölgede kaldı?

BABUSCH: Bundan size ne? Bulutlardan size ne? Garsonsunuz siz!

MANKE: Bana ne mi? İnsan bir alçaklık karşısında kayıtsız kaldığında yıldızlar yörüngesinden çıkar! *(Boğazını tutar.)* Ben de kovulacağım! Bu benim de gırtlağımı sıkıyor! Bir insan çok korkuyorsa bencil olmamalı.

BABUSCH: Ne diyorsunuz siz? Korku mu? Neredeymiş o? Ben söyleyeyim size: Gün doğmadan Gazeteler Semti'nde bir şeyler boğalar gibi böğürecek, o zaman deliler gibi korkan o olacak. Gençliğini bilirim onun.

MANKE: Glubb'un meyhanesinde sefil bir halde ölecek. Şansı varsa kurşuna dizerler!

BABUSCH: O, meyhaneyi yeğler! Ya da hepsine haddini bildirecektir, sabaha karşı Gazeteler Semti'nde şamata duyarsanız ve gece davullar çalarsa bilin ki bu odur!

MURK *(ayağa kalkmıştır, sızlanır)*: Beni rüzgârda ne diye çekiştirip duruyorsun? Berbat haldeyim. Nereye gidiyorsun? Ne oldu? Sana ihtiyacım var. Çamaşır meselesi değil.

ANNA: Yapamam.

MURK: Halimi görmüyor musun?

ANNA: Evet.

MURK: Artık ayaklarımın üstünde doğru dürüst duramıyorum.

ANNA: Otur! Bir tek sen değilsin! Harekât başlıyor. Baba felç geçiriyor. Sarhoş kanguru ağlıyor. Ama kızları aşağıya, Gazeteler Semti'ne gidiyor. Onu dört yıl beklemiş olan sevgilisine.

MURK *(biraz daha ayılmıştır)*: Çamaşırlar satın alındı, daire kiralandı. Nereye gidiyorsun şimdi?

MANKE: Ayaktakımının ıslığını duyuyor musunuz? Nereye mi gidiyor? Cevabını verelim: Küçük, yapış yapış pis evlere gidiyoruz. Biliyor musunuz, tükürük içindeki merdivenlerde kayıverir insan. Harap olmuş kapkara odaların içinde rüzgâr uğuldar.

ANNA: Oraya gideceğim.

MANKE: Pes etmeyeceğiz. İçine yağmur işleyen eski yataklarda nasıl ısınır insan, rüzgâr ıslık çalarken? Belki orası daha beterdir! Gidin oraya! Orada kaybolur insan. Bugün davulların çaldığı evler onlar. Şunun gibi gömleksiz paketlerle tıklım tıklım dolu içleri. Hepsi yirmi yıl ya da otuz yıl sürer, ki bunlar bu dünyadaki son yıllardır, onları saymazsınız ama yine de ruhunuz orada her yerden daha huzurlu hissedecektir.

MURK: Düğünü baban ve annen yapacak.

ANNA: Yapamam.

MURK: Çamaşırların yanında. Mobilyalar da odalara çoktan yerleşti.

MANKE: Çamaşırlar katlandı ama nişanlı gelmiyor.

ANNA: Çamaşırlarım satın alındı, hepsini tek tek dolaba yerleştirdim ama şimdi onlara ihtiyacım yok. Oda kiralandı, perdeler asıldı, duvar kâğıdı bile eksik değil. Ama dört yıl beklemiş olan kişi geldi.

MURK: Sırtında temiz bir gömleği bile olmayan...

MANKE: Derisi timsahınki gibi olan!

MURK: Öylesine değiştiği için tanıyamadığın o kişi.

MANKE: Ama adam geldiğinde zambak hâlâ nişanlının elindeydi.

ANNA: Ayakkabısız, sadece üniforması olan kişi geldi, üniformasında da güveler var.

MANKE: Ve varoşlar yutuyor onu! Meyhane onu bekliyor! Gece! Sefalet! Dışlanma! Kurtarın onu!

BABUSCH: Ve tüm bunlar oyun: Melek liman meyhanelerinde!

MANKE: Evet, melek!

MURK: Sen de aşağı mı gitmek istiyorsun? Varoşlara, karanlığın içine, hiçliğe mi?

ANNA: Evet, hiçliğe gitmek istiyorum.

MURK: İçki sarhoşluğundan başka bir şey değil! Gazetelerdeki tefrika romanlardan farksız! Geçen kış yağan kardan başka bir şey değil!

ANNA: O kadar...

MANKE: İşte bu: O kadar! Şimdi biliyor artık: Hiçlik için!

MURK: Peki, sana engel olacak hiçbir şey yok mu?
ANNA: Bildiğim hiçbir şey yok.
MURK: Hiçbir şey mi? "Zambak" da mı? Artık hiçbir rüzgâr sana esmese de, tümüyle dibe batmış olsan da hâlâ "öteki"ni düşünmek istemez misin?
ANNA: Hayır, artık istemem.
MURK: "Öteki"ni istemiyorsun, öyle mi?
ANNA: Tuzak bu!
MURK: Peki, seni tutmuyor mu?
ANNA: Şimdi serbest!
MURK: Çocuğun da mı fark etmiyor senin için?
ANNA: Etmiyor.
MURK: O üniformasız geldi diye mi?
ANNA: Onu tanıyamadım!
MURK: Zaten artık o değil ki! Onu tanıyamadın!
ANNA: Bir hayvan parçası gibi orta yerde durdu.
MURK: Onun işini bitirdik! Tepeden tırnağa!
ANNA: Bir hayvanmış gibi ona vurdunuz!
MURK: İhtiyar bir kadın gibi ağladı!
ANNA: Kadın gibi ağladı.
MURK: Sonra da çekip gitti, seni ortada bıraktı!
ANNA: Gitti ve beni ortada bıraktı!
MURK: İşi bitmişti onun, büsbütün tükenmişti.
ANNA: İşi bitmişti!
MURK: Çekip gitti...
ANNA: Ama bitip tükenmiş halde çekip giderken...
MURK: Hiçbir şeyi kalmamıştı. Hiçbir şeyi!
ANNA: Ardında bir girdap vardı, küçük bir çekim, çok güçlüydü, her şeyden daha güçlüydü ve şimdi çekip gidiyorum, geliyorum şimdi, artık aramızda her şey bitti, onunla benim aramda. Çünkü gitti o, nereye gitti? Nerede olduğunu Tanrı biliyor mudur acaba? Bu kocaman dünyanın neresinde? *(Uysalca Murk'a bakar, alçak sesle konuşur)*: Barınıza dönün, size teşekkür ederim, onu da oraya götürün! Sarhoş o. Ama siz, Bab, siz benimle gelin! *(Sağa doğru yürür.)*

MURK *(haykırarak)*: Nereye gidiyor o? Rüzgâra gidiyor, ben böyle sarhoşken. Artık ellerimi göremiyorum, o ise çekip gidiyor!

BABUSCH: Tanrım, şimdi anlıyorum! Demek gölette balık tutuyoruz? Ama şimdi Valkür yolculuğu boşa gidiyor, evlat. Şimdi hortlak gölü hikâyesi son derece ciddiye bindi.

MANKE: Âşık çoktan yok oldu ama sevgili, aşkın kanatlarıyla peşinden uçuyor. Kahraman devrildi fakat göğe yükseliş çoktan hazır.

BABUSCH: Ama âşık sevdiğini kaldırım taşına nakşedip cehennem yolculuğuna çıkmayı yeğleyecektir. Ah, siz romantik ekol yok musunuz!

MANKE: Varoşlara koşturan onu çoktan unuttu bile. Uzakta beyaz bir yelken gibi görünüyor hâlâ, tıpkı bir fikir, bir son dörtlük, suyun üstünde uçan sarhoş bir kuğu gibi...

BABUSCH: Bu sarhoş ot ne olacak burada?

MURK: Burada kalıyorum ben. Hava soğuk. Soğuk olunca gelir o. Siz hiçbir şey bilmiyorsunuz. Çünkü diğerini bilmiyorsunuz. Bırakın gitsin! O herif iki kadını birden almaz! Birini bırakmış, şimdi ikisi birden onun peşinde. *(Güler.)*

BABUSCH: Onu eve götürün, ruhunuzun selameti için yapın bunu! Kız şimdi şiirin son dörtlüğü gibi kaybolup gitti. *(Zoraki adımlarla Anna'nın ardından gider.)*

MANKE *(Murk'u ayağa kaldırır, bir kez daha iki kolunu kocaman açar)*: Varoşlar yutar onu. Birbirlerini bulabilecekler mi?

DÖRDÜNCÜ PERDE

ŞNAPS DANSI

Küçük bir meyhane.
Beyazlara bürünmüş şnaps imalatçısı Glubb gitarıyla Ölü Askerin Ağıdı'nı[49] *söyler. Laar ve esmer, sarhoş bir adam gözlerini ona dikmiştir. Bulltrotter adında kısa boylu, dört köşe bir adam gazete okur. Garson Manke, fahişe Auguste ile birlikte içki içer, herkes tütün tüttürmektedir.*

BULLTROTTER: Ben ölü asker değil, şnaps istiyorum, gazete okumak istiyorum, ayrıca şnapsa ihtiyacım var, yoksa sizi anlayamam, lanet olsun!
GLUBB *(buz gibi bir sesle)*: Rahat değil misiniz?
BULLTROTTER: Evet ama şimdi devrim var.
GLUBB: Ne diye? Meyhanemde ayaktakımı Lazarus'la[50] oturmuş, şarkı söylüyor.
SARHOŞ: Ben ayaktakımıyım, sen de Lazarus'sun.
BABUSCH *(pencerede)*: Buraya hiç topçu gelmedi mi?
GLUBB *(şnaps koyar)*: Hayır, gelmedi.
BABUSCH *(geriye konuşur)*: Buraya gelmemiş.
GLUBB: Öyle biri mi gelecekti?
BABUSCH *omuz silker.*
GLUBB: Gelirse ona bir şey diyeyim mi?
BABUSCH *(Anna'ya bakar, beriki başını iki yana sallar)*: Hayır, biz tekrar geliriz.
(Birlikte çıkarlar.)
MANKE: Bir şey talep ederlerse bu şnapstır, bir şey paylaşırlarsa bu yataktır, bir şey yaparlarsa bu çocuktur. Sevgili Tanrım! İçki midelerindeyse eğer, sevgili kuğum,[51] soluk yüzleri, titrek dizleriyle, *(Taklidini yapar.)* burunları yağmurun olduğu yerde, gülle yağmurunun olduğu yerde, havadadır, sevgili kuğum. Ellerinde latalarla, parmaklarına bir şey yapışmış gibi bir hisle, evlat!
BULLTROTTER: Özgürlük! Yer! Hava! *(Ceketini ve yakalığını çıkarır.)*

GLUBB: Polis gömlekle içmeyi yasakladı.

BULLTROTTER: Gericilik.

MANKE: Burjuvalar, Marseillaise'i prova ediyorlar, dört sesli ve tremoloyla!*

BULLTROTTER *(ona doğru bir gazete fırlatır)*: Elma, beygirin fazla uzağına düşmez.[52] *(Birbirlerine gazete fırlatırlar.)* Özgürlük!

MANKE: Özgürlük! O zaman adam temiz gömlek manşetleriyle tuvalet mi temizleyecek?

GLUBB: Ahşaptan yapılma mermeri bozuyorsunuz.

AUGUSTE: Ah, bu mu senin görüşün? Beyaz manşetliler tuvalet temizlemesin mi?

BULLTROTTER: Kurşuna dizmeli seni, delikanlı!

AUGUSTE: O zaman beyaz manşetliler kıçlarını da bağlasınlar bir zahmet.

MANKE: Çok kabasın, Auguste.

AUGUSTE: Ah, utanın, domuzlar, siz manşetliler, bağırsaklarınızı deşip lamba direğine asmalı sizi.[53] Hanımların olduğu yerde ayaklarınızı indirin. Sizin terli ayaklarınızı mı koklayacağım, serseriler!

GLUBB: Onun manşetleri beyaz değil ki.

SARHOŞ: Ne oluyor, bu sarsıntı da ne?

MANKE: Toplar!

SARHOŞ *(soluk yüzüyle diğerlerine sırıtır)*: Bu şangırdayan da ne böyle?

(Glubb koşarak pencereyi açar, sokaktan gelen top sesleri duyulur. Hepsi pencereye gider.)

BULLTROTTER: Ayaklanma! Grev! Devrim!

AUGUSTE: Aziz Meryem, nereye gidiyorlar?

GLUBB: Nereye olacak, Gazeteler Semti'ne! Gazete okuru bunlar! *(Pencereyi kapatır.)*

BULLTROTTER: Ama nasıl bir rüzgâr bu?

AUGUSTE: Aziz Meryem, kapıda duran kim?

KRAGLER *sarhoş gibi sallanır, topuklarının üstünde yaylanarak kapıda durur.*

BULLTROTTER: Bu çok iyi işte. Üstünde topçu üniforması var.

---

* Telli çalgılarda tek bir tonun hızlı tekrarlarla çalınması –çn.

MANKE: İlginç bir durum. Büyük abdestiniz var herhalde?
AUGUSTE: Toplarla geldiğine göre kimsin sen?
KRAGLER *(kötü niyetli bir ifadeyle sırıtarak)*: Hiç kimse!
AUGUSTE *(onu kurular)*: Boynundan aşağı terler sızıyor!
MANKE *(yan yan ona yaklaşır)*: Pekâlâ, ne haltlar karıştırdın, delikanlı? Bu yüzleri tanırım. Bir meyhane hikâyesi mi, ha?
AUGUSTE: Böyle mi koştun?
MARIE: Dört yıl beklediği sevgilisini elinden aldılar. Hepsi Picadillybar'a gitti, o da Picadillybar'a kadar bütün yol boyunca faytonun arkasından koşturdu.
SARHOŞ: Bir dana gibi ha? Yani hikâye bu?!
AUGUSTE: Kız romantik mi?
KRAGLER: Bildiğim biri yok.
BULLTROTTER: Siz de onunla mısınız? Onun kadını mısınız?
MARIE: Ben sadece onunla birlikte koştum.
MANKE: Niye dana gibi koşuyorsun?
SARHOŞ: İshal misin sen?
KRAGLER: Hayır, ishal değilim.
SARHOŞ: Acaba hikâye bu mu?
BULLTROTTER: Hikâye de ne demek?
SARHOŞ: Yoksa İncil öğretisi mi? İçki verin ona, tütün de içsin, o zaman anlatır. *(Kapı kapalıdır, Kragler duvarın önünde durur, diğerleri tütün içerken onun ağzına bakarlar, sadece Glubb bardakları temizler.)*
SARHOŞ: Kapıyı kapalı tutun. Bu sadece rüzgâr, birader. Ama önünde tahta var. Tahta var önünde.
KRAGLER *(sesinde acı bir alayla, övünerek)*: Afrika'daydım... Orası çok güneşli. Zencileri öldürdük orada, erkekleri ve ... öyle işte. Yol da döşedik. Hayvan vagonlarıyla aşağı inerdik.
MANKE: Esir miydin?
MARIE: Evet, üstelik kayıptı.
AUGUSTE: Bir de kayıp mıydı?
MARIE: Ve esirdi.
AUGUSTE: Afrika'yı anlat biraz!

KRAGLER: Evet, Afrika. *(Sessizlik.)* Güneş kafamızı hurma gibi kavururdu, beynimiz hurma gibiydi, zencilere ateş ederdik, hep karınlarına; yol döşerdik, kafamda sinek vardı, dostlar, çünkü hiç beynim kalmamıştı, hep kafama vururlardı.

BULLTROTTER: Çok heyecanlı bir hikâye bu! İyi uydurulmuş. İçmene bak sen! Daha önce ne olmuştu?

KRAGLER: Daha önce mi? Bir balçık çukurunda yattım. Pis su içindeki yılan gibi. Su pompalıyorduk. Zamanı kollardık. Geçmek bilmezdi. Sonra gözümüzü gökyüzüne dikerdik, şemsiye kadar bir gök parçası, hep çamur birikintisi gibi koyuydu ama ne olursa olsun suya düşkündük çünkü mezarlar hep doluydu. *(İçer.)*

GLUBB: Evet, adamakıllı tembellik edebildiniz demek.

AUGUSTE: Afrika'yı anlat! Afrika'yı!

KRAGLER: Neyse, zaman geçmek bilmiyordu, biz de kokmaktan başka şey yapamıyorduk. Vatanı savunmuştuk, taşları, başka şeyleri, ben her şeyi savundum, yeri, göğü, suyu – her şeyi.

MARIE: Andree! Adı Andree.

KRAGLER: Andree! Andree adım. Adım Andree'ydi. Havada kalın gövdeli, yeşil ağaçlar gördüm. Ama dört yıl boyunca onu görmedim.

GLUBB: Onu görmedin, önemli değil.

KRAGLER: Savunma için savaştım, ara sıra vurulanlar vardı, benimse kafamda bir sinek vardı, bir sinek, benim karımdı o, ama o zaman henüz karım değildi, bakireydi. *(İçer.)* Sonra Afrika geldi.

BULLTROTTER *(genişçe gülümser)*: Peki ya sürtükler, sürtükler nasıl orada?

KRAGLER: Orada bir ada vardı ya da öyle bir şey. Hiç mektup yoktu, geceleri soğuk olurdu. *(Gözlerini kocaman açarak)*: Sadece kedileri bir duvardan fırlatmanız gerek! *(İçer.)*

MARIE: Ne kadar sürdü bu, ne kadar?

KRAGLER: Üç yıl. Üç yıl, bin günden fazla eder. Bizi suyun altında tuttular, görüyor musun, deri torba içindeki kediler gibi, ölmek istemiyorlar. *(Parmaklarıyla göstererek)*: İkinci ya da onuncu gün ölebilirdim ya da yirmi gün, kırk gün sonra... Ama Anna var, erkenden kışlaların arkasında, köpeklerin arasında durur.

SARHOŞ: Oradan kaçmadın mı?

KRAGLER *(daha sakin)*: Üçüncü kaçışımda durumum iyiydi, kötüleştiğim zaman şarkı söylerdim, iyiydim, oradaydım. *(Oturur, konuşmakta gittikçe zorlanır, ağırlaşır, fazla içer, bir ara verir ve son derece sakin, devam eder)*: Hırslı olduğumu sanmayın, erkenden kışlaya gittiğini ve başka bir şey yapmadığını düşünürdüm. Bir plan yaptım, bana tekrar alışması gerekiyordu çünkü artık bir hayalet olmuştum. Bu böyle. *(İçer.)*

(Rüzgârın uğultusu duyulur. Sarhoş adam ilgiyle inler.)

KRAGLER *(sakin)*: Geldiğimde evde yoktu.

GLUBB: Yoktu, evet, gerçekten yoktu.

BULLTROTTER: Ee, ne olmuş?

SARHOŞ: Gitmiş miydi? Neredeydi?

KRAGLER: İçki içilmişti, zenciler ölmüştü, şemsiye kapanmıştı ve sinek, sinekse uçup gitmişti. *(Önüne bakar.)* Ben onu savundum, boğalar ve şemsiye için şnaps göndermişti o, doymayalım diye sineği hayatta bıraktı. *(Onu görüyormuş gibi parmakla gösterir.)* O şimdi güneşte yürüyor, diğeri. Şimdi yatakta yatıyor, geldiğinde şapka çıkarırsınız, o da sizin derilerinizi yüzer ve benim kadınım onun yatağında yatıyor.

BULLTROTTER *(gazeteyle)*: Biri kadınını çaldı, ha?

GLUBB: Benim bisikletimi çaldılar.

MANKE *(elini boğazına götürür)*: Sabırlıymışsın, delikanlı!

AUGUSTE: Onu kedi gibi boğmadın mı?

MARIE: Hepsi kızla birlikte gitti. O da öylece peşlerine düştü.

KRAGLER *(içer)*: Bana söylediklerinde buz kesildim, hiçbir şey düşünemedim. Şimdi bile düşündüğümde nabzım normal atıyor, bakabilirsiniz. *(Elini uzatır, diğeriyle birlikte içer.)* Onu aradım, o da beni tanıdı, bir zamanlar yüzüm taptaze idiyse de tanıdı ve bir şeyler söyledi. Bardağımı verin yine.

SARHOŞ: Devam et! Ne dedi?

KRAGLER: Evet, dedi ki... *(İçer.)* “Artık bitti,” dedi.

(Sessizlik; dalgın bir halde nabzını dinlemeye devam eder.)

GLUBB: Ah, unutuldu gitti!

SARHOŞ: Sen ne yaptın o zaman?

KRAGLER: Siz içmenize bakın. Ben zaten gidiyorum. Hep giderim, hiçbir yerde olmam. Hoplayın, için ve zamanı gelince geberip gidin. *(Sesini yükseltir)*: Mesela kanımda Afrika var benim. Kötü bir hastalık. Kafamda bir sinek, sivrisinek, haydi hop, şnaps verin bana, her şeyi bilmiyoruz daha. Orkestriyon* daha yüksek çalsın, öğrenilecek şeyler var daha!

MANKE: Başına gelenler çok kötü. İç de kafayı bul, delikanlı!

BULLTROTTER: Adamakıllı iç. Kendini ceset gibi hissediyor, kendinden daha uzun yaşıyor. Geçen hafta Merseburg'da bir hikâye yazdık...

SARHOŞ: Kadın hâlâ yaşıyor mu? *(Orkestriyonu çalıştırır.)* Olur şey değil.

KRAGLER *(müzikle birlikte mırıldanır, Auguste'yi tutar, onunla birlikte zıplayarak döner)*: Marş. Marş, daima ileri.

GLUBB: Heey topçu, bardaklarımı fırlatıp kırma!

MARIE: Şimdi sarhoş oldu, artık daha rahatlar.

KRAGLER *(Auguste'nin arkasını şnapsla ıslatır)*: Daha mı rahatlar? Hiç eti yok, kâğıttan mı bu? Avut kendini, kardeşim, "Olur şey değil," de. Bak, duyuyor musun, şnaps fıçısı kardeşim, rüzgârın uğultusunu duyuyor musun? Hoop, fahişe hemşire! Hoop, hoop, kızıl beyefendi kardeş! Diyeyim size: Beklemenize gerek yok. Tanrı karşısında bir domuz nedir ki! Hiçbir şey! İçin adamakıllı, domuzluk hiçbir şey yok, o zaman hissetmezsiniz onu.

GLUBB: Niye öyle bağırıyorsun?

KRAGLER: Hesabı kim ödüyor burada? Kim çalıyor müziği? Hep çalınıyor ya! Sinek var bende! Sadece şnapsa ihtiyacım var, o zaman sinek de içinde boğulur! Orduyu ya da sevgili Tanrı'yı ortadan kaldırmak mümkün mü? İnsanların şeytana öğrettiği acı ve eziyetin varlığından vazgeçilebilir mi? Bunlar yok edilemez ama şnaps içilebilir. İçki içebilir, uyuyabilirsin, taşların üstünde bile. Uyuyanlara, kulak verin buna, en iyi şekilde hizmet etmek

* Bir orkestrayı olabildiğince taklit etmeyi amaçlayan mekanik müzik otomatı. Konser orkestriyonu sosyete salonlarında ve büyük otellerin salonlarında çalınmak üzere tasarlanmıştı ve Beethoven senfonilerinden opera uvertürlerine, marşlardan dans müziğine kadar geniş bir repertuara sahipti –çn.

gerekir,[54] ilmihalde yazıyor, ona inanmalısınız! Bu yüzden için ve kapıları kapatın, rüzgârı içeri sokmayın çünkü o da üşütebilir, kapıya tahta dayayın. Hortlakları bırakmayın içeri. O da üşütür.

GLUBB: Ah, topçu kardeş, küçük bir haksızlığa uğramışsınız.

KRAGLER: Haksızlık mı dedin, kızıl beyefendi kardeş? O nasıl söz? Haksızlık! Siz yıldızların üzerinde rahatınıza bakın, burası soğuk, biraz da karanlık, kızıl beyefendi, haksızlığa zaman yok, dünya daha iyi bir zaman için fazla yaşlı, şnaps daha ucuz ve cennet kiralanmış, dostlarım. *(Mırıldanarak arka tarafa gider, orkestriyona para atar, orkestriyon hep hızlı ve kısa süreli çalar.)*

BULLTROTTER *(sessizce içmiştir)*: Buna ne denir? Manşetler! Manşetler!

MANKE *(ayağa kalkar)*: Ama karın seni arıyor, birader!

KRAGLER *(tek başına dans eder)*: Tırıs! Tırıs! Marş marş! *(Mırıldanır.)* Bir köpek girdi mutfağa,[55] aşçıdan çaldı yumurta.

MANKE *(tütün içer)*: Şimdi sivrisineğiyle birlikte ortalıkta hoplayıp zıplıyor.

AUGUSTE: Tütününün tadı güzel mi?

GLUBB: Bakın, gerçekten sadece şnaps içmelisiniz.

MANKE: Tütün de içiyoruz ya!

SARHOŞ: Evet, sen devrimcisin. Seni herkes tanır, konuşmalarını da. Senin şnapsını kenefe döktüler, sen şnaps tüccarıydın.

GLUBB *(hâlâ bardaklarla meşgul, soğuk)*: Daha fazlası mahzendeydi. İçki yok edildiği için değil, onu kenefe döken insan elleri olduğu için döküldü.

KRAGLER *(gözlerini kırpıştırarak, Anna'yı uykudan uyandırıyormuş gibi)*: Anna! Anna!

BULLTROTTER *(ciyaklar gibi)*: Manşetler! Manşet çalmalıymışsın sen, delikanlı!

GLUBB: Avluda duruyordum, geceydi. O sırada yağmur yağıyordu, çevreme bakındım, herhalde o an aklıma geldi. Ve şimdi şnaps için buradayım, sonra ilahiler de söylerim.

KRAGLER:

Aşçı aldı satırını eline
Bölüverdi köpeği ikiye.

MARIE: Ne yapalım, küçüğüz biz. Birçokları, "Gazeteler Semti'ne gidin," diyor. Orada, evet, ama Gazeteler'de ne var?

KRAGLER: Bir fayton Picadillybar'a gidiyor.

AUGUSTE: Kız içinde mi?

KRAGLER: İçinde oturuyor.

MANKE: Kadının mutlaka seni arıyor, birader!

SARHOŞ *(masanın üstüne çıkmış, şehrin gece manzarasına bakmaktadır)*: İçin bakalım!

LAAR: Onlar sadece çam ağaçlarıydı, küçük çam ağaçları...

GLUBB: Şimdi taş dile geldi.

LAAR: O sırada cebinde parası olan biri vardı.

BULLTROTTER: Sen de satıverdin değil mi, seni hayvan!

LAAR *ağır ağır arka tarafa gider.*

GLUBB *(artık çok daha sakin görünen Kragler'e)*: İç bakalım! Dışarıda bazıları davul çalmaya başladılar bile, hatta şimdi ateş de ediyorlar. Çok iyi duyuluyor! Yeter ki çeneler biraz kapansın. Senin için ateş ediliyor. Evet, yer, gök devrim yapıyor, birader, senin şnaps bile içmemen gerek. Küçük bir haksızlığa uğramışsın. Evet de, yut gitsin. Derini yüzerlerken sakin ol, yoksa ikiye ayrılır, o senin sahip olduğun tek şey. *(Arkaya bir bardak koyar, sakin bir sesle)*: Sizlerle birlikte, makineli tüfeklere!

BAZILARI: Gazeteler'e!

GLUBB: Evet, bir gazete çıkarmanız gerek.

KRAGLER: Picadillybar buradan çok uzak!

MANKE *(dişlerinin arasında Virginia tütünüyle, ceketini çıkarır)*: Fazla ileri gidildiğinde hiç kimsenin karnına tekme yemesi gerekmez.

GLUBB *(adamın gömlekle durduğunu görür)*: Evet, kokmuş tenlerinize temiz gömlekler giyin bakalım, o zaman hiç kimse fark etmez! Hikâyeler yenilir yutulur mu? Ah Tanrım, küçük bir haksızlık! Salata yiyip kirş içmeli! *(Orkestriyonu çalıştırır.)* Evet, konyakla biraz kafayı buldunuz, biraz dipçik yediniz, toplarla, kılıçlarla biçmişlerdi sizi zaten, biraz pislemişlerdi üstünüze, biraz da tükürmüşlerdi.

AUGUSTE: Siz korkaklar bizi açlığa terk ediyorsunuz ve âmin diyorsunuz. Bir bardak şnaps! *(Yuh sesleri, patırtılar.)* Şuraya bir bakın. Kötü bir insanım ben, başıma kötü şeyler geldi. Bana bir bakın: Adım Auguste.

GLUBB: Evet, frengilisin.

GAZETE SATICISI KADIN *(geri planda)*: Gazeteler! Spartaküs Gazeteler'de! Kızıl Rosa[56] hayvanat bahçesinin parkında,[57] açık havada konuşuyor. Sıkıyönetim. Devrim!

BULLTROTTER: Gazete ver! Bu bizim için!

GAZETE SATICISI KADIN *(tiz sesiyle)*: Avamların isyanı. Ordu nerede? Yalnızca yirmi kuruş. Ordu nerede? Buyurun, Bay Topçu!

KRAGLER: Yine mi vızıltı? *(Siner.)* Şaka mı bu? Hortlak barikatlara gitsin! *(Emin olur, derin nefes alır.)* Son vermek içmekten iyi. Bu şaka değil. Kaybolmak uyumaktan daha iyi.

BULLTROTTER *(masanın üzerine sıçrar)*: Ben Skagerrak'taydım,[58] o da bir bahar bayramı değildi.

GLUBB *bardak dolabını kapatır, ellerini kurular.*

MANKE: Gidelim, Auguste! Ya kalkanla ya da kalkan üzerine![59]

BULLTROTTER: Ya senin meyhane ne olacak, şnaps tüccarı?

GLUBB: Fareler işgal eder.

KRAGLER *(sandalyenin üstünde, Nuh Nebi'den kalma bir lambayı yakmakla meşguldür)*: Kurşunlar yine vızıldıyor, dostlar! Ya sabah erkenden yukarıya ya da boğulmuş kediler gibi asfalta.

DİĞERLERİ *(haykırırlar)*: Sabah erkenden yukarıya, Andree!

KRAGLER *(lambayı söndürür)*: Ya da boğulmuş kediler gibi!

MANKE: İleri, Auguste!

SARHOŞ *(parmağıyla Marie'yi gösterir)*: Aşağı tabakadan bir melek onunla birlikte gözyaşı selinde yüzmüş.

KRAGLER *(kendini aşağı kaydırır)*: Ben bir cesedim, beni alabilirsiniz! *(Öfkeyle)*: Haydi yürüyün, Gazeteler'e. *(Diğerleri onu izler.)*

SARHOŞ *(arkalarından)*: Yıka beni, efendimiz,[60] aklanayım! Yıka beni, kar gibi bembeyaz olayım!

LAAR *sallanarak orkestriyona gider, davulu alır, döne döne, yalpalayarak alayın ardından gider.*

BEŞİNCİ PERDE

YATAK

Tahta köprü.
Haykırışlar. Kocaman, kızıl ay.

BABUSCH: Saat ikiden sonra kışlalara hücum ettiler.
ANNA: Artık gelmez.
BABUSCH: Şimdi Gazeteler'e doğru yürüyorlar. Evet, eve gitmeniz gerek.
ANNA: Artık yapamam.
BABUSCH: Son kez, saat dörde doğru bana sanki vurulmuş gibi geldi, büyük bir çabayla yüzdü ama bir daha su yüzüne çıkmadı.
ANNA: Neye yarar, dört yıl bir fotoğrafla bekledim ve başkasını aldım. Geceleri korkuyordum.
BABUSCH: Purom kalmadı. Eve hiç mi gitmeyeceksiniz?
ANNA: Yılın hangi zamanındayız, ay ne kadar kızıl! Tıpkı uykuda gibi. Burada bir taş üstünde oturuyorum, ay kızıl. Ve yılın çoğu geçmiş.
BABUSCH: Aşağıda yine davul çalıyorlar. Gazete parçalarını yağmur birikintilerine atıyorlar, makineli tüfekler haykırıyor, kulakları deliyor, yeni bir dünya inşa ettiklerini düşünüyorlar. Yine onlardan bir kalabalık geliyor işte.
ANNA: Orada işte!
(Yaklaşanlarla birlikte sokaklarda büyük bir huzursuzluk başlar. Birçok yönden silah sesleri duyulur.)
ANNA: Gittikleri her yerde sokaklar uyanıyor. Çatılardan ateş düşüyor. Binalar huzursuz. Bunu şimdi söyleyeceğim ona!
BABUSCH: Ağzınızı kapatırım!
ANNA: Hayvan değilim ben! Şimdi bağırırım!
BABUSCH: Burada ateş var ve benim purom kalmadı!
(Glubb, Laar, sarhoş adam, iki kadın ve Andree Kragler evlerin arasından çıkarlar.)
KRAGLER: Sesim kısık. Afrika boğazıma dar geliyor. Asacağım kendimi.

GLUBB: Şimdi birlikte Gazeteler'e gitsek, kendini yarın assan olmaz mı?

KRAGLER *(Anna'ya bakakalır)*: Evet.

AUGUSTE: Bir şey mi gördün?

MANKE: Tanrım, saçların dikildi!

GLUBB: Bu o mu?

KRAGLER: Evet, ne var, ne diye durdunuz? Kurşuna dizmeli sizi! Marş, marş, ileri!

ANNA *(onun karşısına dikilir)*: Andree!

SARHOŞ: Bacaklar omza, aşk el sallıyor!

ANNA: Andree, dur, benim. Sana söylemek istediğim bir şey var. *(Sessizlik.)*
Dikkatini bir şeye çekmek istedim, biraz dur, sarhoş değilim. *(Sessizlik.)*
Ama gitmen gerekmiyor mu? Beren de yok, hava soğuk. Kulağına bir şey söylemem gerek. Bilmiyorum artık. Belki de söylemesem daha iyi.

KRAGLER: Sarhoş musun sen?

AUGUSTE: Nişanlısı peşinden geliyor ama sarhoş!

ANNA: Evet, ne diyorsun? *(Birkaç adım yürür.)* Bir çocuğum var.

AUGUSTE *kahkaha atar.*

KRAGLER *sendeler, sarsılır, köprüye doğru bakar, yürümeye yeltenir gibi adım atar.*

AUGUSTE: Sudan çıkmış balık mı oldun?

MANKE: Herhalde uyuduğunu sanıyorsun?

KRAGLER *(elleri iki yanda)*: Baş üstüne!

MANKE: Çocuğu varmış. Çocuk yapmak onun işi. Gel şimdi!

KRAGLER *(kaskatı)*: Emredersin! Nereye?

MANKE: Aklını kaçırdı.

GLUBB: Sen bir zamanlar Afrika'da bulunmamış mıydın?

KRAGLER: Fas, Kazablanka, Kulübe 10.

ANNA: Andree!

KRAGLER *(kulak verir)*: Dinleyin! Benim karım fahişe! Geldi, burada, karnı dolu!

GLUBB: Yüzü biraz solgun.

KRAGLER: Şşt! Ben değildim, o ben değildim.
ANNA: Andree, insanlar var burada!
KRAGLER: Karnını hava mı şişirdi, yoksa fahişe mi oldun? Ben uzaktaydım, sana göz kulak olamazdım. Pisliğin içinde yatıyordum. Ben pisliğin içinde yatarken sen nerede yatıyordun?
MARIE: Böyle konuşmayın. Siz ne biliyorsunuz ki?
KRAGLER: Seni görmek istedim! Şimdi her şeyden habersiz, kafatasımda rüzgâr, ağzımda tozla ait olduğum yerde yatıyor olurdum. Ama daha bunu görmek istiyordum. Benim için kolay olmadı. Küspeleri yedim,[61] tatları acıydı. Emekleyerek balçık çukurlarında süründüm. Halim gülünçtü! Ben, domuz! *(Gözlerini irice açar.)* Seyrediyorsunuz, ha? Bedava biletleriniz mi var?
(Yerden toprak topaklarını alıp çevresine fırlatır.)
AUGUSTE: Yere yatırın şunu!
ANNA *(ayağa kalkmıştır)*: At, Andree! At! Buraya at!
MARIE: Kadıncağızı çekin oradan, yoksa öldürecek!
KRAGLER: Defolun! İhtiyacınız olan her şey burada. Açın ağızlarınızı! Bundan başka bir şey yok.
AUGUSTE: Başını aşağı eğin, başını eğin pisliğin içine!
(Adamlar Kragler'i yere bastırırlar.)
GLUBB: O da topraktan, delikanlı, bak yerde ne halde!
AUGUSTE: Ama siz de gidin buradan artık, küçükhanım!
GLUBB *(Anna'ya)*: Evet, şimdi eve gidin, sabah havası yumurtalıklara zararlıdır.
BABUSCH *(savaş meydanının çaprazından Kragler'ı alkışlar ve ucu ezilmiş purosunu çiğneyerek ona açıklar)*: Şimdi kurşun etin neresine saplı, biliyorsunuz. Siz sevgili Tanrı'sınız, esip gürlediniz. Kadın hamile, taşın üstünde oturamaz, geceler soğuk, belki bir şey söylersiniz...
GLUBB: Evet, belki bir şey söylersin.
(Adamlar Kragler'i ayağa kaldırıp bırakırlar, ortalık sessizdir, rüzgâr eser, iki adam yanlarından aceleyle geçip gider.)
BİRİ: Şimdi Gazeteler'e vardılar!
DİĞERİ: Toplar da ateşlenecek.

BİRİ: Şimdi her şey farklı olacak.
DİĞERİ: Çok yavaş gidiyor, çok az insan var.
BİRİ: Çoğu yolda.
DİĞERİ: Çok geç.

(Geçip giderler ama arkalarından birçok kişi Gazeteler'e doğru yola çıkmıştır.)

AUGUSTE: Alın işte! Kesin artık şunu!
MANKE: Şu burjuvanın ve fahişesinin ağızlarının payını ver.
AUGUSTE *(Kragler'i beraberinde çekip götürmek ister)*: Benimle Gazeteler'e gel delikanlı! Yoksa yine tepen atacak.
GLUBB: Rahat bırak onu, taşının üstünde otursun! Saat yedide metro var.
AUGUSTE: Bugün metro yok. Eli hâlâ pantolon cebinde mi?
SARHOŞ: Hadi şükür duasına gidelim!

(Anna tekrar ayağa kalkmıştır.)

MARIE *(Anna'ya bakar)*: Yüzü kireç gibi bembeyaz.
GLUBB: Biraz solgun, biraz da zayıf.
BABUSCH: Kendini heba ediyor.
GLUBB: Tabii ışık da uygun değil! *(Gökyüzüne bakar.)*
AUGUSTE: Yürüyorlar, haykırıyorlar, el sallıyorlar.
GLUBB *(ellerini ovuşturarak)*: Sen de toplarla geldin ya, belki de onlardansın! *(Kragler susar.)* Bir şey söylemiyorsun. Akıllıca bu! *(Etrafında dolaşarak)*: Üniforman biraz delinmiş, saçlarının böyle dökülmüş olması kötü ışık yüzünden. Yine de biraz rengin solmuş, hırpalanmışsın. Parmakların da kararmış, göstersene! Ama önemli değil. Belki sadece ayakkabıların biraz rahatsızdır, gacırdıyorlar. Ama yağlatırsın. *(Havayı koklar.)* Zaten seni ancak dört saattir tanıyorum. Kuşkusuz o zamandan bu yana gökte yıldızlar kayıp gitti, kimi kurtarıcılar serçeleri yediler ama olsun, hâlâ buradasın. Beni rahatsız eden tek şey, sindirim sistemin. Yine de büsbütün şeffaf değilsin, en azından seni görüyoruz.
KRAGLER: Buraya gel, Anna!
MANKE: Buraya gel, Anna!
ANNA: Saat yedi mi?
KRAGLER: Bana gel, Anna.

ANNA: Metro nerede?

AUGUSTE: Bugün metro yok. Metro yok, tren yok, tramvay da yok, bütün gün. Bugün her yer sakin, trenler rayların üzerinde duruyor bugün, bizler de akşama kadar insanlar gibi dolaşacağız, dostlarım.

KRAGLER: Yanıma gel, Anna!

ANNA: Bu kadar merhametli misin?

GLUBB: Viskiyi mi tercih ederdin?

KRAGLER: Bana gel!

ANNA: İlmihal yüzünden mi?

KRAGLER: Anna!

AUGUSTE: Sen asker değil misin delikanlı?

ANNA: Beni yine küçümseyecek misin?

GLUBB: Sıcak olduğu sürece ineği sağmalı.

MANKE: Tanrım, sırtında topçu üniformanla mı?

KRAGLER: Bana bak, haykırmaktan gırtlağım parçalandı ama bıçağım hâlâ sağlam!

(Glubb Anna'nın karşısına dikilir, arkalarından geçenlerin uzun gölgeleri evlerin üzerine düşer, rüzgârda Marseillaise'den parçalar duyulur.)

GLUBB: Kız tükürülmüş süt gibi görünüyor, hiç hoş değil.

KRAGLER *susar.*

GLUBB: İçimizden bazıları birkaç viski daha içmek isterdi aslında ama sen karşı çıktın. Bazılarımız bir kez daha yatağa uzanmak isterdi ama senin yatağın yoktu, böylece Virginia tütünü içmek de boşa gitti. Yazık.

KRAGLER *susar.*

GLUBB: Biraz daha birlikte yürümek istemiyor musun, topçu kardeş?

KRAGLER *susar.*

MANKE: Neden öyle tuhaf bakıyor? Yoksa yine abdestini mi yapıyor?

ANNA: Gitmek istemiyor musun, Andree?

MANKE: Çıkar şu ellerini cebinden be adam!

ANNA: Gidebilirsin, haydi git, Andree!

AUGUSTE: Şimdi hemen piposunu yakar!

ANNA: Git, git, seni bir daha görmek istemiyorum, yüzün kararmış, çek git, buna memnun olurum.

KRAGLER: Taşlayın beni, burada duruyorum işte:[62] Sizin için gömleğimi de çıkarırım ama boynumu bıçağa uzatmam, bunu istemem.

SARHOŞ: Tanrı, kıç ve iplik.

AUGUSTE: Ya, ya, ya, Gazeteler?

KRAGLER *başını iki yana sallar.*

AUGUSTE *kişner gibi güler.*

GLUBB: Kadınlığın sonsuzluğu onu yukarı çekiyor.[63]

KRAGLER *(dikkatle bakar)*: Gel, Anna.

GLUBB: Biraz suya girip bir banyo alamaz mıydın?

KRAGLER: Çok üşüyorum.

AUGUSTE *(arkada)*: Şimdi sadece birkaç tane var, daha hızlı koşuyorlar, şimdiden kayboluyorlar. Ey sizler, Gazeteler'e, sizler, Gazeteler'e!

GLUBB *(Anna'ya)*: Bu yırtıcı hayvanı Gazeteler'e götüremeyecek misin?

KRAGLER: Hiç yararı yok. Sırtımda gömlekle Gazeteler'e sürüklenmeyeceğim. Artık kuzu değilim. Gebermek istemiyorum. Her erkek kendine göre en iyisidir. *(Piposunu tekrar pantolon cebinden çıkarır.)*

GLUBB: Peki, şunlara hiç acımıyor musun?

KRAGLER: Tanrı bana yardım etsin, taşlayın beni: Hayır. Niye surat asıyorsun, Anna? Sana karşı da mı kendimi savunacağım? Kirşini senin helana döktüler ama ben yine karıma kavuştum. Anna, gel!

GLUBB: Sırtıma altı kirş fabrikası yükleseler kirş için yüzlerine tükürürüm, kirş için bağırsaklarını deşerim, iki fıçı kirş için evlerini yakar, üstüne bir de sigara tüttürürüm.

KRAGLER: Anna! *(Glubb'a)*: Kurşuna dizilmeye giderken bile tütün içiyorsun be! Şafak sökmeden seni duvara dizdiklerini görür gibiyim, soluk ve donuk bir halde duvarın önünde

dikildiğini görmüyor musunuz? Onda bunun kokusunu almıyor musunuz? Sizden ne olur ki, evinize gidin!

AUGUSTE *güler.*

GLUBB: Ah, boyunlarında ya da göğüslerinde hafif yaralar olur, her şey düzgün yapılır, kaskatı olduklarında göğüslerine numaralı kâğıtlar iliştirilir, boğulmuş kediler gibi değil, daha çok küçük bir haksızlığa uğrayanlar gibi.

KRAGLER: Kes artık.

GLUBB: Biraz sadaka gibi, değil mi?

KRAGLER: Göğsüne ateş edecekler be adam! Göğsün ne hale gelecek?

GLUBB *(ona soğuk bakar)*: İçinde sıçanlar yuva yapar.

(Köprünün üzerinden gösterişli bir kadın gelir.)

AUGUSTE: Gazeteler Semti'nden mi geliyorsun?

KADIN: Evet, evet, oradan.

MANKE: Çatışma sürüyor mu orada, durum nasıl?

KADIN: Belli değil – hayır.

AUGUSTE: Gazeteler'i ele geçirdiler mi?

KADIN *(kolunu kaldırır, uzaktan bir haykırış yükselir)*: Friedrichsstadtlıların[64] beklediği topçu bu mu?

AUGUSTE: Bekliyorlar, öyle mi?

KADIN: Evet, bugün birçokları ölecek. *(Aceleyle çıkar.)*

AUGUSTE: Duydunuz mu, şimdi hücum ediyorlar!

KRAGLER: Anna.

AUGUSTE: Şimdi gönlünüz oldu mu, efendim?

KRAGLER *(Anna'ya)*: Kahretsin, ne biçim bakıyorsun öyle?

AUGUSTE: O zaman her şey, Afrika ve diğer her şey yalan mıydı?

KRAGLER: Hayır, doğruydu! Anna!

MANKE: Beyefendi önce borsa simsarı gibi haykırıyordu, şimdi yatağa girmek istiyor.

KRAGLER: Şimdi kadınım var.

MANKE: Sana mı ait?!

KRAGLER: Gel, Anna! Lekesiz değil o, masum değil o. Namuslu muydun yoksa karnında bir piç kurusu mu var?

ANNA: Bir piç kurusu, evet.

KRAGLER: Var, ha?
ANNA: Burada, içimde, karabiber işe yaramadı, kalçalarım haftalardır bitik durumda.
KRAGLER: Evet, o böyle işte.
MANKE: Ya biz? Yüreğimize dek şnaps doluyuz, göbeğimize dek gevezelikle tıkalıyız ve ellerimizde bıçak, kimden bunlar?
KRAGLER: Bunlar benden. *(Anna'ya)*: Evet, böyle birisin.
ANNA: Evet, öyle biriyim.
GLUBB: Sen, "Gazeteler'e!" diye haykırmadın, değil mi?
KRAGLER: Evet, haykırdım. *(Anna'ya)*: Buraya gel!
MANKE: Evet, haykırdın, bu da senin başını yiyecek, delikanlı, "Gazeteler'e!" diye haykırdın.
KRAGLER: Şimdi de eve gidiyorum. *(Anna'ya)*: Kahretsin!
AUGUSTE: Domuz!
ANNA: Bırak beni! Babama ve anneme biraz numara yaptım ve bir bekârla yattım.
AUGUSTE: Domuz!
KRAGLER: Ne yaptın?
ANNA: Perdeleri onunla birlikte satın aldım. Ve onunla yatakta yattım.
KRAGLER: Kapa çeneni!
MANKE: Tanrım! Tereddüt edersen kendimi asarım.

(Arkada, uzaktan gelen haykırışlar.)

AUGUSTE: Şimdi hücum ediyorlar.
ANNA: Fotoğrafına rağmen seni tamamen unuttum, her şeyinle.
KRAGLER: Kapa çeneni!
ANNA: Unuttum! Unuttum!
KRAGLER: Ve ben seni seviyorum. Bıçakla mı alayım seni?
ANNA: Evet, al beni. Evet, bıçakla!
MANKE: Şimdi balık gibi infilak ediyorlar. *(Anna'ya doğru yürür)*: Suya git, yılan seni!

(Anna'nın üzerine hücum ederler.)

AUGUSTE: Evet, kadını ondan uzaklaştırın!
MANKE: Boğazına el atın!
AUGUSTE: Suyun dibine batırın vurguncuyu![65]

ANNA: Andree!
KRAGLER: Çekin ellerinizi.
(Sadece solumalar duyulur. Uzaktan düzensiz, boğuk top sesleri gelir.)
MANKE: Bu da ne?
AUGUSTE: Topçular.
MANKE: Toplar.
AUGUSTE: Şimdi oradakilerin Tanrı yardımcısı olsun.
KRAGLER: Anna!
AUGUSTE *eğilmiş durumda arkaya koşar.*
BULLTROTTER *(arkada, köprünün üzerinde belirir)*: Topçu! Lanet olsun, nerede kaldınız?
GLUBB: Geri çekiliyor.
MANKE *(giderken)*: Alçak!
KRAGLER: Şimdi eve gidiyorum, sevgili kuğum.[66]
GLUBB *(köprünün üzerindedir)*: Evet, ay soluyor, hayaların da hâlâ yerinde.
KRAGLER *(Anna'ya)*: Islıklar yine başladı, boynuma tutun, Anna.
ANNA: Ortadan yok olmak istiyorum.
GLUBB: Kendini asacaksın daha, sabah erkenden, helada.
AUGUSTE *diğerleriyle birlikte çoktan kaybolmuştur.*
KRAGLER: Kurşuna dizilmeye gidiyorsun be adam.
GLUBB: Evet, sabahın içinde kokular çok fazla, delikanlı. Gece kara bir duman gibi geçip gidiyor. Kimileri kendilerini güvenceye alacak kuşkusuz. *(Sıvışır.)*
KRAGLER: Benim için döktüğünüz gözyaşlarında neredeyse boğuldunuz, bense gözyaşlarınızla sadece gömleğimi yıkadım! Fikirleriniz göklere çıkacak diye etim kaldırım taşında çürüyüp gitsin mi? Sarhoş musunuz?
ANNA: Andree! Önemli değil!
KRAGLER *(onun yüzüne bakmaz, etrafta dolanır, boğazını tutar)*: Burama geldi. *(Öfkeyle güler.)* Her zamanki tiyatro. Sahne, kâğıttan bir ay, arkasında da tek gerçek olan kasap tezgâhı. *(Kolları iki yanda sarkık halde etrafta dolanmaya devam ederken*

meyhanedeki davulu bulup alır.) Davullarını bırakmışlar. *(Davulu çalar.)* Çürümeye yüz tutmuş âşık ya da aşkın gücü, Gazeteler Semti'nde katliam ya da bir adamın kendini haklı çıkarması, ete saplanmış ok ya da sabahın alacakaranlığında kaplan. *(Yukarı bakar, gözlerini kırpıştırır.)* Ya kalkanla ya da kalkansız.[67] *(Davulu çalar.)* Gayda öter, zavallı insanlar Gazeteler Semti'nde can verir, evler üzerlerine yıkılır, şafak söker, boğulmuş kediler gibi asfaltta yatarlar. Ben bir domuzum ve domuz eve gider. *(Derin bir soluk alır.)* Temiz bir gömlek geçiririm sırtıma, hâlâ hayattayım nasılsa, üniformamı çıkarırım, çizmelerimi yağlarım. *(Kötü kötü güler.)* Sabahın erken saatlerinde çığlıklar tamamen son buldu ama ben sabah erken yataktayım ve soyumun tükenmemesi için çoğalıyorum. *(Davulu çalar.)* Öyle romantik bakmayın! Vurguncular sizi! *(Davulu çalar.)* Sizi tefeciler! *(Neredeyse boğulurcasına kahkahalarla güler.)* Kana susamış korkaklar sizi! *(Kahkahaları boğazında düğümlenir, tıkanır, tökezler, davulu kâğıt fenerden yapılmış aya doğru fırlatır, ay davulla birlikte susuz nehre düşer. Ama adam kadının yanına, oradan evine gider.)* Sarhoşluk ve çocuksuluk. Şimdi yatak geliyor; kocaman, beyaz, geniş yatak, gel!

ANNA: Ah, Andree!

KRAGLER *(onu arkaya götürür)*: Sen de sıcakladın mı?

ANNA: Ama üzerinde üniforman yok. *(İçeri girmesine yardımcı olur.)*

KRAGLER: Yılın başında hava daha serin olur. *(Şalı Anna'nın boynuna dolar.)* Gel şimdi!

(Küçük bir flama, yukarıda, alacakaranlığın dumanlı göğünde sabahın ilk kızıllığı. İkisi birbirlerine dokunmadan yan yana yürür. Anna, Andree'nin biraz arkasındadır. Gökyüzünün yükseklerinde, çok uzaklarda beyaz, vahşi bir çığlık: Bu, Gazeteler Semti'ndedir.)

KRAGLER *(durur, kulak kesilir, ayaktayken kolunu Anna'nın omzuna dolar)*: Şimdi dört yıl oldu.

(Çığlıklar aralıksız sürerken yürüyerek uzaklaşırlar.)

ÖLÜ ASKERİN BALADI[68]

Savaşın beşinci baharında
Barış umudu kalmayınca
Asker de kendi kararınca
Gidip öldü kahramanca.

Savaş henüz bitmemişti oysa
İmparator çok bozuldu buna
Üzüldü askerinin ölümüne
Bu zamanda ölmek olur mu diye.

Yaz gelmişti mezarlara
Asker çoktan dalmıştı uykuya
Ama bir gece çıkageldi aniden
Birkaç kişi askeri tıp heyetinden.

Dikildi mezarın başına
Askeri tıp heyeti
Kutsanmış bir kazmayla
Çıkardı mezardan şehidi.

Doktor muayene etti askeri tepeden tırnağa
Ya da ondan geriye kalanı
Ve dedi ki: Bu asker savaşabilir daha
Kendisi zaten asker kaçağı.

Hemen götürdüler askeri
Güzel, mavi bir geceydi
Başında olmasa miğferi insanın
Görebilirdi yıldızlarını vatanın.

Döktüler yakıcı şnapsı
Çürümüş bedeninin üstüne
Soktular kollarına iki hemşireyi
Çıplak karısını bir de.

Asker çürük kokuyor diye
Yürüdü bir topal rahip beraberinde
Salladı buhurdanlığı önü sıra
Tütsülenmiş asker kokmadı bir daha.

En önde bando mızıka
Çalıyor bir marş coşkuyla
Ve asker tıpkı öğrendiği gibi
Vuruyor bacaklarını kıçına.

Ve iki sıhhiye girmiş koluna
Birlikte kardeşçe yürüyor onunla
Çamurun içine düşüverecek yoksa
Böyle bir şey olmamalı aman ha.

Kefeninin üzerini
Boyadılar siyah-beyaz-kızıl renge
Taşıyınca onu en önde
Pislik de görünmedi böylece.

Fraklı bir bey de en önde
Yürüyordu göğsünü kabartarak
Bir Alman erkeği olarak
Görevinin bilincinde.

Böylece geçiyorlar bando mızıka
Karanlık şoseden yokuş aşağı
Ve asker kopan fırtınada
Taşıdı beraberinde bir tutam soluk karı.

Kediler köpekler çığlıklarla
Tarla fareleri vahşi ıslıklarla
Hiçbiri Fransız olmak istemedi.
Çünkü bu utanç vericiydi.

Alay geçerken köylerin içinden
Tüm kadınlar toplandı yola
Kardeşler dolunay ışığında iki büklüm eğilirken
Herkes bağırdı bir ağızdan: Yaşa!

Bando mızıka ve vedalarla
Rahibi, kadını, köpeği,
Ölü asker ortalarında
Sarhoş bir maymun gibi.

Ve köyleri dolaşırken böyle
Görmüyor onu hiç kimse
Etrafı kalabalık çepeçevre
Yaşa, var ol sesleriyle...

Birçok kişi bağırdı, dans etti
Öyle ki hiç kimse onu görmedi
Ancak tepeden görülebilirdi hâlâ
Ama sadece yıldızlar vardı orada.

Yıldızlar orada değildir sürekli
Tan ağarır artık yavaşça
Ama asker tıpkı öğrendiği gibi
Gidip ölür kahramanca.

11 Nisan 1897'de doğan, 1918'in Çile Haftası'nda Karasin'de (Güney Rusya) ölen piyade Christian Grumbeis'ın anısına. Külleri huzur bulsun! Sonuna dek dayandı.

[EK]
[1953 Yazımından]

DÖRDÜNCÜ PERDE[69]
(TAN AĞARIR ARTIK YAVAŞÇA)[70]

Küçük bir meyhane.
Beyazlara bürünmüş şnaps imalatçısı Glubb gitarıyla Ölü Askerin Ağıdı'nı söyler. Laar ve esmer, sarhoş bir adam gözlerini ona dikmiştir. Bulltrotter adında kısa boylu, dört köşe bir adam gazete okur. Garson Manke, fahişe Auguste ile birlikte içki içer, herkes tütün tüttürmektedir.

BULLTROTTER: Ben ölü asker değil, şnaps istiyorum, gazete okumak istiyorum, ayrıca şnapsa ihtiyacım var, yoksa sizi anlayamam, lanet olsun!
GLUBB *(buz gibi bir sesle)*: Rahat değil misiniz?
BULLTROTTER: Evet ama şimdi devrim var.
GLUBB: Ne diye? Meyhanemde ayaktakımı Lazarus'la[71] oturmuş, şarkı söylüyor.
SARHOŞ: Ben ayaktakımıyım, sen de Lazarus'sun.
BİR İŞÇİ *(içeri girer, bar tezgâhına yaklaşır)*: Selam, Karl.
GLUBB: Acele mi?
İŞÇİ: Saat on birde, Hausvogtei Meydanı'nda.[72]
GLUBB: Bir yığın söylenti var...
İŞÇİ: Muhafız nişancı birliği saat altıdan beri Anhalter'de.[73] "Vorwärts"te[74] henüz her şey yolunda. Bugün senin Paule'ye ihtiyacımız olabilir, Karl.
(Sessizlik.)
MANKE: Burada genellikle Paule'den söz edilmez.
İŞÇİ *(hesabı öder)*: Bugün sıradışı. *(Çıkar.)*
MANKE *(Glubb'a)*: Peki, kasımda sıradışı değil miydi? Ellerinde bir lata olmalı, parmaklarında da bir yapışma hissi.
GLUBB *(soğuk)*: Beyefendi bir şey istiyor.
BULLTROTTER: Özgürlük! *(Ceketini ve yakalığını çıkarır.)*

GLUBB: Polis gömlekle içmeyi yasakladı.
BULLTROTTER: Gericilik.
MANKE: Enternasyonal'i[75] prova ediyorlar, dört sesli ve tremoloyla! Özgürlük! O zaman adam temiz gömlek manşetleriyle tuvalet mi temizleyecek?
GLUBB: Ahşaptan yapılma mermeri bozuyorsunuz.
AUGUSTE: Beyaz manşetliler tuvalet temizlemesin mi?
BULLTROTTER: Kurşuna dizmeli seni, delikanlı!
AUGUSTE: O zaman beyaz manşetliler kıçlarını da bağlasınlar bir zahmet.
MANKE: Çok kabasın, Auguste.
AUGUSTE: Ah, utanın, domuzlar, siz manşetliler, bağırsaklarınızı deşip lamba direğine asmalı sizi.[76] Küçükhanım, artık daha ucuza çalışın, savaşı kaybettik biz! Mangırınız yoksa bırakın aşkı, kazanamayacaksanız savaşa girmeyin! Hanımların olduğu yerde ayaklarınızı indirin. Sizin terli ayaklarınızı mı koklayacağım, serseriler!
GLUBB: Onun manşetleri beyaz değil ki.
SARHOŞ: Ne oluyor, bu sarsıntı da ne?
MANKE: Toplar!
SARHOŞ *(soluk yüzüyle diğerlerine sırıtır)*: Bu şangırdayan da ne böyle?
(Glubb koşarak pencereyi açar, caddeden gelen top sesleri duyulur. Hepsi pencereye gider.)
BULLTROTTER: Mayısböceği Alayı[77] bu.
AUGUSTE: Aziz Meryem, nereye gidiyorlar?
GLUBB: Nereye olacak, Gazeteler'e! Gazete okuru bunlar! *(Pencereyi kapatır.)*
AUGUSTE: Aziz Meryem, kapıda duran kim?
KRAGLER *sarhoş gibi sallanır, topuklarının üstünde yaylanarak kapıda durur.*
MANKE: Büyük abdestiniz var herhalde?
AUGUSTE: Kimsin sen?
KRAGLER *(kötü niyetli bir ifadeyle sırıtarak)*: Hiç kimse!
AUGUSTE: Boynundan aşağı terler sızıyor! Böyle mi koştun?
SARHOŞ: İshal misin sen?

KRAGLER: Hayır, ishal değilim.

MANKE *(yan yan ona yaklaşır)*: Pekâlâ, ne haltlar karıştırdın, delikanlı? Bu yüzleri tanırım.

MARIE *(arkasında belirir)*: Hiçbir halt karıştırmadı. Onu ben davet ettim, Auguste, kalacak yeri yok. Afrika'daymış. Otur.

(Kragler kapıda durmaya devam eder.)

MANKE: Esir miymiş?

MARIE: Evet, üstelik kayıpmış.

AUGUSTE: Bir de kayıp mıymış?

MARIE: Ve esirmiş. Bu arada nişanlısını da çalmışlar.

AUGUSTE: Annene gel o zaman, otur, topçu. *(Glubb'a)*: Beş duble kirş, Karl!

(Glubb beş bardak doldurur, Manke bardakları bir sehpaya koyar.)

GLUBB: Benim de geçen hafta bisikletimi çaldılar.

(Kragler sehpaya doğru gider.)

AUGUSTE: Afrika'yı anlat biraz!

(Kragler cevap vermez ama içer.)

BULLTROTTER: Boşalt içini. Patron kızıldır.

GLUBB: Ben neymişim?

BULLTROTTER: Kızıl.

MANKE: Terbiyenizi takının, bayım, burada kızıl hiçbir şey yok. Rica ederim!

BULLTROTTER: Pekâlâ, yoksa yok.

AUGUSTE: Eee, neler yaptın aşağılarda?

KRAGLER *(Marie'ye)*: Zencilerin karnına ateş ettim. Yol döşedik. – Yani akciğer mi bu?

AUGUSTE: Ne kadar sürdü?

KRAGLER *(hep Marie'ye doğru konuşarak)*: Yirmi yedi.

MARIE: Ay.

AUGUSTE: Daha önce?

KRAGLER: Daha önce mi? Bir balçık çukurunda yattım.

AUGUSTE: Ne yaptınız orada?

KRAGLER: Kokuştuk.

GLUBB: Evet, adamakıllı tembellik edebildiniz demek.

BULLTROTTER: Peki, Afrika'da karılar nasıl?

KRAGLER *susar.*
AUGUSTE: Basitleşmeyin.
BULLTROTTER: Sonra eve geldiğinizde o evde yoktu, öyle mi? Herhalde sabah kışlalara gittiğini ve orada köpeklerin arasında sizi beklediğini düşündünüz, değil mi?
KRAGLER *(Marie'ye)*: Şunun ağzına bir tane vurayım mı?
GLUBB: Hayır, henüz değil. Ama orkestriyonda bir şey çalabilirsin, bunu yapabilirsin.
KRAGLER *(sallanarak ayağa kalkar ve selam çakar)*: Baş üstüne. *(Gider, orkestriyonu çalıştırır.)*
BULLTROTTER: Duygusallıklar.
AUGUSTE: Kendini ceset gibi hissediyor, kendinden daha uzun yaşıyor.
GLUBB: Evet, evet, evet, evet. Küçük bir haksızlığa uğramış işte. Yaşanmış bitmiş.
BULLTROTTER: Ne o, kızıl değil misiniz yoksa? Demin bir yeğenden söz edilmemiş miydi, Glubb?
GLUBB: Evet, söz edilmişti. Ama bu meyhanede değil.
BULLTROTTER: Hayır, bu meyhanede değil. Siemens'te.
GLUBB: Kısa süreliğine.
BULLTROTTER: Siemens'te,[78] kısa süreliğine. Tornacıydı orada. Kısa süreliğine orada tornacıydı. Kasıma kadar orada tornacılık yapmıştı, değil mi?
SARHOŞ *(o ana kadar sadece gülmüşken bu kez şarkı söyler)*:

Öldüler kardeşlerim,
Ben kurtuldum kıl payı,
Kasımda kızıldım
Ama şimdi ocak ayı.

GLUBB: Bay Manke, bu beyefendi kimseyi rahatsız etmek istemiyor. Gereğini yapın.
KRAGLER *(Auguste'yi yakalamış, onunla birlikte zıplayıp dönmektedir)*:

Bir köpek girdi mutfağa[79]
Aşçıdan çaldı yumurta
Aşçı aldı satırını eline
Bölüverdi köpeği ikiye.

SARHOŞ *(gülmekten sarsılarak)*: Kısa süreliğine tornacı!
GLUBB: Lütfen bardaklarımı fırlatıp kırma, topçu!
MARIE: Şimdi sarhoş oldu, artık daha rahatlar.
KRAGLER: Daha mı rahatlar? Avut kendini, şnaps fıçısı kardeşim, "Olur şey değil," de.
AUGUSTE: Kendin iç.
SARHOŞ: Demin bir yeğenden söz edilmemiş miydi?
KRAGLER: Tanrı karşısında bir domuz nedir ki, fahişe hemşire? Hiçbir şey.
SARHOŞ: Ama bu meyhanede değil.
KRAGLER: Çünkü neden? Orduyu ya da sevgili Tanrı'yı ortadan kaldırmak mümkün mü? İşkence acısının acı varlığını yok edebilir misin, kızıl beyefendi, insanların şeytana öğrettiği işkence acısını? Bunları yok edemezsin ama şnaps doldurabilirsin. Bu yüzden için ve kapıları kapatın, rüzgârı içeri sokmayın çünkü o da üşütebilir, kapıya tahta dayayın.
BULLTROTTER: Meyhaneci demin sana küçük bir haksızlık yapıldığını söylüyor, "Geçmiş gitmiş," dedi.
KRAGLER: Geçip gitmiş mi? Haksızlık mı dedin, kızıl beyefendi kardeş? O nasıl söz? Haksızlık! Böyle küçük sözler bulup havalara üflersiniz, sonra sırtüstü yatıp "Geçti gitti," dersiniz. Ağabey küçük kardeşinin ağzına patlatır, şişko kaymaklı sütü aşırır, her şey geçer gider.
SARHOŞ: Sözü edilmeyen yeğenlere ne oldu!
KRAGLER:

Başka köpekler geldi sonra
Mezar kazdılar köpeğe
Bir taş diktiler üstüne
Şöyle yazdılar taşa:
Bir köpek girdi mutfağa...

Bu yüzden siz yıldızların üzerinde rahatınıza bakın, burası soğuk, biraz da karanlık, kızıl beyefendi, haksızlığa zaman yok, dünya daha iyi bir zaman için fazla yaşlı, şnaps daha ucuz ve cennet kiralanmış, dostlarım.

MARIE: Peki, biz ne yapacağız? O, Gazeteler Semti'ne gitmek istediğini söylüyor. Orada, evet, ama Gazeteler Semti'nde ne var?
KRAGLER: Bir fayton Picadillybar'a[80] gidiyor.
AUGUSTE: Kız içinde mi?
KRAGLER: İçinde oturuyor. Nabzım normal atıyor, bakabilirsiniz. *(Elini uzatır, diğeriyle birlikte içer.)*
MARIE: Adı Andree.
KRAGLER: Andree. Evet, adım Andree'ydi. *(Dalgın bir halde nabzını dinlemeye devam eder.)*
LAAR: Aslında çam ağaçlarıydı, küçük boyda.
GLUBB: Şimdi taş dile geldi.
BULLTROTTER: Sen de satıverdin değil mi, seni ahmak?
LAAR: Ben mi?
BULLTROTTER: Ah, banka! İlginç, Glubb, ama bu meyhanede değil.
GLUBB: İncindiniz mi? Ama kendinizi kontrol edebilirsiniz, eh, o zaman sizi kontrol etsinler! Derini yüzerlerken sakin ol, yoksa ikiye ayrılır, o senin sahip olduğun tek şey. *(Hâlâ bardaklarla meşguldür.)* Evet, biraz incindiniz, toplarla, kılıçlarla biçmişlerdi sizi zaten, biraz pislemişlerdi üstünüze, biraz da tükürmüşlerdi. Ee, ne yapalım!
BULLTROTTER *(kadehlere bakarak)*: Hâlâ temiz değil mi bunlar?
SARHOŞ: Yıka beni, efendimiz,[81] aklanayım! Yıka beni, kar gibi bembeyaz olayım! *(Şarkı söyler)*:

Öldüler, evet, öldüler kardeşlerim,
Ben kurtuldum kıl payı,
Kasımda kızıldım
Ama şimdi ocak ayı.

GLUBB: Bu kadar yeter.
AUGUSTE: Korkaksınız siz!
GAZETE SATICISI KADIN *(girer)*: Spartaküs, Gazeteler Semti'nde! Kızıl Rosa,[82] hayvanat bahçesi parkında,[83] açık havada konuşuyor! Avamların isyanı daha ne kadar sürecek? Ordu

nerede? On fenik, Bay Topçu! Ordu nerede? On fenik. *(Kimse satın almayınca çıkar.)*

AUGUSTE: Paule yok demek?

KRAGLER: Yine mi ıslıklar?

GLUBB *(bardak dolabını kapatır, ellerini kurular)*: Meyhane kapandı.

MANKE: Haydi, Auguste! Senin için değil, ama haydi! *(Bulltrotter'e)*: Ya siz, bayım? İki mark altmış fenik.

BULLTROTTER: Skagerrak'taydım[84] ben, orası da zifaf gecesi değildi.

(Herkes kalkar.)

SARHOŞ *(koluyla Marie'yi sarar)*: Aşağı tabakadan bir melek onunla birlikte gözyaşı selinde yüzmüş.

KRAGLER: Haydi Gazeteler'e!

Bir köpek girdi mutfağa
Aşçıdan çaldı yumurta
Aşçı aldı satırını eline
Bölüverdi köpeği ikiye.

KÖYLÜ LAAR *sallanarak orkestriyona gider, davulu çekip alır ve döne döne, yalpalayarak diğerlerinin ardından gider.*

DÜĞÜN

[Die Hochzeit]

Kişiler

Gelinin babası • Damadın annesi • Gelin • Gelinin kız kardeşi • Damat • Damadın erkek arkadaşı • Gelinin kadın arkadaşı[1] • Kadının kocası • Genç adam

Beyaz badanalı bir oda. Ortada büyük, dikdörtgen bir masa. Üzerinde kırmızı bir kâğıt fener. Dokuz tane kolçaklı, basit, geniş ahşap koltuk. Duvarda: Sağda bir şezlong, solda bir dolap. Arada perdeli bir kapı. Solda, arkada iki koltuk ve bir sigara sehpası. Sol yanda bir kapı. Sağ yanda bir pencere. Masa, sandalyeler ve dolap cilasız, doğal renkte. Vakit akşamdır. Kırmızı fener yanmaktadır. Düğün konukları masada yemektedir.

ANNE *(yemeği masaya getirir)*: Bu morina balığı!

(Takdir dolu mırıldanmalar.)

BABA: Bu, bana bir hikâyeyi hatırlattı.

GELİN: Yesene, baba! Hep sona kalırsın.

BABA: Önce hikâye! Rahmetli amcan, benim cemaate kabul törenimde, ama o başka hikâye, neyse, hep birlikte balık yiyorduk, ansızın boğazına kılçık kaçtı, kahrolası kılçık boğazına kaçıverdi, dikkat edin, neyse tıkandı, elleri ve ayaklarıyla çırpınmaya başladı.

ANNE: Jakob,[2] şu kuyruk parçasını alsana!

BABA: Çırpınırken sazan balığı gibi morarmaya başladı, bu arada bir şarap bardağını devirdi, hepimizi çok fena korkuttu, sırtına vurduk, her yerine pat pat vurduk, o ise içindekilerin hepsini masanın üzerine tükürdü. Yemek artık yenilir olmaktan çıktı – bu da iyi oldu, daha sonra tek başımıza dışarıda yemek yedik, sonuçta cemaate kabul edilen bendim, yani hepsini masanın üstüne kustu işte, neyse, sonunda bizler keyfini tekrar yerine getirdikten sonra o kalın, neşeli sesiyle –iyi bir bas sesi vardı ve koroda söylerdi, bu da komik bir hikâyedir– dedi ki: –

ANNE: Ee, balığın tadı nasıl? Neden kimse konuşmuyor?

BABA: Mükemmel! Neyse, dedi ki:

ANNE: Ama daha bir lokma bile almadın!

BABA: Evet, şimdi yerim. Neyse, dedi ki:

ANNE: Bir parça daha al, Jakob!

DAMAT: Anne, babam bir şey anlatıyor!

BABA: Teşekkür ederim. Neyse, morina, ah evet, dedi ki: Çocuklar, şimdi neredeyse genzime kaçıyordu. Bütün yemek, yemek olmaktan çıktı...

(Herkes güler.)

DAMAT: Çok iyi!

GENÇ ADAM: Şahane anlatıyor!

KIZ KARDEŞ: Ama artık bir daha balık yemeyeceğim.

DAMAT: Evet, kazlar hiç balık yemez. Otçuldur onlar!

KADIN: Lamba bitmedi mi daha?

GELİN: Ina,[3] balık yerken bıçağı kaldır!

ADAM: Lambalar zevksiz. Bu çok güzel görünüyor.

KIZ KARDEŞ: Çok daha romantik bu.

KADIN: Evet ama yok işte.

ARKADAŞ: Bir morina için doğru ışık bu!

GENÇ ADAM *(kız kardeşe)*: Sizce öyle mi? Siz de romantik misiniz?

KIZ KARDEŞ: Evet. Çok. Özellikle Heine'yi severim. Çok tatlı bir profili var.

BABA: Omurilik zafiyetinden öldü.

GENÇ ADAM: Korkunç bir hastalık!

BABA: İhtiyar Weber'in amcasının bir kardeşinde de aynı hastalık vardı. Anlattıkları korkunçtu. Gece uykumuz kaçardı. Şöyle derdi mesela...

GELİN: Ama baba, bu çok yersiz şimdi!

BABA: Ne?

GELİN: Omurilik zafiyeti!

ANNE: Balık hoşuna gitti mi, Jakob?

KADIN: Bizim çok hoşumuza gitti: Bu gece uyuyabilmeli, değil mi?

ARKADAŞ *(damada)*: Şerefe, eski dostum!

DAMAT: Herkesin şerefine!

(Kadehler tokuşturulur.)

KIZ KARDEŞ *(alçak sesle genç adama)*: Bu vesileyle!

GENÇ ADAM: Uygunsuz mu sizce?

(Birbirleriyle alçak sesle konuşurlar.)

KADIN: Burası çok güzel kokuyor!
ARKADAŞ: Tek kelimeyle büyüleyici!
ANNE: Damat yarım şişe kolonya harcadı!
GENÇ ADAM: Harika kokuyor! *(Genç kızla sohbet eder.)*
KADIN: Bütün mobilyaları, hatta gardırobu da kendiniz yapmışsınız, doğru mu?
GELİN: Hepsini. Kocam hepsini tasarladı, çizdi, ahşabını satın aldı, rendeledi, sonra tutkalladı, yani hepsini o yaptı, çok da iyi oldu!
ARKADAŞ: Göz kamaştırıyor. Nasıl zaman bulduysan artık!
DAMAT: Akşamları, öğlenleri, bazen öğlenleri, ama çoğunlukla sabahları.
GELİN: Her sabah beşte kalkıp çalıştı!
BABA: Bu epey bir iş. Mobilyaları da vereceğimi söyledim hep. Ama o istemedi. Johannes Segmüller'de de böyle olmuştu. Çünkü o...
GELİN: Her şeyi kendimiz yapalım dedik. Daha sonra size diğer mobilyaları da gösteririz!
KADIN: Acaba dayanıklı da oldu mu ki!
GELİN: Sizden de bizden de uzun ömürlü olur! Aslını biliyoruz ya! Tutkalını bile kendisi yaptı.
DAMAT: Mağazalarda satılan çürük çarık şeylere güven olmuyor.
ADAM: Bu iyi fikir. İnsan o zaman konuyla daha bütünleşir. Daha dikkatli olur. *(Kadına döner)*: Eşyalarımızı senin yapmanı isterdim doğrusu.
KADIN: Evet, tabii sen değil de ben! Bu adam böyledir işte!
ADAM: Öyle demek istemedim. Bunu biliyorsun!
BABA: Johannes Segmüller'in hikâyesi çok komikti.
GELİN: Şu senin hikâyelerinde gerçekten hiçbir zaman komik bir şey bulamam ya!
KIZ KARDEŞ: Kabalık etme, Maria!
DAMAT: Bence baban harika anlatır!
ARKADAŞ: Olağanüstü! Özellikle espriyi verme tarzınız!
GELİN: Ama böyle uzun anlatması!
DAMAT: Saçma!

ARKADAŞ: Vecizli! Basit! Esnek!
KADIN: Zamanımız da bol ya!
ANNE *(içeri girer)*: Şimdi sıra tatlıda!
BABA: Kısa tutup birkaç kelimeyle anlatabilirdim, en fazla altı, yedi cümle, o kadar...
ARKADAŞ: Harika kokuyor!
ANNE: Kremalı puding bu!
ARKADAŞ: Benim yiyecek yerim kalmadı!
ANNE: Şu parçayı al, Jakob! Ama çok krema koyma! Ucu ucuna yetecek! Hadi, afiyet olsun!
KIZ KARDEŞ: Kremaya canımı veririm.
ARKADAŞ: Gerçekten mi?
KIZ KARDEŞ: Evet. Ağzını kremayla dolduracaksın! O zaman artık dişlerin yokmuş gibi gelir!
DAMAT: Biraz daha sos alır mısın, baba?
BABA: Yavaş olun, mesela, Johannes Segmüller hep şöyle derdi: –
GELİN: Krema güzel olmuş, anne, bana tarifini söylemelisin!
DAMAT: Ama seninki kadar güzelini asla pişiremez, anne!
ANNE: İçinde üç de yumurta var!
GELİN: Bu kadar malzeme konursa!
KIZ KARDEŞ: Ama koymak gerek! Yoksa bir şeye benzemez!
KADIN: Özellikle yumurtalar!
ARKADAŞ *(meler gibi güler, krema genzine kaçar)*: Yumurta, hehehe, yumurta, bu, hehehe, çok iyi... Yumurta çok iyidir, harikadır; yoksa, hehehe, yoksa bir şeye benzemez, hehehe, çok harikadır ... hehehe. *(Kimse gülmeyince hemen susup hızla yemeye koyulur.)*
DAMAT *(onun sırtına vurur)*: Hey, neyin var?
KIZ KARDEŞ: Eh, yumurta iyiymiş ya!
ARKADAŞ *(yine başlar)*: Çok iyidir! Harikadır! Yumurtaya hiçbir diyeceğim yok!
BABA: Evet, yumurtalar. Rahmetli annen bir keresinde yolluk olarak yanıma yumurta vermişti. Sordum "Katı mı?" diye. "Taş gibi," dedi. Eh, ben de inandım, yumurtayı paketledim. Ama daha...
GELİN: Baba, kremayı uzatır mısın lütfen!

BABA: Al. Ben daha...
KADIN *(şaka yollu)*: Yoksa yatakları da mı kendiniz yaptınız?
DAMAT: Evet, ceviz ağacından!
GELİN: Güzel görünüyorlar!
KIZ KARDEŞ: Biraz geniş olmuş sadece, bence yani.
KADIN: Kendileri yaptığı için herhalde...
ADAM: Daha görmedin ki...
BABA: Ben size çok iyi yataklar verebilirdim! Hatta ata yadigârları. Antika değerinde şeyler. Hem de masif.
ARKADAŞ: Evet, eskiden insan ne yaptığını bilirmiş.
GENÇ ADAM: Zaten onlar başka insanlarmış.
BABA: "Başka insanlar, başka yataklar," derdi Fritz Forst, kendisi de çok orijinal biriydi. Mesela bir keresinde kiliseye girdiğinde, rahip henüz...
ANNE *(içeri girer)*: Şimdi de sıra çörekte! Maria,[4] şarabı getirmeme yardım et!
DAMAT: Demek şimdi sıra yıkamada!
BABA: Durun, sulu klozetle ilgili bir hikâye var. Önce onu anlatmam gerek! Piyasaya ilk çıktığında...
DAMAT: Önce şaraptan bir yudum al, baba! Boğazın ıslansın!
(Kadehlere şarap doldururlar.)
ARKADAŞ: Rengi bile mükemmel! Ya şu çiçek!
ANNE: Aranızda ne konuşuyorsunuz, çocuklar?
KIZ KARDEŞ *(irkilir)*: Biz mi? Ah, hiç! Diyordu ki...
ADAM *(genç adama)*: Üç dakikadır neden sürekli ayağıma basıp duruyorsunuz? Körük müyüm ben!
GENÇ ADAM: Özür dilerim, ben sanmıştım ki...
ADAM: Evet, sanmıştınız, bir şey düşünmek önemli değil. Ama ayaklarınızla düşünmeseniz!
ANNE: Bardağını ver, Jakob!
KADIN: Bilgeliğini göstereceğine içsen daha iyi olmaz mı? Ah şu bilgeliğin! Gerçi içince de ölçüyü kaçırıyorsun ya!
(Sessizlik.)
ARKADAŞ: Ama ata yadigârlarından söz ediyordunuz, sözünüz kesildi!

BABA: Evet, yataklar! Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim! O yataklarda son nefesini verenler sadece aile üyelerimiz değil, Maria!

DAMAT: Ama şimdi hayatta olanlara kadeh kaldıralım, baba! Şerefe!

HERKES: Şerefe!

ADAM *(ayağa kalkar)*: Sevgili dostlarım!

KADIN: Bir iyilik et ve çeneni tut!

ADAM *oturur.*

ARKADAŞ: Neden konuşmuyorsunuz? Sevgili eşiniz sadece şaka yaptı, değil mi?

KADIN: O, şakadan anlamaz!

ADAM: Yine aklımdan çıkıp gitti işte. *(İçer.)*

GENÇ ADAM *ayağa kalkar.*

KADIN: Şşt!

ANNE: Jakob, yeleğinin düğmelerini ilikle, yakışık almıyor! *(O sırada dışarıdan kilise çanlarının sesi duyulur.)*

KIZ KARDEŞ: Çanlar, Bay Mildner! Şimdi konuşmalısınız!

ARKADAŞ: Dinlesenize! Kulağa mükemmel geliyor! Tam bir kutsama!

KIZ KARDEŞ *(yemeye devam eden damada)*: Şşt!

GELİN: Bıraksana lokmasını yutsun!

GENÇ ADAM *(dimdik ayağa kalkar)*: İki genç insan, yani bakire gelin ve hayatın fırtınalarında olgunlaşmış erkek evliliğe adım attığında göklerdeki melekler şarkı söylermiş, derler! Genç gelin, *(Geline döner.)* çocukluğunun güzel günlerine dönüp baktığında içini hafif bir hüzün kaplar elbette çünkü artık hayata, acımasız hayat kavgasına atılıyor, *(Gelin hıçkırır.)* kuşkusuz yuvasını kendi elleriyle kurmuş olan erkeğinin, kelimenin tam anlamıyla söyleyecek olursak, sevinci ve kederi birlikte taşımak üzere kalbinin seçtiği kişinin yanında olacaktır. Bu nedenle bugün ilk kez ve sonsuza dek birbirlerine ait olacak bu soylu ve genç insanların *(Kadın güler.)* sağlığına içelim! Ama aynı zamanda onların şerefine Liszt'in "Harika Bir Şey Olmalı"[5] şarkısını söyleyelim. *(Şarkıya başlar ama kimse eşlik etmeyince hemen oturur. Sessizlik.)*

ARKADAŞ *(alçak sesle)*: Şarkıyı kimse bilmiyor. Ama iyi konuştu.

KIZ KARDEŞ: Eşsiz! Ne güzel konuştunuz! Kitap gibi!

ADAM: Düğün konuşmaları kitabı, sayfa seksen beş! İyi ezberlenmiş!

KADIN: Utan!

ADAM: Ben mi?

KADIN: Evet sen!

ARKADAŞ: Şarap nefis!

(Çan sesleri kesilir. Herkes gevşer.)

BABA: Evet, yatakları anlatacaktım.

GELİN: Ah, biliyoruz onu!

BABA: Büyükdayın August'un nasıl öldüğünü mü?

GELİN: Evet, evet.

DAMAT: Büyükdayın nasıl öldü ki?

BABA: Hayır, önce yumurta hikâyemi yarıda kestiniz, sonra iyi hikâye olduğu halde klozeti, keza Forst'la ilgili olanı da, Johannes Segmüller'den hiç söz etmiyorum bile, o biraz uzun, ama en fazla on dakikadan da uzun değil yani, belki daha sonra anlatırım... Evet, büyükdayı...

ANNE: Şarabını tazele, Jakob!

BABA: ... August ödemden öldü!

ADAM: Şerefe!

BABA: Şerefe! Ödem. Önce sadece ayaklarında başladı, daha doğrusu ayak parmaklarında, ama sonra dizlerine çıktı, çocuk sahibi olmak kadar çabuk oldu, her yeri karardı. Karnı da şişmişti, oysa suyu iyice boşaltıyorlardı...

ADAM: Şerefe!

BABA: Şerefe, şerefe! Suyu boşalttılar ama artık çok geçti. Üstüne bir de kalp sorunu çıktı, bu her şeyi hızlandırdı. Yani size vermek istediğim yatakta yattı ve fil gibi inledi, zaten file de benzemişti, bacaklarını kastediyorum! Kız kardeşi, yani büyükanneniz, son nefesinde ona demiş ki, sabaha karşıymış, odanın içi alacakaranlık, hatta sanırım perdeler bile var; nitekim ona, "August, bir rahip ister misin?" diye sormuş. Dayı hiçbir şey dememiş, sadece tavana bakmış –yedi haftadır böyle

yapıyormuş zaten, yan yatamaz hale gelmesinin üstünden o kadar uzun zaman geçmiş yani–, sonra demiş ki: "Aslında ayağım yüzünden." Sonra yine inlemeye başlamış. Ama annem peşini bırakmamış çünkü kendince bunun ruhsal bir mesele olduğunu düşünüyormuş, bu yüzden yarım saat sonra August, "Bir rahip istiyor musun?" diye tekrar sormuş. Ama dayı onu duymamış bile, yanında duran babam anneme, "Onu rahat bırak artık. Ağrısı var," demiş. Babam çok yumuşak biriydi. Ama annem özellikle bu manevi mesele yüzünden bunu yapmamış, zaten hepsi inatçıdır, "August, bu ruhunun ölümsüzlüğü için," diye yine başlamış, babam bunu sonradan anlattı, dayım bakışlarını tavandan ayırıp sol tarafa, ikisinin durduğu yere çevirmiş, öyle ki şaşı bakmak zorunda kalmış, sonra burada zikredemeyeceğim bir şey söylemiş. Kaba bir şeydi, tıpkı August Dayı gibi. Bunu gerçekten yapamam ... gerçi hikâye ... yine de söylemem gerek, yoksa anlaşılmayacak. Demiş ki: Şeyimi yalayın, anlarsınız işte. Tahmin edebileceğiniz gibi, tüm gücünü toplayıp bunu söyledikten sonra ölmüş. Gerçekten böyle olmuş. Yatak hâlâ duruyor, yere koyup size hazır ederim, gelip alabilirsiniz. *(İçer.)* *(Sessizlik.)*

KIZ KARDEŞ: Artık içesim kalmadı.

ARKADAŞ: Her şeyi böyle ciddiye almamak gerek, küçükhanım. Hadi, şerefe! Güzel bir hikâye sadece.

GELİN *(alçak sesle damada)*: Bu kaba saçmalığı anlatmasa da olurdu!

DAMAT: Bırak zevkini çıkarsın!

GENÇ ADAM: Işıklandırma bence mükemmel!

ANNE: Jakob, çöreği kesme!

BABA: Şu mobilyalarınıza biraz baksak mı?

GELİN: Bakabilirsiniz!

ARKADAŞ: Önemli olan sandalyelerin böyle geniş olması. İki kişilik neredeyse.

KADIN: Ayaklar biraz ince olmuş!

GENÇ ADAM: İnce bacaklar – bunlar soyludur!

KADIN: Nereden biliyorsunuz?

ANNE: Jakob, şu çöreği elinle yiyemez misin?

KADIN *(ayağa kalkıp dolaşır)*: Bu, şezlong. Genişliği iyi ama üstte bu tür döşeme pratik değil. Eh, el yapımı olunca...

GELİN *(ayağa kalkar)*: Gardırop güzel ama, değil mi? Özellikle kakmalar! Bilmiyorum, başkalarında böyle bir anlayış yok. Biraz para harcayıp birkaç parça mobilya alırlar, ruhsuz, öylesine bir eşya, sadece mobilya almış olmak için. Biz eşyalarımızı kendimiz yaptık, hepsinde alın teri ve sevgi var, elbette el yapımı!

ADAM: Kadın, buraya gel ve otur yerine!

KADIN: Ne demek bu? İçine bakacaktım!

ADAM: Başkalarının dolabının içine bakılmaz!

KADIN: Sadece fikrimi söyledim. Zaten sen hep daha iyi bilirsin. İyi o zaman, bakmam ben de. Dıştan bakınca dolap pek göz kamaştırıcı durmuyor, bu kakmalar artık yok, şimdilerde renkli perdelerle cam koyuyorlar – ama içi çok iyi olabilir, onu görmek istemiştim.

ADAM: Evet, otur artık!

KADIN: Bunu nasıl bir ses tonuyla söylüyorsun? Yine fazla içtin! Kadehine su karıştıracağım, yoksa kaldıramıyorsun.

DAMAT: Ama görmek istiyorsunuz, lütfen bakın. İlgilenmeniz beni sevindirir. İşte anahtar. Maria, aç!

GELİN: Evet, bilemedim şimdi ... bu, doğru anahtar mı? Kilitte dönmüyor.

DAMAT: Ver buraya, bunu öğrenmen gerek. Kilidi kendim yaptım. *(Açmayı dener.)* Hay aksi! Ee! Yok artık! *(Öfkeyle)*: Geber!

GELİN: Gördün mü, sen de yapamıyorsun!

DAMAT: Belki de kilit sıkıştı. Anlamadım.

KADIN: Belki içinde fazla şey yok. O zaman değmez. Bu dolaba kilit takmak mutlaka çok zahmetli olmuştur. Dolap için bir dezavantaj bu!

ADAM *(tehdit eder gibi)*: Otur şuraya! Bunu daha fazla dinlemeyeceğim!

KIZ KARDEŞ: Ah hayır, madem ayaktayız, biraz dans edelim mi?

GENÇ ADAM: Evet, edelim! Masayı şöyle yana çekeriz!

DAMAT: Dans edelim, iyi! Ama müziği kim yapacak?

ARKADAŞ: Ben gitar çalarım. Gitarım koridorda duruyor. *(Gitarı getirir. Herkes ayağa kalkar. Baba ve adam sol tarafa geçip otururlar. Sigara içerler. Damat ve genç adam masayı kaldırıp sağa iter.)*

GENÇ ADAM: Yere dikkatli koyun!

DAMAT: Gerek yok. Dikkat etmesek de olur! *(Masayı sertçe yere koyar. Masanın bir bacağı çarpılır.)* İşte oldu, şimdi dans edelim!

GENÇ ADAM: Gördünüz mü, masanın ayağı kırıldı! Daha yumuşak koyabilirdiniz!

GELİN: Ne kırıldı?

DAMAT: Ah, hiçbir şey, önemsiz! Şimdi dans edelim!

GELİN: Sen de dikkat etmezsen!

KADIN: Döktüğünüz alın terini düşünün hep! Ama kaliteli tutkal kullanmak belki daha iyi olurdu!

DAMAT: Çok sivri dillisiniz! Benimle dans eder misiniz?

KADIN: İlk dansı karınızla yapmak istemez misiniz?

DAMAT: Elbette. Gel, Maria!

GELİN: Hayır, ben Bay Hans'la dans edeceğim!

KIZ KARDEŞ: Ben kiminle dans edeceğim?

GELİN *(adama)*: Dans etmeyecek misiniz?

ADAM: Hayır. Yoksa karım dırdır eder.

KIZ KARDEŞ: Ama dans etmelisiniz. Yoksa ben seyirci kalacağım!

ADAM: Ama istemeyerek kalkmak da olmaz! *(Ayağa kalkar, ona kolunu uzatır.)*

ARKADAŞ *(elinde gitarla şezlongda)*: Bir vals çalabilirim. *(Çalmaya başlar.)*

(Dans edilir: Damat kadınla, gelin genç adamla, kız kardeş kadının kocasıyla dans eder.)

KADIN: Daha hızlı, daha hızlı! Atlıkarınca gibi ağırsınız!

(Oldukça hızlı dönerler. Dans biter.)

KADIN: Çok canlıydı. Fena dans etmedik! *(Kendini kanepeye bırakır. Bir çatırtı duyulur. Kadın ve arkadaş ayağa fırlar.)*

ARKADAŞ: Kanepe çatırdadı.

KADIN: Bir yeri kırıldı galiba. Benim yüzümden!

DAMAT: Ah, önemli değil! Tamir ederim.
KADIN: Mobilyadan anlıyorsunuz tabii. Asıl önemli olan bu.
GELİN: Kendinizi öyle bıraktığınıza göre çok hızlı dans ettiniz herhalde?
KADIN: Evet, kocanız çok coşkulu!
KIZ KARDEŞ: Hoşunuza gitmedi mi?
ADAM: Bugün gitti. Evet.
KADIN: Kalbine dikkat etmen gerek!
ADAM: Korkuyor musun?
KADIN: Ucu bana dokunur hep.
DAMAT: Otursak daha iyi.
GELİN *(arkadaşa)*: Harika çalıyorsunuz!
ARKADAŞ: Sizi dans ederken seyredince!
DAMAT: Git hadi, gevezelik etme! Oturalım! Dans hoşunuza gitti mi?
GENÇ ADAM: Evet, çok. Ama bir kez daha dans etmeyelim mi?
DAMAT: Hayır.
BABA: Şarap alabilir miyiz? Sohbet daha iyi olur.
DAMAT: Masayı yine ortaya çekelim. *(Genç adamla birlikte masayı eski yerine çeker.)* Ama bu kez dikkatli olun! *(Anne şarap getirir. Herkes sandalyesini geri çekip oturur.)*
KADIN: Şarkı söylesenize, dinlemek hoşuma gider!
ARKADAŞ: İyi şarkı söyleyemem.
DAMAT: Gerek yok. Eğlence olsun diye söyle işte!
KADIN: Kocam ara sıra şarkı söyler. Gitar da çalar.
GENÇ ADAM: Evet, çalsanıza!
KADIN: İşte gitar!
ADAM: Artık çalamıyorum.
KIZ KARDEŞ: Çalın!
ADAM: Ya takılırsam...
KADIN: Bunu hep yaparsın.
KIZ KARDEŞ: Sadece bir tane!
ADAM: Bir tane çalabilirim belki.
KADIN: Önceleri hep çalardı. Ama birlikte olduğumuzdan beri vazgeçti. Bu teslimiyeti canımı sıkıyor. Eskiden epey şarkı

bilirdi, sonra gitgide unuttu ama sanki marasmusu[6] varmış gibi, çalarken gittikçe daha fazla takılır oldu. Sonunda sadece bir şarkı çalabiliyor. Şimdi onu söyleyebilirsin!

ADAM: Evet, onu söyleyeyim. *(Gitarı akort eder ve coşkuyla şarkıya başlar)*:

Liebenau'nun hayaleti, kulak verin!
Bazen öyle...

(Gerisini getiremez.) Bazen öyle ... bilmiyorum ... şimdi bu şarkıyı da unuttum ... bu sonuncu...

KADIN: Marasmus!

DAMAT: Önemli değil. Ben hiç şarkı söyleyemem.

GENÇ ADAM: O halde biraz dans etmeyelim mi?

ARKADAŞ: Evet, dans edelim! Şimdi ben de dans etmek istiyorum. Bir vals çalabilirsiniz herhalde! La majör, septima. Lütfen, Bayan Maria, bu kez sıra bende!

KADIN: Ama artık istemiyorum.

DAMAT: O zaman seyredelim.

BABA: Maria iyi dans eder.

(Gelin ile arkadaş dans ederler.)

ADAM *(gitar çalar)*: La majör, böyle oluyor.

ARKADAŞ *(coşkuyla)*: Harika dans ediyorsunuz. Daha hızlı.

DAMAT: Aman yere düşmeyin!

KADIN *(damada)*: Benim böyle dans etmeme izin yok.

KIZ KARDEŞ: Edebilir misiniz ki?

KADIN: Kavalyeye bağlı.

ARKADAŞ *(soluk soluğa)*: Müzik kışkırtıyor. Al işte karını. Çok coşkulu dans ediyor. Bir şeyler içeyim!

BABA: Ama tekrar masaya otursak olmaz mı? Böyle konuşulmuyor.

DAMAT: Evet, oturun! *(Alçak sesle geline)*: Yoksa dansa devam etmek mi istersin?

GELİN: Pekâlâ, şimdi masa düzenini değiştirelim. *(Arkadaşa)*: Siz buraya oturun! *(Kadına)*: Şuraya oturmak istemez misiniz! *(Kadın damadın yanına oturur.)* Baba, sen en başa otur.

DAMAT *(şişelerin mantarlarını açar)*: Şimdi içelim! Huzurumuzun şerefine!

GENÇ ADAM: Kendi yuvamızda!

ARKADAŞ: Kendi ellerinizle kurduğunuz!

BABA: Şerefe! Maria, henüz kısa eteklerle gezerken bir keresinde sana şarap vermiştik. Büyükbabanın hoşuna gitmişti. Dans etmeni istedi ama sen uyuyakaldın.

KADIN: O halde bugün içmeseniz daha iyi! Ne dersiniz?

ADAM: Hiç bu kadar güzel dans eden birini görmemiştim!

ARKADAŞ: Şimdi keyfim yerine geldi. Ortam şimdiye kadar biraz ciddiydi. Ama bunun dışında harikaydı. *(Ayağa kalkar.)* Bu da ne? *(Sandalyeye bakar.)* Bir şeye takıldım.

GELİN: Bir yeriniz acıdı mı?

ARKADAŞ: Bir kıymık.

DAMAT: Önemli değil.

ARKADAŞ: Evet, sandalye için değil. Ama en iyi pantolonumdu bu.

DAMAT: Benim şerefime en iyi pantolonunu mu giydin?

ARKADAŞ: Evet ama şimdi şarkı söyleyeyim.

DAMAT: Zoraki söyleyeceksen söyleme.

ARKADAŞ *(gitarı alır)*: Çalmayı seviyorum.

DAMAT: Yani diyorum ki canın sıkıldıysa...

ARKADAŞ: Canım sıkılmadı.

DAMAT: Pantolon yüzünden...

ARKADAŞ: Dans içindi.

BABA: Her şeyde bir hayır vardır. Forst da böyle derdi!

ARKADAŞ *İffet Baladı'nı*[7] *söyler.*

KADIN *güler.*

DAMAT: Bunu biliyorum. Senin en iyi şarkılarından! *(Kadına)*: Hoşunuza gitti mi? Ben şarap getireyim!

ARKADAŞ: Evet, bu iyi. Özellikle ahlaki olması! *(Geline)*: Hoşunuza gitti mi?

GELİN: Galiba pek anlamadım.

KADIN: Sizi kastetmiyor zaten.

BABA *(huzursuz)*: Ina nerede?

GELİN: Bilmiyorum ki...

DAMAT: Bay Mildner de yok. O neden davet edildi ki?

GELİN: Bizim kapıcının oğlu o.

DAMAT: Uşak yani.

GELİN: Mutlaka dışarı çıkmışlardır!

BABA: Bu çok iyi, o zaman şarkıyı duymadılar. Ama şimdi gidip bir bak, Maria!

KADIN: Belki de şarkıyı onlar anlamıştır!

ADAM: Sevgili anneniz de hâlâ mutfakta galiba.

DAMAT: Evet, krema yapıyor.

GELİN *(alçak sesle damada)*: Açık saçık bir şeydi bu.

DAMAT: Sen onunla öyle dans ettikten sonra...

GELİN: Utanıyorum.

DAMAT: Dans yüzünden mi?

GELİN: Hayır, senin arkadaşlıklarından! *(Çıkar.)*

ARKADAŞ: Şimdi keyfime diyecek yok. İçtiğimde tıpkı sevgili Tanrı gibi olurum!

DAMAT: "Tanrı içtiğinde tıpkı sekreter gibi olur!" demen gerekirdi!

ARKADAŞ *(biraz öfkeyle güler)*: Bu çok iyiydi, genelde pek espritüel sayılmazsın!

ADAM: Aklıma bir fıkra geldi: Tanrı bir gün kılık değiştirip gezintiye çıkmış. Ama kravat takmayı unuttuğu için hemen tanınmış ve yakalanıp tımarhaneye kapatılmış.

ARKADAŞ: Bunu çok farklı anlatmanız gerekirdi! Espriye yazık oldu!

BABA: Tamam ama Josef Schmidt gerçekten tımarhaneyi boyladı. Olay şöyle oldu...

(Kız kardeş, gelin ve genç adam içeri girerler.)

KIZ KARDEŞ: Krema yaparken annenize yardım ettik.

DAMAT: Sorun değil, keyfimiz iyi. Fıkralar anlatıyoruz.

GENÇ ADAM: Krema mükemmel oluyor.

KADIN: Ocakta mı pişiyor?

KIZ KARDEŞ: Hayır. Kremayı ocakta pişirmeyiz.

KADIN: Yüzlerinizi böyle kıpkırmızı görünce kremanın ocakta piştiğini düşündüm! *(Gülerek kendini sandalyeye atar; sandalye çatırdar.)* Aman! *(Ayağa kalkar.)*

ARKADAŞ: Bir şey mi kırıldı?

KADIN: Korkarım, sandalye...

DAMAT: Sözkonusu bile olamaz. İsterseniz üzerinde hoplayıp zıplayın. Üç santimlik çiviler kullandım.

KADIN: Ama oturmaya cesaret edemiyorum artık. Kanepeye oturayım.

KIZ KARDEŞ: Biraz önce oraya oturduğunuzda bir ayağı kırılmıştı.

ARKADAŞ *(sandalyenin altına uzanır)*: Bunda bir sorun var gerçekten. Bu kez bir kıymık değil. Ama yine de giysilerinize dikkat edin!

DAMAT *(sandalyeye yaklaşır)*: Evet, bu sandalye. Biraz aksıyordu. Çiviler kısa gelmişti. Bu sandalye olduğunu bilmiyordum, yoksa sizi başka yere oturturdum!

GELİN: O zaman bu o sandalye olabilirdi!

ADAM: Burada boş bir sandalye var!

(Sessizlik.)

ANNE: Krema hazır! Sıcak şarap da!

ARKADAŞ: Mükemmel! Sıcak şarap! *(Yayılır.)* Sadece kolçaktı. Bir yerimi de yırtmadım! İçelim!

(Kolçak kırılmıştır.)

DAMAT: Şimdi rahatlarız. Şerefe!

HERKES: Şerefe!

DAMAT *(anneye)*: Sağlığına, anne!

ANNE: Evet ama şarabı o güzelim yeleğinin üstüne dökme, zaten lekelemişsin!

BABA: Söz sandalyeden açılmışken... Rosenberg & Co. şirketinin bürolarında müşteriler için hep böyle sandalyeler vardı, öyle alçaktılar ki oturunca dizler başın hizasına gelirdi. İnsanı öyle gevşetirdi ki Rosenberg & Co. şirketi bu sayede zengin oldu. Daha iyi bir bina satın aldı, içini daha güzel döşedi ama sandalyeleri değiştirmedi. Rosenberg dokunaklı biçimde hep şöyle derdi: Böyle basit mobilyayla başladım. Kibre kapılırım da Tanrı beni cezalandırır diye bunu hiç unutmak istemem.

KADIN: Sonuçta sandalyeleri isteyerek kırmadım. Ne yapabilirim ki!

ADAM: Kimse bir şey demedi ki!

KADIN: İyi ya. Şimdi suçlu ben oldum.
ARKADAŞ: Ortam gerildi yine. Gitarla bir şeyler çalıp söylesem mi?
DAMAT: Yorulmadıysan?
ARKADAŞ: Neden yorulacakmışım?
DAMAT: Danstan ve şnapstan. Mide hastalığın var ya.
ARKADAŞ: Mide hastalığım yok benim.
DAMAT: Ama sürekli karbonat içiyorsun.[8]
ARKADAŞ: Bu sebepten hiç hasta olmadım.
DAMAT: Eh, senin için endişelendim sadece.
ARKADAŞ: Bunun için sana teşekkür ederim. Ama yorgun değilim.
(Sessizlik.)
GENÇ ADAM: Siz de tiyatroda "Baal" oyununu izlediniz mi?
ADAM: Evet, rezalet!
GENÇ ADAM: Ama içinde bir güç var.
ADAM: O halde güçlü bir rezalet. Zayıf olmasından daha kötü. Biri edepsizlikte yetenekliyse bu mazur mu görülmeli yoksa? Böyle bir oyun hiç size göre değil!
(Sessizlik.)
BABA: Bu modernlerde aile hayatı hep kirletiliyor. Oysa biz Almanların sahip olduğumuz en iyi şey bu!
ARKADAŞ: Bu doğru elbette.
(Ara.)
DAMAT: Evet, artık biraz neşelenin! Her gün evlenmiyorum ya. İçin ve öyle kaskatı oturmayın yerinizde! Mesela ben ceketimi çıkarıyorum! *(Ceketini çıkarır.)*
(Ara.)
ARKADAŞ: İskambil kâğıdı var mı? Varsa tarok[9] oynayabiliriz.
DAMAT: İskambiller dolapta.
KADIN: Açılmayan dolapta.
ARKADAŞ: Keskiyle açılır belki!
GELİN: Ciddi olamazsınız!
ARKADAŞ: Eninde sonunda açmak zorundasınız nitekim...
GELİN: Bugün değil ama!
DAMAT: Kâğıtları almak için.

ARKADAŞ *(kabaca)*: Eh, o zaman burada başka ne yapılır söyleyin!

KADIN: Şimdi öbür eşyaları görebiliriz!

DAMAT: İyi fikir! Ben hemen önden gideyim!

(Herkes ayağa kalkar.)

KIZ KARDEŞ: Ben burada oturmayı tercih ederim!

GELİN: Tek başına mı? Olmaz öyle şey!

KIZ KARDEŞ: Nedenmiş?

GELİN: Çünkü her şeyin bir haddi var.

KIZ KARDEŞ: O zaman derim ki, sandalyem kırık olduğu için ayağa kalkmak istemedim.

GELİN: Neden kırdın?

KIZ KARDEŞ: Kendiliğinden kırıldı!

ARKADAŞ *(sandalyeyi yoklar)*: Sakince oturup dikkatli olursanız bir şey olmaz!

BABA: Şimdi diğer mobilyalara bakmak için gidebiliriz belki.

ARKADAŞ *(alçak sesle kadına)*: Neyse ki masa hâlâ sağlam.

DAMAT: Bir özellikleri yok ki...

KADIN: Bari dayanıklı olsalar!

DAMAT: Gelsene, Maria!

GELİN *(yerinden kalkmaz)*: Tamam, geliyorum, sen önden git!

(Herkes ortadaki kapıdan dışarı çıkar.)

KADIN *(arkadaşa)*: Damat ceketini çıkardı.

ARKADAŞ: Saygısızlık. Şimdi her şey serbest.

GELİN *masada otururken hıçkırır.*

DAMAT *(görünür)*: El fenerini almam gerek, sigortada bir arıza var!

GELİN: Neden onu da ustaya yaptırmadın ki!

DAMAT: Neyin var senin? Kız kardeşin de daha düzgün davranabilirdi!

GELİN: Ya senin arkadaşına ne demeli?

DAMAT: Saygı bekleyen insan öyle dans etmez.

GELİN: Ya o Mildner! Bakire gelin diye üzerine basa basa söyledi! Kıpkırmızı kesildim ve herkes bunu fark etti. Gözünü de bana dikti öyle. Hele o berbat şarkı! Bir şeylerin hıncını aldı.

DAMAT: Ya o açık saçık şarkı! Çünkü senin gibi biri için sakıncası yok diye düşündü.

GELİN: Kendine gel, o senin arkadaşın! Ben öyle biri değilim!

DAMAT: Nasıl göndereceğiz bunları! Tıkınıyorlar, içiyorlar, sigara tüttürüyorlar, gevezelik ediyorlar ve gitmek bilmiyorlar! Sonuçta bu bizim düğünümüz!

GELİN: Ama ne düğün!

DAMAT: Öyle deme. Bir gitsinler...

GELİN: Her şeyi mahvettiler.

DAMAT: Ama ben yalnız kalmak istiyorum. Geliyorlar şimdi.

GELİN: Gitmelerini istemiyorum ki! Sonra daha kötü olacak!

DAMAT *(ceketini çabucak tekrar giyer)*: Burası da serinmiş.

(Diğerleri kapıda görünür.)

BABA: Yatak odasında ışık yanmadığı için mutfakta beklemek zorunda kaldık.

ARKADAŞ: Rahatsız etmiyoruz ya?

KADIN *gülme krizine tutulur.*

ADAM: Neyin var yine?

KADIN: Bu çok komik!

ADAM: Komik olan ne?

KADIN: Her şey! Her şey! Kırılan sandalyeler, kurulan yuva! Sohbetler! *(Kahkahalarla güler.)*

GELİN: Emmi!

KADIN: Her şey bozuk. *(Gülerek kendini bir sandalyeye atar. Sandalye çatırdayarak kırılır.)* İşte bu da! Bu da. Artık yere oturmam gerekecek!

ARKADAŞ *(onunla birlikte güler)*: Gerçekten de! Keşke portatif iskemle getirseymişiz!

ADAM *(kadını tutar)*: Sen hastasın. Böyle yaparsan bütün mobilyaları kıracaksın, suç mobilyalarda değil. *(Damada)*: Bağışlayın!

ARKADAŞ: Olduğu kadar oturalım. Eğleniyorsak hiçbiri önemli değil!

(Otururlar.)

KIZ KARDEŞ: Işığın yanmaması kötü olmuş, yataklar gerçekten çok güzeldi.

KADIN: Evet, ışık da yanmadı.
GELİN: Biraz daha şarap getirsene, Jakob!
DAMAT: Bodrumda! Anahtarı ver bana!
GELİN: Bir saniye!
(Dışarı çıkarlar.)
KADIN: Burası da tuhaf kokuyor!
ARKADAŞ: Daha önce fark edilmiyordu.
KIZ KARDEŞ: Ben bir koku almıyorum.
KADIN: Anladım. Tutkal kokusu bu!
ARKADAŞ: Onlara hediye ettiğim kolonyayı bunun için sürmüşler! Hem de yarım şişe!
KADIN: Ama tutkal kokusunun dışarı sızdığı artık gizlenemez.
GELİN *geri döner.*
BABA: Seni böyle eşikte görmek ne güzel. Küçük kızken de güzeldin. Ama artık serpildin.
KADIN: Elbise iyi dikilmiş.
GELİN: Evet, Tanrı'ya şükür ki hile yapmaya ihtiyacım yok.
KADIN: Bu, taş mı şimdi?
GELİN: Sana mı geldi?
KADIN: Sırça köşkte oturan taş atmamalı!
GELİN: Kimmiş sırça köşkte oturan?
KADIN: Elbise öyle iyi dikilmiş ki hiçbir şey belli olmuyor, yani senin...
ARKADAŞ: Şerefe! Şarap güzelmiş!
GELİN *(ağlar)*: Ama bu, bu...
ADAM: Ne demek bu?
DAMAT *(geri dönmüştür)*: Şarap geldi! Ne oldu sana?
KIZ KARDEŞ: Kabalık!
KADIN: Neymiş kabalık?
BABA: Sakin olsanıza. Şerefe!
DAMAT *(kız kardeşe)*: Konuklara hakaret etmemelisin!
KIZ KARDEŞ: Ama konuklar karına hakaret edebilirler!
KADIN: Ben hiçbir şey söylemedim!
ADAM: Hayır, söyledin. Terbiyesizlik ettin.
KADIN *(gergin)*: Ben sadece gerçeği söyledim!

DAMAT: Ne gerçeği?

KADIN: Hadi ama böyle yapmayın!

ADAM *(eğilir)*: Kendine gel!

KADIN: Biri hamileyse hamiledir!

ADAM *masanın bir ayağını koparıp karısına fırlatır ama ayak sadece dolabın üstündeki vazoya isabet eder. Kadın ağlar.*

DAMAT *(öfkeyle kız kardeşe)*: O senin vazondu!

KIZ KARDEŞ: Herhalde pek önemsemedin, yoksa oraya koymazdın!

DAMAT: Sana cevap yetiştirecek zamanım yok çünkü o da benim masamdı. *(Masa hâlâ kendini taşıyor mu diye yoklar.)*

ADAM *(öfkeyle bir aşağı bir yukarı yürür)*: Şimdi onu yola getirdim. Ama şimdi hödük olan benim. Bu hep böyleydi. O kurban, bense hödüğüm. Buna yedi yıl dayandım ama beni bu hale kimin getirdiğini sormak lazım. Onun için çalışmaktan öyle yorgun düşerdim ki ona el bile kaldıramazdım. Ben iyiysem onun daima bir yeri ağrır, ben içiyorsam o paraları sayar, ben para sayarsam o ağlar. Bir keresinde o beğenmediği için çok sevdiğim bir tabloyu dışarı atmak zorunda kalmıştım. Beğenmiyordu çünkü benim hoşuma gitmişti. Sonra dışarı attığım tabloyu yerden alıp kendi odasına astı. Resmi orada gördüğümde, "Benim için yeterince iyi," dedi sevinçle. Benim attığım şeyi yerden alıp düzeltmek zorunda kaldı diye bir de kendini acındırdı. Öfkeyle resmi elinden alınca "Buna bile sahip olamayacak mıyım?" diye ağlamaya başladı. "Özellikle böylesine pahalı olan bir şeye bile," dedi. Ama o böyle biri işte, bunların hepsi böyledir. İnsan evlendiği günden itibaren artık hanımına hizmet eden bir hayvan değil, bir hayvana hizmet eden insan olup çıkar ve bu da her şeyi hak edene dek onu mahveden bir durumdur.

(Ara.)

DAMAT *(biraz güçlükle)*: Biraz daha içmek istemez miydiniz? Saat daha dokuz!

ARKADAŞ: Artık oturacak sandalye kalmadı ki!

GENÇ ADAM: Ama dans edebiliriz!

ARKADAŞ: Dans bana yetti!

DAMAT: Daha önce hoşuna gitmişti ama!

ARKADAŞ: O zaman henüz bir yerime kıymık batmamıştı!

DAMAT: Demek öyle! *(Güler.)* Bu yüzden böyle suspus olmuş duruyorsun?

ARKADAŞ: Benim sandalyem miydi o?

DAMAT: Hayır, benim sandalyem ... idi; artık sandalye olmaktan çıktı.

ARKADAŞ: O zaman gidebiliriz! *(Dışarı çıkar.)*

GENÇ ADAM: Sizlere teşekkür ederim. Çok güzeldi. Ama önce paltomu giymem gerek.

KADIN: Eve kadar bana eşlik edin!

ADAM *(dışarı çıkmıştır, elinde karısının eşyalarıyla geri döner)*: Böyle bir karım olduğu için tekrar özür dilerim.

DAMAT: Rica ederim, gerek yok.

KADIN: Eve gitmeye cesaretim yok.

ADAM: Bu da senin intikamın! Ama tiyatro bitti, şimdi ciddi olalım. *(Kadının koluna girer.)* Gidelim artık. *(Sessiz ve bezgin bir halde yanında yürüyen karısıyla birlikte gider.)*

DAMAT: Tıkındılar, şimdi gitmek istiyorlar. Daha akşamı yarılamadan yalnız kalacağız!

GELİN: Az önce defolup gitmelerini istiyordun! Gördün mü, sağın solun belli olmuyor! Tabii beni de sevmiyorsun artık.

ARKADAŞ *(başında şapkasıyla gelir, öfkelidir)*: Artık bu pis koku neredeyse dayanılmaz oldu!

DAMAT: Hangi pis koku?

ARKADAŞ: Tutmayan tutkal. İnsanın konuklarını böyle hurda yığınına davet etmesi de ayıp yani.

DAMAT: O zaman açık saçık esprilerinden hoşlanmadığım ve koltuğumu parçaladığın için özür dilerim.

ARKADAŞ: Belki de gerdek yatağı için ödemli yatağı beklemeyi tercih edersiniz. Size iyi akşamlar! *(Çıkar.)*

DAMAT: Cehenneme git!

BABA: Biz de gitsek iyi olacak! Mobilyayı konuşuruz daha, tabii yatakları da alabilirsiniz. Kimseyi ilgilendirmeyen hikâyeler

anlatmak her zaman daha iyidir, diye düşünürüm hep. İnsanları kendi hallerine bıraktın mı bunu kaldıramıyorlar. Gel, Ina!

KIZ KARDEŞ: Bu güzel akşamın böyle bitmesi ne yazık! Ne de olsa tek akşam yani. Hans, "Daha sonra hayat kavgası başlıyor," diyor.

GELİN: Sen de bunun için adamakıllı yardımcı oldun. Bay Mildner'e ne zamandan beri Hans diyorsun?

GENÇ ADAM: Tekrar teşekkür ederim. Benim için çok güzel bir akşamdı.

(Üçü çıkar.)

DAMAT: Tanrı'ya şükür, nihayet çıkıp gittiler!

GELİN: Rezaletimizi de bütün şehre yayacaklar. Utanç verici! Yarın bizde olup bitenleri herkes duyacak, herkes bize gülecek. Pencerelerin gerisinde durup aşağıya gülecekler. Kilisede arkamızdan bakıp mobilyaları, yanmayan lambayı, yetmeyen kremayı, en kötüsü de gelinin hamile olduğunu düşünecekler. Oysa ben erken doğum yaptığımı söyleyecektim.

DAMAT: Ya mobilyalar için beş ay boyunca çalışmam? Bunu düşünmüyor musun? Neden söyledikleri edepsiz şarkılarla birlikte sevinçle dönüp durdular? Çünkü sen de genelevdekiler gibi onlarla dans ettin, ta ki sandalyeler kırılana dek. O kadın senin arkadaşındı.

GELİN: Şarkıyı söyleyen de senin arkadaşındı! Şeytan alsın mobilyalarını, boyaları bile yok, çünkü sen "Dış görünüş önemli değil, önemli olan sağlam ve rahat olmaları!" dedin. Bitirmek için beş ayını harcadın, öyle geç kaldık ki durumum fark edildi. Şu süprüntülere, şu paçavralara, şu kötü işçiliğe bakın! Ne diye evlendik sanki?

DAMAT: Evet, artık hepsi dışarıda ve şimdi bizim zifaf gecemiz başlıyor. İşte bu!

(Ara. Damat bir aşağı bir yukarı yürür. Gelin sağdaki pencerede durur.)

GELİN: Tüm âdetleri hiçe sayarak neden ilk önce bugüne dek tanıyamadığım ve arkadaş bildiğim o kötü kadını dansa kaldırdın? Ne ayıp!

DAMAT: Çünkü mobilyalar hakkında kötü şeyler söyledi!

GELİN: Sen de onu fikrini değiştirmeye zorladın! Sanki sonra daha iyi oldu!

(Ara.)

DAMAT: Başkalarının yapamadığı şeyi sen yapınca böyle oluyor, o zaman garaz bağlıyorlar. Özellikle yapmadığımız şeyin iyi olduğunu bilirlerse. O zaman intikam alıyorlar işte. Tasarım ve kesim açısından elbette bu parçalardan bir tekini bile yapmayı beceremezler. Ama bir küçücük hata, tutkalın kötü olması onları haklı çıkarır. Ama şimdi bunları düşünmeyeceğim artık!

(Gardıroba gider, açmaya çalışır.)

GELİN: Seni hep hatırlayacaklar! Bu yaptığını unutmayacağım!

(Hıçkırır.)

DAMAT: Tutkalın kötü olmasını mı?

GELİN: Alay ettiğin için Tanrı verecek cezanı!

DAMAT: Veriyor zaten! Kahretsin, lanet olası kilit! Artık hiç fark etmez! *(Kapıya yüklenir ve kırar.)*

GELİN: Şimdi kilit bozuk diye dolabı da kırdın!

DAMAT: İçinden robdöşambrımı aldım, artık ortalığı toplayabilirsin. Bu domuz ahırında daha ne kadar dolanacağız?

GELİN *kalkar, ortalığı toplamaya başlar.*

DAMAT *(robdöşambrını giymiş, dolabın yanında para sayar)*: Ucuza da çıkmadı hani! Bodrumdaki şarapları açmak gereksizdi!

GELİN: Masa sallanıyor; iki bacağı yok.

DAMAT: Sıcak şarap! Yemek! Şimdi bir de tamirat çıktı!

GELİN: Sandalyeler, gardırop, şezlong!

DAMAT: Kahrolası domuzlar!

GELİN: Ve senin mobilyaların!

DAMAT: Kendi kurduğumuz yuva!

GELİN: Aslını biliyoruz ya!

DAMAT: Daha özen gösteririz!

GELİN *(oturur, eli yüzündedir)*: Ve bu utanç!

DAMAT: Etrafı gelinlikle toplaman şart mı? Şimdi yine mahvolacak; şurası şarap lekesi olmuş bile!

GELİN: Şu robdöşambrla ne kadar ucuz görünüyorsun! Yüzün çok farklı! Ama iyi değil!

DAMAT: Ya sen, ne kadar yaşlısın! Ağlayınca belli oluyor!
GELİN: Artık hiçbir şeyin kutsallığı kalmadı!
DAMAT: Şimdi düğün gecesi!

(Ara. Daha sonra damat masaya gider.)

DAMAT: Hepsini içip bitirmişler! Masa örtüsü bile benden fazla içmiş! Şişeler boş ama gerisi kadehlerde! Şimdi tasarruf zamanı!
GELİN: Ne yapıyorsun?
DAMAT: Kadehlerde kalanları içiyorum! Şurada dolu bir bardak var!
GELİN: Canım çekmiyor!
DAMAT: Sonuçta düğün gecemiz bu!
GELİN *bir kadehi alır, bakışlarını çevirir, içer.*
DAMAT: Hamile olduğun için "Bakireliğine içiyorum," diyemesem de...
GELİN: Bugün utanç düğünü oldu! Şimdi sen de kendini aştın! Bu kimin suçu? Keçi gibi inat ettin!
DAMAT: Kendi dört duvarımızın arasında, ailenin gözleri önünde olacağımız gece bu işte...
GELİN *acı acı güler.*
DAMAT: ... soyumuzu çoğaltacağımız gece: Yani deyim yerindeyse kutsal eylem.
GELİN: Hâlâ konuşabiliyorsun!
DAMAT: O halde sağlığına içiyorum, sevgili karıcığım, ve mutluluğumuzun devamına!

(İçerler.)

GELİN: Söylediklerinin hepsi doğru sayılmaz ama şu doğru, bugün düğün günü, her şey o kadar düzgün gitmeyebilir!
DAMAT: Daha kötüsü de olabilirdi.
GELİN: Senin arkadaşınla!
DAMAT: Ve senin akrabalarınla!
GELİN: Hep kavga etmemiz şart mı?
DAMAT: Hayır! Düğün gecesinde.

(Sık sık içerler.)

GELİN: Düğün gecesi! *(İçki genzine kaçar, kahkahalarla güler.)* Çok komik! Güzel bir düğün gecesi!
DAMAT: Ama nihayet, neden olmasın! Şerefe!

GELİN: Şarkı öyle edepsizdi ki! *(Kıkırdar.)* "Kızı yatırıp..." Siz böylesiniz! "Pestilini çıkardı iyice!"
DAMAT *(ayağa fırlar)*: Ya babanın hikâyeleri!
GELİN: Hele kız kardeşimin halleri! Çok gülünç!
DAMAT: O sürtük de az kalsın yere yuvarlanıyordu!
GELİN: Gardırop açılmayınca nasıl bakakaldılar!
DAMAT: En azından içini göremediler!
GELİN: Gittikleri iyi oldu!
DAMAT: Sadece kuru gürültü ve pislik!
GELİN: İkimiz yetmez miyiz?
DAMAT: Şimdi yalnızız.
GELİN: Robdöşambr hiç güzel durmuyor üstünde!
DAMAT: Gelinlik de öyle! *(Gelinliği önünden yırtıp iki parçaya ayırır.)*
GELİN: Yırtıldı işte!
DAMAT: Boş ver! *(Onu öper.)*
GELİN: Çok haşinsin!
DAMAT: Sen de çok tatlısın! Şu beyaz göğüslerin hele!
GELİN: Ah, canımı acıtıyorsun, sevgilim!
DAMAT *(gelini kapıya doğru çekiştirir, kapıyı açar, kapı kolu elinde kalır)*: Bu da kapı kolu, hahaha! Bu da koptu. *(Kapı kolunu kırmızı fenere fırlatır, fener söner ve yere düşer.)*
DAMAT: Gel!
GELİN: Ama yatak? Hahaha!
DAMAT: N'olmuş yatağa?
GELİN: O da çatırdayıp kırılır!
DAMAT: Önemli değil!

(Gelini odaya çekiştirir. Karanlık. Yatağın çatırdayarak kırıldığı duyulur.)

DİLENCİ YA DA ÖLÜ KÖPEK

[Der Bettler oder Der tote Hund]

Kişiler

İmparator • Dilenci • Askerler

Bir ana kapı. Sağında yırtık pırtık kılıklı, alnı kireç gibi beyaz, heybetli görünümlü bir dilenci çömelmiştir. Paçavralarının arasına gizlediği küçük bir laternası vardır. Sabahın erken saatidir. Bir top atışı duyulur. Askerler eşliğinde imparator gelir; kızıla çalan uzun saçları açıktadır. Sırtında mor bir post vardır. Çanlar çalar.

İMPARATOR: Tam da en büyük düşmanıma karşı kazandığım zaferin şenliğine giderken ve ülke adımı kara buhurla karıştırırken kapımın önünde bir dilenci oturmuş, sefalet kokusu yayıyor. Ama büyük olaylar yaşanırken bu değersiz kişiyle konuşmak uygun düşer. *(Askerler geri çekilir.)* Çanlar niye çalıyor, biliyor musun, dilenci?

DİLENCİ: Evet. Köpeğim öldü.

İMPARATOR: Bu, küstahlık mıydı?

DİLENCİ: Yok. Yaşlılıktan. Sonuna kadar dayandı. Bacakları niye öyle titriyor diye düşünüyordum. Ön ayaklarını göğsüme koymuştu. Bütün gece öyle yattık, hava soğuduğunda bile. Sonra sabah olduğunda çoktan ölmüştü, onu üzerimden indirdim. Şimdi artık eve de gidemem çünkü çürüyüp kokmaya başladı.

İMPARATOR: Neden onu dışarı atmıyorsun?

DİLENCİ: Bu seni hiç ilgilendirmez. Şimdi göğsün, lağım suyundaki çukur gibi boş; çünkü aptalca bir soru sordun. Tüm sorular aptalca. Hele ki bu sorular!

İMPARATOR: Yine de seninle kim ilgileniyor diye sormaya devam edeceğim. Çünkü seninle ilgilenen biri yoksa buradan gitmen gerek, burada hiçbir leş çürüyemez, yüksek sesle bağrılamaz.

DİLENCİ: Ben bağırıyor muyum?

İMPARATOR: İçinde anlamadığım bir alay gizli olsa da şimdi sen kendin soru soruyorsun.

DİLENCİ: Evet, bilmiyorum, bu benimle ilgili.

İMPARATOR: Seni dinlemeyeceğim. Ama kim ilgileniyor seninle?

DİLENCİ: Bazen bir oğlan ilgilenir, annesi patates toplarken bir melekten doğmuş.

İMPARATOR: Oğulların yok mu?

DİLENCİ: Gittiler.

İMPARATOR: İmparator Ta Li'nin çöl kumlarına gömülen ordusu gibi mi?

DİLENCİ: Çöl seferine çıktığında, adamları, "Orası çok uzak, geri dön Ta Li," dediler. Ama o her defasında, "Bu ülkenin fethedilmesi gerek," dedi. Ayakkabıları paralanana dek her gün yürüdüler, sonra derileri parçalandı, dizlerinin üstünde yürümeye devam ettiler. Bir keresinde kasırga bir deveyi yakalayıp kenara fırlattı. Hayvan, gözlerinin önünde can verdi, sonra bir gün bir vahaya geldiler, "Vatanımız burası," dediler. Bu kez imparatorun küçük oğlu bir sarnıca düşüp boğuldu. Yedi gün yasını tuttular, acıları sonsuzdu. Bir gün atlarının öldüğünü gördüler; sonra karıları artık onlara eşlik edemez oldu. Bir keresinde kumlu rüzgâr esti ve her şeyin üstünü örttü, sonra her şey bitti, her yer yine sessizleşti, ülke onların olmuştu ve ben adını unuttum.

İMPARATOR: Nereden biliyorsun? Hiçbiri doğru değil. Tamamen farklıydı.

DİLENCİ: O çok güçlendiğinde ve ben onun çocuğu gibi olduğumda sürünerek uzaklaştım çünkü kimsenin bana hükmetmesine izin vermem.

İMPARATOR: Neden söz ediyorsun?

DİLENCİ: Bulutlar geldi. Gece yarısına doğru yıldızlar çıktı. Sonra her yer sessizleşti.

İMPARATOR: Bulutlar gürültü mü yapıyordu?

DİLENCİ: Geçen hafta taşan nehrin kenarındaki pis kulübelerde birkaç kişi öldü gerçi ama seslerini duyuramadılar.

İMPARATOR: Bütün bunları bildiğine göre sen hiç uyumaz mısın?

DİLENCİ: Taşların üzerine yaslandığımda yeni doğan çocuk ağlıyor. Ve sonra yeni bir rüzgâr esiyor.

İMPARATOR: Dün gece gökyüzü pırıl pırıldı, nehirde kimse ölmedi, doğan çocuk da olmadı, burada rüzgâr da yoktu.

DİLENCİ: O halde kör, sağır ve bilgisiz olmalısın. Ya da kötü olduğun için böylesin.

(Ara.)

İMPARATOR: Ne yaparsın sen hep? Seni daha önce hiç görmedim. Hangi yumurtadan çıktın?

DİLENCİ: Bugün fark ettim, yağmur yağmadığı için bu yıl mısırlar kötü. Tarlaların üzerinde öyle karanlık, ılık bir rüzgâr esiyor ki.

İMPARATOR: Bu doğru; mısır hiç iyi değil.

DİLENCİ: Otuz sekiz yıl önce de böyle olmuştu. Mısırlar güneşte kavrulmuştu ve mahsul bozulmadan önce öyle bir yağmur yağdı ki fareler ortaya çıktı ve diğer bütün tarlaları harap ettiler. Sonra köyleri basıp insanları yemeye başladılar. Bu yemek onları gebertti.

İMPARATOR: Bundan haberim yok. Herhalde bu da diğerleri gibi uydurma. Tarihte böyle bir şey yazmıyor.

DİLENCİ: Tarih yoktur.

İMPARATOR: Ya İskender? Sezar? Napolyon?

DİLENCİ: Hepsi hikâye! Şu Napolyon dediğin kişi kim?

İMPARATOR: Dünyanın yarısını fetheden ve kibri yüzünden yok olup giden Napolyon!

DİLENCİ: Buna ancak iki şey inanır. O ve dünya. Bu yanlış. Napolyon gerçekte bir kadırgada kürek çeken bir adamdı, kafası öyle kalındı ki herkes, "Kürek çekemiyoruz çünkü dirseklerimiz için çok az yer var," diyordu. Kürek çekmedikleri için gemi batınca da kafasına hava pompaladı ve hayatta kaldı, bir tek o; küreklere zincirli olduğu için kürek çekmeye devam etmesi gerekti, dipte olduğu için nereye gittiğini bilmiyordu, herkes boğulmuştu. O zaman başını dünyaya salladı ve çok ağır olduğu için başı düştü.

İMPARATOR: Bu, şimdiye dek duyduğum en ahmakça şey. Bu hikâyeyle beni büyük hayal kırıklığına uğrattın. Diğerlerinin en azından anlatımı iyiydi. Peki, imparator hakkında ne düşünüyorsun?

DİLENCİ: İmparator yok. Sadece halk öyle birinin varlığına inanıyor ve biri var ki kendini imparator sanıyor. Sonra yeterince savaş arabası yapıldığında ve trampetçiler çalmak için eğitildiğinde savaş çıkar ve bir düşman aranır.

İMPARATOR: Ama şimdi imparator rakibini yendi.

DİLENCİ: Yenmedi, onu öldürdü. Aptal, aptalı öldürdü.

İMPARATOR *(çabalayarak)*: Güçlü bir düşmandı, buna inanabilirsin.

DİLENCİ: Bir adam pirincime taş koyarsa o benim düşmanımdır. Güçlü bir eli olduğu için övünüyordu. Ama kanserden öldü, tabutunu kapatırken elini araya sıkıştırdılar ve bunu fark etmediler, tabutu taşırken eli dışarıda sallandı, bomboş, çaresiz, çıplak.

İMPARATOR: Böyle yatıp durmak sana hiç sıkıcı gelmiyor mu?

DİLENCİ: Eskiden bulutlar gökyüzünde süzülürdü. Onları seyrederim. Buna hiç son vermezler.

İMPARATOR: Şimdi gökte süzülen bulut yok. Yani saçmalıyorsun. Bu, güneş kadar apaçık.

DİLENCİ: Güneş yoktur.

İMPARATOR: Sen belki de tehlikeli, hatta takip edildiğini sanan bir zırdelisin!

DİLENCİ: İyi bir köpekti, sıradan değildi. Her şeyi hak ediyor. Hatta bana et getirirdi, geceleri paçavralarımın içinde uyurdu. Bir keresinde şehirde büyük bir gürültü kopunca herkes bana cephe aldı çünkü hiç kimseye sözü edilmeye değecek bir şey vermezdim, askerler bile üstüme yürümüştü. Ama köpek hepsini korkutup kaçırdı.

İMPARATOR: Bunları bana neden anlatıyorsun?

DİLENCİ: Çünkü seni aptal buluyorum.

İMPARATOR: Benim hakkımda başka ne düşünüyorsun?

DİLENCİ: Cılız bir sesin var, demek ki korkaksın; çok soru soruyorsun, demek ki uşaksın; bana tuzak kurmaya çalışıyorsun, demek ki kendinden emin değilsin, en emin olduğun zaman bile değilsin; bana inanmıyorsun ama beni dinliyorsun, demek ki zayıf bir insansın; sonuç olarak tüm dünyanın senin etrafında döndüğünü sanıyorsun, oysa senden çok daha önemli insanlar var, benim gibi mesela. Ayrıca kör, sağır ve cahilsin. Diğer kötü huylarını henüz bilmiyorum.

İMPARATOR: Bu iyi olmadı. Bende hiç mi erdem görmüyorsun?

DİLENCİ: Alçak sesle konuşuyorsun, demek ki alçakgönüllüsün; çok soru soruyorsun, demek ki bilgiye susamışsın; her şeyi yokluyorsun, demek ki kuşkulusun; yalan sayılabilecek şeyleri dinliyorsun, demek ki hoşgörülüsün; her şeyin senin çevrende döndüğüne inanıyorsun, demek ki başka insanlardan daha kötü değilsin ve

daha aptalca olan hiçbir şeye inanmıyorsun. Ayrıca çok şey gördüğün için kafan karışmamış, seni ilgilendirmeyen şeylerle ilgilenmiyorsun, fazla bilip hiçbir şey yapmayan biri değilsin. Diğer erdemlerini benden ya da diğer herkesten daha iyi bilirsin.

İMPARATOR: Zekisin.

DİLENCİ: Her dalkavukluk ederi kadar değerlidir. Ama benim ücretim için sana bir şey ödemem.

İMPARATOR: Ben, bana yapılan her hizmeti ödüllendiririm.

DİLENCİ: Alkış beklemen çok doğal, bu senin ruhunun sıradan olduğunu belli ediyor.

İMPARATOR: Sana hiçbir şey için kin duymuyorum. Bu da mı sıradan?

DİLENCİ: Evet. Çünkü bana hiçbir şey yapamazsın.

İMPARATOR: Seni zindana attırabilirim.

DİLENCİ: Orası serin midir?

İMPARATOR: Hiç güneş görmez.

DİLENCİ: "Güneş yoktur," dedim. Hafızan kötü herhalde.

İMPARATOR: Seni öldürtebilirim.

DİLENCİ: O zaman artık başıma yağmur yağmaz, haşereler kaçar, midem rahat eder ve bu şimdiye kadar tattığım en büyük sessizlik olur.

BİR ULAK *gelir ve alçak sesle imparatorla konuşur.*

İMPARATOR: De ki, fazla uzun sürmez. *(Ulak gider.)* Sana bu tür şeyler yapmayacağım. Ne yapacağımı düşünüyorum.

DİLENCİ: Bunu hiç kimseye söylememelisin. Yoksa yaptıklarına bakıp bundan sonuçlar çıkarırlar!

İMPARATOR: Bence beni küçümsemezler.

DİLENCİ: Herkes önümde eğilir ama bu umurumda olmaz. Sadece ısrarcılar gevezelikleri ve sorularıyla canımı sıkarlar.

İMPARATOR: Ben canını sıkıyor muyum?

DİLENCİ: Bugün sorduğun en aptalca soru bu. Utanmaz birisin sen! Bir insanın dokunulmazlığına saygın yok. Yalnızlık nedir bilmiyorsun, bu yüzden benim gibi bir yabancıdan alkış bekliyorsun. Her adamın saygı göstermesine bel bağlıyorsun.

İMPARATOR: İnsanlara hükmederim. Saygıları bu yüzden!

DİLENCİ: Atın dizginleri de ata hükmettiğini sanır; kırlangıcın gagası da onu yönlendirdiğini sanır, palmiyenin tepesi de ağacı göğe uzattığını sanır!

İMPARATOR: Sen kötü bir insansın. Daha sonra bunu yaralanmış kibrim yüzünden yaptığımı düşünecek olmasam seni yok ettirirdim.

DİLENCİ *bir laterna çıkarıp çalmaya başlar.*

BİR ADAM *eğilerek çabucak önlerinden geçer.*

DİLENCİ *(laternayı saklar)*: Bu adamın kendisini soyan bir karısı var. Geceleri parasını almak için onun üzerine eğiliyor. Adam bazen uyanıp şişman, dağınık, çıplak karısını sarkık memeleri ve korkmuş gözleriyle üzerinde görüyor. O zaman karısının kendisini çok sevdiğini, dayanamayıp geceleri kendisini seyrettiğini düşünüyor. Bu yüzden tanık olduğu küçük aldatmalarını hoş görüyor.

İMPARATOR: Yine başladın. Bunların tek kelimesi bile doğru değil.

DİLENCİ: Artık gidebilirsin. Bayağılaşıyorsun.

İMPARATOR: Bu inanılmaz.

DİLENCİ *laternasını çalar.*

İMPARATOR: Görüşme bitti mi?

DİLENCİ: Şimdi hepsi biraz müzik sayesinde gökyüzünü daha güzel, yeryüzünü daha bereketli görüyor ve biraz ahenk sayesinde ömürlerini uzatıyor, kendilerini ve komşularını bağışlıyor.

İMPARATOR: O halde en azından bana katlanamadığın halde neden bu kadar çok şey anlattığını söyle.

DİLENCİ *(ilgisizce)*: Çünkü ölü köpeğimi unutmak için ihtiyaç duyduğum gevezeliği dinlemeyecek kadar gururlu değildin.

İMPARATOR: Gidiyorum artık. En güzel günümü berbat ettin. Hiç durmamalıydım. Bunun acımakla bir ilgisi yok. Tek sahip olduğun şey, benimle konuşacak cesaretinin olması. Ve ben bu yüzden herkesi beklettim! *(Yoluna devam eder, askerler ona eşlik eder. Çanlar yine çalar.)*

DİLENCİ *(kör olduğu fark edilir)*: Çekip gitti. Vakit öğlen öncesi olmalı çünkü hava çok sıcak. Çocuk bugün gelmez. Şehirde şenlik var. O budala da oraya gitti. Şimdi yine köpeğimi düşünmek zorundayım.

ŞEYTAN KOVMA

[Er treibt einen Teufel aus]

Kişiler

Baba • Anne • Kız • Delikanlı • Rahip • Bekçi • Öğretmen • Belediye başkanı • Köylüler

Kırmızı kiremitleri, kocaman çatısı olan tek katlı köy evi. Evin önünde bir bank. Ağustosta bir akşam. –

1

Delikanlı ve kız bankta oturmaktadır.

DELİKANLI: Güzel bir akşam!
KIZ: Kızıl Öküzler'de bugün dans var. Müziği duydun mu?
DELİKANLI: Evet, iki nefesli çalıyor.
KIZ: Annem beni bırakmaz.
DELİKANLI: Neden?
KIZ: Tehlikeli, diye düşünüyor.
DELİKANLI: Evet, dikkatli olmak gerek.
KIZ: Müziğin sesi şimdi buraya kadar geliyor. Rüzgârdan dolayı.
DELİKANLI: Hava bozabilir. Bugün çok sıcaktı.
KIZ: Bence yakında yıldızlar çıkar. Daha ineklere gitmem gerek.
DELİKANLI: İnekler ne iyi!
KIZ: Neden?
DELİKANLI: Çünkü onlara gideceksin.
KIZ: O zaman seviniyorlar.
DELİKANLI: Bana gelmiyorsun ama.
KIZ: Mecbur değilim de ondan.
DELİKANLI: Çünkü hoşlanmıyorsun.
KIZ: Havanın bozacağını sanmam.
DELİKANLI: Yoksa yataktan çıkman gerekecek.
KIZ: Odaya. Annem orada dua eder.
DELİKANLI: Yatakta dua edeceğine.
KIZ: Şimdi ineklere gitmem gerek.
DELİKANLI: Henüz yıldız görmüyorum ben.
KIZ: Farkındayım.
(Ara.)
DELİKANLI: Ne demek bu?
KIZ: Öyle işte.
DELİKANLI: Söylemek zorundasın.
KIZ: Hiç de değilim.

DELİKANLI: Söyleyecek misin?
KIZ: Hayır. Bu kadar aptalsan.
DELİKANLI: O zaman ceza veririm sana.
KIZ: Güleyim bari!
DELİKANLI *(kızı öpmeye çalışır)*: Şimdi gül bakalım!
KIZ: Dudağımdan öpemedin ki!
DELİKANLI: Sen öyle san.
KIZ: Sen öptüğünü mü sanıyorsun?
DELİKANLI: Kendin biliyorsun.
KIZ: Sence çok mu karanlık?
DELİKANLI: Evet, korkuyorum.
KIZ: Şu kolunu çeksene! Rahatsız oluyorum.
DELİKANLI: O senin kolun.
KIZ: Şu kolu diyorum!
DELİKANLI: Evet, onu hediye edeyim sana.
KIZ: Artık ineklere gidiyorum ben.
DELİKANLI: Ayakların da mı var?
KIZ: Sonra da yatmaya giderim.
DELİKANLI: Ayaklarınla mı?
KIZ: Ne bu şimdi?
DELİKANLI: Ne?
KIZ: Bu söylediklerin!
DELİKANLI: Artık fazla düşünmüyorum. Şimdi yıldızlar çıkıyor.
KIZ: Sen de hep ineklere gider misin?
DELİKANLI: Benimle alay ediyorsun galiba?
KIZ: Seninle alay edildiğinde müzik mi yaparsın?
DELİKANLI: Bugün artık hiçbir şey anlayamıyorum.
KIZ: Konunun tamamen dışına çıktın.
DELİKANLI: İçinde miydim?
KIZ: Tamamen sapıttın.
DELİKANLI: Ben hiçbir şey söylemedim ki.
KIZ: Sence bu akıllıca mıydı?
DELİKANLI: Şimdi başka telden çalacağım ama.
KIZ: İyi olur çünkü annem geliyor.

2

Anne gelir.

ANNE: Jakob, merhaba!
DELİKANLI: İyi akşamlar.
ANNE: İneklere gittin mi?
KIZ: Daha zamanı var.
ANNE: Yani bu, senin zamanın yok, demek oluyor.
KIZ: Ah, neden olmasın? *(Ayağa kalkar.)*
DELİKANLI: Zaten hep ineklerden konuşuyoruz.
ANNE: Çünkü onun için çok önemlidirler.
DELİKANLI: İneklere gitmem gerek, diyor.
ANNE: Ama gitmiyor.
DELİKANLI: Kızlar böyledir hep.
ANNE: Çok büyük tecrübe edinmişsin!
DELİKANLI: Bu hemen belli olur!
ANNE: Dışarıda bu kadar uzun kalınmaz.
KIZ: Bütün gün kaldım.
DELİKANLI: Evet, doğru söylüyor.
ANNE: Birbirinizi kolluyorsunuz!
DELİKANLI: Çünkü haklı.
ANNE: Birazdan dua çanları çalar.
KIZ: O zamana kadar dışarıda kalabilirim!
ANNE: O zaman içeri girmen gerek.
DELİKANLI: O neden şimdi?
ANNE: Çünkü öyle icap eder.
DELİKANLI: Ya dışarısı daha güzelse...
ANNE: O yüzden içeri girmek gerek.
KIZ: Evet, dışarısı tehlikeli çünkü!
ANNE: Sen ne bilirsin? Saçmalama! Hiçbir şey bilmiyorsun!
DELİKANLI: Ama bunda haklı.
ANNE: Yine mi?
DELİKANLI: Olur bazen.
ANNE: Hiçbir şey olmaz. Artık ineklere git.
KIZ: Daha çok erken!

ANNE: Ne erkeni! Çoktan karanlık oldu.
DELİKANLI: Ama hâlâ birbirimizi görüyoruz.
ANNE: O zaman inekler artık görünmez olur.
KIZ: Ama öküzler de hâlâ görünüyor.
ANNE: Alınma, Jakob. Daha çok genç.
DELİKANLI: Bu yaşta böyle olurlar.
KIZ: Ne zekisin!
BABANIN SESİ: Kadın!
ANNE: Bana bağırıyor! Artık içeri girmemiz gerek. İyi geceler, Jakob!
DELİKANLI: İyi geceler! O biraz daha kalabilir mi?
KIZ: Hayır, ben de gideyim.
DELİKANLI: Yıldızlar görünene kadar?
ANNE: İneklere! *(İçeri girer.)*
DELİKANLI: Neden kalmak istemiyorsun?
KIZ: Çünkü istemiyorum.
DELİKANLI: Annen evet diyecekti.
KIZ: Ama sadece ben istemedim diye.
DELİKANLI: Bunun için mi istemedin?
KIZ: Bu senin düşüncen!
DELİKANLI: Bir şey düşündüğüm yok.
KIZ: Artık gidiyorum.
DELİKANLI: Yoksa dayak yersin.
KIZ: Dinliyor musun yoksa?
DELİKANLI: Evet, tokatlar şaklayınca.
KIZ: Tüh! Utan!
DELİKANLI: Bunu yapmak çok hoşuma gidiyor.
KIZ: Ciddi olamazsın.
DELİKANLI: Ama hoşuna gidiyor.
KIZ: Sen öyle san!
DELİKANLI: Neden hep karşı çıkarlar sanki!
KIZ: Neye?
DELİKANLI: Buluşmaya.
KIZ: Böyle yapma ama!
DELİKANLI: Sence sakıncası mı var?
KIZ: Bence mi? Hayır!

DELİKANLI: Gördün mü!
KIZ: Ama bizimkiler için var!
DELİKANLI: Neden?
KIZ: Çünkü onları tanımıyorlar.
DELİKANLI: Ama sen kendini tanırsın, değil mi?
KIZ: Evet, seni de.
DELİKANLI: O halde kibar bir tanıdığın var.
KIZ: Artık içeri giriyorum ben.
DELİKANLI: Yorgun musun?
KIZ: Öyle diyelim!
DELİKANLI: O zaman seni içeri taşıyayım!
KIZ: Düşersin o zaman.
DELİKANLI *(kızı kucaklar)*: Düşüyor muyum?
KIZ: Hayır. Bıraksana. Bir gören olsa.
DELİKANLI: Evet, burada bizi görürler.
KIZ: Bıraksana!
DELİKANLI: Bir öpücük alırsam!
KIZ: Annem!
DELİKANLI: İstemez. *(Kızı tekrar yere bırakır.)*
KIZ: Hiç hoş değildi bu.
DELİKANLI: Hiç de değil. İyi öpüşüyorsun.
KIZ: O zaman gidiyorum şimdi.
DELİKANLI: Şimdi gidebilirsin.
KIZ: Hevesini aldın ya!
DELİKANLI: Kalayım mı yani?
KIZ: Bunu demedim!
DELİKANLI: Şimdi yıldızlar görünüyor!
KIZ: İneklere gidiyorum artık.
DELİKANLI: Bugün fırtına yok.
KIZ: Bu sence kötü mü?
DELİKANLI: Evet. Duvarınızda çatlak var.
KIZ: Varsa ne olmuş?
DELİKANLI: Bir şey olmamış. Tam tersi.
KIZ: Zırvalıyorsun!
DELİKANLI: Fırtına çıktığında.

KIZ: Ne oluyor?
DELİKANLI: Sen görünüyorsun.
KIZ: Şimdi görünmüyor muyum?
DELİKANLI: Ama iç çamaşırınla değil!
KIZ: Fırtınada mı görünüyorum?
DELİKANLI: Evet. Dua ederken.
KIZ: Beni mi gözetledin?
DELİKANLI: Bilmek istiyorsun demek!
KIZ: Hiçbir şey görmedin.
DELİKANLI: Hayır, hiçbir şey görünmüyor. Sadece gömleğinin sağ omzunda yama olduğunu gördüm.
KIZ: Bu doğru değil!
DELİKANLI: Göstereyim mi?
KIZ: Başka ne biliyorsun?
DELİKANLI: İnek ahırının üstünde yatmıyor musun?
KIZ: Bunu da mı çatlaktan gördün?
DELİKANLI: Sen çatının altında yatmaya başlayalı uzun zaman olmadı!
KIZ: Nereden biliyorsun?
DELİKANLI: Daha çirkinlerini de gördüm.
KIZ: Saçmalama!
DELİKANLI: Daha çirkinlerini.
KIZ: Demek onları gördün?
DELİKANLI: Sen en çirkinleri değilsin.
KIZ: Hava atıyorsun!
DELİKANLI: Evet, hava atıyorum. Ama önden iyi poz veriyorsun.
KIZ: Tüh! Terbiyesiz!
DELİKANLI: Tahta gibi durmak yerine iyi poz vermek terbiyesizlik mi?
BABA *(evden seslenir)*: Anna!
KIZ *korkuyla sıçrar.*
DELİKANLI *kızın beline sarılır; kulak kesilirler.*
KIZ: Bırak beni. Ödüm koptu.
DELİKANLI: Yine korkabilirsin.
KIZ: Artık içeri girmeliyim. Şimdi bahanem kalmadı.

DELİKANLI: Yıldızlar göründü diye mi?
KIZ: Evet. Babam çağırdığı için.
DELİKANLI: Başını bu yana çevirirsen yıldızları görmezsin.
KIZ: Ama yüzümü oraya çevirmem.
DELİKANLI: Niye? Isırır mıyım?
KIZ: Ama hemen çekerim.
DELİKANLI: Çekebilirsin.
KIZ: Bizi mutlaka görüyorlardır.
DELİKANLI: Etraf zifiri karanlık oldu.
KIZ: Elini çekeceksin ama.
DELİKANLI: Hangisini?
KIZ: Şunu ve bunu. Hayır, olmaz.
DELİKANLI: Görüyorsun işte, oluyor.
KIZ: Hayır. Artık içeri girmeliyim.
DELİKANLI: Çok yumuşak bedenin var!
KIZ: Canımı acıtıyorsun.
DELİKANLI: Beni görüyor musun?
KIZ: Bakarsam evet.
DELİKANLI: Gözlerini mi kapadın?
KIZ: Bırak beni.
DELİKANLI: Bu da mı acıtıyor?
KIZ: Bak, bırak gideyim. Yapma!
DELİKANLI: Öyle sıcaksın ki.
KIZ: Senin de ellerin soğuk.
DELİKANLI: Şimdi ısınırlar.
KIZ: Dikkat! *(Birbirlerinden ayrılırlar.)*
DELİKANLI: Tüh ya! *(Evin arkasına kaçar.)*

3

Baba gelir.

BABA: Nedir bu halin, Anna?
KIZ: Baba, sen misin?
BABA: Ne halt ediyorsun burada?

KIZ: Hiç. Biraz oturuyorum.
BABA: Demek biraz oturuyorsun?
KIZ: Evet, yorulmuşum.
BABA: Tek başına mı?
KIZ: Evet. Burada kim olacak başka.
BABA: Demek kimse olmaz, ha?
KIZ: İneklere gideyim mi şimdi?
BABA: Evet, kahrolası, şimdi ineklere git sen! *(Kıza vurur.)* Gece yarısı oğlanlarla oynaşıp adını kötüye çıkarmak neymiş gösteririm ben sana!
KIZ *ağlayarak arkaya gider.*
BABA *kızının peşinden çıkar.*
DELİKANLI: İşte şimdi aldı alacağını! Artık hazır. Şimdi diğeri geliyor. *(Çıkar.)*
(Çan sesleri.)

4

Odada mum ışığı.

ANNE *(başını pencereden dışarı uzatır)*: Güzel bir akşam. Böswald ekinlerinin kokusu buraya kadar geliyor. Rüzgâr çok güzel. *(Geri çekilirken)*: Böyle bir gün kolay bulunmaz. Gece olduğu için memnunum. *(Baş yok olur, ışık söner. Çatının üzerinde Kraliçe Takımyıldızı görünür.)*

5

Delikanlı bir merdivenle gelir. Sessizce yaklaşır.

DELİKANLI: Artık ışık yok. Hadi o zaman. Onu teselli edeyim. Ağlarken daha da güzel. Tahrik edici. Yaşlılar çok haklı. *(Merdiveni evin görünmeyen ön duvarına dayar.)* Dışarıdan görünür. Böyle endişe etmeye gerek kalmaz. *(Merdivene tırmanır, yukarı çıktığında)*: Baksana! Ne oluyor?

KIZIN SESİ: Tanrım! Ya seni görürlerse!
DELİKANLININ SESİ: Bu yüzden pencereyi iyice aç!
KIZIN SESİ: İçeri giremezsin!
DELİKANLININ SESİ: Bunu senin ihtiyar mı söyledi?
KIZIN SESİ: Çok küstahsın.
DELİKANLININ SESİ: İşte, şimdi hiç kimse beni görmez.
(Sessizlik. Rüzgâr. Bir yatak gıcırdar.)

6

Baba aşağıdan, sağdan gelir; kulak kesilir.

BABA: Kahrolası eziyetli iş! Gecenin yarısında! *(Merdiveni görür.)* Hah! Buyurun bakalım! *(Merdiveni çekip alır.)* Gel de deli olma. *(Bir sopa alır. Tekrar öne gelir. Sağ taraftan çıkar. Sonra merdivene basan ayak sesleri, ardından keskin bir çığlık ve patırtılar duyulur.)*
BABANIN SESİ: Açın! Kahrolası domuzun dölü!

7

Delikanlı ve kız bir çatı penceresinden çatıya çıkıp arkalarından pencereyi kapatırlar.

DELİKANLI: Şşt!
KIZ: Dayaktan öldürecek beni!
DELİKANLI: Kes sesini!
(Sessizlik.)
KIZ: Bizi bulacak!
DELİKANLI: Sessiz olmazsan!
(Kapının kırılma sesleri duyulur.)
KIZ: Kapıyı kırıyor!
DELİKANLI: Bizi de duyacak, kahretsin!
KIZ: Bizi arıyor, şimdi aşağı iniyor. Ne düşünecek?
DELİKANLI: Şimdi tekrar yatmaya gider.

KIZ: Merdiveni çekmiş. Yatmaya gitmiyor.
DELİKANLI: Seni arıyor besbelli.
KIZ: Neden sana uydum ki!
DELİKANLI: Uslu dursaydın!
KIZ: O zaman hiçbir şey olmazdı!
DELİKANLI: Böyle iyi olmadı.
KIZ: Aşağı mı insem?
DELİKANLI: Yalnız sıkılırsın.
KIZ: Ama ya neredeydin diye sorarsa?
DELİKANLI: Tuvaletteydim dersin.
KIZ: Keşke seni içeri almasaydım!
DELİKANLI: Kes şunu ama! Şimdi iş ters gitti diye böyle mi oldu? Öncesi güzeldi.
KIZ: Beni kapı dışarı edecek.
DELİKANLI: Yapmaz. Yoksa adın çıkar. Ama beni alaya alırlar.
KIZ: Sadece kendini düşünüyorsun!
DELİKANLI: İç çamaşırlarını kurusun diye avluya asmasaydın!
KIZ: O halde duvar çatlağından görmedin?
DELİKANLI: Şimdi aşağı inmeyi düşünmüyor musun?
KIZ: Beni başından savmak mı istiyorsun? Oysa ben korkuyorum!
DELİKANLI: Evet. Burada yıldızları seyredebilirsin. Sessiz ol!

8

Baba homurdanarak gelir. Sol ön taraftan yukarı bakar.

BABA: Anna! Kadını uyandırsam bütün köy öğrenecek. Bir yere gitmiş olamaz, kahrolası, yoksa herif neden yukarı çıksın? Ben de merdivendeydim bir de! *(Homurdanarak sağa, geriye doğru yürür ve çıkar.)*
DELİKANLI: Hadi artık yap ama!
KIZ: Artık bedenimin yumuşaklığı kalmadı herhalde!
DELİKANLI: Şimdi aşağı inmeyi düşünsen iyi olur. Yoksa dayak faslı başlayacak!
KIZ: Keşke yukarı hiç çıkmasaydım!

DELİKANLI: Şimdi ben de isterdim öyle olmasını!

KIZ *çatı penceresine tırmanmak ister.*

DELİKANLI: Dur, biri geliyor! Rahat durmazsan çeneni dağıtırım!

KIZ: Rahip!

9

Rahip ve gece bekçisi.

RAHİP: Bugün kimleri gördün bakalım?

BEKÇİ: Henüz hiç kimseyi. Evlerin içine de bakılmaz ki.

RAHİP: Doğru. Bu yüzden hepsi zina yuvası ya!

BEKÇİ: Evet, oralarda başka her yerdekinden daha çok çocuk peydahlanıyor.

RAHİP: Güzel bir gece. Bir gezinti yaptım. Dışarısı çok daha güzel. Evin içi boğucu.

BEKÇİ: Önce fırtına çıkacak sandım. Ama şimdi hava çok güzel oldu.

RAHİP: Rüzgâr, bulutları dağıttı. Şimdi çok da berrak.

BEKÇİ: Neredeyse her dakika daha da berraklaşıyor. Bunlar yıldızlar.

RAHİP: Şuradaki Kraliçe Takımyıldızı! Tıpkı büyük W harfi gibi. Onu görüyor musun?

BEKÇİ: Evet. Harika!

RAHİP: Nereye bakıyorsun öyle? Yıldız şurada!

BEKÇİ: Rahip Efendi!

RAHİP: Evet, ne var?

BEKÇİ: Yukarıda biri oturuyor!

RAHİP: Nerede?

BEKÇİ: Frick'in evinin çatısında!

RAHİP: Sahiden! İki kişiler.

BEKÇİ: Yaklaşalım bakalım!

(Yaklaşırlar.)

RAHİP: İki cins bir arada! Rezalet!

BEKÇİ: Bir bu eksikti!
RAHİP: Artık çatılarda bile dolaşıyorlar!
BEKÇİ: Belki aşağısı onlara fazla bunaltıcı gelmiştir!
RAHİP: Anna bu!
BEKÇİ: Belki onlar da Kraliçe Takımyıldızı'nı seyretmek istemişlerdir!
RAHİP: Şakayı bırak. Bu korkunç bir şey! Hey, yukarıda oturan kim!
(Sessizlik.)
BEKÇİ: Bir şey söylemezlerse görünmeyeceklerini sanıyorlar. Belki de diyecek bir şey bulamıyorlar!
RAHİP: Ama bu Anna! Siz çatıdakiler, duymuyor musunuz?
ÖĞRETMENİN SESİ: Ne oluyor?
RAHİP: Gelsenize buraya! Bu utanç verici!
ÖĞRETMEN *(belediye başkanıyla birlikte gelir)*: Neyiniz var? Tarok mu oynayacaksınız?
RAHİP: Çatıya baksanıza!
ÖĞRETMEN: Vay canına! En güzel manzara onların!
BELEDİYE BAŞKANI: Ne iş ama! Ne yapıyorlar orada?
BEKÇİ: Herhalde bizi bekliyorlardı. Bizi duymuyorlar!
RAHİP: Frick'i uyandırsana!
ÖĞRETMEN: O da görsün bunu!
BELEDİYE BAŞKANI: Yeni rüzgârgülünü!
BEKÇİ: Leylek yuvasını! *(Kapıyı çalar.)*
KÖYLÜLER *(gelirler)*: Selamlar, Rahip Efendi! Frick'in çatısına bak! – Müthiş! – Hiçbir şey duymuyorlar! – Çok yukarıdalar!
(Gülüşmeler.)
BABA *(dışarı çıkar)*: Ne var? Yangın mı çıktı?
KÖYLÜLER *kahkahalarla gülerler.*
ÖĞRETMEN: Hayır. Yangın değil.
BABA: Neler oluyor?
(Gülüşmeler.)
BELEDİYE BAŞKANI: Yok bir şey. Eğleniyoruz sadece.
BABA: Kahretsin! Konuşsanıza!
(Kahkahalar.)

RAHİP: Nasıl aile reisliği bu? Ama Tanrı cezalandırır.

BABA: Anlamadım.

(Kahkahalar.)

BEKÇİ: Kızınızı şeytan çarpmış!

BABA: Evet, şeytan alasıca, nerede o?

BEKÇİ: Şeytanla birlikte senin çatıda oturuyor!

(Müthiş kahkahalar.)

KARANLIKTAKİ IŞIK[1]

[Lux in tenebris]

Kişiler

Paduk • Bayan Hogge • Rahip yardımcısı • Muhabir • Asistan • İnsanlar • Bayan Hogge'nin kızları

Genelev sokağı. Sağ yanda ve geri planda açık duran kırmızı cam kapıları ve üstlerinde kırmızı fenerleriyle genelevler. Sokak arkaya doğru devam edip sonra dik açıyla sola döner. Sol tarafta, bir yarıkla öne doğru açılan ve dalgalanan bir perdeyle kapatılmış büyük bir kanvas çadır. Bu kapının önünde, sağda sandalye ve bir masa. Belli aralıklarla çadırın etrafını saran ahşap çit. Çadırın üzerinde "Işık olsun![2] *Halkın aydınlanması!" yazan büyük bir tabela. Çadırın tepesinden bütün sokağa kireç beyazı bir ışık yansır.*

1

Gecedir. Açıktaki masanın önünde Paduk adlı kızıl saçlı bir adam kasanın başına oturmuştur. İnsanlar bilet almaktadır.

PADUK: Yumuşak şankr[3] bir mark! Belsoğukluğu[4] bir mark altmış fenik! Frengi[5] iki buçuk mark! İtmeyin!
BİR ADAM: Konferans şimdi mi?
PADUK: Üç dakika içinde.
BİR KADIN: Bu, balmumundan mı?
PADUK: Kırk fenik para üstünü alın. Frengi istemez miydiniz?
KADIN: Bu, balmumundan mı, yoksa...
PADUK: Balmumu ve içi ispirtolu kavanozlar.
KADIN: O zaman frengi de olsun.
PADUK: İki buçuk mark.
BİR ADAM: Belsoğukluğu.
PADUK: İşte buyurun! Tamamdır.
BİR KADIN: Frengi. Hayır, sadece frengi. En korkuncu o, öyle değil mi?
PADUK: Sadece frengi olmaz. Konferans belsoğukluğuyla başlıyor. O halde belsoğukluğu.
BİR KADIN *(kalabalığın arasındadır)*: Kız kardeşim o kadar gerilmiş ki bütün gece uyuyamadı.
BİR BAŞKA KADIN: Ben de şimdi bir gidip bakabilirim diye düşündüm. Yoksa perşembeleri sinemaya giderim.
İLK KADIN: Yalnızca sokak bile verilen paraya değer.

PADUK: İlerleyelim! Paralar hazır olsun! Belsoğukluğu bir mark, şankroid bir buçuk mark, frengi iki buçuk mark.

ADAM: Belsoğukluğu.

PADUK: Bir mark. Bu verdiğiniz sadece elli fenik!

ADAM: Daha fazla vermem.

PADUK: O zaman içeri giremezsiniz. Sıradaki!

ADAM: Görürüz bakalım. Sadece elli feniğim var diye en berbat hastalıkları mı kapayım?

PADUK *(sıradakine)*: Frengi iki buçuk mark. Evet.

ADAM: O halde bilet alamıyor muyum?

PADUK: Hayır.

ADAM: Ya sağlığım! Karım! Çocuklarım!

PADUK: Ya bunca malzeme! Giderler? Vergiler? Konferans? Derhal gidin, yoksa polis çağırırım!

ADAM *küfrederek sağdan çıkar.*

KADIN: Adam da çok kızdı!

İKİNCİ KADIN: Nereye gidiyor acaba?

ÜÇÜNCÜ KADIN: İntikam almak ister gibi bir hali vardı!

İLK KADIN: Gerçekten! Şimdi karşı tarafa geçti!

ADAM *(sağdaki geneleve girer)*: Kahrolası domuz sürüsü!

PADUK: Elli fenikle mi? Hadi oradan! Belsoğukluğu bir mark. Evet, şimdi konferans başlıyor. Dışarda kalan hanımlar ve beyler, lütfen bir yarım saat bekleyin. Hizmetimiz bütün gece devam edecek. *(Ayağa kalkıp perdeyi çeker. Sol tarafta hâlâ birkaç kişi durmaktadır. Başka gelenler de orada toplanır. Çadırın içinden söylenenlerin anlaşılmadığı tekdüze bir ses duyulur.)*

2

MUHABİR *(Paduk'a)*: Adım Schmidt. *En Yeni Haberler*'in muhabiriyim. Bana birkaç dakikanızı ayırabilir misiniz?

PADUK: Beyefendi gazeteden öyle mi? Evet.

MUHABİR: Burada herhalde büyük çaplı bir iş yürütüyorsunuz?

PADUK: Biletler bitti!

MUHABİR: Bu çok hoş! Çok hoş!
PADUK: Öyle.
MUHABİR: Yani amacın iyiliği açısından demek istiyorum.
PADUK: Ben de öyle düşünüyorum.
MUHABİR: Tam olarak ne gösteriyorsunuz?
PADUK: İşletmemde zührevi hastalıkların yıkıcı etkilerini görüyorsunuz. Toplumumuzu kirleten fuhuş hakkında bir uyarı. Zehir bedeni ve zihni yok etmeden önce, enfekte olanlara iyileşmeleri için coşkulu bir çağrı.
MUHABİR: Bu, belli bir doktorun reklamı mı?
PADUK: Ne diyorsunuz siz? Bayım, en evrensel hayırseverliktir bu! İhtiyacı olan binlerce insanı düşünün!
MUHABİR *not alır.*
PADUK: Zayıf bir anda, belki de alkolün ayarttığı binlerce fuhuş kurbanı, kirli fahişelerin kollarına atılıyor.
MUHABİR: Anlıyorum, siz bir idealistsiniz. Hemcinslerinizin yararına çalışma fikri nereden aklınıza geldi?
PADUK: Yıllarca büyükşehrin sefahat hayatını araştırdım. Ruhu ve bedeni nasıl mahvedip yıprattığını, ayyaşlığın ve alkolün fuhşa ve yeraltı dünyasına giden yolu nasıl açtığını gördüm.
MUHABİR: Yeraltı dünyasına! Mükemmel bir Almancanız var. Bunu biliyor muydunuz? Sanki yıllardır gazetecilik işinde çalışmışsınız gibi. Yüksekokula gittiniz mi?
PADUK: Sadece ilkokula gittim. Yoksul ailemin beni kazanç sahibi bir insan yapacak parası yoktu.
MUHABİR: Harika ifade ettiniz. Rica etsem bana gençliğiniz ve gelişiminizle ilgili bir şeyler anlatabilir misiniz? Girişiminizin uyandırdığı genel ilgi açısından...
PADUK: Hayatım kamuoyunun gözlerinin önündedir apaçık. Şeffaflıktan yana bir adamım. Aynı zamanda kendini yetiştirmiş biriyim. Babam içki bağımlılığı yüzünden sefalete sürüklenmiş bir bakkaldı. Annem hayatı boyunca hastaydı. Yani çocukluğum hep böyle yoksulluk, mahrumiyet ve incinmelerle geçti.
MUHABİR: Toplumsal sefalet hakkındaki kavrayışı, derin kavrayışınızı herhalde bu sayede erken edindiniz, öyle mi?

PADUK: Bu sayede.

MUHABİR: Ve tüm kötülüklerin kaynağı olarak fuhşu mu gördünüz?

PADUK: Elbette.

MUHABİR: O zaman bu nedenle mi özellikle bu sokağı seçtiniz?!

PADUK: Bu çok açık. Düşmanla bulunduğu yerde savaşmak gerek. Bu lanetli sefahat çukurlarının müdavimleri bu ahlaksızlıkların sonuçlarını burada öğrenmeye teşvik edilmelidir. Bu talihsizlerin sonuncusu bu sefalet yuvalarına sırtlarını dönene kadar ara vermeyeceğim.

MUHABİR: Sizi dinlemek bir zevk. Sergiyi sadece geceleri mi açıyorsunuz?

PADUK: Elbette. Aynı nedenle.

MUHABİR: Bu yüzden gecelerinizi feda ediyorsunuz.

PADUK: Buna alıştım artık.

MUHABİR: Son derece kurnazca düşünülmüş bu mücadele tarzına özellikle hangi yolla ulaştığınızı sorabilir miyim? Sanırım insan böyle bir şeye ancak neredeyse şeytani bir nefret nedeniyle kapılabilir.

PADUK: Ne demek istiyorsunuz?

MUHABİR: Bir yerde mi okudunuz ya da bir rol modeliniz var mıydı, varsa hangisiydi ya da bu bir deneyim veya aydınlanma mıydı?

PADUK: Aydınlanma diyebiliriz.

MUHABİR: Ne tür bir aydınlanma?

PADUK: Burada sağlıkları ellerinden alınan insanların üstüne üstlük paralarının da alındığını gördüm. Paraları karşılığında en azından sağlıklarını koruma fırsatına sahip olsalar ne kadar iyi olurdu!

MUHABİR: O halde bu, daha çok parasal bir düşünceydi...

PADUK *(afallar)*: Hayır. Ne münasebet? Bu, elbette ahlaki bir düşünceydi. Bu zavallı insanları mahvolmaya iten şeyin cehalet olduğunu düşündüm. Tehlikenin bilincinde değillerdi. Bu şehvet yuvalarının değersizliğini göstermek gerek. O zaman bu genelevler yıkılır ve insanlar kurtulur.

MUHABİR: Ama giriş ücreti alıyorsunuz. Bu da eğitim amaçlı mı?

PADUK: Elbette. İnsanlar parasını ödemedikleri şeye değer vermezler. Frengi bende iki buçuk, karşıda en az beş mark. Yani şarapsız.

MUHABİR *(şikâyet eder gibi)*: Ama kuşkusuz gerçek olanı.

PADUK: Bu çok ciddi bir konu, bayım.

MUHABİR: Bağışlayın. Peki, konferanslarınızın etkisi nasıl?

PADUK: Her akşam kapalı gişe!

MUHABİR: Yani izleyiciler üzerindeki etkisi, demek istedim.

PADUK: Hayal edebileceğimin en iyisi. Bayılma ve kusmaya varana dek.

MUHABİR: Bu olağanüstü.

PADUK: Ayrıca karşıdaki evler bomboş. Kiralık.

MUHABİR: Nereden biliyorsunuz?

PADUK: Bu ışıkta her ziyaretçi görülür. Hiçbir ziyaretçi görülmüyor. Ayrıca içeride baştan çıkarılacak biri varsa piyano sesinden anlaşılır bu.

MUHABİR: Bu, başarınızın mükemmel bir yoklaması! Gerçekten dâhice bir fikir! Ama bunu hayata geçirmek herhalde sizin için zor olmuştur?

PADUK: Yeni olan her şey gibi! Yetkililer çeşitli güçlükler çıkardı. Özellikle gece işi olduğu için!

MUHABİR: Ama belediye size bu yeri verdi, değil mi?

PADUK: Elbette.

MUHABİR: Öte yandan burayı kurmak için gereken parayı adını vermeyen hayırseverlerden aldınız.

PADUK: Öyle. Ama şimdi konferans bitti.

MUHABİR: Yeterince öğrendim. Size teşekkür ederim. Gazetede yayımlanacak.

PADUK: Memnun oldum. Gazeteleri severim. Bir sonraki konferansa girmek ister miydiniz?

MUHABİR: Hayır. Bu tür şeylere antipatim vardır.

PADUK: Ama belki bir sonraki gösteri başlayana kadar beklersiniz. Kısa bir konuşma yapacağım.

MUHABİR: Teşekkür ederim. Bunu kesinlikle dinleyeceğim. Mükemmel konuşuyorsunuz.

3

Kapıdan insanlar çıkar ve dağılırlar.

İNSANLAR: Çok fena oldum. – Kustum. Kova koymaları iyi olmuş. – Sana diyeyim: Sonunda duyduğun tiksinti tıpkı bir genelevden çıktığın zamanki gibi.

BİR ADAM *(çıkanlardan biri)*: Değdi mi bari?

İÇERİDEN ÇIKAN BİRİ: Kesinlikle. Size özellikle frengi bölümünü tavsiye ederim. İçinde çok güzel şeyler var.

RAHİP YARDIMCISI *(Paduk'a)*: İzninizle, bendeniz Benkler. Rahip yardımcısı. Hıristiyan Katolik Kalfalar Birliği[6] başkanıyım. Kurumunuzu ziyaret etmekten çekinmeyiz.

PADUK: Herkes içeri girebilir.

RAHİP YARDIMCISI *(arkasında kalfalar toplanmış)*: Sorabilir miyim, indirim var mı?

PADUK: Genellikle yok. Ama Kalfalar Birliği dediniz, değil mi?

RAHİP YARDIMCISI: Evet.

PADUK: Katolik mi?

RAHİP YARDIMCISI: Hıristiyan Katolik.

PADUK: O zaman bir istisna yaparız. Kaç kişisiniz?

RAHİP YARDIMCISI: Ne yazık ki sadece yarımız geldik. Ha, yetmiş üç.

PADUK: O halde konferansı tümüyle siz kapatın. O zaman sizin için yüz mark olur.

RAHİP YARDIMCISI: Bütün bölümler için mi?

PADUK: Elbette. Belsoğukluğu, şankroid ve frengi.

RAHİP YARDIMCISI: İşte. Yüz mark.

PADUK: Ama içeride ilahi söyleyemezsiniz.

RAHİP YARDIMCISI: Pek tabii.

PADUK *(muzipçe)*: Gece uyuyanları rahatsız ederiz yoksa.

RAHİP YARDIMCISI: Neden? Burada ev yok ki!

PADUK: Ya karşıdakiler? Artık orada uyuyorlar, yani ben buraya geldiğimden beri.

RAHİP YARDIMCISI: Ah anladım, bu harika. Hayır, ilahi söylemeyeceğiz.

PADUK: Evet, beni izleyin. *(Kalfalar Birliği'ni içeri götürür. Tekrar dışarı çıkar.)* Hanımlar ve beyler bir on beş dakika kadar sabretmek zorunda. Bu kez uzun sürmez. *(Muhabire)*: Belki yarın akşam buraya uğrarsınız.

MUHABİR: Elbette. Teşekkür ederim. *(Çıkar.)*

PADUK *(yalnız kalır)*: Ortalık şimdiden sessizleşti. Saat on ikiden sonra artık kimse gelmez. Kahretsin, o saatten sonra daha beklemek zorunda olmak kötü. Ama ışık yüzünden... *(Yukarı bakar.)* Işık mükemmel. *(Çite gider.)* Çıt yok. İflas ettiler. Yatakları kurudu. Nehir yatağı değiştirildi! Nasıl da sessizler! Burada bir daha ne zaman piyano çalınabilecek, göreceğiz!

4

Sağda, kırmızı kapının arasında Bayan Hogge görünür.

BAYAN HOGGE: Paduk!

PADUK: Ha?

BAYAN HOGGE *(sokağa çıkar)*: Biraz zamanınız var mı?

PADUK: Elbette. Konferans var.

BAYAN HOGGE: İşler yolunda mı?

PADUK: Kapalı gişe.

BAYAN HOGGE: Paduk!

PADUK: Bay Paduk...

BAYAN HOGGE: Bağışlayın. Bay Paduk. Eski tanıdığız diye düşündüm.

PADUK *(mırıldanır)*: Hatırlamıyorum.

BAYAN HOGGE: Eski müşterisiniz!

PADUK *(çevresine bakınır)*: Ne istiyorsunuz? Başka işiniz yok mu sizin?

BAYAN HOGGE: Temizlik yapıyoruz. Ama bizde yaşadığınız yanlış anlamadan dolayı sizden özür dilemek istemiştim.

PADUK *(soğuk)*: Ah, gerekmez!

BAYAN HOGGE: Size yapılan kötü muamele!

PADUK: Abartmayın!

BAYAN HOGGE: Büyük bir işletmede böyle şeyler olabilir...

PADUK: Hâlâ büyük mü?

BAYAN HOGGE: Hemen alaya başlamayın.

PADUK: Müşterilerinize daha iyi davranabilesiniz diye işletmenizi biraz küçülterek size iyilik ettiğimi düşündüm.

BAYAN HOGGE: Ama gerçekten paranız yoktu.

PADUK: Evet. Bu yüzden biraz para kazanmam gerektiğini düşündüm.

BAYAN HOGGE: Ama bu bizim paramız.

PADUK: Ama dürüsçe kazanılmış para.

BAYAN HOGGE: Dürüst ne demek? Ekmeğimizi çalıyorsunuz.

PADUK: Şimdi elinizde son kalan şarabınız var ya.

BAYAN HOGGE: Ya zavallı kızlarım?

PADUK: Sadece sizin kızlarınız oldukları için zavallılar.

BAYAN HOGGE: Yaşlı bir kadına gerçekten güçlük çıkarıyorsunuz. Size söylemem gerek: Evimizden dışarı atıldığınız için üzgünüm.

PADUK: Ben de üzgünüm. Ama sizinkinin aksine ben kendim için bir şey yaptım.

BAYAN HOGGE: En iyi müşterilerimizdendiniz.

PADUK: Yine de bir kez param olmayınca dışarı attınız.

BAYAN HOGGE: Söylesenize: Bu hikâye neyin nesi? Böyle çirkin şeyler göstermek de ne oluyor? Sanki insanlar hiç iyileşmek istemiş gibi!

PADUK: Konu bu değil, bunu çok iyi biliyorsunuz. Tek düşündüğüm, bu sokağı nasıl aydınlatabileceğimdi. Sizin utanç verici faaliyetinizin içine nasıl ışık tutulabileceğiydi!

BAYAN HOGGE: Demek bu sadece intikam içindi ve bütün mesele, *(Yukarı bakar.)* buraya bir projektör koymaktı, ha? Bütün komedi bunun için mi? Dilekçeler? Hayırseverler? Bu düzen? Sadece projektör için miydi?

PADUK: Onun için. Elimde lambayla boşu boşuna burada tek başıma dikilemezdim ya. Hepsi sizin yüzünüzden! Bunu yapmaya da kalkışamam. Paranın ne kadar gerekli olduğuna dikkatimi çeken siz oldunuz.

BAYAN HOGGE: Aşağılık bir insansınız!

PADUK: Beni gözünüzde büyütüyorsunuz. Bu, yüzlerce insana yararı dokunan güzel bir fikirdi sadece.

BAYAN HOGGE: Evet. Sizi tanırız!

PADUK: Ancak dikkatinizi çektim.

BAYAN HOGGE: Kızlara eziyet ettiniz, öyle ki yarı çıplak ağlayarak bana koştular, para ödemediniz, kavga çıkardınız, herkesten kötüsünüz, şerefsiz hergele, bizden bu yüzden dışarı atıldınız, sizi dışarı attık!

PADUK: Ölüyken dirildim. Üçüncü gün göğe yükseldim.[7] Bir hayır kurumunun kurucusuyum! Ahlakın öncüsüyüm! Kapitalistim!

BAYAN HOGGE: Serseri! Pis herif! Ahlaksız hergele! *(Sağa doğru, geneleve gider.)*

5

PADUK *(masaya geri döner)*: Ayaktakımı! Cahil sürüsü! Bu kez Kalfalar Birliği beni onurlandırdı diye yapıyor. Haset!

BİR ADAM *(solda, bekleyenler arasından biri)*: O kadınla ne sorununuz var?

PADUK: Size ne?

ADAM: Ben memurum. Az önce tartıştığınız konu belki beni ilgilendirebilir.

PADUK: Ahlakın öncüleri olan bizlerin her zaman maruz kaldığı, aşağılık bir insanın suçlamaları.

ADAM: Yine de yarın bir araştırma yaptıracağım. Buradaki etkinlik yabancı parayla yapılıyor!
(Selam vermeden çıkar.)

PADUK *(ardından bakakalır)*: Kahrolası! Heriflerin kulakları uzun! Bu, can sıkıcı olabilir... Eh, o ahmağın dediği gibi mükemmel konuşuyorum. Yarın hayat hikâyem gezetede çıkacak. Elbette. Sarsıcı anlar olmadan olmaz. Hm. Ama ahlaki ciddiyet konusundaki herhangi bir şüpheyi ortadan kaldıracak bir şeyler yapılsa belki de iyi olurdu!

6

Gösteri yine bitmiştir. Kalfalar Birliği dışarı akın eder.

PADUK *(rahip yardımcısına)*: Nasıl, beğendiniz mi?
RAHİP YARDIMCISI: Çok iyi ... yani ... zaten yeryüzü cehennemi bu!
PADUK: Değil mi? Düpedüz cehennem! Ve hepsi de aslında fuhuştan! Rahip Efendi, izin verirseniz içimi dökeyim. Çünkü ağızdan taşanı,[8] bilirsiniz işte. *(Bir an için çadıra girer, sonra içi ispirto dolu kavanozları taşıyan asistanıyla birlikte geri döner. Asistan kavanozları masanın üzerine koyar.)*
(Kalfalar hâlâ beklemektedir. Ayrıca bekleyenler de sol taraftan yaklaşır. Ama Paduk'un yüksek sesli ilk cümleleriyle birlikte sokak da hareketlenir. Koyu renk sokak giysileri içinde kızlar birer ikişer genelevlerden çıkıp gelirler. Tahta çitin yanına sokulurlar, kimi de yüksek sesle kıkırdayarak sokakta salınır. Fakat sonra hepsi sessizce tahta çitin üzerinden bakar.)
PADUK: Sevgili genç dostlarım! Sefahatin sonuçlarını, fuhşun neden olduğu korkunç hastalıkları gördünüz. Ahlaki ciddiyete hizmet eden bu kurumun tam da bu alanda yer alması bir rastlantı değildir. Bu ciddi bir protestodur! *(Tahta çitin ardındaki kızları fark eder ve hemen elinde iki ispirtolu kavanozla birlikte masanın üzerine çıkar.)* Sevgili genç dostlarım, bu protesto o evlerin talihsiz sakinlerine değil, o evlerin kendisine, o evlerin ruhuna yöneliktir! Tanrı'nın yarattığı bedenlerini, paraları kendilerine kalmadan köleler gibi satmaya zorlanan zavallı kızları suçlamıyorum. *(Gitgide daha fazla bu kızlara doğru)*: Bunu ancak kaba biri yapabilir. Onlar kurbandır. Onların kaderi, arabalara koşulan atların, mahkûmların, ölümcül hastaların kaderinden daha korkunçtur! Ölümsüz ruhlarının yozlaştığını ve bedenlerinin çürüdüğünü görmek, her yapışkan serseriyi, her aşağılık hergeleyi memnun etmek, erkeklerin hayvani şehvetleri uğruna tedavi edilemez hastalıklara yakalanmak zorundadırlar. *(Kavanozu sola doğru yukarı kaldırır.)* Yaraların yiyip bitirdiği bu damak ve ağız, bir zamanlar tıpkı sizin güzel ağızlarınız gibi

kilise korosunda şarkılar söylemişti, cüzamdan harap olmuş bu başı tıpkı sizinki gibi bir annenin elleri okşamıştı. *(Balmumundan yapılmış bir modele eğilir.)* Cerahatin delik deşik ettiği bu göğsün üzerinde tıpkı sizinkilerde olduğu gibi küçük bir haç asılıydı. *(Başka bir balmumu modele eğilir.)* Ve şu şişmiş ve kemirilmiş gözler tıpkı sizinkiler gibi dünyaya ilk açıldıklarında bir annenin ve babanın kalbini sevinçle doldurmuştu. Bunu unutmayın! Sizi baştan çıkarmaya çalıştıklarında, şeytan sizi ayarttığında bunu asla unutmayın. Belki hâlâ zamanınız vardır, belki hâlâ şansınız vardır ve sizin için henüz çok geç olmamıştır. Bunun için nankörlük etmeyin. Unutmayın! Yeni hatalar yapmayın! *(Masasından aşağı iner.)*

RAHİP YARDIMCISI: İyi bir konuşmaydı. Ancak Tanrı'nın seçtiği kişi böyle konuşur. Bunun için teşekkür ederim!

PADUK *(ispirtolu kavanozlarla)*: Rica ederim, Rahip Efendi, sadece görevimi yaptım.

RAHİP YARDIMCISI *Paduk'un serbest kalan elini sıkar. Kalfalarla birlikte ağır adımlarla, sessizce çıkıp gider.*

PADUK: Bugün başka gösterim yok. Temizlik yapılacak! *(Arkaya gider.)*

7

İnsanlar dağılır. Kızlar da yine evlere girip kaybolurlar.

PADUK *(geri gelir, asistanı arkasındadır)*: Bahşiş topladın mı?

ASİSTAN: Evet. Birkaç mark.

PADUK: Ver bana!

ASİSTAN: Ama onlar benim!

PADUK: Hayır. Terbiyesizlik etme. Paranı ben ödüyorum.

ASİSTAN: O zaman şu andan itibaren pis işinizi kendi başınıza görürsünüz. Zaten hep hava cıva!

PADUK: Gidebilirsiniz.

ASİSTAN: Öyle mi? İyi. Ama bu kez gerçekten gidiyorum. Bu kez hesabınız tutmadı. Her şey bir yere kadar. Bu kazancımla

istediğim hiçbir şeyi satın alamam. Üstelik insan iğrençlik soluyor. Bitti artık!

PADUK: Ciddi misiniz?

ASİSTAN: Yine pes ediyorsunuz. Yoo. Bu kez işe yaramaz. İçeri gidip eşyamı topluyorum. Bu pisliklere kendiniz göz kulak olun. *(Parayı masanın üstüne fırlatır.)*

PADUK: Para sende kalabilir. Öyle demek istemedim. Çok fazla gerginsin.

ASİSTAN: Yoo, bu kez bitti. Kesin. Ayrıca artık bana siz deyin. *(İçeri gider.)*

PADUK: Kahretsin! Bugün iyi gidiyor. Daha önce hiç bu kadar iyi konuşmamıştım. Hamsin Yortusu'nun ne olduğunu[9] şimdi anlıyorum. Ruhu üzerimdeydi bugün. Ama aptallarla şansım hep aynı. *(Oturur.)* Ve şimdi de böyle beklemek! Guruldayan mideyle! Bu çevrede hiç kimse ağzına iki lokma atamaz. Zaten bana rüyadaymışım gibi geliyor. Bir sonraki asistan Latince kelimeleri öğrenene kadar bekle bakalım! Angarya! Ya o memur! Eşek herif! Muhbirlik bu! *(Yıldırım çarpmış gibi çevresine bakınır. Sağdaki genelev kapısının önünde birileri durmaktadır. Zili çalmışlardır.)*

İLK ADAM: Kahretsin, bu kevaşe yeri neden kapalı?

İKİNCİ ADAM: Şu ışık yetmezmiş gibi! Kahrolası projektör!

ÜÇÜNCÜ ADAM: Açın! İşletme uyuyor mu?

(Kapı açılır, içeri girerler.)

PADUK: Ne arıyorlar burada? *(Çite gider.)* İki haftadan beri ilk gelenler!

(Birkaç kişi daha gelir ve arkada bir yerlere girerler.)

8

PADUK *masaya geri döner, başını iki yana sallar, kasayı önüne çeker, parayı sayar.*

BAYAN HOGGE *(sağdaki kapıdan çıkar, sokağı geçer. Kulak kesilir. Sessizce çiti geçer ve Paduk'un arkasında konuşur)*: Nasıl, Bay Paduk, yetiyor mu?

PADUK *(korkuyla sıçrar, öfkeyle)*: Ne demek oluyor bu? Defolun!

BAYAN HOGGE: Yavaş olun Bay Paduk – ilk müşteriler yine geldiler.

PADUK: Ee. Henüz müzik duymuyorum!

BAYAN HOGGE: Müzik herkese çalınmaz. İş önce yine beş marklık müşterilerle başlar. Ama daha iyi olacak.

PADUK: Bunu siz bileceksiniz.

BAYAN HOGGE: Baksanıza Bay Paduk, bir sandalye alabilir miyim?

PADUK: O kadar mı?

BAYAN HOGGE: Evet. Sandalyeyi boşuna istemiyorum.

PADUK *(kasayı kilitler)*: On dakika önce ettiğiniz hakaretlerden sonra...

BAYAN HOGGE: O zamandan beri bazı şeyler oldu. Dedim ya, bazı şeyler.

PADUK: Ben bir şey fark etmedim.

BAYAN HOGGE: Birincisi, ilk müşteriler yine geldi. Bu benim için. İkincisi, siz bir konuşma yaptınız.

PADUK: O da benim içindi. Evet. Doğru anlamışsınız.

BAYAN HOGGE: Siz değil ama. Siz doğru anlamamışsınız. Konuşma zırvaydı.

PADUK: Zırva mıydı?

BAYAN HOGGE: Evet. Bizim için öyle. Rahipler için değil. Aksine, sizin ve benim için!

PADUK: Hiç fena değil. Beni eğlendiriyor bu. *(Sandalyeyi getirir.)* İşte sandalye! Açıklayacak mısınız bana?

BAYAN HOGGE: Evet. Teşekkür ederim. *(Oturur.)* Çünkü size minnettarım. Önceki yanlış anlama nedeniyle de sizden özür dilemek istiyordum.

PADUK: Konuşmamdan söz edin!

BAYAN HOGGE: Pekâlâ, yanlış anlamadıysam konuşmanız benim evimdeki kızların sömürülmesiyle ilgiliydi. Bunu çok güzel anlattınız. Ama bu pek doğru değil. Bakın, bir zamanlar koroda şarkı söyleyen yaralı ağızlar yerine pekâlâ o ağızların içtiği içkilerden de son derece etkili biçimde söz edebilirdiniz, biliyor

musunuz – ama etkisi daha az olurdu. Çoğu durumda o kafaları her zaman bir annenin etkileyici elleri okşamaz, aksine bu kafalar daha az tanınan pezevenklerin yumruklarıyla dövülmüştür. Ama bunlardan söz etmeyeceğim. Siz zaten biliyorsunuz. Bizim yanımızda uzun süre eğitim gördünüz. İşin para getirmesi gerektiği doğrudur. Gelirlerimiz normal zamanda sizinkini bir hayli aşar.

PADUK: Mükemmel konuşuyorsunuz. Sizi dinlemek bir zevk. Ama konuşmam neden zırvaydı? Sandalyeyi bunun için aldınız!

BAYAN HOGGE: Halinize çok sevinmeyin. Size tane tane anlatacağım. Öncelikle kazanç ve beklentilerinize gelelim: Şimdi iyi kazanıyorsunuz çünkü sergilediğiniz nesneleri kendi bedenlerinde çok pahalıya deneyimleyenler dışında daha önce hiç kimse görmedi. Ama hiç kimse çadırınızı ikinci kez ziyaret etmeyeceği için –bundan emin olabilirsiniz– bu hikâye günün birinde bitecektir. Benim işlerim sizin iflasınızdan iki hafta sonra tekrar başlar. Müşterilerimin sayısı altı binlere varıyor. Derhal düzenlediğimiz bilgilendirme çalışması sayesinde bunların büyük bölümü kitlelerin en aşağılık içgüdülerine, yani korkaklığa ve soyguna hitap eden iğrenç ve kaba kurumunuzu ziyaret etmekten vazgeçti. Sizin yüzünüzden hayatın en büyük zevklerinden, yani evlilik de dahil aşkın zevklerinden tiksinmekten kendini alamayan diğerleri ise sizi ziyaret ettikten sonra en fazla iki hafta kadar işletmemizden uzak durdu. Sizin neden olduğunuz gelir kaybımız az değil ama bu bir kerelik. Ve bizim kurumumuz tekrar tekrar ziyaret edilir! *(Sessizlik.)*

PADUK *(kadının karşısında, masasının başında oturur, alnında ter damlaları birikmiştir)*: Bunun benim konuşmamla en küçük bir ilgisi yok.

BAYAN HOGGE: Evet. Bildiğim kadarıyla işinizin amacı, fuhuş yoluyla bulaşan hastalıklardan çıkar sağlamak. Bu, ancak bu konudaki bilginizi aktarmanız gerektiği sürece fuhşa zarar verir. Sonra biter ve biz eskisi gibi tekrar gelişiriz. Ama konuşmanızın amacı, enfeksiyonun kaynağını, yani fuhşu yok etmek istemenizdi. Yani tıpkı kayanın üzerinde duran ev gibi, ticaretinizin kaynağını. Kısacası: Erkekleri bulaşıcı hastalıklar konusunda

aydınlatmanız benim için fark etmez. Bunun hiçbir etkisi olmaz. Ama kızlarımı aydınlatmaya kalkarsanız o zaman fuhuş batar, beraberinde bulaşıcı hastalığın kaynağı yok olur, siz de onlarla birlikte batarsınız! *(Muzaffer bir tavırla ama korkuyla)*: Ve siz bugün kızlarımı yine ağlayarak bana göndermekle bunu yaptınız. Söyleyin şimdi: Bu konuşma zırva değil miydi?

(Sessizlik. Paduk burnundan solur. Bayan Hogge alnını mendiliyle kurular.)

PADUK *(olabildiğince umursamaz)*: Evet. Peki. Başka? *(Sessizlik.)* Kitap gibi konuşuyorsunuz.

BAYAN HOGGE: Yüksekokul bitirdim.

PADUK: Pekâlâ. Kendimi kaptırdım. Tıpkı sizin daha önce kendinizi kaptırdığınız gibi. Peki, şimdi ne yapalım?

BAYAN HOGGE *(rahatlayarak bir soluk alır)*: Ha şöyle! Hava değişti! Şimdi sandalye için teşekkür sırası da geliyor! Size bir tavsiye vereyim: Burayı kapatın, kazandığınız parayı bizim kurumumuza yatırın!

PADUK *(doğrulur)*: Ne demek bu?

BAYAN HOGGE: Dediğim gibi!

PADUK: Ya kazandığım ün? Burayı bana tahsis eden şehir? Gazetedeki makale?

BAYAN HOGGE: Küçük tatsızlıklar! Ama sonra gelecek olan başarı!

PADUK: Yapamam. Ünüm yüzünden. Dediğiniz şeyi çoktan hesaba kattım. Ama olmaz.

BAYAN HOGGE: Ünüm de ne demek? Siz –kendinizle birlikte– beni batırmaya böyle devam ederseniz ben de elimden geldiğince kendimi kurtarmaya bakarım. O zaman asıl nedeninizin ne olduğunu açıklamak zorunda kalırım! Ondan sonra o ününüzle artık maliye bakanı olursunuz!

PADUK: Kulağa hiç fena gelmiyor! Ama şu harika fikir! Sonra bana reva gördüğünüz davranış...

BAYAN HOGGE: Carmen size öyle davrandığında parasız pulsuz bir yabancıydınız. Oysa şimdi hissedarsınız ve ona ne isterseniz yapabilirsiniz! En yeni çekimleri görmüş müydünüz?

PADUK: Hayır. Bağlantım biraz koptu!

BAYAN HOGGE *(göğsünden fotoğraflar çıkarıp gösterir)*: İşte Carmen, arkadan ve yandan! Oldukça iştah açıcı, bu da Ludmilla, önden çırılçıplak. Şu gözler! Göğüsler! Dudaklar! Narin baş!

PADUK *(birdenbire)*: Tamam. İşletmenize bir bakacağım! *(Kasayı koltuğunun altına alır.)* Artık buraya kimse gelmez. Lind burada zaten. Ah tabii ... Lind, on beş dakika daha kalın. Bir işim var!

ASİSTAN *(içinden)*: Bir dakika bile uzamasın!

PADUK *(kendi kendine)*: Burada zaten her şey inişe geçmiş! *(Bayan Hogge'nin ardından sağa gider. Birlikte kırmızı kapıdan girip kaybolurlar. Hemen ardından içerideki piyano çalar. Bir kızın çığlığı. Dans edenlerin ayak sesleri.)*

9

PADUK *(sağdan çıkar; saçları biraz dağılmıştır, giysileri düzensizdir ama kasa koltuğunun altındadır)*: Şimdi o eşek herif araştırsın bakalım. Ona bizzat bilgi vereceğim. *(Masada durur.)* Lind! Yine nereye kayboldunuz?

ASİSTAN *(dışarı çıkar)*: Bay Paduk?

PADUK: İşe devam etmek istiyor musunuz?

ASİSTAN: Sadece bir tek şartla...

PADUK: O halde gidebilirsiniz! Kovuldunuz! *(Zafer duygusundan boğulurcasına)*: Defolun! Yoksa sizi dışarı atarım! Sizi istismarcı! Serseri! Ahlaksız herif!

ASİSTAN: Bunu ödeyeceksiniz. Geçmişinizi gözler önüne sereceğim!

PADUK: Serin! Deyin ki: Ben genelev sahibiyim. Günde yüz mark kazanıyorum, bunu da söyleyin. Koşun, apış arasında hâlâ bir şeyi olan herkese söyleyin. Anca gidersiniz!

ASİSTAN *(gider)*: Hergele!

PADUK *(bir piyano melodisi mırıldanır)*: Eh, işi büyütmek için, *(Masanın üstüne çıkıp levhayı indirir.)* polis onayının kolayca

alınabileceği, aydınlatıcı filmler gösteren bir sinema inşa edilebilir. İlişkilerimiz sayesinde böylece umulmadık biçimde gelişebiliriz. Bu iş de halloldu. Önemli olan fikirler. *(Girişteki levhayı alır, çevresine bakınır. Sırıtır.)* İşler en geç iki hafta içinde tekrar açılır. Bugün ilk müşteriler geldi bile. *(Bir düğmeye basar, lamba söner. Kasayla birlikte ağır adımlarla mırıldanarak sağa doğru yürür ve kırmızı kapının ardında kaybolur.)*

(Piyano müziği ve dans edenlerin ayak sesleri.)

BALIK AVI

[Der Fischzug]

Kişiler

Balıkçı • Karısı • Birinci adam • İkinci adam • Altı balıkçı • Dilenci adam • Dilenci kadın

Bir balıkçı kulübesi. Arka plan: Solda muslin perdeli bir pencere. Sağında, ortaya yakın bir konumda perdeli bir yatak. Onun sağında oldukça ağır, kare biçiminde ahşap bir kapı. Odanın ortasında büyük bir ahşap masa durur. Sol yan duvarda bir deri kanepe, üzerinde bir ağ. Sağda bir kapı.

Kahverengi bir gece. Balıkçının karısı yatakta yatmaktadır.

KADIN *(derin uykudadır, yatakta dönüp dururken uykusunda konuşur)*: Tom... Tom! Bırak beni! *(Uyanır, yatakta oturur.)* Saat çoktan on iki olmuştur. Hâlâ gelmedi ... bugün daha hiç balık tutmadı ve şimdi içiyor... Of... *(Yine uzanır.)* Uah... *(Uykuya dalar.)* *(Sessizlik. Sonra kapıda gürültüler.)*

BALIKÇI *(dışarıdan)*: Heey! Açsana!

KADIN *(yerinden fırlar)*: Tom! *(Yataktan kalkıp elinde bir mumla kapıya gider, kapıyı açar, irkilerek geri çekilir.)*
(Balıkçı, iki adamın kolunda sallanarak içeri girer.)

BALIKÇI *(öfkeli)*: Eve ... geldiğimde ... kapı ... neden ... açılmıyor?

KADIN *(üzerine bir şey alır)*: Uyumuştum.

BALIKÇI: Kapı hep açık olmalı, kahretsin. Yoksa hiç kimse içeri giremez.

KADIN: Ben uyurken mi!

BALIKÇI: Şu andan itibaren açık kalacak. İşte o kadar! *(Masaya doğru yalpalar.)*

BİRİNCİ ADAM: Biraz fazla kaçırdı, kadın. Ama üçümüz eve çok iyi geldik.

KADIN: Munken, sen misin? Demek yine ringa fıçısı gibi içti ama kendi fıçıları bomboş.

BALIKÇI: Öyle deme. İçince aklıma en güzel şeyler gelir.

KADIN: O zaman onları yeriz.

BALIKÇI: İnsan içince acıkmaz, görüyorsun ya.

İKİNCİ ADAM: Yatağa yatman gerek!

BALIKÇI: O benden de sarhoş. Oturursa uyuyakalır. Hiçbir şeyi kaldıramaz. Sert günbatısına tutulmuş kayık gibi yampiri yürüyordu. Bizimle kahve içsin.

KADIN: Gece yarısı ocağı mı yakayım?
BİRİNCİ ADAM: Benim için yapma, kadın.
BALIKÇI: Sabah mı geleyim? Marş marş, mutfağa! Ocağı yak!
KADIN *(sağa doğru yürüyüp çıkar)*: Bir gün içkiden gebereceksin!
BİRİNCİ ADAM: Kadının hayatı zor.
BALIKÇI: Hiç kimseninki kolay değil. Fena halde uykum var, kadın!
KADIN *(geri döner)*: Yine ne bağırıyorsun?
BALIKÇI: Yıka beni!
KADIN: Gece yarısı mı?
BALIKÇI: Yı-ka! Gözlerimi kapadığımda gökyüzü kızıl pembe oluyor. Tıpkı cennetteymişim gibi ama insan geğiriyor.
KADIN *onun başını suyla yıkar; balıkçı neredeyse uyumak üzeredir.*
İKİNCİ ADAM *(sırıtır)*: Kadın yataktan yeni kalkmış.
BİRİNCİ ADAM: Belli.
İKİNCİ ADAM: Kızışmış kedi gibi olurlar o zaman.
BİRİNCİ ADAM: Çelimsiz de değil.
İKİNCİ ADAM: Herif kahrolası bir ahmak!
BALIKÇI: Hay aksi! Pipomu orada bırakmışım. Kadın, git al onu!
KADIN: Gecelikle mi?
BİRİNCİ ADAM: Biz gidip bakabiliriz.
İKİNCİ ADAM: Evet, olabilir.
BİRİNCİ ADAM: Ben gideyim mi?
İKİNCİ ADAM *(kadına)*: Gece vakti oraya gitmemelisin!
BİRİNCİ ADAM: Herkesin gözleri fal taşı gibi açılır!
İKİNCİ ADAM: Ben gideyim!
BİRİNCİ ADAM: Ben de gidebilirdim.
(Hiç kimse bir yere gitmez.)
KADIN: Orada herkes bana güler.
İKİNCİ ADAM: Bir gitmek lazım o zaman!
BİRİNCİ ADAM: Birimiz bir koşu gidebiliriz.
İKİNCİ ADAM: Çok uzak değil ki, şurası!
BİRİNCİ ADAM: Bunun için senin gecelikle çıkman gerekmez.
İKİNCİ ADAM: Buna kesinlikle göz yumamam.
BİRİNCİ ADAM: Evet, o bir koşu gidiverir. Buna izin vermeyiz.

BALIKÇI: Ama kahveye yetişmen gerek, Jürgen!
İKİNCİ ADAM: Hemen! *(İsteksizce çıkar.)*
KADIN: Kahveyi bekleyeceksiniz. Hemen pişer.
ADAM: Teşekkür ederim, üşümüyorum.
KADIN: Senin de ihtiyacın olabilir yine de.
ADAM: Henüz bulanık görmüyorum.
KADIN: O zaman kapa gözlerini sen de.
ADAM: Işık çok kötü.
KADIN: Şimdi neredeyse uyuyacak.
ADAM: Çok sarhoş.
KADIN: Domuzun teki.
ADAM: Eve böyle gelinmez.
KADIN: O hep böyle gelir.
ADAM: Ama sen hoş görünüyorsun...
KADIN: Sadece gecelikleyim...
ADAM: Önemi yok.
BALIKÇI *(öfkeyle)*: Kapa çeneni! Su çok soğuk. Kahve yap. Neyin önemi yok?
KADIN: Suyun soğuk olmasının önemi yok.
BALIKÇI: Çık dışarı, seni tavuk!
KADIN: Ama benim yerime Jürgen gitti ya.
ADAM: Ben kalmak istedim.
KADIN *güler, çıkar.*
BALIKÇI: Dışarı çıkması gerek ya, çenesi açıldı yine. Sanki hayvanım ben! Sırf tembellik! Hepsi sürtük bunların!
ADAM: Ben gideyim artık.
BALIKÇI: Henüz yeterince içmedin mi?
ADAM: Başım dönüyor.
BALIKÇI: Otur!
ADAM: Ama uyurum o zaman!
BALIKÇI: Siz de hiçbir şeyi kaldıramıyorsunuz! Fuhşa çok düşkünsünüz, bu sizi güçten düşürüyor. Ben her şeyi kaldırabilirim.
ADAM *(sağa doğru gider, kapı aralığında)*: Yatak sıcacıktı, değil mi?!
KADIN: Çıkmak zorunda kalınca!
ADAM: Yarı çıplak!

KADIN: Bu içki küpü yüzünden!
ADAM: Mutfağın fayansları da soğuk!
KADIN: Çok kötü!
ADAM: Sıcacık ayaklara!
KADIN: Hep böyle içiyorsunuz!
ADAM: Kadınım yok, onun için.
KADIN: Ya olsaydı?
ADAM: O zaman her şey farklı olurdu.
KADIN: Hep böyle düşünürler.
ADAM: Ben öyle değilim. Sarhoş da değilim.
KADIN: Şu tavayı bana tutabilir misin?
ADAM: O kadar sarhoş değilim.

(Mutfağa gider.)

BALIKÇI *(başını masadan kaldırır)*: Kafam kazan gibi. Dönme dolap gibi dönüyor. Şu kahrolası mum! Munken! Yine ağzını şnapsla doldurmuştur! Herif sünger gibi içiyor. Sanki bedava... Nereye gitti bu herif yine! Ah! Gottsted, ayılmam gerek, ayılmam gerek. Ayağa kalk! Hazır ol! Sağa dön, marş! *(Sola, arkadaki su fıçısına gider.)* Gövdeyi eğ! Suya dal! *(Başını suya daldırır.)* Brr! *(Mutfakta bir tava yere düşer.)* Heey! Orada bir şeyler oluyor! *(Sarkan perçeminden sular damlayarak eğik durumda sağa gider, kulak kesilir. Sonra sendeleyerek yürümeye devam eder ve sola geri döner.)* Kadın!

KADIN *(biraz fazla telaşla gelir)*: Ne var? Yine ne oldu?

BALIKÇI: Önlüğünü ver! Çabuk! *(Tepinir.)*

KADIN: Kafanı nereye soktun öyle? Bulaşık suyuydu o!

BALIKÇI: Ama temiz görünüyordu. Önlük!

KADIN *(elbise askısından bir önlük alıp onu kurular, sağa seslenir)*: Sakın taşırma, Munken!

BALIKÇI: İşte böyle. Haydi koş! Kahve! Yine sabahın körüne kadar sürecek mi?! Kıçına tekmeyi yemeden kaynamıyor mu yoksa? *(Önlüğü karısına bağlar.)* Böyle dolaşacaksın işte! Rahibi çağırayım mı? Şimdi: Marş! *(Karısına bir tekme atar, kadın sağa doğru gider ve çıkar. Balıkçı masaya oturur, düşünmeye başlar.)* Taşmıyor! Herif maymun gibi zom. İnsan yarı çıplak. Herhalde uykuya dalacağım. Uyumak! İnsan gitmiş olsun ya da olmasın!

Uyumak! Işığın olmadığı yerde mahluklar sürünür. Hem de benim evimde! Onları dışarı atar, kapıyı sürgülerim, sürgü açılırsa haşerat içeri doluşur. Onları burada üst üste bırakmam, çıkar gider, ben de hiçbir şey görmem. Külfet! Haşerat! En iyisi uyumak!

KADIN *(kahve getirir)*: Al, iç!

ADAM *(kadının arkasında)*: Bu iyi gelir!

(Kahve içerler.)

BALIKÇI: Otur! Şuraya! Sen de ağı al!

KADIN: Ağı ne yapacaksın?

BALIKÇI *(masaya vurur)*: Yakında görürsün!

ADAM: Şimdi, gece vakti mi?

KADIN *(ağı getirir)*: Yoksa şimdi balığa mı çıkacaksın?

BALIKÇI: Balık, hahaha!

KADIN: Bütün gün hiç balık tutmadın! Sadece içtin! Al işte!

BALIKÇI *(zaferle)*: Kafayı çektiğim zaman aklıma en iyi düşünceler gelir! Kafayı çekince balık tutarım. Ağı tamir et!

KADIN: Şimdi, gece yarısı mı? *(Ağı tamir etmeye başlar.)*

BALIKÇI *(masaya vurur)*: Şimdi, gece yarısı!

ADAM: Bu kötü. Şimdi hiç kimse uyumaktan başka bir şey yapmamalı! Senin uykun yok mu?

BALIKÇI: Kafayı bulmuş birininki kadar. Bitirdin mi?

ADAM: Öbür tarafta hâlâ içiyorlar!

BALIKÇI: Aziz Yahya Yortusu![1]

ADAM: Uyumaları gerekirdi.

KADIN: Düzgün insanlar gibi...

BALIKÇI: Bizim gibi! İnsan kendini yatağa bırakırsa bir delik vardır orada, kadın; çapa demiri gibi ağırlaşır, çöker, miskin hayvan gibi, bir şey bilemez olur, dopdoludur, hiçbir şey fark etmez artık onun için... Bitirdin mi?

ADAM *(ayağa kalkar)*: Şimdi fark ettim, ben de ağırlaşmaya başladım. Kahve için çok teşekkürler. İyi uykular! *(Çıkar.)*

KADIN: İyi geceler, Munken! Ben de bu sarhoş serseriyi eve getirdiğin için teşekkür ederim!

BALIKÇI *(masaya vurur)*: Topla ortalığı!

KADIN: Bunun yarını da var!

BALIKÇI: Tembellik yok! Doğru mutfağa! Ortalığı topla! Bulaşığı yıka!

KADIN *(mumu alır)*: Oahh, gözümden uyku akıyor!

BALIKÇI: Mumu burada bırak! Yürü! *(Kadın çıkar.)* Masanın altında ayaklar. Şerefe! Kahveyi domuz öder! Ayaklarında uyluk kokusu falan aldıysa, elini sıkı tut, bırakma, vaat edilen topraklara gelirsiniz! Afiyet olsun! *(Ayağa kalkar, ağı alır, arkaya gider ve kendi kendine homurdanarak ağı duvar içine gömülü yatağa tutturur, ağır bir taş alır, yatak ucundan aşağı yuvarlar. Tüm bunlar belli belirsiz görülür ama bu arada bir kez yatağın üstüne çıkması gerekir)*: İşte, bu böyle, bu da böyle uydu, hadi bakalım, iyi iş oldu, canlarım! Fuhuş yapın siz! ... Kafa çekin! ... Kurnaz olmak isteyin! ... Kediler gibi genç! *(Aşağı iner.)* Şimdi bir de kafamı suya daldırayım, sonra uyuruz... *(Sendeleyerek dışarı çıkar.)*

(İki adam içeri girer.)

BİRİNCİ ADAM: Pekâlâ birlikte eve gidebiliriz! İki kişi tek kişiden daha güçlüdür.

İKİNCİ ADAM: Şimdi ben pipoyu aldım, sen de istediğini yaptın.

BİRİNCİ ADAM: Kahve içildi ama.

İKİNCİ ADAM: Ben bütün gece ortalıkta dolanırken evde kalıp benim kahvemi içmen sence hoş bir şey miydi, bilemiyorum.

BİRİNCİ ADAM: İsteyerek yapmadın ki.

İKİNCİ ADAM: İki kere yuvarlandım.

BİRİNCİ ADAM: O kadar çok içmeseydin!

İKİNCİ ADAM: Ya da gitmeseydim!

BİRİNCİ ADAM: Sen gençsin daha!

İKİNCİ ADAM: Bu yüzden ben gittim. Yaşlıların bedenleri artık pek çevik olamaz diye düşündüm.

BİRİNCİ ADAM: Gidelim! Burada kimse yok!

İKİNCİ ADAM: Daha hoşça kalın demem gerek!

BİRİNCİ ADAM: Pipoyu oraya da bırakabilirsin!

İKİNCİ ADAM: Ama oradan hoşça kalın diyemem!

BİRİNCİ ADAM: Sadece rahatsız edeceksin. Yalnız kalmak isterler!

İKİNCİ ADAM: Daha yatmamışlardır!

BİRİNCİ ADAM: Karı koca!

İKİNCİ ADAM: Pekâlâ, bıktım artık: Oltama çok takılmaya başladın!

BİRİNCİ ADAM: Anlamadım!

İKİNCİ ADAM: Sana tercüme edeyim: O benim de hoşuma gidiyor.

BİRİNCİ ADAM: Kim?

İKİNCİ ADAM: Delirtme beni Munken.

BİRİNCİ ADAM: Utan! Senin gibi böyle genç bir köpek!

İKİNCİ ADAM: Ya senin yaşında bir adam!

BİRİNCİ ADAM: Kadın sadık.

İKİNCİ ADAM: Nereden?

BİRİNCİ ADAM: Yürekten.

İKİNCİ ADAM: Ama bizim hoşumuza giden, kalçaları.

BİRİNCİ ADAM: Konuşmuyorum artık. Çok ahlaksızca bu.

İKİNCİ ADAM: Olsun, ben de bir yanaşmak istiyorum.

BİRİNCİ ADAM: Mack'a söylerim!

İKİNCİ ADAM: Evi başına yıkarım!

BİRİNCİ ADAM: Denesene!

İKİNCİ ADAM: Korkak!

BİRİNCİ ADAM: Palavracı!

İKİNCİ ADAM: Pis herif!

BİRİNCİ ADAM: Ukala maymun!

(Birbirlerine girerler.)

BALIKÇI *(önünde sallanan saç perçeminden sular damlayarak gelir)*: Ne oluyor size? Domuz gibi içmişsiniz! Benim kulübemde! Bu kadar yorgun olmasam size deliği gösterirdim!

(İki adam ayrılır.)

BİRİNCİ ADAM: O başlattı!

İKİNCİ ADAM: Yalancı!

BALIKÇI *deri kanepeye uzanır.*

BİRİNCİ ADAM: Dışarı gelsene!

İKİNCİ ADAM: Hayhay.

BİRİNCİ ADAM: İyi geceler, Mack!

İKİNCİ ADAM: Uyudun mu? Şimdi belli olur kimin çıkacağı.
(Birlikte çıkarlar. Sessizlik. Uzaktan denizin çağıltısı gelir.)

KADIN *(kapıya çıkar)*: Adam! Adam! Uyuyor! *(Gerinir.)*

BALIKÇI *(yarı uykulu)*: Pencereyi kapat! Kahrolası müzik!

KADIN *(pencereyi kapatır)*: Neden kanepede yatıyorsun?

BALIKÇI: Kapa – çeneni!

KADIN: Pantolonunu çıkarmaya üşenmiş! Ne hayvan adam! Yayılmış! Uyudu bile! Artık bir daha uyanmaz. Yatağımız da var ya! Kafasının bir tahtası eksik! Kendi suçu! Hayvan mıyım ben? *(Yatağa oturur.)* Şimdi saat iki. Dörtte hava aydınlanır. Ama o on bire kadar uyur. Sonra kapıya bakarım! Başkaları balığa gider, bunun gibi değiller. Hiçbir şeyim olmayacak mı benim? Artık uyudu! *(Mumu alıp pencereye koyar.)* Nerede kaldı bu? Ya uyukluyorsa! Çok da boş biri değildi! İşte geliyor! Ama neden bu kadar gürültü yapıyor, Aziz Meryem! Neden gürültü yapıyor? *(Soluk sesleri ve yumruklaşmalar duyulur. Kadın dışarı bakar.)* Jürgen bu, Tanrı aşkına! Şimdi de dövüşüyorlar! Yüce İsa, yardım et! Babamız, sen bilirsin! Şimdi alt etti onu, Tanrı'ya şükür! *(Çığlık atar.)*

BİRİNCİ ADAM *(pencereye koşar)*: Hey, baksana!

KADIN: Ne istiyorsun?

ADAM: Ne aptalca soru!

KADIN: Penceremde ne işin var diye elbette sorabilirim!

ADAM: Işığı niye oraya koydun o zaman?

KADIN: Onun artık uyuduğunu bilesin diye.

ADAM: Işığı uyuyunca koyacağını söylemiştin.

KADIN: Şimdi uyuyor işte.

ADAM: Ben de şimdi geliyorum.

KADIN: Gel demedim ben.

ADAM: O zaman onun uyuduğunu neden bilmem gerekiyor?

KADIN: Çünkü beni dövmesinden korktuğunu söyledin.

ADAM: Dövmedi mi seni?

KADIN: Neden dövsün?

ADAM: Mutfağa böyle gittiğin için!

KADIN: Zilzurna sarhoştu!

ADAM: Işığı pencereye neden koyuyorsun o halde?

KADIN: Hadi ama! Seni görecekler şimdi!

ADAM *(pencereye büsbütün tırmanıp içeri girer)*: İşte bu kadar! Sizin dilinizden anlamak da zor! *(Işığı alır.)*

KADIN: Ötekine ne oldu?

ADAM: Kulağına bir tane patlattım.

KADIN: Ya şimdi?

ADAM: Keyfi yerinde.

KADIN: Ona bir şey olmasın da.

ADAM: Hm.

KADIN: Buraya gelsene! Yer var!

ADAM *(çevresini aydınlatır)*: Hemen!

KADIN: Kanepeye uzandı!

ADAM: Dışarı çıkmayalım mı?

KADIN: Şimdi olmaz. Bizi görürler! Ne yapıyorsun sen?

ADAM *(balıkçının yüzüne ışık tutar)*: Uyuyor mu diye bakıyorum...

KADIN: Evet, evet. Tekrar uyandıracaksın.

ADAM: Dışarı çıksaydık...

KADIN: Burası hoşuna gitmiyor mu?

ADAM: Sen hoşuma gidiyorsun!

KADIN: Şurası nasıl?

ADAM: Neden olmasın?

KADIN: O zaman mumdan da tasarruf edebilirsin! *(Titreyerek)*: Daha sabaha da yetmesi gerek!

ADAM *(mumu söndürür, el yordamıyla yürür)*: Dut gibi sarhoş!

KADIN: Kanepenin üstünde!

ADAM: Yatakta değil! Bunlar senin dizlerin mi?

KADIN: Evet. Dikkat etsene! Şöyle otur!

ADAM: İyice kafayı çekmiş!

KADIN: Hayvandan farkı yok.

ADAM: Senin elin mi bu?

KADIN: Ne diye bu kadar çok içiyor!

ADAM: Ben onu eve taşımak zorunda kalayım diye!

KADIN: Ben de yataktan fırlayayım diye!

ADAM: Sıcak mıydı yatak?

KADIN: Bekledim.

ADAM: Gecelikle...
KADIN: Bütün gün hiçbir şey tutmadı.
ADAM: Onun için çapari atılabilir, ha?
KADIN: Diyorum ya, o bir domuz!
ADAM *(kadından daha gayretkeş)*: Bu, senin göğsün mü?
KADIN: Bırak beni!
ADAM: Acıyor mu?
KADIN: Bıraksana!
ADAM: Işığı sen koydun!
KADIN: Ama bu – bunu yapamazsın.
ADAM: Altıncı emre[2] göre.
KADIN: Ağzın alkol kokmuyor!
ADAM: Ben düzgün biriyimdir.
KADIN: Dizimi bırak!
ADAM: Şimdi daha rahat yatarsın!
KADIN: Ay!
ADAM: Çek şunu!
KADIN: Sen çek!
ADAM: İşte! Şimdi böyle daha rahat.
KADIN: Hayır! Yapma!
ADAM: Kıpırdanıp durmasana!

(Taş büyük bir gürültüyle yere düşer. Kadın hafif bir çığlık atar, adam küfreder, sonra ikisi hiç ses çıkarmadan yatar.)

BALIKÇI *(başını kaldırır)*: Gök kubbe yıkıldı sanki! Haydaa! Beni uyandırmak size pahalıya mal olacak! *(Ayağa kalkar, ışığı yakar.)* Epeydir ışığa ihtiyaçları olmamış. Domuzlar! *(Yatağa doğru)*: Bakın şu işe, Munken! Burada mısın? Sarhoş musun? Yakışır doğrusu! Kahve taştı mı? Hahaha! Domuzlar! – Balık avı budur işte! Cennet budur! Tanrı iyilerin nasibini uykuda verirmiş,[3] Munken! *(Pencereye gider.)*

ADAM *(küfreder, olduğu yerde debelenir)*: Kahretsin! Ağ bu!

BALIKÇI: Fark ettin demek! Hiç uğraşma! Çok sağlamdır! Karım tamir etti! Hem bugün daha hiçbir şey tutmamıştım! O kadar uykum vardı yani! *(Pencerenin denizliğini parmaklarıyla tıklatır.)* Heey! Balıklar! Balıklar! Çocuklar, burada görülecek

bir şey var! Buraya gelin! Bakın ne var burada! İsa aşkına, bir şey yakaladım!

SESLER: Keçileri mi kaçırdın? – Ne var?

BALIKÇI: Balıklar! Balıklar!

SESLER: Sarhoş musun?!

BALIKÇI: Buraya gelin! Balıklara!

ADAM: Kahretsin! Bu senin ayıbın!

BALIKÇI: Benim ayıbımdı, Munkencik! Balıklar! Balıklar! *(Kapıya gider.)*

BALIKÇILAR *(içeri hücum ederler)*: Ne var? – Neden bu kadar patırtı yapıyorsun? – Küçük bir şey mi tuttun?

BALIKÇI: Bir şey oldu. İki balık yakaladım!

DİĞERLERİ *(başlarını uzatırlar)*: Burada mı? – Daha biraz önce dut gibi sarhoştun!

BALIKÇI: Çok sarhoştum. O yüzden dışarı çıkamadım. Balığı burada avladım!

DİĞERLERİ: İyice kafayı üşütmüş! Karısı nerede? Onunla aklı başında laf edilebilir.

BALIKÇI: Karım yok artık. Öyle sarhoşum ki onun balığa dönüştüğünü sanıyorum. Rüzgârı duyuyor musunuz? Havanın uğultusu içinde bu gelen, sevgili Tanrı![4] Çık dışarı, diyor, büyük bir av yakalayacaksın![5]

DİĞERLERİ: Başından aşağı su dökmeli! Hezeyan bu!

BALIKÇI *(o ana dek manzarayı kapatmıştır, kenara çekilirken haykırır)*: Balıklar! Balıklar!

DİĞERLERİ *(içeri girerler)*: Kadın ölmüş mü? Ceset mi bu? Yanında biri daha var. İki kişiler. Ceset mi bu? *(Hepsi güler.)* Üstlerinde ağ var! Bunlar, Munken ile balıkçının karısı!

BİRİNCİ ADAM *(yatakta, ağın içinden)*: Kahretsin, şu şeyi çekip alsanıza! Lanet ... olsun ... en azından üstümüze bir şey örtün!

BALIKÇILAR *(kahkahalarla gülerler)*: Alışkanlık, demiş kadın yılan balığına, sonra da derisini yüzüvermiş! – Sen bana nasılsan ben de sana öyle olurum, demiş kadın gerdek gecesi erkeğe. – Orada öyle uzanman iyi işmiş, delikanlı. – Şurada yumuşacık yatıyorsun. Oraya çıkmak zordu herhalde?

BALIKÇI: Bahse girerim, oradan çıkabilmek için hepinize birer fıçı şnaps ısmarlar.

BİRİNCİ ADAM: Birer fıçı şnaps, moruk şeytan, ama bir örtü verin!

BALIKÇI *(birine)*: İçkiyi getir, evlat, yoksa sonra buna pişman olur! Şu balıkları alın çocuklar, boğazın suyuna atın da bir serinlesinler. Şuradaki sırığı alın, ikisini de dikkatle taşıyın, ayin törenindeki gibi taşıyın, güzel bir ilahi söyleyin! Böylesi her gün yaşanmaz!

BALIKÇILAR *(ağı bir sırığa asarlar ve kahkahalar eşliğinde ikisini bir arada dışarı taşırlar)*: Hafif olun, çocuklar! Fazla kıvranmayın! – İşinize ara verin! – Geri gelirsen osuruktan iyisin demektir çünkü o geri dönmez.

BALIKÇI: Pırıl pırıl balıklar! Güzel balıklar! Tombul, yağlı, zıplayan balıklar! Bırakın yüzsünler, istemiyorum onları! Azat edin gitsin, vazgeçtim ben! Ama çok büyük avdı. Hepiniz kalacaksınız. Çünkü şimdi sizi cenaze yemeğine davet ediyorum. Karım benim için öldü, iyi kadındı! O halde âşığının ödediği şnapsı için ve kötü halime sevinin! Yanıma gelip oturun ve kederimi dağıtın! *(Balıkçılar oturur. Büyük fıçıyla şnaps gelir. Birkaçı şarkı söyler. Kâğıt oynanır.)*

BALIKÇI *(ışıkları yakar)*: İçki kadehlerindeki bu mumlar cenaze meşaleleridir. Gülerken söndürmeyin sakın! Masa bir cenaze evinde duruyor, kusacak olursanız başlarınızı azıcık uzağa eğin! Meyhaneden gelen bardakları koydum çünkü karım öldü, bardakların yerini bilmiyorum.

(Rüzgâr eser. Balıkçılar şarkı söyler.)

BİRİNCİ: Rüzgâr çıkıyor. Dışarısı soğuyacak. İçin, ısınırsınız!

İKİNCİ: Gülmekten patladım bu akşam! O ikisi nasıl da kıvranıyordu, sonra istemeden orada hareketsiz yatmaları, kimsenin olmadığı çarşafa bakmaları güzel değil miydi? Hahaha!

BALIKÇI: Sizden rica ediyorum, bir cenaze evinde bu kahkahaları bırakın. Biraz sessiz içemez misiniz? Sarhoş olmak istediğimin farkında değil misiniz?

ÜÇÜNCÜ: İyi kadındı, gerçekten, seni ayakta tutuyordu. Yıkıyordu, tarıyordu, tekmelerini yiyordu.

BİRİNCİ: Ne rüzgâr esiyor! Dinleyin, ne rüzgâr esiyor!

DÖRDÜNCÜ: Sen içmene bak! Rüzgârdan sana ne!

ÜÇÜNCÜ: Gecelikle güzel görünüyordu ha, diyeyim sana!

İKİNCİ: Kefendi o bir kere!

BİRİNCİ: Geceliğini önden yukarı tutup bir şey görünmesin diye Munken'e nasıl da sokuldu, bunun suçlusu sensin, Mack!

DÖRDÜNCÜ: Konyağa ve başlangıçtaki güzel hikâyeye karşın burada doğru dürüst bir hava yok.

(İki balıkçı –beşinci ve altıncı– geri döner.)

BEŞİNCİ: Büyük dedikodu oldu.

ALTINCI: Hak ettiler.

BEŞİNCİ: Senin yatağında; bu küstahlıktı!

ALTINCI: Ağ burada işte.[6] Adamakıllı bağırdılar ama.

BEŞİNCİ: Neden bir şey söylemiyorsunuz? Tıpkı cenaze evi gibi!

ALTINCI: Oysa konyak burada, kadın da defoldu!

BALIKÇI: Oturun ama gevezeliği bırakın. Karım öldü! Şimdi rüzgâr esiyor, dindiği zaman karım yok artık. İyi kadındı, Tanrı en iyisini seçmiş. Rüzgâr esiyor, kulak verin, için, diyelim ki karım fırtınada boğuldu.

İKİNCİ: Bu kadar içlenme! Bir aptallık ettiler!

DÖRDÜNCÜ: Bunu senin yatağında yapmayacaktı.

BALIKÇI: Tanrı beni cezalandırdı! Çok fazla içmiştim! En iyiydi benim karım. Rüzgâr çıktı, o da tekneyle birlikte battı! İçin ve onun ruhuna dua edin! Selam sana, bağışlayıcı Meryem, Tanrı seninledir.[7] Tanrım, onun ruhuna ebedi huzur ver. *(Tek başına dua eder.)*

BEŞİNCİ: Saçmalık bu! Tanrı'ya hakaret!

ALTINCI: Adam sarhoş.

ÜÇÜNCÜ: Fazlası fazladır, demiş adam ve karısını döverek öldürmüş.

İKİNCİ: Yatağa kendin yatsaydın! Orada sadece tek kişiye yer vardır.

DÖRDÜNCÜ: Ya da temiz bir sopa çekseydin! Ama şimdi çok ayıp ettin!

ÜÇÜNCÜ: Ahlaksızlık bu.

BALIKÇI: Ahlaksızlık mı? Ahlaksız olan sizlersiniz! Ben Tanrı'nın tokadını yemişim, siz benimle alay ediyorsunuz! Burada karısını kaybeden kim? Büyük bir günahkârım ben, bir ayyaş,

soysuz bir serseriyim ama Tanrı cezamı verdi artık, şimdi kimse benimle alay edemez.

BALIKÇILAR *(ayağa kalkarlar)*: Delirdi bu... Gidelim. İçkiyi yanımıza alalım. Kadın zavallı, hak etti bu ayyaş. Karısı böyle bir kocayı her zaman bulur.

BALIKÇI: Kâfirce şeyler konuşuyorsunuz. Başına böyle bir şey gelen adam nerede? Utanmanız yok, inancınız az! Ruhumun derinliklerine kadar keder içindeyim! *(İçer.)*

BALIKÇILAR: Fıçıyı alın ondan, meyhaneye gidin. Sersemleşti!

BALIKÇI *(ayağa kalkar, fıçıya sarılır)*: Bu cenaze yemeği, sizler de davetlilersiniz. Ama şimdi sarhoş oldunuz ve kötü şeyler söylüyorsunuz! Zavallı ruhlarınızdan utanın!

BALIKÇILAR *(fıçıyı ondan çekip almak isterler)*: Bıraksana, ihtiyar serseri! Ver şu fıçıyı! Gebertiriz seni yoksa!

BALIKÇI: Azgınlık alnınıza yazılmış sizin, hayvanlarda gördüğünüz gibi, onları dışarı taşırken içinizdeki haset dişlerinizden damlıyordu! Alçaksınız siz! Kokmuşsunuz! Kokuşmuşlar!

BALIKÇILAR *(kapıya üşüşürler)*: Tanrı korusun bizi! Kudurdu! – Uyduruyor, hepsini hayal etmiş sadece! – Tüylerim ürperdi, artık içmek istemem. – Bırakın, mumlarının yanında yatsın. Belki Tanrı bir mucize gösterir de büsbütün fıçıda boğulur! *(Çıkarlar.)*

BALIKÇI *üç tanesi dışında mumları üfleyip söndürür. Sandalyelere tekme atar. Durup önüne bakar.*

İKİNCİ ADAM *(solda, pencerede)*: Baksana!

BALIKÇI *(korkuyla sıçrar)*: Kim o? Sen miydin? İçeri gir! Karım öldü!

İKİNCİ ADAM *(tırmanarak içeri girer; yüzü kanlıdır)*: Sarhoş musun sen?!

BALIKÇI: Rüzgârı duyuyor musun? Boğuldu karım.

İKİNCİ ADAM: Ne zaman?

BALIKÇI: Az önce.

İKİNCİ ADAM: Nereden biliyorsun?

BALIKÇI: Tanrı beni uyandırdı. Karım yatakta ölmüş, yatıyordu. Balık gibi görünüyordu, duyuyor musun? Gel, iç benimle. Öyle yalnızım ki!

İKİNCİ ADAM: Seni anlamıyorum. Burası biraz ürkütücü. İçki senin mi?

BALIKÇI: Evet. İç! Âşığı ısmarladı!

İKİNCİ ADAM: Bir âşığı mı vardı?

BALIKÇI: Bir sürü. Ama şnapsı ancak sonuncudan alabildim.

İKİNCİ ADAM: Uzun zamandır burada böyle yalnız mı oturuyorsun?

BALIKÇI: Hayır. Birileri vardı. Güldüler, sonra çekip gittiler. Utancımı gördüler, şimdi her yerde anlatırlar.

İKİNCİ ADAM: Ben korkmaya başladım. Gitmem gerek.

BALIKÇI: Yüzün niye kanlı? Seni de mi biri dövdü?

İKİNCİ ADAM: Kazayla düştüm. Sarhoştum çünkü.

BALIKÇI: Başına felaket geldiği için tek dostum sensin. Tanrı başıma bela oldu. Ona kalbimi verip "Al," demeliydim. Ama benim için daha değerli olan karımı aldı. Şimdi içiyorum ve sefil oluyorum. Bu onun suçu.

İKİNCİ ADAM: Ne zaman oldu bu?

BALIKÇI: Az önce. Günün sonunda Tanrı bana, "Sen böyle sefil olmuşsun, ne yapayım sana?" diye sorarsa "Beni cehenneme, karımın yanına gönder!" diyeceğim!

DİLENCİ ADAM *(kapıda görünür; arkasında bir dilenci kadın vardır)*: Gel! Burada konyak var mı? Burada içki içilebilirmiş, öyle dediler.

BALIKÇI: Girin ve oturun. Bu bir cenaze yemeği. Karım öldü. Bana şeref verdiğiniz için mutluyum.

DİLENCİ ADAM *(ve dilenci kadın otururlar)*: İyi bir kadındı herhalde?

BALIKÇI: Ölülerin arkasından sadece iyi şeyler söylenir. İçin!

DİLENCİ KADIN: Dışarıda rüzgâr esiyor. Burası sıcak.

DİLENCİ ADAM: Şnaps iyi. Bir kadın kaybetmek çok acı.

BALIKÇI: İnsan tamamen yalnız. Ama bir yığın hayvan var! *(Masaya vurur.)* Hayvanlar! Ağ fikri başımı suya soktuğum zaman aklıma geldi. Yıldızlara bakıp düşündüm: "Bu işe yarar," dedim.

DİLENCİ ADAM: Sanki ruh senin ağzından konuşuyor. Çok etkiliyor insanı. *(Epey içer.)*

(Bundan sonra ikisi sol arkadaki kanepeye geçer. Ara sıra kıkırdamalar ve homurdanmalar duyulur.)

BİRİNCİ ADAM *(sağda kapıda, üstünden sular damlar)*: Baksana, kendi şnapsımdan bir yudum alabilir miyim?

BALIKÇI *(gözünde canlandırır)*: Başımı suya soktuğumda ben de aynen böyle kapıda duruyordum, Tanrım.

BİRİNCİ ADAM: Bu doğru ama ölçüyü kaçırmayacaktın!

BALIKÇI: Gelip oturabilirsin ama sesini kes! Artık öfkeli değilim. Seni karımın boğulduğu rüzgâr mı kuruladı? Otur, iç! Her şey bomboş![8]

(Güçlükle konuşur, sarhoştur.)

BİRİNCİ ADAM *masaya yaklaşır.*

İKİNCİ ADAM *(ayağa kalkar. Boy ölçüşürler)*: Buraya oturmaya kalkma sakın!

BİRİNCİ ADAM *(tedirgin)*: Onunla konuşmam gerek.

İKİNCİ ADAM *(öne çıkar ama şimdiden sallanmaktadır)*: Seni tepeleyeyim mi, domuz!

BİRİNCİ ADAM *(içer)*: Ben iyice ayıldım.

İKİNCİ ADAM *(oturur)*: Ve ben seni tepeleyeceğim. Yarın.

BİRİNCİ ADAM: Ona bir şey söylemem gerek. *(İçer.)*

İKİNCİ ADAM: Tanrı'dan söz ediyor. Ne oldu ki?

BİRİNCİ ADAM: Bir şeyler oldu. *(İçer.)*

İKİNCİ ADAM: Burası rahat değil.

BİRİNCİ ADAM: O arkadaki ne?

İKİNCİ ADAM: Cenaze konukları!

BALIKÇI *(belli belirsiz)*: Tanrı bana musallat oldu. Tanrı beni konyağın içinden yakaladı. Rüzgârı duyuyor musunuz? Orada, rüzgârın içinde sürüklendim!

BİRİNCİ ADAM: Biraz arsızsınız.

İKİNCİ ADAM: Senin konyağın böyle yapıyor!

BİRİNCİ ADAM: Kadın gece vakti dışarıda dolanıp duruyor, eve girmeye cesareti yok. Bu rüzgârda! Adam herhalde çok öfkeli!

İKİNCİ ADAM: Küp gibi içti!

BİRİNCİ ADAM *(balıkçıya)*: Evlat, hepimiz günahkârız![9]

BALIKÇI *(ona sarılır)*: O artık boğuldu, ben yapayalnızım, kimsem yok.

BİRİNCİ ADAM *(içer)*: Onu yeniden kabul etmen gerek. *(Sürekli içer. Balıkçı başını masaya dayar.)* Benim beş çocuğum var. Onu tekrar kabul etmen gerek. *(Masanın altına çökmüş olan ikinci adama)*: Söyle ona! Çok sarhoş. Yüreğim sızlıyor. *(Ağlar.)* Onu tekrar kabul etmen gerek. Herkes gördü. Öyle perişanım ki.

BALIKÇI: Yalnızız. Yapayalnız. Dinleyin! Fırtına bu!

(Sessizlik. Fırtına.)

KADIN *(omzunda ağla, aynı şekilde üzerinden sular akarak kapıda durur)*: Hâlâ öfkeli mi?

BİRİNCİ ADAM: Uyuyor! *(Yalpalayarak kadına doğru gidip sarılmak ister. Kadın onu iter.)*

BİRİNCİ ADAM: Senin için konuştum.

KADIN: Çık dışarı! *(Ağı yere fırlatır.)*

BİRİNCİ ADAM: Senin için iyi olmadı...

KADIN: Artık evine git! *(Onu kapıya kadar iter, geri döner, ikinci adamı dışarı çekiştirir.)* Domuz! Domuzlar! Çıkın dışarı!

BALIKÇI *(güçlükle doğrulur, zor konuşur)*: Hepsi hayvan. Ama dua edin. Ruhlarınız için bir ruhlar ayini! Hayvanlar. Rüzgâr. Ruh. *(Oturur, uyuyakalır.)*

İKİ ADAM *sarhoş, ilk başta olduğu gibi birlikte çıkar.*

KADIN *(pencereyi kapatır. Fıçıyı döker, odayı konyakla yıkayıp temizler. Dilencilere rastlar)*: Bu serseriler de kim?

DİLENCİ ADAM: Yoksul insanlar!

KADIN: Dışarı! Hiç utanmanız yok mu?

DİLENCİ KADIN: Dışarısı soğuk! Rüzgâr da var!

KADIN *(onları süpürgeyle dışarı kovalar)*: Çıkın dışarı! *(Etrafı silerken arada balıkçıya doğru söylenir)*: Neden bu kadar içtin ki? Kahve yapayım mı? *(Cevap alamaz.)* Az kalsın ağı öylece kuyuya atacaklardı, domuzlar! *(Balıkçıya bakar.)* Uyuyor. *(Işıkları söndürür, onu sırtlayıp yatağa götürür.)*

DÜZLÜK

[Prärie]

Hamsun'dan Esinlenen Opera

Kişiler

Zachäus • Lizzie • Polly, aşçı • Üç adam

Bir çiftlik evinin avlusu. Sağ ve sol yanlarda ve geri planın sol yarısında beyaz, çıplak, dümdüz tasarlanmış duvarlar. Orada kapı görevi gören bir delik ve küçük pencereler: Mutfak. Onun sağında düzlüğün manzarası görünür.

1

Akşamüzeri.

ZACHÄUS *yerde oturmuş, gökyüzüne bakar.*
LIZZIE *solunda bir bankta çamaşır yıkar.*
ZACHÄUS:
Hep yalnızca mavi gökyüzü!
Hep kahrolası otlar! Beyaz duvarlar!
Ve asla bitiremeyeceğimiz buğday!
Tanrım, çok sıkıcı!
Elim de yanıyor üstelik, nasıl dayanacağım buna?
LIZZIE:
Şimdi yeşile dönen çimenlerden ve gökyüzünden
ve çalıştığında
buğdayı biçtiğinde
uyuyabileceğin duvardan başka bir şey olmadığını düşün.
Ama sen hiçbir şey yapmıyorsun.
ZACHÄUS *(öfkeli)*:
Parmağı göstereyim mi? *(Bardağın içindeki parmağı yukarı kaldırır.)*
Otların içinde diz çökmüş, makine yağlıyorum,
güneş kızgın, terden gözlüğüm buğulanıyor.
Atlar dizginleri çekiyor, acıyı hissediyorum
ve ayağa kalkıp sesleniyorum, kesilmiş parmağı arıyoruz
otların arasında duruyor
küçük bir ceset gibi.
Şimdi onu yağın içine koydum
ve yukarı kaldırıyorum çünkü benim parçam.
Bu yüzden çalışamıyorum.

LIZZIE:
Ona bakıp durma hep!
Aşçının gazetesi var.
Sıkılıyorsan onu oku!
Aşçı akşamları okur!
ZACHÄUS:
Onun kutsal eşyası o!
Farkına varmamalı!
Ama okuyacağım! *(Mutfağa gider; gazeteyle geri döner.)*

2

Soldan Aşçı Polly girer. Zachäus'u gazeteyle görür.

POLLY:
Şu miskin Zachäus'un elindeki
benim gazetem değil mi!
Bu nasıl olur, Lizzie?
LIZZIE:
Canı sıkılıyor!
Gazete okuyor işte.
Kavga edip durmayın hep!
POLLY:
Ver o gazeteyi hemen buraya!
Çek o pis ellerini!
Kara saçlı haydut, köpek!
Ömründe asker gördün mü hiç?
Ya da bir tabya içten nasıl görünür, bilir misin?
Hayır, bilmezsin çünkü maymunsun sen.
Ama dikkatli olsan iyi olur,
Tanrı biliyor ya, dikkatli ol!
ZACHÄUS *(öfkeyle)*:
Ya sen ne yapıyorsun? Çok mu mükemmelsin?
Hiç kimsenin yiyemediği çiğ yemekler pişirirsin!
Ekmek tatlısının içinde sinekler vardır!
Bunu daha fazla yapamayacaksın!

POLLY:
Kapa çeneni! Ayda ne kazanıyorsun sen?
Acaba Washington'da evlerin mi var,
yoksa ineğin dün buzağı mı doğurdu?
ZACHÄUS *(gazeteyi fırlatıp atar)*:
Gazeteni de alıp cehenneme git!
Ben düzgün bir adamım, tekrar yerine koyacaktım!
Zaten içindekiler de sadece zırva!
POLLY:
Sen hem haydut hem miskinsin!
Okuman yoktur senin!
Sırf Lizzie'nin karşısında şişinmek istiyorsun!
Sen kim gazete kim! Gülünç!
ZACHÄUS *(sakin, tehdit edercesine)*:
Şimdi gidebilirsin. *(Haşin.)*
Orada dikilip durma, yere tükürme!
Seni kaypak köpek! *(Çıkar.)*

3

POLLY:
İçindekiler sadece zırvaymış! Okuyamıyor çünkü!
Gazetesi yok! Gülünç!
Ara sıra böyle boynunu koparırım işte.
LIZZIE:
Bıraksaydın okusaydı ya!
Şimdi düşman olacak!
Onu azarladın!
POLLY:
Azarladım mı? Peki neden!?
Sizi etkilemeye kalkışmasına katlanamıyorum.
Lizzie!
Sizden hep hoşlandım.
Geceleri bazen kalkıp iç geçiriyorum ve düzlüğe çıkıyorum,
Sizin yüzünüzden çok doluyum.

Buradan çekip gidebilirdik, ben atları alıp götürürdüm.
Siz gömleklerimi yıkardınız,
ben de sizin için parmaklarımı parçalarcasına çalışırdım.
Ve geceleri birlikte olurduk
San Francisco'da ya da Boston'da,
yeter ki buradan çok uzak olsun.

LIZZIE:
Burada kalmayı tercih ederim.
Burada da gömlek yıkayabilirim.
Gömleğin var mı
sırtındakinden başka?
Yoksa ben San Francisco ya da Boston'da otururdum,
sen barlarda kafa çekerdin
ve tek gömleğini de berbat ederdin!

POLLY:
İçkinin hakkından gelirim, meleğim!
Sen yanımda olunca
içmeme gerek kalmaz!

LIZZIE:
İşinizi burada yapın!
Ama bir şey söylemiyorum: Belki, diye düşünün!
Artık bundan söz etmeyelim! *(Çamaşır teknesiyle çıkar.)*

4

POLLY *(mutfağa gider, üzgündür)*:
Gergin olduğunda öyle güzel ki!
Ayrıca da gururlu!
Tam bana göre bir kadın!
Yine de yavaş yavaş etkiliyorum onu!
Ah, gazetemi alan o pis herif!
Ama bunu dedimdi ona:
Kara saçlı haydut!
Kalçaları olmalı, sizin
hayal bile edemeyeceğiniz! *(Çıkar.)*

5

ZACHÄUS *(su dolu bir çamaşır teknesiyle soldan girer, gömleğini çıkarıp yıkar)*:
Terden iyice sertleşmiş,
sonra da güneş kurutmuş!
Polly'nin suyu bu!
Ama içinde kendi gömleğimi yıkıyorum!
ADAMLAR *düzlükten gelirler ve avluya girerler.*
BİRİNCİ ADAM:
Merhaba, Zachäus!
Elin nasıl oldu? Daha da şişti mi?
Oo, gömleğini yine kendi yıkıyor!
İKİNCİ ADAM:
Hem de Polly'nin suyunda!
Yağmur suyu!
Polly'nin yağmur suyunu çalmış!
ÜÇÜNCÜ ADAM:
Kendini Polly'den sakın, Zachäus!
Polly kincidir!
Hafızası da iyidir!
Yastığının altında bıçağı vardır!
(Adamlar gülerek ellerini yıkarlar, saçlarını tararlar, hava kararır.)

6

POLLY *(mutfaktan)*:
Yemek birazdan hazır!
Bugün pirinç yiyeceksiniz!
Keyfim yerinde!
Bu ne suyu, Zachäus?
BİRİNCİ ADAM: İyi bir su, Polly!
POLLY *(Zachäus'un üzerine yürür)*:
Sana bu suyu kim verdi?
ZACHÄUS: Kendim aldım.

POLLY *(bağırır)*:
Bu benim suyum!
Seni pis köle, sen aldın onu!
Seni yalancı! Hırsız! Köpek!
ZACHÄUS:
Ya ekmek tatlısının içindeki sinekler!
Evvelki gece nereye gidiyordun öyle?
Lizzie anlattı, gülmekten iki büklüm olduk!
POLLY:
Şu domuz yavrusunun yaptığına bakın!
Benim suyumu almış!
İKİNCİ ADAM *(diğerleri gibi gülerek)*:
İçindeki de Zachäus'un kendi gömleği mi, Polly?
ZACHÄUS:
Al suyunu! *(Teknedeki suyu boşaltır.)*
Kullandım işte!
POLLY *(yumruğunu onun gözüne doğru tutar)*:
Bunu görüyor musun?
ZACHÄUS: Evet.
POLLY: Bunu sana tattıracağım.
ZACHÄUS: Cesaretin varsa!
(Yumruklaşırlar. Diğerleri gülüşür. Zachäus yere düşer.)
POLLY:
Evet, böyle yere serilir işte! Bırakın kalsın yerde!
Bir asker yıktı onu yere!
İKİNCİ ADAM: Bence öldü galiba!
POLLY *(şişinerek)*:
Bence sakıncası yok!
Onu şeytana havale ettim!
Bırakın yatsın!
Amerikalı Daniel Webster[1] mı bu yoksa?
Buraya gelmiş, benim gibi
generallere yemek pişirmiş birine
tatlı yapmayı öğretecek!
Düzlüklerin albayı mı o yoksa, soruyorum?

BİRİNCİ ADAM: Çok iyi dedin Polly!
ZACHÄUS *(hiçbir şey olmamış gibi doğrulur)*:
Gel buraya hadi, tavşan ayağı seni!
ADAMLAR *(sevinçli)*:
Bu harika! Tavşan ayağı, diyor!
Baştan başlayacak! Sıkı dövüşmelisiniz!
Zachäus da müthiş herif!
POLLY *(gülümseyerek)*:
Saçma! Aynı şekilde çit tahtasıyla da dövüşebilirdim!
(Ağırbaşlı adımlarla mutfağa gider.)
ZACHÄUS *gömleğinin suyunu sıkıp sırtına giyer.*
ADAMLAR *mutfağa giderler. Şimdi içeride ışık görülmektedir.*

7

LIZZIE *(gelir)*:
Sana vurdu mu, Zachäus?
ZACHÄUS: Kaçtı!
LIZZIE:
Ağzı çürük dişlerle dolu.
Çok korkunç sigara ve içki içiyor,
ayrıca çok kötü bir karakteri var!
ZACHÄUS: Ama odana çıkmıştı!
LIZZIE: Kapımı sürgülemiştim!
ZACHÄUS: Öyle diyorsun!
LIZZIE:
Kıskanıyor musun?
Birileri de seni kıskanıyor!
ZACHÄUS: Önemli değil! Beni seviyor musun?
LIZZIE:
Çok soru sordun. *(Ara.)*
Ama akşamları çoğu kez can sıkıcı. *(Ara.)*
Sen hiç gezmeye çıkmaz mısın?

ZACHÄUS:
Akşamları işten güçten yorgun düşüyorum.
Sonra yatıp uyuyorum.
LIZZIE: Ama şimdi, bu parmakla!
ZACHÄUS: Şimdi belki gezmeye çıkarım!
LIZZIE:
Akşam yemeğinden sonra çıkarım.
O zaman otlar güzeldir.
Ama siz erkeklerin umurunda olmaz!
ZACHÄUS:
Ben hep sağa doğru giderim.
118 numaralı buğday tarlasının olduğu yere!
Orada ekinlerin ne durumda olduğuna bakarım!
LIZZIE: Bugün güzel bir gece olacak!
ZACHÄUS: Belki sabırsızlıkla beklerim!
LIZZIE *(giderken)*:
Bugün keyfim yerinde. *(Çıkar.)*

8

ZACHÄUS:
Beni yere yuvarladı!
Şimdi bunu ödeyecek!
Gazetesi yatak odasında duruyor!
Çocuk gibi!
(Düzlüğe bakar.)
Gökyüzü karardıkça çayırlar daha aydınlanıyor
Bir sürü çürüyen leş var ama akbabalar onları bulamıyor
Tarlalarda duran bir demet görüyorum,
Gece olunca çürüyüp gider.
Bir demet buğday gibi.
Kollasın kendini.
(Ara. Mutfaktan biraz gürültü gelir. Sağda düzlük tuhaf bir yeşile bürünür.)

9

POLLY *(mutfaktan)*:
Gazetem gitmiş!
Zachäus nerede?
Zachäus nerede diyorum!
Gazetem yok çünkü!
ZACHÄUS *(yarı solda, karanlıkta)*:
Buradayım. Adım Zachäus.
POLLY: Gazete sende mi?
ZACHÄUS: Bana neden soruyorsun?
ADAMLAR *(mutfaktan)*:
Yine mi gazete?
Önce suydu, Polly!
POLLY: Gazeteyi çaldı!
ZACHÄUS:
Evet, ben aldım.
Ama artık bende değil.
Kullandım onu!
Seni pis domuz yavrusu!
(Adamlar gülerler.)
POLLY *(ağır)*:
Yorganımın içinde bir bıçak var.
Ara sıra düşün bunu!
Hele dur sen, dostum! *(Çıkar.)*
ADAMLAR *gülerler.*
ZACHÄUS:
Ne diyor bu?
Bıçak saçmalığı da ne?
Gece üzerinde fareler dolaştığında yüzümü saklar mıyım?
Yerde düşüp kaldım mı?
Pudingin içine sinekleri ben mi koydum?
Ama sakın beni kızdırma!
O zaman ben bile kendimi tanıyamam!
Gırtlağın yeri neresidir, bilirim! *(Mutfağa gider.)*

ADAMLAR: Yemek yiyelim artık! Bugün eğlenceli!
(Ara.)

10

POLLY *(dışarı gelir)*:
O, gazeteydi!
Chicago'daki büyük yangın felaketini yazıyordu.
Yangın bir kundaklamaydı.
İçinde ayrıca Cuppri şirketinin pencereleriyle ilgili hikâye vardı.
Frisco'daki zavallı hizmetçi kızın dokunaklı anekdotları,
yelkenleri şişmiş görünen gemilerin,
buradakinden farklı insanların oturduğu evlerin,
bıçaklanma olaylarının ve daha birçok şeyin hikâyeleri,
alınan, satılan eşyalar, her şeyin kaç para olduğu,
tüm bunlar vardı içinde ve ben onları okuyordum.
Burası yine de bu kadar ıssızken!

11
Mutfaktan gürültüler gelir.

ZACHÄUS *(kapıda görünür)*:
Söylesene Polly, bu benim parmağım değil mi?
(Bir şeyi yukarı kaldırmıştır.)
Polly, parmağın ucundaki tırnak benimki değil mi?
Tanımaz mıyım sanki?
İKİNCİ ADAM: Ne o elindeki gerçekten?
ZACHÄUS:
Parmağımı, kesik parmağımı
yemeğin içinde buldum.
Pişirmiş onu.
Yemeğimin içine koymuş.
Tırnağı da burada.

ADAMLAR *(kahkahalarla gülerler)*:

Parmağını pişirip
yemen için sana mı verdi?
Birazını ısırdın mı yoksa?
Bir yanını çiğnedin mi çoktan?

ZACHÄUS:

İyi göremiyorum.
Aklıma gelmedi...
Bilmiyorum...

(Arkasını döner ve dışarıya, düzlüğe doğru yürür.)

ADAMLAR *(gülerler)*:

Adamın parmağını mı pişirdin?
Katil herifin tekisin sen!
Çok komik!
Beriki de yemiş!

(Tekrar içeri girerler.)

12

LIZZIE *(Polly'ye)*:

Yaptığın çok kötüydü! Utan!
Nefret ediyorum senden!
Zachäus'a gidiyorum! *(Çıkar.)*

13

Aşçı içeri gider. Ara. Sonra adamlar gelir.

BİRİNCİ ADAM: Akşam ılık!
İKİNCİ ADAM: Serinletiyor.
ÜÇÜNCÜ ADAM: Bu kadar yorgun olmasam!
POLLY *bir bıçakla soldan girer.*
İKİNCİ ADAM: Nereye gidiyorsun Polly?
ÜÇÜNCÜ ADAM: Bıçakla ne yapacaksın?
POLLY *çıkar, çayıra doğru yürür.*

BİRİNCİ ADAM: Polly şimdi bıçakla gidiyor.
ÜÇÜNCÜ ADAM: Lizzie de gitmiş. Aşçı pırasa kesecek!
İKİNCİ ADAM: Lizzie pis bir yılan!
BİRİNCİ ADAM: Ama burada başka kadın yok.
İKİNCİ ADAM: O halde Lizzie temiz.
ÜÇÜNCÜ ADAM: Yukarıya kimseyi sokmuyor!
İKİNCİ ADAM: Ama aşçı yine de yukarıdaydı!
BİRİNCİ ADAM: Kadın hayır diyor.
İKİNCİ ADAM: Aşçı ayrıntılar biliyor.
ÜÇÜNCÜ ADAM: Dinleyin, bu nedir?
İKİNCİ ADAM: Hiçbir şey! Hayaletler!
ÜÇÜNCÜ ADAM: Sanki ateş edildi!
BİRİNCİ ADAM: Ben bir şey duymadım!
ÜÇÜNCÜ ADAM: Sanki bir çığlık duydum!
İKİNCİ ADAM: Kim çığlık atacak!
BİRİNCİ ADAM:
Yanılmış olmalısın. Her şey sakin.
Buğdaylar yeşil deniz gibi. Artık
gidip yatalım.
İKİNCİ ADAM: Polly bize çay yapacak daha!

14

LIZZIE *(telaş içinde gelir)*:
Zachäus'u gördünüz mü?
Zachäus nerede?
118'inci tarlaya gideceğini söylemişti.
Orada yok!
BİRİNCİ ADAM:
Orada deşarj mı edecektin onu?
Aşçı'yı yaptığın gibi!
LIZZIE:
Onu aramak gerek.
Polly de yok! *(Çıkar.)*

15

İKİNCİ ADAM:
Aşk bu işte!
Hepsi kuruntu!
İnsan o kadar kolay ölmez!
BİRİNCİ ADAM: Ben artık yatmaya gidiyorum. *(Kalkmak ister.)*
ÜÇÜNCÜ ADAM:
Hey, aşçı orada işte!
Gelsene buraya, Polly!

16

POLLY *(ağır ağır)*: Ne istiyorsunuz?
BİRİNCİ ADAM: Çay, Polly! Bize çay yapabilirsin!
POLLY *mutfağa gider.*
ÜÇÜNCÜ ADAM:
Ama bir şey söyle, Polly!
Yoksa çay yapmayı pek istemezsin!
Neredeydin?
İKİNCİ ADAM: Zachäus nerede, Polly?
BİRİNCİ ADAM: Çaya onu da bekleyelim!
POLLY *(mutfak kapısında geriye döner, ağır ağır)*:
Zachäus'un artık döneceğini sanmam!
(Müzik sesi yükselir. İçeriden Lizzie'nin vahşi çığlığı duyulur.)

CANGILDA

[Im Dickicht]

Kişiler

Shlink, Malezyalı kereste tüccarı • George Garga • John Garga, Maë Garga, George'un annesi ve babası • Marie Garga, George'un kız kardeşi • Jane Montpassier, terzi • Moti Gui,[1] Shlink'in kâtibi • Şebek,[2] bir pezevenk • Solucan, bir meyhaneci • Pat Mankyboddle, dümenci • Kurtuluş Ordusu'ndan bir rahip • Sarı derili adam • Küt burunlu adam • Ev sahibi • Ayı, Maymun, Ahşap Sandalye, cangılın üç figürü • C. Maynes, ödünç kitap dükkânının sahibi • Yeşil • Meyhaneci • Garson • Birinci adam • İkinci adam

Yer

Chicago ve İç Bölgeleri

Perde açılmadan önce, gazete satan kadınlar ve gazete satan çocuklar oyunun program broşüründeki altı çizilmiş sözleri sahnede bağırarak söylerler.

PROGRAM BROŞÜRÜ

Jane Garga cinayetinin aydınlatılmasıyla ilgili dava sayesinde Chicago'nun Çin Mahallesi'ndeki, basın tarafından insafsızca istismar edilen karanlık olaylar gün ışığına çıkmıştı. Malezyalı bir kereste tüccarının bir ödünç kitap dükkânında ava çıkması, Fransız kökenli göçmen bir ailenin adeta paramparça olması, Malezyalının gizemli bir biçimde linç edilmesi.

Bu edisyondaki oyun, geniş bir seyirci kitlesinin hiç kuşkusuz ilgisini çeken bu konuyu tiyatro için belki biraz kabaca düzelterek sunuyor. Oldukça fazla boşluğu var. Malezyalı katilin Kurtuluş Ordusu'na bağışlanmış kereste ticarethanesini geri alarak işlediği suç ve namuslu halkın linç adaletinden duyduğu korkunun göstergesi olarak George Garga'yla birlikte sarı bataklığa kaçışı gibi dava sürecinde oldukça açıklık kazanmış noktalar bile çıkarıldı. Diğer şeyler kuşkusuz kendi içlerinde ve muhtemelen sonsuza dek karanlıkta kaldı. Maë Garga'nın akıbeti, ikamet yeri, yıllarca baktığı ailesini terk etme nedeni hiçbir zaman açıklığa kavuşmadı.

Bu sahne metni esas olarak, gerçek arketipleri Chicago'nun Çin Mahallesi'nde, 1914 yılının kasvetli eylül günlerinde yaşanmış olabilecek ve genellikle gazete sayfalarında yer alan sonuçlarını hatırlamanın hâlâ mümkün olabileceği, kayda değer bazı sahneleri tiyatroya kazandırmakla ilgilidir. Yalnızca bu son nedenden ötürü sözkonusu birkaç konuşma (çünkü bu olağanüstü ve son derece ürkütücü durumda, yalnızca malzemesi pahalı ve elde edilmesi kolay olmayan birkaç konuşma sözkonusudur) burada yalnızca özet olarak tasvir edilmiştir: Bunlar, oyun için vazgeçilmez bazı açıklamalar ve gerçekdışı olgular sayılmazsa ve sahnelere bağlı olarak olayların belki de fazla romantik süslenişi kabul edilirse, burada yerkürenin belli bir noktasında insanlık tarihinin belli anlarına tesadüf eden en önemli bazı cümlelerdir sadece.

ÖDÜNÇ KİTAP DÜKKÂNI

Kahverengi. Islak tütün yaprakları. Sabun yeşili sürgülü pencereler, portatif merdivenler. Basık bir mekân. Birçok kâğıt. George Garga tezgâhın ardındadır. Shlink ve Moti Gui karşısında durur. Shlink'in üstünde uzun, lekeli, sarı bir cüppe vardır.

GARGA: Bu bir cinayet romanı, iyi bir kitap değil. Şuradaki daha iyi bir kitap, bir gezi günlüğü.

MOTI: Yani siz açıkça bunun kötü bir kitap olduğunu mu söylüyorsunuz?

SHLINK: Razı gelirseniz bu görüşü sizden satın almak isterim. İki paunt bunun için az mıdır?

GARGA: Size hediye edeyim.

SHLINK: Yani gezi günlüğünün kötü kitap olduğuna ilişkin görüşünüzü değiştiriyor musunuz?

GARGA: Hayır.

MOTI: Bu parayla kendinize temiz çamaşır alırdınız.

GARGA: Burada size sadece kitap satarım.

MOTI: Müşteriyi geri çeviriyorsunuz.

GARGA: Sizi tanımıyorum, hiç görmedim.

SHLINK: Kilise cemaatleri belirli inanç unsurlarına yoksul desteği dağıtıyor.

GARGA: Cemaatlere gitmem.

SHLINK: Dediklerine göre ailelerin bazıları temiz çamaşırları olmadığı, bazıları da çamaşırları kirli olduğu için kiliseye gidemiyormuş. Ama bu sonsuz saadetin kendisiyle ilgili.

GARGA: Burada istediğiniz nedir?

SHLINK: Hiç bilmediğim ve umurumda da olmayan bu kitap hakkındaki görüşünüz için size yedi paunt öneriyorum.

MOTI: Yedi paunt, vay canına! Bunlar Cook'un gezi günlükleri[3] ve sizin için bir yığın çamaşır demek.

GARGA: Size Yeni Ahit'i satarım ama onunla ilgili görüşlerimi satmam.

MOTI: Okyanus ötesi bir milyoner ailesinden misiniz?

GARGA: Ailem balıkla karnını doyurur.
SHLINK: Sizin görüşünüz de umurumda değil.
GARGA: Ama görüşlerimi belirtirim.
SHLINK: Oysa ağzınızdan beni hoşnut edecek ve ailenizi balıktan kurtaracak sözler çıkmasını beklerdim.
GARGA: Ahlaksız birisiniz!
SHLINK: Görüşünüz beni ilgilendiriyor. Ama yedi paunt değerinde değil.
GARGA: Bilirsiniz, bir düşünce şapka giyer gibi benimsenemez. Bu işlerden anlamam. Yani bu yaptığınız sadece hakaret.
SHLINK: Sanırım sekiz pauntla iç dünyanızı da yoklayamam.
GARGA: Teklifinizin böyle yükselmesi bana yeni bir hakaret. Bunu biliyorsunuz.
SHLINK: Hangisinin daha iyi olduğunu bilmek gerek: Yarım kilo balık mı yoksa bir görüş mü? Ya da şöyle mi desek: Bir kilo balık mı yoksa görüş mü?
GARGA: Burada satılmıyor.
SHLINK: Sizin burada sattığınız, önemli kişilerin iyi fikirleridir ve parası ödenmeyince onları vermiyorsunuz. O halde birçok kişi onları alamaz. Ben sizinkini satın almak istiyorum. Ama gördüğüm kadarıyla siz sadece size ait olmayan şeyleri satıyorsunuz.
GARGA: Sizi dışarı attıracağım.
MOTI: Başınızı derde sokmayın sakın! Görüş sahibi olmanız hayattan anlamıyor olmanızdan kaynaklanıyor!
SHLINK: Bayan Jane Montpassier, Tahiti'ye[4] gitmek istediğinizi söylüyor!
GARGA: Jane Montpassier'yi nereden tanıdığınızı bilmek istiyorum.
SHLINK: Kötü durumda yaşıyor. Diktiği gömlekler artık para etmediği için açlıkla mücadele ediyor.
(Garga elindeki kitap yığınını düşürür.)
MOTI: Dikkat edin! Burada tezgâhtarsınız!
GARGA: Sataşmalarınıza karşı elimden bir şey gelmiyor.
SHLINK: Yoksulsunuz.

GARGA: Pirinç ve balıkla beslenirim.
SHLINK: Satın!
MOTI: Petrol kralı mısınız siz?
GARGA: İlginizi çekerse, bir tür "Şark Divanı"[5] üzerinde uyuyorum.
SHLINK: Sokağınız size acıyor.
GARGA: Bütün sokağı yerle bir edemem.
SHLINK: Düzlüklerden gelmiş olan aileniz...
GARGA: ... patlamış bir lağım borusunun yanında üç kişi bir arada yatar. Akşamları uyuyabilmek için tütün içerim. Chicago soğuk olduğu için pencereler kapalıdır, hoşunuza gidiyorsa eğer...
SHLINK: Elbette, sevgiliniz...
GARGA: ... parça başı iki dolara gömlek diker. Onu size tavsiye ederim. Pazarları birlikte oluruz. Bir şişe viski dört peni, dört peniden ne eksik ne fazla. Eğer sizi eğlendiriyorsa.
SHLINK: Art niyetlerinizi öne sürmeyin.
GARGA: Sürmüyorum.
SHLINK: Altı peni fazlalıkla yaşanamayacağına göre.
GARGA: Herkes eğlencesini zevkine göre seçer. Seyahat lükstür. Gücü yeten yapar. İtirazınız yoksa. Tahiti sevilir.
SHLINK: İyi öğrenmişsiniz. Sade bir hayat bu. Hay Burnu'nda hâlâ kasırgalar vardır, daha güneyde tütün adaları, hışırdayan, yeşil tarlalar. Kertenkele gibi yaşanır.
MOTI: Esaslı içki içilir.
GARGA *(en arkadadır. Pencereden dışarı bakar. Sakin ve kuru bir sesle)*: Kurşuni. Bulutlar. Toz. Trafik. Milwaukee Köprüsü'nün gürültüsü. Bir öğle öncesi.
MAYNES *(içeri girer[6])*: Beylere neden bakmıyorsunuz, George?
MOTI *(sert)*: Bizimle ağız dalaşına giriyor.
MAYNES: Ne demek bu?
MOTI: Onun yağlı iç çamaşırlarından tiksindik.
MAYNES: Dükkâna nasıl böyle gelirsiniz, Garga? Yemekhane mi burası? Bu bir daha olmayacak, beyler.
MOTI: Bir şeyler söylüyor, ağzının içinde geveleyerek sövüyor. Neden Tanrı'nın size verdiği sesle konuşmuyorsunuz?

GARGA: Sizden bana başka çamaşırlar vermenizi rica ediyorum, Bay Maynes. Beş şilinle ben...

MAYNES: Susun! Beceriksizsiniz. Mahvedecek beni. Böyle giderse dilenmeye çıkarım. Pisliği batırıyor beni!

MOTI: Onun aşk maceraları da batırıyor sizi. Terzileri baştan çıkaranlara burada kitap sattırıyorsunuz. Burası bayağı bir dükkân, bayım.

SHLINK: Tahiti'ye gidin. Orada yıkanmak yok.

GARGA: Teşekkür ederim. İlginiz dokunaklı. Kız kardeşimi sizin için kiliseye göndereceğim.

SHLINK: Hayır. Onun bu meseleyle bir ilgisi yok.

GARGA: Buhur tütsüsüne ihtiyacınız var.

SHLINK: Manky kız kardeşinizin peşinde taban tepiyor ama o oralı olmuyor.

GARGA: İlginiz gönül okşuyor.

SHLINK: Kafanızı kuma gömüyorsunuz. Felaket kaçınılmaz. Para kazanan sadece sizsiniz ve görüş sahibisiniz. Hemen Tahiti'ye gidin daha iyi. *(Bir deniz haritasını dükkândaki masanın üzerine yayar.)*

GARGA: Hayatımda sizi hiç görmedim.

SHLINK: İki gemi rotası var.

GARGA: Haritayı şimdi mi satın aldınız? Yeni görünüyor.

MOTI: Dingin okyanusu düşünsenize, siz...

MAYNES *(yukarıda, soldaki kapıda)*: Beyefendiye oradan bir sandalye ver. Maynes'in ödünç kitap dükkânında kazık gibi mi dikilsin?

SHLINK *(çabucak)*: Nezaketiniz için teşekkürler, Bay George. Ayaktayken sizi daha iyi görebiliyorum. Tahiti'den söz ediyorduk. Orası hakkında bilginiz var mı?

GARGA: Orada şubeniz mi var? Yok mu? *(Geriye, pencereye doğru gider, yarı yolda durup hafifçe döner)*: Lütfen beylere kapıyı gösterir misiniz? Hiçbir şey satın almıyorlar. Müşterileri kaçırıyorlar. Beni gözetlemişler. Onları tanımıyorum.

MAYNES: Hadi oradan, çene çalmayı yasaklıyorum size. Siz adı çıkmış bir çapkınsınız.

MOTI: Üç haftada bir bütün haftayı içerek geçirir. Bu arada bir terzi kadınla yatar ve ansiklopedi okur. Düzenli içen ayyaş.

MAYNES: Onu talihsiz ailesi nedeniyle işe almıştım, beyefendi. Kesinlikle kötü bir insan.

MOTI: Sekiz paunt karşılığında bu beyin hoşlanmadığı ifadelerini geri almak istemiyor. Güzel servis!

MAYNES: Hergele! Tefeci! Gevezeliğinizden bıktım usandım. Aklınızı başınıza toplamazsanız kovarım sizi. Mesai saatleriniz dışında konuşun ya da tükürük hokkasına konuşun.

SHLINK: Siz karışmayın! Bu, tezgâhtarınızla benim aramda bir mesele. Gezi günlükleri hakkında sohbet ediyoruz.

(Üstte, sağdan gelen inilti.)

SOLUCAN *(sağ üstten girer)*: C. Maynes'in ödünç kitap dükkânı burası mı?

MAYNES: Bendenizim.

SOLUCAN: Çok karanlık bir dükkân burası.

MAYNES: Kitap mı istiyorsunuz, edebi eserler, posta pulları?

SOLUCAN *(arkaya gider)*: Demek kitaplar bunlar? Pis bir dükkân! Ne diye var ki bunlar? Yeterince yalan var. *(Bir kitabın sayfalarını çevirir.)* "Gökyüzü kararmıştı, bulutlar doğuya gidiyordu." Neden güneye değil? Şu millet kafasını nelere yoruyor böyle!

MAYNES: O kitabı sizin için paket yapmak isterim, bayım.

MOTI: Neden bırakmıyorsunuz biraz soluk alsın? Hem beyefendi kitap kurduna benziyor mu, sorarım size.

GARGA: Bu bir komplo.

SOLUCAN: Gerçekten! Kadın diyor ki: "Beni öptüğünde hep güzel dişlerini görüyorum." İnsan öperken nasıl görür? Ama bu kadın öyle. Sonraki nesiller öğrenecek bunu. Azgın mahluk! *(Bıçağıyla kitabın iki sayfasını keser.)*

MAYNES: Hey, bayım, zarar verdiğiniz kitabın parasını ödeyeceksiniz!

SOLUCAN: Kitaplar! Ne işe yararlar? Şehir kütüphanesi, Lizbon Depremi'ni[7] önleyebildi mi?

MAYNES: Şerifi çağırın, George!

SOLUCAN: Benim bir içki dükkânım var. Saygı duyulan bir iş.

GARGA: Sarhoş değil o.

SOLUCAN: Böyle aylakları gördüğümde her yanım kavak yaprağı gibi titriyor!

GARGA: Bir komplo bu.

(Şebek, yanında Jane'le girer.)

ŞEBEK: Gir bakalım içeri, beyaz pilicim. Burası C. Maynes'in ödünç kitap dükkânı.

GARGA: Dükkânı kapatın, Maynes. Kâğıtlarınızın arasında tuhaf hayvanlar sürünmeye başladı. Kitaplarınıza güve dolacak.

SHLINK: Bu tükürük hokkasını niye savunuyorsunuz? Göreviniz mi?

GARGA: Ah, bu beyefendileri tanımıyor musunuz?

MAYNES *(Garga'ya)*: Çekmecenizi kapatın!

GARGA: Edebiyat delik deşik ediliyor! Konkistadorlar![8]

SOLUCAN: Hep derim: Hayatla yüzleşmek[9] gerek!

ŞEBEK: Çekin şu yüzünüzü. Kâğıtları göremiyorum. Gazeteleri. *(Bıçağı kitap rafına fırlatır.)*

GARGA *(Maynes'e)*: Tabancayı getirin!

SHLINK: İstiyorsanız eğer, rica ediyorum, satın.

GARGA: Asla!

JANE: Dükkânın bu mu, George? Gözlerini dikmiş ne bakıyorsun öyle? Sadece bu beylerle biraz gezintiye çıktım.

GARGA: Gezinmeye devam et, Jane.

ŞEBEK: Oo, bu biraz heyecanlı olmaya başladı. Kararsız mısınız yoksa? Heyecanımdan şu kitabı parçalayacağım şimdi. Hâlâ karar veremediniz mi?

MAYNES: Karar vermezseniz işten atarım sizi. Benim kitaplarım bunlar!

SOLUCAN *(Jane'e)*: Bir beyefendinin basılı kâğıtla işi olmaz!

MAYNES: Laf, laf, kitaplarım mahvoluyor!

GARGA: Eve git, Jane, rica ediyorum.

JANE: Neyin var anlamıyorum, George. Beyefendiler bana karşı çok kibar. *(Şebek'in şişesinden içer.)* Bana kokteyller ısmarladılar. Şeri içtim, insanın içinden ekspres tren gibi geçiyor.

GARGA: Sert davranmak istemiyorum ama şimdi eve git. Akşama gelirim sana.

JANE: İki haftadır gelmiyorsun. Asla gitmem eve. Gömleklerin arasında oturmaktan fenalık geldi.

ŞEBEK *(Jane'i kucağına çeker)*: Bir daha da gitmen gerekmeyecek!

JANE: Ah, beni gıdıklıyorsunuz. Kesin şunu! George sevmez böyle şeyleri!

ŞEBEK: Kısacası: Kadının birkaç pauntluk değeri olan bir bedeni var. Bunu ödeyecek misiniz, bayım? Mesele aşk ve kokteyller.

SOLUCAN: Küçükhanımın bekâretini korumak istiyorsunuz herhalde? Merdiven mi yıkasın? Çamaşırcılık mı yapsın?

MOTI: Semiz bir ak piliçten melek olmasını mı bekliyorsunuz?

JANE: George, çamaşırcı kadın olmak istemiyorum! Şu ellerimin haline bak, çamaşırhane için fazla güçsüzüm. Anlaman gerek, George, şansımı deneyebilirim.

GARGA: Burada düzlüğe çıkmak[10] mı istiyorsunuz? *(Kapıya gitmek ister.)*

SOLUCAN *(tabancayla)*: Buradan bir yere kımıldamayacaksınız! Biri kayıplara karışabilir. Satın artık!

GARGA: Jane!

ŞEBEK: Cevap ver ona!

JANE: Bana öyle bakma, George! Bu belki de elime geçecek tek fırsat. Sen bana kokteyller ısmarlayabilir misin? Ah, mesele kokteyl değil! Mesele şu: Yarınlarımı aynada görüyorum, George. İki yıl oldu, hep gittin ve dört hafta çalıştın. Ancak bıktığın ve içkiye ihtiyaç duyduğun zaman sıra bana geldi. Artık buna dayanamayacağım! Geceler, George! Bu konuda kötü değilimdir. Ben değilim. Bana öyle bakman haksızlık!

ŞEBEK: Bu akıllıca. Al, bir yudum iç. *(Jane geri çevirir.)* İyi gelir, iyi ve masum olmak istemez misin?

GARGA: Senden rica ediyorum, burada kal. Şnaps senin beynini mahvetmiş. Tahiti'ye gitmek istiyordum, vazgeçiyorum. Bir ailem var, annem Katolik. Diyorum ki: Birlikte Frisco'ya gidelim, nereye istersen. Söyleyecek söz bulamıyorum. Zaman zaman uzak kaldım, Jane. Bunu bir daha asla yapmayacağım.

Bir erkek her zaman sevebilir mi, bilemem, ama sana söz veriyorum, yanında kalacağım.

JANE: Yapamazsın, küçük George.

GARGA: Şimdiye dek seni yeterince sevdim mi, bilmiyorum. Ama bunu şimdi yapacağım. Neden söz bulamıyorum? Seni tutan hiçbir şeyin olmamasına dayanamadığımı görmüyor musun?

SOLUCAN: Burada deste deste söz var. Yazarlar! Bir kitapla hayattan intikam alırlar. Hayat da bu yolla farklı intikam alır.

ŞEBEK: Bir kokteyl, küçük bulutlar! Uyandığında şnaps yağar.

JANE *(incinmiş)*: Söylediklerinin hepsini duyuyorum. Öyle bağırmana gerek yok, ayrıca buradaki beyefendiye beni sevmediğini söylemek zorunda değilsin. Şimdi söyledikl̇erin en acı olanlar; bildiklerini duymak zorundayım. Bunları duymak zorundayım, bunu biliyorum, sen de biliyorsun.

SOLUCAN: Maskaralık! "Bugün saat dokuzdan on buçuğa kadar bu değerli beyefendiyle yataktaydım," deyin ona da olsun bitsin.

JANE: Bu hoş değil belki. Ama meselenin şnaps olmadığını bilmen iyi oldu.

SHLINK: Satın artık! Fiyatı iki katına çıkarıyorum. Hoş değil bu.

GARGA: Boş konuşuyorsun, Jane! Bu doğru değil, Jane! Seni sevmedim, desene. İki yılın yanında dokuzla on bir arası nedir ki?

SHLINK: Çok sert tepki veriyorsunuz. Pazarlığımızı kabul etmenizi böyle şeylere bağımlı kılmak istemem. Ama şunu anlayın: Her şey şüphelidir. Güvenilir olan tek şey görüşlerdir.

GARGA *(kitapları üst üste hırsla çarparak)*: Noa! Noa![11] İyi, mükemmel bir kitap, deri üzerine kanla yazılmış, Mesih.[12] *(Okur.)*

SHLINK: Emin olun, elli paunt benim için önemsiz. Size teklif etmeye kalkışamam bile.

GARGA: Sizden rica ediyorum! Bir fahişe için böyle yüksek bir tüketim vergisi ödemem. Teşekkürler.

SHLINK: Bağlam...

GARGA: ... yeterince açık. Hak ettiniz.

SHLINK: Bu bağlamı dünyanın her bölgesinde yeniden bulacaksınız. Kutup kâşifleri kutbun ötesine geçmemeye uğraşırlar. Dünya düzleşti ve sonu yok.

GARGA: Belki şu konuklarınızı kapı dışarı etme nezaketini gösterirsiniz.

SHLINK: Nasıl isterseniz, size sadece bir tek iyilikte bulunabildiğim için üzgünüm. Sizden rica ediyorum, dünyanın halini göz önüne alın ve satın.

MAYNES: Pısırık bir ahmaksınız siz, mıymıntı bir amele! Bırakın ödesin size. Düşünün...

MOTI: Masum, kederli anne babanızı düşünün!

SOLUCAN: Kız kardeşinizi!

ŞEBEK: Sevgilinizi! Buradaki sinsi mahluku!

GARGA: Hayır! Hayır! Hayır!

SHLINK: Tahiti'yi!

GARGA: Reddediyorum. Özgürlük bu işte! Kâğıt yüzyılların ötesinden ileriyi görüyorum. İşte ceketim! *(Ceketini çıkarır.)* Dört parçaya ayırın onu. Şarkısını şimdiden söylüyorum: "Sabunlanmış gölcüklerinizin üzerindeki göksel sıkıyönetim." *(Shlink oturup dinlemeye koyulur.)* "Putperestlik! Yalanlar! Fuhuş! Ben bir hayvanım, bir zenciyim ama belki de kurtuldum ben. Sizler sahte zencilersiniz, çılgın, vahşi, açgözlü." *(Alkışlar duyulur.)* "Tüccar, sen zencisin, general, zencisin sen, imparator, seni ihtiyar miskin, zencisin sen, şeytan imalatı kaçak likörden içmişsin." *(İnilti.)* "Bu halk ateşe ve kansere bayılıyor." *(İçer.)* "Metafiziğe yabancıyım, yasalardan anlamam, ahlaksızım, kaba bir insanım. Yanılıyorsunuz."[13]

SHLINK: Ne coşkulusunuz. Size bir şey olmaz.

JANE *(Garga'nın boynuna sarılmıştır)*: O kadar mı kötü, George?

GARGA: Hâlâ öğleden önce mi? Tavandan neden hâlâ su sızıyor? Sümük mü bu? Terliyor musunuz? Ne biçim dükkân bu? Derilerimizle kaplanmış! Midelerimize yağmasın diye. Ah sizler: Pislik dolu bir cangıl ve yıkanmak için kokmuş bir gölet.

(Hepsi kadehlerini ona uzatır, Solucan dolaşarak her birinden kendi kadehine şnaps doldurur.)

SHLINK: Avrupa!

GARGA: Gösterişli ağızların küçük kurnazlığı yutturuluyor bize! Ardında sabunlanmış rüzgârlı pencereler! Av köpekleri sizi! İşte çizmelerim! *(Çizmelerini tezgâhın üzerine fırlatır.)* Küçük, siyah

puronuzu mu tüttürüyorsunuz, bayım? Salyanız çenenizden akabilir! İşte, mendilim! Evet, bu kadını açık artırmaya çıkarıyorum. Bu kâğıtları suratınıza fırlatıyorum! Virginia'nın tütün tarlalarını ve adalara bir bilet istiyorum! *(İçer.)* Özgürlüğümü istiyorum! *(Gömlek ve pantolonla dışarı koşar.)*

SHLINK *(ardından bağırarak)*: Adım Shlink. Kereste tüccarı Shlink!

MOTI: Kalbinden vuruldu. Yürüyor. Kâğıtlar kaç para?

SOLUCAN: Gerçekten ödeyecek misiniz?

MAYNES: Onlar on dolarlık kitaplar.

MOTI: İşte yirmi.

JANE: Gömlek ve pantolonla fırlayıp gitti, nasıl da kabalaştı; gerçek yüzü buymuş.

ŞEBEK: Rom şişesi burada. Yarısını yuvarlamışsın zaten. Şimdi yaylan bakalım.

JANE: Ne dedin?

ŞEBEK: Kendi yoluna git! Artık uyanma zamanı! Lağım çukuruna ağlayabilirsin. *(Afallamış kadını dışarı sürükler.)*

SOLUCAN *(zoraki adımlarla peşinden gider)*: Hayatla yüzleşmek gerek!

SHLINK: Bu şeyler kaç para?

MAYNES: Giysiler, ceket mi? Kravat. Çizmeler. Aslında satılacak şeyler değil. Dört dolar.

MOTI: Nihayet öfkeden kudurdu. Yanımıza alalım bunları.

(Shlink ağır adımlarla arkaya doğru yürüyerek dışarı çıkar. Elinde giysi çıkınıyla Moti Gui onu izler.)

TAŞOCAĞINDA

Beyaz kireç yığını. Öğleden önce. Arkada Pasifik trenleri gelip geçer. İnsan bağırışları. George Garga. Yeşil.

GARGA *(üstü başı perişan, pantolon ve gömlekle, elleri pantolon ceplerinde)*: Sıradan bir öğleden öncesi. Fark ettiğin bir şey var mı, bayım?

YEŞİL: Gidip bir içki daha içelim!
GARGA: Bu gürültü ne?
YEŞİL: Illinois'e giden trenler.
GARGA: Evet. Her şey yolunda.
YEŞİL: Bir daha hiçbir dükkâna ayak basmayacak mısın, bayım?
GARGA: Özgürüm.
YEŞİL: İçelim!
GARGA: Hayır! Hayır!
YEŞİL: Terzi kadına ne oldu sahi?
GARGA *ıslık çalar.*
YEŞİL: O da mı özgür?
GARGA: Bulutlar! Lekeli kuğular gibi! Çenene tekme atsalar hoşuna gider mi?
YEŞİL: Hayır.
GARGA: Ne yapalım?
YEŞİL *bir tabanca çıkarır.*
GARGA *(tabancayı alır)*: Sonra bir tek atarız. Çeneye tekme yemek hiç hoş değil.
YEŞİL: Asıl istediği nedir?
GARGA *(omuz silker)*: Bir sabah gözüme kiraz çekirdeği tükürdü.
YEŞİL: Yabancı mı?
GARGA: Hiç görmedim.
YEŞİL: Dikkat! Soğukkanlı ol! *(Üstten geçen trenlerin sesi.)* Pasifik treni bu. New York! – Israr edecek mi dersin?
GARGA: Şüphesiz.
YEŞİL: Seni mi beklemiş?
GARGA: Mavi gökten düştüm ben.
YEŞİL: İçmek her durumda yine daha iyi. Kadınlarla yatmak. Tütün içmek.
GARGA: Diş göstermek fena değildir.
YEŞİL: Dişler iyiyse eğer.

SHLINK'İN BÜROSU

Kereste deposu. Kurumuş baraj nehri gibi kahverengi. Ortada, üzerinde kâğıtların durduğu bir sehpa.

SHLINK *(sehpanın üstünde oturur)*: Dümdüz biriyim, her şeyim açık, doymuşum. Her şey çok az çaba gerektiriyor, her şeye ulaşıyorum. Her şeyi ne kolay sindiriyorum! *(Sessizlik.)* On yıldır böyle yaşamak kolaydı. Rahat, yerleşik, her sürtüşmenin üstesinden geliyordum. Artık bu kolaylıklara alıştım ve şimdi her şeyden bıktım.

GARGA *girer.*

SHLINK: Giyinin tekrar!

GARGA: Beni mi beklediniz? Giysilerimi buraya getirmişsiniz? Püf! Pis paçavralar! *(Giyecek bohçasını ayağıyla iter.)* Daha iyisini bulamadınız mı?

SHLINK *küçük bir gonga vurur.*

MARIE GARGA *(girer, beyazlar içindedir)*: George!

GARGA: Sen burada mısın, Marie?

MARIE: Neredeydin George? Senin için çok endişelendiler. Bu halin ne?

GARGA: Ne işin var burada?

MARIE: Burada çamaşır işlerini yapıyorum. Bu iş bizi neredeyse geçindirir. *(Sessizlik.)* Neden bana öyle bakıyorsun? Başına kötü bir şey gelmiş gibi bir halin var. Ben burada iyiyim. *(Sessizlik.)* Senin kovulduğunu söylediler. *(Sessizlik.)*

GARGA: Sana eşyalarını topla ve eve git diyorum.

MARIE: Ne istiyorsun sen? Burada olmam hata mı?

GARGA *(etrafta dolaşır)*: Benimle ilgili niyetiniz nedir, bilmiyorum. Beni zıpkınladınız, kendinize çektiniz. Bir dolaplar dönüyor. Size boyun eğeceğim, bayım. Ama başkalarını bu işe karıştırmayın!

SHLINK: Nasıl isterseniz. *(Marie'ye)*: Ona temiz çamaşır getirin, sizin için fark etmezse bir de takım elbise.

MARIE: Ağabeyimi anlayamıyorum, sizden ayrılmam gerektiğini söylüyor.

GARGA: Hemen ... mümkünse hemen.

SHLINK: Lütfen çamaşırları getirdikten sonra gidin eve, çamaşırlardan anlamam çünkü.

MARIE *çıkar.*

SHLINK: Bir şey içtiniz mi?

GARGA: Niyetinize uymuyorsa lütfen bana söyleyin.

SHLINK: Sadece pirinç brendim var. Tercih ettiğiniz türü sipariş vereceğim. Kokteylleri mi tercih edersiniz?

GARGA: Her şeyi tek seferde hallederim. Birkaç hafta boyunca aynı anda içme, sevişme ve sigara içme alışkanlığım vardır.

SHLINK: Ve arada ansiklopedi karıştırma...

GARGA: Deri kanepe üzerinde bilim.

SHLINK: İçiyorsunuz. Aileniz için dört hafta at gibi çalışıyorsunuz ve bu kadar kolay Tahiti'ye geliyorsunuz ... kanepe üzerinde.

GARGA: Evet. Tahiti. İşte haritanız. *(Onu geri vermek ister.)*

SHLINK: Onu size hediye edebilirim, hoşlandınız mı?

GARGA: Çamaşır işi biraz uzun sürdü.

SHLINK: Bağışlayın! Ama düşünecek olursanız. *(Ayağa kalkar ve gonga vurur.)*

MARIE *(girer)*: Çamaşırlar burada, George, giysiler de!

GARGA: Birlikte çıkana kadar burada bekleyebilirsin. *(Bir paravanın ardında üstünü değiştirir.)*

MARIE: Size veda edeyim, Bay Shlink. – Çamaşırların hepsini bitiremedim. Beni burada konuk ettiğiniz için teşekkürler!

GARGA *(paravanın arkasından)*: Macera olacak bu! Beyaz çamaşırlar! Beyaz muslin, insan bunların içinde uyanıkken atların rüyasını görür.

SHLINK *ıslık çalar.*

GARGA *(öne çıkar)*: Kime ıslık çalıyorsunuz? Yine insana benzedim. Siz hobi olsun diye derimi yüzdünüz. Yeni bir deri hiçbir şeyin yerini tutmaz. İşinizi bitireceğim. *(Tabanca elindedir.)*

SHLINK: Emirleriniz kabulümdür!

GARGA: Kereste ticarethaneniz, köpekleri üstüme salma olanağı veriyor size. Silahlar eşit olacak!
SHLINK: Kereste ticaretim size az gelir.
GARGA: Meydan okudunuz. Özgürce hareket etmeyi talep ediyorum.
SHLINK: Kavgayı kabul mü ediyorsunuz?
GARGA: Göze göz, dişe diş.[14]
SHLINK: İşyerim sizindir. Bu bina size ait.
(Solucan ve Moti Gui içeri girerler.)
SHLINK: Bay Garga içki istiyor.
MOTI: Burada! *(Tepsi üzerinde içecekleri getirir.)*
GARGA *(arkada)*: Absent bedenimin içinde aralıksız akıp giderken yedi gece boyunca at sırtındaydım. Yağmur yağdırmış yeşil bir gökyüzü kadar zayıfım. *(Tabancayı cebine sokar.)*
MOTI: Unutun gitsin!
SOLUCAN: Kardeşimi kurtarırsam ... kurtarsaydım...
GARGA: Hırsızlar!
SOLUCAN: Rüzgâra karşı at sürmek pek hoş değildir.
MOTI: Sırf beygirleri var diye at biniyorlar...
SOLUCAN: Kahvenin telvesi gibi çökerler.
GARGA: Depoda soyulmuş tomruklarınız var mı? Kaç tane?
SHLINK: Yaklaşık dört yüz kadar. Bilmiyorum.
MOTI: Jersey'deki Broost & Co. şirketine aitler.
GARGA: Aracı kim?
SOLUCAN: Benim. Solucan derler bana. Kömür Bar'ın meyhanecisiyim.
GARGA: Odunları güneye nakledin. Onlara burada ihtiyacım yok. Parasını benim adıma Birleşik Gemicilik Şirketi'ne yatırın. Bir itirazınız var mı, Bay Shlink?
SHLINK *başını iki yana sallar. Garga'ya muhasebe defterini getirmekle meşguldür.*
SOLUCAN: Batak bu. İki kez satmak! Hem de Bay Shlink'in şirket logosuyla?
GARGA: Leylekler bataklıkta yaşar. *(Muhasebe defterini kapatır.)*
SOLUCAN: Yokohamalı Bay Shlink.

GARGA: Neden reddetmiyorsunuz?
MOTI: Yabancı ülkemizde sahte belgeler mi? ... Sahte evrak yerine ustura kullanırım daha iyi.
GARGA: İzin verirdim belki. Şimdi muhasebe defterinin üstüne şnaps dökün.
SHLINK: Şirket sizin, Bay Garga!
MOTI: Ben mi? Beni mahvetmeyin.
SHLINK *ona bir bardak uzatır.*
MOTI *(defterin üstünde)*: Örümcek ayakları gibi. Litrelerce alın teri var üstünde, çırpılmış krema kadar beyaz.
GARGA: Şnapsı dökün üstüne.
MOTI *dikkatle döker.*
SOLUCAN: Yirmi yıldan sonra böyle bir son! Şaka gibi! Hiçbir şey anlamıyorum. Burası bir kereste ticarethanesiydi.
MARIE: Ne yapıyorsun George?
GARGA: Sus! Bir gölette yatıyorum. Delikanlının işine son verin, Bay Shlink!
SHLINK: Gidebilirsin!
MOTI: Kastettiğiniz bu mu? Yazıyla: Defol! ... De-fol! Ticarethanenizde çalışmaya başlayalı nisanda yirmi yıl olacak.
GARGA: Muhasebe defterinin üstüne şnaps döktüğüne göre.
SHLINK: Kovuldun.
MOTI: Peki, evrakla kim ilgilenecek?
SOLUCAN: Evrak kalmadı artık, evlat.
MOTI: Peki, bodrumdan kömürü kim taşıyacak?
GARGA: Biri bulunur.
MOTI: Merdivenleri kim silecek?
GARGA: Biri merdivenleri siler.
MOTI: Kışın kim alışveriş yapacak?
SHLINK: Kışın burada kimse oturmayacak.
MOTI: Peki, ben nerede yatacağım?
(Sessizlik.)
GARGA: Böylece yirmi yıl sadakatle hizmet ettikten sonra sövgü ve utanç eşliğinde kovuldunuz. Tükürük yaladıktan sonra

yiyecek yemeğin olmaz. Bundan sonra bir köpeğe hizmet et; çünkü o minnettar kalır.

MARIE: Bence burada yaptığın şey iyi değil. Buraya kar mı yağsın? O nereye gidecek?

SHLINK: Kâtibim kardeşinizi ilgilendirmez, bu çatının da önemi yoktur, bundan emin olabilirsiniz.

SOLUCAN: Bayan Garga, burada yalnız şnaps içmeyiz, bundan emin olabilirsiniz. Çamaşırlar ne diye ütülendi? Her ne olursa olsun, kastedilen kimsesizlik değil. Odunun içi sızlar ama kastedilen odun değildir.

GARGA: Bu yapışkan yaratıkların burada nasıl bir görev üstlendiklerini artık anlamaya başladın mı? Burada zor bir durumdayız, senden eve gitmeni rica ediyorum, Ma.

MARIE: Ben de benimle gelmeni rica ediyorum. Zarar görmeden buradan nasıl çıkacaksın? Bırakın onu, Bay Shlink!

SHLINK: Bu ahşap bina artık benim meselem değil. Kardeşiniz, "İnsan özgürdür," diyor.

GARGA: Elbette! Beyler, için lütfen. Rica ediyorum, siz de beylerle pokere oturun, Shlink.

MARIE: Ama sen benimle eve geliyorsun, George. Bu sadece şaka ama sen bunu anlamıyorsun.

SOLUCAN: Anladım, siz bir hanımefendisiniz. Yapışkan yaratıklar şnaps dilenirler ama yüzünüze beyefendilerin baktığı gibi zevkle bakarlar. Fakat siz sadece yeni yıkanmış kişilerin yatağına girersiniz, anlıyorum. İlmihal böyle diyor.

(Diğerleri arkada Shlink'le poker oynarlar.)

MARIE: Kovulduktan sonra nasıl da kabalaştın.

GARGA: Senin ne işin var burada? Onlar serbest artık. Bu ahşap binanın zorbalığı sona erdi.

MARIE: Bana hakaret etmekte de serbestler mi?

GARGA: Yüzün çıplak olduğu için!

MARIE: Ben de eve mi gideyim? Ben serbest değil miyim?

GARGA: Düzlükte yetiştik biz, Ma. Bugün gözlerimi kapatıp seni canlandırınca düşündüğümden ne kadar farklı olduğunu görüyorum. Burada açık artırmadayız.

MARIE: Peki, artık benim için hiçbir şey yapmayacak mısın?

GARGA: Bunun seninle ilgisi yok, diyorum sana. Seni pazarlığın içine çekmek istiyorlar. İki hafta önce gözüme küçük bir kiraz çekirdeği tükürmüş olan şu herifle yüzleşmeye geldim. Ama geri adım atıp karşımda eğilen biriyle karşılaştım. Pantolon cebimde bir tabanca var. Bana kendi kereste işini teklif ediyor. Sakın gözünü benden ayırma. Düzlükte yapayalnızım ve senin için hiçbir şey yapamam.

SOLUCAN *(arkadan onlara seslenir)*: Bizimle hiç oynamadı. Kendini beğenmişliğine iyi gelir. Kâğıt tanrısı gibi oynuyor. Ama lütfen leydim, sürekli kazanıyor. Hile yaptığına yemin ederim.

GARGA: O benim için çalışıyor. *(Shlink'e)*: Hiçbir şey anlamıyorum, bayım, burada bir zenci gibiyim, beyaz bayrakla geldim, şimdi saldırmak için açıyorum onu. Malvarlığınızın belgelerini bana teslim edin!

SHLINK: Azlığını küçümsemeyin, rica ederim. *(Birlikte sola doğru yürüyüp çıkarlar.)*

MOTI: Aşağılık bir köpek olsa da, sert çizmelerin altında ezilmiş görünse de sabahları artık o kaba sesini duymayacağım. Sing Sing'e[15] düşmem ama nereye gideceğim?

MARIE: Ben biliyorum, biz hep sokakta yatardık...

MOTI: Çünkü burası kötü olmasına ve ceketime yağmur yağmasına rağmen artık başka bir yerde uyumak zorundayım.

SOLUCAN: Gevezelik etme! Buradaki çatının delik deşik olduğunu, döşemelere buz yağdığını görmüyor musun?

MOTI: Burada başka şeylerim var.

SOLUCAN: Hâlâ ahşap zemindeki süngerin kastedildiğini düşünüyor!

MOTI: Sizi seviyorum, Marie. Bana evet diyecekmiş gibisiniz sanki...

SOLUCAN: Oho, çok etkileyici. Henüz kalacak yeri yok, kendine kadın almak istiyor.

MOTI: Benimle gelin. Sizin için çalışırım. Benimle gelin! Kısrak kokusu var sizde.

(Garga ve Shlink girerler.)

SHLINK *(Solucan'a)*: Bana yirmi paunt borcun var. Yarın öğleye kadar Bay Garga'ya ver. Bay Garga senin sırlarını biliyor, Kömür Bar'daki odana taşınacak.

SOLUCAN: Ah, kovulduk mu? İşler çabucak hallolur, her zaman olduğu gibi burada her şey çabucak hallolur.

GARGA: Birkaç ay önce kitapçıda bana bir kadın getirmiştiniz. Yirmi paundu yarın öğleye kadar ona verin.

SOLUCAN: Nasıl bulacağım onu?

GARGA: Solucan bulur. Sizi keyiflendiren nedir, Solucan?

(Müzayede: Solucan ve Moti duvarlarda. Aynı şekilde Shlink de duvar kenarında oturur. Ortada duran Marie'ye bir atmış gibi bakarlar.)

SOLUCAN: Ona evlenme teklif etti. Sizin kız kardeşinize.

GARGA: O ne dedi?

MOTI: Her insan bir kadına evlenme teklifi edebilir.

SOLUCAN: Eğer kısrak gibi kokuyorsa.

MOTI: İnsani bir mesele bu.

MARIE: Beni koruyun, Bay Shlink!

SHLINK: Özgürlük ilerliyor.

MARIE: Kalayım mı?

SHLINK: Eğer yalnızca saçlarınızı seviyorsa bu onun iyiliğidir.

MARIE: Demek istediğiniz bu değil.

SHLINK: Yapayalnızsınız. Kimse sevmiyor sizi burada. O seviyor.

MARIE: Ben onu sevemem.

SHLINK: Ondan hoşlanmadıysanız kardeşiniz size şuradaki suaygırını hediye etsin.

MARIE: Ne kadar acımasız oynuyorsunuz.

GARGA: Hep piyasada mı kalmak istiyorsun?

SHLINK: Her kadın piyasadadır.

(Geride bir davul ve iki gitar sesi.)

MARIE: Ben gittiğim zaman son bulmayacak.

SOLUCAN: Ahşap kirişlerin arasında yırtıcı bir kuş kokusu var.

SHLINK: Yüzlerinizi çeviriyorsunuz ama gözbebekleriniz içe dönük.

MARIE: Sözünü dinlemek istiyorum, kardeşim, ama eve gider miyim, bilmiyorum.

GARGA: Evet diyorsun ve bu seninle ilgili değil. Dön ve çevrene bir bak.

MARIE: Neden boyun eğdiğini, ayakta nasıl kaldığını bilmiyorum. Hesap defterlerinin üzerine şnaps döküldü, kâtipleri kovuldu. Şaşırmış değilim. Bence sen nasıl kaybettiğini göremeyecek kadar körsün.

(Geride kızlar korosu: "İsa günahkârları kabul eder..."[16])

GARGA: Görüyorum ki kendini kaybetmek istiyorsun. Seni yutacak olan bataklık bu. *(Sehpadan kalkıp arka tarafa gider.)* Hey! Ses verin! Kurtuluş Ordusu![17]

SOLUCAN *(Marie'ye)*: Buraya bir nehir aktı, geceleri burada boğulmuş farelerin hayaletleri dolaşır. Annenizin, babanızın yanına gidin!

GARGA: Ortalığı temizleyin! Şnapsı kaldırın! *(Shlink işe koyulur, Marie buna izin vermez ve işi kendisi yapar.)* İçeri gelin, delikanlılar! *(Shlink yerlere kadar eğilerek ahşap kapıyı açmıştır. Kurtuluş Ordusu'ndan zayıf, siyahi bir genç adam içeri girer, arkasında gitarlarıyla iki kız ve bir trampetle yaşlı bir günahkâr durmaktadır.)*

ADAM: Beni mi çağırdınız?

SOLUCAN: Halleluya! Kurtuluş Ordusu!

GARGA: Faaliyetinizle ilgili hiçbir şey düşünmüyorum. Bir binaya ihtiyacınız varsa burayı alabilirsiniz.

ADAM: Tanrı sizi kutsayacak.

GARGA: Belki. – *(Shlink'e)*: Bu bina ve değerli kâğıtlar size miras mı kaldı?

SHLINK: Hayır.

GARGA: Kırk yıl çalıştınız mı?

SHLINK: Dişimle, tırnağımla. Günde dört saat uykuyla yetindim.

GARGA: Yüzerek mi geçtiniz buraya?

SHLINK: Yedi yaşındaydım. O zamandan bu yana çalıştım.

GARGA: Buradan başka hiçbir şeyiniz yok mu?

SHLINK: Hiçbir şeyim yok.

GARGA *(adama)*: O halde burayı kimsesizlere ve ayyaşlara barınak olarak size bağışlıyorum ama bir şartla: O çekilmez yüzünüze tükürmeme izin vereceksiniz.

ADAM: Ben rahibim.
GARGA: Kabul edin.
ADAM: Yapamam.
GARGA: Kimsesizlerin üzerine kar yağıyor. Ayyaşlar yığınlar halinde sefil oluyor. Siz yüzünüzü sakınıyorsunuz.
ADAM: Hazırım. – Yüzümü temiz tuttum. Yirmi bir yaşındayım; bunun için herhalde bir nedeniniz vardır, sizden beni anlamanızı rica ediyorum: Lütfen hanımdan yüzünü çevirmesini rica edin.
MARIE: Bunu yaparsanız sizden iğrenirim.
ADAM: Bunu bekliyorum. Benimkinden daha iyi yüzler var; bunun için fazlasıyla iyi olacak bir tane yok.
GARGA: İsterseniz siz onun yüzüne tükürün, Shlink.
MARIE: Bu hiç iyi değil, George, hiç umurumda olmayacak.
GARGA: Dişe diş, eğer isterseniz.
SHLINK *soğukkanlılıkla adama yaklaşır, yüzünün ortasına tükürür. (Solucan sızlanır. Tövbe etmiş günahkâr trampet çalar.)*
ADAM *(yumruklarını sallar, ağlar)*: Bağışlayın.
GARGA *(evrakı ona fırlatır)*: Bunlar bağış belgeleri. Ordu için. Bu da sizin için küçük bir destek. *(Tabancayı ona verir.)* Şimdi dışarı çıkın, korkaksınız siz!
ADAM: Misyonum adına size teşekkür ederim. *(Yapmacık bir tavırla eğilerek çıkar, korodakiler göze çarpan bir hızla uzaklaşırlar.)*
GARGA: Keyfimi kaçırdılar. Kabalıkları görülmemiş. Kâğıtların bir kısmını alıkoydum. Kendim için ayırdıklarımı cebime sokuyorum. Burada kalmıyorum, çünkü işin özü bu, Yokohamalı Bay Shlink. Tahiti'ye gidiyorum. Harita için teşekkürler. Gelin, Şebek! Vapur biletleri!
MARIE: Bu korkaklık, George. Rahip giderken yan gözle baktın, tabii ki gördüm. Ne kadar çaresizsin! Ne kadar aşağılıksın!
GARGA: Buraya iliklerime kadar soyulmuş olarak geldim. İki haftalık şnaps yüzünden titriyorum. Yüzüne defalarca tükürdüm; yutacaktır. Ondan iğreniyorum. Bitti.
MARIE: Tüh!
GARGA: Beni ortada bıraktın. Dişe diş.

MARIE: Şimdi de benimle mi kavgaya devam edeceksin? Her zaman haddini aşardın. Tanrı seni cezalandıracak. Kendi huzurumdan başka bir şey istemiyorum senden.

GARGA: Annen ve baban için sefahat yataklarında ekmek ara sen. Kısrak kokunu sat ve "Bu ben değilim," de! Yatakta rahatın yerinde, ömrün uzun olsun.[18] *(Diğerleriyle çıkar.)*

MARIE: Ne biçim sözler sarf ediyorsun. Hepsi brendiye batmış. Sana onunla ne meselen var diye sormadım, şimdi de çürük dizginleri çekiyorsun! Ama onları kopardım ben! *(Sessizlik.)* Bu işyerini seviyor musunuz? Sevdiniz mi burayı?

SHLINK *omuz silker, dönüp arkaya doğru gider.*

MARIE *onu takip eder.*

FEDA EDİLEN AİLE

John Garga'nın dairesi.
Açık renk duvar kâğıdıyla kaplı çatı odası. İnsanlar fildişi. Yuvarlak, koyu ahşap masa. Etrafında John, Maë, Mankyboddle.

JOHN GARGA: Burada arkasından kötü şeylerin konuşulduğu bir şeyler yaşanmış. Görevler hakkında bir şey söylemiyorum, bir zamanlar gençtim ama şimdi iki hafta oldu.

MANKYBODDLE: Pek değerli biri değil. Her limanda sarhoş olur. Ama Mary için çizmelerimi seve seve eskitirim.

JOHN: Bu ailenin yükü benim sırtımda. Onları tıkıştırdığım şu deliğe bakın.

MAË: Sarı derili biriyle bir meselesi var. Karışmamak lazım.

JOHN: Ne anlarsınız siz? Her zaman haftalarca orada burada kafa çekti ve her şeyi bana bıraktı. Ara ara ayyaşlığı nükseder. Maymun herif! Yine kim bilir nerede şimdi?

MANKY: Bir kadınla ilişkisi var, hoppa biri, gömlek dikiyor ama sadece haftalık olarak, içtiği zaman onunla birlikte.

JOHN: Her zaman buldok köpeği gibi inatla geri geldi. Her söylediği, boş laf sadece.

MANKY: Belki de artık hiç gelmez.

JOHN: Palavra! Sizin gibi bir adama çocukça gelecektir ama söyleyeceğim: O bir asker çocuğudur. Denizden sekiz yüz dolar getirmişsiniz, epey bir şey bu.

MANKY: İnsanlar dedikodusunu yapıyor. Sekiz yüz dolarmış. Puro içiyorum diye! Ama siz Nice'ı,[19] yani Mary'yi o heriflere göndermeyecektiniz.

MAË: Gazete aracılığıyla düzgün bir şekilde oldu. Birinin para kazanması gerekiyordu.

MANKY: Neyle kazanacak bilmiyorum. Siz ne diyorsunuz?

JOHN: Kardeşim, ah sevgili Tanrım! Burası öyle bir şehir ki insan deliklerde yaşıyor, asker kaçağı kardeşim cangılda dolaşıp durdu. George onun kanından. Çok fazla alana ihtiyacı vardı, ah Tanrım, George!

MANKY: Bu, Mary...

JOHN: Ne yapıyorsun, Maë, kovayı devirdin. Nasıl bir ineksin sen!

GARGA *(girer; yüzü asıktır)*: Yine gevezelik mi ediyorsunuz? Annemle yalnız konuşmak istiyorum.

JOHN: Ne biçim tavır bu? P. Mankyboddle da burada, ne sanıyorsun? *(Ayağa kalkar.)* Ceket de pek yeniymiş. Hayret! Mirasa mı kondu yoksa? *(Maë'ye)*: Lut'un karısı[20] gibi ne dikiliyorsun orada? Sevgili oğlunun benzi soluk mu ne? Biraz sarhoş galiba, ha? Gelin Manky, güneşe çıkalım!

(Birlikte çıkarlar.)

GARGA: Bıktım artık, anne, ben gidiyorum.

MAË: Nereye?

GARGA: Özgürlüğe! Nereye olursa! Sen de hemen korkuya kapılırsın. Dikkat et de teknen boşalmasın!

MAË: Gitme!

GARGA: Biriyle bir meselem var. Hiçbir şey söyleyemem. Özgür olmam gerek.

MAË: Değil misin?

GARGA: Hayır. *(Sessizlik.)* Özgür değiliz biz. Sabah kahveyle başlar bu, maymunsan eğer dayaklarla; annenin gözyaşları çocukların aşını tuzlar, teri gömleklerini yıkar, buzul çağına dek

güvendesindir ve kökü yüreğinde yerleşiktir. Eliniz serbest olsun, bir şeyi yarım yamalak değil, gönlünce tam olarak yapmak isterseniz o zaman ücretiniz ödenir, kutsanırsınız, damgalanır, sonra da yüksek fiyata satılırsınız, ne kadar çok baskı görseniz de yok olup gitme özgürlüğünüz yoktur.

MAË: Seni hasta eden nedir, söyle bana. Sana yardım edebilirim. Bir kadına mı ihtiyacın var? Bulurum sana bir tane, hayal kırıklığına uğratmam. Hemen giderim, memnun olursun. Ama babanı bırakıp gitme.

GARGA: Bana yardım edemezsin. Zor durumunu biliyorum. Seni bırakıp gitmek istemem.

MAË: Herhalde bunu kendim için istediğimi düşünmüyorsun, değil mi? Seni sevdiğimi söylemekten utanmam ama benim için burada kalman gerekmediğini biliyorum, peki, onlar burada nasıl yaşayacaklar?

GARGA: İstemiyorum artık.

MAË: Çalışmak gerekmiyor mu?

GARGA: Ah, tüm o iyi insanlar, tüm o çalışkan insanlar, marangoz tezgâhında çalışıp ekmeklerini kazanan, tertemiz masalar yapan tüm o iyi ve çalışkan insanlar, çalışkan, dürüst aileleriyle birlikte iyi ve dürüst onca insan, tüm o yığın, nasıl iğreniyorum onlardan, o düzgün, aptal, güvenli ve çalışkan insanlardan; kafalarına tükürmek lazım onların, torna tezgâhında dövülmeye layıklar, "fırtınalı gece ve kabaran deniz"le[21] birlikte tufan gelsin üstlerine.

MAË: Ah, George!

GARGA: Hayır, istemiyorum artık.

MAË: İstemiyor musun? Ya ben? Onlar burayla nasıl başa çıkacak? Büyük laflar etme böyle! Belki daha çok çalışabilirim, çamaşır yıkarken çoğu kez neredeyse uyuyakalıyorum. Şehirde belki biraz daha hızlı koşabilirim ama onları tek başıma geçindiremem, bunu biliyorum.

GARGA: Bunu ben de biliyorum ve ara sıra düşünüyorum: Çalışman ne işe yarıyor?

MAË: Bunu söylemeyecektin. Her şey zaten yeterince karanlık! Duvarlar kir içinde, soba bir kış daha dayanmaz. Ben nasıl iş

icat edeceğimi bilmiyorum, sen de "Ne işe yarıyor?" diye soruyorsun.

GARGA: Hoşça kal anne, her şey apaçık ortada, daha uzun süre böyle gitmez, ne soba ne de duvarlar dayanır.

MAË: Hayır, bunu sen söylüyorsun! Kör müsün?

GARGA: Dolaptaki ekmeğin, üstündeki elbisen, hatta kızın da uzun süre dayanmayacak!

MAË: Evet, sen sadece bağır! Söyle de herkes duysun. Her şeyin nasıl boşuna ve gereksiz olduğunu, zahmetin ne olduğunu, ele geçenin az olduğunu duysunlar! Peki, ben nasıl yaşayayım? Sanki artık kırılmış, iş görmeyen ama dayanmış ve artık miadını doldurup ıskartaya çıkmış bir mobilyayı bırakır gibi gidiyorsunuz. Peki, mobilyayı soran yok mu? Oysa tamamen harap olana dek yerli yerinde kalmak zorunda, ah, daha onca ömrüm var.

GARGA: Madem bu kadar kötü, neden suçun nerede olduğunu söyleyeceğine dişini sıkıyorsun, çoktan gömülmüş gibi tabutun içinde kendine ne diye eziyet ediyorsun? Suç nerede söylesene?

MAË: Evet, biliyorsun, hepiniz biliyorsunuz, suç olan bu, başka bir şey değil, buna karşı bir tek ben savaşıyorum. Ah, böyle birinin ... yanında yaşamak nasıldır bilemezsin, hem de yıllar boyu; çok yakında bir hayvandan farksız olacak.

GARGA: Evet, bu işte.

MAË: Ama nasıl söylersin bunu? Sence ben ne dedim? Bana öyle bakmanı istemiyorum, seni doğurdum, sütümle, sonra ekmekle besledim, dövdüm, bana farklı bakman gerek.

GARGA: Bu sobadan da, akan tavandan da daha kötü! Ona yardım etmesene!

MAË: Ona kimsenin yardım etmesi gerekmez, keza benim de. Kendimi unutana dek nasıl da kışkırttın beni! Ne kadar kötüsün, ne kadar az saygı görüyorum! Ama bir şey söylemiyorum, hiçbir şey söylemedim, kız kardeşine koş ve kulağına bağır: Kalmanı istemekten başka hiçbir şey söylemedim ama şimdi artık gidebilirsin. Bir erkek kendi istediği gibidir, ona bir şey demem, onun karısıyım, sizler için ellerindeki deriler soyulana dek çalıştı, şimdi yaralı, kim ne diyebilir?

GARGA: Yalvarırım benimle gel.

MAË: Ne diyorsun?

GARGA: Benimle güneye gelmeni istiyorum. Orada çalışırım. Ağaçları keserim. Kütüklerden bir ev yaparız, sen bana yemek pişirirsin. Sana çok ihtiyacım var.

MAË: Kime söylüyorsun bunları? Havaya mı? Benimle alay mı ediyorsun? Sevdiklerimin sele kapılmış hayvanlar gibi telef olmasını mı istiyorsun? Ellerin ceplerinde mi? Ah, aklına geldiğinde nasıl da utanacaksın.

(Sessizlik.)

MAË: Ne zaman gidiyorsun?

GARGA: Hemen.

MAË: Onlara bir şey söyleme. Ben her şeyi toplar, bohçanı merdivenin altına koyarım.

GARGA: Teşekkür ederim.

MAË: Bir şey değil.

(Birlikte çıkarlar. John ve Mankyboddle geri dönerler.)

JOHN: Önceleri güzel kadındı. Taze ot gibi yumuşacıktı, şimdi derisi zenci gibi, yüzüne ve gözlerine sanki kara timsah derisi örtülmüş, tıpkı bıçakla açılmış çizikler gibi. Karanlıkta korkunç görünüyor. Çalışmaktan, sabun ve çamaşırdan öyle değişti ki. Bir şey demiyorum. Böyle bir kadını sever misiniz?

MANKY: Dünyanın üzerinde kurşuni bir hava var.

JOHN: Oğlan nereye gitti acaba?

MANKY: Göz ucuyla ona dikkatle baktım. Bayat bir ringa kafasına karşı dört yüz koyarım ki bu iş bitmiş. Uğraştı, didindi, engelleri yıktı ve açık denize çıkmayı başardı. Hey, kim var orada?

SHLINK *(ağırbaşlı bir tavırla girer)*: Shlink. Adım Shlink. Kızınızı evde çamaşır için çalıştırmıştım. Şimdi çamaşırlar da kereste ticareti de uçup gitti. Kereste tüccarıydım, şimdi sinek avlıyorum. İşim gücüm yok, elli dört yaşındayım. Size yardım edebilir miyim?

JOHN: Kibirli değilim. Hayatın fırtınaları kibir bırakmıyor.

SHLINK: Değerim kalmadı artık. Varımı yoğumu kaybettim, insan nasıl olduğunu pek anlamıyor. Size kollarımı sunuyorum.

MANKY: Gemiyi limana bağlarken denizin dibi neresidir bilirim, derim ben.

JOHN: Evet, dip! Tanrım! Kime güveneceğini bil.[22]

SHLINK: Görüyorum ki çatlaklardan kar girmemesi için döşemenin kapanması gerektiği bir yaşta katılığınız yüzünden yalnız kalmışsınız ve sizi besleyen kişi tarafından terk edilmişsiniz. Acımasız biri değilim, işimde başka bir amaç gütmüyorum.

JOHN: Sebepler karın doyurmaz. Biz dilenci değiliz. Ringanın kafası yenmez. Yalnızlığınız burada taş yüreklerle karşılaşmaz. Dirseklerinizi bir aileyle birlikte masaya koymak istiyorsunuz. Yoksul insanlarız biz.

SHLINK: Her şeyi yerim ben. Midem çakıltaşını bile öğütür.

JOHN: Odamız dar. Mezgit balığı gibi sığışıyoruz.

SHLINK: Burada seve seve otururum. Yerde uyurum, boyumun yarısı kadar yer bana yeter. Sırtımı rüzgâra karşı koruyacak duvar olsun, çocuk gibi sevinirim.

JOHN: Peki, anlıyorum. Bu rüzgârda kapı önünde beklemeyin. İçeriye, çatımızın altına gelin.

MAË *(girer)*: Gece olmadan şehre gitmem gerek.

JOHN: Ne zaman sana ihtiyacım olsa yoksun. Bu adama kalacak yer verdim. Yalnızmış. Oğlun çekip gittiğine göre bir kişilik yer boşaldı. Ona elini ver!

MAË: Biz düzlükte yaşadık.

SHLINK: Biliyorum.

JOHN: Köşede ne yapıyorsun öyle?

MAË: Yatağımı merdiven altına alıyorum.

JOHN: Çıkınınız nerede?

SHLINK: Hiç eşyam yok. Merdiven üstünde yatarım, madam. İçeri girmem. Elim değmez size. Derimin sarı olduğunu biliyorum.

MAË *(soğuk)*: Kendi yerimi vereyim size.

SHLINK: Bunu hak etmiyorum. Demek istediğim bu değildi. Deriyi kastetmiyorsunuz, bağışlayın.

MAË: Merdiven üstündeki pencereyi akşam açarım. Cereyan yapmaz. *(Çıkar.)*

JOHN: İyi insandır. Biraz çatlak ve kara...

SHLINK: Tanrı kutsasın onu. Ben ağırbaşlı bir insanım, ağzımdan laf alamazsınız, sadece dişlerim vardır ağzımda.

KÖMÜR DEPOLARINDA

Sokak. Sağda yağmurdan sonra yeşil gökyüzü parçası. Bir yıldız. Solda dik bacalar. Siyah. Arkada kömür yükleme boşaltma aracının homurtusu. Sabah. Geri planda uyanan Chicago'nun uğultusu.

SHLINK *(arkadan gelir)*: İnsan şöyle veya böyledir. Ölçüp biçilemez. İnsan kendi özünün derinliğini ölçer. Şuradaki adam içiyor, atlara dair görüşleri var. Seviyorum onu, gözle görülür biçimde gelişiyor. Yakında kavgayı kristal tepsiye taşıyacağım.

MARIE GARGA *(onu belli bir mesafeden takip eder)*: Gözümün önünde derisini yüzüyorsunuz, benim kardeşim o. Hiçbir şey sizi durdurmuyor. İnsanca olan, sizin için taşlaşmış gibi.

SHLINK: Bağışlayın! Benden daha az bildiğinizi anlayamadım. Neden eve gitmiyorsunuz?

MARIE: Artık gidemem.

SHLINK: Ben öyle görmüyorum. Nerede yatacaksınız? Cildiniz buruşmuş. Öğlenleri bana yemek getiriyorsunuz, gündüz ne yapıyorsunuz?

MARIE: Beni sorduğunuz için teşekkürler. Öğlen olmasını bekliyorum, sonra akşamı bekliyorum.

SHLINK: Boynunuza ve cildinize kömür yükleme aracının üstündeki yıldızdan daha fazla ilgi göstermelisiniz.

MARIE: Kömür deposunda çalışarak ellerinizi parçalıyorsunuz. Siz olmasanız ailemin yiyecek ekmeği olmazdı.

SHLINK: Oysa siz burada akşamları viski barlarından yalpalayarak çıkan erkeklerin arasında dolaşıyorsunuz. Bedeniniz ailenizin tek kazancı. Ona dikkat etmeniz gerekir.

MARIE: Kırk yıl boyunca didinip çalıştınız, evinizin kirişlerini omzunuzda taşıdınız. Kardeşim sizin gibi birini bir akşam sokağa attı.

SHLINK: Bu konularla nasıl da ilgilisiniz.

MARIE: Kardeşimi severim.

SHLINK: Ne lekeli bir uysallık! Bir kancık köpek kadar minnettar!

MARIE: Çok katısınız. Bu minnettarlık değil. Siz bir erkeksiniz, ben de size yemek getiriyorum. Eğer isterseniz sizinle yatarım. Bunu neden söylemeyeyim ki?

SHLINK: Siz yatağa girmek istiyorsunuz. Buna zamanım yok. Sahip olabileceğim her şeyi alacak değilim.

MARIE: Boynunuza atılmak için önünüzde diz çökene dek bana boyun eğdirmek mi istiyorsunuz? Buna gerek yok. Artık karşınızda hiçbir giysim kalmadı.

SHLINK: Ve utanmanın cesaret olduğuna inanıyorum.

MARIE: Cesur değilim ben, buna ihtiyacım da yok çünkü seviyorum. Düşmek çok kolay benim için, yüzümü iyice yere eğerim, kollarımı iki yana açmam. Cesarete ihtiyacım yok.

SHLINK: Her şeyini veren bir kadın fazla bir şey vermez. Hediye edilmiş çatının altında kim güvenle uyur, arkandan fırlatılmış yiyeceği kim yer?

MARIE: Beni kırbaçlıyorsunuz, bedenime el değmedi.

SHLINK: Zenci kiralamak çok kolaydır. Bekâretiniz engel değil.

MARIE: Söylediklerinizin hepsi doğru. Bunları bana acı vermekten haz duyduğunuz için söylediğinize inanamam. Sizden utanıyorum.

SHLINK: Giyinin! Utanç giysidedir! Bana cesaretinizi göstererek sabahımı berbat ettiniz, oysa ortalık sütlimandı.

MARIE: Beni reddetmeyin. *(Çıkar.)*

GARGA *(girer)*: Yüzünüzü gördüm, kâğıt gibi beyazdı.

SHLINK: Sineklerin vızıltısını duyuyor musunuz?

GARGA: Kendi göletimde balık tuttum, oltalar asılı kaldı. Balıklar ısırmıştır mutlaka.

SHLINK: Evet.

GARGA: Yüzünüze her baktığımda beni tartıyorsunuz. Bana âşık mı oldunuz?

SHLINK: İçtiğiniz halde dinç görünüyorsunuz.

GARGA: Yeni bir ivme getiriyorum. Pantolon gömlekle mücadele ediyorum, siz yaşlanmış bir adamsınız. Size seve seve yirmi yılı geri verirdim. Eşit değiliz.

SHLINK: Ben sakin yaşadım. Kırkın eşiğinde taşkın duruldu. İşiniz kolay olacak.

GARGA: Bedeniniz yağlanmış. Elimle tutabileceğim bir yer bulmam zor olacak.

SHLINK: Size ipucu veremem, zayıf noktalarımı bilmiyorum. Kendimi sizin ellerinize bıraktım.

GARGA: Sefil bir deri gibi kendinizi şişiriyorsunuz, gülüyorum size.

SHLINK: Gülüşünüzü seviyorum. Gülüşünüz benim güneşim. Burası keyifsizdi, sizi görmemek acıydı. Üç hafta geçti, Garga.

GARGA: Fazla uzakta değil, karşıdaydım, oradan bacalar görünüyor. Gerçeği söylediğinizi biliyorum.

SHLINK: Güneye gideceğinizi söylemiştiniz?

GARGA: Annem birlikte gelmedi. Size yemek yapıyor. Lezzetli mi bari?

SHLINK: Orada sadece geceyi geçiriyorum.

GARGA: Annem, evet.

SHLINK: Huzursuz mu oldunuz? Gülün! Bu yaşlı adam için biraz gülün!

GARGA: Alay etmeyin!

SHLINK: Yalan söylemeyin!

GARGA: Güney aşağı güney yukarı, her yerde içilir. Yoksa yanlış ata mı oynadığınızı düşündünüz? Yüzünüz yaşlanmış.

SHLINK: Hayır demeyip kendini rüzgâra bırakırsan kırk yıl bir gün gibidir ama bir gün kırk yıl gibi de olabilir.

GARGA: Hasır sepetin içinde kirpi gibi büzülüyorsunuz. Ailemi besleyerek alçaklığınızın tadını mı çıkarıyorsunuz?

SHLINK: Hayatı bir tutku gibi yaşıyorsunuz.

GARGA: Görüşlerim var. Sizin bastığınız yer sağlam mı?

SHLINK: Tutkular pahalıdır. Hâlâ cangılda mısınız? Çevrenize hararetle vuruyor musunuz? Gözle görünürcesine büyüyen dalları kesiyor musunuz?

GARGA: Benim attıklarımı siz mi topluyorsunuz? Her şeyinizi işe koyup alın terinizle mi ödüyorsunuz? Hesabı yırtıp atıyorsunuz, ben bir şey yapamıyorum, öyle mi? Yırtın o halde!

SHLINK: Aileniz sizin için her şeyin üstünde sanıyordum. Görüyorum ki artık bıkmışsınız. Dilediğiniz gibi, kira zamanı geldiği halde ayrılacağım.

GARGA: Utanmazsınız. Tanrım, mezarınızı kendiniz kazsanıza. Bataklığı ve hayvanlarını size karşı çağırmaya, en iğrenç pislik yiyicilerle birlik olmaya zorluyorsunuz beni. Bu alçakça.

SHLINK: Aileniz için kırbacı hak edecek kadar fazla telaş ediyorsunuz.

GARGA: Serayı hayvanat bahçesine çevirmeyi biliyorsunuz. Kafesinizin benim kalbim olduğunu biliyorsunuz.

SHLINK: Romantizm, ucuz romantizm, Bay Garga. Ailenizin sokağa attığı kız kardeşinizi yanıma aldım.

GARGA: Size neydi?

SHLINK: Biri onu dört yüz paunda harcasaydı kız kardeşiniz kutsanırdı.

GARGA: Fahişelikte milyonlar uçuşuyor! Çadırımda duran tüm hedeflere atış yapıyorsunuz.

SHLINK: Sadece kendinizi düşünüyorsunuz. Kanınız bozuk. Sizinkisi köpekçe bir minnettarlıktan başka bir şey değil, derinize vurulmuş bir kürek mahkûmu damgası.

GARGA: Bir kız kardeş beni neden ilgilendirsin?

SHLINK: Evet, ilmihali öğreniyorsunuz. O halde neden kendinizi hakarete uğramış hissediyorsunuz?

GARGA: Şimdi bileklerimi kesiyorsunuz benim. Kız kardeşimi hissetmiyorum artık ama köklerimdi onlar, itiraf ediyorum, bunun için de bir cennet vardı, bırakalım bunu!

SHLINK: Bilmediğiniz için yardım kaynaklarınızın önünden geçip gitmenizi önledim. Sizi tepede görmeyi seviyorum.

GARGA: Mahvolmanın eşiğindeyim belki ama beni oyup içime girmek için duyduğunuz cehennemi hırsı yine de görüyorum.

SHLINK: Beni yük hayvanınız yapın.

GARGA: Uyuzumu kaşımaktan sizi menederim. Sizinle birlikte paçavralarınızda yuvarlanmayacak kadar temizim ben.

SHLINK: Size önerim şu: Kız kardeşinizle evleneyim – sizi memnun etmek için canımı dişime takarım.

GARGA: Bir kadını ayağınızın altında çiğneyip gözlerindeki akın keyfini çıkarabilirsiniz.

SHLINK: Bu kudret bana kız kardeşinizin cenneti bende bulma üstünlüğünü sağlıyor. Ben fikir âşığıyım, her türlü özveriye boyun eğebilirim.

GARGA: Kız kardeşimi yarım kilo kahve gibi teslim edebileceğimi mi sanıyorsunuz?

SHLINK: Cehennem azabı çekiyor çünkü saflık anlayışım onunla bedensel bir birlikteliği reddetmeye zorluyor beni.

GARGA: Size hiçbir şey anlatmamış. Hayal görüyorsunuz.

SHLINK: Hiçbir bakire, seven bir kadın kadar saf değildir. Benimle yatmak istediğini bana kendisi itiraf etti.

GARGA: Bu sefer başarısız oldunuz. Düşünüyorum da: Benim için fark etmez. Söze ne gerek var? Hepsi boş. Aşka inanmam ben. Sevmediğiniz bir kadını hiç tatmin edemezsiniz. Bu, cehennemdir.

SHLINK: Kırk yaşındayken de başka türlü düşünmüyordum.

GARGA: Sakının kendinizi! İsteklerimle ilgili bazen size yalan söylerim, siz de bana yalan söylersiniz. Beni tatmin edersiniz ve böylece ayağınız buzda kayıverir.

SHLINK: Özgürlükten başka bir kazancınız yok. Ferahlarsınız. Ada, uyuz hayvanlarıyla arkanızda kalır. Yeniliklere kucak açarsınız. Çıban çuval bezlerine akar. Tahiti biletiniz alınmıştır.

GARGA: Tahiti'nin ağzını açmış çıplak bir taş olduğunu ve bunu bildiğimi biliyorsunuz.

SHLINK: Kavgaya son verin, vapur için size yardımcı olayım. Minnettarlığınızı sütdişi gibi çekip aldım. Fırsatı yakalayın!

GARGA: Ah, vahşi hayvanlarla dolu kızıl ufku görmüyorum ben. Şu anda korkunuzu görüyorum. Bana uzanan ipi buluyorsunuz, onun sizden geldiğini söylüyorsunuz, bana hile yapıyorsunuz, ip düğüm oldu. Bense sütün içindeymiş gibi yaşıyorum. Her

şey içime akıyor, havadan, topraktan. Omuzlarımın ve sırtımın çevresindeki benim toprağım. Bir balık boğulur mu? Yatıyorum ve bacaları görüp size üzülüyorum: Dişlerimi göstererek. Ve şimdi George Garga ne durumda diye düşünüyorum?! Ona ne olacak? Düşmanı şaşkın. Onun beynini düşüncelerle dolduruyor, beriki ise midesiyle düşünmeye devam ediyor. Belki yanılıyorsunuz! Belki ben yanılıyorum! Ama kömür işinde sizi kuşkunuzla baş başa bırakıyorum. Afiyet olsun! *(Gider.)*

SHLINK: İki gün kömür taşıyacağım. Belki bu arada kireçlenmiş bir damarım fırlar. Yelken açacaksa bu gece açar. Eğer dönerse yarın sabah yine buradadır. Kendime iki gün veriyorum. İki gün...

ÇUVAL PERDELER ARASINDA

Kömür Bar'da içki salonu. Çuval perdelerle ayrılmış ama tam bölünmemiş. Solda kötü bir yatak, sağda yuvarlak, kötü bir ahşap masa. Ortada hiçbir şey yok. Her şey kahverengi, karmaşık, dolaşık, pis, sağda Manky oturmuş, içmektedir, solda George Garga uzanmış, ilahi mırıldanır. Solucan ve Moti Gui girerler. Çuval perdeleri sol tarafa kaldırırlar.

SOLUCAN *(el çırpar)*: Ben bir metodistim.[23] Tatil günlerinde çocuklara vaaz veririm. Tanrım, sana daha yakın olurum.[24] Orada su teresi gibi oturur ama ilahi, org ve kelimeler başka yapar onları.

MOTI: Bırak çocukları! İkiyüzlüsün sen!

GARGA: Sana nasıl eziyet edilirmiş, gördün mü? Kadınlara karşı biraz zayıfsın ama benim tükürüklerimi yutacaksın. Kavga çıkmayacaktır. Aşağılayabildiklerimi severim bazen. Gördün mü, o kadar burnu büyük hayvanlar değiller, aşağılanmaya bile ihtiyaçları yok.

SOLUCAN: Size kadınla ilgili söylediklerim yüzünden artık daha hararetli yutar. Şnapsla birlikte nasıl gözyaşı döktüğünü itiraf etti, kara rüzgârda muazzam bir itiraftı, artık biliyorsunuz!

GARGA: Yutsun diye söylemedim, sadece laf arasında söz ettim. Ödünç kitap dükkânında nasıl bağırarak söyledim: "Tüccar, zencisin sen, general, zencisin sen!"[25] Harika, ama en komiğini henüz söylemedim bile, saklıyorum.

SOLUCAN: Bunları nereden okuduysan! Kılıçla şeytana meydan okudun. Onun böyle nasırlı pençeleri yoktur, kuzudur o ve yaptığı şudur: Tü tü tü.

GARGA: Hayvanlar da faka basar. Bir kara ilahi[26] okuyalım! *(Yatağının altından şişeler çıkarır.)*

MOTI: Bulaşık suyunda kolay yüzülür. Çünkü kıvamlıdır.

GARGA: Hâlâ kulak tırmalayarak şampanyada çorap çıkarmaktan söz ediyorsunuz. Söyleyeyim. Açıkça söyleyeyim. Mesela bulaşık suyu dolu kovaya bir on kuruş atacağım, Gui, hâlâ ağzında kalmış dişlerinle onu çıkar bakalım.

MOTI: Bunu yapmayacağım.

SOLUCAN: Biz odadan çıkalım, Gui, o zaman yapabilirsin. Bir çırpıda yaparsın, sana viski veririz.

GARGA *(yatakta dizüstü durarak)*: "General, darmadağın olmuş tabyalarının üstünde eski bir top kaldıysa kuru toprağın kesekleriyle bizi topa tut: Parlak mağaza vitrinlerinin aynalı camlarına! Salonlara! Bırak kendi tozunu yutsun şehir. Su oluklarını paslandır, kadınların giyinme odalarını kızgın yakut tozlarıyla doldur!"[27]

MOTI: İnsan insanı böyle ayartmaz.

SOLUCAN *(ortaya doğru yürüyüp bir laternayı çalıştırır)*: Kendini nasıl da iyi hissediyor! Uyusun da büyüsün, ninni.

GARGA: "Çölü, kavrulmuş meyve bahçelerini, köhne dükkânları, ısınmış içecekleri severdim."[28] Bu bardağı ona içiyorum. Kokunuz bile yok sizin.

MOTI: On kuruşu dişlerimle alamam, Bay Garga, bunu yapamam.

GARGA: "Buraya bakın, ben bir günahkârım! Parşömene sarılmış şeytan hâlâ içimde hortlar. Yanılıyorsunuz. Küçük bir insanım ben. Ardımdan bakmanız gerekmez, kıkırdaklı kulaklarım var."[29] Yokohamalı Bay Shlink'le bir işim olmaz! Yanılıyorsunuz!

SOLUCAN: Artık Shlink kelimesini duyduğunda yüksek sesle dişlerini gıcırdatıyor!

MOTI *(elinde dolu bardakla)*: Siz centilmen değilsiniz! O kelimeyi yedi yüz kez duyabilirim, hiç umurumda olmaz.

SOLUCAN: Yapamazsın. Yalan. Hepsi yalan! Çuval perdenin arasından bile benzinin sarardığını sezdim.

MOTI: Benzim sararmadı. Sıradan bir insan olduğun için kusuruna bakmıyorum.

SOLUCAN: Yani o kelimeyi duyabilirsin, öyle mi?

MOTI: Evet.

GARGA: Kovayı dışarı götür, senin ruhunu deşecek bir mızrak yoktur. Her yerin nasır tutmuş.

MOTI *kovayla ortaya gelir. İçindeki parayı bulup çıkarır.*

SOLUCAN: Üzerine bulaşık suyu yağıyor ve o susuyor. Çünkü cildinde sivilceler var. Köpeğin biri onu kovduğu için artık kendine güveni kalmadı.

GARGA: "Düşlerimde ona cehennemlik kocam diyorum, köpek Shlink. Masamızı, yatağımızı ayırdık. Odası yok artık, karıcığı çok fazla absent içiyor. Aileye beyaz ekmek getiriyor! Metresi, Virginia içer ve kazandığını çoraplarının içine sokar!" Bu benim! Ah, siz reziller, çürüyüşünüzü seviyorum. Parayı bulaşık suyunun içinden çıkardın mı, Gui? Seni yalaka köpek. *(Güler.)* "Bir gün ondan dul kalacağım, o gün takvimde işaretlidir mutlaka, temiz iç çamaşırlarımla onun cesedinin ardından gideceğim, sonra da güzel güneşte bacaklarımı adamakıllı ayıracağım."[30]

(İçerler. Şebek ve Jane bir süredir Manky'nin yanında oturmaktadır.)

ŞEBEK: Evet, mesela şu kereste tüccarı! Onda hiçbir zaman yürekten eser yoktu, insan şişleyebilirdi onu, yüksek faizle borç verirdi. Sonra bir gün bir tutkuya kapıldı ve tüm kereste ticareti elinden kayıp gitti, şimdi şu karşıda kömür taşıyor. Eli bütün mahallenin gırtlağındaydı.

MANKY: Hayat tuhaf. Kendi adıma ben bir adam tanırdım, son derece düzgün biriydi ama bir kadını sevmişti. Ailesi tavan aralarına düştü, yoksullaştı. Adamın dört yüz paundu vardı ama gözlerinin önünde açlıktan ölmelerine izin verdi çünkü dört yüz

paundu sevdiği kadına harcıyordu, yoksa onu elde edemezdi. Alçaklık bu ama adamın aklı başında değil.

MARIE GARGA *(ortaya gelir, sola gider)*: George!

GARGA: Sen misin? Bu halin ne? Şimdiden kirli paçavraya dönmüşsün.

MARIE: Evet.

GARGA: Bırakalım bunu. Dışarı çıkın! Konuğum olduğunu görmüyor musunuz?

(Solucan ve Moti birlikte sağdan çıkarlar.)

SOLUCAN: Büsbütün sarhoş, kız kardeşi şimdi ziyaretine geldi. Kıza hemen "Kirlenmişsin," dedi. İhtiyar nerede?

ŞEBEK: Bugün geliyor. Jane'i buraya çağırdım. Zokayı yutar diye umuyorum. Savaşta tüm güçler ortaya konacak.

JANE: Sizleri anlamıyorum. İçki verin bana.

GARGA: Sanki tarçın yutmuşum gibi. Bu yavan sebzelerle haretimizi yiyoruz.

MARIE: Nasıl yaşıyorsun?

GARGA: Akşamları burası soğuk oluyor. İstediğin bir şey var mı, aç mısın?

(Marie başını iki yana sallar, erkek kardeşine bakar.)

MARIE: Ah, George, bir süredir ailemizin üstünde sürekli akbabalar dolaşıyor. Babam anneme, "Eteğin rezalet, dizlerin görünüyor, ellerin kapkara," diyor. Nasıl tadımız olsun? Annem susuyor, ellerini yıkıyor ve iki misli çalışıyor. Sırf bir erkekle yatakta yattığın için kendini nasıl bir hayvan yerine koyabilirsin?

GARGA: Annen baban hakkında kötü konuşuyorsun! Açıkça soysuzlaşıyorsun. Nasıl geçiniyorlar?

MARIE: Açlık çekiyorlar şüphesiz. Mutlaka aç kalıyorlardır. Shlink ara sıra onlara yiyecek götürüyor.

GARGA: Sen de yağmur altında buralarda sürtüyorsun.

MARIE: Manky'nin dediğine göre, Shlink son zamanlarda gelmiyormuş, iki gündür hiç görünmemiş. Çoktan kovulmuşlar.

GARGA: Evet, bunu istemedim. Ama sen sözünü bitir! Hepsini duymam gerek elbette.

MARIE: Yüzüme bakma öyle! Katolik olduğunu biliyorum.

GARGA: Başka türlü başla!

MARIE: Onu seviyorum. Neden bir şey söylemiyorsun?

GARGA: Ben mi? Sen onu sev! Bu zayıflatır onu!

MARIE: Yalvarırım sürekli tavana bakıp durma – onu elde edemiyorum.

GARGA: Bu utanç verici.

MARIE: Biliyorum.

GARGA: İçgüdün yok senin.

MARIE: Onu gördüğümde giysilerimin içinde titriyorum. Hep yanlış şeyler söylüyorum.

GARGA: Sana doğrusunu söyleyemem, hiçbir şey denemiyorsun, bedel de ödemezsiniz.

MARIE: Öyle acı şeyler söylüyorsun ki kafamın içinde alkol gibi yüzüyorlar. Bunlar iyi mi aynı zamanda? İyi olup olmadıklarını da bilmen gerek.

GARGA: Hiçbir şey bilmiyorum. Sana isabet ettirebileceğim bir taş isterdim. Aşağılanan bir kadın! Benim de vardı böyle bir tane, bir şişe rom kadar değeri yoktu, erkekleri kendine çekmeyi bilirdi! Kendini satardı. Neler yapabildiğini de biliyordum. Cehennemin dibine yolladım onu, ama o bir kadın.

MARIE: Nerede o, ona gideyim.

GARGA *(güler)*: Belki cennette, belki de lağımda! Seçimini yaptı ve sonra olacaklar umurunda değildi. Sen bir kısrak kadar ağırsın, Marie Garga! Aşağılandın! Kadın değilsin!

MARIE: Bilmiyorum ama şimdi anlıyorum seni. *(Gitmek için arkasını döner ama kararsız kalır.)*

MANKY: Bu gezegende insan gerçekten zevkine varabileceği, tadı damağında kalacak bir aşk bulamaz, kusana ya da uyuşana dek koklanır, kısacası diş takırdaması, parçalama, tek vücut olma ve tüm donanımlar buna dahildir. Azizler cemaati[31] yerine öylesine ahmakça şeyler bunlar!

SHLINK *ortaya gelir.*

SOLUCAN: Hayat tecrübeme dayanarak size söyleyeyim: Bu insanlığın tümü tepeden tırnağa kâğıttan rüyalara yenik düştü. Ve gerçek hayat kadar kâğıttan bir şey yok!

(Marie Garga arkasını döner ve ortada Shlink'le çarpışır.)

SHLINK: Siz, burada ha, Bayan Garga?

MARIE: Artık size gelemezdim. Öğle yemeğinizi getiren biri vardır umarım.

SHLINK: Ahşap evi yeniden satın aldım.

MARIE: Bir erkeğe aşkını ilan eden kadının durumu kötüdür, biliyorum ama bunu siz de biliyorsunuz.

SHLINK: Göz ucunuzda bir kaçınma görüyorum.

MARIE: Size olan aşkımın hiçbir şeyi kanıtlamadığını söylemek isterim. Sizden hiçbir şey istemiyorum. Bunu size söylemek benim için kolay değil, belki kendiliğinden anlaşılır.

SHLINK: Kardeşinizin yanındaydınız. Onunla ilgilenin de körkütük sarhoş olmasın.

MARIE: Onunla ilgilenmiyorum.

SHLINK: Evinize hiç gitmediniz. Evlat olarak görevlerinizi unutmamanızı isterdim.

MARIE: Öyle değil.

SHLINK: Cesaretinizi kaybetmeyin. Kadınlar yalnız kalamazlar. İki arada bir derede kalmak çirkin bir ifade! Göksel güçler başlarını örter.

GARGA *(girer)*: Burada kal, Ma. Düzlüklerin yüzlerini takınmış insanların şehrine düştük. Hafif davranmamalısın. Sadece istediğini yapmalısın.

MARIE: Evet, George.

GARGA: O, at gibi çalışıyor, bense absent gölümde yan gelip yatıyorum.

SHLINK: Dünya fatihleri sırtüstü yatmayı sever.

GARGA: Sahipler çalışır. Nehir savağı yine sizin oldu. Onu size bırakıyorum.

SHLINK: Yalnızlığımı yitirmiştim.

GARGA: Kendi kabuğuma çekilmeye başladım.

SHLINK: Evet, süt içindeymiş gibi yaşıyorsunuz.

GARGA: Yalnız sürekli yatmaktan sırtım balık kılçığı gibi inceldi.

SHLINK: Yaşamak ne acınası. İnsan süt içinde yaşıyor ve süt çok kötü.

GARGA: Bana dört kuruşluk şnaps ısmarlayabilirsiniz.

SHLINK: Sizin kabuğunuzu parayla ödeyemem.

GARGA: Görüyorsunuz, yan gelip yatıyorum. Kuru bilgiyi severim. Ruhumun –ki bir tane var– deri kaplı pandektlere[32] benzemesini isterim. Taşların üzerinden sümük gibi akan yeşil akarsuların mühendislerini severim ve onlarla kâğıt fabrikaları işletirim. Burada sizi tekmeleyerek çizmemi deforme etmekten daha fazla işim var. Asya hâlâ elde edilebilir ve ben bilimin fanatik kuruluğuyla onu satın alacağım.

SHLINK: Sarhoşsunuz siz. Kirişli tavanın size gökyüzünü sunduğu bu yerde bir tek kişiye karşı iflas ediyorsunuz, bu odayı canlı terk etmenize gerek yok.

GARGA: Ama iflas ediyorum.

SHLINK: Kısmete karşı Virginia'nın tütün tarlalarıyla mücadele edemezsiniz. Öfkeniz, kapı eşiğinizde mırıldanan ve sizinle ilgilenmeyen küçük bir cesede takılıp tökezliyor.

GARGA: Günahkârları severim. Kuzu daima midesini patlatmaya hazır olanlar için kesilir.[33] Ama neden size takılıp kaldım, bilmiyorum. Küçük, sert bir betel cevizisiniz,[34] tükürmek gerekir onu, dişlerden daha sert olduğu bilinir, sadece kabuktur.

SHLINK: Tahiti biletinizi şnapsta yumuşattınız. Belki de yaşamayı beceremiyorsunuz.

GARGA: Ahlaksızlığınız insanlık dışı. Hijyen yüzünden günah işlemiyorsunuz.

SHLINK: Ben sümükte eriyip masanın üzerinde yürüyen bir yumuşakça değilim. Ama bence uskuna üzerinde de sağlam zemindekinden farklı olmayan delik çoktan açılmış.

GARGA: Havayla boğuyorsunuz siz. Bunların hepsi kalın derili. Biz sadece uyuz kaşıyoruz. İçimize ateş edildiğinde su dışarı fışkırır ama içeride daha fazlası vardır. Arasında felaketler olur. Kalın deriliiler için anaforlar vardır. Bazen boğulmuş biri bulunur ki bu sadece hava yüzünden olmuştur. Ama sizden rica ediyorum, yüzünüzü gösterin bana.

SHLINK: Bunun için ihtiyacınız olan her türlü ışığı yaratmaya çabalarım. İstediğiniz ışığın altında dururum, Bay Garga.

GARGA: Çiçek bozuğu ruhunuzu burada açık artırmaya mı çıkarmak istiyorsunuz? Acılara dayanır mı oldunuz? ... Duygusuzlaştınız mı?! ... Kırkınızı geçince hepiniz ahlaksız oluyorsunuz.

SHLINK: Yüklenin bana, ısırın cevizi.

GARGA: İnsan değilsiniz siz.

SHLINK: Benim için kavgada her şey mubahtır.

GARGA: Yine geri çekiliyorsunuz.

SHLINK: Elimde olandan fazlasını veremem ama veriyorum işte. –

GARGA: Benim konumuma çekiliyorsunuz. Metafizik bir kavga veriyorsunuz ve geride bir kasap tezgâhı bırakıyorsunuz.

SHLINK: Elinizin uzandığı hiçbir şeyi yemedim. –

GARGA: Sadece iki elim var. Benim için insani olanı bir et yığını gibi yutuyorsunuz.

SHLINK: Daha yanlış bir şey olamaz. Tam tersi oluyor, dönüşüm. Kör gibi dolaşıyorsunuz. Yardım kaynaklarınızı görmeniz için gözünüzü açıyorum.

GARGA: Onları tıkayarak. Benim servetimden geçiniyorsunuz, ben gitgide zayıflıyorum. Metafiziğe düşüyorum! Ve siz hâlâ tüm bunları yüzüme tükürmeye cüret ediyorsunuz.

MARIE: Yalvarırım, George, ben gidemez miyim? *(Arkaya çekilir.)*

GARGA *(elinden tutup onu öne çeker)*: Hayır. Senin hakkında konuşuyoruz.

SHLINK: Sizi çok iyi anlıyorum ve yine de savak için size teşekkür ederim. Yumuşak noktalara basma talihsizliğine uğradım. Geri çekiliyorum. Siz eğilimlerinizin değerini daima, taşıyıcıları morgda yatarken fark ediyorsunuz.

GARGA: Ama fedakârlık yapıyorum ya. Direniyor muyum? Cangılda birlikte batacağız.

MARIE: Beni bırak gideyim. Burada korkuyorum.

SHLINK *(George'a)*: Yavaş öğreniyorsunuz ve dersin bedelini geri alınamaz biçimde ödüyorsunuz.

GARGA: Pasif davrandım.

SHLINK: Ailenizi unutuyorsunuz. Neyi feda ettiğinizi bilmiyorsunuz.

GARGA: Şimdi hepsini katletmek istiyorum. Biliyorum. – Sizden önce davranmaya hazırım. Niye böyle şiş göbek olduğunuzu da anlıyorum.

SHLINK: Zayıf değilsiniz, gözümün içine bakıyorsunuz.

GARGA: Sizin peşinizdeyim.

SHLINK: Evlenin benimle, Bayan Garga.

MARIE: Sizi anlamıyorum, Bay Shlink. Seni de anlamıyorum, George.

(Sessizlik. Garga sola gider. İçki alır.)

GARGA: "Çarpık, turuncu ağızlı beyaz kadınların parlak dikenli çalılarda çömeldiği şehrin dış mahallelerine kaçtım."[35]

MARIE: Dışarıda gece oldu bile, bugün eve gitmek istiyorum.

SHLINK: İsterseniz sizinle birlikte geleyim.

GARGA: "Saçları siyah cilalı, incecik kabuklardı, gözleri sefahatin, sarhoş akşamların, açık havadaki kurbanların rüzgârlarıyla silinmişti."[36]

MARIE *(alçak sesle)*: Sizden rica ediyorum, bunu benden istemeyin.

GARGA: "Parıldayan yılan derilerine benzeyen incecik giysiler nemden ebediyen ıslanmış gibi sürekli uyarılmış uzuvlara çarpıyordu."[37]

SHLINK: Size gerçekten sordum. Kimseden gizlim saklım yok.

GARGA: "Onları bakırın eritildiği ayak tırnaklarına kadar tamamen kaplar; kız kardeşleri yüzünden bulutlardaki Meryem'in benzi sarardı!"[38] *(Geri döner, Shlink'e bir bardak verir.)* İçmez misiniz? Bence gerekli.

SHLINK: Neden içiyorsunuz? İçkiciler yalan söyler.

GARGA: Sizinle sohbet etmek eğlenceli. İçtiğim zaman düşüncelerimin yarısı aşağı yüzer. Onları yere yönlendiririm ve daha hafif hissederim. İçin!

SHLINK: İçmemeyi tercih ederim, sadece siz isterseniz.

GARGA: Sizi davet ediyorum, sizse reddediyorsunuz...

SHLINK: Reddetmiyorum. Sadece beynim var.

GARGA *(bir süre sonra)*: Özür diliyorum, yarı yarıya yapalım: Siz beyninize engel olun.

SHLINK: Bunun için bana yardım edin.

GARGA: Bir bardak içer misin, Ma? Hayır mı? Neden bir sandalye almıyorsun?

MARIE: Lütfen benim için kaygılanma! Artık eve gidemem, dışarıda gece oldu.

(Sessizlik.)

GARGA *(sola doğru yürürken tekrarlar)*: "Kız kardeşleri yüzünden bulutlardaki Meryem'in benzi sarardı!"[39]

ŞEBEK: Kapa çeneni. Yandakilerin konuşmalarını dinliyorum. Şimdi susuyorlar.

GARGA: Karadelik bu işte. Şimdi kırk yıl geçip gidiyor. Hayır demiyorum. Yerler yarılıyor. Lağım suları ortaya çıkıyor ama arzuları çok zayıf. Dört yüz yıl boyunca denizde söken şafağı hayal ettim, gözlerimde tuzlu rüzgâr vardı. Ne kadar pürüzsüzdü!

(Sola doğru yürür, perdeyi çekip yırtar. İçer. Bardağı yere fırlatır.)

SHLINK: Sizden, kız kardeşinizle evlenmeme izin vermenizi rica ediyorum, Garga.

MARIE *(sağa, çuval perdeye doğru koşar)*: İmdat! Beni satıyorlar!

MANKY: Buradayım, Nice!

MARIE: Biliyordum, ben neredeysem siz oradasınız, neredeysem oradasınız.

GARGA *(elinde şişeyle arkaya gitmiştir)*: Nedir bu? Burada bir aşk yuvan mı var? Bunu siz mi kurdunuz, Shlink? Damızlığınızı yuvaya mı koydunuz? Yüzümü fotoğrafladınız mı?

ŞEBEK: Burada kim isterse içer. Terbiyesizlik etmeyin. Hanımlar var burada.

MANKY: Çek ellerini! Heey! Bıçak var yanımda! Siz bana gelin, Nice!

GARGA: "Bir esinti ara duvarlarda romantik delikler açıyor."[40]

SHLINK: İsterseniz bardan dışarı çıkın, Marie Garga.

MARIE *geri döner ve ağır adımlarla çuval perdeye yaklaşır, orada sıkıca tutunur.*

SHLINK: Rica ederim, kendinizi harcamayın, Bayan Garga, kardeşiniz kavga etmiyor. Ailenizin içinde yaşadım ben, onları yüzüstü bırakamayız. Bana inanın, lütfen. Eğer bir ölümlü,

kaderinizin suçunu taşıyorsa, o asla ama asla size yardım etmeyecektir. Gerçekten yalnızsınız.

MARIE: Siz bana yardım edemezsiniz.

SHLINK: Gidin buradan!

MARIE: Beni sıkı tutun, Pat, sizden rica ediyorum!

MANKY: Ancak benim cesedimi çiğneyerek size ulaşabilirler, önce bir puro daha içip bitireyim.

SHLINK: Çıldırdınız mı siz? Ailenize dönmek istiyordunuz.

MARIE: Hiçbir şey istemiyorum artık. İçinde hiçbir şeyin olmadığı bir odaya gitmek istiyorum.

SHLINK: Yılların geçtiğini ve insanın hiçbir şeyin olmadığı yerde yalnız olmadığını, orada yüzlerin bulunduğunu unutuyorsunuz.

MARIE: Çok şey istemiyorum, size söz veriyorum, Pat, bir daha asla bir şey istemeyeceğim.

GARGA: Bu, kutsal ruhun doğumudur, bedenin başkaldırısıdır. Şansınızı savunun, Shlink. İçki içmediniz ve şimdi şansınız elinizden kayıp gidiyor.

SHLINK: Geçip giden yılları ve şimdi uykunuzun geldiğini düşünün, Marie Garga. Ama yıllar sonra, pencereden dışarı baktığınızda suyun pürüzsüz olduğu taptaze sabahlar var ve siz odada neden bir yüzün fazla olduğunu bilmiyorsunuz.

MANKY: Siz benimle gelin, dört yüz paundum var, kışın sığınacak bir çatı demektir bu, ayrıca başka yüzler de yok, sadece vitrinlerde var.

SHLINK: Sizden rica ediyorum, isterseniz benimle gelin, Marie Garga. Karım gibi davranacağım size, hizmet edeceğim ve bir kez olsun sizi incitirsem olay yaratmadan kendimi asarım.

GARGA: Yalan söylemiyor. Kesinlikle yalan değil söylediği. Onun yanında olursan kuruşu kuruşuna elde edersin.

MARIE: Size soruyorum, Pat, ben sizi sevmesem de sever misiniz beni?

MANKY: Sanırım. Ayrıca yerle gök arasındaki hiçbir yerde beni sevmeyeceğiniz yazmıyor, Nice.

GARGA: Bu sensin, Jane. Kokteyllerin kökünü kurutuyor musun? Artık kendine hiç benzemiyorsun. Her şeyi çoktan sattım.

JANE: Şunu defet, Şebek! Onun suratından hoşlanmıyorum. Beni rahatsız ediyor. Artık bir eli yağda bir eli balda yaşayan biri olmasam da benimle alay edilmesine ihtiyacım yok, Şeb.

ŞEBEK: Sana "eski galoş" diyen herkesin burnunu kırarım.

GARGA: Sen neden... Yüzün limonlu dondurma gibi her yanından yalanmış sanki. Vay canına, eskiden operadan çıkmış gibi şık paçavralarla dolaşırdın, şimdi üstüne kara kurum dökülmüş gibi. Ama sinekler de seni pislemeye başladığında bile gelmediğin için seni takdir ediyorum, sarhoş pilicim benim.

MARIE: Sizi sevmeyeceğim, Pat Mankyboddle, bu kesin, hem böyle bir kadının üstesinden gelmek de kolay iş değil.

MANKY: Ah, sandığınızdan daha kolay. Dul giysisiyle gemiye bin, yeter.

MARIE: Gidelim o halde. Size seve seve iyilik etmek isterdim, Shlink, yapamam. Kibirden değil bu.

SHLINK: İstiyorsanız kalın! Hoşunuza gitmeyecekse teklifimi tekrarlamam ama şu deliğin sizi yutmasına izin vermeyin. Bir erkeğin uzağında da çok yer vardır.

GARGA: Bir kadın için yoktur. Bırakın gitsin, Shlink! Niyetinin ne olduğunu görmüyor musunuz? Kışın başının üstünde çatın olmasını tercih etseydin hâlâ gömleklerin arasında oturuyor olacaktın, Jane.

SHLINK: Sevmeden önce için, Marie Garga!

MARIE: Gelin Pat, burası iyi bir yer değil. Bu senin karın mı, George? Bu o mu? Onu da gördüğüme sevindim. *(Manky'yle birlikte çıkar.)*

SHLINK: Sizi terk etmeyeceğim, sıkıntıya düşerseniz yine gelin!

ŞEBEK: Fazla bollanmış bir galoş, beyler. *(Kendi kendine güler.)*

GARGA *(bir mumla Shlink'i aydınlatarak)*: Yüzünüz iyi durumda. İyi niyetinizle karnım doyacak.

SHLINK: Fedakârlıklar her iki taraf için fazla. Ben benimkinden *(Eğilir.)* sizin isteğinizle vazgeçmem. Tahiti'ye gitmek için kaç gemiye ihtiyacınız var? Yelken olarak direğe kendi gömleğimi mi yoksa kız kardeşinizinkini mi çekeyim?

GARGA: Dört yüz paunt drahoma alacaksınız. Ne kaldıysa silip süpürüyorsunuz.

SHLINK: Kız kardeşinizin kaderini size yüklüyorum. Onun gözlerini erkekler arasında ebediyen bir nesne olduğu gerçeğine açtınız! Umarım size hiçbir şekilde engel olmamışımdır. Siz bana artıkları reva görürken ona neredeyse bakire olarak sahip olacaktım.

GARGA: Bunun sizin düşünceniz olduğunu bana dayatmaya kalkmayın. Eğlencenin pazarlığını yaptırmam. Bu küçük domuz kendiliğinden mi peşinizden koştu sanıyorsunuz? Görüyor musun, Jane, hayvan bana yardım ediyor. Ona bir şey yapma! Uyuyor musun?

JANE: Kendime hakaret ettirmem. Bu dünyada kendi ayaklarımın üstünde tek başımayım, kendimi geçindiriyorum.

ŞEBEK: Kendini tüketerek, elbette. Kendi ayaklarının üstünde duruyor, yani kendi kıçının üstünde oturuyor.

GARGA: Sen de gel, Jane, hakarete uğramayacaksın. Ben sana aitim. Artık yeterince doldun.

JANE: Neden kalmıyoruz? Tembelim ben.

GARGA: Hayır, Jane, bak, burada yatıyorum. Sende yatmak istiyoruz. Siz de gelin, Şebek! *(Shlink'e)*: Çok sarhoşum, kamış çiğnedim ben, ahşapta oturmanıza izin vermem. Ama sarhoş olsam bile, Shlink, yine de parlak bir fikrim var.

(Üçü çıkar.)

SHLINK *oturur*.

SOLUCAN: Ne istersiniz?

SHLINK: Pirincimi ve suyumu.

SOLUCAN: Hava artık erkenden soğuyor.

SHLINK: Eylül.

SOLUCAN: Çok içiyor.

SHLINK *yer*.

MANKYBODDLE'IN ÇATI ODASI

Yeşilimsi duvar kâğıtları.
Manky. Marie.

MANKY: Bir gece uyuyabilmek için sarhoş olacak kadar içtim. Uyurken ağlıyordun.
MARIE: Senin için ağlamadım. Çok şey feda ettim.
MANKY: Bu teraneyi son zamanlarda çok sık söyler oldun.
MARIE: Virginia'nı içip yatakta giyinik yatıyorsun. Pantolonunu neden çıkarmıyorsun?
MANKY: Baksana, buna "Anaqueen"de alıştım.
(Sessizlik.)
MARIE: Ben ağlıyorum. Sonra sen tütün içiyorsun. –
MANKY: Baksana, yaprakların düştüğünü duydum.
MARIE: Neden sürekli "Baksana," deyip duruyorsun?
MANKY: Keyfimden! Evet, hâlâ ilk günkü gibi sevişiyorsun. Dişlerini gıcırdatarak. Evet, sanki son günmüş gibi sevişiyorsun...
MARIE: Sonra da sevgimi başıma kakıyorsun. Sanki sana fazlaymış gibi. Söyle, söyle hadi!
MANKY: Söylemem. Ezici bir sevgin var, hiç insani değil.
MARIE: Yoksa benden korkuyor musun?
(Sessizlik.)
MANKY: Şu duvar kâğıtları arasında mizah anlayışım yok olup gidiyor.
MARIE: Mizah. Sana bu gerekiyor.
MANKY: Baksana, yelkenli takalarda böyledir. Haiti'nin güneyinde su dümdüzdür, kuzeyde daha iyidir; ara sıra rüzgâr eser, sonra gemiler de vardır ama güneyde su tamamen pürüzsüzdür. Tütün içeriz, kartlar yağlıdır. Kupa ası hiç görülmez. Teddy üzerine yağ döktü. Rüzgâr iskota halatını titretir. Bilirsin işte, dördüncü gün Marten, "Sıçarım köpekbalığına, bana bir yudum tuzlu su ver!" deyiverir.
MARIE: Ne biçim konuşma bu?
MANKY: Şey, hepimiz hafiflerdik, o kadar.

MARIE: Üff. Böylesin sen. Şimdi de beni kıyaslıyorsun. Peki, ben neden bunu görmedim? Kafamda gözlerim yok mu benim? Ah, ah! Ne zavallıca, ne sefil! Hem bu ne biçim oda? Yatağın üstüne yağmur yağar, dolapta ekmek yoktur.

MANKY: Şu duvar kâğıtları da, baksana, duvardan dökülüyor.

MARIE: Ah, ne utanmazsın sen! Aşkım sana tatlı gelmemiş miydi? Ben – gidiyorum.

MANKY: Çünkü ben, ben, "Bir yudum tuzlu su," diyorum. Ah, ne kaz kafalı şeysin sen, Nice! Her şey inişli çıkışlıdır, hep yukarı gitmez, bunu bilmiyor musun?

MARIE: Evet, bunu sen diyorsun! İnişli çıkışlıymış! Her kelimeden önce iliklerine dek titrer insan. Teni ne kadar naziktir. Ama kırbaçlanır. İnişli çıkışlı ama çıkış, sadece iniş insanı köreltmesin diye vardır.

MANKY: Ah, Nice, gerçekten içmemeliydim, yontulmamış itin tekiyim!

MARIE: Bırak beni. Ağladığımı görmek seni baştan mı çıkarıyor? Sen ne bilirsin! Ah, bu ne kadar acı verici, nasıl gittikçe daha derine işliyor! Nerede içimi dökebilirim? Kirpiklerim nasıl titriyor, bak, nasıl yaşla dolu!

MANKY: Yontulmamış bir it olduğumu biliyorum, Nice. İnsan denizde bu hale geliyor. Haftalarca hanımlar yok.

MARIE: Ah, hanım değilim ben. Çekinme, hadi! Bir fahişeden başka bir şey olmadığımı yüzüme vur. Ah, nasıl gülüyorum sana! Ne kadar aptalsın! Seni sevdiğimi mi sanıyorsun? Orada oturmuş, Virginia'sı tüterken ağzı açık nasıl da bakıyor! Kapa şunu! Seni sevdiğimi mi sanmıştın? Senden yalnızlık kadar nefret etmediğimi mi sandın? Bu pis odandan, bu kötü halinden! Ellerini yıkamış mıydın? İnişli çıkışlı diyorsun! Ne gülünç. Bu beni gerçekten iyileştirir. Çaresiz olduğum bir zamanda beni bataktan çıkardın. İyi iş becerdin, ucuza geldim, tiyatroya gitmedim! Birinci kata da çıkmadım, tıpkı senin gibi dengim olmayanların dolaştığı sokağa da çıkmadım, delikanlı. Ama birinin attığı kadını bile tutamayan sen, sana yük olmamdan yakınıyorsun. Ah, seni artıkçı, açgözlü, Virginialı kaypak. *(Üzerine bir şal atıp çıkar.)*

MANKY: Nice! Kahretsin, ne histerik karıymışsın! Nice!

GARGALARDA

Çatı odası. Çuval perdeler. Badana. Yuvarlak masa. Öğle yemeği.

JOHN: Hep temiz bir kravat, Mankyboddle! Ağız şnaps kokmayacak! Dişler beyaz!

MAË: Ekmek burada.

JOHN: Cesetleri ısıtırlar ama ben artık sadece kabuğu soyulmuş bir ağaç gövdesiyim. Çocuklar! Hey sevgili Tanrım, neredeyse yine çürük bir yere denk gelecektim.

MAË: Karpuzdan al, Jane!

JOHN: Hep karpuz pişiriliyor. Dizlerimi görmelisiniz. Hadi davranın, çocuklar! Neden bir şey söylemiyorsunuz?

GARGA: Burada en sonunda başımıza kalmış adam rolü oynamaya utanmıyor musunuz, Manky?

MANKY: Benim de herkes kadar iyi yumruklarım var ama zor durumdayım, azizim. Bakın, Petterson birini öldürmüştü. Üstelik, azizim, sadece hindistancevizi liflerinden yapılma, bakır yeşili küçük bir yatak uğruna. Oysa hep, "Petterson sineği bile incitmez," derdik. Ben derim ki, bir adam bir şeyi elde etmek istiyorsa kurtuluşu kendi elinde değildir artık. –

GARGA: Peki ya o kötü bir şeyse, vıcık vıcık bir paçavraysa?

MANKY: O zaman bu benim sefaletimdir. Görüyorsunuz, sevmişim bir kere.

JANE: Bu bir adam. Bir kadının kendi istediği gibi olduğunu biliyor. Kadın sadece onun merdivenlerini yıkamak için yırtınır, çıkmaza düşüp zavallı bedeni çiğnendiğinde tek ihtiyacı olan, eliyle, elinin tersiyle gözlerini silmektir, perdelere ve diğer her şeye geri döner, o zaman bunlar şişlenmiş gibi bağırırlar ve ceplerini taşlarla doldururlar. Adam değil bunlar!

MANKY: Ara sıra çıkmaza düşmek oldukça rahat bir yol, Bayan Garga, asıl en kötüsü, adamın evet demekten başka bir şey yapamamasıdır, şimdi ve sonrası için evet ve âmin der ve kadın adama ne isterse yapar.

MAË: Ne demek istiyorsun, Jane?

JOHN: Ah, kes sesini! *(Jane'e)*: Neden Katolik olmak istemiyorsun?
JANE: İnsanın kendini çok fazla aldatmasından hoşlanmıyorum. Hep değişiyor. Öyle değil mi?
MAË: İyi söylüyorsun. Seni suçlamak istememiştim.
JANE: Hayır, zaten kimse suçlayamaz.
GARGA: Hiç kimse seni paylamıyor. Burada her şey şaka. Duvar kâğıtları, karpuzlar ve konuşmayanlar da.
MAË: Çok çabuk evlendiniz. Evlilik sadece birlikte yemek, birlikte yatmak demek değildir. İnsanın evlendiği şey bir göğüs, bir kalça değildir. Yatak, karpuzlar, geçen uzun yıllar ve iyi şeyler değildir. Önemli olan, üstünde oturduğun taş da değildir.
JANE: Kar da eriyip gider, nerededir o zaman? Seçimi de haksızlar kazanır.
MAË: Önemli olan, iyi ya da kötü olması değil, vazgeçmemektir.
JOHN: Parmakların karpuzdan yapış yapış, Maë. Ellerini yıka!
GARGA: Bana elini göster! *(Jane'i bileğinden tutar.)* İyi bir el bu. Kendimi burada çok iyi hissediyorum. İsterse duvar kâğıtları dökülsün, buradaki çuval perdelere bürünürüm, badana kirecinin tadını alırım, parmak kalınlığında harçla kaplıyım. Sevgili kız kardeşimiz Marie Garga'nın fotoğrafının çevresine bir çelenk asın, yirmi yıl önce düzlükte doğdu. Ölümsüzlüğü camla kaplayın. Dizler masanın altına sokulabilir. Akordiyon çalar mısınız, Mankyboddle? Burada oturmak güzel, burada yatmak güzel, kara rüzgâr buralara kadar gelmez.
JANE *(ayağa kalkar)*: Neyin var? Ateşin mi çıktı?
GARGA: Ateşimin çıkması iyi, Jane. Zafer kazanmak: Beyindeki karanlık hırs! Yüzün neden kireç gibi solgun, anne? Bak, yine aynı çatının altındayız, tepemizde kalın kirişler, kahverengi, kalın kirişler. Düşüncelerim kirişler boyunca yaratıklar gibi sendeleyerek sürünüyor. Yani, ben sizin için varım ve bu içimde mayalanmış kıvamlı, sert bir bira. Bana güvenebilirsin, anne. Neden duvardaki kireçlenmiş resimler gibi duruyorsunuz? Sanki akbabalar içine pislemiş gibi. Ama savaşacağım.
MAË: Ne istediğini bilmiyorum, George, sanırım sözünü ettiğin kendi kavgan.

GARGA: Bu bir fikir, anne. Beynimin içindeki sinekler bunlar. Onları silip atamıyorum.

JANE: Gel, eve gidelim, Russel'in likör barında bir şeyler içeriz çünkü bugün düğün günümüz.

GARGA: Ağzımda da bir küf kokusu var, tıpkı çözülmemiş kireç gibi. Nedir bu, anne?

MAË: Hiçbir şey.

MANKY *(akordiyona gider)*: Mankyboddle buldoğa benzer.

SHLINK *(girer)*: Kız kardeşinizi aratıyorum. Bay Mankyboddle'ın evini terk etmiş. Bir ihtimal buraya gelebilir. Sizden ricam, onu kendi çatımın altında istediğimi kendisine söylemeniz.

MAË: Öyle mi, Bay Manky, kızım sizin yanınızda mıydı?

MANKY *(beceriksizce ayağa kalkar)*: Şu sarı köpeği kovarsanız size minnettar olurum.

SHLINK: Bu adam bazı şeyleri unutuyor. Yatağı için bir evsizin çaresizliğinden yararlanmış olsa da ona acıyorum. Sizi sorumlu tutuyorum, Bay Garga.

GARGA: Meselenin ne olduğunu burada, içeride söylerseniz size minnettar olurum. Burası huzurlu bir aile ortamı.

SHLINK: Yine de buraya gelmiş olmanıza sevindim.

GARGA: Duvar kâğıtlarında, sobada kusurlar var. Ama kirişler kalın.

SHLINK: Evet, artık köşe bucak aranmıyorsunuz. Demek burası yine vejetaryen evi oldu, öyle mi?

GARGA: Artık bunu yapmıyorum. Kasaba verecek param yok ve ben merdivenden inerken ev sahibi öksürüyor. Ellerimi ceket yenlerimin içinde tutuyorum.

EV SAHİBİ *(öne çıkar)*: İşte buradaymış! Kirayı istiyorum, buradaki her şey rehinde. Burada içiyorlar, evleniyorlar, yabancıların ensesine çöküyorlar ve gece gündüz akordiyon zırıldıyor.

GARGA: Bunu Bay Shlink mi alıp getirdi buraya?

MAË: Bizi hoşgörün, paranız ödenecek.

EV SAHİBİ: Rehin senetleriyle mi?! Tarladaki zambak misali[41] burada kök saldınız. Pis zambak cinsini kastediyorum, eve fahişeleri getiriyorsunuz, zevküsefanız için bir kuruş ödemiyorsunuz. Gece gündüz zırlayan akordiyon da cabası.

JANE: Bak işte, görüyorsun! Neden para ödemiyorsun?
(Maë onu kollarına alır.)

MAË: Utanın! Merdivenlerinizi yıkıyorum, bulaşıklarınızı da yıkarım. Onlar evlendi. George, senden rica ediyorum, paranın ödeneceğini söyle ona.

GARGA *sırıtır.*

MAË: Kimse bir şey yapmayacak mı? Burada yok olup gidecek miyiz?

EV SAHİBİ: Siz iyi bir kadınsınız, sözüm size değil. Ama aileniz pansiyonumu mahvediyor, üstelik şu akordiyon zıngırtısı! Gece gündüz!

JANE *(şarkı söyler)*: Yalan söylüyor. Eminim ki burada sadece şimdi çalıyorsunuz! Ama o sizin sürekli çaldığınızı söylüyor! *(Mırıldanarak.)*

EV SAHİBİ: Hep şu akordiyon! Üstelik hiç kira ödenmediği halde!

JANE: Oysa siz düğün olduğu için sadece şimdi çalıyorsunuz. Neden yalan söylüyor?

EV SAHİBİ: Sizin yüzünüzden düzgün insanları kaçırıyorum.

MAË: Duy bak, George! Onu böyle şeyler söylemekten menet! Tanrım, baban sokağa mı düşsün? Dört yıl boyunca mutfak artıklarıyla beslendik, bu deliklerde oturduk, sonu böyle bitsin diye mi? Ah, George!

GARGA: Güzel yıllardı ve böyle bitecek.

SHLINK: İki gün önce sizi sebze satın alırken gördüm, Bayan Garga, başka tarafa baktınız.

MAË: Hayır, size karşı hiçbir kötü düşüncem yok. Bilmiyorum.

SHLINK: Elimde güney ülkelerindeki bazı pamuk tarlalarıyla ilgili kâğıtlar var.

GARGA: Bunu bana neden söylüyorsunuz?

EV SAHİBİ: Parayı ödeyecek misiniz, saygıdeğer bayım, yoksa şerifi çağırmamı mı istersiniz?

SHLINK: Onları işletirseniz size bir miktar gelir sağlar, Garga.

GARGA: Bunlar başkalarına ait. Hepsi küçük hisseler, yani yoksul insanların.

SHLINK: Dünya zorlu. Bunlar bize biraz gelir sağlardı.

GARGA *(uzun süre tereddüt ettikten sonra kâğıtları cebine sokar)*: Bu kâğıt parçalarını yüzünüze fırlatmalıydım, bunu da istemiyor değilim, yaparım da belki ama bu sizi tatmin eder, bu yüzden kendimi tutup kabul etmeyi tercih ederim. Aralarında nakit banknotlar da var. Odayı hemen temizleyin, Smith. Burada tıkınacağınız bir şeyler var. Dişleri dökülmüş yaltakçı bir köpeksiniz siz.

EV SAHİBİ: Nazik bir kiracısınız. Param için yüzüme tekme yemeyi göze alırım çünkü çocuklarım var. Ama zaman değişiyor. *(Çıkar.)*

GARGA: Buradaki tek adam sizsiniz, Bay Shlink. Her seferinde bizi ayakta tutacak bir şeyler buluyorsunuz.

SHLINK: Sizin için. Siz kendiniz de başka bir şey yapmıyorsunuz, çorba dumanlarıyla, yoksul insanların kokularıyla tıka basa dolu da olsanız, yarım yamalak yıkanmış çamaşırlara da bürünseniz bu adamı yine tanır, çaresizlik içinde kovadan fıçıya koşar, dizlerinizle kendinizi savunur, dolu altında ezilmiş ot gibi yere yığılırsınız.

GARGA: Gömleğinizin kollarını pazılarınızın üstüne sıvayın öyleyse!

MAË: Bırak onu, George! Oturmak istemez miydiniz, Bay Shlink?

GARGA: Anne, bize koyu bir kahve yapar mısın? Mutfakta sana yardım ederim.

MAË: Seni anlamıyorum. Kahvem yok, biliyorsun.

GARGA: Şöyle lezzetli bir sebze pişirmek istemez misin?

MAË: Ne diyorsun sen?

GARGA: Solucan'da içilen viskinin faturası cebinizde mi?

SHLINK: Kız kardeşinizi eş olarak bana yamamaya çalışıp beni mahvetmek istediniz. O da çaresizlik içinde bu efendinin, anneniz odanın alt katında kendine eziyet ederken, 400 paundunu kaybetmemek için çıplak bedeninde taşıyan bu rahat efendinin yatağına girdi...

GARGA: Evet. Masal operasıyım ben.[42] Şeytana pabucunu ters giydirmiş kadınları iki elimle tatmin edebilirim. Pislikle çok güzel beslenirim. Yüzlerim vardır. Ayaklarımın altında alev

almış dünya bana fazla kötü gelir. Ayaklarımı bile yıkamam onun için. Kız kardeşimin tenine dövme yapılmasına seyirci kalabilirim. Ben dişlerimin arasında saman sapı çiğnerken bir Moğol onu çadır duvarına çiviler. Öylesine soğukkanlıyımdır.

MAË: Bu yüzü ... tanıyorum ... ah ... Marie!

GARGA: Her şeyi iyice oyup içine rom doldurdunuz! Kirişler güvenli değil. Şüphesiz. Ama artık sizinle mücadele etmeyeceğim.

SHLINK: Ne demek istiyorsunuz?

GARGA: Artık grev yapıyorum. Küçük siyah Virginiaları kendim içerim. Yine C. Maynes'in ödünç kitap dükkânında işe girerim.

SHLINK: Hayal gücünüz berbat. Kavgayı sulandırıyorsunuz. Havlu mu atıyorsunuz?

GARGA: Evlendim. Bir bardak su, Jane. Jane, güzel karıcığım, anlat!

JANE: Ben ve kocam sabah erkenden yataktan kalkıp doğruca şerife gittik ve "Burada evlenebilir miyiz?" diye sorduk. Şerif, "Seni tanıyorum, Jane. Her zaman kocanın yanında olacak mısın?" diye sordu. Ama baktım ki adam sakallı, iyi biri, hakkımda kötü hiçbir şey düşünmüyordu, o zaman ben de "Hayat tam olarak sizin düşündüğünüz gibi değil," dedim ona.

SHLINK: Kincisiniz. Bağlılıklarınız artıyor. Demek evlendiniz?

GARGA: Gülümsemenizde iğrenç bir korku var.

SHLINK: Çalılıklarda kendini parçalayanların üstündeki gökyüzü hep aynıdır. Pes eden, onun ne kadar tekdüze olduğunu görür.

GARGA: Artık bıktım. Kafa derimi size bırakıyorum. Tahiti haritası da burada.

SHLINK: Evlendiniz mi? Yalnız mısınız? Aileniz var. Ne çok kişi! Çürümüş ağaçlardan dökülen sarı yapraklar gibi düşerler. Suya düşerler, gözyaşıdır bunlar. Tutmazsanız düşerler. Bunu fark edenler donar ve Himalaya soğuğunun tadına varırlar. Onlar için kavga hiçbir şey değildir.

GARGA: Hepsine özgürlüklerini armağan ediyorum.

SHLINK: Sizin yüzünüzden çürüyüp gidecekler. Artık çok fazla değiller. Onlar da tıpkı sizin gibi masayı temizlemek, kirli masa örtüsünü yırtıp atmak, sigara izmaritlerini giysilerden

silkelemek isteyebilirlerdi. Salyasız çamaşırlar içinde özgür olmak ve düzgün yaşamak için hepsi sizi taklit edebilir...

MAË: Sus George, söylediklerinin hepsi doğru.

GARGA: Bu kireçli ışıkta gözümü yarı kapayınca nihayet bazı şeyleri görüyorum. Sizin yüzünüzü değil, Bay Shlink. Belki de yüzünüz yok sizin.

SHLINK: Ve duvar kâğıtları kirli döşemelerin üstüne dökülüyor, karpuzlar çiğ pişiriliyor. Kırk yıl pislikte geçtikten sonra bu büyük bir özgürlük olacak.

GARGA: Belki üzerime temiz keten bir gömlek geçiririm. Tam da bu noktada, Shlink, her sabah pencereleri açarım. Ve her sabah yırtıcı hayvanların kokusu gelir.

SHLINK: Artık sizinle konuşmak istemiyorum. Pencerelerinizi açın siz. Odada kötü bir hava var, Bayan Garga, sizi terk ediyorum. *(George kâğıtları masaya yayıp incelemeye başlarken çıkar.)*

GARGA: Arayı çok açmadan banknot getirin yine! Hepiniz burada mısınız? Baba, gazeteyi okudun mu? Piponun tadı güzel mi, Manky? Gel, Jane, likör barına gidelim. Düğün günümüzün şerefine! İşte al, anne! *(Yanından geçerken)*: Gerçekten de yüzün brendi buğusuyla yemek kokuları arasında yarım yamalak görünüyor! Kaba değilimdir ama bazen öyle olmayı istiyorum. –

MAË: Biliyorum. Bence kız kardeşinle ilgilen sen. Nerede acaba?

GARGA: Ona yardım edemem. Cangılın içinde herkes yapayalnız.

MAË: Onu sevmiyor musun?

GARGA: Kız kardeşim olduğu için seviyorum.

MAË: Onu olduğu gibi seviyor musun?

GARGA: Benim kız kardeşim o. Hoşça kal, anne, Jane'le birkaç kadeh likör daha içeceğiz.

MAË: Ona yardım edemezsin. Olduğu gibi sevdiğini de söylemiyorsun. Seviyor musun onu?

GARGA: Şimdi salonda biraz içelim. Dilimde su tadı var, anne.

JANE: Karpuzdandır. Yine acıktım.

MAË: Sepete tabakları hazırladım. Mutfakta. İyi akşamlar, George. Evliliğiniz iyi geçsin!

(Üçü dışarı çıkar.)

JOHN *(gazeteyi elinden bırakır)*: Beni köpek gibi geride bırakıyorlar. Kadın paraları hemen cebe indirdi. Öyle veya böyle! Dostların şarkısını söyleyelim, Mankyboddle.

(Şarkı söylerler):

Üç arkadaş gömdü dördüncüyü
Ağzı küflü; topraklıydı yüzü.
Kuzeye gittiler, güneye indiler oradan
Hasta adam ölür, savaşır güçlü adam.

Üç arkadaş, söz ettiler ölü arkadaşlarından
Hasta adam ölür, savaşır güçlü adam.
Dediler ki: O sadece burada birlikteydi bizimle
Gözlerinde rüzgâr, yüzünde güneşle.[43]

MAË *(girer)*: Biraz zamanın var mı, John, mutfak da karanlık oldu.

JOHN: Ne zaman müzik yapsak karanlık olur zaten. Bulaşık yıkaya yıkaya böyle şeyleri anlamaz oldun. Oysa bana kalan tek şey bu. Ne var?

MAË: Sizden bizi baş başa bırakmanızı istiyorum, Mankyboddle.

MANKY: Zaten benim de gitmem gerek. Boş verin, John. Belki oğlunuza likör barında rastlarım. *(Çıkar.)*

JOHN: Şimdi onu kovdun.

MAË: Bazen Marie'nin geri dönmeyeceğini düşünüyorum.

JOHN: Kendi suçu. İyi olması için uğraştık. Güvercinin Nuh'un gemisi'nden uçmuşsa[44] gözümü bile kırpmam, sevgili Tanrım!

MAË: Sanırım gideceği yer yoktu.

JOHN: Ahlaksız olduklarında onlara yardım etmek mi gerekir?

MAË: Başka ne zaman yardım edeceğiz?

JOHN: Bazen kendi bulaşık suyun gibi pis oluyorsun!

MAË: Sence insanın başına içini ansızın karanlıkla dolduran bir şey gelemez mi? Mecaz olarak yani.

JOHN: Ateşin çıktı yine! Git kutunda uyu!

MAË: Esquire Hobkins,[45] "İnsan bir anda lanetlenebilir," diyor.

JOHN: Kocakarı lafları bunlar, hey Tanrım!

MAË: Buna Tanrı karar verir. Sıradan bir gündür ve hiçbir şey eskisi gibi değildir. O günden sonra lanetlisindir.

JOHN: Dikkat et de bir köpekbalığı hayaleti seni merdivende yemesin, ama beni rahat bırak!

MAË: Daha perdeleri çıkaracağım, John – sana başka şeyler de söylemek istiyordum ama olmaz. Çamaşırları mutfağa koyarım. *(Çıkar.)*

JOHN: Kadınlar! *(Dolaba bakınır.)* Tamtakır. Sanki içine fareler girmiş. Ne delik ama! *(Karanlıkta oturur, masaya vura vura bir şarkı mırıldanır.)*

PİS KILIKLI BİR GARSON *(kapıda)*: Bay Garga siz misiniz? Karınız size küçük bir içki ısmarladı. Buyurun. Karanlıkta mı içmek istersiniz, yoksa ışığı yakayım mı?

JOHN: Delirmiş mi bu kadın? Önce kireç tadında gevezelik, şimdi de içki! Perşembe günü! Mutfak burada fare deliği gibi dururken. Perdeleri hiçbir zaman asmaz. *(Tekrar oturur, içer, şarkı söyler, ayağıyla bir sandalyede tempo tutar.)*

GARGA *(girer)*: O nerede?

JOHN: Kim?

GARGA: Annem.

JOHN: Gitti. Aşağıdan bana bir içki ısmarlamış. Kadın eski toprak.

GARGA: Korkunç! Çürümeye yüz tutmuş geminin yağmurda yavaş yavaş aşınması, kararıp gitmesi gibi. Ve ben budala, hiçbir şeyi fark etmedim. *(Bir an kapkaranlık, kapıda durur, sonra kaybolur. İhtiyar John Garga aptallaşmış bir halde masada oturur ve ekmek kırıntılarıyla oynar.)*

AĞAÇLIKTA

Kahverengi, solgun yapraklı bodur ağaçlar. Beyazımsı sis. Shlink. Marie Garga.

MARIE: Ağaçlar insan pisliğine bulanmış gibi, gökyüzü elimle uzanabilecekmişim kadar yakın, ne kadar kayıtsız bırakıyor beni. Üşütüyor!

SHLINK: Bu ülkenin erkekleri sevgililerine nasıl söyler, bilmiyorum. Üşümeniz üzüyor beni. Yani hava ılık ve karanlık.

MARIE: Donmaya yüz tutmuş bir bıldırcın gibiyim. Kendime yardım edemiyorum.

SHLINK: Sizi seviyorum.

MARIE: Boyun eğdim. Aşkım nasıl da acı bir meyveye dönüştü. Başkaları âşık olduğunda güzel zaman geçiriyor ama ben burada kuruyup gidiyorum ve didinip duruyorum. Bedenim kirlendi. Bittim.

SHLINK: Ne kadar tükendiğinizi anlatın, bu sizi rahatlatır.

MARIE: Hayvandan farksız bir adamla yattım. Hiçbir şey hissetmediğim halde tüm bedenimle kendimi ona verdim, birçok kez, ama ısınamadım. Arada hep Virginia tütünü içti. Bu duvar kâğıtları arasında her dakika sizi sevdim, bu yüzden öyle fanatikleştim ki o bunu aşk sandı ve bana engel olmaya kalktı. Karanlığın içinde uykuya daldım. Siz beni kullandınız, size borçlu değilim ama hor görseniz de vicdanım yine de size ait olan bu bedeni kirlettiğimi bana haykırıyor.

SHLINK: Güçlü kadınlar mutluluk verir ve acı çekebilirler. Şimdi ne istiyorsunuz?

MARIE: Öyle korkağım ki. Masumiyetimle birlikte cesaretim de yok oldu.

SHLINK: Kendinizi nasıl aklayacaksınız?

MARIE: Belki de kendimi suya atmalıyım ama bunu yapamam. Hiç mutlu olmadım ki.

SHLINK: Bedelini ödeyemeyecekseniz nasıl sevebilirsiniz?

MARIE: Ah, bu çaresizlik! Dindirilemeyen bu yürek çarpıntısı! Her şeyim yarım. Seviyor da değilim, kibir bu sadece. Ah, ellerinizi Tanrı'nın kırbacı gibi hissediyorum.

SHLINK: Çocuk istiyor musunuz?

MARIE: Hiçbir zaman istemedim.

SHLINK: Kendinizi kapatıyorsunuz. Yarımsınız ancak. Teslim olmuyorsunuz ve hiçbir işe yaramayan hiçbir yükü taşımıyorsunuz.

MARIE: Evet, öyleyim. "Hayat kadını" deniyor buna. Öyleyim.

SHLINK: Ve ben sizi olduğunuz gibi seviyorum. Bu ülkenin erkekleri bir kadından hoşlandıkları zaman nasıl konuşurlar bilmiyorum, Bayan Mary. Size karşı iyi duygular besliyorum ve izin verirseniz sizi bağrıma basmak istiyorum.

MARIE: Söylediklerinizi duyuyorum, sağır değilim çünkü kulaklarım duyuyor ama ne demek ki bu?

SHLINK: Size acı çektirdim, ıslak bir kar tanesi kadar yumuşamanızı istedim, sefalet çekin, üstünüze kar yağsın istedim çünkü o zaman sizi barındıracak bir çatım olurdu ve alçaklığımı bağışlardınız.

MARIE: Size ne diyeceğimi bilemiyorum. Kulağa hoş gelen şeye inanmıyorum. Belki uykudayım, biri beni uyandıracak, belki de başımı sokacak bir çatı bulmak, kendimi kandırıp gözlerimi kapamak için utanç verici şeyler yapıyorum.

SHLINK: Gelin, burası serinledi ve biz saçmalıyoruz.

MARIE: Ama yapraklar sıcak, güzel. Ve fazla yüksek olan gökyüzüne karşı bir çatı.

(Giderler.)

MANKYBODDLE *(arkadan)*: İzleri buraya varıyor! Bu eylül aylarında insanın mizaha çok fazla ihtiyacı olur. Şimdi yengeçler çiftleşir, ormanda erkek geyiklerin aşk haykırışları duyulur, porsuk avlamak mümkündür. Ama yüzgeçlerim soğuk, kara kütükleri gazetelerle sarıyorum. Kendine yatacak yer olarak nereyi bulduysa, en kötüsü bu. Şimdi o yağlı meyhane köşelerinde kılçık gibi uzanmışsa bir daha kirini çıkaramaz. Lekesi kalır! Ah, Pat Mankyboddle, sana sıkıyönetim ilan ediyorum! Kendimi

savunamayacak kadar zayıfım, saldırıya geçiyorum. Serseriler tüylü derisiyle yutulacak, sindirimi duayla hızlandırılacak, akbabalar sıkıyönetime uygun biçimde vurulup Mankyboddle müzelerinde asılacak! Bırrrr! Ne sözler ama! Dişi olmayan cümleler! *(Cebinden bir tabanca çıkarır.)* En soğuk cevap bu! Bir kadının peşine düşmüş, cangılda dolanıp duruyorsun, ihtiyar domuz! Emekle bakalım! Kahretsin, burası intihar çalılığı adeta! Aman dikkat, Patçiğim! Bu su dolu çalılıklarda büsbütün işi bittiyse nereye gitmiş olabilir bu kadın! Çalılıktaki bir cesetten dul kalsın, bırak gitsin, Patçiğim, biraz tütün iç, iki lokma ye, şu şeyi kaldır! Hadi yürü! *(Çıkar.)*

MARIE *(geri döner)*: Yine buz gibi bembeyaz sis; Tanrı'nın ve insanların karşısında çok çirkin, sizinle gelmiyorum.

SHLINK *(onun ardından)*: Neyiniz var sizin? Zararlı duygular bunlar. İçinizi bir tazelemeniz gerek!

MARIE: Yapamam. Beni feda ediyorsunuz.

SHLINK: Boğazınızı mı sıkıyorum? Küflü çamların arasında ne kadar da korkakça yüzler takınıyorsunuz.

MARIE: Evet, korkağım. Daha önce siz olmadan erir giderim diye düşünmüştüm ama temiz bir şey değil bu.

SHLINK: Suç şehvet duygunuzda. Başınızı hep bir erkeğin koltuk altına sokmak zorundasınız, nasıl olursa olsun!

MARIE: Sizin için bir hiçim.

SHLINK: Bir ilmek, bir çalılık olmak istiyorsunuz. Yalnız yaşayamıyorsunuz.

MARIE: Bu yüzden mi şimdi böyle çabalıyorsunuz? Ah, sanki sizden kaçıyormuşum gibi beni nasıl da çabuk kabullendiniz! Ve bu, fedakârlıkla nasıl da benzeşiyor!

SHLINK: Öyleyse başka bir şeysiniz siz! Bir dişi köpek gibi çalılığa koştunuz ve yine bir dişi köpek gibi dışarı koşuyorsunuz.

MARIE: Dediğiniz gibi miyim ben? Ben hep dediğiniz gibiyim çünkü sizi seviyorum, sizi sevdiğimi asla unutmayın! Çılgın bir dişi köpek gibi seviyorum, bunu siz söylüyorsunuz! Ama o zaman ödeyin paramı! Evet, param ödensin istiyorum. Banknotlarınızı verin bana, onlarla geçinmek istiyorum, bir sürtüğüm ben.

SHLINK: Yanaklarınız sırılsıklam! Sürtük olmak kim siz kim! Akşamdan kalma sersemlik için fazla zayıf!

MARIE: Alay etmeden parayı verin, bana bakmayın, ıslaklık gözyaşından değil, sisten. İçimdeki her şey suya dönüşüyor.

SHLINK *(kâğıt paraları ona verir)*: İşte!

MARIE: Size teşekkür etmiyorum, Yokohamalı Bay Shlink. Bu sadece bir iş, kimsenin kimseye teşekkür etmesi gerekmiyor. Şimdi gidin çünkü düşünmem gerek.

SHLINK: Çıkın şu çalılıktan! Orası ceset kokuyor. Buradan bir şey kazanamazsınız.

MARIE: Giderim o zaman. Niye gitmeyecekmişim? *(Çıkar.)*

SHLINK: Garga bu, George Garga! Şimdi soğuk duş zamanı!

GARGA'NIN ÇATI ODASI

Sarı duvar kâğıtları. Suluboya. Akşam, camlardan bulaşık suyu gibi akmaktadır. John, Garga.

JOHN: Diyeceğim şu: Çok yakında Maë'nin doğum günü var. Likör temin ettin mi?

GARGA: Senin likör sevdiğini söylediler! Ama şimdi Jane'i aramaya gidiyorum.

JOHN: İyi olur, bütün şnaps salonlarını dolaşıyor.

GARGA: Evet, şikâyet et bakalım! *(Çıkar.)*

JOHN: İhtiyar köpekten farkım yok, Tanrım! *(Ayaklarına paçavralar sarar. Zil hafifçe çalar, John kapıyı açmak için dışarı çıkar, Marie'yle geri döner.)*

MARIE: Bir şey söyleme! Buraya gelmedim. Yanımda para var. Bunlar banknotlar! Temiz giyinmek istiyorum. Hemen gideceğim zaten.

JOHN: Yine mi buradasın? Bu halin ne? Biz düzgün bir aileyiz!

MARIE: Halimde bir şey yok, ayna nerede?

JOHN: Parayı nereden buldun? Sormayacak mıyız? Dışarı atarım seni!

MARIE: Ah, artık hiç kimse beni sokağa atmaz. İşimi düzene koymayı bilirim, bak, ne kadar banknot var! Söyleyeyim mi bunları nereden bulduğumu? Söyleyeyim mi?

JOHN: Ver onları buraya! Açlıktan perişan ettiniz beni, çenemi kaparım, hiçbir şey bilmek istemiyorum, içimde kalmaz yoksa, biliyorum.

MARIE: Ama banknotları alırsın. – Annem nerede?

JOHN: Nereden bileyim? Ben burada duruyorum.

MARIE: Annem nerede?

JOHN: Kaçaklar kurşuna dizilecek. Beni sahipsizler mezarlığına gömsünler, hiçbir şey söylemem.

MARIE: Sokağa mı attın onu?

JOHN: Sesindeki o alaycı ton da ne? Elbette hiçbir şey söylemem, kozu yükseltiyorum, kışın başımı sokacağım bir çatıya ihtiyacım yok. Batakhanelerde gezin, kokteyller için, alay edin. Ama ben sizin babanızım, beni aç bırakamazsınız.

MARIE: Paraları buraya ver!

JOHN: Utanmıyor musun?

MARIE: Annem nereye gitti?

JOHN: Burada pisliğin içinde durabilirim! Yatak çarşaflarına bir bak!

MARIE: Ne zaman gitti buradan?

JOHN: Gidebilirsin, kızım yok artık benim.

MARIE: Gitti mi?

JOHN: Beni bir torbaya koyup ağzını dikseler yine de yarım kilo tütün isterim.

MARIE: Nereye gideceğimi bilmiyorum.

JOHN: En azından seni tutmuyorum. Terk edilmeye alışkınım. İzin vermiyorum. Kendini rezil ettiysen kovarım seni.

MARIE: Oysa ben onun yüzüne bakmaktan korkardım.

JOHN: Hayatımın son demlerinde yoksul düşüp çocuklarımın artıklarını yalamakla lanetlenmişim ama kötülükle işim olsun istemem. Seni kovmakta tereddüt etmem.

MARIE: Nereye gideceğimi hiç bilemiyorum.

JOHN: Aşağıdan bana yumurtalı bir konyak ısmarla.

MARIE: Seni anlamıyorum, burası çok değişmiş. Burada böyle tek başına oturmamalısın. Gazete ister misin? Ama ben gideyim artık. *(Çıkar.)*

JOHN: Beni bir gazeteyle kandıracak. *(Kapıya gider.)* Anne, bana yumurtalı bir konyak getirin. Param var, canım, sana biraz para kazandırmaya hazırım. *(Zil hafifçe çalar.)*

MANKY *(girer)*: İyi akşamlar, Bay Garga.

JOHN: Buraya da giren çıkan belli değil! Ucuza gittiği için hayat boyu parmaklarımızın arasından kayıp giden her şeyi toplayabilseydik keşke! Birkaç banknot uğruna hediye edilenler. Satmak zaten kötü. Ama ucuza satmak. Ve anne babayı aç bırakmak.

MANKY: "Nice buradaydı," mı diyorsunuz?

SHLINK *(girer)*: George burada mı? George Garga?

JOHN: Hayır.

SHLINK *ellerini arkasına koyar.*

JOHN *(Shlink'in bakışları altında sıkıntılı bir telaşa kapılır. Saçmalamaya başlar)*: Yani bakın, yolgeçen hanı gibi burası! Giren çıkan belli değil! İnsanların dırdırı bitmiyor. *(Ara.)* Hiç kimseye beş dakika sürecek sözlerden başka söyleyecek bir şeyleri yok. Daha fazla yalanları yok. *(Ara.)* Evet, söylenecek şeyler iki dakikada saklanır.

GARGA *(girer)*: Burada mısınız?

SHLINK: Beni aldattınız. Size satın almanız için bir miktar parayla birlikte pamuk hisseleri vermiştim.

GARGA: Likör şeytanını likör barında otururken gördüm, ağzında çürümüş diş kökleri vardı, sineklerle birlikte puro dumanı yutuyordu. Dikkat et, etin içine batan tırnakları var.

JANE: Fazla içtin sen. Evet, bazen gerçekten böyle düşünüyorum. Likör barlarında başkaları da oturuyor.

SHLINK: Sizi rahatsız ettiğim için üzgünüm, görünüşe göre Bay Garga haklı. Banknotları kaybetti ama hisse senetleri likör barında satılmış ve bunu siz yaptınız!

JANE: Yalan söylüyorsunuz, ne yalancısınız!

GARGA: Hayatımı kazanmak için yukarıya, petrol kuyularına gitmek istiyordum. Hisse senetlerini yerine koyana kadar kereste işinizde çalışmaya hazırım.

SHLINK: Hem dolandırıyorsunuz hem de size tahammül edilmesini istiyorsunuz.

JANE: Bu doğru değil. Neden onun için çalışmak istiyorsun, George? Ben masumum.

GARGA: Boş ver, likör şeytanı o, başka bir şey değil.

SHLINK: Siz beni ilahi söyleyen tefecilere satarken sustum ama şimdi bir hırsız kadını likör barlarına götürmek için düşük değerli hisse senetlerine el uzatıyorsunuz.

GARGA: Derdinizi şerife anlatın.

SHLINK: Sizi soyacaklar, at pazarlığındaki gibi yalan söyleniyor size.

GARGA: Lütfen bu kadına hanımefendi gibi davranın. Ayrıca rica ederim, şerife gidin.

JANE: Yalan söylüyor, George. Şerife gitmesine izin verme çünkü hisse senetlerini sana likör barına getirdiğimde birileri onları benden çaldı ama o çok fazla yalan söylediği için beni hapse attırır.

GARGA: Onları buradan aldın mı? Masanın çekmecesinden? Nasıl oldu da onları oraya koydum! Ama yine de şerife karşı sorumluyum.

JANE: Ah, benim yüzümden acı çekme! *(Boynuna atılır)*: Çok üzgünüm!

GARGA: Önemli değil. Bana iyi bir armağan verdiniz. Şerifi üstüme salarken kim bilir ne kadar çaresizdiniz!

JANE: Ne kadar sürer, George?

SHLINK: Evet, ne kadar sürecek? Burası ne hale gelecek? Masanın üstüne yağmur mu yağacak? Yatağa? Babanızın üstüne? Nasıl görünecek acaba? Çok yakında soğuk başlayacak çünkü!

JANE: Ev işleriyle ben ilgilenirim, George, likör şeytanına da bir daha gitmem; çünkü bizi sefalete götüren o oldu, sadece o. Çamaşıra giderim, pazar günleri biraz kekle birlikte seni ziyarete gelirim; evet, yaparım bunu.

GARGA: Sen iyi bir kadınsın, Jane! Fakat seni terk edemem. Böylesine iyi niyetli ama bedenen zayıfken seni kim tutabilir?

JANE: İyi bir şeyler yapacağıma neden hiç inanmıyorsun, George? Bu yüzden her seferinde yıkılıyorum! Beni bağışlıyorsun ama inanmıyorsun.

SHLINK: Bayan Garga kuşkusuz haklı; ama burası soğuk olacak, üzerine kar yağacak, o zaman neye sarınacak? Burası soğuk olacağı için hapse giremezsiniz, Garga.

GARGA: Şimdi yine köşeye çekilmiş, acıma karşı küçük siyah Virginialarınızı mı tüttürüyorsunuz? Zaman kaybetmekten korktuğunuz için gülümseyip serçeparmağınızın kirini gömleğime bulaştırmıyor musunuz?

JANE: Ama iyilik ediyor, yemek için kim para verecek bize, babanı ne yapacağım?

SHLINK: Bir sözünüzle her şeyi hallederim.

GARGA: Yine mi geri çekiliyorsunuz? Neredeyse yüze benzer bir şeyiniz olacaktı! Bir insana zarar vermek ne kadar zor; birini yok etmek büsbütün imkânsız. Dünya çok yoksul. Ona savaş nesneleri fırlatmak için çalışalım.

JANE: Sürekli felsefe yapıyorsun ama başımızın üstündeki çatı çürüyüp gidiyor.

GARGA: Dünyayı köşe bucak arasanız on kötü insan bulursunuz ama bir kötü eylem bulamazsınız. İnsan önemsiz sebepler yüzünden mahvolur. Bu önemsiz şeyler büyüteçle bile zor bulunur.

JANE: Ne istiyorsa söyle ona, sonra da petrol kuyularına gidelim.

SHLINK: Size iyi bir kadın gibi davranmadığım için beni bağışlayın.

GARGA: Gördün mü, Jane, nasıl olduğunu bilmiyorsun. Senden ayrılamam, Tanrı'ya da yalvaramam ama son söylediğini hiç yapamam!

JANE: O zaman sıkıntı çekmemi, üşümemi, sensiz kalmamı ve biliyorsun işte, onunla mücadele etmemi istiyorsan beni sevmiyorsun demektir.

GARGA: Kim sokuyor bütün bunları kafana? Yoksa şimdiden birlik mi oldunuz?

SHLINK: Yoksa bu sadece bir savaş eylemi mi? Karınız onu sevdiğinizi bilmek istiyor!

GARGA: Siz de böylece yine üste çıkasınız! Evet, o benim karım ve onu seviyorum, benim için çamaşır yıkayacak, yemek pişirecek, bunu biliyor, ben hapisteyken bizim için odaları temiz tutacak, bunu yapabilir, ben de düşmanımı alt edeceğim. Yanıldınız. Kaybettiniz, şerife gidin!

SHLINK: Böylesiniz siz. Oysa sizi memnun etmek için elimden geleni yapıyorum.

GARGA: Böylece sizin kaderinizi yükleniyorum.

SHLINK: Kız kardeşinizi evime aldım ama evlenmek istemedi ve bu sabah yine çıkıp gitti.

GARGA: Onu yatağınıza sürüklediniz ve o zayıf davrandı. Hepsi zayıftır. Benim nerede zayıf olmadığımı biliyorsunuz.

SHLINK: Sizin isteğinize göre davrandım, Garga.

GARGA: Yüzünüzü yine güvenceye aldınız. Su yükselince bütün dağları yutar,[46] bunu biliyorsunuz. Bana yanaşıyorsunuz, bu sadece iki kirpi arasındaki savaş. Ama isteklerimle sizi kandırıyorum, kaygan buz üzerinde kayıyorsunuz. Fakat şimdi hapse girmek istiyorum. Orada sizden korunurum ve istediğimi yaparım.

SHLINK: Benim istediğim de bu, Garga.

GARGA: Ama ben yüzünüzü de görmek istiyorum, o buzlu cama benzeyen kahrolası, görünmez yüzünüzü!

SHLINK: Arayın.

GARGA: Belki de hiç yüzünüz yoktur.

SHLINK: Belki havadandır!

GARGA: Gözünüzü kırpar mısınız?

SHLINK: Ellerinizi uzatın!

GARGA: Yüzünüzü uzatın! *(Servis bıçağını kapar.)*

JOHN *(o sırada eline almış olduğu gazeteyi indirir)*: Bırak şunu!

JANE: George! *(Bıçağı onun elinden çeker, bıçak masanın üzerine düşer.)*

GARGA *(Jane'i iterek uzaklaştırır)*: Çekil, Jane, bu sana göre değil!

SHLINK *(bıçağı Garga'ya verir, göğsünü açar)*: Parçalayın, haydi!

GARGA: Tiyatro!
SHLINK: Öyle tutun ki keskin tarafı üste gelsin!
GARGA: Korkak!
SHLINK: Rica ediyorum, lütfen. Birkaç kez vurun. Neden düşünüyorsunuz? Yoksa cesaretiniz kalmaz!
GARGA: Bunun için yanıp tutuşuyorsunuz, bağrınızın titrediğini görüyorum!
SHLINK: Ya da mutfak bıçağını bırakın, size çok fazla ve kanlı iş çıkaracak, bana köprüdeki demiryoluna yatmamı söyleyin.
GARGA: Tren raylarını istiyorsunuz demek.
SHLINK: Siz buna dayanamazsınız!
GARGA: Bir cesedin yüzüne basmak. Bırrrr!
SHLINK *(perdeye tutunur)*: Gülün siz! Açın ağzınızı! Gözünüzü kapayın ve beni Manitu'nun çayırlarına yollayın! Korkmayın, Garga! Ah, ne korkaksınız!
GARGA: Yüzünüz nasıl da bulanıklaşıyor, sanki sisin içine dalıyorum! Açın kendinizi! Başka türlü arayın! *(Etrafına bakınır)*: Jane!
SHLINK: Bir bardak su ister misiniz? Onu feda ettiniz. Likör barına gitti.
GARGA *(eli boğazında)*: Hapse gireceğim.
SHLINK *oturur.*
JOHN *(gazeteyi ardında sürükleyerek odanın içinde dolaşır)*: Hapishanenin deliler koğuşuna, evlat!

LİKÖR BARI

Sarı derili adam. Küt burunlu adam. Rahip. Jane. Geride Marie Garga.

SARI DERİLİ ADAM: Ama bunun için ayrıca orkestriyon çalmam gerek.
KÜT BURUNLU ADAM: Eh, her zamanki gibi. *(Orkestriyon çalar.)* Hadi şimdi erkek buldok G. Wishu'nun hayat hikâyesini[47] anlat bakalım!

SARI DERİLİ ADAM: Bu, köpek George Wishu'nun hayat hikâyesi: George Wishu yeşil ada İrlanda'da doğmuş. Bir buçuk yıl sonra şişman bir adamla birlikte büyük Londra kentine gelmiş, memleketi onu yabancı biri gibi silkip atmış. Bu şehirde çok geçmeden ona iğrenç eziyetler çektiren acımasız bir kadının eline düşmüş. Burada çok acı çektikten sonra kaçmış. Bu kez yeşil çalılıkların içinde peşine düşmüşler. Tehlikeli ve kocaman silahlarla ona ateş etmişler, peşine sık sık yabancı köpekleri salmışlar. Bu arada bir bacağını kaybedince topal kalmış. Başarısız birçok girişimden sonra hayatından bezmiş ve yarı aç bir haldeyken onunla ekmeğini paylaşan yaşlı bir adamın yanında kendine barınacak yer bulmuş. Hayal kırıklıkları ve maceralarla dolu bir hayatın ardından yedi buçuk yaşında burada, büyük bir dinginlik ve sükûnet içinde ölmüş. Mezarı Galler'deymiş.

(Sessizlik.)

KÜT BURUNLU ADAM: Tanrı'ya inanır mısınız?

SARI DERİLİ ADAM: Hayır. Asla. Hiçbir şekilde. Kesinlikle hayır. Ben antisemitim.

JANE: Ama bir şeytan var. Likör içer ve dizlerimizde derman bırakmaz. "Dişlerinin arasında ağzından aşağı sarkan kahverengi bir likör ipi vardır, hep onu yalar," der kocam. Hiç bitiremezmiş. Sabahları yıkanırken rüyamda onu gördüğümü hatırlarım.

KÜT BURUNLU ADAM: Rüyanda likör şeytanını görüyorsun ama koçanı görmüyorsun.

SARI DERİLİ ADAM: Hapisten ne zaman çıkıyor?

JANE: Evet, bu işte, daha demin aklımdaydı. Sanmayın ki bilmiyorum, beyler; ayın on dördünde, dün ya da bugün.

ŞEBEK: Boş konuşmayı bırak, Jane. Gui, sen patronunu tuzağa düşüren bir alçaksın. Yan bakıyorsun. Hâlâ mahpusların tükürüğünü yalıyor musun?

KÜT BURUNLU ADAM: Şu düzgün giyinmiş kadın kim?

JANE: Görümcem. Beni tanımıyormuş gibi yapıyor ama kocamın yanına taşındığımdan beri bir gece olsun eve gelmedi. Elbette bilmediğini söyleyecektir.

GUI: Neyi?

JANE: Düğünümüzü.

KÜT BURUNLU ADAM: O fıçının içinde ne yapıyor öyle?

SARI DERİLİ ADAM: Görmüyorum. Başka zaman içinde bardak yıkanır. Bir şeyler de diyor galiba. Sussana, Jane!

MARIE *(yükseltinin üstünde, elindeki kâğıt parayı fıçının içine bırakır)*: Banknotları elimde tutarken Tanrı'nın gözünü üzerimde hissettim. Her şeyi onun için yaptım, dedim. Tanrı arkasını döndü, tütün tarlaları hışırdadı sanki. Başıma gelen her şey nasıl acı bir yoksulluğa dönüştü! Bir banknot! Bir ikincisi! Nasıl da çürüyüp gidiyorum! Rüzgârlara kapılıyorum. Saflığımı nasıl da tüketiyorum! Artık para da gitti! İşim hiç kolay değil.

GARGA *(girer)*: İyi günler, Ma! Beni mi bekliyordun?

MARIE: Evet, George, dünden beri buradayım.

GARGA: Nereye gittiğimi biliyorsun. İyi günler, Jane, nasılsın?

JANE: Evet, George, bugün ayın on dördü mü? Değil sanıyordum. Evde olurdum yoksa. Orası ne kadar soğuk, fark ettin mi? Burada ısınmak için oturduğum aklına geldi mi?

GUI: Görünüşe bakılırsa dosdoğru buraya gelmiş. Bohçasını koridora bıraktı.

JANE: Neden önce eve bir gidip bakmadın? Bugün ayın on dördü olduğunu bilseydim kuşkusuz evde kalırdım. Sense likör barına gelmiş olurdun.

KÜT BURUNLU ADAM: Sakin ol, seni tanıyor.

GARGA: Peki! O halde şimdi eve gidelim, bohça yanımda çünkü ev açık değil.

JANE *(ayağa kalkar)*: Peki, o halde eve gidelim. Burası ne hoş! Ama çok sıkıcı! Elveda, beyler. Ama George, yanında para var mı?

GARGA: Ne kadar?

JANE: Fazla içmedim, öyle düşünmemelisin. Ama birkaç kez içmem gerekti. Yoksa burada oturmama izin vermezlerdi.

GARGA: Ne kadar?

JANE: Çoğunu bu beyler ödedi ama hepsi sadece – ne kadardı, Bay Moon?

MEYHANECİ *(arkada)*: Dört, Bayan Garga.

JANE: Hepsi dört, George.

GARGA: Şilin mi? *(Küt burunlu adam güler.)* Yani paunt! Isınmak için biraz fazla. Ama tamam!

SARI DERİLİ ADAM: Ve yetmedi tabii. Hehehe!

ŞEBEK *(bıçağını masaya saplar)*: Ya benimki, Jane? Senin dükkânında hesap öder miyim sanıyorsun?

GARGA: Bu doğru olamaz. Burada aşağılık şeytanların içindesin, Jane. Kemiklerini kırayım mı şunun? Hayır mı? Bana bak, Jane! Nedir bu?

JANE *masanın üzerine kapanıp ağlar.*

ŞEBEK: Ağır olsanız iyi olur, bayım! Kadını tavandan suların aktığı buz gibi odada bırakacak, sonra da hâlâ hayatta kaldı diye hır çıkaracaksınız, öyle mi? Bence şu sekiz paundu güzel güzel ödeyin ve kadını alıp gidin.

GARGA: Evet, akbabalar toplanıyor, Jane, ama önce biraz tütün içeyim!

(Sarı derili adam orkestriyona para atmıştır. Ave Maria[48] *çalar.)*

RAHİP *köşedeki küçük bir masada tok sesiyle, her kelimenin üstüne basarak likör menüsünden bir şeyler okumaktadır.*

KÜT BURUNLU ADAM: Likörleri bilir misiniz, bayım?

RAHİP: Hayır!

(Kahkahalar. Rahibin kendisi de hafif ve soğuk bir tavırla gülümser.)

GARGA *(Marie'nin yanına oturur)*: Yani yüzüne bakabilirim, değil mi?

MARIE: Artık bir yüzüm yok. Bu ben değilim.

GARGA: Evet. Ama bir keresinde sen henüz dokuz yaşındayken kilisede şöyle dediğini hatırlıyorum: Bu sabahtan itibaren o bana gelmeli. Biz de gelecek olanın Tanrı olduğunu sanmıştık. Evet.

MARIE: Ya şimdi?

GARGA: Ne kadar düşkün, kirlenmiş olsan da seni hâlâ seviyorum. Ama aynı zamanda "Seni daima seveceğim," dediğim zaman kendine her şeyi yapabileceğini bildiğini ben de bilseydim keşke.

MARIE: Bunu söylerken bana bakıyor musun? Yüzüme?

GARGA: Evet, yüzüne. Sana açık çek vermek sorunda kalmam çok acı ama yüzü harap olup parçalara ayrılsa bile insan neyse o olarak kalır.

MARIE *(ayağa kalkar)*: Ama bunu istemiyorum. Beni böyle sevmeni istemiyorum. Kendimi olduğum gibi seviyorum. Bana hiç değişmediğimi söyleme.

GARGA: Hâlâ sabahları sıcak, koyu kahve içerim, çoğu kez yüzümü parfümlü sularla yıkar, tozlu elbiseleri giyerim, önce gömlekle başlarım. Birçok şeyi henüz sabahken kafamın içinde hallederim, içimde benimle birlikte aşağı inmek isteyen bir tutku olduğundan bu yana şehirde yepyeni seslerle birlikte çevremde çok şey olup biter ama yine de birçok şey yaparım. Bu ne işe yarar? Benim de Jane'le eve gitmem gerek.

MARIE: Hayır, en iyisi hepiniz buraya bakın! Nasıl biri olduğumu görün. Ortaya çıksın daha iyi. Kendimi harcadım ama sonra karşılığında para istedim, herkes ne olduğumu fark ettikten, hayatımı böyle kazanacağımı anladıktan hemen sonra. Şimdi bunu sadece düzgün ve temiz bir iş olarak yapıyorum. İyi giyinmek ve geniş, beyaz bir yatakta bolca uyumak istiyorum. Kim benimle olmak ister? İyi bir vücudum var, yanımda tütün içilmesine katlanamam ama artık bakire değilim, sevişmeyi bilirim! Param var, işte dört banknot. Ama fazlasını kazanıyorum, parayı harcamak istiyorum, bunu benden talep ediyor, para kazandığımda idareli kullanmak zorunda kalmak istemiyorum, işte hepsi burada, şuradaki fıçıya atıyorum, bir tanesi yüzüyor bile. *(Herkes o tarafa hücum eder.)* Böylece sana yardım edebilirdim, George, ama istemedim, yüzüne söylüyorum, ben böyleyim.

SARI DERİLİ ADAM: Deli bu, likörü kaldıramıyor, başka şeyi de.

KÜT BURUNLU ADAM: Sürtükler! *(Kişner gibi güler.)* Kötülük, kadınların parfümüdür.

MARIE *(yanaklarından gözyaşları süzülür)*: Biz sürtükler! Yüzümüzde pudra; böylece morarmış gözlerimiz görünmez. Bacak aramızda veba kokusu vardır! Pezevenklerle iş yapan erkekler bizimle sevişir. Uykumuzu satarız, kötü muameleden geçiniriz, sevgili kadınımızın yetimleriyiz.[49]

GARGA *(Jane'e)*: Gel artık, Jane!
JANE: Ama seninle gelirsem evde beni azarlarsın, iyisi mi hemen söyleyeyim: Ev temizlenmedi.
GARGA: Biliyorum.
JANE: Çok kötüsün.
GARGA: Seni azarlamam. Çok şey kırıldı ama hâlâ umutluyum.
JANE: Ama hep daha kötüye gidecek. Düzelecek denir ama hep daha kötüye gider çünkü bu mümkündür. Başıma bunun geleceğini hep biliyordum. Kilisedeki komünyon dersinde bana zayıfların sonunun nasıl olacağını söylediklerinde hemen benim sonum da böyle olacak diye düşünmüştüm.
GARGA *(masada Jane'in yanına geniş geniş oturur)*: Tanrı zayıflara yardım eder. Kibirlidir. Artık benimle petrol kuyularına gitmek istemiyor musun? Havalar birkaç hafta daha iyi gidecek. İyi olacağız, Jane!
JANE: Hayır, iyi olmayacağız. Her şey hep daha aşağı gidecek. Bahane olsun diye söylediğimi sanmamalısın ama geceleri yatağa uzanıp düşündüğümde, örneğin bir erkekle yatmak istiyorum, tanımadığım yabancı bir erkekle, istemesem de bunu düşünmeden edemiyorum, ne yapayım?
GARGA: Bak, fahişe olduğun için sana dayak atmalı.
JANE: Ama işe yaramaz. Fahişeysem ne olacak peki? O zaman bana yardım etmelisin ama yapamazsın.
ŞEBEK *(araya girer)*: Bırakın gitsin, sadece sıkıntı veriyorsunuz!
SARI DERİLİ ADAM: Gidiyor zaten.
GARGA: Hayır! Burada oturup içeceğim. Bir kokteyl daha istiyorum, sen de iç, birlikte dibi boylayacağız ama seni bırakmam, benim karımsın, belki iyi bir eş değilsin fakat seninle evliyim, iyi bir evlilik bu, buna son veremezsin.
JANE: Peki ya çekip gidersem, baksana, bu beylerle yattım, itiraf ediyorum, ne yararı var, daha iyi olmayacak.
KÜT BURUNLU ADAM: Gerçekten şeytanın kendisi bu kadın. Korkulur ondan.
GARGA *ayağa kalkar, duvara doğru gider.*

SARI DERİLİ ADAM: Lokalde hiçbir şey yapmayın, yoksa arka cebimde bir Browning var sizin için.

KÜT BURUNLU ADAM: Şu hilekârlar yok mu!

GARGA *(tekrar oturur, inatla)*: Jane, seninle belki de petrol kuyularına gidecektim, sen istemiyorsun! Ama nerede olursan ol, peşindeyim, kokteyllerle, bu beylerle ve Shlink'in pamuk hisseleriyle beni batırmana izin veririm daha iyi, önemli değil, seni serbest bırakmam.

(Çepeçevre kahkahalar.)

KÜT BURUNLU ADAM: Orkestriyon! Nasıl olur da onu müziksiz konuşturabiliriz! Biri on sentlik aziz, öteki desen dört pauntluk fahişe!

ŞEBEK: Hayır. Sadece fazlasıyla berbat halde. Hadi gidelim, Jane. Seni sarhoş piliç, yolla şunu gitsin!

JANE *(ona)*: Hayır, istemiyorum, beni döver. Bu yüzden gidiyorum, George, hemen söyleyeyim sana, perdeler asılı değil artık, kiraya gittiler.

KÜT BURUNLU ADAM: Buyurun bakalım, en iyisini siz yapıyorsunuz, likörleri Katolik midenize indiriyorsunuz.

SARI DERİLİ ADAM: Karınız bir deri bir kemik kalmışsa, diyelim ki karşınıza getirip koyduk, onu yine mi serbest bırakmazsınız, bayım?

GARGA: Evin kapısını açık bırakacağım, Jane, geceleri zili çalabilirsin.

(Marie, Garga, Gui ve Rahip dışında diğerleri çıkar. Sessizlik.)

GARGA: Henüz altı aydan az bir süre öncesine dek C. Maynes'in ödünç kitap dükkânındaydım. Taşkömürü çağıydı. Sonra çamur çekildi, tufan! Ama buzul çağım, annem çekip gittiğinde başladı, sonra evlendim! Görüyor musun, bunlar sadece kâğıt kaplı duvarlar, örneğin Tanrı'nın kutsadığı çıkış,[50] oradan içeri yağmur girer. Aradaki katran kokusu, evlilik budur. Kartonlardaki suluboyadır, içinde paçavralara bürünmüş bedenin sıcaklığı istenir biraz ama sonra o da geçip gider. Sabahları hâlâ saçlar taranır, kahve kokusu; bu, aşk çılgınlıklarından fazlasıdır. Zamanla solar, küçük kıpırtıları yapraklar

gibi kıvrılır ama yatağa buz gibi yağmurlar yağdığında bize kalırlar. Son sıcaklıktır kalan. Herbaryumdan geriye senin için fazla bir şey saklanmamıştır. Tutunacak bir tek şeyin vardır, dogma en hoş parfümdür, buraya savrulmuş ihtiyaçların tayin ettiği kaderden ne kadar daha güzel kokuludur. Maviye kaçış onun karşısında ne ruhsuzdur. Böylece senden geriye üstündeki giysilerine hâlâ sinmiş olan hafif bir brendi buğusu kalır. Senin son aromandır o.

MARIE: Şimdi gözyaşlarımızla oturuyoruz ve bizi aklamıyorlar.

GARGA: Derisi fazla kalın. İçine saplanan her şey eğriliyor. O kadar çok mızrak yok.

MARIE: Ama söylüyorum sana, George, cangılda bir zafer kazandın, bense onu o cangılda reddettim.

GARGA: Savaştı mı?

MARIE: Evet.

GARGA: O zaman derisinin bir parçası incelmiştir. Belki şimdi şişlenebilir.

MARIE: Hâlâ onu düşünüyorsun.

GARGA: Evet, öyle diyorum.

MARIE: Aşk ve nefret insanı nasıl da alçaltıyor!

GARGA: Evet, öyle. – Nasıl? Onu hâlâ seviyor musun?

MARIE: Evet. – Evet.

GARGA *(içer)*: Perdeler; gök mavisi özel locanın perdeleri çekiliyor mu?

MARIE: Sana değil. Seninle ilgisi yok, George. Çaresizlik içinde diz çöküp Tanrı'ya haykırmak isterim ki bunun seninle ilgisi yok. Bu korkunç!

GARGA: Mobilyalar, önündeki Kutsal Meryem haçıyla[51] birlikte sokakta duruyor. Bu kadar yalnız mısın? *(İçer)*.

MARIE: Geceleri, buz gibi beyaz sisin çöktüğü ağaçlığa gidiyorum, bir ses duyana dek bir şeyler haykırıyorum.

GARGA: Kutsal Meryem. Daha güzel esintiler görünmüyor mu ufukta?

MARIE: Görünüyor, ara sıra suda. Belki de bu, sadece ağaç kütükleri arasında duyulan korkudur. Evler arasına asılmış

çamaşırlar. Yağmur yağacak mı diye yukarı bakılır. Onu açıkça görürüm. Biraz rüzgâr eser.
GARGA: Hayvanlaşmak! Evcilleşmek! Başka bir şey yok mu?
MARIE: Bu bir şey değil mi?
GARGA: Sana yardım etmek istedim.
(Sessizlik.)
MARIE: Yaşamak fazla kolay.
(Çabucak karanlık olur. Ardından bir patlama sesi duyulur, sahne biraz aydınlanır ama düzensiz ve daha kasvetli görünür. İki kardeş kapıya çıkar, Gui görünür.)
GUI: Rahip boğazına kurşun sıkmış. Ne çılgınlık!
(İki adam rahibi içeri taşır, masanın üzerine, bardakların arasına yatırır.)
BİRİNCİ ADAM: Dokunmayın! Çekin ellerinizi!
İKİNCİ ADAM: Bir sürü paçavra!
GUI: Gömleği nerede bunun? *(Üzerini karıştırır.)* Boynunun çevresindeki siyah bandın üzerinde gümüş bir haç var – bir de madalya!
İKİNCİ ADAM: Bir şey söylüyor, kulak verin! Yalnızca dudakları kıpırdamış.
BİRİNCİ ADAM *(üstüne eğilir, yüksek sesle)*: Bir isteğiniz var mı? İsteğiniz var mı? Yakınlarınız var mı? Sizi nereye götürsünler?
İKİNCİ ADAM: Susun!
RAHİP *(mırıldanır)*: La montagne est passée; nous irons mieux![52]
GARGA *(rahibin üzerinde)*: Son sözleriymiş ama ona ait değil, buna dayanacaktır.
BİRİNCİ ADAM: Gerçekten de! Ne kötü şans! Karanlıkta yapmış, aydınlıkta yapmalıydı aslında. *(Bir bardağı boşaltır.)*
MARIE: Başı arkaya düşüyor, altına bir şey koyun! Ne kadar zayıf! Şimdi tanıdım onu, yüzüne tükürülen rahip bu.
GARGA: Savaş daireler çiziyor.
MARIE: Kendini vurmak istemiş, onunla ilgileneceğim. Ne kadar da zayıf!
GUI: Boş bir yer biliyorum! Oradan aldırırız. Geliyor musunuz, madam?
(Marie onu takip eder, çıkarlar.)

GARGA *(yalnız, bardaklardaki içkileri içip bitirir)*: Çatışma havada devam ediyor. Hm. *(İntihara teşebbüs edenin cebinden düşmüş bir kitapçığı masanın üzerinden alır)*: ... Günahların bağışlanması ... bedenin yeniden dirilmesi ve ebedi hayat. Âmin.[53]

GARGA'NIN ÇATI ODASI

Gece. Aşağıdan gelip geçen haykırışlar. Ahşap oda sallanıyor gibidir. Bir gemi.[54]

SHLINK *(ahşap duvarın dibine çökmüştür)*: Bu dalgalar! Ahşap kamarayı sallıyor! *(Sessizlik.)* Artık bir şeyi kalmadı. Ama bitiremiyoruz. Saat dört.

GARGA *(girer)*: Burada mısınız? Jane yok. Ahşap nasıl?

SHLINK: Kuşkusuz. Son raunt demek. Jane likör barında mı? Saat dört. Yataktadır şimdi. Burası soğuk.

GARGA: Evet. Soğuk.

SHLINK: Gözyaşlarıyla yıkasanız ya! Gemi enkazı dağılıp gidecek.

GARGA *(pencerede)*: Ahşap cumbaya asılmış kara çamaşırlar. Rüzgâr esmiyor.

SHLINK: Yarım iş oldu bu! Bir kadını bununla elde tutamazsın.

GARGA: Cangıla gidiyor, Shlink.

SHLINK: Ölümün geleceği yere, Garga, üzerine kuru dallar atılır. Devam! Anneniz!

GARGA: Kendine özgü bir insan! Sadece benim için! Himalaya soğuğu! Tanrım! Artık duymuyor beni.

SHLINK: Onu hâlâ görüyor musun?

GARGA: Geceleri ter içinde ağaçlıkta dolaşıyor, cangılın içinde kapkara pisliğe bulanmış fil gibi görkemle yürüyor.

SHLINK: Birkaç hafta daha geçsin, bir daha hiç görmezsin onu.

GARGA: Gök tükürüyor onu, yer yutmuyor. Savanalarda Paskalya çanları çalıyor. Akşamları sarı çizgili çoraplar giyiyor.

SHLINK: Acı veriyor mu şimdi?

GARGA: Evet, acı veriyor. Bunlar henüz en iyi saatler ama daha kötülerinde artık yüzü olmuyor. Sararmış yaprak gibi düştü yüzü, son gördüğümde karanlıktı, sonra bir daha hiç görmedim.

SHLINK: Öyle.

GARGA: Ama senin kalın derine işlemiyor. Şimdi hissediyorum. Şu şişlerle ilgili hikâye.

(Haykırışlar.)

SHLINK: Saat gecenin dördü, haykırışlar artıyor.

GARGA: Seni arıyorlar! *(Sessizlik.)* Bizi linç edecekler. Bizi ... bizi linç edebilirler. Bugün linç ettiler. Zencileri pis çamaşır gibi asıyorlar. Seni aradıklarını Milwaukee Köprüsü'nde duydum, seni arıyorlar.

SHLINK: Ne? Nedir bu? Bu haykırışı tanıyorum. Yirmi yıl oldu ama kafamın içinden çıkaramadım. Adamı ağaç kütüğü gibi asfaltın üstüne fırlatıyorlar, bu hayvanları bilirim.

GARGA: Sizi burada bulurlarsa beni de birlikte asarlar. Nereye gideceğiz?

SHLINK: Beyazların haykırışları.

GARGA: Neyiniz var?

SHLINK: Ödemek istemeyenler geliyor.

GARGA: Gırtlağınıza basılmış olmalı.

SHLINK: Kendimi yumruklatmam.

GARGA: Sızlanıyorsunuz.

SHLINK: Beni asfalta fırlatmalarına izin vermem.

GARGA: Son nefes.

SHLINK: Benimkisi bir seferlik bir mesele.

GARGA: Dua etsenize!

SHLINK: Gelin!

GARGA: Aziz Meryem...

SHLINK: Dört dakikada burada olurlar. Kahretsin, çatıya çıkmalıyız.

GARGA: Demek deriniz şimdi inceldi, öyle mi? Şişleme hikâyesi yani. O halde ben kalıyorum. Burası böyle iyi.

SHLINK: Bacaların arasında birbirimizi parçalamaya devam edebiliriz!

GARGA: Zavallı etimizin üzerine buz yağmuru gibi yağıyorlar.
SHLINK: Gerçekten daha rahatlatıcı.
GARGA: Ben gitmiyorum.
SHLINK: Mutfak penceresi açık, haydi!
GARGA: Siz gidin! Kendinizi kurtarın!
SHLINK: Ne demek istiyorsunuz? Kahretsin, gerçek bu, bayım!
GARGA: Ne yoksul bir oda burası! Soğuk! Demek zavallı ruhunuz burada şişleniyor, öyle mi? Yaşamayı ne kadar da istiyorsunuz!
SHLINK: Yalnız gitmiyorum.
GARGA: Ne kadar zavallı burası. Dilencilere uygun. Kara çamaşırlar rüzgârsız, Ma ve hayvanlar haykırışlarıyla geliyorlar.
SHLINK: Boynuma ip geçirtmem. Şimdi.
GARGA: İnsanın kireç badanalı odadan, kara topraktan korkması neyi kanıtlar? Hiçbir şeyi.
SHLINK: Henüz sonumuz gelmedi. Bir şey kanıtlanmış değil. Gelin.
GARGA: Ne duygusuz! Her şeyi cangıla gömemez miyiz? Nasıl duyarsızlaştırıyor!
SHLINK: Kendini çuvala sokamazsın. Seni sürükleyip götüren nehir neyi kanıtlar?
GARGA: Her şeyin aynı olduğunu, Tanrım! Burada yalnız değilim. Toplayın kendinizi! Annem Maë Garga, 1872'de güney eyaletlerinde doğdu, ikamet yeri belli değil. Kız kardeşim Marie Garga, son kez bu yılın eylül ayında görüldü, nereye kaybolduğu belli değil! Devam etmemi ister misiniz? Sizden acilen beyaz bağla ortaya çıkmanızı rica ediyorum!
SHLINK: Her dakika bedenimin bir uzvuna mal oluyor. Yine de bekliyorum.
GARGA: Siz istiyorsunuz diye sizinle birlikte gelmem. Burada kalabilirim.
SHLINK: Asfalta fırlatılmak anlamsız, bayım!
GARGA: Bir anlamı mı olması gerek? Çok şakacısınız. Kasap tezgâhınız beni ilgilendirmiyor. Ama burası soğuk. Mutfakta ekmek yok. Perdelere brendi buğusu sinmiş! Çuval perdeler didik didik, soğuyacak burası, çok geçmeden duvar kâğıtlarına

kar yağar, şnaps da boşa akıp gitti. Annem etrafı koklayarak soğuk tarlalarda koşuyor. Ben burada yorgun oturuyorum. Kendi annemden söz etmiyorum, o bir dişi köpektir. Ama ben kendim köpek gibiyim, yalnız şunun dışında: İntikam hâlâ boğazımda düğüm, parmaklarımın arasında nefret var, sizi boğamıyorum. Yüzünüz nerede, bilmiyorum. Sizi görmüyorum ve kafamın içi sümük gibi fikirlerle dolu...

SHLINK: Benimle gelin, aşağı, bataklıklara gidelim!

GARGA: Burada artık hiçbir şey yok.

SHLINK: Meğerki biri dönsün.[55]

GARGA: Kuşkusuz.

(Birlikte çıkarlar. Ahşap kapı açık kalır: beyazların haykırışları. Jane ve Şebek içeri girer.)

JANE *(sarhoş)*: Yatağa oturmam gerek. Bir ışık yakamaz mısın?

ŞEBEK: Yine büsbütün sarhoş mu oldun? Gözlerin mi örümceklendi? Bileğini burkacağım senin!

JANE: Hayır, bileğimi burkma. Yapma!

ŞEBEK: Ne tiksinti veriyorsun!

JANE: Evet. Beni sadece sen toparlarsın. Çok iyi biliyorum. Çünkü ellerin kemikli. Kusacağım, Şeb–.

ŞEBEK: Sakın ha, kâğıdın burada, bende, hâlâ yazabilirsin. İşte kurşunkalem, sol eline alma.

JANE: Ne yazacağım, çok tembelim. Ne güldük ama, Şeb! Gu-i'nin kendi köpeğinin derisinden davulu vardı.

ŞEBEK: Hep çocuk kaldın. Aptal ve mızmız. Ama uzun sürmez. Artık seninle uğraşmaktan bıktım.

JANE: Ne istiyorsun?

ŞEBEK: Yaz ona, sol baştan başla: "Ben sarhoşum, daima, sana geliyorum." "Sana geliyorum," diye yazdın mı? "Burası çok soğuk." Ver şimdi!

JANE: Kime yazdım bunu?

ŞEBEK: Versene şunu! Seni sarhoş inek! Kendi sorunlarından sana ne?

JANE: Sana mı, Şeb? Kime, Şeb?

ŞEBEK: Seninle evleneceğine dair bir anlaşma yapmışlardı. Bir inekle evli kalmaya ne kadar dayanabilirse! Utanmıyor musun?

JANE: Evet.

ŞEBEK: Seni sürükleyip dururlar – mı yani?

JANE: O haklı. Ben bir hiçim, Şeb.

ŞEBEK: Ver şunu! Perişanlıktan zırlıyorsun, şnaps yüzünden. İnsan insandır.

JANE: Ben değilim. Kendimden iğreniyorum. Bana "Viski kokuyorsun," diyorlar, bense "Biraz daha verin!" diyorum. Her şeyimle, giysilerimle, viski kokuyorum.

ŞEBEK: Yürü bakalım! Gidiyoruz! Uyanık olman iyi, zırlayabilirsin.

JANE: Evet, aşağı, onun olduğu yere gidiyorum. Herkes birine bakabilir.

ŞEBEK: Ver şu kâğıdı! Başka neler bulaştırdın? *(Ağzına bir tokat atar. Birlikte çıkarlar.)*

CANGILDA

Kahverengi. Altın sarısı. Shlink ve Garga otururlar.

SHLINK: Üç gün içinde gökyüzü yedi kez soldu. Hava, üstü biraz yağlanmış sulu alkol gibi gri-mavi oldu. Şimdi hiçbir şeyi gizlemeyen bir sessizlik var.

GARGA: Hep yalnız mıydınız?

SHLINK: Kırk yıl.

GARGA: Ağaçlıkta bıldırcınların ötüşleri duyuluyor. Ne kadar belirgin! Yalnızlık, sizin yanılgınız!

SHLINK: Neredeyse hissedilmiyor.

GARGA: Ne kibir!

SHLINK: Yüzümü gördünüz mü?

GARGA: Büyük akıntıların ötesinde, her su damlasının yalnız olduğunu artık biliyorsunuz. Yine de...

SHLINK: O bunu bilmez. Gemide sallanmayı hâlâ istiyor musunuz?

GARGA: Kibir! Şimdi tam da sona, bu yılların sonuna ulaşmışken gezegenin ilişki kurmak denen kara illetine tutuldunuz.

SHLINK: Düşmanlık sayesinde mi?

GARGA: Düşmanlık sayesinde!

(Sessizlik.)

SHLINK: İnsanın sonsuz yalnızlığı, düşmanlığı ulaşılmaz bir hedef haline getiriyor. Gezegenler tanınmaz halde. Karşılaşmaları varsayımlara bağlı.

GARGA: Ağaçlıktaki sesleri duyuyor musunuz?

SHLINK: Ama hayvanlarla da anlaşmak mümkün değil.

GARGA: Dil, anlaşmak için yeterli değil.

SHLINK: Hayvanları gözlemledim. Masum görünüyorlar. Sevgi, bedensel yakınlığın verdiği sıcaklık, karanlıktaki tek iyilikleri! Ama tek olan, organların birleşmesidir; insan yaşamında dillerinin bölünmesine köprü olmuyor.

GARGA *(coşkulu)*: Bıçakla dövüşmek ne iyi! Dişleri geçirip çıldırırcasına ısırmak, Tokay şarabından sarhoş olmuş gibi! Kolunu yüreğinin köküne dek hissedersin, maymun kardeş! Bütünüyle yelkenlinin içine girmek, ilmihaldeki gibi kendini teslim etmek. Marie bizi karmakarışık bir meselenin içine soktu, bizi taşıyan başka bir şey yok, çiçekbozuğu yüzü var, bizi mahvediyor. Ne lezzet!

SHLINK: Yine de umutsuz birlikteliklerinde onlara yardım etmek isteyen varlıkları üretmek için birleşirler. Ve nesiller gözlere soğuk bakar. Patlayıncaya dek insan bedenleriyle tıka basa doldurulmuş bir teknede olsalar onun içinde öylesine bir yalnızlık çekerlerdi ki hepsi donardı.

GARGA *(ayağa kalkar)*: İnsanın etini derisinden soyup çıkarınca gezegenin sırrı açığa çıkıyor. Arkadaş olduğumuzu anladım.

SHLINK: Birbirimizin üstüne yürüyoruz.

GARGA *(dana derisinin üstüne yağmur damlaları düşer gibi hafif davul sesleri)*: Yürüyoruz.

SHLINK: Göze göz. Yıllar geçtikçe.

GARGA: Metafizik eylem arkadaşı! İleri! Gezegen sırlarını saklıyor. Ormanlardaki düşman, yüzlerini gizliyor. Yaralarımız belli belirsiz, saralım onları! İşte gömleğim! Sargı bezi bu, arkadaş! Bir cevap alırsan beni düşün, ağzımda küf varken.

SHLINK *(uzun bir sessizlikten sonra)*: Bir boksör gibi değil, misyoner gibi dövüşüyorsunuz. Ateist bir misyoner gibi. Lekesiz bakirelerin misyoneri– *(Güler.)*

GARGA *(oturur)*: Sizinle boks yapmak istedim, doğru ama tırnaklarımı söktünüz, şimdi acıyorlar. Kolay dövüşüyorsunuz. Nasıl da sindiriyorsunuz! Çocukluğumu yaşamadım. Mavi kolzalı petrol kuyuları! Dağ geçitlerindeki kokarcalar ve sakin akan çağlayanlar!

SHLINK: Doğru! Hepsi yüzünüzde!

GARGA: Şimdi sanki lime limeyim. Bu şehirler! Taş tabutlar! Taşın şakası yoktur! Otları kemirmek güzeldir! Ama ya taşları?

SHLINK *(dalmıştır)*: Bir bardak su ister misiniz?

GARGA: Hâlâ buna gerek duymanız! Hep gemicilerin barındaymış gibi davranıyorsunuz. Topu bilardo masasında tutamazsınız! Dövmeniz yok mu?

SHLINK *(masanın üzerinden Garga'nın önüne bir kâğıt uzatır)*: Size bir mektup var.

GARGA *(okur)*: "Jane Garga'dan George Garga'ya. Burası– ... soğuk ... Sevgili kocam!" *(Ayağa kalkar, kapıya gider.)*

SHLINK: "Sevgili kocam" diye mi yazıyor? Ne gereksiz zalimlik bu! Bağışlayın!

GARGA: Orman! İnsanlığın geldiği yer orası, değil mi? Kıllı, maymun dişli, yaşamayı bilen iyi hayvanlar. Birbirlerini düpedüz parçaladılar ve her şey çok kolay oldu. Titreyen böğürleriyle birbirlerinin gözlerinin akına nasıl baktıklarını, gırtlaklarını nasıl ısırdıklarını, nasıl alt alta üst üste yuvarlandıklarını açıkça görüyorum; kökler arasında kanı dökülen, mağlup olandı; çalılığı en fazla çiğneyen, galip gelendi!

SHLINK: Şimdi gelen ise intikam.

GARGA: Kendinizi kandırmayın. Biraz olgunlaştım, artık kalıbımın adamıyım.

SHLINK: Artık sövmüyorsunuz.
GARGA: Kehribar kadar sertim, o da saydamdır, içinde bazen küçük hayvan ölüleri görülür. Ama tüm bunlar çok zor. Çok sakinim. Cevap ormanda. Bir meşe, bir kokarcadan daha güçlü değildir. *(Çıkar.)*
SHLINK *(onun çıktığını fark etmez)*: Hayat bir şaka. Nasıl hissedilirse öyle. Ölümün tadını esans gibi dile koymak gerek! İnsan fark etmeden olgunlaşmış bir elma gibi düşer. *(Çevresine bakınır.)* Gitti mi? *(Ortada dolaşır.)* Ama ancak biri, *(Durur.)* ancak biri çıkar bataklıktan.

CANGILDA MEYHANE

Ayı. Ahşap sandalye. Maymun. Rahip.

AYI: Burada bir gazete var. Bataklıkta ceset. Yarı yarıya çürümüş bir kadın cesedi bulunmuş. Boğulmuş! İşe yarar!
AHŞAP SANDALYE: Geçer, mutlaka geçer.
MAYMUN: Ya ahşap kulübedeki Malezyalı? Salona gelmiyor! Cangılda serseriler. Ama kadın cesedine gelince: Burada biri ipe çekilecek demektir.
AYI: Cangılda serseriler. Burada birinin boğazını sıkmak lazım. Şu siyah purolardan var mı daha?
AHŞAP SANDALYE: Özgürlük şart.
MAYMUN: Burada, sağlam zeminde böyle ölüm melekleri olduğu sürece insan karanlıkta ağaçların arasından geçmek zorunda kaldığında düpedüz titriyor.
GARGA *(girer; arkasında Moti Gui vardır)*: Bohemya ormanlarının haydutlarına[56] gidemem, burası küçük bir şehir, insan içine karışırım! Zaman değişiyor.
MAYMUN: Cangılda özgürlük.
GARGA: Vicdan azabından kurtulmak!
DİĞERLERİ: Evet, özgürlük.

GARGA: Sarı derililerle düşman oldum. Bir put! Sarı gözler, siyah saçlar, akrabasız, saraysız, mitolojiden daha saygın. Ülkesi, utanmaz yeşillik ve soğuk Chicago. Sarı derilireq kızlarınıza tecavüz ediyor, kadınlar onların sarı derili piçlerini doğuruyor! Onu dumana boğmalısınız. Aşk ısırıklarıyla tabaklanmış!

DİĞERLERİ: Sana ne yaptı? Bu kişi kulübede oturan ve içki salonuna gelmeyen Malezyalı mı? Bir iş meselesi mi?

GARGA: Fiziksel bir mesele. Bana yardım etmelisiniz çünkü benimle aynı topraktan yoğruldunuz! Burası bizim memleketimiz mi, yoksa değil mi?

DİĞERLERİ: Burası bizim memleketimiz! O asılacak! Bunlar bizim ağaçlarımız.

MAYMUN: Canını çok mu yaktı bu adam? Birbirinizi mi parçaladınız?

GARGA: Dokunaklı bir trajedi bu! Kız kardeşim kıllı heriflerin arasına düştü, kız kardeşimi çalılığa sürükledi o!

RAHİP *(hıçkırır)*: Yüce Tanrım, şimdi hepimiz buraya mı geldik?

GARGA: Kız kardeşim masumdu!

MAYMUN: Masum bir kız! Masumiyet, kızların narin asma çiçeği, sefahat içinde oh çekerken şehvetin zevkini artırır. Soluklanmaları, bedenleri, likör mantarları ne kadar fırtınalı. Aşk çılgınlığı yüzünden bayılırlar! Ne hoş!

AYI: Sana vurmaya devam etti mi?

GARGA: Evet, vurdu. *(Uğultulu sesler.)* Çalılıklarda bir kadının inlediğini duymuyor musunuz, zavallı Jane bu, eteğinin paçavralarını ağzına tıkıyor, kar yağıyor teninin üstüne. Ma. Zayıf çığlıkları duymuyor musunuz?

DİĞERLERİ: Masum kız!

GARGA: Senin yüzüne tükürmüştü. Rahip, tükürdüğü yüzünü korkmadan göster şimdi, işte Moti Gui de burada, onu sokağa atmıştı, o sizi götürecek. *(Uğultular.)*

GUI: Kendi tırnaklarımla parçalayacağım onu, o bir put. Hıristiyan insanları boğdu, çocukları kandırıp ahşap binasına soktu. *(Uğultular.)*

DİĞERLERİ: Yürüyün!

GUI: Gün boyunca nehirde salla dolaşıp balık kasalarını çalıyor! Livarlardaki balık yumurtalarını avlanmış bulmadınız mı? *(Uğultular.)*

GARGA: O halde bu gece saat on bire doğru gelin. Beyaz ay yükseldiğinde bent kapağında toplanın ve ipleri yanınıza alın! *(Hepsi çıkar.)*

GARGA *(yalnız)*: Aşağılık içgüdüler diş etleriyle birlikte kayrak taşı gibi masaya çöker. Yaldızlı paçavraları içindeki o çıplak kıçlı Maymun'u gizlendiği yerden çıkarıp bütün günahkâr yaratıklarla birlikte kurban yemeğine götüreceğim! Küf zıkkımlanan Ahşap Sandalye'yi, Virginialarıyla Ayı'yı. Kader her geçen gün size meydan okuyabilir![57] Özgür müsünüz? O halde karanlık arenaya inin! Elde bıçak, soğuk karanlıkta çıplak. Herhangi bir şey için özgür müsünüz? İsimsiz yelkenliler denizde sallanır. Deliklerde kenevir, soyu sopu olmayan, sarılık hastası tayfaların yerleştiği ağır silahlar yerine küçük orglar. İpler ne olacak? İpler çürük, yarın muharebe başlıyor. Buz gibi trompetlerden oluşan soğuk bir nefesliler korosu sabahın pembeliğinde beni gömüyor, midemde kahve yok! Siz özgür müsünüz? Sevdikleriniz, özgürlük, gemilerde yelken açıyor!

CANGILDA AHŞAP BİNA

Shlink, Garga.

SHLINK: Son kılıç hamlelerinden ve aklımıza gelen son sözler sarf edildikten sonra şahsıma gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederim. İkimiz de çok şey kaybettik, geriye çıplak bedenler bile kalmadı.

GARGA: Merhamet mi ediyorsunuz?

SHLINK: Tanışıklığımız kısa sürdü; bir süre ağır bastı. Zaman hızla uçup gitti. Bir kereste ticarethanesi işlettim. Hayatın aşamaları anıların aşamaları değildir. Pirinç yedim ve birçok insanla iş yaptım. Fikirlerimi etrafa yaymadım. Bitiş amaç

değil, son bölüm diğer herhangi birinden daha önemli değil. Sonuçta alınan, verilenle tam olarak eşitlendi. Ortaklar fit oldu ve uzlaşmasız ayrıldı. Burası sessiz. Hâlâ tütün seviyor musunuz?

GARGA: Suya inen darbeler!

SHLINK: Petrol kuyularına ve mavi kolzalara ne oldu?

GARGA *suya atlayıp yüzecekmiş gibi hareket yapar.*

SHLINK: Bunlar benim için gecelerde kara nehirler, biraz cüzamlı, yüze vurulan yumruklar, bizimle birlikte dağılıp gidiyorlar. *(Sessizlik.)* Eli hafif olmalı insanın, ne yaptığını bilmemeli.

GARGA: Ben sadece gırtlağınızı gördüm, ellerim sadece onu sıkmak istiyordu.

SHLINK: Evet, siz son olsun istiyordunuz, bense savaşmak, Garga. İşte gırtlağım... *(Boynunu açar.)* İğrendirmiyor mu sizi? Kabalığa nasıl da kanıyorsunuz!

GARGA: Sizin yaptığınız kabalığa!

SHLINK: Kolayca... Şimdi bir de adalet istiyorsunuz! Darbelere hep karşılık veriyorsunuz, bu nasıl da zayıflatır! Biraz saçma bu, değil mi? Ve şimdi: Kamu yararını sağlamak!

GARGA: Sizi anlamıyorum. İntikam için hiçbir şeyim kalmadı.

SHLINK: Şimdi siz bent kapağındasınız, Garga.

(Sessizlik.)

GARGA: Beni burada bulurlarsa ikimizi bir ipe asarlar. İki ucu olan bir ipe.

SHLINK: Orada kız kardeşinizi bana pazarladığınızı söylettim. Bu sizi mahveder. Ama kulübede bir atım var. Sadece eğreti bağlanmış, biri kurtulur, oyun böyle.

GARGA: Bunu bilmiyordum, beni pek ilgilendirmiyor.

SHLINK: İşte muhasebe defteri! Kereste ticaretimiz.

GARGA: Üstünüzde mi taşıdınız? İki kilo çeker. Kendiniz açın. Kirlidir mutlaka. *(Okur.)* Titizce hesaplanmış; birçok kesinti var! On yedisinde: İki bin paunt, kereste işi, Garga için. Daha önce iki paunt elbiseler için, böyle başlamıştı. Sonra bir kez on iki paunt, bizim ailemiz için. Burada "bizim" yazıyor, arada, dört paunt kız kardeşimiz Marie Garga için. Hâlâ acı veriyor.

Likör fıçısında yüzdüler, şurada da ... yirmi paunt, Jane Garga'nın sarı bataklıklarda boğdurulması için. *(Doğrulur.)*

SHLINK: Son ödeme! Niye sarardınız? Bilmiyor muydunuz? O zaman her şey geçersiz!

GARGA *(oturur)*: Yirmi paunt ... ucuz! Bilmiyordum; zavallı Jane!

SHLINK: O kadar mı? Üzüldüm. Hayatta kalanın ödediği yirmi paunt kadar bile etmez bu.

GARGA: Ama sizin işinizi bitirir! Demek size kavga gerekli? Çok ucuza yiyip bitirir sizi.

SHLINK: Onu hiçbir zaman sevmediniz!

GARGA: Sadece sizi bitirmek istiyordum. Sizin zehirli bir mantar olduğunuzu düşündüm. En iyisi ayağımın altında ezmek, dedim. Gezegende ürediği sürece havayı soldurup çürütür. Bedeli ne olursa olsun.

SHLINK: Bir hataydı, itiraf ediyorum.

GARGA: Kokuşmuş varlığınız... *(Ayağa kalkar.)*

SHLINK: Kirli kıskançlık, bir cüzam!

GARGA: ... havayı kirletiyor.

SHLINK: Bunu böyle algılayacağınızı düşünmemiştim.

GARGA: Artık uyuyamam, üstünüze kireç döküldüğünde sevineceğim.

SHLINK: Kendinizi toplayın. Su ister misiniz? Sizi seviyorum.

GARGA: Ama çok iğrençsiniz! Korkutucu derecede yavansınız, sizin gibi yaşlı bir adam!

SHLINK: Oysa siz de neler yaptınız benim için! Kendi fiyasko girişimlerinizi unutuyorsunuz.

GARGA: Çenenizi yoruyorsunuz!

SHLINK: İnsana acı veren sadece ve sadece hatalardır.

GARGA: Tahrik oluyorsunuz.

SHLINK: Kolayca! Sizi seviyorum! Atı alın!

GARGA: Yüzünüz daha da görünür oldu.

SHLINK: Benim nefretim sizinkisi; bu aynı şey.

GARGA: Zavallı çıplaklığınız, Shlink!

SHLINK: Ve George Garga, hiçbir zaman bu kavganın bir sonucu olmayacak, hiçbir zaman uzlaşma olmayacak.

GARGA: Gerçeklik benim büyük karakterim için fazla zahmetli.[58] Yine de mor dişetlerim, kederle kırlaşmış saçlarım ve bir ayı kadar kaba halimle bu hanımın yatağında olurum, her şey gölge, ışıldayan akvaryum olur. –

SHLINK: Hatalarınızı unutmayın! Her şeyi kötüye kullandınız! Evliliğinizi, kanlı canlı karınızı, çam pürlerinin altında içi şnaps dolu bir yaban hayvanı gibi çürüyor şimdi.

GARGA: Nasıl bir domuzsunuz siz!

SHLINK: Hâlâ haykırıyordu: Sevgili kocam!

GARGA: Beni hiç etkilemiyor.

SHLINK: Savaşmak için özgür olmalı, öyle ki kireç çukurlarına kurbanlar yağsın, cebinizde çıplak hayatınızla cehennemin kasap tezgâhından çıkın!

GARGA: Çıplak hayat, başka her hayattan daha iyidir.

SHLINK: Allegheny Dağları'ndan[59] gelen üç fertli aileniz çayırlarda kurban edildi, zehirli bir mantarı yok etme amacı için bir araç!

GARGA: Şimdi sarhoş absent barlarında vatansızları sonbahar yaprağı gibi topluyorlar, soğuğa çıktıklarında dudaklarındaki acı tütün tadı, onlar için ruhsal auto-da-fé'den[60] fazlası.

SHLINK: Bir sürtük ve bir pezevenk, ikisi de kötüye kullanıldı, ikisi de sevilmedi.

GARGA: Şimdi her şey ne zavallı. Kışın çatılar, masalarda dedikodular ... ilgimi çekmiyor.

SHLINK: Ya Tahiti?

GARGA: "Oraya gideceğim ve demirden uzuvlarla, yanık tenle, gözlerimde öfkeyle geri döneceğim. Yüzüme bakıp güçlü bir ırktan olduğumu sanacaklar. Altınım olacak, aylak ve acımasız olacağım. Kadınlar sıcak ülkelerden dönmüş böyle vahşi hastalara bakmayı sever. Yüzeceğim, otları çiğneyeceğim, avlanacağım, öncelikle tütün içeceğim. Kaynamış maden gibi içkiler içeceğim. Siyasete atılıp kurtulacağım."[61]

SHLINK: Kelimeler! Cümleler! Turuncu sözcükler! Bronz cümleler! Ortada yer almayan gezegenin üzerindeki küçük bir damladan.

GARGA: Susun!

SHLINK: Uçuyoruz, Garga! Tüm bu uğursuz sistem muazzam bir hızla Samanyolu'ndaki bir yıldıza doğru uçuyor.

GARGA: Yakında asarlar bizi!

SHLINK: Size de bu yakışır! Böyle önemli olduğunuza göre! Beni alaşağı edip ölümün tadını alayım diye ağzıma iğrenç ya da çürük bir şey tıkıştırmak için tutulmuş bir skarabesiniz[62] sadece.

GARGA *(kalkar, elini boğazına götürür)*: Demek karar önceden verildi? İsabet olmuş.

SHLINK: Ah, şimdi bazı şeyleri kavrıyorsunuz! Kendi payınızı ortaya koymadınız, aksine onu gömdünüz, o halde cevap almayacaksınız! Yaşamayı öyle çok istiyorsunuz ki.

GARGA: Belki bir cüzamlıyım ben. Ama çiğnemek, soluk almak için gömleği yırtmak şeytani bir zevk.

SHLINK: Nasıl kavga etmek istersiniz? Zafere hava kadar ihtiyacınız olduğuna göre atı almanız gerek.

GARGA: Havasız yaşayamam. Belki sefilim. Olabilir. Yüzünüz karla doldurulmuş gibi bembeyaz oldu ve bana ölümü bulaştırıyor. Ama Tanrı önünde daha kuvvetli olmak değil, hayatta kalan olmak önemli.

SHLINK: Şimdi köprüye geliyorlar, Garga!

GARGA: Kendimi buz gibi yağmura atacağım. Chicago soğuktur. İçeri giriyorum. Yanlış yapıyor olabilirim, zaman çok kısa.

SHLINK: Kırk yıl!

GARGA: Sizin tarafınızdan sevilmek talihsizliğine uğradığıma göre atı da almam gerek.

SHLINK: Sizi seviyorum. *(Sessiz, boğuk sesle)*: Sizin için bir at hazırladım.

GARGA: İntihar ediyorsunuz. *(Ana kapıya gider.)*

SHLINK: Evet. Şimdi çalılıkta elli metre daha ileridеler. Dört dakika içinde ay yükselecek. Ne demiştiniz?

GARGA: Havayla yaşayabilirim, demiştim.

SHLINK: Evet.

GARGA: Satıyorum, Shlink. *(Çıkar.)*

SHLINK *(onun arkasından gider)*: Gitme, George Garga, bu dünyada başka kimin kaldı? Ormanlar kesildi, akbabalar fazlasıyla doydu, altın cevap toprağa gömülecek! *(Arkasını döner.)* 3 Kasım, Chicago'nun üç mil güneyi. Batı rüzgârı! Ayın yükselişinden dört dakika önce balık tutarken boğuldu.

MARIE GARGA *(siyah, ince bir tül elbiseyle girer)*: Yalvarırım beni kovmayın. Talihsiz biriyim ben. *(Çevresinde beyazımsı bir ışık oluşur.)*

SHLINK: Ama çoğalıyor. İnsanın ağzına doluşan balıklar... Bu delice ışık da ne? Çok meşgulüm.

MARIE *(şapkasını çıkarır)*: Artık pek iyi görünmüyorum. Bana bakmayın: Fareler kemirdi yüzümü. Geriye kalanı size getirdim.

SHLINK: Nasıl sütümsü bir ışık bu! Ah elbette! Hautgout![63] Nasıl? Yahni servis ediliyor. Ama başka biri yesin, Marie Garga. Ben eti kesip ayırdım.

MARIE: Siz olmayınca soluk alamıyorum. Ama saçıma zenci melezi gibi şekil verdim.

SHLINK: O halde çok yakında havasız kalacaksınız.

MARIE: Sizce yüzüm şişmiş mi? George nerede?

SHLINK: Yenildi. Cangıla gitti. Biliyor musunuz, ayaktakımı sizi burada bulursa linç eder.

MARIE: Umurumda değil! Beni kovamazsınız. Sizin için giydiğim bu elbise yüzünden ter döktüm.

SHLINK: Buzu emmiş! Müthiş dayanıklı! Sizden rica ediyorum, şu son dakikamda beni yalnız bırakın!

MARIE: Gelin! Çalılıkların içine gizlenin. Taşocağında saklanacak yer var.

SHLINK: Kahretsin! Deli misiniz siz? Cangıla bir kez daha göz atmam gerektiğini görmüyor musunuz? Ay bu amaçla yükseliyor.

MARIE: Tek gördüğüm, çaresizliğiniz. Kendinize merhamet edin!

SHLINK: Madem beni seviyorsunuz, bana bu son iyiliği yapamaz mısınız?

MARIE: Sadece size bakmak istiyorum. Artık buraya ait olduğumu anladım.

SHLINK: Canavarca! İçinizde nasıl bir canavar var sizin! Ama olsun! Savaş meydanında şehit olmak bana nasip değilmiş. Gemimi yüklüyorum! Siz henüz güvende olmalısınız. Benim karımsınız, olsun! Kalın! *(Masaya gider.)* Saat on bir. Kendimi emniyete almam gerek.

(Ahşabın arasındaki sütümsü ışık artar.)

MARIE: O gitti mi? George nerede, Shlink?

SHLINK: George mu? Kurtuldu! Delice bir ışık! Nasıl bir hesap hatası! Emniyete almak! *(Boğazındaki boyunbağını çekip alır.)* Fıçılar şimdiden pis kokmaya başlamış. Kendi tuttuğum güzel, yağlı balıklar! İyi kurutulmuş, sandıklara çivilenmiş. Tuzlanmış! Önceden havuzlara konmuş, satın alınmış, sayılmış, yağla beslenmiş balıklar! Olta yemini kutsal ekmek gibi yutuveren, ölüme susamış, intihara meyilli balıklar. Off! Şimdi çabuk olalım!

(Masaya gidip oturur. Küçük bir şişeden içer.)

MARIE: Neyiniz var?

SHLINK *(oturarak)*: Burada mısınız? Bacaklarım soğuyor. Yüzüme bir şey örtün, acıyın bana! *(Yere yığılır.)*

(Çalılıklarda bir inilti, ayak sesleri. Arkadan gelen boğuk bir küfür.)

MARIE: Neye kulak kesildiniz öyle? Cevap versenize! Benimle gelin! Saklanacak bir yer biliyorum. Orası yaban! Uyuyor musunuz? Hâlâ üşüyor musunuz? Her şeyimle yanınızdayım! Örtüyü ne yapacaksınız?

(Moti Gui, Ayı, Maymun, Ahşap Sandalye ve Rahip farklı kapılardan sessizce girerler.)

GUI: Şimdi! Şimdi! Olduğunuz yerde kalın! Ayağa kalkın ve yargıcınızın önüne çıkın, Yokohamalı Bay Shlink!

AYI: Ha? Hm.

GUI: Ölmüş mü?

AYI: Geç kaldık!

GUI: Gebermiş mi?

AYI: Bir ceset.

RAHİP: Yüzüme tükürmüştü.

AYI: Bu yüzden benim de purom sönmüştü!

RAHİP: Annibal'in ölümü![64]

GUI: Zehir mi?
MAYMUN: Ama fahişe orada işte, beyaz fahişe, zarar vermeden yakalayın onu! *(Marie'yi Shlink'ten çekip alır.)*
MARIE: Shlink! Shlink! Ah, sizi hayvanlar!
GUI: Bu olmadı ama! Uyanın, bayım!
RAHİP: Kadını bırakın!
GUI: Kahretsin! Ne istiyorsunuz siz? Köpekler! Adamın boğazına mı saldırdınız? Ah, sizi köpekler!
AYI: Bu mu sizin gerçek yüzünüz? Gel bakalım, güzel güvercinim! Sen ikinci sıradasın, Rahip! Kalabalık gelmeden onu alıp gidelim!
MARIE: Bırakın beni! *(Kendini kurtarır. Shlink'e koşar, şalıyla onun yüzünü örter. Dışarıdan beyazların haykırışları gelir.)*
MAYMUN: Şimdi omuzları çıplak kaldı, baksanıza!
AYI: Hadi onu alıp gidelim buradan.
(Marie'yi dışarı sürüklerler.)

SHLINK'İN BÜROSU

Garga. John Garga. Marie Garga.

GARGA *(sehpada Shlink gibi oturmaktadır)*: Ne yavan, ne kaypak! Artık hayal diye bir şey kalmadı. Tufan sona erdi. Hayvan leşleri gemide yatıyor. Hayvanlar sürünerek dışarı çıkıyor. Tanrı onları tuzlu suda görmedi. Kışı geçirecekler.
JOHN: Yine birlikteyiz. Yaşamaya devam ediyoruz. Kendim ve çocuklarım.
GARGA: Ve kereste ticareti başlıyor.
JOHN: Burası kötü bir mağara. Kendimi kurtçuk gibi görüyorum. Bu mağarayı onun elinden aldığın iyi olmuş.
GARGA: Ne yapmayı düşünüyorsun?
JOHN: Ne demek istediğini tam anlamadım, evlat.
GARGA: Yani sana kim bakacak? Çalışacak mısın?
MARIE: Ben onunla gidiyorum. Şunu bunu satarım, merdiven yıkayacak kadar aptal değilim.

JOHN: Ben askerim. Yalaklarda uyumuş adamım. Yüzümüzde dolaşan sıçanlar üç buçuk kilodan aşağı gelmezdi. Silahı omzuma koyduklarında iş bitti, o zaman "Bundan böyle her birimiz kafamızda keple uyuyacağız," dedim.

GARGA: Ve eller cepte. Ve herkes uykuda.

MARIE: Biz gidelim, baba. Akşam oluyor ve benim hâlâ bir odam yok.

JOHN: Evet, gidelim! *(Çevresine bakınır.)* Gidelim! Yanında bir asker var! Cangıla karşı, ileri!

GARGA: Ben onu geride bıraktım. Ya da bende timsah derisi var. Aşka uygun değil. Bataklığı kuruturum ben. Hey!

MANKY *(elleri cebinde, girer)*: Benim. Gazetede ilanını okudum. Ahşap evin çok pahalı değilse satın alırım. Kereste ticarethanesiyle birlikte.

GARGA: Ne veriyorsun?

MANKY: Neden satıyorsun?

GARGA: Güneye gideceğim, toprak işleyeceğim.

MANKY: Ben de buraya taşınıyorum. Benden dört yüz.

GARGA: En az yedi yüz. Üstüne masrafım olacak.

MANKY: Beş yüz. Kroisos değilim ya. Hem kereste ticareti için de elimde biraz para kalmalı.

GARGA: Beş yüz olur, eğer kadını da birlikte alırsanız.

MANKY: Eğer beni isterse. Sana geçmişi hiçbir zaman hatırlatmayacağıma dair söz veriyorum, Nice! Saçlarım kırlaştı. Bunu hesaba katman gerek.

MARIE: Fark etmez. Nerede oturuyorsun?

MANKY: Her zamanki yerde. Baban da birlikte gelebilir.

GARGA: Kocan iflas edecek.

MANKY: Anneniz nerede?

JOHN: Dört gün oldu, gece rüyamda bir taşın üstünde oturan bir adam gördüm. Biraz sarhoştu ya da ben öyleydim, kocaman sinek sürüleri ellerine konuyordu. Sineklerden biri gözünü sokana kadar hiçbir tepki gösterdiğini görmedim, Manky. Çünkü o anda bir elini kaldırdı, bu iyi değildi, çok tuhaf, sonra sinek sürüsü her yerini kapladı.

(Sessizlik.)

MARIE: Gidelim, Manky!
MANKY: Geldiğimizde burada olacak mısın?
GARGA: Hayır!
JOHN: Sıkılırsan buraya gelebilirsin.
(Üçü çıkar.)
GARGA: Her neyse. Öyle veya böyle, en azından timsahların küflü mezarından sağ salim geri döndük. Hayat bir değil, birçok evreden oluşuyor. Ağızda tadı kalan şey sonuncusudur. *(Etrafta dolaşır.)* Bir ceset nedir ki? Konuşamadığı için çenesini tutar. Renkli yünün içinde çürümüş bir ceset, üzerinde sinek sürüleri. Artık onlara hizmet edilmez. Ölüm her şeyi değiştirir. İnsan düşmanını yerde ezmeli, onu yenemez. Şimdi serin bulutlar gelsin, doğu rüzgârı! Bir kabuğun içinde güneye gidelim, tehlikelidir bu. Hâlâ rüzgârı bekliyoruz. *(Sehpaya oturur.)* En güzel zamanlardı. Karmaşa bitti, beni kutsanmadan bıraktı. Belki çalışmak beni teselli eder. Kuşkusuz çok geç. Kendimi yalnız hissediyorum.
MOTI GUI'NİN SESİ *(sokaktan yukarıya doğru)*: Doğu rüzgârı!
GARGA *oturmaya devam eder, sırıtır.*

ŞEHİRLERİN CANGILINDA

[Im Dickicht der Städte]

Devasa Şehir Chicago'da İki Adamın Kavgası

Oyun

Bu edisyondaki basım, 1922'de Münih'te ve 1924'te Berlin'de sahnelenmiş olan "Cangılda" adlı oyunun uyarlamasıdır. Karım Marianne Brecht'e[65] ithaf edilmiştir.

Öndeyiş

1912 yılında Chicago şehrindesiniz. İki insanın, nedeni belli olmayan kavgasını izliyorsunuz ve savanalardan büyükşehrin cangılına gelmiş bir ailenin çöküşüne tanık olmaktasınız. Bu kavganın nedenlerine kafa yormayın, bunun yerine ortaya konan insani çabalara ortak olun, rakiplerin mücadele biçimlerini tarafsızca yargılayın ve dikkatinizi sona yoğunlaştırın.

Kişiler

Shlink, Malezyalı kereste tüccarı • George Garga • Anne ve babası John Garga ve Maë Garga • Kız kardeşi Marie Garga • Sevgilisi Jane Larry • Skinny, Shlink'in kâtibi, bir Çinli • Şebek lakaplı pezevenk Collie Couch • Solucan lakaplı otel sahibi J. Finnay • Pat Manky, dümenci • Kurtuluş Ordusu'ndan bir rahip • Küt burunlu adam • Meyhaneci • C. Maynes, ödünç kitap dükkânının sahibi • Garson • Demiryolu işçileri

1

CHICAGO'DA C. MAYNES'İN ÖDÜNÇ KİTAP DÜKKÂNI

8 Ağustos 1912, öğleden önce.
Garga tezgâhın ardındadır. Kapı çıngırağından sonra Shlink ve Skinny girerler.

SKINNY: Yanlış okumadıysak burası bir ödünç kitap dükkânı. Bir kitap ödünç almak istiyoruz.
GARGA: Ne tür bir kitap?
SKINNY: Kalın bir tane.
GARGA: Kendiniz için mi?
SKINNY *(her cevaptan sonra Shlink'e bakarak)*: Hayır, benim için değil, buradaki bey için.
GARGA: Adınız?
SKINNY: Shlink, kereste tüccarı, Mulberry Caddesi 6.
GARGA *(ismi kaydeder)*: Kitabın haftalığı bir sent. Seçin.
SKINNY: Hayır, siz seçeceksiniz.
GARGA: Bu bir cinayet romanı, iyi bir kitap değil. Şuradaki daha iyi bir kitap, bir gezi günlüğü.
SKINNY: Yani siz açıkça bunun kötü bir kitap olduğunu mu söylüyorsunuz?
SHLINK *(yaklaşır)*: Bu, sizin görüşünüz mü? Razı gelirseniz bu görüşü sizden satın almak isterim. On dolar bunun için az mıdır?
GARGA: Size hediye edeyim.
SHLINK: Yani bunun iyi bir kitap olduğuna dair görüşünüzü değiştiriyor musunuz?
GARGA: Hayır.
SKINNY: Bu parayla kendinize temiz çamaşır alırdınız.
GARGA: Burada size sadece kitap satarım.
SKINNY: Müşteriyi geri çeviriyorsunuz.
GARGA: Benden ne istiyorsunuz? Sizi tanımıyorum, hiç görmedim.

SHLINK: Hiç bilmediğim ve umurumda da olmayan bu kitap hakkındaki görüşünüz için size kırk dolar öneriyorum.

GARGA: Size Bay V. Jensen'in[66] ve Bay Arthur Rimbaud'nun[67] görüşlerini satayım ama bunlar hakkındaki görüşümü size satmam.

SHLINK: Satın almak istememin dışında sizin görüşünüz de umurumda değil.

GARGA: Ama görüşlerimi belirtirim.

SKINNY: Okyanus ötesi bir milyoner ailesinden misiniz?

GARGA: Ailem bayat balıkla karnını doyurur.

SHLINK *(sevinir)*: Bir savaşçı! Oysa ağzınızdan beni hoşnut edecek ve ailenizi balıktan kurtaracak sözler çıkmasını beklerdim.

SKINNY: Kırk dolar! Bu hem sizin için hem de aileniz için bir yığın çamaşır demek.

GARGA: Fahişe değilim ben.

SHLINK *(espriyle)*: Sanırım elli dolarla iç dünyanızı da yoklayamam.

GARGA: Teklifinizin böyle yükselmesi bana yeni bir hakaret. Bunu biliyorsunuz.

SHLINK *(safça)*: Hangisinin daha iyi olduğunu bilmek gerek: Yarım kilo balık mı yoksa bir görüş mü? Ya da şöyle mi desek: Bir kilo balık mı yoksa görüş mü?

SKINNY: Aman efendim, başınızı derde sokmayın sakın!

GARGA: Sizi dışarı attıracağım.

SKINNY: Görüş sahibi olmanız hayattan anlamıyor olmanızdan kaynaklanıyor!

SHLINK: Bayan Jane Larry, Tahiti'ye[68] gitmek istediğinizi söylüyor?

GARGA: Jane Larry'yi nereden tanıdığınızı bilmek istiyorum.

SHLINK: Diktiği gömlekler artık para etmediği için açlıkla mücadele ediyor. Üç haftadır görünmediniz ona.

(Garga elindeki kitap yığınını düşürür.)

SKINNY: Dikkat edin! Burada tezgâhtarsınız!

GARGA: Sataşmalarınıza karşı elimden bir şey gelmiyor.

SHLINK: Yoksulsunuz.

GARGA: Pirinç ve balıkla beslenirim. Bunu biliriz.

SHLINK: Satın!

SKINNY: Petrol kralı mısınız siz?
SHLINK: Sokağınız size acıyor mu?
GARGA: Bütün sokağı yerle bir edemem.
SHLINK: Düzlüklerden gelmiş olan aileniz...
GARGA: Patlamış bir lağım borusunun yanında üç kişi bir arada yatar. Akşamları uyuyabilmek için tütün içerim. Chicago soğuk olduğu için pencereler kapalıdır, hoşunuza gidiyorsa eğer.
SHLINK: Elbette, sevgiliniz...
GARGA: Parça başı iki dolara gömlek diker. Net kazancı altı penidir. Onu size tavsiye ederim. Pazarları birlikte oluruz. Bir şişe viski kırk sent, kırk sentten ne eksik ne fazla. Eğer sizi eğlendiriyorsa.
SHLINK: Art niyetlerinizi öne sürmeyin.
GARGA: Sürmüyorum.
SHLINK: Altı peni net kazançla yaşanamayacağına göre.
GARGA: Herkes eğlencesini zevkine göre seçer. İtirazınız yoksa, Tahiti sevilir.
SHLINK: İyi öğrenmişsiniz. Sade bir hayat bu. Hay Burnu'nda hâlâ kasırgalar vardır, daha güneyde tütün adaları, hışırdayan, yeşil tarlalar. Kertenkele gibi yaşanır.
GARGA *(pencereden dışarı bakar. Kuru bir sesle)*: Gölgede yetmiş derece. Milwaukee Köprüsü'nün gürültüsü. Trafik. Bir öğle öncesi. Her zamanki gibi.
SHLINK: Ve her zamankine benzemeyen bu öğle öncesinde size savaş açıyorum. Bastığınız yeri sarsarak işe başlayacağım. *(Çıngırak çalar. Maynes girer.)* Tezgâhtarınız grev yapıyor.
MAYNES: Beylere neden bakmıyorsunuz, George?
SKINNY *(sert)*: Bizimle ağız dalaşına giriyor.
MAYNES: Ne demek bu?
SKINNY: Onun yağlı iç çamaşırlarından tiksindik.
MAYNES: Dükkâna nasıl böyle gelirsiniz, Garga? Yemekhane mi burası? Bu bir daha olmayacak, beyler.
SKINNY: Bir şeyler söylüyor! Ağzının içinde geveleyerek sövüyor. Neden Tanrı'nın size verdiği sesle konuşmuyorsunuz?
GARGA: Sizden bana başka çamaşırlar vermenizi rica ediyorum, Bay Maynes. Haftada yirmi dolara genelev açamam.

SHLINK: Tahiti'ye gidin. Orada yıkanmak yok.

GARGA: Teşekkür ederim. İlginiz dokunaklı. Kız kardeşimi sizin için kiliseye göndereceğim.

SHLINK: Sizden rica ediyorum. Onun bu meseleyle bir ilgisi yok.

GARGA: Buhur tütsüsüne ihtiyacınız var.

SHLINK: Manky kız kardeşiniz için uygun bir adam, onun peşinde taban tepiyor ama anne babanız açlıktan kıvranırken kız kardeşinizin kılı bile kıpırdamıyor.

GARGA: Dedektif büronuz mu var sizin? Bize olan bu ilginiz umarım gönül okşayıcıdır.

SHLINK: Düpedüz görmezden geliyorsunuz. Ailenizin felaketi kaçınılmaz. Para kazanan bir tek siz varsınız, sizin de görüşleriniz var. Hemen Tahiti'ye gidin daha iyi. *(Yanında getirdiği bir deniz haritasını ona gösterir.)*

GARGA: Hayatımda sizi hiç görmedim.

SHLINK: İki gemi rotası var.

GARGA: Haritayı şimdi mi satın aldınız? Yeni görünüyor.

SKINNY: Dingin okyanusu düşünün!

GARGA *(C. Maynes'e)*: Sizden rica ediyorum, beyleri dışarı çıkarın. Hiçbir şey satın almıyorlar. Müşterileri kaçırıyorlar. Beni gözetlemişler. Onları tanımıyorum.

(Solucan lakaplı J. Finnay içeri girer. Shlink ve Skinny onu tanıdıklarını belli etmeksizin geri çekilirler.)

SOLUCAN: C. Maynes'in ödünç kitap dükkânı burası mı?

MAYNES: Bendenizim.

SOLUCAN: Çok karanlık bir dükkân burası.

MAYNES: Kitap mı istiyorsunuz, edebi eserler, posta pulları?

SOLUCAN: Demek kitaplar bunlar? Pis bir dükkân. Ne diye var ki bunlar? Yeterince yalan var. "Gökyüzü kararmıştı, bulutlar doğuya gidiyordu." Neden güneye değil? Şu millet kafasını nelere yoruyor böyle!

MAYNES: O kitabı sizin için paket yapmak isterim, bayım.

SKINNY: Neden bırakmıyorsunuz biraz soluk alsın? Hem beyefendi kitap kurduna benziyor mu, sorarım size.

GARGA: Bu bir komplo.

SOLUCAN: Gerçekten! Kadın diyor ki: "Beni öptüğünde hep güzel dişlerini görüyorum." İnsan öperken nasıl görür? Ama bu kadın öyle. Sonraki nesiller öğrenecek bunu. Azgın mahluk. *(Ökçesiyle etraftaki kitaplara tekme atar.)*

MAYNES: Hey, bayım, zarar verdiğiniz kitapların parasını ödeyeceksiniz!

SOLUCAN: Kitaplar! Ne işe yararlar? Şehir kütüphanesi, San Francisco Depremi'ni[69] önleyebildi mi?

MAYNES: Şerifi çağırın, George.

SOLUCAN: Benim bir içki dükkânım var. Saygı duyulan bir iş.

GARGA: Sarhoş değil o.

SOLUCAN: Böyle aylakları gördüğümde her yanım kavak yaprağı gibi titriyor.

GARGA: Bir komplo bu. Bana karşı düzenlenmiş.

(Şebek lakaplı Couch yanında Jane Larry ile girer. Solucan onları tanıdığını belli etmeksizin geri çekilir.)

ŞEBEK: Gir bakalım içeri, beyaz pilicim. Burası C. Maynes'in ödünç kitap dükkânı.

GARGA: Dükkânı kapatın, Maynes. Kâğıtlarınızın arasında tuhaf hayvanlar sürünmeye başladı. Kitaplarınıza güve dolacak.

SOLUCAN: Hep derim: Hayatla yüzleşmek[70] gerek!

ŞEBEK: Çekin şu yüzünüzü! Kâğıtları göremiyorum. Gazeteleri de.

GARGA: Tabancayı getirin!

SHLINK *(öne çıkar)*: Rica ediyorum sizden, satın.

GARGA *(Jane'e bakar)*: Hayır!

JANE: Dükkânın bu mu, George? Gözlerini dikmiş ne bakıyorsun öyle? Sadece bu beylerle biraz gezintiye çıktım.

GARGA: Gezinmeye devam et, Jane.

ŞEBEK: Oo, bu biraz heyecanlı olmaya başladı. Kararsız mısınız yoksa? Heyecanımdan şu kitabı parçalayacağım şimdi. Hâlâ karar veremediniz mi?

MAYNES: Karar vermezseniz işten atarım sizi. Kitaplarım mahvolacak!

GARGA: Eve git, Jane, rica ediyorum. Sarhoşsun.

JANE: Neyin var anlamıyorum, George. Beyefendiler bana karşı çok kibar. *(Şebek'in şişesinden içer.)* Bana kokteyller ısmarladılar. Bugün çok sıcak – yetmiş derece.[71] George, kokteyl insanın içinden ekspres tren gibi geçiyor.

GARGA: Şimdi eve git. Akşama gelirim sana.

JANE: Üç haftadır gelmiyorsun. Artık gitmem eve. Gömleklerin arasında oturmaktan fenalık geldi.

ŞEBEK *(Jane'i kucağına çeker)*: Bir daha da gitmen gerekmeyecek.

JANE: Ah, beni gıdıklıyorsunuz. Kesin şunu! George sevmez bunu!

ŞEBEK: Kısacası: Kadının birkaç dolarlık değeri olan bir bedeni var. Bunu ödeyebilir misiniz, bayım? Mesele aşk ve kokteyller.

SOLUCAN: Küçükhanımın bekâretini korumak istiyorsunuz herhalde? Merdiven mi yıkasın? Çamaşırcılık mı yapsın?

SKINNY: Semiz bir ak piliçten melek olmasını mı bekliyorsunuz?

GARGA *(Shlink'e)*: Burada düzlüğe çıkmak[72] mı istiyorsunuz? Bıçak? Tabanca? Kokteyl?

SOLUCAN: Durun! Yerinizden kıpırdamayacaksınız. Biri kayıplara karışabilir. Satın artık!

GARGA: Tuhaf. Benim dışımda herkes fikir sahibi. – Jane!

ŞEBEK: Cevap ver ona!

JANE: Bana öyle bakma, George! Bu belki de elime geçecek tek fırsat. Sen bana kokteyller ısmarlayabilir misin? Ah, mesele kokteyl değil! Mesele şu: Yarınlarımı aynada görüyorum, George. İki yıl oldu, hep gidiyorsun ve dört hafta çalışıyorsun. Ancak bıktığın ve içkiye ihtiyaç duyduğun zaman sıra bana geldi. Artık buna dayanamayacağım! Geceler, George! Bu konuda kötü değilimdir. Ben değilim. Bana öyle bakman haksızlık!

ŞEBEK: Bu akıllıca. Al, bir yudum iç. Hemen daha zeki oluverirsin!

GARGA: Viski senin beynini mahvetmiş. Ne dediğimi duyuyor musun? Çekip gidelim! Birlikte! Frisco'ya. Nereye istersen. Bir erkek her zaman sevebilir mi, bilemem, ama dikkat et, sana söz veriyorum, yanında kalacağım.

JANE: Yapamazsın, küçük George.

GARGA: Her şeyi yapabilirim. Mesele paraysa onu da bulurum. Sana karşı duygularım var. Diyecek söz bulamıyorum! Ama yeniden anlaşabiliriz. Bu akşam geliyorum, hemen bu akşam!

JANE: Söylediklerinin hepsini duyuyorum. Öyle bağırmana gerek yok, ayrıca buradaki beyefendiye beni sevmediğini söylemek zorunda değilsin. Şimdi söylediklerin en acı olanlar, bildiklerini elbette duymak zorundayım. Bunu biliyorum, sen de biliyorsun.

SOLUCAN: Maskaralık! "Bugün saat dokuzdan on buçuğa kadar bu değerli beyefendiyle yataktaydım," deyin ona da olsun bitsin.

JANE: Bu hoş değil belki. Ama meselenin viski ya da sıcak hava olmadığını bilmen iyi oldu.

SHLINK: Satın artık! Fiyatı iki katına çıkarıyorum. Hoş değil bu.

GARGA: Bu doğru değil. İki yılın yanında dokuzla on bir arası nedir ki?

SHLINK: Emin olun, iki yüz dolar benim için önemsiz. Size teklif etmeye kalkışamam bile.

GARGA: Belki şu konuklarınızı kapı dışarı etme nezaketini gösterirsiniz.

SHLINK: Nasıl isterseniz. Sizden rica ediyorum, dünyanın halini göz önüne alın ve satın.

MAYNES: Pısırık bir ahmaksınız siz, mıymıntı bir amele! Bırakın ödesin size. Düşünün...

SKINNY: Masum, kederli anne babanızı düşünün!

SOLUCAN: Kız kardeşinizi!

ŞEBEK: Sevgilinizi! Buradaki genç ve güzel kızı!

GARGA: Hayır! Hayır! Hayır!

SHLINK: Tahiti'yi!

GARGA: Reddediyorum.

MAYNES: Kovuldunuz!

SHLINK: Maddi durumunuz! Nereye bastığınıza dikkat edin! Sallanıyor!

GARGA: Özgürlük bu işte! İşte ceketim! *(Ceketini çıkarır.)* Parçalayın onu! *(Raftan bir kitap alır.)* "Putperestlik! Yalanlar! Fuhuş! Ben bir hayvanım, bir zenciyim ama belki de kurtuldum ben. Sizler sahte zencilersiniz, çılgın, vahşi, açgözlü! Tüccar, sen

zencisin, general, zencisin sen, imparator, seni ihtiyar miskin, zencisin sen, şeytan imalatı kaçak likörden içmişsin. Bu halk ateşe ve kansere bayılıyor. *(İçer.)* Metafiziğe yabancıyım, yasalardan anlamam, ahlaksızım, kaba bir insanım. Yanılıyorsunuz!" *(Shlink, Skinny, Solucan ve Şebek, Garga'nın çevresine sokulmuşlardır, bir gösterideymiş gibi ona alkış tutarlar.)*

SHLINK *(tütün içerek)*: Ne coşkulusunuz! Size bir şey olmaz.

JANE *(Garga'nın boynuna sarılmıştır)*: O kadar mı kötü, George?

GARGA: İşte çizmelerim! Küçük, siyah puronuzu mu tüttürüyorsunuz, bayım? Salyanız çenenizden akabilir. İşte, mendilim. Evet, bu kadını açık artırmaya çıkarıyorum! Bu kâğıtları suratınıza fırlatıyorum! Virginia'nın tütün tarlalarını ve adalara bir bilet istiyorum. Özgürlüğümü istiyorum. *(Gömlek ve pantolonla dışarı koşar.)*

SHLINK *(ardından bağırarak)*: Adım Shlink. Kereste tüccarı Shlink! Mulberry Caddesi 6!

SKINNY: Yürüyor. Kâğıtlar kaç para?

SOLUCAN: Gerçekten ödeyecek misiniz?

MAYNES: Onlar on dolarlık kitaplar.

SKINNY: İşte yirmi.

ŞEBEK *(ağlayan Jane'e)*: Ah! Artık ayılma zamanı! Lağım çukuruna ağlayabilirsin.

SOLUCAN: Hayatla yüzleşmek gerek!

SHLINK: Bu şeyler kaç para?

MAYNES: Giysiler, ceket, kravat, çizmeler mi? Aslında satılacak şeyler değil. On dolar.

SKINNY: Nihayet öfkeden kudurdu. Yanımıza alalım bunları. *(Shlink ağır adımlarla arkaya doğru yürüyerek dışarı çıkar. Elinde giysi çıkınıyla Skinny onu izler.)*

2

KERESTE TÜCCARI C. SHLINK'İN BÜROSU, CHICAGO

22 Ağustos akşamı, saat yediye doğru. Shlink bir sehpanın önündedir.

SKINNY'NİN SESİ *(sol arkadan)*: Yedi vagon Kentucky.[73]
ŞEBEK *(arkada)*: Girişi yapıldı.
SKINNY: İki vagon bozulmuş!
SOLUCAN: Burada Bay Shlink'le konuşmak isteyen bir adam var.
SHLINK: İçeri gelsin.
ŞEBEK: Bu, Bay Shlink!
GARGA *girer.*
SHLINK *(sevinir)*: Geldiniz demek. Elbiseleriniz burada. Giyinin.
GARGA: Beni mi beklediniz? Giysilerimi buraya getirmişsiniz? Pis paçavralar! *(Giyecek bohçasını ayağıyla iter.)*
SHLINK *küçük bir gonga vurur.*
MARIE *(girer)*: George!
GARGA: Sen burada mısın, Marie?
MARIE: Neredeydin George? Senin için çok endişelendiler. Bu halin ne?
GARGA: Burada ne arıyorsun?
MARIE: Burada çamaşır işlerini yapıyorum. Bu işle geçinebiliriz. Neden bana öyle bakıyorsun? Başına kötü bir şey gelmiş gibi bir halin var. Ben burada iyiyim. Senin kovulduğunu söylediler.
GARGA: Marie, eşyalarını topla ve eve git! *(Etrafta dolaşır.)* Benimle ilgili niyetleri nedir, bilmiyorum. Beni zıpkınladılar ve buraya çektiler. Bir dolaplar dönüyor. Size boyun eğeceğim, bayım. Ama kız kardeşimi bu işe karıştırmayın!
SHLINK: Nasıl isterseniz. *(Marie'ye)*: Ona temiz çamaşır getirin, sizin için fark etmezse bir de takım elbise.
MARIE: Ağabeyimi anlayamıyorum, sizden ayrılmam gerektiğini söylüyor.

SHLINK: Ve sizden eve daha sonra gitmenizi rica ediyorum, çamaşırlardan anlamam çünkü.

(Marie çıkar.)

SHLINK: Bir şey içtiniz mi?

GARGA: Niyetinize uymuyorsa lütfen bana söyleyin.

SHLINK: Sadece pirinç brendim var. Tercih ettiğiniz türü sipariş vereceğim. Kokteylleri mi tercih edersiniz?

GARGA: Her şeyi tek seferde hallederim. Birkaç hafta aynı anda içme, sevişme ve sigara içme alışkanlığım vardır.

SHLINK: Ve arada ansiklopedi karıştırma...

GARGA: ... Her şey hakkında gerçekleri biliyorsunuz.

SHLINK: Alışkanlıklarınızı duyduğumda iyi bir savaşçı diye düşündüm sizin için.

GARGA: Çamaşır işi uzun sürdü.

SHLINK: Bağışlayın!.. *(Ayağa kalkar ve gonga vurur.)*

MARIE *(girer)*: Çamaşırlar burada, George, giysiler de!

GARGA: Birlikte çıkana kadar burada bekleyebilirsin. *(Bir paravanın ardında üstünü değiştirir.)*

MARIE: Size veda edeyim, Bay Shlink. – Çamaşırların hepsini bitiremedim. Beni burada konuk ettiğiniz için teşekkürler!

GARGA *(paravanın arkasından)*: Takım elbisenin cepleri yok.

SHLINK *ıslık çalar.*

GARGA *(öne çıkar)*: Kime ıslık çalıyorsunuz? Şu son haftalarınızda insanlara ıslık çalmayı bırakmanızı istiyorum.

SHLINK: Emirleriniz kabulümdür!

GARGA: Meydan okudunuz. Ben de kabul ettim. Siz hobi olsun diye derimi yüzdünüz. Yeni bir deri hiçbir şeyin yerini tutmaz. İşinizi bitireceğim. *(Tabanca elindedir.)* Göze göz, dişe diş.[74]

SHLINK: Savaşı kabul mü ediyorsunuz?

GARGA: Evet! Elbette bağımsız.

SHLINK: Nedenini sormadan mı?

GARGA: Nedenini sormadan. Savaşa neden gerek duyduğunuzu bilmek istemiyorum. Nedeni mutlaka kötüdür. Kendinizi üstün bir adam gibi görmeniz benim için yeterli.

SHLINK: O halde bir düşünelim. Örneğin evim ve kereste ticarethanem, köpekleri üstünüze salma olanağı veriyor bana. Para her şeydir. Tamam. Ama işyerim sizindir; bu kereste ticarethanesi size ait. Bugünden itibaren, Bay Garga, kaderimi sizin ellerinize bırakıyorum, sizi tanımıyorum. Bugünden itibaren varlığım size ait. Gözlerinizin her bakışı beni huzursuz edecek. Her isteğinize, yine bilmediklerime de uysalca boyun eğeceğim. Kaygınız benim kaygım, gücüm sizin gücünüz olacak. Duygularım sadece size adanacak, kötü kişi siz olacaksınız.

GARGA: Taahhütlerinizi kabul ediyorum. Umarım gülecek bir şey bulamazsınız.

(Şebek, Skinny ve Solucan sessizce girerler. Garga, takım elbiselerinin kendisininkiyle aynı olduğunu görüp sırıtır.)

SHLINK: Chicago tapu kayıtlarında Shlink adına kayıtlı olan bu bina ve kereste ticarethanesi bugünden itibaren Chicagolu Bay George Garga'nın üstüne geçecek.

GARGA *(Shlink'e)*: Bu benim. Tamam. Depoda soyulmuş tomruklarınız var mı? Kaç tane?

SHLINK: Yaklaşık dört yüz kadar. Bilmiyorum.

SKINNY: Virginia'daki Broost & Co. şirketine aitler.

GARGA: Keresteleri kim sattı?

SOLUCAN: Ben sattım, Solucan derler bana, kömür havzasındaki Çin Oteli'nin sahibiyim.

GARGA: Keresteleri bir kez daha satın.

SOLUCAN: İki kez satmak mı! Bu sahtekârlık.

GARGA: Evet.

SOLUCAN: Kimin emriyle?

GARGA: Keresteleri Bay Shlink'in şirket logosuyla Frisco'ya sevk edin, parayı Bay Shlink'e teslim edin, ben ondan talep edinceye kadar benim için saklayacak. Bir itirazınız var mı, Bay Shlink?

SHLINK *başını iki yana sallar.*

SOLUCAN: Bu, basbayağı şerifi peşimize düşürecek bir vurgunculuk!

GARGA: Ne zaman?

SHLINK: En geç altı ay içinde. *(Garga'ya muhasebe defterini getirir.)*
SOLUCAN: Batak bu.
GARGA: Leylekler bataklıkta yaşar.
ŞEBEK: Sahte evrak yerine ustura kullanırım daha iyi. Chicago'nun soğuğu unutulur mu?!
GARGA: Gerçek kereste ticaretinizi kastetmiştiniz, değil mi Shlink? Bina, tomruklar, envanter?
SHLINK: Evet. Muhasebe defteri burada.
GARGA: Şimdi siz, muhasebe defterinin üstüne mürekkep dökün!
SKINNY: Ben mi?!
SHLINK *ona bir mürekkep hokkası uzatır.*
SKINNY *(defterin üstünde)*: Tüm kayıtlar! Tüm işlemler!
GARGA: Mürekkebi dökün üstüne!
SKINNY *dikkatle döker.*
ŞEBEK: Geçmiş olsun!
SOLUCAN: Yirmi yıldan sonra böyle bir son! Şaka gibi! Hiçbir şey anlamıyorum. Burası bir kereste ticarethanesiydi.
GARGA: Şimdi de bıçkıları durdurun, bu kereste ticareti sona erdi!
ŞEBEK: Baş üstüne patron! *(Dışarı çıkar.)*
(Dışarıda bıçkı sesleri kesilir. Oradaki herkes ceketini giyip duvara dizilir. Garga yüksek sesle güler.)
MARIE: Ne yapıyorsun, George?
GARGA: Sus! Delikanlının işine son verin, Bay Shlink!
SHLINK: Gidebilirsin!
SKINNY: Gitmek mi? Ticarethanenizde çalışmaya başlayalı nisanda yirmi yıl olacak.
SHLINK: Kovuldun.
MARIE: Bence burada yaptığın şey iyi değil, George!
GARGA: Senden eve gitmeni rica ediyorum, Ma.
MARIE: Ben de benimle gelmeni rica ediyorum. Zarar görmeden buradan nasıl çıkacaksın? Bırakın onu, Bay Shlink!
SHLINK: Emredin bana, Garga!

GARGA: Elbette. Artık burada yapacak işiniz kalmadığına göre eski kâtiplerinizle küçük bir poker partisi çevirmenizi rica ediyorum, Shlink.

(Shlink ve diğerleri poker masasına oturur.)

MARIE: Ama sen benimle eve geliyorsun, George. Bu sadece şaka ama sen bunu anlamıyorsun.

GARGA: Düzlükte yetiştik biz, Ma. Burada açık artırmadayız.

MARIE: Biz mi? Bizden ne istiyorlar?

GARGA: Bunun seninle ilgisi yok, diyorum sana. Seni pazarlığın içine çekmek istiyorlar sadece. İki hafta önce gözüme küçük bir kiraz çekirdeği tükürmüş olan şu herifle yüzleşmeye geldim. Pantolon cebimde bir tabanca var. Ama geri adım atıp karşımda eğilen biriyle karşılaştım. Bana kendi kereste işini teklif ediyor. Hiçbir şey anlamıyorum ama kabul ettim. Düzlükte yapayalnızım ve senin için hiçbir şey yapamam, Ma.

SOLUCAN *(arkadan onlara seslenir)*: Kâğıt tanrısı gibi oynuyor. Hile yaptığına yemin ederim.

GARGA *(Shlink'e)*: Hiçbir şey anlamıyorum, bayım, burada bir zenci gibiyim, beyaz bayrakla geldim, şimdi saldırmak için açıyorum onu. Malvarlığınızın belgelerini bana teslim edin! Size ait paraları da cebime atayım!

SHLINK: Azlığını küçümsemeyin, rica ederim.

(Shlink ve Garga çıkarlar.)

SKINNY: Burası her ne kadar kötü de olsa, ceketimize yağmur da yağmış olsa kovulmak her zaman haksızlık.

SOLUCAN: Gevezelik etme! *(Onunla alay eder.)* Hâlâ ahşap zemindeki süngerin kastedildiğini düşünüyor!

SKINNY: Sizi seviyorum, hanımefendi. Bana evet diyecekmiş gibisiniz sanki...

SOLUCAN: Oho! Kendi yatağı kalmamış, kendine kadın almak istiyor.

SKINNY: Benimle gelin. Sizin için çalışırım. Benimle gelin.

ŞEBEK *(aynı şekilde öne çıkar)*: Vah vah! Elma kabuğu gibi siyah, altın sarısı ve beyazlar var burada! Zenci kadınlar! Belden

aşağısı ip gibi! Yuvarlak kalçalar, kahretsin, buradaki tavuk makasları gibi değil! Hey Papua![75] Papua'ya kırk dolar!

SHLINK *(kapı aralığında arkaya seslenir)*: Evet, hepsi bu kadar.

SOLUCAN: Hayır, seninkisi barbarlık. Nankör! Bu hanım tertemiz, pipo içmiyor, değil mi? Tecrübesi yok ama ateşli olmadığını kim söyleyebilir? Bu hanıma kırk dolarla birlikte her şeyimi koyarım.

SKINNY: Ne istiyorsunuz onun için?

ŞEBEK: Pudrasız elbette, çiğ, çırılçıplak et. Ne enlem bunlar! Toi Cha'ya[76] yetmiş dolar!

MARIE: Beni koruyun, Bay Shlink!

SHLINK: Sizi korumaya hazırım.

MARIE: Söylesenize, onun mu olayım?

SHLINK: Kimse sevmiyor sizi burada. O seviyor.

GARGA *(içeri girer)*: Piyasa hoşuna gitti mi? Yığınla kereste var ve birkaç kilo et de açık artırmada şimdi! Bu kolay ve keyifli sanatın adı da jujutsu,[77] değil mi?

SHLINK *(endişeyle onun üzerine yürür)*: Fazla hafife almıyor musunuz?

MARIE *(Garga'ya)*: Bana yardım etmen gerekirdi. Hemen benimle birlikte buradan çıkıp gitmelisin, George, burada korkunç bir şeyler yaşandı. Şimdi çıkıp gitsem bile belki son bulmayacak. Bence sen nasıl kaybettiğini göremeyecek kadar körsün. *(Arkadan iki gitar ve bir davul sesi gelir; kızlar korosu: "İsa günahkârları kabul eder."[78])*

GARGA: Görüyorum ki kendini kaybetmeyi şimdiden istiyorsun. Seni yutacak olan bataklık bu. Bu tam sana göre bir şey, Marie, sana yaklaşan Kurtuluş Ordusu,[79] Marie! *(Sehpadan kalkıp arkaya doğru gider.)* Hey! Ses verin! Kurtuluş Ordusu!

SOLUCAN *(Marie'ye)*: Buraya bir nehir aktı, geceleri burada boğulmuş farelerin hayaletleri dolaşır. Annenizin, babanızın yanına gidin!

GARGA: Ortalığı temizleyin! Viskiyi kaldırın! *(Shlink işe koyulur, Marie buna izin vermez ve işi kendisi yapar.)* İçeri gelin, delikanlılar!

(Shlink yerlere kadar eğilerek ahşap kapıyı açmıştır. Kurtuluş Ordusu'ndan genç bir adam içeri girer, arkasında gitarlarıyla iki kız ve bir trampetle yaşlı bir günahkâr durmaktadır.)

ADAM: Beni mi çağırdınız?

SOLUCAN: Halleluya! Kurtuluş Ordusu!

GARGA: Faaliyetinizle ilgili hiçbir şey düşünmüyorum. Bir binaya ihtiyacınız varsa burayı alabilirsiniz.

ADAM: Tanrı sizi kutsayacak.

GARGA: Belki. *(Shlink'e)*: Bu bina ve değerli kâğıtlar size miras mı kaldı?

SHLINK: Hayır.

GARGA: Kırk yıl çalıştınız mı?

SHLINK: Dişimle, tırnağımla. Günde dört saat uykuyla yetindim.

GARGA: Buraya yoksul mu geldiniz?

SHLINK: Yedi yaşındaydım. O zamandan bu yana çalıştım.

GARGA: Buradan başka hiçbir şeyiniz yok mu?

SHLINK: Hiçbir şeyim yok.

GARGA *(adama)*: O halde bu adamın malvarlığını kimsesizlere ve ayyaşlara barınak olarak size bağışlıyorum ama bir şartla: O çekilmez yüzünüze tükürmeme izin vereceksiniz.

ADAM: Ben rahibim.

GARGA: Kabul edin.

ADAM: Yapamam.

GARGA: Kimsesizlerin üzerine kar yağıyor. Ayyaşlar yığınlar halinde sefil oluyor. Siz yüzünüzü sakınıyorsunuz.

ADAM: Hazırım. Yüzümü temiz tuttum. Yirmi bir yaşındayım; bunun için bir nedeniniz vardır, sizden beni anlamanızı rica ediyorum: Lütfen hanımdan yüzünü çevirmesini rica edin.

MARIE: Bunu yaparsanız sizden iğrenirim.

ADAM: Bunu bekliyorum. Benimkinden daha iyi yüzler var; bunun için fazlasıyla iyi olacak bir tane yok.

GARGA: İsterseniz siz onun yüzüne tükürün, Shlink.

MARIE: Bu hiç iyi değil, George, hiç umurumda olmayacak.

GARGA: Dişe diş, eğer isterseniz.

SHLINK *soğukkanlılıkla adama yaklaşır, yüzünün ortasına tükürür.*

(Solucan sızlanır. Tövbe etmiş günahkâr trampet çalar.)

ADAM *(yumruklarını sallar, ağlar)*: Bağışlayın.

GARGA *(evrakı ona fırlatır)*: Bunlar bağış belgeleri. Ordu için. Ve bu, bu da sizin için. *(Tabancayı ona verir.)* Şimdi dışarı çıkın, alçaksınız siz!

ADAM: Misyonum adına size teşekkür ederim. *(Yapmacık bir tavırla eğilerek çıkar, korodakiler göze çarpan bir hızla uzaklaşırlar.)*

GARGA: Keyfimi kaçırdılar. Kabalıkları görülmemiş. Kâğıt paraların bir kısmını alıyorum. Burada kalmıyorum, çünkü işin özü bu, Yokohamalı Bay Shlink. Tahiti'ye gidiyorum şimdi.

MARIE: Bu korkaklık, George. Rahip giderken yan gözle baktın, tabii ki gördüm. Ne kadar çaresizsin!

GARGA: Buraya iliklerime kadar soyulmuş olarak geldim. İki haftadır yaşadığım sefahat yüzünden titriyorum. Yüzüne defalarca tükürdüm; yutacaktır. Ondan iğreniyorum. Bitti.

MARIE: Tüh!

GARGA: Beni ortada bıraktın. Dişe diş.

MARIE: Şimdi de benimle mi kavgaya devam edeceksin? Her zaman haddini aşardın. Tanrı seni cezalandıracak. Kendi huzurumdan başka bir şey istemiyorum senden.

GARGA: Annen ve baban için fahişe yataklarında ekmek ara sen. Kısrak kokunu sat ve "Bu ben değilim," de! Yatakta rahatın yerinde, ömrün uzun olsun.[80] *(Diğerleriyle çıkar.)*

MARIE: Sizi pek anlayamıyorum, Bay Shlink. Ama herkesin bir tek yolu varken siz dört bir yana gidebilirsiniz, değil mi? İnsan pek çok olanağa sahip, değil mi? Bence insan birçok olanağa sahip.

SHLINK *omuz silker, dönüp arkaya doğru gider.*

MARIE *takip eder.*

3

GARGA AİLESİNİN BARINAĞI

22 Ağustos akşamı, saat yediden sonra. Pis bir çatı odası. Arkada bir çatı çıkmasının önünü kapatan perde. John Garga, Maë. Manky bir şarkı söyler.

JOHN: Burada arkasından kötü şeylerin konuşulduğu bir şeyler yaşanmış.

MANKY: Oğlunuz George'un artık sonu gelmeyen bir olaya bulaştığını söylüyorlar. Sarı derili biriyle bir meselesi varmış. Sarı derili biri onunla bir şeyler yapmış.

MAË: Karışmamak lazım.

JOHN: İşten atıldıysa küf yeriz artık.

MAË: Çocukluğundan beri kendisinden üstün olan bir şeye katlanamaz.

MANKY: Diyorlar ki, kızınız Marie'yi o sarı derilinin yanına işe sokmamalıymışsınız.

MAË: Evet. Şimdi Ma da iki haftadır ortada yok.

MANKY: Hepsinin birbiriyle ilişkisi olduğu şimdi anlaşılıyor.

MAË: Kızımız giderken bir kasap dükkânında kendisine sadece çamaşır yıkama karşılığında haftada yirmi dolar teklif edildiğini söylemişti.

MANKY: Bir sarı derili ve çamaşır!

JOHN: İnsan böyle şehirlerde bulunduğu yerden bir ev ötesini göremiyor. Belli bir gazeteyi okuduğunuzda bunun ne anlama geldiğini bilemiyorsunuz.

MANKY: Ya da bir bilet almanız gerekiyorsa.

JOHN: Şu elektrikli arabalara binenler belki de...

MANKY: Mide kanserine yakalanıyorlar.

JOHN: Bunu bilmiyorlar. Amerika Birleşik Devletleri'nde buğday yaz kış ürün veriyor.

MANKY: Ama hiç kimse size bir şey söylemeden bir de bakıyorsunuz ki öğle yemeğiniz ansızın yok oluvermiş. Dördüncü

emre[81] tamamen itaat ederek çocuklarınızla sokakta yürüyorsunuz, sonra birdenbire elinizde sadece kızınızın ya da oğlunuzun elleri kalıyor, onlar ise birdenbire kafalarına kadar dökülen çakılların içine gömülmüşler.

JOHN: Heey! Kim o?

(Garga kapıda durur.)

GARGA: Yine gevezelik mi ediyorsunuz?

JOHN: İki haftanın parasını getirdin mi nihayet?

GARGA: Evet.

JOHN: Hâlâ işinde çalışıyor musun yoksa artık orada değil misin? Yeni bir ceket! Yoksa iyi para getiren bir iş mi yaptın? Ne? Bu senin annen, George. *(Maë'ye)*: Lut'un karısı[82] gibi ne dikiliyorsun orada? Oğlun gelmiş. Oğlumuz bizi Metropolitan Bar'da yemeğe davet etmek için gelmiş. Sevgili oğlunun benzi soluk mu ne? Biraz sarhoş galiba, ha? Gelin Manky, gidelim. Merdivende pipolarımızı içelim! *(Birlikte çıkarlar.)*

MAË: Yalvarırım, George, birileriyle aranda bir mesele mi var?

GARGA: Buraya gelen oldu mu?

MAË: Hayır.

GARGA: Gitmem gerek.

MAË: Nereye?

GARGA: Nereye olursa. Sen de hemen korkuya kapılırsın.

MAË: Gitme!

GARGA: Hayır, gideceğim.

GARGA: Olmaz. Adamın biri bir başkasını aşağılıyor. Bu, onun için rahatsız edici bir durum. Ama adamın biri bu koşullarda başka birini aşağılayabilmek için tüm kereste ticarethanesini gözden çıkarıyor. Bu, elbette daha da rahatsız edici. Bu gibi durumlarda aşağılanmış kişinin çekip gitmesi gerek ama bu onun da fazlasıyla hoşuna gittiği için belki de artık çekip gitmek bile mümkün değil. Ne olursa olsun, özgür olmak zorunda ama.

MAË: Sen değil misin?

GARGA: Hayır. *(Ara.)* Özgür değiliz biz. Sabah kahveyle başlar bu, maymunsan eğer dayaklarla; annenin gözyaşları çocukların aşını tuzlar, teri gömleklerini yıkar, buzul çağına dek

güvendesindir ve kökü yüreğinde yerleşiktir. Yetişkin olduğunda bir şeyi tam olarak yapmak ister, o zaman ücreti ödenir, kutsanır, damgalanır, sonra da yüksek fiyata satılır, yok olup gitme özgürlüğü de kalmaz.

MAË: Seni hasta eden nedir, söyle bana.

GARGA: Bana yardım edemezsin.

MAË: Sana yardım edebilirim. Babanı bırakıp gitme. Biz nasıl yaşarız burada sonra?

GARGA *(ona para verir)*: İşten kovuldum. Ama al, bu para sana altı ay yeter.

MAË: Kız kardeşinden haber alamadık, çok kaygılanıyoruz. Ama umarız hâlâ aynı yerde çalışıyordur.

GARGA: Bilmiyorum. Ona şu sarı deriliden uzak durmasını tavsiye ettim.

MAË: Diğer annelerin yaptığı gibi sana hiçbir şey söyleyemem, biliyorum.

GARGA: Ah, tüm o başka insanlar, birçok iyi insan, torna tezgâhlarının başında durup ekmeklerini kazanan, birçok iyi insan ekmeğini yesin diye onlara iyi masalar yapan tüm o insanlar, iyi aileleriyle birlikte tüm diğer iyi marangozlar ve ekmek yiyenler, yığınlar halinde bunca iyi insan, hiç kimse ağızlarının tadını bozmaz onların, kimse onları bir tekmede öteki dünyaya yollamaz, "fırtınalı gece ve kabaran deniz"le[83] birlikte tufana kapılıp gitmezler.

MAË: Ah, George!

GARGA: Hayır, bana "Ah, George!" deme. Kaldıramıyorum, artık bunları duymak istemiyorum.

MAË: İstemiyor musun? Ya ben? Ben nasıl yaşayacağım? Duvarlar nasıl kirli, soba bir kış daha dayanmaz.

GARGA: Ah, anne, her şey apaçık ortada, daha uzun süre böyle gitmez, ne soba ne de duvarlar dayanır.

MAË: Hayır, bunu sen söylüyorsun! Kör müsün?

GARGA: Dolaptaki ekmeğin, üstündeki elbisen, hatta kızın da uzun süre dayanmayacak!

MAË: Evet, sen sadece bağır! Söyle de herkes duysun. Her şeyin nasıl boşuna ve gereksiz olduğunu, ele geçenin az olduğunu

duysunlar! Peki, ben nasıl yaşayayım? Oysa daha onca ömrüm var.

GARGA: Madem bu kadar kötü, suç nerede söylesene.

MAË: Bunu biliyorsun.

GARGA: Evet, bu işte.

MAË: Ama nasıl söylersin bunu? Sence ben ne dedim? Bana öyle bakmanı istemiyorum, seni doğurdum, sütümle, sonra ekmekle besledim, dövdüm, bana farklı bakman gerek. Bir erkek kendi istediği gibidir, ona bir şey demem, bizim için çalıştı.

GARGA: Yalvarırım benimle gel.

MAË: Ne diyorsun?

GARGA: Benimle güneye gelmeni istiyorum. Orada çalışırım. Ağaçları keserim. Kütüklerden bir ev yaparız, sen bana yemek pişirirsin. Sana çok ihtiyacım var.

MAË: Kime söylüyorsun bunları? Havaya mı? Ama geri gelirsen bize kalan son zamanlarımızda nerede yaşamış olduğumuzu görürsün. *(Ara.)* Ne zaman gidiyorsun?

GARGA: Şimdi.

MAË: Onlara bir şey söyleme. Ben her şeyi toplar, bohçanı merdivenin altına koyarım.

GARGA: Teşekkür ederim.

MAË: Bir şey değil.

(Birlikte çıkarlar.)

SOLUCAN *dikkatle girer, odada etrafı koklar.*

MANKY: Hey, kim var orada? *(John'la girer.)*

SOLUCAN: Benim, Bay Garga, bir beyefendiyim, siz de herhalde Bay John Garga'sınız değil mi?

MANKY: Burada ne arıyorsunuz?

SOLUCAN: Ben mi? Hiç! Acaba oğlunuz beyefendiyle görüşebilir miyim, yani banyosunu yaptıysa?

JOHN: Hangi konuda?

SOLUCAN *(üzüntüyle başını sallar)*: Hiç konukseverce değil! Sorum sizi rahatsız etmeyecekse değerli oğlunuz nerede, söyler misiniz?

JOHN: Gitti. Siz de defolup gidin! Burası danışma bürosu değil.

(Maë girer.)

SOLUCAN: Ah yazık, çok yazık! Oğlunuz beyefendiye hasret kaldık, bayım. Gerçekten ilgileniyorsanız, kızınız yüzünden de.

MAË: Nerede o?

SOLUCAN: Bir Çin otelinde, hanımefendi, bir Çin otelinde.

JOHN: Ne?

MAË: Yüce Meryem!

MANKY: Ne demek oluyor bu? Orada ne işi var, be adam?

SOLUCAN: Hiç, karnını doyuruyor. Bay Shlink, size ve oğlunuza iletmemi istedi: Oğlunuz gelip kız kardeşini alsın, çok pahalıya mal oluyor, para gidiyor, hanımefendinin iştahına diyecek yok. Bir tek adım atmıyor. Uygunsuz tekliflerle peşimizde dolaşıyor, polisi gırtlağımıza saracak, bayım.

MAË: John!

SOLUCAN *(bağırır)*: Kısacası: Artık bıktırdı.

MAË: Yüce İsa!

MANKY: Nerede o? Hemen gidip alırım.

SOLUCAN: Evet, alın. Av köpeği misiniz yoksa? Otelin nerede olduğunu biliyor musunuz bakalım? Ha, delikanlı? Bu o kadar basit değil. Küçükhanıma göz kulak olmalıydınız. Bütün suç oğlunuzda. Lütfen gelip şu kancığı alsın, onunla ilgilensin. Yoksa yarın akşam polis çağıracağız.

MAË: Yüce Tanrım! Nerede olduğunu söyleyin bize. Oğlumun nerede olduğunu bilmiyorum. Gitti, bu kadar katı yürekli olmayın! Ah, Ma! Ah, John! Rica et ona! Ma'nın başına ne geldi, nedir benim çektiğim? George! John, ne biçim şehir burası, ne biçim insanlar bunlar! *(Çıkar).*

SHLINK *kapıda görünür.*

SOLUCAN *(korkuyla mırıldanır)*: Ben, şey ... evin iki girişi varmış... *(Dışarı sıvışır.)*

SHLINK *(ağırbaşlı)*: Adım Shlink. Kereste tüccarıydım, şimdi sinek avlıyorum. İşim gücüm yok, elli dört yaşındayım. Size yardım edebilir miyim? Aşağıdaki emaye tabelada yazan isimlerin arasında tanıdık bir isim gördüm.

MANKY: Adınız Shlink mi? Bu insanların kızını alıkoymuşsunuz.

SHLINK: Kimmiş o?
JOHN: Maria Garga, bayım, benim kızım, Maria Garga.
SHLINK: Tanımıyorum. Kızınızı tanımıyorum.
JOHN: Az önce buradaki beyefendi...
MANKY: Herhalde buraya sizin emrinizle gelmiş!
JOHN: Siz içeri girdiğinizde hemen dışarı sıvışan adam...
SHLINK: O beyi tanımam.
JOHN: Oğlum herhalde sizinle...
SHLINK *(güler)*: Zavallı bir adamla alay etmeyin. Değerim kalmadı artık. Varımı yoğumu kaybettim, insan nasıl olduğunu pek anlamıyor. Size kollarımı sunuyorum.
MANKY: Gemiyi limana bağlarken denizin dibi neresidir bilirim, derim ben.
JOHN: Kime güveneceğini bil.[84]
SHLINK: Görüyorum ki çatlaklardan kar girmemesi için döşemenin kapanması gerektiği bir yaşta katılığınız yüzünden yalnız kalmışsınız ve sizi besleyen kişi tarafından terk edilmişsiniz. Acımasız biri değilim, olsam bile yine de işimde başka bir amaç gütmezdim.
JOHN: Sebepler karın doyurmaz. Biz dilenci değiliz. Ringanın kafası yenmez. Yalnızlığınız burada taş yüreklerle karşılaşmaz. Dirseklerinizi bir aileyle birlikte masaya koymak istiyorsunuz. Yoksul insanlarız biz.
SHLINK: Her şeyi yerim ben. Midem çakıltaşını bile öğütür.
JOHN: Odamız dar. Mezgit balığı gibi sığışıyoruz.
SHLINK: Burada seve seve otururum. Yerde uyurum, boyumun yarısı kadar yer bana yeter. Sırtımı rüzgâra karşı koruyacak duvar olsun, çocuk gibi sevinirim.
JOHN: Peki, anlıyorum. Bu rüzgârda kapı önünde beklemeyin. İçeriye, çatımızın altına gelin.
MAË *(girer)*: Gece olmadan şehre gitmem gerek.
JOHN: Ne zaman sana ihtiyacım olsa yoksun. Bu adama kalacak yer verdim. Yalnızmış. Oğlun çekip gittiğine göre bir kişilik yer boşaldı. Ona elini ver.
MAË: Biz düzlükte yaşadık.

SHLINK: Biliyorum.
JOHN: Köşede ne yapıyorsun öyle?
MAË: Yatağımı merdiven altına alıyorum.
JOHN: Çıkınınız nerede?
SHLINK: Hiç eşyam yok. Merdiven üstünde yatarım, madam. İçeri girmem. Elim değmez size. Derimin sarı olduğunu biliyorum.
MAË *(soğuk)*: Kendi yerimi vereyim size.
SHLINK: Bunu hak etmiyorum. Demek istediğim bu değildi. Deriyi kastetmiyorsunuz, bağışlayın.
MAË: Merdiven üstündeki pencereyi akşam açarım. *(Çıkar.)*
JOHN: İyi insandır.
SHLINK: Tanrı kutsasın onu. Ben ağırbaşlı bir insanım, ağzımdan laf alamazsınız, sadece dişlerim vardır ağzımda.

4

ÇİN OTELİ

24 Ağustos sabahı. Skinny. Şebek. Jane.

SKINNY *(kapıda)*: Yeni bir işyeri açmayı hiç düşünmediniz mi?
ŞEBEK *(bir hamakta, başını iki yana sallar)*: Patron rıhtımda dolaşmaya gitti, Tahiti'ye giden gemilerin yolcularını kontrol ediyor. Maddi manevi her şeyini ondan alıp ortadan kaybolan bir herif var, belki Tahiti yolcusudur. Onu arıyor. Ondan geriye kalan her şeyi toplayıp buraya getirmiş saklıyor, adeta tüm izmaritlerine dek. *(Jane'i kastederek)*: Şuradaki üç haftadır patronun cebinden geçiniyor. Herifin kız kardeşi düzgün bir kızcağız, onu da buraya yerleştirdi. Onunla ilgili ne planlıyor, belli değil. Bütün gece onunla konuşup duruyor.
SKINNY: Sizi sokağa atmasına izin verdiniz, şimdi de hem kendisinin hem de yanındaki güruhun masraflarını mı çekiyorsunuz?

ŞEBEK: Kömür taşıyarak kazandığı birkaç doları herifin ailesine veriyor, onların yanında barınıyor ama evin içinde oturmasına izin yok, onu orada görmekten hoşlanmıyorlar. Herif onu düpedüz yoldu. Ucuz yollu bir Tahiti bileti edindi, onun ensesine de öyle bir kütük koydu ki her an yıkılabilir; çünkü en geç beş ay içinde keresteleri iki kez satmaktan mahkemeye çıkacak.

SKINNY: Siz de böyle bir enkazı konuk ediyorsunuz, öyle mi?

ŞEBEK: Canı eğlenmek istedi. Onun gibi bir adamın kredisi vardır. Kaybolan herif ortaya çıkmazsa bizimki üç ay içinde kereste ticaretinin yine bir numaralı adamı olur.

JANE *(yarı giyinik, makyaj yapar)*: Ben sonumun böyle olacağını hep düşünmüştüm: Bir Çin otelinde barınacak yer.

ŞEBEK: Seninle ilgili ne planlar yaptıklarını henüz hiç bilmiyorsun.

(Bir paravanın ardında iki kişinin sesi duyulur.)

MARIE: Neden bana hiç dokunmuyorsunuz? Neden hep bu kokmuş paçavraları giyiyorsunuz? Başka beyefendilerin giydiği gibi bir takım var elimde sizin için. Uyku tutmuyor beni; sizi seviyorum.

JANE: Şşt! Kulak verin! Şimdi yine duyuluyor konuştukları.

SHLINK: Saygıyı hak etmiyorum ben; bakirelerden anlamam. Yıllardır ırkımın kokusunun da bilincindeyim.

MARIE: Evet, kötü bir koku. Kötü, öyle gerçekten.

SHLINK: Kendinizi böyle parçalamayın. Bakın: Bedenim adeta hissizdir, hatta derim de bundan nasibini almıştır. İnsan derisi doğal koşullarda bu dünya için fazla incedir, bu yüzden derisini kalınlaştırmak için uğraşır. Kalınlaşmayı durdurmak mümkün olsaydı yöntemler tartışılmaz olurdu. Örneğin işlenmiş deri olduğu gibi kalır ama insan derisi kalınlaştıkça kalınlaşır.

MARIE: Kendinize rakip bulamadığınız için mi böyle?

SHLINK: Örneğin ilk aşamada bir masanın henüz kenarları vardır; sonra masa lastik olur ki bu da hiç hoşa gitmez, ama kalın derinin aşamasında artık ne masalar ne de lastikler vardır.

MARIE: Bu hastalık ne zamandır var sizde?

SHLINK: Yangtze Nehri'nde[85] teknelerde kürek çektiğim gençlik yıllarından beri. Yangtze, jonglara[86] eziyet ederdi. Jonglar da bize eziyet ederdi. Bir adam ne zaman kürekçi sırasının üstünden geçse yüzümüze basardı. Geceleri yüzümüzü korumaya üşenirdik. Ama tuhaftır ki adam hiç üşenmezdi. Fakat bizim de buna karşılık eziyet edecek bir kedimiz vardı; koynumuza giren fareleri yediği halde ona yüzme öğrettiğimiz sırada boğuldu. Hastalık böyle kişilerin hepsinde vardı.

MARIE: Ne zaman Yangtze Nehri'ndeydiniz?

SHLINK: Sabah erkenden sazlıklara uzanır, hastalığın ilerlediğini hissederdik.

SOLUCAN *(girer)*: Rüzgâr alıp götürdü sanki herifi. Chicago'nun hiçbir yerinde izine rastlamadık.

SHLINK: Biraz yatıp uyusanız iyi edersiniz. *(Dışarı çıkar.)* Yine bir şey yok mu?

(Shlink gider; açık kapıdan, uyanmakta olan Chicago'nun gürültüsü duyulur; sütçülerin bağırışları, et arabalarının tekerlek sesleri.)

MARIE: Sütçülerin bağırışları, et arabalarının tekerlek sesleri, gazeteleri ve serin sabah havasıyla birlikte Chicago uyanıyor şimdi. Çıkıp gitmek ne güzel olurdu, suyla yıkanmak iyi gelirdi, savanalar ve asfalt bir şeyler verir insana. Örneğin eskiden bulunduğumuz savanalarda şimdi serin bir rüzgâr esiyordur, eminim.

ŞEBEK: Hâlâ küçük ilmihalden okuyabilir misin, Jane?

JANE *(sızlanarak)*: Daha beter olacak, daha beter olacak, daha beter olacak.

(Ortalığı toparlamaya başlarlar, jaluzileri yukarı çekerler, minderleri düzeltirler.)

MARIE: Bana gelince, biraz soluğum kesiliyor. Bir erkekle yatmak istiyorum ama anlayamıyorum. Köpek gibi kadınlar var, sarılar, siyahlar, ben yapamam bunu. Parçalanmış gibiyim. Bu duvarlar sanki kâğıt gibi, insan soluk alamıyor, hepsini tutuşturmak gerek. Nerede o mumlu kibritler, su alan siyah kutu. Ah, yüzerek gitsem buradan, iki yanım ayrılır, ayrı yönlere yüzer. Son bu işte.

JANE: Nereye gitti o?

ŞEBEK: Çok acımasız buldukları için Chicago'yu terk eden yolcuların yüzlerini araştırıyor.

JANE: Doğu rüzgârı esiyor. Tahiti gemileri demir alıyor.

5

AYNI OTEL

Bir ay sonra, 19 ya da 20 Eylül. Pis yatak odası. Bir koridor. Cam kaplı bir viski salonu. Solucan. George Garga. Mankyboddle. Şebek.

ŞEBEK *(koridordan salona seslenir)*: Gemiyle gitmemiş. Demek ki zıpkın, sandığımızdan daha derine saplanmış. Biz de yer yarıldı içine girdi sandık. Oysa şimdi Shlink'in odasında oturmuş, yaralarını yalıyor.

GARGA *(yatak odasında)*: "Düşlerimde ona cehennemlik kocam diyorum, köpek Shlink. Masamızı, yatağımızı ayırdık. Odası yok artık, karıcığı çok fazla Virginia içer ve kazandığını çoraplarının içine sokar."[87] Bu benim! *(Güler.)*

MANKY *(salonda, cam kaplamanın arkasında)*: Hayat tuhaf. Kendi adıma ben bir adam tanırdım, son derece klas biriydi ama bir kadını sevmişti. Ailesi aç kaldı. Adamın iki bin doları vardı ama gözlerinin önünde açlıktan ölmelerine izin verdi çünkü iki bin doları sevdiği kadına harcıyordu, yoksa onu elde edemezdi. Alçaklık bu ama adamın aklı başında değil.

GARGA: "Buraya bakın, ben bir günahkârım! Çölü, kavrulmuş meyve bahçelerini, köhne dükkânları, ısınmış içecekleri severdim. Yanılıyorsunuz. Küçük bir insanım ben."[88] Yokohamalı Bay Shlink'le bir işim olmaz!

ŞEBEK: Evet, mesela şu kereste tüccarı! Onda hiçbir zaman yürekten eser yoktu ama bir gün bir tutkuya kapıldı ve tüm kereste ticareti elinden kayıp gitti, şimdi şu aşağıda kömür taşıyor. Eli bütün mahallenin gırtlağındaydı.

SOLUCAN: Gücü tükenmiş cins bir köpek gibi onu yanımıza aldık. Ama şimdi şans eseri yeniden ortaya çıkan kemiğinden kendini kurtaramazsa bizim de sabrımız kalmayacak.

GARGA: "Bir gün ondan dul kalacağım, o gün takvimde işaretlidir mutlaka, temiz iç çamaşırlarımla onun cesedinin ardından gideceğim, sonra da güzel güneşte bacaklarımı adamakıllı ayıracağım."[89]

MARIE *(bir yiyecek sepetiyle girer)*: George!

GARGA: Kim o? *(Marie'yi tanır)*: Şu haline bak! Kirlenmiş paçavra gibi!

MARIE: Evet.

SOLUCAN *(salondan içeri)*: Büsbütün sarhoş. Kız kardeşi şimdi ziyaretine geldi. Kıza hemen "Kirlenmişsin," dedi. İhtiyar nerede?

ŞEBEK: Bugün geliyor. Jane'i buraya çağırdım. Zokayı yutar diye umuyorum. Savaşta tüm güçler ortaya konacak.

JANE *(başını iki yana sallar)*: Sizleri anlamıyorum. İçki verin bana. Cin.

MARIE: Demek hakkımda daha iyi düşüncelerin vardı, buna sevindim, bu yüzden burada olduğuma şaşırdın. Ben de senin cumartesi akşamları jilet gibi ütülü pantolonunla Jimmy and Ragtime'da[90] kadınların gururu olduğun zamanları hatırlıyorum. Sadece erkeklere izin verilen tütün, viski ve kadın düşkünlüğüyle birlikte. Bunları hatırlamanı istedim, George. *(Ara.)* Nasıl yaşıyorsun?

GARGA *(yumuşak)*: Akşamları burası soğuk oluyor. İstediğin bir şey var mı? Aç mısın?

MARIE *(hafifçe başını iki yana sallar, ona bakar)*: Ah, George, bir süredir tepemizde akbabalar dolaşıyor.

GARGA *(yumuşak)*: Eve en son ne zaman gittin?

MARIE *susar.*

GARGA: Duyduğuma göre burada sürtüyormuşsun.

MARIE: Öyle. Evde onlara kim bakıyor acaba?

GARGA *(acımasız)*: İçin rahat olsun. Duyduğuma göre onlara bakan biri varmış. Senin ne haltlar karıştırdığını da biliyorum. Çin Oteli hakkında bildiğim bazı şeyler var.

MARIE: Bu kadar acımasız olmak zevkli mi, George?

GARGA *Marie'ye bakar.*

MARIE: Yüzüme bakma öyle! Katolik olduğunu biliyorum.

GARGA: Başla!

MARIE: Onu seviyorum. Neden bir şey söylemiyorsun?

GARGA: Sev onu! Bu zayıflatır onu!

MARIE: Yalvarırım sürekli tavana bakıp durma – onu elde edemiyorum.

GARGA: Bu utanç verici!

MARIE: Biliyorum. – Ah, George, ikiye bölündüm. Çünkü onu elde edemiyorum. Onu gördüğümde giysilerimin içinde titriyorum, ona hep yanlış şeyler söylüyorum.

GARGA: Sana doğrusunu söyleyemem. Aşağılanan bir kadın! Benim de vardı böyle bir tane, bir şişe rom kadar değeri yoktu, erkekleri kendine çekmeyi bilirdi! Kendini satardı. Neler yapabileceğini de bilirdi.

MARIE: Öyle acı şeyler söylüyorsun ki kafamın içinde alkol gibi yüzüyorlar. Bunlar iyi mi aynı zamanda? İyi olup olmadıklarını da bilmen gerek. Ama artık seni anlıyorum.

SHLINK *koridora çıkar.*

SOLUCAN: Hayat tecrübeme dayanarak size söyleyeyim: Bu insanlığın tümü tepeden tırnağa kâğıttan rüyalara yenik düştü. Ve gerçek hayat kadar kâğıttan bir şey yok!

(Marie Garga arkasını döner ve Shlink'le çarpışır.)

SHLINK: Siz, burada ha, Bayan Garga?

MARIE: Bir erkeğe aşkını ilan eden kadın geleneklere karşı gelmiş demektir. Size olan aşkımın hiçbir şeyi kanıtlamadığını söylemek isterim. Sizden hiçbir şey istemiyorum. Bunu size söylemek benim için kolay değil, belki kendiliğinden anlaşılır.

GARGA *(yatak odasından çıkar)*: Burada kal, Ma. Düzlüklerin yüzlerini takınmış insanların şehrine düştük. Hafif davranmamalısın. Sadece istediğini yapmalısın.

MARIE: Evet, George.

GARGA: O, at gibi çalışıyor, bense absent gölümde yan gelip yatıyorum.

SHLINK: Dünya fatihleri sırtüstü yatmayı sever.

GARGA: Sahipler çalışır.

SHLINK: Bir sorun mu var?

GARGA *(Shlink'e)*: Yüzünüze her baktığımda beni tartıyorsunuz. Yoksa yanlış ata mı oynadığınızı düşündünüz? Yüzünüz yaşlanmış.

SHLINK: Beni unutmadığınız için size teşekkür ederim. Artık neredeyse güneyde olduğunuzu düşünmeye başlamıştım. Bağışlayın. Talihsiz ailenizi ellerimin emeğiyle desteklemek için kendime izin verdim.

GARGA: Doğru mu bu, Ma? Bilmiyordum doğrusu. Kirpi gibi büzülüyorsunuz demek? Ailemi besleyerek alçaklığınızın keyfini mi çıkarıyorsunuz? Gülerim size! *(Soldaki yatak odasına girip yatağa uzanır, güler.)*

SHLINK *(heyecanla ardından gider)*: Gülün, gülüşünüzü seviyorum. Gülüşünüz benim güneşim. Burası keyifsizdi, sizi görmemek acıydı. Üç hafta geçti, Garga.

GARGA: Her şeyden fazlasıyla hoşnuttum.

SHLINK: Evet, süt içindeymiş gibi yaşıyorsunuz.

GARGA: Yalnız sürekli yatmaktan sırtım balık kılçığı gibi inceldi.

SHLINK: Yaşamak ne acınası. İnsan süt içinde yaşıyor ve süt çok kötü.

GARGA: Sizi tekmeleyerek çizmemi deforme etmekten daha fazlasını bekliyorum hayattan.

SHLINK: Lütfen değersiz kişiliğimi ve niyetlerimi dikkate almayın. Ama yine de buradayım ben. Vazgeçmek zorunda kalırsanız savaş meydanını günahsız terk edemezsiniz.

GARGA: Yine de bırakıyorum. Grev yapıyorum. Havlu attım. Ben mi size böylesine takılıp kaldım? Küçük, sert bir betel cevizisiniz,[91] tükürmek gerekir onu, dişlerden daha sert olduğu bilinir, sadece kabuktur.

SHLINK *(sevinçli)*: Bunun için ihtiyacınız olan her türlü ışığı yaratmaya çabalarım. İstediğiniz ışığın altında dururum, Bay Garga. *(Işığa gider.)*

GARGA: Çiçek bozuğu ruhunuzu burada açık artırmaya mı çıkarmak istiyorsunuz? Acılara dayanır mı oldunuz? ... Duygusuzlaştınız mı?! ...

SHLINK: Isırın cevizi.

GARGA: Benim konumuma çekiliyorsunuz. Metafizik bir kavga veriyorsunuz ve geride bir kasap tezgâhı bırakıyorsunuz.

SHLINK: Kız kardeşinizin meselesini mi kastediyorsunuz? Üstünde elinizin bulunduğu hiçbir şeyi kesmedim.

GARGA: Sadece iki elim var. Benim için insani olan şeyi bir et yığını gibi yutuyorsunuz. Bir yardım kaynağını görmem için gözümü açarken kaynağı tıkıyorsunuz. Aile üyelerimi yardım kaynağı yapıyorsunuz. Benim rezervimden geçiniyorsunuz. Ben gitgide zayıflıyorum. Metafiziğe düşüyorum! Ve siz hâlâ tüm bunları yüzüme kusmaya cüret ediyorsunuz!

MARIE: Yalvarırım, George, ben gidemez miyim? *(Arkaya çekilir.)*

GARGA *(onu öne çeker)*: Tam tersi! Şimdi senin hakkında konuşmaya başladık. Asıl şimdi gözüm sana ilişti.

SHLINK: Yumuşak noktalara basma talihsizliğine uğradım. Geri çekiliyorum. Siz eğilimlerinizin değerini daima, nesneleriniz morgda yatarken fark ediyorsunuz ve eğilimlerinizi size tanıtma ihtiyacı hissediyorum. Ama lütfen devam edin, sizi çok iyi anlıyorum.

GARGA: Ama fedakârlık yapıyorum ya. Direniyor muyum?

MARIE: Beni bırak gideyim. Burada korkuyorum.

GARGA: Gelsenize! *(Koridora koşar.)* Bir aile kuralım!

MARIE: George!

GARGA: Dur! *(İçeriye)*: İnsanca katılın, bayım!

SHLINK: Bir dakika bile tereddüt etmem.

GARGA: Bu adamı mı seviyorsun? Sana karşı pasif mi?

MARIE *ağlar.*

SHLINK: Umarım aşırıya kaçmıyorsunuzdur. *(Yatak odasına geri koşar.)*

GARGA: Sorun yok. Bu bir ilerleme olacak. Bir perşembe akşamı, değil mi? Bu da Çin Oteli. İşte, kız kardeşim Marie Garga, değil mi? *(Dışarı koşar.)* Gel, Ma! Kız kardeşim! Yokohamalı Bay Shlink burada. Sana bir şey söyleyecek.

MARIE: George!

GARGA *(gider, içki alır)*: "Çarpık, turuncu ağızlı beyaz kadınların parlak dikenli çalılarda çömeldiği şehrin dış mahallelerine kaçtım."[92]

MARIE: Dışarıda gece oldu bile, bugün eve gitmek istiyorum.

SHLINK: İsterseniz sizinle birlikte geleyim.

GARGA: "Saçları siyah cilalı, incecik kabuklardı, gözleri sefahatin, sarhoş akşamların, açık havadaki kurbanların rüzgârlarıyla silinmişti."[93]

MARIE *(alçak sesle)*: Sizden rica ediyorum, bunu benden istemeyin.

GARGA: "Parıldayan yılan derilerine benzeyen incecik giysiler nemden ebediyen ıslanmış gibi sürekli uyarılmış uzuvlara çarpıyordu."[94]

SHLINK: Size gerçekten sordum. Kimseden gizlim saklım yok.

GARGA: "Onları bakırın eritildiği ayak tırnaklarına kadar tamamen kaplar; kız kardeşleri yüzünden bulutlardaki Meryem'in benzi sarardı."[95] *(Geri döner, Shlink'e bir bardak verir.)* İçmez misiniz? Bence gerekli.

SHLINK: Neden içiyorsunuz? İçkiciler yalan söyler.

GARGA: Sizinle sohbet etmek eğlenceli. İçtiğim zaman düşüncelerimin yarısı aşağı yüzer. Onları yere yönlendiririm ve daha hafif hissederim. İçin!

SHLINK: İçmemeyi tercih ederim, sadece siz isterseniz.

GARGA: Sizi davet ediyorum, sizse reddediyorsunuz...

SHLINK: Reddetmiyorum. Ama sadece beynim var.

GARGA *(bir süre sonra)*: Özür diliyorum, yarı yarıya yapalım: Siz beyninizi hafifletin. İçtiğinizde seveceksiniz.

SHLINK *(bir törendeymiş gibi içer)*: İçtiğimde seveceğim.

GARGA *(yatak odasından seslenir)*: Bir bardak içer misin, Ma? Hayır mı? Neden bir sandalye almıyorsun?

ŞEBEK: Kapa çeneni! Deminden beri konuştuklarınızı dinledim, şimdi susun artık!

GARGA *(Marie'ye)*: Karadelik bu işte. Şimdi kırk yıl geçip gidiyor. Hayır demiyorum. Yerler yarılıyor. Lağım suları ortaya

çıkıyor ama arzuları çok zayıf. Dört yüz yıl boyunca denizde söken şafağı hayal ettim, gözlerimde tuzlu rüzgâr vardı. Ne kadar pürüzsüzdü! *(İçer.)*

SHLINK *(itaatkâr bir tavırla)*: Sizinle evlenmek istiyorum, Bayan Garga. Önünüzde secde mi edeyim? Benimle gelmenizi rica ediyorum. Sizi seviyorum.

MARIE *(salona koşar)*: İmdat! Beni satıyorlar!

MANKY: Buradayım, Nice!

MARIE: Biliyordum, ben neredeysem siz oradasınız.

GARGA: Bir esinti ara duvarlarda romantik delikler açıyor.[96]

SHLINK *(haykırır)*: İsterseniz bardan dışarı çıkın, Marie Garga.

MARIE *salondan çıkar.*

SHLINK: Rica ederim, kendinizi harcamayın, Bayan Garga.

MARIE: İçinde hiçbir şeyin olmadığı bir odaya gitmek istiyorum. Çok şey istemiyorum, size söz veriyorum, Pat, bir daha asla bir şey istemeyeceğim.

GARGA: Şansınızı savunun, Shlink.

SHLINK: Geçip giden yılları ve şimdi uykunuzun geldiğini düşünün, Marie Garga.

MANKY: Siz benimle gelin, dört yüz paundum var, kışın sığınacak bir çatı demektir bu, ayrıca başka yüzler de yok, sadece vitrinlerde var.

SHLINK: Sizden rica ediyorum, isterseniz benimle gelin, Marie Garga. Karım gibi davranacağım size, hizmet edeceğim ve bir kez olsun sizi incitirsem olay yaratmadan kendimi asarım.

GARGA: Yalan söylemiyor. Kesinlikle yalan değil söylediği. Onun yanında olursan senti sentine elde edersin. *(Salona gider.)*

MARIE: Size soruyorum, Pat, ben sizi sevmesem de sever misiniz beni?

MANKY: Sanırım. Ayrıca yerle gök arasındaki hiçbir yerde beni sevmeyeceğiniz yazmıyor, Nice.

GARGA: Bu sensin, Jane. Kokteyllerin kökünü kurutuyor musun? Artık kendine hiç benzemiyorsun. Her şeyi çoktan sattın mı?

JANE: Şunu defet, Şebek! Onun suratından hoşlanmıyorum. Beni rahatsız ediyor. Artık bir eli yağda bir eli balda yaşayan biri olmasam da benimle alay edilmesine ihtiyacım yok, Şeb.

ŞEBEK: Sana "eski galoş" diyen herkesin burnunu kırarım.

GARGA: Seni de mi beslediler? Yüzün limonlu dondurma gibi her yanından yalanmış sanki. Vay canına, eskiden operadan çıkmış gibi şık paçavralarla dolaşırdın, şimdi üstüne kara kurum dökülmüş gibi. Ama seni sadece sinekler pislerken kendiliğinden gelmediğin için seni takdir ediyorum, sarhoş pilicim benim.

MARIE: Gidelim o halde. Size seve seve iyilik etmek isterdim, Shlink, yapamam. Kibirden değil bu.

SHLINK: İstiyorsanız kalın! Hoşunuza gitmeyecekse teklifimi tekrarlamam ama şu deliğin sizi yutmasına izin vermeyin. Bir erkeğin uzağında da çok yer vardır.

GARGA: Bir kadın için yoktur. Bırakın gitsin, Shlink! Niyetinin ne olduğunu görmüyor musunuz?! Kışın başının üstünde çatın olmasını tercih etseydin hâlâ gömleklerin arasında oturuyor olacaktın, Jane.

SHLINK: Sevmeden önce için, Marie Garga!

MARIE: Gelin Pat, burası iyi bir yer değil. Bu senin karın mı, George? Bu o mu? Onu da gördüğüme sevindim. *(Manky'yle birlikte çıkar.)*

SHLINK *(ardından seslenir)*: Sizi terk etmeyeceğim, sıkıntıya düşerseniz yine gelin!

ŞEBEK: Fazla bollanmış bir galoş, beyler. *(Güler.)*

GARGA *(bir mumla Shlink'i aydınlatarak)*: Yüzünüz iyi durumda. İyi niyetinizle karnım doyacak.

SHLINK: Fedakârlıklar her iki taraf için fazla. Tahiti'ye gitmek için kaç gemiye ihtiyacınız var? Yelken olarak direğe kendi gömleğimi mi yoksa kız kardeşinizinkini mi çekeyim? Kız kardeşinizin kaderini size yüklüyorum. Onun gözlerini erkekler arasında ebediyen bir nesne olduğu gerçeğine açtınız! Umarım size hiçbir şekilde engel olmamışımdır. Siz bana artıkları reva görürken ona neredeyse bakire olarak sahip olacaktım. Geride yapayalnız bıraktığınız ailenizi de unutmayın! Şimdi neleri feda ettiğinizi gördünüz mü?

GARGA: Şimdi hepsini kesmek istiyorum. Biliyorum. – Sizden önce davranmaya hazırım. Kömür hamallığının geliriyle onları nasıl tıka

basa beslediğinizi de anlıyorum. Eğlencenin pazarlığını yaptırmam. Şimdi bana ayırdığınız şu küçük hayvanı da kabul ediyorum.

JANE: Kendime hakaret ettirmem. Bu dünyada kendi ayaklarımın üstünde tek başımayım, kendimi geçindiriyorum.

GARGA: Şimdi sizden şu çifte kereste satışından gelen parayı talep ediyorum, umarım benim için saklamışsınızdır, artık zamanı geldi çünkü.

SHLINK *gidip parayı getirir ve Garga'ya teslim eder.*

GARGA: Çok sarhoşum. Ama ne kadar sarhoş olursam olayım, Shlink, yine de parlak bir fikrim var. *(Jane ile birlikte çıkar.)*

ŞEBEK: Bu elinizdeki son paraydı, efendim. Peki, nereden almıştınız onu? Bunu soracaklar size. Broost & Co. şirketi, parasını ödediği keresteleri istedi.

SHLINK *(ona kulak vermeksizin)*: Bir sandalye. *(Hepsi sandalyelere oturmuştur ve ayağa kalkmazlar.)* Pirincim ve suyum.

ŞEBEK: Artık sizin için burada pirinç yok, bayım. Hesabınız kapandı.

6

MICHIGAN GÖLÜ

Eylül sonu.
Ağaçlık. Shlink. Marie.

MARIE: Ağaçlar insan pisliğine bulanmış gibi, gökyüzü elimle uzanabilecekmişim kadar yakın, ne kadar kayıtsız bırakıyor beni. Üşütüyor! Donmaya yüz tutmuş bir bıldırcın gibiyim. Kendime yardım edemiyorum.

SHLINK: Size yardımı dokunacaksa, sizi seviyorum.

MARIE: Kendimi harcadım. Aşkım nasıl da acı bir meyveye dönüştü. Başkaları âşık olduğunda güzel zaman geçiriyor ama ben burada kuruyup gidiyorum ve didinip duruyorum. Bedenim kirlendi.

SHLINK: Ne kadar tükendiğinizi anlatın, bu sizi rahatlatır.

MARIE: Hayvandan farksız bir adamla yattım. Hiçbir şey hissetmediğim halde tüm bedenimle kendimi ona verdim, birçok kez, ama ısınamadım. Arada hep Virginia tütünü içti, bir denizciydi! Bu duvar kâğıtları arasında her dakika sizi sevdim, bu yüzden öyle fanatikleştim ki o bunu aşk sandı ve bana engel olmaya kalktı. Karanlığın içinde uykuya daldım. Size borçlu değilim ama hor görseniz de vicdanım yine de size ait olan bu bedeni kirlettiğimi bana haykırıyor.

SHLINK: Üşümeniz üzüyor beni. Yani hava ılık ve karanlık. Bu ülkenin erkekleri sevgililerine nasıl söyler, bilmiyorum. Ama size yardımı dokunacaksa: Sizi seviyorum.

MARIE: Öyle korkağım ki. Masumiyetimle birlikte cesaretim de yok oldu.

SHLINK: Kendinizi aklarsınız.

MARIE: Belki de kendimi suya atmalıyım ama bunu yapamam. Henüz hazır değilim. Ah, bu çaresizlik! Dindirilemeyen bu yürek çarpıntısı! Her şeyim yarım. Seviyor da değilim, kibir bu sadece. Söylediklerinizi duyuyorum, sağır değilim çünkü kulaklarım duyuyor ama ne demek ki bu? Belki uykudayım, biri beni uyandıracak, belki de başımı sokacak bir çatı bulmak, kendimi kandırıp gözlerimi kapamak için utanç verici şeyler yapıyorum.

SHLINK: Gelin, burası serinledi.

MARIE: Ama yapraklar sıcak, güzel. Ve fazla yakın olan gökyüzüne karşı bir çatı.

(Giderler.)

MANKY *(gelir)*: İzleri buraya varıyor! Bu eylül aylarında insanın mizaha çok fazla ihtiyacı olur. Şimdi yengeçler çiftleşir, ormanda erkek geyiklerin aşk haykırışları duyulur, porsuk avlamak mümkündür. Ama yüzgeçlerim soğuk, kara kütükleri gazetelerle sarıyorum. Kendine yatacak yer olarak nereyi bulduysa, en kötüsü bu. Şimdi o yağlı meyhane köşelerinde kılçık gibi uzanmışsa bir daha kirini çıkaramaz. Lekesi kalır! Ah, Pat Mankyboddle, sana sıkıyönetim ilân ediyorum! Kendimi savunamayacak kadar zayıfım, saldırıya geçiyorum. Serseriler tüylü

derisiyle yutulacak, sindirimi duayla hızlandırılacak, akbabalar sıkıyönetime uygun biçimde vurulup Mankyboddle müzelerinde asılacak! Bırrrrr! Ne sözler ama! Dişi olmayan cümleler! *(Cebinden bir tabanca çıkarır.)* En soğuk cevap bu! Bir kadının peşine düşmüş, cangılda dolanıp duruyorsun, ihtiyar domuz! Emekle bakalım! Kahretsin, burası intihar çalılığı adeta! Aman dikkat, Patçiğim! Büsbütün işi bittiyse nereye gitmiş olabilir bu kadın! Bırak gitsin, Patçiğim, biraz tütün iç, iki lokma ye, şu şeyi kaldır! Hadi yürü! *(Çıkar.)*

MARIE *(Shlink'le geri döner)*: Tanrı'nın ve insanların karşısında çok çirkin. Sizinle gelmiyorum.

SHLINK: Zararlı duygular bunlar. İçinizi bir tazelemeniz gerek!

MARIE: Yapamam. Beni feda ediyorsunuz.

SHLINK: Başınızı hep bir erkeğin koltuk altına sokmak zorundasınız, nasıl olursa olsun!

MARIE: Sizin için bir hiçim.

SHLINK: Yalnız yaşayamıyorsunuz.

MARIE: Sanki sizden kaçıyormuşum gibi beni nasıl da çabuk kabullendiniz! Ve bu, fedakârlıkla nasıl da benzeşiyor.

SHLINK: Çılgın bir dişi köpek gibi çalılığa koştunuz ve yine çılgın bir dişi köpek gibi dışarı koşuyorsunuz.

MARIE: Dediğiniz gibi miyim ben? Ben hep dediğiniz gibiyim. Sizi seviyorum. Sizi sevdiğimi asla unutmayın! Çılgın bir dişi köpek gibi seviyorum, bunu siz söylüyorsunuz! Ama o zaman ödeyin paramı. Evet, param ödensin istiyorum. Banknotlarınızı verin bana, onlarla geçinmek istiyorum. Bir sürtüğüm ben.

SHLINK: Yanaklarınız sırılsıklam! Sürtük olmak kim siz kim!

MARIE: Alay etmeden parayı verin. Bana bakmayın, ıslaklık gözyaşından değil, sisten.

SHLINK *kâğıt paraları ona verir.*

MARIE: Size teşekkür etmiyorum, Yokohamalı Bay Shlink. Bu sadece bir iş, kimsenin kimseye teşekkür etmesi gerekmiyor.

SHLINK: Çıkın şu çalılıktan! Buradan bir şey kazanamazsınız. *(Çıkar.)*

7

GARGA AİLESİNİN BARINAĞI

29 Eylül 1912.
Oda yeni mobilyalarla doludur. John Garga, Maë, George, Jane, Manky. Hepsi yeni giysilerle düğün yemeğindedir.

JOHN: Kömür havzasındaki derisi farklı adamın, burada hakkında söz edilmesinden hoşlanılmayan ama tanıdığı bir aile için o kömür havzalarına inip onlar için gece gündüz çalışan, derisi farklı bu adamın eli üzerimizde olduğu günden beri durumumuz her açıdan her gün iyiye gidiyor. Bugün oğlumuz George'un evlendiğinden habersiz, onun için büyük bir şirketin başındaki adama yakışacak bir düğün yapmamızı sağladı. Temiz kravatlar, siyah takım elbiseler, dişlerde biraz viski kokusu – yeni mobilyaların arasında!

MAË: Kömür havzasındaki bu adamın kömür hamallığından bu kadar fazla kazanması tuhaf değil mi?

GARGA: Bunları kazanan benim.

MAË: Akşamdan sabaha evlendiniz. Bu biraz çabuk olmadı mı, Jane?

JANE: Kar da eriyip gider, nerededir o zaman? Seçimi de haksızlar kazanır, bu çoğunlukla böyledir.

MAË: Önemli olan, haklı ya da haksız olmak değil, vazgeçmemektir.

JOHN: Saçmalık! Bifteğini ye, geline elini uzat!

GARGA *(Jane'i bileğinden tutar)*: İyi bir el bu. Kendimi burada çok iyi hissediyorum. İsterse duvar kâğıtları dökülsün, yepyeni giyinmişim, biftek yiyorum, buradaki kirecin tadını alıyorum, parmak kalınlığında harçla kaplıyım. Bir piyano görüyorum. Sevgili kız kardeşimiz Marie Garga'nın fotoğrafının çevresine bir çelenk asın, yirmi yıl önce düzlükte doğdu. Ölümsüzlüğü[97] camla kaplayın. Burada oturmak güzel, burada yatmak güzel, kara rüzgâr buralara kadar gelmez.

JANE *(ayağa kalkar)*: Neyin var, George? Ateşin mi çıktı?

GARGA: Ateşimin çıkması iyi, Jane.

(Diğerleri ayağa kalkarlar.)

JANE: Benimle ne yapmak niyetindesin, hep düşünüyorum, George?!

GARGA: Neden rengin solgun, anne? Kaybolan oğlun[98] yine çatınızın altında. Neden duvardaki kireçlenmiş resimler gibi duruyorsunuz ortalıkta?

MAË: Sanırım sözünü ettiğin kavga bu.

GARGA: Beynimdeki sinekler bunlar, değil mi? Onları silip atabilir miyim?

SHLINK *girer.*

GARGA: Ah, anne, bir biftek al, bir kadeh de viski koy ve hoş gelmiş konuğumuza ikram et! Çünkü bu sabah evlendim. Sevgili karım, anlat!

JANE: Ben ve kocam, sabah erkenden yataktan kalkıp doğruca şerife gittik ve "Burada evlenebilir miyiz?" diye sorduk. Şerif, "Seni tanıyorum, Jane. Her zaman kocanın yanında olacak mısın?" diye sordu. Ama baktım ki adam sakallı, iyi biri, hakkımda kötü hiçbir şey düşünmüyordu, o zaman ben de "Hayat tam olarak sizin düşündüğünüz gibi değil," dedim ona.

SHLINK: Kutlarım, Garga. Kincisiniz.

GARGA: Gülümsemenizde iğrenç bir korku var. Haklısınız. O kadar hızlı yemeyin! Vaktiniz var! Marie nerede? Umarım iyi bakılıyordur. İyice tatmin olmuşsunuzdur artık! Ne yazık ki şu anda sizin için boş sandalyemiz yok, Shlink. Bir sandalyemiz eksik. Onun dışında mobilyalarımız yenilendi ve tamamlandı. Piyanoya bir bakın! Çok hoş, akşamlarımı bu ailemle birlikte geçirmek istiyorum. Hayatımın yeni bir dönemine girdim. Yarın yine C. Maynes'e gidip ödünç kitap dükkânında işe başlayacağım.

MAË: Ah, George, fazla konuşmuyor musun?

GARGA: Duyuyorsunuz: Ailem sizinle ilişkimin devam etmesini istemiyor. Tanışıklığımız bitmiştir, Bay Shlink. Çok verimliydi. Mobilyalar bunun tanığı. Tüm ailemin giydiği takım elbiseler

de bunu açıkça dile getiriyor. Nakit para sıkıntımız yok. Size teşekkür ederim.

(Sessizlik.)

SHLINK: Kendi adıma sizden bir iyilik daha isteyebilir miyim? Elimde Broost & Co. şirketinden gelmiş bir mektup var. Zarfın üzerinde Virginia Eyalet Mahkemesi'nin damgasını görüyorum, mektubu henüz açmadığıma dikkat çekeyim. Bunu siz yaparsanız minnettar olurum. En kötüsü de olsa sizin ağzınızdan çıkacak her şey beni memnun edecektir.

GARGA *okur.*

SHLINK: Kendimle ilgili bu meselede küçücük bir tavsiye şimdi benim için birçok şeyi kolaylaştıracaktır.

MAË: Neden hiçbir şey söylemiyorsun, George? Nedir niyetin? Yüzünden yine bir şeyler planladığın belli. Hiçbir şeyden bu kadar korkmuyorum. Bilinmeyen düşüncelerinizin ötesinde bir dumanın ardındaymışsınız gibi oturuyorsunuz. Bizler de mezbahadaki hayvanlar gibi bekliyoruz. "Bekleyin biraz," deyip gidiyorsunuz, sonra geliyorsunuz ama artık sizi kimse tanıyamıyor, birbirinize neler yaptığınızı bilmiyoruz. Bana planından söz et, kendin de bilmiyorsan o zaman bunu bana söyle, ben de kendimi buna göre hazırlayayım. Kalan zamanımı iyi kullanmak zorundayım. Demirden ve pislikten oluşmuş bu şehirde dört yıl! Ah, George!

GARGA: Görüyor musun, kötü yıllar en iyi yıllarmış, şimdi sona erdi. Bana bir şey demeyin. Sizler, annem, babam ve sen, Jane, karım; ben hapse girmeye karar verdim.

JOHN: Ne diyorsun sen? Paranızın geldiği kaynak bu mu? Sonunun hapishanede biteceği henüz beş yaşındayken alnına yazılmıştı. Aranızda neler geçtiğini hiç sormadım çünkü pis bir şey olduğundan emindim. Ayağınızın altındaki sağlam zemini kaybettiniz. Eve piyano alıp hapse girmek, eve sepet dolusu biftek taşıyıp sonra da bir ailenin ocağını söndürmek tam size göre. Kız kardeşin Marie nerede? *(Ceketini çıkarıp fırlatır.)* Alın işte ceketimi. Zaten içinde rahat değildim. Ama bu şehrin benim için düşündüğü daha nice rezilliği üstlenmeye artık alıştım.

JANE: Ne kadar sürecek, George?

SHLINK *(John'a)*: Kerestelerde çifte satış yapıldı. Şerif bunun hangi koşullarda gerçekleştiğini umursamadığından elbette hapis cezası sözkonusu. Standard Oil'in[99] vergi beyannamesinde olduğu gibi, ben de dostunuz olarak şerife bazı şeyleri böyle titiz bir şekilde açıklayabilirim. Oğlunuzu dinlemeye hazırım, Bayan Garga.

JANE: Bu laflara kanma, George, hiç kimseyi dinlemeden gerekli gördüğün şeyi yap. Karın olarak ben, senin yokluğunda ev işleriyle ilgilenirim.

JOHN *(yüksek sesle güler)*: Ev işleriyle ilgilenirmiş! Daha dün sokaktan bulunmuş biri. Demek kirli parayla karnımızı doyuracağız!

SHLINK *(Garga'ya)*: Ailenizin kalbinizde yeri olduğunu bana ifade ettiniz. Akşamlarınızı bu mobilyaların arasında geçirmek istiyorsunuz, yolunuzdaki tüm engelleri kaldırmakla meşgul olan dostunuz olarak bazı düşünceleri kafamdan atacağım. Ailenizin yanında kalmanız için her şeyi yapmaya hazırım.

MAË: Hapse giremezsin, George.

GARGA: Biliyorum anne, anlamıyorsun. Bir insana zarar vermek ne kadar zor; birini yok etmek büsbütün imkânsız. Dünya çok yoksul. Ona savaş nesneleri fırlatmak için çalışıp didinmemiz gerek.

JANE *(Garga'ya)*: Şimdi felsefe yapıyorsun ama başımızın üstündeki çatı çürüyüp gidiyor.

GARGA *(Shlink'e)*: Dünyayı köşe bucak arasanız on kötü insan bulursunuz ama bir kötü eylem bulamazsınız. İnsan önemsiz sebepler yüzünden mahvolur. Hayır, şimdi hesabı kapatıyorum. Her şeyin altına çizgiyi çekip gidiyorum.

SHLINK: Aileniz onların yanında olup olmadığınızı bilmek istemez mi? Onlara destek olmazsanız yıkılırlar. Bir tek söz, Garga!

GARGA: Hepsine özgürlüklerini armağan ediyorum.

SHLINK: Sizin yüzünüzden çürüyüp gidecekler. Artık çok fazla değiller. Tıpkı sizin gibi masayı temizlemek, kirli masa örtüsünü yırtıp atmak, sigara izmaritlerini giysilerden silkelemek

isteyebilirlerdi. Hepsi sizi taklit etmek, salyalı iç çamaşırları içinde özgür ve ahlaksız olmak isteyebilir.

MAË: Sus George, söylediklerinin hepsi doğru.

GARGA: Soğuk ışıkta gözlerimi yarı kapayınca nihayet bazı şeyleri görüyorum. Sizin yüzünüzü değil, Bay Shlink. Belki de yüzünüz yok sizin.

SHLINK: Pislikte geçen kırk yıldan sonra bu büyük bir özgürlük olacak.

GARGA: Evet, öyle. Kar yağacaktı ama fazla soğuktu. Yine mutfak artıkları yenilecek, yine doyurmayacaklar ve ben düşmanımı öldürüyorum.

JOHN: Ben sadece zayıflıkları görüyorum. O kadar. Seni gördüğümden beri böyle. Git, terk et bizi. Mobilyaları neden götürmesinler ki?

GARGA: Bir yerde okumuştum, su yükselince bütün dağları yutar.[100] Ben daha yüzünüzü görmek istiyorum, Shlink, o buzlu cama benzeyen kahrolası, görünmez yüzünüzü.

SHLINK: Artık sizinle konuşmak istemiyorum. Üç yıl! Genç bir adam için bir kapıyı açmak gibi! Ama benim için! Teselli olacaksanız eğer, sizden hiçbir kazancım olmadı. Ancak şimdi, yeniden gürültülü kente karışıp sizden önce olduğu gibi işime devam ederken üzerimde size ait hiçbir kederin izi bile kalmayacak. *(Çıkar.)*

GARGA: Sadece polise telefon edeceğim. O kadar. *(Çıkar.)*

JANE: Ben Çin barına gidiyorum. Polisleri görmekten hoşlanmam. *(Çıkar.)*

MAË: Bazen Marie'nin de geri dönmeyeceğini düşünüyorum.

JOHN: Kendi suçu. Ahlaksız olduklarında onlara yardım etmek mi gerekir?!

MAË: Başka ne zaman yardım edeceğiz?

JOHN: Çok konuşma!

MAË *(onun yanına oturur)*: Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?

JOHN: Ben mi? Hiç. Zaman geçip gider.

MAË: George'un niyetinin ne olduğunu anladın mı?

JOHN: Evet, yaklaşık olarak. Bizim için daha da kötü.

MAË: Peki, neyle geçineceksin?

JOHN: Elde kalan parayla, bir de satılacak şu piyanonun parasıyla.

MAË: Haksız kazanç olduğu için onu elimizden alacaklardır.

JOHN: Belki Ohio'ya geri döneriz. Bir şeyler yaparız işte.

MAË *(ayağa kalkar)*: Sana bir şey daha söylemek istiyordum, John, ama olmaz. İnsanın birdenbire lanetlenebileceğine inanmadım. Buna Tanrı karar verir. Sıradan bir gündür ve hiçbir şey eskisi gibi değildir. O günden sonra lanetlisindir.

JOHN: Niyetin ne senin?

MAË: Şimdi çok kesin bir şey yapacağım, John, bunu yapmayı çok istiyorum. Nedeninin şu ya da bu olduğunu düşünme. Sobaya biraz daha kömür koydum, akşam yemeği mutfakta. *(Çıkar.)*

JOHN: Dikkat et de bir köpekbalığı hayaleti seni merdivende yemesin!

GARSON *(girer)*: Bayan Garga size bir içki ısmarladı. Karanlıkta mı içmek istersiniz, yoksa ışığı yakayım mı?

JOHN: Tabii ki ışıkta.

(Garson çıkar.)

MARIE *(girer)*: Nutuk çekmeye kalkma! Yanımda para var!

JOHN: Ne cüretle gelirsin buraya? Biz düzgün bir aileyiz! Bu halin ne?

MARIE: Halimde bir şey yok. Ya siz bu yeni mobilyaları nereden buldunuz? Para mı buldunuz? Ben de para buldum.

JOHN: Parayı nereden buldun?

MARIE: Bilmek istiyor musun?

JOHN: Ver onları buraya! Açlıktan perişan ettiniz beni.

MARIE: Ama paraları alırsın. Yeni mobilyalara rağmen. Annem nerede?

JOHN: Kaçaklar kurşuna dizilecek.

MARIE: Sokağa mı attın onu?

JOHN: Alay edin, batakhanelerde gezin, içkiler için. Ama ben sizin babanızım, beni aç bırakamazsınız.

MARIE: Annem nereye gitti?

JOHN: Sen de gidebilirsin. Terk edilmeye alıştım.

MARIE: Ne zaman gitti buradan?

JOHN: Hayatımın son demlerinde yoksul düşüp çocuklarımın artıklarını yalamakla lanetlenmişim ama kötülükle işim olsun istemem. Seni kovmakta tereddüt etmem.

MARIE: Parayı geri ver. Senin için değildi o.

JOHN: Hiç sanmam. Beni bir torbaya koyup ağzını dikseler yine de yarım kilo tütün isterim.

MARIE: Hoşça kal. *(Çıkar.)*

JOHN: Hiç kimseye beş dakika sürecek sözlerden başka söyleyecek bir şeyleri yok. Daha fazla yalanları yok. *(Ara.)* Evet, söylenecek şeyler iki dakikada saklanır.

GARGA *(geri döner)*: Annem nerede? Gitti mi? Buraya bir kez daha dönmeyeceğimi mi düşündü? *(Dışarı koşar, tekrar geri döner.)* Yanına başka elbise almış. Bir daha geri dönmeyecek. *(Masaya oturup bir mektup yazar.)* "Müfettişliğe. Malezyalı kereste tüccarı C. Shlink'i ihbar ediyorum. Bu adam karım Jane Garga'ya tuzak kurdu ve yanında çalışmış kız kardeşim Marie Garga'yı baştan çıkardı. George Garga." – Annem hakkında hiçbir şey yazmıyorum.

JOHN: Bu, ailemizin sonudur.

GARGA: Bu mektubu yazıyorum ve her şeyi unutabilmek için bu belgeyi cebime koyuyorum. Üç yıl sonra –çünkü beni bu kadar uzun süre hapsederler–, tahliyeme sekiz gün kala bu belgeyi polise vereceğim, böylece şehre tekrar ayak bastığımda bu adamın kökü kazınmış olacak ve artık gözüme görünmeyecek. Ama benim tahliye günüm, linç edecek kalabalığın haykırışlarıyla ilan edilecek ona.

8

C. SHLINK'İN ÖZEL BÜROSU

20 Ekim 1915, öğleden sonra saat 1.00.
Shlink. Genç bir kâtip.

SHLINK *(dikte eder)*: Büroda çalışmak için başvuran Bayan Marie Garga'ya cevaben bildirin, bir daha ne kendisiyle ne de ailesinin herhangi bir üyesiyle bir ilişki içine girmek istiyorum. Standart Emlak'a. Saygıdeğer beyler; firmamızın hiçbir hisse senedinin artık yabancı bir firma elinde bulunmadığı, ayrıca ticari durumumuzun sakin seyrettiği bugünlerde beş yıllık kontrat önerinizin önünde hiçbir engel kalmamıştır.

BİR GÖREVLİ *(bir adamı içeri getirir)*: Bu, Bay Shlink.

ADAM: Size bir haberi iletmem için üç dakikam var. Sizinse durumunuzu kavramanız için iki dakikanız var. Yarım saat önce bir hapishaneden Garga adında birinin imzasıyla polis komiserliğine kanıtlarıyla birlikte sizi birçok konuda suçlayan bir mektup geldi. Polis arabası beş dakikaya kadar burada olur. Bana borcunuz 1000 dolar.

(Shlink ona parayı verir, adam çıkar.)

SHLINK *(bir bavulu özenle hazırlarken)*: Becerebildiğiniz sürece işleri siz yürütün. Mektupları gönderin. Geri döneceğim. *(Çabucak çıkar.)*

9

ÇİN MAHALLESİ'NDEKİ BAR

28 Ekim 1915 günü.
Solucan. Şebek. Küt burunlu adam. Kurtuluş Ordusu'nun rahibi. Jane. Marie Garga. Dışarıdan gürültüler.

ŞEBEK: Linç kalabalığının haykırışlarını duyuyor musunuz? Bunlar Çin Mahallesi için tehlikeli günler. Sekiz gün önce Malezyalı bir kereste tüccarının işlediği suçlar ortaya çıkarılmış. Üç yıl önce bir adamı hapse tıktırmış, adam delilleri üç yıl boyunca saklamış ama tahliyesine sekiz gün kala polise gönderdiği bir mektupta her şeyi açığa çıkarmış.
KÜT BURUNLU ADAM: İnsan yüreği işte!
ŞEBEK: Malezyalının kendisi ortadan yok olmuş tabii. Ama işi bitti.
SOLUCAN: Bunu hiç kimse için söyleyemezsiniz. Şu dünyanın hallerine bir baksanıza! Burada bir adamın işi bir kerede bitirilemez, en az yüz kerede bitirilir. Herkesin birçok seçeneği vardır. Mesela erkek buldok G. Wishu'nun hayat hikâyesini[101] bir dinleyin. Ama bunun için ayrıca orkestriyon çalmam gerek. *(Orkestriyon çalar.)* Bu, köpek George Wishu'nun hayat hikâyesi: George Wishu yeşil ada İrlanda'da doğmuş. Bir buçuk yıl sonra şişman bir adamla birlikte büyük Londra kentine gelmiş, memleketi onu yabancı biri gibi silkip atmış. Bu şehirde çok geçmeden ona korkunç eziyetler çektiren acımasız bir kadının eline düşmüş. Burada çok acı çektikten sonra kaçmış. Bu kez yeşil çalılıkların içinde peşine düşmüşler. Tehlikeli ve kocaman silahlarla ona ateş etmişler, peşine sık sık yabancı köpekleri salmışlar. Bu arada bir bacağını kaybedince topal kalmış. Başarısız birçok girişimden sonra hayatından bezmiş ve yarı aç bir haldeyken onunla ekmeğini paylaşan yaşlı bir adamın yanında kendine barınacak yer bulmuş. Hayal kırıklıkları ve maceralarla dolu bir hayatın ardından yedi buçuk yaşında burada, büyük bir dinginlik ve sükûnet içinde ölmüş. Mezarı Galler'deymiş.

– Bunca şeyi nasıl bir araya getirebildiniz, bilmek isterim, bayım.

KÜT BURUNLU ADAM: Bu afişteki kim acaba?

SOLUCAN: Aradıkları Malezyalı. Bir kez iflas etmişti. Ama üç yıl içinde kereste işinin tümünü yeniden ele geçirdi. Bu da civarda fazlasıyla nefret uyandırdı. Hapishanedeki adam işlediği suçları gün ışığına çıkarmasaydı Chicago'nun en güçlü kişilerinden biri olurdu. *(Jane'e)*: Sahi, kocan ne zaman hapisten çıkıyor?

JANE: Evet, bu işte, daha demin aklımdaydı. Sanmayın ki bilmiyorum, beyler: Ayın yirmi sekizinde, dün ya da bugün.

ŞEBEK: Boş konuşmayı bırak, Jane.

KÜT BURUNLU ADAM: Şu açık saçık elbiseli kadın kim?

ŞEBEK: Kurban o işte, hapisteki adamın kız kardeşi.

JANE: Evet, görümcem. Beni tanımıyormuş gibi yapıyor ama evlendiğimden beri bir gece olsun eve gelmedi.

ŞEBEK: Malezyalı mahvetti onu.

KÜT BURUNLU ADAM: Bardak fıçısının içinde ne yapıyor öyle?

SOLUCAN: Görmüyorum. Bir şeyler de söylüyor. Sussana, Jane!

MARIE *(elindeki kâğıt parayı fıçının içine bırakır)*: Banknotları elimde tutarken Tanrı'nın gözünü üzerimde hissettim. Her şeyi onun için yaptım, dedim. Tanrı arkasını döndü, tütün tarlaları hışırdadı sanki. Başıma gelen her şey nasıl acı bir yoksulluğa dönüştü! Bir banknot! Bir ikincisi! Nasıl da çürüyüp gidiyorum! Saflığımı nasıl da tüketiyorum! Artık para da gitti! İşim hiç kolay değil...

GARGA *(C. Maynes ve diğer üç adamla girer)*: Haksızlığa uğradığımı bizzat yerinde görüp ikna olmanız için sizden benimle gelmenizi rica ettim. Üç yıl sonra döndüğümde karımı böyle bir yerde bulacağıma tanık olmanız için sizi yanıma aldım, Bay Maynes. *(Adamları Jane'in oturduğu masaya götürür.)* İyi günler, Jane, nasılsın?

JANE: George! Bugün ayın yirmi sekizi mi? Değil sanıyordum. Evde olurdum yoksa. Orası ne kadar soğuk, fark ettin mi? Burada ısınmak için oturduğum aklına geldi mi?

GARGA: Bu Bay Maynes, onu tanıyorsun. Yine onun dükkânına çalışacağım. Bu beyler de bizim sokaktan, benim durumumla ilgilendiler.

JANE: İyi günler, beyler. Ah, George, tahliye gününü kaçırmış olmam korkunç bir şey benim için! Şimdi hakkımda kim bilir neler düşüneceksiniz, beyler! Ken Si, beylere servis yap!

MEYHANECİ *(küt burunlu adama)*: Hapisteyken onu ihbar eden bu adam işte.

GARGA: İyi günler, Ma. Beni mi bekliyordun? Gördüğünüz gibi kız kardeşim de burada.

MARIE: İyi günler, George. İyi misin?

GARGA: Eve gidelim, Jane.

JANE: Ah, George, öyle diyorsun. Ama seninle gelirsem evde beni azarlarsın, iyisi mi hemen söyleyeyim: Ev temizlenmedi.

GARGA: Biliyorum.

JANE: Çok kötüsün.

GARGA: Seni azarlamam. Jane, şimdi her şeye yeniden başlıyoruz. Savaşım sona erdi. Düşmanımı şehirden düpedüz kovmuş olduğumdan da anlayabilirsin bunu.

JANE: Hayır, George, yine de hep daha kötüye gidecek! Düzelecek denir ama hep daha kötüye gider çünkü bu mümkündür. Umarım burası hoşunuza gitmiştir, beyler? Başka bir yere de gidebiliriz elbette...

GARGA: Neyin var senin, Jane? Gelip seni almamın senin için sakıncası mı var?

JANE: Biliyorsun, George! Bilmiyorsan bunu sana söyleyemem.

GARGA: Ne demek istiyorsun?

JANE: Bak George, sonu gelmiş olsa da bir insan senin sandığından farklıdır. Bu beyleri neden buraya getirdin? Başıma bunun geleceğini hep biliyordum. Kilisedeki komünyon dersinde bana zayıfların sonunun nasıl olacağını söylediklerinde hemen benim sonum da böyle olacak diye düşünmüştüm. Bunu hiç kimseye kanıtlaman gerekmez.

GARGA: Yani benimle eve gelmek istemiyor musun?

JANE: Sorup durma, George!

GARGA: Soruyorum ama canım.

JANE: O zaman bunu başka türlü söylemek zorundayım. Bak buraya, şu beyle yattım. *(Şebek'i gösterir.)* İtiraf ediyorum, beyler, ne işe yarayacaksa, düzeleceği yok zaten.

ŞEBEK: Kadın gerçekten şeytan.

MAYNES: Korkunç.

GARGA: Dinle, Jane. Şimdi bu şehirdeki son şansın bu. Yaşananların üstüne bir çizgi çekmeye hazırım. Bu beyler senin tanığın. Benimle eve gel.

JANE: Çok iyisin, George. Eminim bu benim son şansımdır. Ama bunu istemiyorum. Aramızdaki şey doğru değil, bunu biliyorsun. Şimdi gidiyorum, George. *(Şebek'e)*: Gel!

ŞEBEK: Afiyet olsun!

(Birlikte çıkarlar.)

ADAMLARDAN BİRİ: Adamın gülünecek bir yanı yok.

GARGA: Evim sana açık olacak, Jane. Gece kapıyı çalabilirsin.

SOLUCAN *(masaya gelir)*: Belki fark etmişsinizdir: Aramızda sadece artıklarla hayatta kalan bir aile yaşıyor. Adeta güvelerin yediği bu aile, birileri evin direği olan annelerinin nerede olduğunu onlara söylese, parasını son kuruşuna kadar seve seve feda eder. Aslında bir sabah onu gördüm. Kırk yaşında bir kadın, saat yedide bir meyve kilerini temizliyordu. Yeni bir işe başlamıştı. Yaşlı yüzü iyi görünüyordu.

GARGA: Ama siz bayım, şu anda Chicago'nun her yerinde aranan şu adamın kereste işindeydiniz.

SOLUCAN: Ben mi? O adamı hiç görmedim. *(Çıkar.)*

(Solucan çıkarken orkestriyona para atmıştır, Gounod'nun "Ave Maria"sı[102] *çalar.)*

RAHİP *(köşedeki küçük bir masada tok sesiyle, her kelimenin üstüne basarak likör menüsünden bir şeyler okumaktadır)*: Şeri-Flip, Şeri-Brendi, Cin-Fizz, Viski-Soda, Golden Slipper, Manhattan Kokteyli, Curaçao ekstra sek, Orange, Maraschino, Cusinier ve bu barın spesiyalitesi: Egg-Nog. Sadece bu içki yumurta, çiğ yumurta, şeker, konyak, Jamaika romu ve sütten yapılır.

KÜT BURUNLU ADAM: Likörleri bilir misiniz, bayım?

RAHİP: Hayır!

(Kahkahalar.)

GARGA *(yanındaki eşlikçilerine)*: Dağılmış ailemin halini zorunlu olarak gözler önüne sermemin benim için ne kadar küçük düşürücü olduğunu anlayacaksınız. Ama o sarı derili pisliğin bir daha bu şehre ayak basamayacağını da anlamış olmalısınız. Bildiğiniz gibi, kız kardeşim Marie uzun süre Shlink'in hizmetinde bulundu. Şimdi onunla konuşurken elbette olabildiğince dikkatli davranmam gerekir çünkü en sefil durumdayken bile hâlâ bir parça hassasiyeti kalmıştır. *(Marie'nin yanına oturur)*: Yani yüzüne bakabilirim, değil mi?

MARIE: Artık bir yüzüm yok. Bu ben değilim.

GARGA: Evet. Ama bir keresinde sen henüz dokuz yaşındayken kilisede şöyle dediğini hatırlıyorum: Bu sabahtan itibaren o bana gelmeli. Biz de gelecek olanın Tanrı olduğunu sanmıştık. Evet.

MARIE: Böyle mi dedim?

GARGA: Ne kadar düşkün, kirlenmiş olsan da seni hâlâ seviyorum. Ama aynı zamanda "Seni daima seveceğim, söylüyorum sana işte," dediğim zaman kendine her şeyi yapabileceğini bildiğini ben de bilseydim keşke.

MARIE: Bunu söylerken bana bakıyor musun? Yüzüme?

GARGA: Evet, yüzüne. Yüzü harap olup parçalara ayrılsa bile insan neyse o olarak kalır.

MARIE *(ayağa kalkar)*: Ama bunu istemiyorum. Beni böyle sevmeni istemiyorum. Kendimi olduğum gibi seviyorum. Bana hiç değişmediğimi söyleme.

GARGA *(yüksek sesle)*: Para kazanıyor musun? Sadece erkeklerin sana ödedikleriyle mi geçiniyorsun?

MARIE: Yanında bunu bilmesi gereken insanlar mı getirdin? Viski alınabilir mi burada? Bol buzlu? Her şey açıklanmalı. Evet, kendimi harcadım ama sonra karşılığında para istedim, herkes ne olduğumu fark ettikten, hayatımı böyle kazanacağımı anladıktan hemen sonra. Şimdi bunu sadece düzgün bir iş olarak yapıyorum. İyi bir vücudum var, yanımda tütün içilmesine katlanamam ama artık bakire değilim, sevişmeyi bilirim! Burada

param var. Ama fazlasını kazanıyorum, parayı harcamak istiyorum, bunu benden talep ediyor; para kazandığımda idareli kullanmak zorunda kalmak istemiyorum, işte burada, şuradaki fıçıya atıyorum. Ben böyleyim.

MAYNES: Korkunç.

BAŞKA BİR ADAM: İnsan gülmeye cesaret edemez.

RAHİP: İnsan çok dayanıklıdır. Asıl hatası da bu. Kendine çok şey yapabilir. Yıpranması çok zordur. *(Çıkar.)*

MAYNES *(ve diğer üç adam ayağa kalkarlar)*: Garga, size haksızlık yapılmış olduğunu gördük.

KÜT BURUNLU ADAM *(Marie'ye yaklaşır)*: Sürtükler! *(Kişner gibi güler.)* Kötülük, kadınların parfümüdür.

MARIE: Biz sürtükler! Yüzümüzde pudra; böylece morarmış gözlerimiz görünmez. Pezevenklerle iş yapan erkekler bizimle sevişir. Uykumuzu satarız, kötü muameleden geçiniriz.

(Bunu bir silah sesi izler.)

MEYHANECI: Rahip boğazına kurşun sıkmış.

(Adamlar rahibi içeri taşır, masanın üzerine, bardakların arasına yatırırlar.)

BİRİNCİ ADAM: Dokunmayın! Çekin ellerinizi!

İKİNCİ ADAM: Bir şey söylüyor.

BİRİNCİ ADAM *(üstüne eğilir, yüksek sesle)*: Bir isteğiniz var mı? Yakınlarınız var mı? Sizi nereye götürsünler?

RAHİP *(mırıldanır)*: La montagne est passée; nous irons mieux.[103]

GARGA *(rahibin üzerinde, gülerek)*: Birçok yönden ıskalamış. Son sözleriymiş gibi söyledi ama bunlar başkasının son sözleri, üstelik son sözleri de değil çünkü kendini vuramamış, sadece küçük bir sıyrık.

BİRİNCİ ADAM: Gerçekten de! Ne kötü şans! Karanlıkta yapmış, aydınlıkta yapmalıydı aslında.

MARIE: Başı arkaya düşüyor, altına bir şey koyun! Ne kadar zayıf. Şimdi tanıdım onu, yüzüne tükürülen rahip bu.

(Marie ve Garga dışında herkes çıkar.)

GARGA: Derisi fazla kalın. İçine saplanan her şey eğriliyor. O kadar çok mızrak yok.

MARIE: Hâlâ onu mu düşünüyorsun?

GARGA: Evet, öyle diyorum.

MARIE: Aşk ve nefret insanı nasıl da alçaltıyor!

GARGA: Evet, öyle. – Onu hâlâ seviyor musun?

MARIE: Evet. – Evet.

GARGA: Daha güzel esintiler görünmüyor mu ufukta?

MARIE: Görünüyor, ara sıra.

GARGA: Sana yardım etmek istedim. *(Sessizlik.)* Bu kavga öylesine yoldan çıkmıştı ki onu sürdürmek zorunda kalmamak için bugün tüm Chicago'ya ihtiyacım oldu. Belki kendisi de artık sürdürmeyi düşünmüyordu, bu da mümkün elbette. Onun yaşında biri için bu üç yılın otuz yıl demek olabileceğini kendisi söylemişti. Bütün bu koşulları göz önüne alarak kendimi ortaya koymaksızın onu son derece katı bir yöntemle yok ettim. Ayrıca beni görmesini de engelledim. Bu son darbe ikimiz arasında artık tartışılmayacak: Artık benimle konuşamaz. Bugün şehrin her sokak köşesinde otomobil şoförleri, daha önce maç yapmadan nakavt olacağının varsayıldığı saatte artık ringe çıkamaması için nöbet tutuyor. Chicago onun adına havlu atıyor. Nerede saklandığını bilmiyorum ama o biliyor.

MEYHANECİ: Mulberry Caddesi'nde kereste depoları yanıyor.

MARIE: Onu silkeleyip attıysan iyi. Ama şimdi gidiyorum.

GARGA: Ben burada, lincin yapılacağı yerde kalıyorum. Ama akşama eve gelirim. Birlikte otururuz. *(Marie çıkar.)* Sabahları yine erkenden sıcak, koyu kahve içeceğim, yüzümü soğuk suyla yıkayacağım, temiz elbiseler giyeceğim, önce gömlekle başlayacağım. Sabahları birçok şeyi kafamın içinde çözeceğim, artık içimde benimle birlikte aşağı inmek isteyen bir tutku olmadığından şehirde yepyeni seslerle birlikte çevremde çok şey olup bitecek ama daha yapacağım birçok şey var. *(Kapıyı ardına dek açar, linç kalabalığının gittikçe artan haykırışlarına gülerek kulak kesilir.)*

SHLINK *(içeri girmiştir; üzerinde bir Amerikan takım elbisesi vardır)*: Yalnız mısınız? Buraya gelmek zor oldu. Bugün tahliye olacağınızı biliyordum, sizi evinizde aradım. Peşimdeler. Çabuk olun, Garga, gelin!

GARGA: Çıldırdınız mı?! Sizden kurtulmak için ben ihbar ettim sizi.

SHLINK: Cesur bir adam değilim. Buraya gelirken yolda üç kez öldüm.

GARGA: Evet, Milwaukee Köprüsü'nde sarı derilileri renkli çamaşır gibi asıyorlar!

SHLINK: Bu yüzden daha da acele etmemiz gerek. Benimle gelmek zorunda olduğunuzu biliyorsunuz. Daha işimiz bitmedi.

GARGA *(Shlink'in fazla zamanı olmadığını fark ettiği için özellikle ağırdan alır)*: Ne yazık ki bunu benden uygunsuz bir zamanda istiyorsunuz. Burada yalnız değilim. Üç yıl önce, eylül ayında hayatı beklenmedik bir şekilde mahvolan kız kardeşim Marie Garga var. Karım Jane Garga aynı dönemde kötü yola düştü. Son olarak bir de Kurtuluş Ordusu'ndan adı bilinmeyen bir adam var, pek önemi olmasa da yüzüne tükürüldü ve işi bitirildi. Ama hepsinden önce annem, 1872'de güney eyaletlerinde doğmuş olan Maë Garga, üç yıl önce ekim ayında kayboldu, hatta hatıralardan bile yok oldu, artık bir yüzü yok. Sararmış bir yaprak gibi düştü üstünden. *(Kulak kesilir.)* Bu haykırışlar da ne!

SHLINK *(de dalgın bir halde kulak kesilmiş)*: Evet ama beyaz olan asıl haykırışlar değil bunlar henüz. Sonra onlar da gelecek. O zaman yalnızca bir dakikamız kalacak. Dinle, işte şimdi! Bu asıl haykırış! Beyaz haykırış! Gelin!

(Garga ve Shlink çabucak çıkarlar.)

10

MICHIGAN GÖLÜ KIYISINDAKİ ÇAKIL OCAKLARINDA DEMİRYOLU İŞÇİLERİNİN TERK EDİLMİŞ ÇADIRI

19 Kasım 1915. Sabah saat 2.00'ye doğru. Shlink. Garga.

SHLINK: Chicago'nun bitmeyen gürültüsü dindi. Üç gün içinde gökyüzü yedi kez soldu, hava sulu alkol gibi gri-mavi oldu. Şimdi hiçbir şeyi gizlemeyen bir sessizlik var.

GARGA *(tütün içer)*: Kolay dövüşüyorsunuz. Nasıl da sindiriyorsunuz! Çocukluğum hâlâ gözlerimin önünde. Mavi kolzalı petrol kuyuları! Dağ geçitlerindeki kokarcalar ve sakin akan çağlayanlar!

SHLINK: Doğru! Hepsi yüzünüzdeydi. Şimdi kehribar kadar sert, o da saydamdır, içinde bazen küçük hayvan ölüleri görülür.

GARGA: Hep yalnız mıydınız?

SHLINK: Kırk yıl.

GARGA: Şimdi tam da sona doğru gezegenin ilişki kurmak denen kara illetine tutuldunuz.

SHLINK *(gülümseyerek)*: Düşmanlık sayesinde mi?

GARGA: Düşmanlık sayesinde!

SHLINK: Arkadaş olduğumuzu anladın. Metafizik eylem arkadaşı! Tanışıklığımız kısa sürdü; bir süre ağır bastı. Zaman hızla uçup gitti. Hayatın aşamaları anıların aşamaları değil. Bitiş amaç değil, son bölüm diğer herhangi birinden daha önemli değil. İki kez kereste ticareti yaptım, iki haftadır sizin adınıza kayıtlı.

GARGA: Ölümle ilgili sezgileriniz var mı?

SHLINK: Kereste ticaretinizin muhasebe defteri burada; bir zamanlar rakamların üstüne dökülmüş olan mürekkepli yerden başlıyor.

GARGA: Üstünüzde mi taşıdınız? Kendiniz açın. Kirlidir mutlaka. *(Okur.)* Titizce hesaplanmış; birçok kesinti var! On yedisinde: Yirmi beş bin dolar, kereste işi, Garga için. Daha önce on dolar

elbiseler için. Sonra "kız kardeşimiz" Marie Garga için bir kez yirmi iki dolar. Sonuç olarak: Bütün iş bir kez daha yanıp kül oldu. – Artık uyuyamıyorum, üstünüz kireçle örtüleceği için seviniyorum.

SHLINK: Yaşananları inkâr etme, Garga! Yalnızca hesaba bakma. Sorduğumuz soruyu hatırla. Kendini topla: Seni seviyorum.

GARGA *(onu süzer)*: Ne iğrençsiniz! Korkutucu derecede yavansınız, sizin gibi yaşlı bir adam!

SHLINK: Bir cevap alamayabilirim. Ama ağzım mezar toprağı doluyken cevap alabilirsen beni düşün. Neye kulak verdiniz öyle?

GARGA *(gevşek)*: Duygularınızı gösteriyorsunuz. Yaşlısınız!

SHLINK: Böyle diş göstermeniz iyi mi?

GARGA: Dişler iyiyse!

SHLINK: İnsanın sonsuz yalnızlığı, düşmanlığı ulaşılmaz bir hedef haline getiriyor. Ama hayvanlarla da anlaşmak mümkün değil.

GARGA: Dil, anlaşmak için yeterli değil.

SHLINK: Hayvanları gözlemledim. Sevgi, bedensel yakınlığın verdiği sıcaklık, karanlıktaki tek iyi yanımız! Ama tek olan, organların birleşmesidir; dillerin bölünmesine köprü olmuyor. Yine de umutsuz yalnızlıklarında onlara destek olacak varlıkları üretmek için birleşiyorlar. Ve nesiller gözlere soğuk bakıyor. Patlayıncaya dek insan bedenleriyle tıka basa doldurulmuş bir teknede olsalar onun içinde öylesine bir yalnızlık çekerlerdi ki hepsi donardı. Dinliyor musunuz, Garga? Evet, yalnızlaşma o kadar büyük ki kavga bile çıkmıyor. Orman! İnsanlığın geldiği yer orası. Kıllı, maymun dişli, yaşamayı bilen iyi hayvanlar. Her şey çok kolay oldu. Birbirlerini düpedüz parçaladılar. Titreyen böğürleriyle birbirlerinin gözlerinin akına nasıl baktıklarını, gırtlaklarını nasıl ısırdıklarını, nasıl alt alta üst üste yuvarlandıklarını açıkça görüyorum; kökler arasında kanı dökülen, mağlup olandı, çalılığı en fazla çiğneyen galip gelendi! Bir şey mi duydunuz, Garga?!

GARGA: Shlink! Üç haftadır sizi dinledim. Hep küçük de olsa herhangi bir bahaneyle öfkeyle dolayım diye bekledim. Ama şimdi size bakarken anlıyorum ki saçmalıklarınız beni öfkelendiriyor ve sesinizden tiksiniyorum. Şimdi perşembe akşamı değil mi? New York ne kadar uzakta? Neden burada oturup

zaman harcıyorum? Üç haftadır burada değil miyiz? Dünya çığırından çıktı sandık! Ama ne oldu? Üç kez yağmur yağdı, bir kez de gece rüzgâr çıktı. *(Ayağa kalkar.)* Sanırım ayakkabınızı çıkarmanızın zamanı geldi, Shlink. Çıkarın ayakkabınızı ve bana bırakın, Shlink! Çünkü herhalde artık paranız işe yaramayacak. Shlink, savaşımıza burada, üçüncü yılında, Michigan Gölü kıyısındaki bu ağaçlıkta son veriyorum çünkü malzemesi tükendi: Şu anda bitiyor. Bu savaşı artık bir bıçakla bitiremem, edilecek büyük laflar da göremiyorum. Ayakkabılarım delik, konuşmalarınız da ayak parmaklarımı ısıtmıyor. Durum çok açık, Shlink: Daha genç olan, partiyi kazanır.

SHLINK: Bugün ara sıra demiryolu işçilerinin kürek sesleri buraya kadar geldi. Kulak kesildiğinizi fark ettim. Ayağa mı kalktınız, Garga? Gidiyor musunuz, Garga? Beni ele mi vereceksiniz?

GARGA *(tembelce yere çöker)*: Evet, aynen öyle yapacağım, Shlink.

SHLINK: Peki, bu savaşta hiçbir zaman bir çıkış yolu olmayacak mı, George Garga, hiçbir zaman uzlaşma olmayacak mı?

GARGA: Hayır.

SHLINK: Ama cebinizde çıplak hayatınızla mı çıkıp gideceksiniz?

GARGA: Çıplak hayat başka her tür hayattan daha iyidir.

SHLINK: Tahiti'ye mi?

GARGA: New York'a. *(Alayla güler)*: "Oraya gideceğim ve demirden uzuvlarla, yanık tenle, gözlerimde öfkeyle geri döneceğim. Yüzüme bakıp güçlü bir ırktan olduğumu sanacaklar. Altınım olacak, tembel ve acımasız olacağım. Kadınlar sıcak ülkelerden dönmüş böyle vahşi hastalara bakmayı sever. Yüzeceğim, otları çiğneyeceğim, avlanacağım, öncelikle tütün içeceğim. Kaynamış maden gibi içkiler içeceğim. Hayata atılıp kurtulacağım."[104] – Ne aptallıklar! Ortada olmayan bir gezegenin üstündeki sözler! Eskinin doğal atılımı sayesinde üzeriniz çoktan kireçle örtüldüğünde beni eğlendirecek şeyi seçeceğim.

SHLINK: Ne biçim davranıyorsunuz? Lütfen piponuzu ağzınızdan çıkarın. Âciz olduğunuzu söylemek istiyorsanız başka bir ses kullanın.

GARGA: Nasıl isterseniz.

SHLINK: Bu el hareketiniz bana rakip olarak değersiz olduğunuzu kanıtlıyor.

GARGA: Sadece canımın sıkıldığından şikâyet ettim.

SHLINK: Şikâyet mi ettiniz? Siz! Kiralık bir boksör! On dolara satın aldığım sarhoş bir tezgâhtar! Bacaklarını birbirinden ayırt edemeyen bir idealist, bir hiç!

GARGA *(gülerek)*: Genç bir erkek! Sakin olun.

SHLINK: Beni alaşağı edip ölümün tadını alayım diye ağzıma iğrenç ya da çürük bir şey tıkıştırmak için tutulmuş bir beyaz. Ağaçlıktan iki yüz metre ötede beni linç edecek bir yığın bulursunuz.

GARGA: Evet, belki bir cüzamlıyım ama ne fark eder? Siz canınıza kıyıyorsunuz. Bana başka ne sunabilirsiniz? Beni kiraladınız ama paramı ödemediniz.

SHLINK: Sizin gibi birinin ihtiyacı olan şeyi elde ettiniz. Size mobilya satın aldım.

GARGA: Evet, sizden alıp getirdiğim, satılması gereken bir piyano vardı. Bir kez et yedim! Bir takım elbise satın aldım ve boş laflarınız yüzünden uykularımı feda ettim.

SHLINK: Uykunuzu, annenizi, kız kardeşinizi ve karınızı. Aptal hayatınızın üç yılını. Ne sinir bozucu ama! Şimdi alçaklık içinde son buluyor. Bunun ne olduğunu anlayamadınız. Sonumun gelmesini istediniz ama ben savaşmak istedim. Bu bedensel değildi, ruhsaldı.

GARGA: Ve ruhsal olan, görüyorsunuz, hiçbir şey değil. Önemli olan daha kuvvetli olmak değil, önemli olan hayatta kalan olmak. Sizi yenemem ancak yerde ezebilirim. Kendimi buz gibi yağmura atacağım. Chicago soğuktur. İçeri giriyorum. Yanlış yapıyor olabilirim. Ama daha çok zamanım var. *(Çıkar.)*

(Shlink yere yığılır.)

SHLINK *(ayağa kalkar)*: Son kılıç hamlelerinden ve aklımıza gelen son sözler sarf edildikten sonra şahsıma gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederim. İkimiz de çok şey kaybettik, geriye çıplak bedenler bile kalmadı. Dört dakika içinde ay yükselecek, o zaman linç kalabalığınız burada olur! *(Garga'nın gittiğini görüp arkasından gider.)* Gitme, George Garga! Genç olduğun

için bitirme. Ormanlar kesildi, akbabalar fazlasıyla doydu, altın cevap toprağa gömülecek! *(Arkasını döner. Cangılda sütümsü bir ışık oluşur.)* 19 Kasım! Chicago'nun üç mil güneyi. Batı rüzgârı! Ayın yükselişinden dört dakika önce balık tutarken boğuldu.

MARIE GARGA *(girer)*: Yalvarırım beni kovmayın. Talihsiz biriyim ben.

(Çalılık aydınlanır.)

SHLINK: Ama çoğalıyor. İnsanın ağzına doluşan balıklar... Bu delice ışık da ne? Çok meşgulüm.

MARIE *(şapkasını çıkarır)*: Artık pek iyi görünmüyorum. Bana bakmayın: Fareler kemirdi yüzümü. Geriye kalanı size getirdim.

SHLINK: Nasıl sütümsü bir ışık bu! Ah elbette! Hautgout![105] Nasıl?

MARIE: Sizce yüzüm şişmiş mi?

SHLINK: Biliyor musunuz, ayaktakımı sizi burada bulursa linç eder.

MARIE: Umurumda değil!

SHLINK: Sizden rica ediyorum, şu son dakikamda beni yalnız bırakın!

MARIE Gelin! Çalılıkların içine gizlenin. Taşocağında saklanacak yer var.

SHLINK: Kahretsin! Deli misiniz siz? Cangıla bir kez daha göz atmam gerektiğini görmüyor musunuz? Ay bu amaçla yükseliyor. *(Girişe doğru yürür.)*

MARIE: Tek gördüğüm, çaresizliğiniz. Kendinize merhamet edin!

SHLINK: Madem beni seviyorsunuz, bana bu son iyiliği yapamaz mısınız?

MARIE: Sadece size bakmak istiyorum. Artık buraya ait olduğumu anladım.

SHLINK: Olabilir! Kalın o zaman! *(Uzakta bir işaret.)* Saat iki. Kendimi emniyete almalıyım.

MARIE: George nerede?

SHLINK: George mu? Kaçtı! Nasıl bir hesap hatası! Emniyete almak! *(Boğazındaki boyunbağını çekip alır.)* Fıçılar şimdiden pis kokmaya başlamış. Kendi tuttuğum güzel, yağlı balıklar! İyi kurutulmuş, sandıklara çivilenmiş. Tuzlanmış! Önceden havuzlara konmuş, satın alınmış, sayılmış, yağla beslenmiş

balıklar! Olta yemini kutsal ekmek gibi yutuveren, ölüme susamış, intihara meyilli balıklar. Off! Şimdi çabuk olalım! *(Masaya gidip oturur. Küçük bir şişeden içer.)* Ben, Wang Yen,[106] namıdiğer Shlink, Kuzey Peiho'daki[107] Yokohama'da, Kaplumbağa Takımyıldızı'nın altında[108] doğdum! Bir kereste ticarethanesi işlettim, pirinç yedim ve birçok insanla iş yaptım. Ben, elli dört yaşındaki Wang Yen, namıdiğer Shlink; hayatım Chicago'nun üç mil güneyinde mirasçı bırakmadan son buldu.

MARIE: Neyiniz var?

SHLINK *(oturarak)*: Burada mısınız? Bacaklarım soğuyor. Yüzüme bir şey örtün, acıyın bana! *(Yere yığılır.)*

(Çalılıklarda iniltiler, ayak sesleri. Arkadan gelen boğuk küfürler.)

MARIE: Neye kulak kesildiniz öyle? Cevap versenize! Uyuyor musunuz? Hâlâ üşüyor musunuz? Her şeyimle yanınızdayım! Örtüyü ne yapacaksınız?

(O sırada çadırın bezi bıçaklarla kesilir. Linç kalabalığı yırtıklardan sessizce içeri girer.)

MARIE *(üzerlerine yürür)*: Gidin buradan! O öldü. Kimsenin görmesini istemiyor.

11

ÖLEN C. SHLINK'İN ÖZEL BÜROSU

Sekiz gün sonra.
Kereste ticarethanesi bir yangın yeridir. Etrafta tabelalar asılıdır: "Bu işyeri satılıktır." Garga. John Garga. Marie Garga.

JOHN: Bu işyerini kundaklatman aptallıktı. Şimdi kömürleşmiş kalasların arasında oturuyorsun. Kim satın alır bunları?

GARGA *(güler)*: Çok ucuzlar. Peki, siz ne yapacaksınız?

JOHN: Birlikte oluruz diye düşünmüştüm.

GARGA *(güler)*: Ben gidiyorum. Sen çalışacak mısın?

MARIE: Çalışacağım. Ama annem gibi merdiven yıkamayacağım.

JOHN: Ben askerim. Yalaklarda uyumuş adamım. Yüzümüzde dolaşan sıçanlar üç buçuk kilodan aşağı gelmezdi. Silahı omzuma koyduklarında iş bitti, o zaman "Bundan böyle her birimiz kafamızda keple uyuyacağız," dedim.

GARGA: Kısacası: Herkes uykuda.

MARIE: Biz gidelim, baba. Akşam oluyor ve benim hâlâ bir odam yok.

JOHN: Evet, gidelim! *(Çevresine bakınır.)* Gidelim! Yanında bir asker var! Şehrin cangılına karşı, ileri!

GARGA: Ben onu geride bıraktım. Hey!

MANKY *(elleri cebinde, sevinçle girer)*: Benim. Gazetede ilanını okudum. Kereste ticarethanen çok pahalı değilse satın alırım.

GARGA: Ne veriyorsun?

MANKY: Neden satıyorsun?

GARGA: New York'a gidiyorum.

MANKY: Ben de buraya taşınıyorum.

GARGA: Ne kadar ödeyebilirsin?

MANKY: Kereste ticareti için de elimde biraz para kalmalı.

GARGA: Altı bin olur, eğer kadını da birlikte alırsan.

MANKY: Tamam.

MARIE: Babam benimle.

MANKY: Ya annen?

MARIE: O artık burada değil.

MANKY *(bir süre sonra)*: İyi.

MARIE: Kontratı hazırlayın!

(Erkekler kontratı imzalar.)

MANKY: Bir şeyler alacağız. Bizimle gelir misiniz, George?

GARGA: Hayır.

MANKY: Döndüğümüzde burada olacak mısınız?

GARGA: Hayır.

JOHN: Elveda, George! New York'a iyi bak! Bıkarsan Chicago'ya gelebilirsin.

(Üçü çıkar.)

GARGA *(parayı saklar)*: Yalnız olmak iyi bir şey. Karmaşa sona erdi. En güzel zamanlardı.

AÇIKLAMALAR

İNCİL

Temel Metin

Bertold Eugen: *İncil. Tek Perdelik Oyun*: *Die Ernte*'de, Ocak 1914, Sayı: 6 (Augsburg öğrenci dergisinin bu sayısının fotokopisi).

Genel Bakış

Yaz sonu 1913: Oyunun yazılışı.

Muhtemelen Ocak 1914: Öğrenci dergisi *Die Ernte*'de yayımlanma.

1967: Brecht'in ölümünden sonraki ilk baskı: *Gesammelte Werke in 20 Bänden* [20 Ciltte Toplu Eserler], Cilt 7, Suhrkamp Yayınevi, Frankfurt a. M.

Oluşumu

Brecht on beş yaşındayken 1913 yaz sonunda ilk dramatik eserini yazar. 16. yüzyılda Hollanda'nın İspanyol-Katolik birliklerine karşı verdiği özgürlük savaşından kurgusal bir bölümü içeren oyun, birçok yönden Brecht'in gerek ev gerekse okul yaşantısıyla, özellikle de okuma deneyimleriyle ilgilidir. Babası Berthold Friedrich Brecht, Katoliktir, evlilik öncesi soyadı Brezing olan annesi Sophie ise Protestandır. Bu nedenle Brecht, karma dinli bir ailede büyür ancak Protestan olarak yetiştirilir. Anneannesi Brezing, ona henüz ilk çocukluk yıllarında İncil'den bölümler okur. Annesi onu eğitirken çoğu zaman İncil'den pasajlara başvurur ve ergenlik döneminde onu İncil okumaya teşvik eder. 1920'de Brecht yirmi iki yaşındayken, ilk oyununu yazdığı dönemi ele alarak annesinin ona verdiği eğitimde İncil'in rolünü konu eden bir de şiir yazar:

Annem derdi ki: Çocuğum, yalın insanı sever Tanrı,
Ve hep İncil'i masama koyardı,
Gözlerim kapanana dek okurdum İncil'i
Sonra sabah uyanırdım dipdiri.

Dinsel eğitim uygulamalarını ironikleştiren şiir, aynı zamanda anneye olan bağlılığın bir ifadesidir ve son kıtasında Brecht'in Kilise'ye kabul ayinindeki sözünden alıntı yapar (İbraniler 13, 9):

Annem toprağın altında yatıyor şimdi,
Konfirmasyon sözümü onun ağzından duyuyorum sanki:
Yüreğin sağlam olması çok kıymetli.

Augsburg'daki Bavyera Kraliyet Lisesi'nde Brecht, Eylül 1908'den 1917 Paskalyasındaki (savaş nedenli) zorunlu lise sınavına kadarki sekiz buçuk yıllık eğitim süresi boyunca, ilkokuldayken de din öğretmeni olan Rahip Paul Detzer'den "Protestan din eğitimi" konusunda dersler alır. Orada olduğu gibi lisede de, Brecht'in oyununda ortaya koyduğu biçimiyle Hıristiyan davranış normlarının eleştirel bir tartışması kesinlikle bu dersin ruhuna uygun değildir. Yine Almanca görülen edebiyat dersleri de büyük ölçüde Hıristiyan dini tarafından belirlenmiştir. Brecht'in kullandığı *Deutsches Lesebuch* [Almanca Okuma Kitabı] dini değerleri siyasi-yurtsever öğelerle birleştiren ve vatan için şehit olmanın dinsel yüceltilmesinin merkezi bir rol oynadığı birçok metin ve tema sunar. Brecht gibi edebiyata ilgi duyan bir öğrenci bunlardan pek çoğunu okumuş olmalıdır; Theodor Körner'in, Macar şehri Zigetvar'ı Türk-İslam kuşatmasına karşı savunan Kont Zrinyi'yi konu alan *Zrinyi* (1812) adlı tragedyasını da büyük ihtimalle 1913 yaz tatilinde okumuştur. Detlev von Liliencron'un *Das Opfer* [Kurban] adlı baladı da muhtemelen okudukları arasındadır. Bu baladda Kızılderili bir kız, kabilesini Büyük Ruh'un öfkesinden kurtarmak için –*İncil* oyununda erkek kardeşin kız kardeşinden beklediği gibi– kendi isteğiyle Niagara Şelalesi'nden aşağı atlar ve bu arada İsa'nın son sözünü "sevinçle yukarı haykırarak" söyler: "Tamamlandı." (Bkz. *Deutsches Lesebuch für bayerische Mittelschulen* [Bavyera Ortaokulları İçin Almanca Okuma Kitabı], Eds: A. Ipfelkofer vd., Bamberg, 1908, Cilt 6, s. 174 vd.)

Brecht'in en önemli edebi ilhamını okul kitabı dışında okuduğu, Friedrich Hebbel'in Eski Ahit'le ilgili apokrif kitap *Judith*'e kadar geri giden *Judith* (1841) adlı tragedyasından almış olması mümkündür. (Brecht 10 Şubat 1913'teki on beşinci doğum gününde ve 1913

Paskalyasında ailesinden birbiri ardına beş ciltlik Hebbel baskısı hediye almıştı.) Hikâyede Holofernes'in komutasındaki putperest Asur ordusu, Yahudi şehri Bethulya'yı kuşatır. Şehir halkı zor durumdadır. – Tevrat'taki ve Hebbel'in oyunundaki bu başlangıç durumu Brecht'in oyunuyla paralellikler gösterir. Hem Tevrat'ta hem de Hebbel'de Judith, Asur ordugâhındaki Holofernes'e gider, birlikte aşk gecesi geçirmeye istekliymiş gibi yaparak komutanın başını keser. Yahudi birlikleri, komutansız kalınca korkuya kapılarak kaçan Asurluları yener. Judith'in en derin dinsel duygularla hareket ettiği Tevrat'takinden farklı olarak Hebbel, bu eski hikâyeyi Holofernes figürünün önem kazandığı ve Judith'le Holofernes figürlerinin eşdeğer partnerler olarak karşı karşıya geldikleri bir biçimde oluşturur. Judith, aşkını hak eden tek erkek olabileceğini sonunda öğreneceği adamı öldürür. Brecht'teki belediye başkanının kızı ise Tevrat'taki Judith'ten, hele Hebbel'in Judith'inden tamamen farklı olarak ilk başta tereddüt etse de düşman komutanıyla bir aşk gecesi geçirmeyi reddeder ve böylece şehir düşer.

Theodor Poppe'nin sözü edilen Hebbel baskısı için yazdığı önsöz de fikir yaratımında rol oynamış olabilir. Poppe, Hebbel'in günlüklerinden, "Tanrı'nın kendi eliyle bir mucize gerçekleştirmesinin ardından, karanlık bir gizemden korkar gibi kendinden korkan basit-soylu kız" imajının "büyük düşüncesi"ni alıntılar. Hebbel'in 6 Mart 1838 tarihli günlüğünde şöyle yazar: "Tanrı'nın kendisi, büyük hedeflere ulaşmak için bir bireye doğrudan etki ederek dünyanın işleyişine keyfi bir müdahalede (bu şekilde varsayacak olursak ona karşılık gelen ifadelere izin vermeliyiz) bulunduğunda kendi gereçlerini de bir an için duran ya da başka yöne dönen aynı çark tarafından ezilmekten koruyamaz." (*Hebbels Werke in zehn Teilen* [Hebbel'in On Bölümlük Eserleri], Ed: Theodor Poppe, Cilt 1, Bölüm 2, Berlin/Leipzig/Viyana/Stuttgart, s. 8).

Tam da Hebbel'in günlüklerinde yorumladığı bu anlayış, Brecht'in, Hebbel'in *Judith*'ine yönelik eleştirisinin başlangıç noktasıdır. Çok sonraları şöyle bir not düşer: "Hebbel'in tuttuğu bu yol bana gittikçe daha fazla çıkmaz görünüyor. Bizi etkileyen, kaderin büyük insanları ezdiği eylemlerin görkemi değil, yalnızca kaderinin

bunu kendisine gösterdiği insandır." (*Journale* [Günlükler], 21 Ağustos 1920).

Kaynaklarla karşılaştırıldığında oyunun toplumsal vurgusunun –belediye başkanının ailesinin refahıyla şehirdeki sefaletin yüzleşmesi– Brecht'in kendi eleştirel yaklaşımı olduğu görülür.

İncil, Augsburg Lisesi 6A sınıfının bazı öğrencileri tarafından çıkarılan okul dergisi *Die Ernte*'de yayımlanır (Brecht arşivinin fotokopisinin yapıldığı derginin elde kalan tek orijinaline artık ulaşılamıyor.). Editörler, Brecht ve Julius Bingen'dir. Dergi yaklaşık 40 kopya olarak teksir edilir. Toplam altı sayı çıkmış, yedincisi hazırlanmış ama bitirilememiştir. Brecht bu okul dergisinde çeşitli makaleler, şiirler, öyküler ve denemeler yayımlar. *İncil* oyunu 6 Ocak 1914 tarihli 6. sayının neredeyse tamamını kapsar. Bu oyun diğer makaleleri arasında Brecht'in "Bertold Eugen" mahlasını kullandığı tek eserdir.

İncil, hayatı boyunca Brecht'in eserlerinde önemli bir rol oynamıştır. 1920'deki günlüğünde yazdığı bir notta şöyle der: "Ama İncil'deki bazı sözleri yok etmek imkânsız. İnsanın içine işliyorlar. Tıpkı sevişirken olduğu gibi, sırtı boyunca aşağıya doğru okşanıyormuş gibi ürpertiyor insanı." (*Günlükler*, 4 Eylül 1920). Artık geniş kitlelerce burjuva ve din karşıtı bir yazar olarak kabul edildiği 1928 yılında, bir gazetenin edebi açıdan "en güçlü izleniminin" hangisi olduğu yönündeki sorusunu Brecht, "Güleceksiniz ama İncil," diye yanıtlar. (*Der stärkste Eindruck*, in: *Die Dame*, [*En Güçlü Etki*, *Hanımefendi*'de], Berlin, Ek: *Die losen Blätter* [Kayıp Sayfalar], 1928, Sayı: 1, s. 16). Dil yapısı açısından Luther İncili'nin diksiyonuna dayanan birçok metni, bu yanıtın gerçeğe uygun olduğunu gösterir. *Über reimlose Lyrik mit unregelmässigen Rhythmen* [Düzensiz Vezinli Kafiyesiz Şiir Üzerine] adlı makalesinde Brecht, İncil dilinin özel karakterini "eylemsel" olarak yansıtır. Eserlerinin büyük bölümünde aktarma, ima, tersyüz etme, yabancılaştırma olarak bolca İncil alıntısı bulunur. İncil'in yırtıldığı *Ana*'nın 10. sahnesinde ve üstü karalanmış dev bir İncil'in içeri taşındığı *Galilei'nin Yaşamı*'nın 10. sahnesinde de bu kitap yine olay örgüsünün konusudur.

Bu edisyondaki metin düzeni:

• El yazısıyla yazılmış öğrenci dergisinin temelini oluşturan fotokopinin bazı yerleri siliktir; bu tür durumlarda orijinalin Bertolt Brecht Arşivi'nde bulunan kopyasına başvurulmuştur.

Dipnotlar

1. *Saat üçte ... son nefesini verdi.]* Bkz. Markos 15, 29-37; Matta 27, 41-50; Yuhanna 19, 30. Bu çile metni, sözkonusu İncillerdeki pasajlardan ve kelime gruplarından derlenmiş bir montajdır ve İsa'nın çilesine dair şu bakış açısını stilize eder: "Başkalarını kurtardı, kendini kurtaramıyor."

2. *Ama bu tür işaretler ... sadık olun.]* Bkz. Luka 21, 20-28: "Yeruşalim'in ordular tarafından kuşatıldığını görünce bilin ki, kentin yıkılacağı zaman yaklaşmıştır. O zaman Yahudiye'de bulunanlar dağa kaçsın [...]" İsa'nın Kudüs kuşatmasıyla ilgili kıyamet sözleri alıntı olarak doğrudan son sahnedeki yıkım felaketine gönderme yapar. Ayrıca bkz. Vahiy 2, 10: "Ölüm pahasına da olsa sadık kal, sana hayat tacını vereceğim."

3. *Ama ben size komşunuza hizmet edin, diyorum ... acıyın.]* Bkz. Levililer 19, 18; Yeşaya 58, 7; Galatyalılar 5, 13. Bu tek perdelik oyunun merkezindeki "özgeciliği öven Kutsal Kitap alıntısı" da çeşitli ayetlerden bir araya getirilmiştir.

4. *Annesini ya da babasını ... bana layık değildir.]* Matta 10, 37. Büyükbaba bu Kutsal Kitap ayetini ikinci sahnede bir kez daha alıntılar.

5. *İman edin, diyor Babamız.]* Bkz. Matta 10, 32.

6. *Defol, ayartıcı seni!]* İsa'nın ayartılmasına gönderme. Bkz. Matta 4, 10: "Çekil git, Şeytan!"

7. *Ahab]* MÖ 900'lerde İsrail Kralı Ahab, karısı Isabel'in kışkırtmasıyla Navot'un üzüm bağını ele geçirmek için onu hileyle öldürtür (bkz. 1.Krallar 21, 1-29).

8. *İnsanlar dışarıda haykırıyor... onları görmüyorsun]* Bkz. Yeşaya 6, 9 ve Matta 13, 13.

9. *kıyamet günü]* Zamanın sonundaki ilahi mahkemeye dair bir İncil teması (bkz. Matta 12, 36).

10. *Beni inkâr edeni...]* Matta 10, 33.

11. *Tanrım, bizimle kal ... gün batmak üzere.]* Bkz. Luka 24, 29. Bu alıntı Luka İncili'nden aynen alınmıştır. Orada sözü geçen, havarilerin tanımadığı İsa, akşam ve gün dönümü, yaşamın sonu ve ölümle ilgili mecazlar değildir. Brecht din derslerinden ve dua kitaplarından ölüm ve çöküşle ilgili göndermelere aşinadır.

BAAL

Temel Metin

1919 Yazımı: *Baal*, Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden daktilo metin, Alman Demokratik Cumhuriyeti (ADC) Sanat Akademisi, Berlin.

1922 Yazımı: *Baal*, Gustav Kiepenheuer Yayınevi, Potsdam, 1922.

1926 Yazımı: *Adam Baal'in Özgeçmişi. Dramatik Biyografi ("Baal"in Sahne Uyarlaması)*, Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden daktilo metin, ADC Sanat Akademisi, Berlin.

Ek: *Baal* (1955) Yazımından İki Sahne: *Stücke* [Oyunlar], Cilt 1, Aufbau Yayınevi, Berlin/ADC, 1955.

Genel Bakış

1918 Nisan'ından temmuz sonuna dek: 1918 yazımının kaleme alınması ve revizyonu.

1919 yazı: 1919 yazımıyla ilgili çalışmaların sonlanması.

1920: Artık elde bulunmayan yeni bir yazımın Georg Müller Yayınevi'nden çıkan ilk baskısı, Münih.

1922: Yeni yazımın Gustav Kiepenheuer Yayınevi tarafından ilk yayımlanışı, Potsdam.

8 Aralık 1923: *Baal'in* Leipzig Altes Theater'deki prömiyeri (1922 yazımı).

Yaklaşık 1925 sonundan 1926 başına dek: *Adam Baal'in Özgeçmişi*'nin oluşumu.

14 Şubat 1926: *Adam Baal'in Özgeçmişi*'nin Berlin Deutsches Theater'de Junge Bühne tarafından ilk sahnelenişi.

1930 civarı: *Asosyal Kötü Baal'in* didaktik sahneleriyle ilgili fragmanlar.

1954 yazının başı: Baal'in yeni bir revizyonu.

1955: 1955 yazımının *Oyunlar* Cilt 1'de ilk yayımlanışı, Aufbau Yayınevi, Berlin/ADC.

1966: 1918, 1919 ve 1926 yazımlarının Brecht'in ölümünden sonra yayımlanan ilk baskısı: *Baal. Drei Fassungen* [Baal. Üç

Yazım]. Dieter Schmidt tarafından eleştirel olarak düzenlenmiş ve yorumlanmıştır, Suhrkamp Yayınevi, Frankfurt a. M.

Oluşumu

1918 Yazımı:

1918 Mart'ında Brecht, dostu Caspar Neher'e yazdığı mektupta şöyle açıklar: "15. yüzyılda Bretonya'da yaşamış katil, sokak soyguncusu ve balad şairi François Villon hakkında bir oyun yazmak istiyorum." (Caspar Neher'e mektup, Mart 1918). Villon'un hayatı ve eserleri o sıralar onu fazlasıyla meşgul etmektedir. Brecht, şiirleriyle ilgili birçok motivasyonu onun eserlerine borçludur. Neher'e yazdıkları, *Baal*'in düşünsel olarak bir ön aşamasına işaret eder ve geniş anlamda Brecht'in ele aldığı edebi ve tematik malzemeyi –Villon, Rimbaud, Verlaine ve Frank Wedekind'in hayatı ve eserlerini– içerir; ki daha sonra başka bir oyun 1918 ilkbaharında ve yazında *Baal*'in ilk yazımının yaratılmasında bir dış ivme oluşturacaktır.

Brecht, o yılın yaz sömestrinde Münihli tiyatro bilimcisi Artur Kutscher'in düzenlediği bir seminerde Hanns Johst'un *Der Einsame. Ein Menschenuntergang* [Yalnız Adam. Bir İnsanın Çöküşü] (1917) oyununa "bir antitez" yazmak istediğini açıklar (Brecht terekesinin içinde kaynağı ve tarihi belirsiz gazete kupürü). Johst'un oyununun prömiyeri 30 Mart 1918'de Münih Kammerspiele'de sahnelenir. Gösterimin ardından Brecht'in dost çevresinde hararetli bir tartışma yaşanır. Brecht, dostu Hanns Otto Münsterer'e yazdığı 1 Mayıs 1918 tarihli mektupta "yarı komedi *Baal*"in artık tamamlandığını bildirir. Dört gün sonra Münsterer'e oyunun planlanan adını açıklar: "Baal tıkınıyor! Baal dans ediyor!! Baal kendini yüceltiyor!!!" (Hanns Otto Münsterer'e mektup, 5 Mayıs 1918). Brecht, Caspar Neher'e 31 Mayıs'tan haziran ortasına kadar yazdığı mektuplarında, ayrıca 1918 (*Letzter Wille* [Son Vasiyet]) ve 1919 (*Dostum Orge'ye!* Bkz. dipnot 2) yazımlarının önsözlerinde de bu isimlerden söz eder. İlk *Baal* metninin Münsterer'e yazılmış iki mektuptan kısa süre sonra bitirildiğini gösteren ipuçları vardır. Çünkü Brecht'in bir başka dostu Otto Bezold, 21 Mayıs 1918'de

günlüğüne onun hafta sonu, yani 18 ve 19 Mayıs'ta (Brecht'in babasının müdürü olduğu) Haindl Kâğıt Fabrikası'ndaki sekretere oyununu daktiloya çektirdiğini yazmıştır. Tamamlanmış daktilo metni 20 Mayıs Pazartesi akşamı Brecht ve Bezold tarafından kontrol edilir. Brecht ardından metni Bezold'a armağan eder. Buna göre *Baal*'in daktilo edilmiş ilk metni 20 Mayıs 1918'de tamamlanmıştır. (Bkz. Dieter Schmidt, *"Baal" und der junge Brecht* ["Baal" ve Genç Brecht], Stuttgart, 1966, s. 65. Schmidt, bu konuyu araştırmış olan Erich Maiberger'in kendisine sunduğu bilgileri kaynak gösterir.)

Ancak iş bununla bitmez. Haindl Kâğıt Fabrikası'nda o dönem çalışmış bir sekreterin hatırladığına göre kendisi haziran ayının bir hafta sonunda firmanın daktilosunda yine *Baal*'in bir müsveddesini daktilo etmiş, metnin tamamı 8 kopya olarak 44 daktilo sayfası tutmuştur. Brecht, teşekkür olarak ona bir gül ve bir ithaf yazısıyla birlikte hafif bir roman hediye eder: "Şükranla / Saygılarımla / Bert Brecht / Augsburg, Haziran 18". (Bkz. Erich Maiberger, *Bert Brechts Augsburger Jahre*, in: *Geschichte des Realgymnasiums Augsburgs von 1864 bis 1964* [Bert Brecht'in Augsburg Yılları, İçinde: 1864'ten 1964'e Augsburg Lisesi'nin Tarihi], Ed: Otto Knörrich, Augsburg, 1964, s. 114-126).

Brecht, temmuz ortalarına kadar metinde yine başka değişiklikler yapmış olabilir. Örneğin *Lieder zur Klampfe* [Gitar Şarkıları] adlı şiir derlemesine de aldığı *Baal'in Şarkısı*'nı metne şu notla kaydetmiştir: "Lech'te, 7.VII.18 gecesi Lud ile birlikte" ("Lud": Ludwig Prestel). Yaz sömestrinin sonuna doğru, en geç 1918 Temmuz sonunda Brecht oyunu değerlendirmesi için Artur Kutscher'e verir. Oyunu okuyan diğer kişiler Lion Feuchtwanger, Jacob Geis ve Alfred Kerr'dir. 1918 tarihli bu yazımdan geriye sadece Jacob Geis'a ait olan bu tek daktilo kopyası kalmıştır (*Baal. Tiyatro Oyunu*).

Brecht, *Baal*'i yazarken muhtemelen Johst'un oyununun kitap olarak yayımlanmış metninden de (Münih, 1917, 2. Baskı: 1918) haberdardı. *Yalnız Adam* oyununun ana figürü, çevresi tarafından küçümsenen genç şair Grabbe'dir. Napolyon hakkında yazdığı bir

oyunu yeni bitirmiştir ve nihayet ünlü olacağını umut ederken çocuğu ve karısının ölümüyle derin bir çaresizliğe sürüklenir. Grabbe, kaderinin suçunu bir zamanlar bedenini bir postacıya sunmuş olan ve bu yüzden oğluna inanmayan annesine yükler. Grabbe, dostu Hans Eckardt'ın nişanlısı Isabella'yı baştan çıkarır. Isabella bu utancı taşıyamaz ve kendini suya atar. Grabbe işinden atılır ve kendini içkiye verir. Meyhanedekiler, içinde edepsiz bir şeyler bulabilecekleri umuduyla şiirlerini okuması için onu yüreklendirirler ama anlaşılmayan şair Grabbe, Büyük İskender hakkında yazdığı yeni oyunuyla onları sıkıntıdan bunaltır. Ev sahibesi onu odasından kovar; şair hasta ve zayıf bir halde, yoksulluk içinde yalnız ölür. Yaşamı, annesinin bir zamanlar ona çocukken öğrettiği gibi, elleri uysalca birbirine kavuşmuş halde son bulur.

Baal'in 1918 yazımında Johst'un oyunundaki bazı figürlerle ve sahnelerle olan benzerlikler belirgindir. Grabbe'nin Isabella'yı baştan çıkarması gibi, Baal de dostu Johannes'in nişanlısını baştan çıkarır. Baal de şarkılarını meyhanedeki halk tabakasına söyler. Bir ulak Baal'e işten kovulduğu haberini getirir. Annesi oğlunu yalancılıkla ve işe yaramazlıkla suçlar.

Ancak Johst'un oyunuyla olan farklılıklar ve zıtlıklar baştan itibaren kendini güçlü bir şekilde belli eder. Brecht'in kurguladığı ortam kasvetli ve trajik değildir, manzaranın ve gökyüzünün derinliğiyle kendini belli eder. Baal, sofuluk ve çaresizlik arasında gidip gelmez, aksine delişmen ve hayat doludur, Brecht'in daha sonra geçmişe bakışında belirtildiği gibi, bir "gününü gün eden" ve "başkalarını tüketen"dir (*Günlükler*, 11 Eylül 1938). Hanns Otto Münsterer'in anılarına göre *Baal*'deki farklı ortam pek çok ayrıntıda Augsburg'un renkleri ve genç Brecht'in dost çevresinin faaliyetleriyle belirlenmiştir. Baal'in çatı odası, Brecht'in Bleich Sokağı'ndaki odasına benzer; Lechrain'in fındık ağaçları, Katolik Yortusu için evin duvarlarına konmuş kayın ağacı gövdeleri, Graben ve Heddenbach'taki tavernalar oyunun sahnelerinde de ayırt edilen öğelerdir. Brecht'in dostları da *Maceracılar Baladı*'nı Gablers Taverne'de tıpkı *Baal'in* konyak meyhanesinde ya da kahverengi ahşap meyhanede söylendiği gibi söylemişlerdir (bkz. Hanns Otto

Münsterer, *Bert Brecht. Erinnerungen aus den Jahren 1917-22* [Bert Brecht. 1917-22 Yıllarına Ait Anılar], Zürih, 1963, s. 109).

Değeri anlaşılmamış yalnız dâhi Grabbe'den farklı olarak Baal, orta sınıf halka onları eğlendiren bir balad söyler. Baal annesini sever ve sayar. Onun hatırına burjuva koşullarında düzenli bir hayata başlama girişiminde bulunur.

Johst'taki tek Hans Eckardt figürü, Brecht'te ikiye çıkar: Hayran Johannes ve müzisyen Ekart. Brecht'in Ekart'ı, Johst'un Eckardt'ından farklı olarak, Baal ve Ekart'ı birbirine bağlayan homoerotik dostluk-nefret motifli özellikler kazanır. Bu özellikler Baal'in söylediği bazı şarkılar gibi, Fransız şair Arthur Rimbaud ile Paul Verlaine arasındaki dostluğu hatırlatır.

Ölüp ölmediğini ya da sürünerek doğaya geri dönüp dönmediğini ortada bırakan son sahnede Baal, Johst'un Grabbe'sinden farklı olarak hasta yatağında bile inatla şu sözleri söyler: "Ben sıçan değilim."

Baal için bir başka önemli kaynak da François Villon'un şiirlerinin K. L. Ammer tarafından yapılmış Almanca çevirisidir (François Villon, *Des Meisters Werke* [Ustanın Eserleri], çev. K. L. Ammer [yani Karl Klammer], Leipzig, 1907). Münsterer, Brecht'in elinde bu çevirinin bulunduğunu hatırlar. Brecht'in 1918 yazında, yani *Baal* ile aynı zamanda yazdığı, Ammer'in uyarlaması ve *Baal*'in son sahnesiyle paralellikler içeren *Vom François Villon* [François Villon'dan] dizeleri de bunu kanıtlar. Ammer'in "Sonsöz"ü oyun için bir teşvik unsuru olmuş olabilir. 113 ve 115. sayfalarda şöyle der: "Yoldaşları gibi ekmeğini dilencilikle kazanan, sefil yerlerde barınan, bu arada fahişelerin ve pezevenklerin dostu olan yoksul bir öğrenci olarak tam anlamıyla bir derbeder hayatı sürüyordu ve kısa zamanda resmi makamların dikkatini çekti. Bir gün sıradan bir öğrenci âlemindeyse ertesi gün saygın vatandaşlar için düzenlenen bir muzipliğe katılır, bir başka sefer bir tavernada dolandırıcılarla ve karanlık serserilerle kavgaya karışır ya da bir yerde hesabı ödemeden kaçar, nöbetçi muhafızlarla ağız dalaşına girer ya da fahişeler yüzünden dövüşürdü – Villon hepsinde yer alırdı. [...] Hayatı eserlerine açıkça yansır. Onlarda da daima pek seçkin

olmayan bir topluluk sözkonusudur. Fahişeler, dolandırıcılar, pezevenkler, sefahata düşmüş üniversiteliler, hırsızların uğrak yeri meyhanelerin ya da en aşağılık 'gece kulüpleri'nin sahipleri onun dostlarıdır, tüm saygın yurttaşlar onun için alay ve şaka konusu, nöbetçi muhafızlar, polis memurları, yargı mensupları nefret ettiği düşmanlarıdır." Karakterlerden mekânlara –gece kulüplerine– dek buradaki pek çok şey *Baal*'e işaret eder.

Ana karaktere verilen isimle ilgili olası birçok kaynak vardır ama hiçbiri *Baal*'le doğrudan ilişkili değildir. Hebbel'in *Judith* (1841) oyunu burada bir rol oynamış olabilir; böylece *İncil* oyunuyla *Baal* arasında bir bağlantı kurulabilir. *Judith*'in birinci perdesinde Holofernes, Baal'in ahşap heykelinin parçalanmasını ve sadece Nabukadnezar'a tapınılmasını emreder (bkz. *Hebbel'in On Bölümlük Eserleri*, Ed: Theodor Poppe, Cilt 1, Bölüm 2, Berlin/Leipzig/Viyana/Stuttgart, s. 43). – *Baal*'in 1918 yazımında Hebbel'in oyununa doğrudan gönderme vardır. *Baal'in Odası* sahnesinde Baal'in odaya sürüklediği Sophie Dechant şöyle der: "Sokak ortasında orangutan gibi üzerime saldırdınız. Tiyatroya gidiyorum ve Judith'i oynamam gerek."

Brecht, Nestroy'un Hebbel'i hicveden *Judith ve Holofernes*'iyle (1849) 1919'da tanışır. Bu oyundaki büyük kahraman maskesinden fazlasıyla etkilenir. Ayrıca yine burada Baal başlangıçta "birkaç tavşanla yetinen çekici bir tanrı" olarak anılır (Johann Nestroy, *Sämtliche Werke. Die Parodien* [Toplu Eserleri. Parodiler], Eds: Fritz Brückner ve Otto Rommel, Bölüm 2, Cilt 4, Viyana, 1925, s. 166).

Hebbel'in *Judith*'inin 1913'te Meyer'in Klasikleri dizisinde Leipzig'de yayımlanan ama Brecht'in bunu gerçekten bildiğinin kanıtlanamadığı bir versiyonunda Holofernes, Baal hakkında, bazı açılardan Brecht'in karakteriyle kavramsal bir bağlantısı olabilecek düşüncelerini ifade eder: "Bizim Baal'imiz ben şimdi neysem bir zamanlar oydu. Ve gün gelecek, o şimdi neyse ben de öyle olacağım! O başkalarının sarhoşken bile düşünmeye cesaret edemeyeceği şeyler yaptı, etrafında dolanan solucanları muazzam varlığının unutulmayan duygusuyla doldurdu ve sonra orada tıpkı kendi türdeşlerinden biri gibi, belki de kendi verdiği neşeli bir ziyafetten

sonra sessiz sedasız ve cansız uzanmış yatarken onun son demlerini yaşadığına asla inanamadılar ve titreyerek birbirlerine fısıldadılar: 'Sadece bizi sınıyor!' Böylece onun için ilk kurbanı tutuşturdular, çocuklar, torunlar da titreyerek kurban vermeye devam ettiler. Sonsuza dek böyle sürecek mi? Hayır! Ancak sadece solucanların Baal korkusunu kendinden daha büyük bir korkuyla boğan kişi onun sunağını devirebilir." (Friedrich Hebbel, *Werke* [Eserler], Eds: Franz Zinkernagel vd., Cilt 2, Leipzig, 1913, s. 19).

Baal adı için edebi bir başka esin kaynağı da Georg Heym'ın *Der Gott der Stadt* [Şehrin Tanrısı] şiiri (İlk basım: Georg Heym, *Der ewige Tag* [Ebedi Gün], Berlin, 1911) olabilir. Şiirin ikinci kıtası şöyledir: "Akşam Baal'in kızıl göbeği parlar / Büyük şehirler onun etrafında diz çöker." Ancak Brecht'in şiiri bilip bilmediğinin şüpheli olması bir yana, Heym'da Baal şehrin tanrısıyken Brecht'te doğa ve manzarayla olan yakın ilişkisiyle karakterize edilir. Yine de Heym'ın şiiri bu adın dışavurumcu edebiyata dair benzetmeler açısından bulgu niteliğinde olduğuna işaret edebilir.

Paul Zech'in de *Baalsopfer* [Baal Kurbanı] adlı bir hikâyesi dışavurumcu dergi *Der Sturm*'da yayımlanmıştır (Berlin, 1913/1914, Sayı: 160/161). Paul Zech'in, Leipzig'de 1917'de Weisse Bücher Yayınevi'nde yayımlanmış toplu novellaları *Der schwarze Baal* [Kara Baal] hayli ünlüdür. Brecht her durumda cismani-duyumsal karşı-tanrı simgesi olarak Kutsal Kitap peygamberlerinin polemiğinden "Baal"e aşinadır. *Büyük Baal'in İlahisi*, doğrudan Baal'in eski pagan işlevine işaret eder.

Bu dönemde Caspar Neher'in Baal'i tasvir eden büyük bir çizimi Brecht'in odasında tavana raptedilmiştir (Haindl firmasının sekreterlerinden Babette Daigl'in anılarından: Werner Frisch/K. W. Obermeier, *Brecht in Augsburg. Erinnerungen, Dokumente, Texte, Fotos* [Brecht Augsburg'da. Anılar, Belgeler, Metinler, Fotoğraflar], Berlin ve Weimar, Düzeltilmiş 2. Baskı, 1986, s. 153).

1919 Yazımı:

1919 yazında, muhtemelen Jakob Geis'ın önerisiyle ikinci bir yazım oluşturulur. Geis o sıralar Münih Ulusal Tiyatrosu'nda "sanat sekreteri' olarak çalışmaktadır. Sosyaldemokrat Kurt Eisner'in Bavyera eyalet başbakanlığına atanmasından sonra tiyatro 8 Kasım 1918'den itibaren kooperatif temeline dayalı faaliyet göstermeye başlar ve seçilmiş sanat yönetmeni olarak aktör Viktor Schwanneke tarafından yönetilir. En yakın çalışma arkadaşları, tiyatro direktörü olarak atanan oyuncu Albert Steinrück ve Jakob Geis'tır. Brecht, Jacob Geis'a yazdığı 28 Nisan 1919 tarihli bir mektupta bir ricada bulunur: "Acaba 'Orijinal Baal'i Steinrück'ten geri alabilir misiniz? Metni ona verdiğiniz için size nasıl daima minnettarsam şimdi bunun için yeniden minnettar olacağım." Neher, 19 Mayıs 1919'da günlüğüne şu notu düşer: "Baal sahnelenecek, halka açık olmasa bile yine de kesinlikle özel bir gösterim olacak. Ayrıca basılacak, yayınevine teslim edildi ve kısa süre içinde [bize] bilgi verilecek." (Werner Frisch/K. W. Obermeier, *Brecht Augsburg'da*, Berlin ve Weimar, 1986, s. 154).

Bavyera Sovyet Cumhuriyeti'nin (mayıs başında) yıkılmasından sonra Brecht'in başlangıçta oyununun kısa zaman içinde sahneleneceğine yönelik haklı umudu da yıkılır. Münih'te yayımlanan *Bayerische Staatszeitung* gazetesinin 31 Ekim 1919 tarihli haberine göre tiyatro direktörü Steinrück sağlık nedenleriyle görevden affını ister. 1920 ilkbaharında yönetmen Schwanneke de görevinden istifa eder. Ancak 18 Şubat'ta *Münchner Zeitung* gazetesi *Küçük Haberler* bölümünde, Ulusal Tiyatro'nun nisan ortasında *Baal*'i sahneleyeceğini bildirir. Görevden ayrılan tiyatro yönetimi herhalde bu haberle Brecht'e oyun programlarında biraz daha destek olmak istemiştir. Hatta Brecht'in Şubat/Mart 1920'deki bir notu sözleşmenin bile yapılmış olabileceğini gösterir: "*Baal* oyunumu tiyatroya verdim ve sözleşme yaptılar. ...'e kadar sahnelenmesi gerekiyordu. Sahnelenmedi." (Brecht terekesinden not).

1918 yazındaki ilk *Baal* metninden 1919'daki ikinci metne giden yolda, Brecht'in bu süreç içinde *Gecede Trampet Sesleri*'nin çalışmasında edindiği sanatsal deneyimlerin de payı vardır. Artık

Johst'un *Yalnız Adam* oyunuyla ve onun değeri anlaşılmamış deha temasıyla olan sınırlanmış antitez bağından kendini kurtarmıştır; bundan sonra hedeflerini şiirsel çalışmanın çağdaş dışavurumcu fikirleri ve şiirsel dehanın doğasıyla egemen bir çatışma içinde geliştirir. Oyunda bu amaca yönelik çok sayıda doğrudan ima vardır: Dışavurumcu dergi *Der Sturm*'un önde gelen şairi August Stramm'ın şiirlerinin tartışılması, dışavurumcu tiyatro dergisi *Phoebus*'un zikredilmesi, edebiyattaki dışavurumcu mesihçiliğe gönderme, o yılların edebi tartışmalarında önemli bir rol oynayan Whitman, Verlaine, Verhaeren ve Wedekind'in isimlerinin geçmesi bunlardan birkaçıdır. Böylece bu eserde yayımlanmış olan 1919 metni, bu oyunun ilk yazılışlarında Brecht'i harekete geçiren düşünceleri en eksiksiz şekilde ifade eder. Bu, en kapsamlı, aynı zamanda başkarakteri en ayrıntılı biçimde oluşturan versiyondur ve Baal'i sevgilileriyle, dostlarıyla, annesiyle, sözde iyi toplumla, Kilise'yle, arabacılarla, oduncularla, serserilerle ve yine doğayla en çeşitli ilişkilerinde gösterir.

Brecht, 1919 Haziran'ında eseri Münih'teki Musarion Yayınevi'ne gönderir ama reddedilir. Temmuz sonunda Lion Feuchtwanger'in aracılığıyla eserin Münih'teki Drei Masken Yayınevi tarafından kabul edildiği haberini alır. Ama birkaç gün sonra bu vaat geri alınır. Brecht'in 1919'dan 1920'ye geçiş civarında Hanns Johst'a yazdığı bir mektuptan *Baal'in* muhtemelen 1919 yazımını kendisine gönderdiği ancak henüz bir yanıt almadığı anlaşılmaktadır: "Oyundan ya da sizden umudumu kesmeksizin *Baal*'i iyi bulmadığınıza inanabilirim, bazı yerlerde sizin *Yalnız Adam*'da yaptığınız gibi aynı suçlamaları kullanmış olmam belki sonradan sizi yine de rahatsız etmiştir; gerçi bunda ısrar etmiyorum ve dilerseniz bu sahneleri atarak göbek bağımı tamamen koparabilirim (yine de bir miktar kalacak ama *Peer Gynt*'te bu ve daha birçokları var)." (Hanns Johst'a mektup, Aralık 1919/Ocak 1920).

1922 Yazımı:

Brecht, Ocak ya da Şubat 1920'de Johst'a şöyle yazar: "Bu arada oyunumu revize ettim ve örneğin anneye ilişkin tüm sahneleri attım. Böylece *Yalnız Adam*'ın hayaletini dışarı kovaladım." (Hanns Johst'a mektup, Ocak/Şubat 1920).

Brecht 1919 sonunda, muhtemelen yine Lion Feuchtwanger'in aracılığıyla Münih'teki Georg Müller Yayınevi'yle temasa geçer. Oyunu bir kez daha revize eder ve 1919 sonu ya da 1920 başında üçüncü bir *Baal* metni oluşur; bu, Brecht'in *Yalnız Adam*'la göbek bağını tümden "kestiği" ve anneyle olan tüm sahneleri "attığı" metindir.

Brecht'in kendisi de başından beri bu yazımdan pek hoşnut olmamıştır. *Baal*'le ilgili kendini eleştirdiği notta şöyle yazar: "Şimdi anlıyorum ki onu adamakıllı berbat etmişim. Daha dünyevi, düşüncesiz, küstah, budala olacağına fazla matbu, akademik olmaktan uzak, pürüzsüz, tıraşlı ve mayolu vb. oldu!" (*Günlükler*, 19-24 Temmuz 1920.) Georg Müller Yayınevi, Temmuz 1920'de oyunu basmaya karar verir. Baskı, numaralı 600 nüsha olarak düşünülür ama sadece Brecht'in özel ihtiyacını karşılayacak sayıda, 20 ya da 30 adet basılır çünkü yayınevi o sıralar başka yayımlarda yer alan erotik bölümler nedeniyle sansür kurumuyla sorunlar yaşadığı için eserin toplatılmasından korkmaktadır.

Brecht, 1920 tarihli bu baskının bir nüshasına *Sahne Düzeni*'ne dair genel bir bakış not eder (Augsburg Devlet-Şehir Kütüphanesi). Bu nüshada yer alan el yazısıyla yazılmış "Ahlakçı Frank Warschauer'e / 1922" ithaf yazısından, bu sahne düzeninin tarihi de yaklaşık olarak belli olmaktadır. Frank Warschauer, Brecht'in 1921/22 kışını geçirdiği Berlin'de ona ev sahipliği yapmıştır ve Brecht muhtemelen *Baal* nüshasını teşekkür olarak ona hediye etmiştir. Buna göre sahne düzenini en geç 1922 Nisan'ında Münih'e döndüğü zaman yazmış olmalıdır:

Sahne Düzeni

1)	Konyak Meyhanesi	I
2)	Çatı Odası “Johanna” Çatı Odası “Sophie B”	II
3)	Mayıs Gecesi	III
4)	Kabare	IV
5)	Yeşil Tarlalar	III
6)	Köy Meyhanesi	I
7)	Bir Kulübe	II
8)	Düzlük. Gökyüzü. Akşam	V
9)	“Gougou” Kulübesi	II
10)	Yeşil Yapraklı Ağaçlık	III
11)	Patika. Çayırlar	VI
12)	Rüzgârda Akçaağaç	V
13)	Konyak Meyhanesi	I
14)	Greenwich’in 10° Doğu Boylamında	VI
15)	Patika. Akşam. Rüzgâr	VI
16)	Ahşap Kulübe	II
		6 Tablo

Aynı ya da benzer sahne dekorunu içeren tüm sahneler Romen rakamlarıyla bir araya getirilmiş, böylece ortaya altı tablodan oluşan temel bir senaryo çıkmıştır. Bu *Sahne Düzeni*, Brecht terekesinden kalan ve takriben aynı zamanda oluşan *Baal Rejisi* metni gibi, Brecht’in muhtemel bir gösterimiyle ilgili düşüncelerini gösterir. Oyunu tiyatronun pratik ihtiyaçlarına daha güçlü biçimde uydurma çabası, bu versiyondaki çalışma açısından belirleyici olmuş gibidir.

Sahne Düzeni’nde Georg Müller baskısında yer alan, şair Baal’in “iyi toplumla” çatışmaya girdiği *Masalı Aydınlık Oda* başlıklı giriş sahnesinden dikkat çekici biçimde söz edilmemiştir. Genel bakış hemen *Baal*’in şarkılarını arabacılara söylediği *Konyak Meyhanesi* sahnesiyle başlar. Georg Müller baskısında yer alan “Kız Kardeşler”

sahnesi de aynı şekilde yoktur. Böylece *Sahne Düzeni*, 1922 yazımında belirleyici olan bir vurgu kaymasına işaret eder: dramatik çatışmaya daha güçlü odaklanma. Aynı zamanda *Baal*'in burjuva toplumuyla yüzleşmesini betimleyen bazı sahneler de artık yoktur. Brecht'in bu versiyondan hoşnut olmayışının bir nedeni de bu olabilir.

1922'de *Das Programm*'ın (Münih Kammerspiele tiyatrosunun dergisi) *Bert Brecht Özel Eki*'nde *Baal'in* üç sahnesi ilk kez yayımlanır: *Gece kulübü "Gecenin Bulutu"*; *Yeşil Tarlalar, Mavi Erik Ağaçları*; *Köy Meyhanesi, Akşam.* Bunlar, sırasıyla 1922 ve 1923'te Kiepenheuer Yayınevi tarafından yayımlanan iki baskıyla metin olarak neredeyse aynıdır. Leipzig'de Poeschel & Trepte Yayınevi tarafından yayımlanan bu baskıların ilki, 1922'de 800 nüsha olarak çıkar. Yayının metni 8 Aralık 1923'te, Leipzig'deki ilk gösterimin de temelini oluşturur. (Bu basımın Brecht terekesinde bulunan bir örneğini Sophie Barger'i oynayan oyuncu ezber metni olarak kullanmıştır.).

Brecht'in Kasım 1922'de *Gecede Trampet Sesleri*, *Baal* ve *Cangılda* oyunlarıyla Kleist Ödülü'nü kazanmasının ardından yayınevi bu kez Berlin'de Wolffsohn Kardeşler matbaasında daha yeni ve daha fazla sayıda bir basıma karar verir, bu baskılar da muhtemelen 1923'ün başında piyasaya çıkar.

1920, 1922 ve 1923'teki değişik basımların metinleri arasındaki fark çok azdır, öyle ki hepsi toplamda bir tek versiyonun çeşitleri olarak görülebilir.

1926 Yazımı (*Adam Baal'in Özgeçmişi*):

Bu "dramatik biyografi" *Baal*'in dördüncü yazımıdır. Üçüncü versiyonun revizyonu muhtemelen 1925'in sonundan 1926'nın başına kadarki dönemde, özellikle Moriz Seeler'in *Junge Bühne*'si tarafından Berlin'deki Deutsches Theater'de sahnelenmek üzere gerçekleşir. Prömiyer, 14 Şubat 1926'da yapılır. Oyunu Bertolt Brecht yönetir.

Yirmili yılların ortalarından itibaren Yeni Nesnellik edebiyatında giderek daha fazla tartışılan büyükşehir ve teknoloji sorunsalıyla mücadele sırasında *Baal*'in (önsözde de mesafeli biçimde değinildiği gibi) "pasif bir deha" olarak tanımlandığı, tamamen değişmiş bir oyun ortaya çıkar.

Die Scene dergisi (Berlin, Sayı: 1, s. 26), 1926 Ocak'ında *Baal Arketipi* adlı makaleyi yayımlar. Bu makalede Brecht, oyunun gerçekten yaşamış bir adamın, yani usta bir montör olan Josef K.'nın hikâyesini ele aldığını açıklar. "A. onun için tehlikeli olmaya başlayınca sefalete düşmüş bir doktorla birlikte uzaklara gitmiş ama sonra 1911 civarında A.'ya geri dönmüş. Bu dostu Lauterlech'teki bir meyhanede çıkan bıçaklı kavgada büyük ihtimalle Josef K.'nın kendisi tarafından öldürülmüş. Beriki bunun üzerine hemen kaçarcasına A.'yı terk etmiş. Karaormanlar'da sefalet içinde öldüğü tahmin ediliyor."

Elisabeth Hauptmann'ın 18 Ocak 1926 tarihli bir çalışma notuna göre Brecht öyküyü açıklamak için bu metni yazmıştır (bkz. Elisabeth Hauptmann, *Notizen über Brechts Arbeit 1926*, in: *Sinn und Form, Zweites Sonderheft Bertolt Brecht* [Brecht'in 1926 Yılı Çalışmalarına Dair Notlar, İçinde: Anlam ve Biçim, Bertolt Brecht İkinci Özel Sayısı], Berlin/ADC, 1957, s. 241). Josef K. figürü buna göre hayalidir. Makale elbette *Adam Baal'in Özgeçmişi* versiyonunun tarihselleştirici, bilgilendirici, nesnel karakterini vurgulamaya hizmet etmiştir.

Ancak Brecht başka bir notta, tüm karakterleri arasında farklı bir ad altında da olsa sadece *Baal*'in gerçekten yaşadığını açıkça vurgular. Ama aynı zamanda kendisiyle tanışmadığını, hakkında anlatılanları sadece dostlarından dinlediğini de ekler (*Der Mann Baal ... und die Geburt dramatischer Gestalten* [Adam Baal ... ve Dramatik Figürlerin Doğuşu], Terekeden.) Baal figürü sonraki yıllarda da Brecht'i sürekli meşgul eder. *Asosyal Kötü Baal* konusunun didaktik bir tasarımına yönelik eskizler ve sahne fragmanları 1930'lardan itibaren Brecht terekesinde mevcuttur (bkz. Bu baskının 10. cildi). Görünüşe bakılırsa Brecht bu noktada oyunun daha ileri bir uyarlaması ya da versiyonu yerine daha çok *Baal* figürünü bundan böyle Marksist temelli dramatik üretim anlayışına yönlendirmeyi amaçlayan bağımsız, yeni bir yaklaşımla ilgilenir. Ancak bu girişim birkaç denemeden sonra başarısızlığa uğrar. Henüz 16 Ağustos 1938'de günlüğüne şöyle yazar: "*Asosyal Kötü Baal'in Maceraları*'na ne zaman başlayabileceğim?" Ağustos 1937'den

sonra Wieland Herzfelde'nin Prag'daki Malik Yayınevi, Brecht'in *Toplu Eserleri*'ni yayımlamayı üstlenir. Dört cilt olarak hesaplanan baskı Prag'da Heinr. Mercy Sohn matbaasında basılacaktır. Ama sadece ilk iki cilt yayımlanır. *Baal*'i de içerecek olan üçüncü cilt ve ayrıca dördüncü cilt, Wieland Herzfelde Alman işgali tehlikesi nedeniyle Londra'ya kaçtıktan sonra artık tamamlanamaz. Üçüncü cildin *Baal* düzelti kopyaları elde bulunmadığından Brecht'in bu baskıyla ilgili herhangi bir revizyon yapıp yapmadığını söylemek de mümkün değildir.

Brecht, 1938 Eylül'ünde önceki versiyonların eleştirel değerlendirmesine girişir: "Toplu eserlerin basımı nedeniyle Baal'i gözden geçirdim. Yazık. Hep yarım bir eser olarak kaldı, üstelik daha sonra (iki) kitap olarak basılmak ve sahneye konmak üzere defalarca ameliyat edildi. Bu arada anlamı neredeyse kayboldu. Provokatör, her şeyi olduğu gibi kabul eden, gününü gün eden ve başkalarını tüketen Baal. Doğru işlenseydi onun "Hoşuna giden şeyi yap!" anlayışı çok şey verebilirdi. Buna zaman ayırsam mı diye kendime soruyorum. (*Asosyal Kötü Baal*'le ilgili öğretici oyunlar hep saklı kaldı.)" (*Günlükler*, 11 Eylül 1938).

Nihayet 4 Mart 1939'da şöyle yazar: "*Asosyal Kötü Baal'in Maceraları*'ndan küçük öğreti oyunları çıkarmayı neden bir türlü başaramadığımı ancak bugün kavradım. Asosyal insanlar önemli değil. Onlar sadece üretim araçlarının ve diğer yaşam kaynaklarının sahipleri ve sadece böyleler. Bunlar elbette aynı zamanda onların yardımcıları ve yardımcılarının yardımcıları, ama onlar da sadece böyleler. Asosyal dürtülerin, asosyal kişiliklerin vb. olması adeta insanlık düşmanının amentüsü."

Brecht'in Baal figürü için yeni bir tasarım aradığı yıllarda, başkarakteri Baal'le açıkça benzer özellikler taşıyan *Untergang des Egoisten Johann Fatzer* [Egoist Johann Fatzer'in Çöküşü], Baal motiflerinin sürdürüldüğü *Geschichten vom Herrn Keuner* [Bay Keuner'in Öyküleri] ve nihayet içinde yine temel düşünce olarak *Baal*'in benimsendiği *Die Reisen des Glücksgotts* [Mutluluk Tanrısı'nın Seyahatleri] operasıyla ilgili fikirler, taslaklar ve şarkılar ortaya çıkar.

1955 Yazımı:

Baal'in son yayımlanışından otuz yıl sonra Brecht, 1953'te Berlin/Frankfurt a. M.'deki Suhrkamp Yayınevi için *Baal*, *Gecede Trampet Sesleri* ve *Şehirlerin Cangılında* oyunlarını içeren bir *Erste Stücke* [İlk Oyunlar] cildi (Cilt 1) hazırlar. *Baal* için muhtemelen 1923 başında Berlin'deki Wolffsohn Kardeşler'in bastığı ikinci Kiepenheuer yayımının prova baskısını seçer. Bu örnek çok az değişiklikle basıma alınır. Brecht ve Elisabeth Hauptmann, 30 Nisan ila 15 Mayıs 1953 tarihleri arasında ilk düzeltiler için provayı okurlar. Brecht bu arada kapsamlı değişiklikler yapmaya karar verir; ayrıca 1922 metninin baskısının yanı sıra 1926 metni olan *Adam Baal'in Özgeçmişi*'ni de basılmış görmek ister. Ancak yayınevinin bu talepleri yerine getirmek için zamanı kalmamıştır (bkz. Elisabeth Hauptmann'dan Peter Suhrkamp'a, 28 Temmuz 1953).

Brecht düzeltmelerle ilgili niyetlerini ancak Aufbau Yayınevi'nin yayımladığı sonraki baskıda (*Oyunlar*, Cilt 1, Berlin/ADC, 1955) gerçekleştirebilir. *Baal*'in yeni ve son yazımında büyük ölçüde 1953'te Suhrkamp Yayınevi tarafından basılan 1922 yazımının metnini ve sahne sırasını benimser. Kapsamlı değişiklikler öncelikle ilk sahneyle ilgilidir; Brecht bunun için 1919 versiyonuna başvurur. Johannes R. Becher'in *Vorbereitung* [Hazırlık], Georg Heym'ın *Der Baum* [Ağaç] şiirlerinden yaptığı alıntılarla, bunun yanı sıra *Genio e follia* [Deha ve Delilik] (1864, Alm. çev.: *Genie und Irrsinn*, 1888 ve 1920) kitabıyla kendi döneminde hararetli tartışmalara yol açan Cesare Lombroso'ya atıfta bulunarak ve Münih'teki dışavurumcu *Revolution* dergisinden söz ederek oyunda daha önce yer alan dışavurumculuk tartışmasının altını çizer. Ayrıca 1920'de yazılmış ancak o zamana kadar hiçbir versiyona eklenmemiş yeni bir final sahnesi koyar. Brecht, annenin yer aldığı 1919 metninden bazı sahnelerin üzerinde çalışıp oyuna yeniden sokmak istese de bu niyetini gerçekleştirmez. (1955 yazımı daha sonra 1957'de de, Berlin/Frankfurt a. M.'deki Suhrkamp Yayınevi tarafından *Oyunlar* Cilt 1'e alınır.).

Brecht'in bundan böyle eski oyununa yönelik benimsediği çelişkili ilişki bu yeni ve nihai revizyon için belirleyicidir. Bu,

diğerlerinin yanı sıra *Bei Durchsicht meiner ersten Stücke* [İlk Oyunlarımın Düzeltileri Üzerine] başlıklı makalesinin farklı gelişim aşamalarında *Baal* için kullandığı çeşitli ifadelerden de okunabilir. Makalenin ilk taslağında *Baal*'le ilgili sadece birkaç eleştirel cümle yer alır: "*Baal* oyunu, diyalektik düşünmeyi öğrenmemiş olanlara çeşitli zorluklar çıkarabilir. Burada salt bencilliğin yüceltilmesinden başka bir şey göremeyeceklerdir. Değiştirecek gücüm olmadığı için olduğu gibi bırakıyorum; bunu açıklamayı bile canım istemiyor. Oyunun bilgelikten yoksun olduğunu kabul ediyorum."

Daha sonra makaleyle oyun arasındaki mesafeyi daha da artıran ama aynı zamanda kavranmasının olumlu olasılıklarını göz önünde bulunduran bir paragraf eklenir: "Oyunun temel varsayımı bugün benim için neredeyse ulaşılmazdır ama yine de bana öyle geliyor ki manzarayla, erotik ya da yarı erotik nitelikteki insan ilişkileriyle, dille vb. son derece zevkli bir ilişkinin gelişebileceği bir alan sunuyor." (Elisabeth Hauptmann Arşivi'ndeki daktilo metin, ADC Sanat Akademisi).

Son olarak Brecht'in "yine *Baal*'in temel fikriyle ilgili olan" *Mutluluk Tanrısı'nın Seyahatleri* adlı opera planından bahsettiği basılı önsözde uzun bir pasaj yer alır. Brecht, *Baal*'in asosyal bir toplum içindeki asosyal konumunun bundan böyle değişik toplumsal koşullar açısından farklı bir tarihsel ve ahlaki gerekçe kazandığını açıklar. "Doğudan gelen bu tanrı, büyük bir savaştan sonra yıkılan şehirlere girmeli, insanları kişisel mutlulukları ve refahları için savaşmaya ikna etmeyi istemeliydi." Pasaj, *Baal*'in 1919 metnine doğrudan atıfta bulunmayı amaçlayan şu vurgulu cümleyle biter: "İnsanın mutluluk arzusunu büsbütün öldürmek imkânsızdır."

Metin/Yazımlar

1918 Yazımı:

Baal bu biçimde sadece Brecht'in kaleme aldığı elyazması ve düzeltisi yabancı bir el tarafından yapılmış (Jacob Geis'ın mülkiyetindeki) daktilo kopyası olarak günümüze ulaşmıştır. Çok sayıda yazım hatası içerir. Anlaşılan metin hızlıca ve büyük ölçüde dikte ederek yazdırılmış ve sadece üstünkörü kontrol edilmiştir. Bu

kopyada birçok şey Johst'un *Yalnız Adam* oyununa sadece alternatif bir taslaktır ve *Baal* hâlâ bir burjuva varoluşu oluşturma çabası içindedir. Bu metnin oluşumundan sonra yazılmış *Büyük Baal'in İlahisi* elyazması oyunun ortasına yerleştirilmiştir (bkz. s. 553-558'deki sahnelerin sinoptik genel görünümü; şemadaki sayılar bu genel bakışla ilgilidir.)

Envanter başlığıyla yer alan kişiler listesi şöyledir: "Baal, lirik şair. Annesi. Johannes, arkadaşı. Anna, Johannes'in nişanlısı. Ekart, müzisyen. İnsanlar. Karikatürler yok." Bu kişiler listesinde "Sophie"nin adı eksiktir; Sophie Dechant'ın oynadığı tüm sahneler açıkça bir şablondan kopyalanarak farklı bir kâğıda yazıldığından Sophie rollerinin oyuna daha sonra Anna [=Johanna] rolleri olarak eklendiği varsayılabilir. *Son Vasiyet* başlıklı öndeyiş 1919 yazımındaki *Dostum Orge'ye!* öndeyişiyle büyük ölçüde aynıdır ancak şu cümle eksiktir: "30'unu geçene dek tamamen düzgün bir hayat sürdüğünün de bilinmesi gerekir."

On sekiz kıtalık *Fahişe Evlyn Roe Efsanesi* şiiri sadece 1918 versiyonunda bulunur. Şiir başlangıçta *Baal* için yazılmamıştır ama burada diğer versiyonlara göre bazı farklılıklar içerir. Yine 1918 versiyonundaki *Gecenin Bulutu Şarkısı* da metnin bazı yerlerinde daha sonraki biçiminden farklıdır. Aynı şey *Ormanda Ölüm* şiiri için de geçerlidir.

Ayrıca aşağıdaki sahneler sadece 1918 versiyonunda vardır:

Baal'in Emmy'yle buluşup Fürstenhof Oteli'ne gittiği *Ağaçlı Tarla Kenarı* (3);

Johannes'in Anna'yı (=Johanna'yı) Baal'in kaldığı yere götürdüğü *Baal'in Odası* (6);

Baal ve Johannes'in Anna'yla ilgili şiddetli bir tartışmaya giriştiği, Johannes'in karısını Baal'e "devretmek" istediği ama Baal'in artık onu istemediğini itiraf ettiği *Baal'in Odası* (8);

Baal'in şiddetli itirazına karşın ahlaksız geçmişi nedeniyle bir gazeteden kovulduğu *Yazı İşleri Odası* (11);

Baal'in annesiyle kol kola hapishaneden çıktığı ve yeni bir hayata başlayacağına dair ona söz verdiği *Kasvetli Hapishane Avlusu* (16);

Baal'in *Bakirelere Şarkı*'yı söylediği ve bir genç kızdan para karşılığında kendini bir köy delikanlısına vermesini istediği *Kır Meyhanesi. Akşama Doğru* (19). Ancak sözkonusu şarkının sadece adı geçer. Baal'in *Meyhane* sahnesinde söylediği ve "Ah aziz bakiresin, taş çatlasa..." mısrasıyla başlayan kıta bu şarkıya ait olabilir (bkz. 1919 Yazımı, *Konyak Meyhanesi*).

Yazı İşleri Odası sahnesinin daha sonraki versiyonlarla hiçbir paralelliği yoktur. Bu sahne henüz, bir şair ve eleştirmen olarak "düzgün" bir burjuva insanı olmanın yolunu arayan bir Baal sergiler. Bu sahneye aşağıda yer verilmiştir. Baal ile Johannes arasındaki konuşmanın metni ("Hayat muhteşemdir [...] sonra bir delik gibi kapkara olur..."), açıkça Arthur Rimbaud'nun *Le Bateau ivre* [Sarhoş Gemi] (1871, Alm. çev.: *Das trunkene Schiff*, 1908) adlı şiiriyle ilgilidir. Brecht'in Augsburg'daki tiyatro eleştirmenliği dönemlerinden edindiği deneyimler, yazı işleri müdürü ile editörün Baal eleştirisine yansır.

* * *

YAZI İŞLERİ ODASI

Baal ve bir genç kız.

BAAL: Oturun, küçükhanım! Akşamları asla yürüyüşe çıkmayın! Bana bunun sözünü verebilir misiniz? Son günlerde geceleri ... hayır, bakın dinleyin: Pekâlâ, mısralarınızın hiçbir değeri yok, beş para etmez. Elbette. O halde dinleyin: "Leylakların kokusu öyle tatlıydı ki." Saçma! Ama lütfen durun: Buna karşılık size bir hikâye anlatacağım. Bir kız caddede çıtı pıtı yürümektedir, hava iyice kararmıştır, yani dükkânların çoktan kapandığı bir saattir. Karşısına bir adam çıkar, sallanarak etrafında dolanır, ona doğru yürür, sendeler, şapkasını çıkarır, üstelik en kalitesizinden, kötü bir kışlık şapka. Haziran ayında melon şapka! Kız birkaç kelime bir şeyler söyler; küçücük başını nasıl çevirdiğini

görür gibiyim: Peki, adam, ya o ne yapar? Dayak yiyip yere yığılır, asfalta mı yığılır dersiniz? Ah, böyle şeyler olmaz. O mu? Kıza bir tokat atar, bir şamar, şaplak, sille, birinci sınıf. Sadece göstermelik değil yani! Ya kız: İncecik omuzlarının nasıl sarsıldığını hâlâ görür gibiyim – hıçkırıkları öylesine şiddetli. Kız, kolunu öylece ona bırakır ve adam kızı alıp götürür. Yol nehir kıyısındaki çalılıklara doğru gider. O civarı bilir misiniz? Akşamları bütün çalılar sarmaş dolaş çiftlerle doludur. Ayrıca, önceki gün onu tekrar gördüm ve hakkında bazı şeyler öğrendim. (Editörüm ben.) Kırk yaşlarında derbeder bir gamsız; zavallı, hasta bir karısı olan beş çocuklu bir çizer. Anasının gözü bir herif! Bir öğretmen kızı olan o akşamki kızcağız şimdi onun yanına taşınmış, konu komşu homurdanıp duruyor. Adam iyi geçinsinler diye şimdi ikisini birden dövüyormuş. *(Uzaklara bakar.)* Ama siz neden titriyorsunuz? Hm. *(Sakinleştirmek istercesine kızın dizlerini okşar.)*

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ *içeri girer.*

GENÇ KIZ *irkilerek ayağa fırlar, hıçkırarak dışarı çıkar!*

MÜDÜR: Kolay gelsin! İyi iş doğrusu! Hıçkıran bakireler, gözü dönmüş gençler, tıpkı biraz önce şiiri “gözden geçirmeniz” gibi. Vesaire, vesaire! Eh. *(Oturur.)* Don Carlos nasıldı?

BAAL: Eleştiri yazısı burada. Harika!

MÜDÜR: Bu, can sıkıcı. Katı eleştiriyi severim ben! İçten pazarlıklı değilimdir. Neyse, verin buraya.

BAAL: Çok güzel bir oyun. Kral müthiş bir adam. Güzel pasajlarda yer alan yeniyetme bir gençle ağız ishali olmuş kibirli kız kurusu pek önemli değil. Ama kral! Yalnız oyun fazla uzundu. Birinci perdede tavandaki lambaları saydım. İnsanın bağırsakları sıkışıyor, havalandırma kötü. Kendini rahat hissetmeyince en güzel oyun olsa ne fayda. Üçüncü perdede önümdeki adamın kalkık yakasını inceledim, bağırsaklarımı boşaltma ihtiyacı duydum, adamakıllı, şöyle keyifle. Zevkli, insani, doğal, harika bir bedensel iş gibi bunu dört gözle bekledim. Dördüncü perdede arkamdaki locaları saydım, sonra oyun çok daha güzelleşti. Ama ben gitmek zorundaydım. Ne yazık ki. Hatırladığıma göre

yıldızlı gökyüzü elektrikli kubbenin altındaydı. Gece yarısına doğru içini müthiş bir rüzgâr doldurdu. Korkunç bir şekilde açık duruyordu. Bir bankta uyudum. Dün akşamdan beri oyunu yazan bu çılgın, kutsal insanı sevmeye başladım.

MÜDÜR: Bana baksanıza siz, buna iyi eleştiri mi diyorsunuz? Siz herhalde?.. Posa, merhum amcamın ısıtılmış cesedinin yeniden dirilmiş hali mi? Kral. Teatral basitliklerle mükemmel bir şekilde şişirilmiş. Yüzünüze tokat gibi iner, azizim! Eh, en azından renkli. Sonuçta önemli olan bu. Bu arada biraz saçma olmasını kim fark edecek ki?! Ama biliyor musunuz: Üslup berbat! Dans eden bir pınar! Böyle bir şey gördünüz mü hiç! Bir pınar asla dans etmemiştir, etmez! Bunu düzeltin. Ayrıca hatalı tasvirleri ve yapıları sizin için sildim. Bizim yanımızda önce Almanca öğrenmeniz gerek. Gazete tuvalet kâğıdı değildir. Burada sizden on kat fazla kazanan insanlara sesleniyorsunuz. Gerisini biz yaparız. Orijinal bile sayılır bu. Tebrikler. Hemen ticari temsilciye göstereceğim! *(Çıkar.)*

BAAL *masanın altından bir şişe çıkarıp içer.*

GENÇ *(çekingen ve açıkça şaşkın bir halde girer)*: Bağışlayın, size bir şiir getirmiştim. Kranewitter. Maximilian, Hermann. Dün gazetede çıktı. Ama benim şiirim değil. Değiştirmişsiniz. Bambaşka olmuş. Tek bir mısrası bile artık bana ait değil!

BAAL: Hiç de değil, konusu yine de sizin!

GENÇ *(öfkeden titreyerek)*: Onu benden çaldınız! Ve beni gülünç duruma düşürdünüz! Sizden iğreniyorum! *(Dışarı çıkmak ister.)*

BAAL *(kalkar, elini onun omzuna koyar)*: Ne diye şiir yazmanız gereksin? Yaşamak harika: Şiddetli bir akıntıda, turuncu gökyüzünün altında çıplak ve sırtüstü savrulmak gibi, gökyüzü erguvan rengine bürünüp sonra bir delik gibi kapkara olurken hiçbir şey görmemek gibi ... ya da gıcırdayan, keskin dişlerle bir meyveyi ısırmak gibi ... ya da bir düşmanı çiğnemek, bir matemden müzik yapmak gibi ... ya da aşk acısıyla hıçkırarak elma yemek gibi ... ya da bembeyaz bir kadın bedenini zorla öpüp koklayarak eklemleri ve karyola direkleri kırılacak kadar üzerine abanmak gibi ... ya da yorgun ayaklar insanı neredeyse

yere yıktığında içine orman havası çekmek gibi... Arada yine uğrayın delikanlı! *(Arkasını döner.)*

MÜDÜR *(ticari temsilciyle birlikte girer. Genç adam gözlerinde yaşlarla tekrar tekrar eğilerek çıkar)*: Ah, bu da bugün ikinci. İnsan her şeye alışıyor.

TİCARİ TEMSİLCİ: Pekâlâ, size söyleyeyim: Eleştiri basılmayacak. *(Son derece gergin ve öfkelidir.)*

MÜDÜR: Önce bir okusaydınız.

TİCARİ TEMSİLCİ: Hayır, bunu yapmayacağım. Asla yapmam bunu. Schiller'e saldırmanızı yasaklıyorum. Bu oyun bana iki bin marklık baskı siparişi veren tiyatro yönetmeni tarafından sahneleniyor. Size bu paradan ödeme yapıyorum. Tüm yazı işlerinin ücretini bu paradan ödüyorum.

BAAL: Bu vesileyle ben de son makalem için dokuz mark rica edebilir miyim?

TİCARİ TEMSİLCİ: Bunun konumuzla bir ilgisi yok, Bay Baal. İşinize daha fazla gayret göstermelisiniz. Yazınız yavan ve tehlikeli. Size kişisel görüşleriniz için para ödemiyorum!

MÜDÜR: Yine de bana hiçbir şeyi yasaklayamazsınız, buna izin veremem.

TİCARİ TEMSİLCİ: Buna mecbursunuz o halde!

MÜDÜR: Bana baksanıza: Aynı fikirdeyiz elbette. Makale konusunda...

TİCARİ TEMSİLCİ: Hiç fark etmez. Yasaklıyorum.

MÜDÜR: Yazıda Schiller'in aleyhinde bir şey yok ki.

TİCARİ TEMSİLCİ: Mesele bu değil. Her şey tiyatro direktörünün aleyhine bir eyleme dönüşüyor. İki bin mark, bayım!

MÜDÜR *(bağırır)*: Tamam, o zaman biz de basmayız. *(Sessizlik.)*

TİCARİ TEMSİLCİ: Kusura bakmayın, öyle sinirliyim ki.

MÜDÜR: Sözümü bitirmeme izin vermeniz yeterdi. Aslında fikirlerimiz hep uyuşur.

TİCARİ TEMSİLCİ: Elbette. Fikirlerimiz hep uyuşur.

MÜDÜR: İkimiz de gazete için sadece en iyisini isteriz!

TİCARİ TEMSİLCİ: Elbette, sadece en iyisini.

KÂTİP *(kapı aralığından)*: Bay Baal'le ilgili bilgiler geldi, efendim.

TİCARİ TEMSİLCİ: Hemen! *(Çıkar.)*

MÜDÜR: Telaşlanmayın. Hapis yattığınıza dair imzasız mektuplar aldık. Kamuoyu karşısında boyun eğmeyiz. Ama yine de dikkatli olmalıyız. Gerçekten de çok kötü yazılmış eleştirinizden bunu görebilirsiniz! Ancak tarafsızlığımıza güvenebilirsiniz.

BAAL: Bağışlayın: Dışarı çıkmam gerek.

MÜDÜR *(dostça)*: Buyurun.

(Baal şişeyi ceketinin altına gizleyerek çıkar.)

TİCARİ TEMSİLCİ *(afallamış bir halde okuyarak içeri girer)*: Bu harika işte! Çok hoş doğrusu! Düpedüz hapis yatmış! Ama hemen fark etmiştim! Bugün tiyatro direktörü aleyhine yazdığı makaleden bir kez daha anladım! Kendini geliştirmeye yetecek kapasiteye sahip bir adam. İşlediği ahlaki ve dini suçlar yüzünden iki ay yatmış. Cık cık cık!

MÜDÜR *(bilgi notunu okur)*: Tüyler ürpertici! Hemen kovulması gerek.

BAAL: Arzunuz, beyler? *(Biraz sallanır, elleri ve sesi titrer; içmiştir.)*

TİCARİ TEMSİLCİ: Kovuldunuz. Eşyanızı toplayın.

MÜDÜR *(öfkeden titreyerek)*: Sabıkanız varmış!

TİCARİ TEMSİLCİ: Bizi kandırdınız, ayıp.

BAAL: Size iyi iş çıkardım.

MÜDÜR: Dikkafalı bir insansınız! Hemen çıkıp gidin! Burası saygın bir yer! Daha fazla terbiyesizleşmeyin.

BAAL *(onu iterek kendine yol açar, sandalyesine oturur)*: Gitmeyeceğim.

TİCARİ TEMSİLCİ: İşyerinin huzurunu bozmak bu.

MÜDÜR: Görevliler!

BAAL: Beyler, beni dinleyin: Hata yaptım ve boşluğa düştüm. Sonra hapse girdim ve cezamı çektim. Tutum ve davranışlarım iyiydi. Soruşturabilirsiniz. Hiç olmadığı kadar çok çalıştım. Tam ayaklarımın üzerinde duruyordum, şimdi siz beni yine yere yıkmak istiyorsunuz. Artık kimsenin beni kapı dışarı etmesine izin vermeyeceğim. Burada kalıyorum.

TİCARİ TEMSİLCİ: Sarhoşsunuz siz. Olur şey değil!

BAAL: Yaşlı bir annem var, bayım!

MÜDÜR: Duygu sömürüsü yapmaya kalkmayın. Adı çıkmış bir dolandırıcısınız. Sadece hapse girmemişsiniz, müzikholde de çalışmışsınız. Toz olun şimdi. Hâlâ kendimi kontrol edebiliyorken defolun.

BAAL *(masaya tutunarak)*: Ben ... burada ... kalmak istiyorum. Artık bir daha yıkılmak istemiyorum ... bu beni korkutuyor...

TİCARİ TEMSİLCİ: Çünkü sarhoşsunuz! Hadi gidin artık, be adam! *(Daha yumuşak)*: Biz cellat değiliz ya. Siz de bize bir şey yapmadınız. Hepsi bu. Yani olay yaratmadan, güzellikle çıkıp gidin. Gözümüz üstünüzde!

MÜDÜR *(ona bir banknot fırlatır)*: Bu da alacağınızdan fazlası. Üstünü zaten veremezsiniz... Sizin gibiler her şeyini içkiye yatırır, kalanını da fahişelere yedirir.

BAAL *masanın üstünde başını kollarının arasına gömer, banknotu avucunun içinde buruşturur. Hıçkırır. Yerinden kalkar. Yazı işleri odasından çıkar.*

TİCARİ TEMSİLCİ: Tanrı'ya şükür. *(Burnunu siler.)*

1919 Yazımı:

Baal'in bu yazımından günümüze kalan, sadece daktilo edilmiş bir tek kopyadır. Buna daha sonra el yazısıyla "Eski Yazım" eklenmiştir ve ADC Sanat Akademisi'ndeki Elisabeth Hauptmann Arşivi'nde bulunmaktadır.

Büyük Baal'in İlahisi artık oyunun başlangıcında yer alır. Baal'in ormanlardaki yaşamını ve faaliyetlerini anlatan dokuz sahne yeniden düzenlenmiştir:

Baal'in oduncularla birlikte Teddy'nin cesedinin başında oturup diğerlerinden gizli gizli şnaps içtiği *Akşamleyin Ağaçlar* (7) sahnesi;

Baal ve Ekart'ın ormanda kışı geçirdiği *Mağarayı Andıran Ahşap Kulübe* (8) sahnesi;

Baal'in hamile Sophie'yi kendinden uzaklaştırdığı *Düzlük. Gökyüzü. Akşam* (15) sahnesi;

Baal ve Ekart'ın Gougou, Bolleboll ve dilencilerle karşılaştığı *Kahverengi Ahşap Meyhane. Gece. Rüzgâr* (16) sahnesi;

Baal'in köylülerden bütün boğalarını aynı anda getirmelerini istediği *Köy Meyhanesi. Akşam* (18) sahnesi;

Baal'in Ekart'a onu sevdiğini ve artık kadınlardan hoşlanmadığını açıkladığı *Yeşil Yapraklı Ağaçlık. Arkada Nehir* (20) sahnesi;

Baal'in (1918 versiyonunda henüz *Köy Meyhanesi* sahnesinde yer alan) *Ormanda Ölüm* baladını söylediği *Rüzgârda Akçaağaç* (22) sahnesi.

Şu iki sahne sadece 1919 yazımında vardır:

Baal'in para kazanmak için kabarede çalışmak üzere anlaşma imzaladığı *Bar* (10) sahnesi;

Baal'in sütlü çorbayı bir genç kızla takas ettiği *Kahverengi Manzara. Yağmur* (21) sahnesi.

1922 Yazımı:

Bu yazımdan günümüze kalan, iki daktilo kopyası ve üç baskıdır. Mevcut eser Gustav Kiepenheuer Yayınevi'nin ilk basımına (1922) göre tekrarlanmıştır. Oyun bu haliyle ilk kez seyirci karşısına çıkar.

Artık elde bulunmayan, 1920 yılına ait Georg Müller ilk basımı birkaç bakımdan farklılık gösterir: Burada *Büyük Baal'in İlahisi* yoktur; 1922'de numaralandırılmış ve dilenci laternasının müziğiyle bir tek sahne oluşturacak biçimde birbirine bağlanmış üç çatı odası sahnesi (1922 yazımında 5-7), hâlâ bağlantısız yan yana durur; *Akşamleyin Ağaçlar* (13) ve *Bir Kulübe* (14) –1919: *Mağarayı Andıran Ahşap Kulübe*– sahneleri yoktur; *Yeşil Yapraklı Ağaçlık* (17) sahnesi *Kahverengi Ahşap Meyhane. Gece. Rüzgâr* (16) sahnesinden önce gelir.

Oyundaki rollerden Sophie Dechant adı 1922 yazımında Sophie Barger olarak değişir. İlk iki versiyonda oyunun en önemli karakterlerinden biri olan ve kişiler listesinde ikinci sırada yer alan *Baal'in annesi* karakter olarak kaldırılmış, böylece anne-oğul temasıyla ilgili sahneler de çıkarılmıştır.

Kahverengi Ağaç Kütüğünden Kireç Badanalı Evler (8) sahnesi yenidir. 1918 yazımındaki *Bayağı Bir Meyhane Önünde Sokak* sahnesindeki Katolik Yortusu motifini yeniden ele alır. Ancak 1918

metninde Baal dua eden kalabalık arasında bir ayaklanmaya neden olup iki polis tarafından gözaltına alınırken yeni sahne Baal ve yeni yaratılan serseri figürü arasında geçen, eski geleneklere göre Paskalya'da evlerin duvarlarına taze yeşillik halinde asılıp yortuya kadar kurutulan ağaçların acısıyla ilgili diyaloğa odaklanır.

Baal yeni bir sahne olan *Taze Fındık Dallari*'nda (19) kıskançlık yüzünden dostu Ekart'ın sevgilisine tecavüz eder; bu, Baal'in Ekart'ı öldürdüğü *Konyak Meyhanesi* (21) sahnesine bir hazırlıktır.

Yine Baal'in kaçışını gösteren *Greenwich'in 10° Doğu Boylamında* (22) sahnesi de bu versiyona yeni eklenmiştir.

Gece kulübünün adı, *Gecenin Bulutlarından* şiirinden hareketle "Gecenin Bulutu" adını alır ancak şiir bu versiyonda artık görülmez, bunun yerini *Patika. Çayırlar* (18) sahnesindeki *Suda Boğulan Kız* baladı alır. Böylece su ve ceset motifi, oyunun sürekli bir öğesi olur.

Oyunun sonuna doğru yer alan *Konyak Meyhanesi* (21) sahnesi geniş kapsamlı değişikliklere uğrar. Çok küçük ama önemli bir düzeltme ise Ekart'ın kucağına oturan garsonun artık Sophie Barger'e benzemesidir. Böylece Baal'in öfke patlaması farklı şekilde gerekçelendirilir.

Baal'in Sophie Barger'e ve Ekart'a yönelik tutkulu aşk arzusu ile kalıcı partner ilişkilerine giremeyeceği gerçeği arasındaki çatışma, dramatik olayların merkezinde önceki versiyonlardan daha güçlü bir şekilde yer alır.

1926 Yazımı (*Adam Baal'in Özgeçmişi*):

1926 yazımının baskısı bu kitaba Gustav Kiepenheuer Yayınevi tarafından sahne metni olarak çoğaltılan bir daktilo yazısından aynen aktarılmıştır. Metin tamamen hatasız değildir ve ara sıra Brecht'in el yazısıyla kurşunkalemle düzeltilmiş ya da ufak değişiklikler yapılmıştır. Brecht muhtemelen ellili yıllarda *İlk Oyunlar* cildine eklemek istediği bu versiyonu incelerken tükenmezkalemle iki ekleme yapmış olmalıdır.

Adam Baal'in Özgeçmişi hikâyenin daha da sıkıştırılmasıyla ve sahne sırasında bir azalmayla kendini belli eder. 1919 yazımının 29

sahnesiyle kıyaslandığında burada sadece 13 sahne vardır. Hikâye tarihselleştirilmiştir. *Öndeyiş*'te söylendiği gibi "Baal'in 1904'te edepli insanlar arasında bir şair olarak ilk ortaya çıkışıyla" başlar ve *Baal 1912'de Oduncuların Arasında Sefil Bir Halde Ölür* başlıklı sahneyle son bulur. Oyun artık açıkça savaş öncesi dönemde geçmektedir. (İlk versiyonlarda henüz oyunun sahneleneceği zamanda geçtiği söylenmiştir.)

Sahnelerin numaralanması ve sahne başlıklarının tam cümlelere dönüştürülmesi de hikâyenin epikleşmesine katkıda bulunmuş olmalıdır. Olay örgüsü, teknik çağın ortamına aktarılır. Baal'in mesleği montörlüktür, artık önceki versiyonlarda olduğu gibi editör ya da büro memuru değildir. Baal'in çatı odasının yerini araba garajı alır. Büyük şehirlerin sorunları içerik olarak diyalogları belirler. Baal bu versiyonda şöyle der: "Düzlükleri hâlâ görebilen son kişileriz. 49 yıl sonra orman sözcüğünün üstünü çizebilirsin." Emilie, Mäch ve Johannes gibi önceki versiyonlarda epizodik kişiler olan karakterler, 1926 yazımında oyunun kalıcı figürleri olarak gösterilir. Yine Sophie Barger de oyunun sonunda birahanede çalışan, işine hâkim, gerçek bir meyhaneci kadın olarak yeniden ortaya çıkar. 1919 yazımındaki garson kız Luise'nin ve 1922 yazımındaki Sophie'nin özelliklerini taşıyan garson kızın yerini artık o almıştır. Baal'in aşk hikâyesi artık trajik bir şekilde bitmez. Günlük sıradanlık vurgulanır.

1955 Yazımı:

Brecht, 1955'te Aufbau Yayınevi tarafından yayımlanması planlanan *Oyunlar*'ın ilk cildi için daha önce Suhrkamp'ın 1953 baskısında niyetlenip olanak bulamadığı değişiklikleri artık hayata geçirirken en kapsamlı değişikliği öncelikle birinci sahnede yapar. Bunun için 1919 yazımının giriş sahnesi olan *Suare*'yi yeniden ele alır ve değiştirerek *Yemek Odası* sahnesi yapar. "Genç Hanım" bu kez Johannes R. Becher'in *Hazırlık* ("Görkemli uyumlardan kaçınır şair...") şiiri ile Georg Heym'ın *Ağaç* ("Güneş kaynattı onu...") şiirini okur. Şiirlerin alıntılandığı derginin adı, 1913'te Heinrich F. S. Bachmair Yayınevi tarafından iki haftada bir yayımlanan

dışavurumcu dergi *Revolution*'dur. (Heinrich F. Bachmair yeni revizyon için şiirlerin seçiminde Brecht'e danışmanlık yapmıştır.) 1919 yazımında "müthiş naiflik" nitelemesiyle Heine'nin adı geçerken artık Homeros'tan söz edilir. Şairlere verilen örneklerde Whitman'a, Verhaeren'e, Verlain'e gönderme yapılırken Wedekind'den vazgeçilmiştir.

Giriş sahnesinin yanı sıra Brecht'in özel dikkati oyunun bitişine yönelmiştir. Bu kez *Baal*'i, 1920'de yazdığı ancak Lion Feuchtwanger'in tavsiyesi üzerine Weimar Cumhuriyeti döneminde hiçbir baskıya koymadığı *Ormanda Sabah Erken* sahnesiyle bitirir. Suhrkamp Yayınevi'nin 1953'teki *İlk Oyunlar* baskısında da eksik olan bu sahne, Baal'in ölüp ölmediğine ya da sürünerek tekrar doğaya geri dönüp dönmediğine cevap vermeyerek oyunun sonunu açık bırakan finali değiştirir. Oduncular kendi aralarında konuşurken Baal'in öldüğünü doğrularlar. Ama Brecht sahnenin son cümlelerini çıkarır (Brecht terekesindeki daktilo kopya):

> BİRİNCİ: Şimdi kendi cesedinin başında şöyle derdi: Ağaç gövdelerinin arasındaki ışığa bakın!
>
> DÖRDÜNCÜ *(ayağa kalkmıştır)*: Sadece burada olmak bile güzel.

Her iki sahne bu edisyonda oyuna ek olarak yer almaktadır.

Aufbau baskısının başında *Büyük Baal'in İlahisi*, on sekiz kıtalı olarak 1919 versiyonundakine benzer biçimde yer alır. Ama aynı zamanda 1922 yazımının dairesel yapısını da devralmıştır. 1953 Suhrkamp metnine kıyasla ilahiye dört kıta daha eklenir.

Aşağıdaki genel bakış tablosu, Baal versiyonlarındaki sahnelerin konumunu belirtir. Farklı metinlerin birbirine uyan sahneleri bir araya getirilmiş, böylece içerik açısından da birbirlerine olan bağlılıkları anlaşılır kılınmıştır. Açıklık kazanması açısından diğer sahnelerle olan daha küçük metinsel örtüşmeler gösterilmemiştir. Yukarıdan aşağıya yer alan numaralar, değişik yazımlardaki sahne sırasını belirtmektedir.

Sahne Sırasına Genel Bakış					
Sahne Adları (Sinopsis)	Yazımlardaki Konumları				
	1918	1919	1922	1926	1955
Büyük Baal'in İlahisi	18	1	1	1	1
Suare *(Baal. Beyler ve hanımlar.)*	1	2			
Masalı Aydınlık Oda *(Mech. Emilie Mech. Johannes. Dr. Piller. Baal.)*			2		
1. Sahne. Yemek Masalı Oda *(Mäch. Emilie Mäch. Johannes Schmidt. Dr. Piller. Baal.)*				2	
Yemek Odası *(Mech. Emilie Mech. Pschierer. Johannes Schmidt. Dr. Piller. Baal.)*					2
Baal'in Çatı Odası *(Baal. Johannes.)*	2	3	3		3
2. Sahne. Araba Garajı *(Baal. Johannes.)*				3	
Ağaçlı Tarla Kenarı *(Baal. Johannes. Sonra Emilie.)*	3	–	–	–	–
Baal'in Çatı Odası *(Baal. Sonra annesi. Ulak. Johannes. Anna [=Johanna].)*	4	5	–	–	–
Meyhane İçi *(Baal. 4 kişi. Ekart. Johannes. Garson kız Marie.)*	5				
Konyak Meyhanesi *(Baal. Arabacılar. Ekart. Johannes. Johanna. Emilie. Garson kız Luise.)*		4	4		4
3. Sahne. Birahane *(Baal. Eckart. Bir fahişe. Emilie. Şoförler.)*				4	

Baal'in Odası *(Baal. Anna [=Johanna]. Johannes.)*	6	–	–	–	–
Baal'in Odası *(Baal. Anna [=Johanna].)*	7				
Baal'in Çatı Odası *(Baal. Anna [=Johanna].)*		6			
4. Sahne. Araba Garajı *(Baal. Johanna.)*				5	
Baal'in Çatı Odası 1 *(Baal. Johanna.)*			5		5
Baal'in Odası *(Baal. Johannes.)*	8	–	–	–	–
Baal'in Çatı Odası 2 *(Baal. İki kız kardeş. Ev sahibesi.)*	–	–	6	–	6
Akşamleyin Ağaçlar *(Baal. Oduncular. Ceset.)*	–	7	13	–	13
Bayağı Bir Meyhane Önündeki Sokak *(Baal. Katolik Yortusu alayı.)*	9	–			
Kahverengi Ağaç Kütüğünden Kireç Badanalı Evler *(Baal. Serseri.)*			8	–	8
Mağarayı Andıran Ahşap Kulübe *(Baal. Ekart.)*	–	8			
Bir Kulübe *(Baal. Ekart. Sonra Sophie Barger.)*			14	–	14
Baal'in Odası *(Baal. Sophie Dechant. Sonra annesi.)*	10	9			
Baal'in Çatı Odası 3 *(Baal. Sophie Barger. Johannes.)*			7		7
5. Sahne. Araba Garajı *(Baal. Sophie Barger.)*				6	

Yazı İşleri Odası *(Baal. Genç kız. Yazı işleri müdürü. Ticari temsilci.)*	11	–	–	–	–
Bar *(Baal. Siyahi John.)*	–	10	–	–	–
Gece *(Baal. Sophie Dechant.)*	12	11			
Ağaçlar Altında Mayıs Gecesi *(Baal. Sophie Barger.)*			9	–	9
Bir Kabarenin Kulisinde *(Baal. Sunucu. Şarkıcı kadın. Gençler. Komi.)*	13				
Bir Kabarenin Kulisinde *(Baal. Siyahi John. Şarkıcı kadın. Genç sanatçılar. Komi.)*		12			
Gece Kulübü "Gecenin Bulutu" *(Baal. Mjurk. Şarkıcı kadın. Piyanist. Lupu.)*			10		
6. Sahne. Gece Kulübü "Dikenli Kaktüs" *(Baal. Mjurk. Şarkıcı kadın. Piyanist. Lupu. Mäch.)*				7	
Gece Kulübü "Gecedeki Bulut" *(Baal. Mjurk. Lupu. Şarkıcı kadın. Piyanist.)*					10
Gece Kulübü *(Baal. Ekart. Sonra Sophie.)*	14	13	–	–	–
Hapishane Hücresi *(Baal. Rahip.)*	15	14	–	–	–
Kasvetli Hapishane Avlusu *(Baal. Annesi.)*	16	–	–	–	–

Düzlük. Gökyüzü. Akşam *(Baal. Ekart. Sophie.)* 7. Sahne. Düzlük. Gökyüzü ve Akşam *(Baal. Eckart. Sophie.)*	–	15	15	 8	15
Kahverengi Ahşap Meyhane. Gece. Rüzgâr *(Gougou. Bolleboll. Dilenci. Maja. Baal. Ekart.)*	–	16	16	–	16
Patika. Güneş. Tarlalar *(Baal. Ekart.)* Yeşil Tarlalar, Mavi Erik Ağaçları *(Baal. Ekart.)*	17	17	 11	 –	 11
Kır Meyhanesi. Akşama Doğru *(Baal. Genç erkekler ve kızlar.)*	19	–	–	–	–
Köy Meyhanesi. Akşam *(Baal. Ekart. Köylüler. Sonra rahip.)*	–	18	12	–	12
Ekin Tarlalarında Patika *(Baal. Ekart; Gecenin Bulutu şarkısı.)* Patika. Çayırlar *(Baal. Ekart; Suda Boğulan Kız baladı)* 8. Sahne. Manzara, Öğle Öncesi, Rüzgâr *(Baal. Eckart.)*	20	19	 18	 9	 18
Yeşil Yapraklı Ağaçlık. Arkada Nehir *(Baal. Ekart.)*	–	20	17	–	17
Taze Fındık Dalları *(Baal. Genç kadın.)*	–	–	19	–	19
Kahverengi Manzara. Yağmur *(Baal. Anna, genç bir kız. Ekart.)*	–	21	–	–	–
Rüzgârda Akçaağaç *(Baal. Ekart; Ormanda Ölüm baladı.)*	–	22	20	–	20

Köylülerin Meyhanesi *(Baal. Ekart. Genç adam. Genç kız. Ormanda Ölüm baladı.)* Akşamleyin Açık Pencereli Meyhane *(Baal. Ekart. Genç kız. Genç erkekler.)*	21	23	–	–	–
Baal'in Annesinin Odası *(Anne. Doktor. Baal.)*	22	24	–	–	–
Bir Parkta Bank. Gece *(Baal. Âşık çift.)*	23	25	–	–	–
9. Sahne. Manzara. Gece *(Baal. Eckart.)*	–	–	–	10	–
Meyhane *(Baal. Ekart. Watzmann. Luise. İki polis.)* Konyak Meyhanesi *(Baal. Ekart. Luise. Watzmann. Johannes. İki polis.)* Konyak Meyhanesi *(Baal. Ekart. Watzmann. Johannes. Sophie'ye benzeyen garson kız. İki adam.)* 10. Sahne. Birahane *(Baal. Eckart. Emilie. Johannes. Garson kız Sophie.)*	24	26	21	11	21
Greenwich'in 10° Doğu Boylamında *(Baal.)* 11. Sahne. Baal Firarda. Greenwich'in 10° Doğu Boylamında *(Baal.)*	–	–	22	12	22
Patika. Akşam. Rüzgâr. Sağanak *(2 Jandarma.)*	25	27	23	–	23
Çayırlığın Arasından Geçen Yol *(Baal. Köylü kızı.)*	26	28	–	–	–

Orman. Ahşap Kulübe *(Baal. Oduncular.)* 12. Sahne. Gece. Yağmur *(Baal. Oduncular.)*	27	29	24	 13	24
Ormanda Sabah Erken *(Oduncular.)*	–	–	–	–	25

Bu edisyondaki metin düzeni:

1919 Yazımı:

• Orijinal metin Elisabeth Hauptmann'ın kurşunkalemle yazılmış notlarını ve 1955'te Berlin'deki Aufbau Yayınevi'nde basılan *Oyunlar*'ın 1. cildi için bazı sahnelerin revizyonuyla ilgili Brecht'in yer yer tükenmezkalemle aldığı notları gösterir. Bu notlar dikkate alınmamıştır.

• *Whitman]* Temel metinde "Withmann". Gerek bu yazım hatasının gerekse yer adı "Philippi"nin "Phillippi" olarak yanlış yazılmasının 1918 versiyonunda da bulunması, büyük ihtimalle önceki versiyonun revize edilmiş bir kopyasının şablon olarak kullanıldığını gösterir.

1922 Yazımı:

• *Pfanzelt]* Temel metindeki basım hatası: "Pflanzelt". Gustav Kiepenheuer Yayınevi'nin ikinci basımındaki ithaf "George Pfanzelt'e" biçimindedir. Daha sonraki Suhrkamp ve Aufbau baskılarında "Dostum George Pfanzelt'e" şeklinde değişiklik yapılmıştır.

• *Kişiler]* Kişiler listesi sonradan eklenmiştir.

1926 Yazımı:

• *Kişiler]* Kişiler listesi sonradan eklenmiştir.

• *7. Sahne]* Temel metinde yanlışlıkla 6. Sahne olarak numaralanmıştır (bkz. s. 168).

• *8. Sahne]* Temel metinde yanlışlıkla 9. Sahne olarak numaralanmıştır (bkz. s. 169).

• *değiştirilebilir]* Temel metinde "değiştirilemez"; bu hata ellili yıllarda Brecht tarafından tükenmezkalemle düzeltilmiştir (bkz. s. 170).

• *Ahşap ... olursak:]* Bu bölüm Brecht tarafından ellili yıllarda daktilo metnine tükenmezkalemle eklemiştir (bkz. s. 170).

• *9. Sahne]* Temel metinde bu sahnenin numaralaması eksiktir (bkz. s. 170).

• *Kendi başına geber!]* Temel metinde ünlem yerine soru işareti vardır (bkz. s. 178).

Etkisi

1918 ve 1919 versiyonları Brecht hayattayken ne basılmış ne de oynanmıştır.

Brecht, Augsburg'dayken 4 Ekim 1922'de iki telgraf alır: Birinde, Max Reinhardt'ın görevlendirmesiyle Deutsches Theater'i yöneten Felix Holländer, *Baal, Gecede Trampet Sesleri ve Cangılda*'nın kendisini "son derece etkilediğini" bildirir ve üç oyunun da Deutsches Theater'de sahnelenmesi için Brecht'ten izin vermesini ister. Diğerindeyse muhtemelen Potsdam'daki Kiepenheuer Yayınevi'nin bir çalışanı olan Schayer adında bir bey çektiği telgrafta, yapılacak otuz bin marklık bir "garanti ödemesi"yle tüm eserlerinin yayın haklarını yönetmen Holländer'e devretmesini teklif eder. Brecht 4/5 Ekim 1922'de Kiepenheuer Yayınevi'ne bir cevap telgrafı çeker: "1922'de sahnelenmesi ve Klöpfer'in oynaması koşuluyla Baal sözleşmesini kabul ederim." Eugen Klöpfer o sıralar Berlin'in çeşitli tiyatrolarında oynamaktadır ve Brecht onu kendi oyunlarından birinde görmeyi ister. Ama proje gerçekleşmez.

Ancak bir yıldan fazla bir süre sonra, 8 Aralık 1923'te *Baal*, 1922 versiyonuyla Leipzig'deki Altes Theater'de ilk kez oynanır (Reji: Alwin Kronacher, Dekor: Friedrich Thiersch, Baal: Lothar Körner, Ekart: Hans Zeise-Gött).

Sahne düzeninde *Büyük Baal'in İlahisi*'ndeki bulutlar ve yıldızlı gökyüzü sürekli sahnede kalır. Çeşitli oda sahneleri doğal dekorlarla sergilenir. Brecht bu oyun için Leipzig'e gelir ve prömiyerden sonra seyirciyle buluşur. Yazar ve eleştirmen Hans Natonek, 10

Aralık 1923 tarihli *Neue Leipziger Zeitung*'da bu konuda şöyle yazar: "Islıkların, yuhalamaların ve alkışların birbirine karıştığı bir hengâmede sahneye ürkek, solgun, zayıf bir oğlan çıktı, yazar Bertolt Brecht kaçar gibi hemen kulise koştu, sonra onu elinden tutan tiyatro direktörünün korumasında yeniden sahneye geldi. Yüzünde sanki, 'Tanrım, ben ne yaptım,' diyen bir ifade vardı... Aslında Baal gibi bir karakteri yazmış olan şairin öfke fırtınasına karşı göğsünü erkekçe gererek meydan okumasını beklerdim." Hans Natonek, Brecht'i "Alman tiyatrosunun büyük umudu", oyunu ise "skandalın eşiğinde" olarak nitelendirir. Leipzig seyircisi ona göre "hiç olmadığı kadar heyecanlanmıştır".

Herbert Jhering, 9 Aralık 1923 tarihli *Berliner Börsen-Courier*'de şöyle yazar: "Brecht'in dâhiyane, pitoresk Baal baladı dün Leipzig Altes Theater'deki prömiyer sırasında seyirciler arasında başlayan huzursuzluğu ve sonunda ıslıkları bastıran uğultulu, sonu gelmez alkışlarla karşılandı." Jhering yine de oyunu "yetersiz" bulur, hatta Baal'i oynayan Lothar Körner "yanlış Wegener tonları"yla çalıştığı ve oyundaki harika lirik bölümleri "ağız kalabalığına getirdiği" için oyunun "fiyasko" olduğundan söz eder. Ancak her şeye karşın bıraktığı etki "alışılmamış ve sonuç olarak büyüleyici"dir.

Hans Georg Richter, 11 Aralık 1923 tarihli *Leipziger Tageblatt*'ta Kerr ve Jhering'i Leipzig'e cezbetmiş olmanın Kronacher'in bir kazanımı olduğunu yazar. Ama o da Körner'in Baal rolü için "fazla olgun, ağır ve aslında fazla uslu" olduğu düşüncesindedir ve oyuncu olarak Heinrich George'yi önerir. Egbert Delpy, 10 Aralık 1923 tarihli *Leipziger Neueste Nachrichten*'de şöyle özetler: "Yüksek beklentilerin böylesine radikal biçimde hayal kırıklığına dönüşmesi seyrektir." Ve Alfred Kerr, 11 Aralık 1923 tarihli *Berliner Tageblatt*'ta Brecht'in "lirikte yetenekli" ancak drama yazarı olarak "sabun köpüğü bir taklitçi [...], baştan sona bir filler cenneti" olduğunu yazar.

Olumsuz eleştiriler her ne kadar ılımlı olsa da, Leipzig Belediye Meclisi'nin itirazı üzerine Karma Tiyatro Komitesi'nce prömiyerden sonra oyunun hemen kaldırılmasına karar verilir.

Adam Baal'in Özgeçmişi, Weimar Cumhuriyeti döneminde üç farklı biçimde sahneye konur. 1922 versiyonunun ilk gösterimiyle birlikte tüm bu sahnelemeler Brecht hayattayken gerçekleşmiştir.

14 Şubat 1926'da Berlin Deutsches Theater'in *Junge Bühne*'sinde pazar matinesi çerçevesinde *Adam Baal'in Özgeçmişi*'nin prömiyeri yapılır (Reji: Bertolt Brecht, Dekor: Caspar Neher, Baal: Oskar Homolka, Eckart: Paul Bildt, Emilie Mäch: Sybille Binder, Sophie Barger: Gerda Müller, Johannes ve Sunucu: Hans Heinrich von Twardowski. Yan rollerde Margo Lion ve Helene Weigel vardır). Öndeyişi ve sahne başlıklarını sunucu konuşur. Leipzig'de olduğu gibi buradaki gösterimde de hıncahınç dolu tiyatroda kargaşa yaşanır. Oyun gecikmeyle başlar ve seyirciler arasında gürültü çıkınca o sırada sahnede tek başına olan "şarkıcı kadın" rolündeki aktris –Hans Henny Jahnn'ın bildirdiğine göre– piyanonun üstüne sıçrar ve tuşlara ayaklarıyla basarak Marseillaise'i söyler (bkz. Hans Henny Jahnn, *Vom armen B. B.* [Zavallı B. B. Hakkında], İçinde: *Anlam ve Biçim. Bertolt Brecht İkinci Özel Sayısı*], Berlin, ADC, 1957, s. 424 vd.). Alfred Kerr'in oyunun kendisine ve sahnelenişine yönelik antipatisi öylesine ileri gitmiştir ki tahrik edici kahkahalar ve konuşmalarla oyunu bozmaya çalıştığı söylenir (bkz. Herbert Jhering, *Von Reinhardt bis Brecht* [Reinhardt'tan Brecht'e], Cilt 2, Berlin ve Weimar, 1961, s. 174-177).

Eleştirilerin toplamından çıkan sonuca göre oyun, olaylara karşın kalıcı izler bırakmıştır. Özellikle Neher'in sahne tasarımları, Homolka'nın Baal rolü ve Sybille Binder'in Emilie performansının yanı sıra Brecht'in yönetmenliği övgüyle vurgulanır. Monty Jacobs, 15 Şubat 1926 tarihli *Vossische Zeitung*'da (Berlin) oyunun en kötü niyetli seyircinin bile kendini kurtaramayacağı "melankolik çekiciliği"nden söz eder.

Adam Baal'in Özgeçmişi 21 Mart 1926'da Viyana'da, Theater in der Josefstadt'ta "Yenilerin Tiyatrosu" dizisinin ilk oyunu olarak sahnelenir (Reji: Herbert Waniek, Dekor: Georg Telcher, Baal: Oskar Homolka).

Elli bir yaşındaki Hugo von Hofmannsthal, bunun için *Das Theater des Neuen* [Yenilerin Tiyatrosu] adlı bir uvertür yazar:

Sahne, Theater in der Josefstadt'taki bir büroyu gösterir. Oyuncular kendilerini canlandırırlar: Rejisör Herbert Waniek, oyuncular Oskar Homolka, Hermann Thimig, Gustav Waldau, dramaturg, kültür tarihçisi ve deneme yazarı Egon Friedel. Friedel, çağın bireyden kurtulmak istediğini açıklar: "Çağ, on dokuzuncu yüzyılı besleyip büyütmüş olan on altıncı yüzyılın ucubesini zar zor sürüklüyor." (Hugo von Hofmannsthal, *Lustspiele* [Güldürüler], Cilt 4, Frankfurt a. M., 1956, s. 429). Oskar Homolka onunla aynı fikirdedir ancak geleneksel oyunculuk sanatının bir temsilcisi olarak Hermann Thimig, "paradoksu" izleyemez. Hofmannsthal, genç Brecht'i ana temsilcisi olarak gördüğü modern dramadaki bireycilik karşıtı eğilime ironik biçimde işaret eder. Oyun bir başarıya dönüşür. Oskar Maurus Fontana, 25 Mart 1926 tarihli *Berliner Börsen-Courier*'de şöyle yazar: "Bir sürpriz daha. Seyirci. Ama sadece görenekçi tiyatrocular için bir sürpriz. Seyirci bir anda doluverdi. Josefstadt'ın küçük tiyatrosu için çok fazlaydı. Hatta seyirci sadece salonu doldurmakla kalmadı, oyuna da eşlik etti."

Adam Baal'in Özgeçmişi'nin prömiyeri 16 Kasım 1927'de, Kassel'deki Kleines Theater'de gerçekleşir (Reji: Erich Fisch, Baal: Hans Schultze, Eckart: Hans Clasen, Emilie Mäch: Lilian Berley, Johanna: Lore Semmt). Erich Fisch, bu sahnelemede görselliğin havasını geliştirmek ve lirik bir ton ortaya çıkarmak için "dramatik biyografi"yi 1922 versiyonundan ayrı parçalarla tamamlamaya çalışır. Ancak 18 Kasım 1927 tarihli *Berliner Börsen-Courier*'de çıkan bir eleştiriye göre "oyun baladvari bir çizginin geri kalanını ve ritmik bir salınımı neredeyse yutan bir genişlikte kendini kaybeder".

Dipnotlar

1919 Yazımı

1. *Baal]* Bu ad kelime olarak "efendi" ve "sahip" anlamındadır. Kenanlılarda en yüce Tanrı'yı ifade eder. Baal'e tapınmak genellikle Kutsal Kitap peygamberlerinin ahlaksızca bulup savaş açtığı ritüellerle bağlantılıdır. İncil polemiğinde Baal, Tanrı karşıtı putperestliğin genel bir adı olur (ayrıca bkz. s. 531-532).

2. *Dostum Orge'ye!]* Orge (George olarak da bilinir), Brecht'in Augsburg'dan çocukluk arkadaşı Georg Pfanzelt'tir. Sadece liseden değil, aynı zamanda Bleich Sokağı'nın hemen yakınındaki Klaucke Sokağı'nda oturan bir çocukluk arkadaşıdır. Georg, Brecht'ten dört yaş büyüktü, müziğe çok yatkındı, piyanoyu ve gitarı iyi çalardı. Daha sonra Augsburg Hastanesi'nde idare müdürü olarak çalıştı. *Hauspostille'*deki* birçok şiir Georg Pfanzelt'le ilgilidir. *Adam Baal'in Özgeçmişi* hariç tüm *Baal* versiyonları Georg Pfanzelt'e adanmıştır.

3. *Sokrates ve Verlaine'in utanç verici kafası bu.]* Baal imajının bu çarpıcı nitelemesi, Otto Hauser'in Verlaine çevirisine işaret eder (Paul Verlaine, *Saturnische Gedichte. Galante Feste* [Satürnik Şiirler. Görkemli Şenlikler], Weimar, 1918, s. IX). Hauser, önsözde Verlaine'in kafasının "absent etkisi altında giderek daha çok bir Sokrates ya da bir faun kafası haline geldiğini" yazar. Verlaine kendi kafatasını *A Eugène Carrière* (*Für Eugène Carrière* [Eugène Carrière İçin], 1890) şiirinde Sokrates'inkiyle kıyaslar.

4. *Büyük Baal'in İlahisi]* Bu, şiirin ilk başlığı ve orijinal versiyonudur. 18 kıtadan oluşur ancak *Bertolt Brechts Hauspostille'*de 1927'de yer alacak olan son kıtası henüz yoktur. Şiirdeki kıta sayısı, *Baal*'in farklı versiyonlarında değişiklik gösterir. *Hauspostille*'de başlığı *Adam Baal'in İlahisi*'dir ve dokuz kıtadır.

5. *Suare]* (Fr. Soirée) Akşam toplantısı. Brecht henüz 1913'te, Augsburg öğrenci dergisi *Die Ernte'*de yazdığı *Der Dichter* [Şair] adlı hikâyesinde şairlerin şiir okuduğu bir suareyi anlatır. Hikâyede yapılan bir eleştiri bir şairi öylesine yaralar ki onurunu kurtarmak için düello yapması gerekir. Baal'in hayat görüşü ve şarkılarıyla ilişkisi daha çok buna zıtlık oluşturur.

6. *Heine]* Heinrich Heine kastedilir. Tek perdelik *Düğün* oyununda da Heinrich Heine'den söz edilir.

---

* *Hauspostille*, evde dinsel eğitimde ve belirli koşullar altında kilisede okunabilecek vaazlardan oluşan vaaz kitabıdır. *Bertolt Brechts Hauspostille*, Brecht'in 1916 ila 1925 yılları arasında yazdığı şiirlerinden oluşan bir koleksiyondur *Hauspostille* başlığı özellikle Martin Luther'in 16. yüzyılın ortalarından aynı adı taşıyan vaaz koleksiyonuna parodik bir göndermedir –çn.

7. *Walt Whitman'ı andırıyorsunuz...]* Bu diyalogda adı geçen Walt Whitman, Emile Verhaeren, Paul Verlaine ve Frank Wedekind, Brecht'in edebi rol modelleri arasındadır.

8. *ölçülü]* Brecht, 1955 versiyonunun uyarlaması için 1919 versiyonunun açılış sahnesini kullanırken "genç hanımın" söylediği "Ama siz daha ölçülü olmanın ayrıcalığına sahipsiniz!" şeklindeki ifadeyi, "Ama siz daha ölçüsüz olmanın avantajına sahipsiniz!" biçiminde tam tersine çevirir.

9. *Avrupa şiirinin ... Mesih'i]* Mesihçi dışavurumculuğa gönderme. Edebi dışavurumculuk içindeki bu akımın önemli temsilcileri Franz Werfel, Walter Hasenclever, Ludwig Rubiner, Johannes R. Becher, Ernst Toller'dir. "Yeni bir çağın başlangıcını" ilan eden bir önder şairin, bir mesihin övgüyle beklenişi, Ludwig Rubiner'in *Der Kampf mit dem Engel* [Melekle Savaş] denemesinde özellikle açıkça ifade edilmiştir (Ludwig Rubiner, *Der Mensch in der Mitte* [Ortadaki İnsan], 1917).

10. *A. Stramm] Der Sturm* dergisinin dışavurumcu önemli oyun yazarı ve lirik şairi August Stramm. Dil yoğunlaşmasına ve sözdiziminin deneysel kullanımına yönelik özel bir teknik geliştirmiştir. 1915'te yüzbaşı olarak Doğu Cephesi'nde öldü.

11. *Novotny]* Muhtemelen Praglı lirik şair, hikâyeci ve oyun yazarı Isabella Nowotny.

12. *A. Skram]* Kastedilen, belki Norveçli yazar Berthe Amalie Skram'dır. Ancak Otto Bezold eseri kopyalarken bir okuma hatası yapmış olabilir. Brecht harfin üstüne çizgi koyarak çift "m" olduğunu belirtmiştir, buna göre sözkonusu kişi yine August Stramm olabilir (bkz. Hanns Otto Münsterer'den Klaus Schumann'a, 14 Ekim 1962; Münsterer terekesi, Bavyera Devlet Kütüphanesi, Münih).

13. *Philippi'de tekrar görüşürüz!]* İntikam tehdidinde bulunan deyim. Augustus ve Antonius, MÖ 42'de Philippi'de Brutus ve Cassius liderliğindeki Romalı cumhuriyetçileri yenmişti. Bu deyim Shakespeare'in *Julius Caesar* (IV,3) dramasına dayanır. Burada Caesar'ın ruhu, katili Brutus'a görünür ve ona Philippi'de tekrar görüşeceklerini haber verir.

14. *Elleri kirli olana her şey kirlidir.]* Bkz. Pavlus'un Titus'a Mektubu 1, 15: "Yüreği temiz olanlar için her şey temizdir [...]" Friedrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt,* (1883/84), Bölüm 3: *Eski ve Yeni Levhalara Dair*, Kısım 14'te "[...] domuza her şey domuzdur!" şeklinde değiştirmiştir.

15. *Cehennemlerin içinde dans ederken ... Cennetlerde kırbaçlanırken]* Baal burada *Konyak Meyhanesi* sahnesinde iki kıta söylediği *Maceracılar Baladı*'ndan serbestçe alıntı yapar.

16. *Orge derdi ki bana...] Bertolt Brechts Hauspostille*'de bu şiirin adı *Orges Gesang*'dır [Orge'nin Şarkısı].

17. *Yanıma gel!]* Goethe'nin *Faust*'u, Bölüm 1, *Zindan*: Mephistopheles, Faust'u Gretchen'den çekip alırken ona böyle der.

18. *Dişe karşılık diş!]* Mısır'dan Çıkış 21, 24.

19. *Lethe]* Yunan mitolojisinde yeraltındaki unutuşun nehri. Ölüler diyarına göçenlerin önceki hayatlarını unutmak için bu nehrin suyundan içmeleri gerekirdi.

20. *bir insan]* İnsan: Kadın cinsini aşağılama amaçlı bir ifade.

21. *tırnaklarınla kazıp çıkarmak]* Brecht, *Auslassungen eines Märtyrers* [Bir Şehidin Sözleri] şiirinde ve otobiyografik nitelikteki *Lied von meiner Mutter*'de [Annemin Şarkısı] bu imgeyi benzer şekilde kullanır: İnsan ölü annesini topraktan tırnaklarıyla kazıp çıkaramaz artık.

22. *Baumann, bazen ... ta ki çürüyüp gidene dek.]* Baal'in bu sözlerinde *Suda Boğulan Kız*'ın baladında dile getirilen motiflerin yankıları vardır.

23. *Après le déluge.]* (Fr.) Benden sonra tufan. Brecht, 1922 metninde bu deyimin tercümesini bir metafora dönüştürür (bkz. s. 106): "Après nous le déluge!" (Bizden sonrası tufan!). Fransa Kralı XV. Louis'nin nüfuzlu metresi Jean-Antoinette Poisson'ın (Marquise de Pompadour), Prusya Kralı II. Friedrich'in Rossbach Savaşı'ndaki galibiyetini (1757) duyduğunda böyle dediği rivayet edilir. Bu cümlenin kullanımı henüz II. Friedrich zamanında yaygındır.

24. *Olan oldu artık.]* Rudolf Baumbach'ın (1894'te Ludwig Keller tarafından bestelenen) *Bin ein fahrender Gesell* [Ben Seyyar Bir

Yoldaşım] şiirinin nakaratından alınma bir deyim: "Deli kan, zihin hayat dolu, olan oldu artık, olan oldu artık."

25. *kafa işçisiyim ben]* Kasım 1918 Devrimi sırasında Münih de aralarında olmak üzere birçok şehirde aydınlar tarafından kurulan "Kafa İşçileri Konseyleri"ne gönderme.

26. *insan]* Bkz. dipnot 20.

27. *siyahi John]* 1919 versiyonundaki bu figür, 1918 versiyonundaki sunucunun yerini almıştır. Daha sonraki versiyonlarda Mjurk karakterine dönüşür.

28. *salıncakta]* "Kayık salıncak" kastedilmiş olmalı. Brecht 1918 Ağustos'unda Augsburg'daki Hanns Otto Münsterer'e gönderdiği mektupta şöyle yazar: "Burada panayır vardı. Kayık salıncakta sallanmaktan canım çıktı." 1918'de ayrıca *Der dicke Mann auf der Schiffschaukel* [Kayık Salıncaktaki Şişko Adam] adlı bir oyun da tasarlar. Bkz. *Vom Schiffschaukeln* [Kayık Salıncakta Sallanmak], *Fracht* [Kargo] ve *Oh, die unerhörten Möglichkeiten* [Ah, Duyulmamış Olanaklar] adlı şiirler.

29. *beyaz bulutsun ... hareket halindeyiz.]* Ekart daha önce *Konyak Meyhanesi* sahnesinde şöyle der: "Gel, Baal kardeş! İki beyaz güvercin gibi saadet içinde maviliklere uçalım!" *Baal'in Odası* sahnesinde Baal, Sophie Dechant'a şöyle der: "Bu kahrolası mağarada beyaz bir şeyler olmalıydı! Bir bulut!" Bu, *Hauspostille*'deki *Erinnerung an die Marie A.* [Marie A.'nın Anısına] şiirinde de tasvir edilen imajın gelişimini gösterir. Bkz. *Die Liebenden* [Âşıklar] şiiri.

30. *İçmek kapkara yapar gökyüzünü gece...]* *Liebeslied* [Aşk Şarkısı] şiirinin 3. kıtası.

31. *Richard Wagner'deki gibi]* 1922 versiyonundaki *Çatı Odası* sahnesinde yer alan reji açıklamasında bir Wagner operasına atıf yapılmıştır: "Aşağıda bir harmonyum, Tristan'ı çalmaktadır."

32. *Phöbus]* Münih'te Heinz Eckenroth'un Phöbus Yayınevi'nden çıkarılan erken-dışavurumcu aylık *Phoebus* dergisinde özellikle genç Münihli yazarlar dışavurumcu tiyatro üslubunun sorunlarını tartışmışlardı.

33. *Küçüğüm ben...]* Baal bir çocuk duasını hicveder: "Küçüğüm ben / temizdir kalbim / kimse yoktur orada / İsa Mesih'ten başka."

34. *Bir kadının kalçaları tombulsa...]* Şiir, *Lieder zur Klampfe von Bert Brecht und seinen Freunden - 1918* [Bert Brecht ve Arkadaşlarının Gitar Şarkıları - 1918] derlemesinde *Baal'in Şarkısı* adını almıştır.

35. *Bouque la madame]* "Bouquer" ("zorla öpmek") fiili Fransızcada sadece 16. yüzyılda zaman zaman kullanılmıştı. 1922 metninde bu, "Bouque la Madonne" (kelime anlamı: "Madonna'dan bir öpücük çal!") sövgüsüne dönüşmüştür.

36. *Bir ormandan gelmişti]* Bkz. "Ben, Karaormanlar'dan Bertolt Brecht" dizesiyle başlayan *Zavallı B. B. Hakkında* adlı şiir.

37. *sessiz ağaç tepelerindeki o muazzam dinginlik]* Goethe'nin *Wandrers Nachtlied*'ine [Gezginin Gece Şarkısı] (1780) gönderme. Ayrıca bkz. *Bertolt Brechts Hauspostille*'deki *Liturgie vom Hauch* [Nefes Ayini].

38. *acı acı ağladı]* Matta 26, 75.

39. *Uyusun da büyüsün ninni, rüzgâr esiyor dışarıda...] Watschelgänschen* [Küçük Paytak Kaz] ninnisinden:

Uyusun da büyüsün, ne hışırdıyor samanlarda?
Küçük kazın ayakkabısı yok, yürüyor çıplak ayakla.
Kalmamış ona uygun deri ayakkabıcıda.
Bu yüzden yapamamış o da ayakkabı küçük kaza!

40. *saçlarında sıçanlarla]* Bkz. Georg Heym'ın "Saçlarda genç su sıçanlarının yuvası" dizesiyle başlayan *Ophelia* şiiri (Heym, *Ebedi Gün*, Berlin, 1911). Gottfried Benn de *Schöne Jugend*'de [Güzel Gençlik] bu motifi kullanır (Benn, *Morgue und andere Gedichte* [Morg ve Diğer Şiirler], Berlin-Wilmersdorf, 1912).

41. *müdürümün]* Kişiler listesindeki "büro şefi" ve ilk sahnedeki "ev sahibi", Emmi'nin kocası.

42. *Kalbim gecenin bulutu gibi fersiz]* Bu şiirin 1918 versiyonundaki adı "*Gecenin Bulutu Şarkısı*"dır.

43. *idrar yolunu cinsel organa]* Bkz. Heinrich Heine'nin *Zur Teleologie* [Teleoloji Hakkında] adlı şiiri:

Dost, bir güzel dinledim seni,
Sen de açıkladın gayet iyi:
Tanrı'nın nasıl akıllıca bir amaçla

Çifte yarattığını organları insanda.
Gözleri, kulakları, kol ve bacakları,
Oysa bir tane vermiş bazı organları
Burun ve ağız bir tane –
Peki, söyle bana neden böyle:
Doğanın yaratıcısı Tanrı,
Şu müstehcen gereci
Neden böyle yaratmış sanki
İnsan nasıl kullanır onu,
Hem dökerken suyunu
Hem de sürdürürken soyunu?

44. *İçmek zorunluluktur]* Gorch Fock'un (asıl adı Johann Kinau) *Seefahrt ist not* [Denizcilik Zorunluluktur] (1913) romanına gönderme. Kinau, Skagerrak Deniz Muharebesi'nde (31 Mayıs-1 Haziran 1916) şehit düşmüştür. Açık deniz balıkçılığını anlatan romanının adı, donanmanın yeniden silahlanması için bir slogan oldu.

45. *Ve bir adam öldü uçsuz bucaksız ormanda...]* 1918'de yazılan *Der Tod im Wald* [Ormanda Ölüm] şiiri Baal'in farklı versiyonları için çeşitli revizyonlardan geçer. *Hauspostille*'de (1927) "Ve bir adam öldü Hathory Ormanı'nda" dizesiyle başlar, "Ve sürdüler atlarını kırlara" dizesiyle biter.

46. *Tiksinti ve nefretle]* Watzmann'ın burada söylediği şarkı, *Orges Antwort, als ihm ein geseifter Strick geschickt wurde* [Sabunlu İp Gönderildiğinde Orge'nin Cevabı] şiirinin 7. kıtasıdır. *Bertolt Brechts Hauspostille*'de de yer alır.

47. *kirli gebeliğini, seni ebedi bakire]* Hıristiyanlıkta Bakire Meryem'in lekesiz hamileliğine ilişkin dogmaya gönderme.

48. *Daha çok ağaç var bol miktarda]* Watzmann'ın burada söylediği şarkı, *Sabunlu İp Gönderildiğinde Orge'nin Cevabı* şiirinin 5. kıtasıdır. *Bertolt Brechts Hauspostille*'de de yer alır.

49. *yeşil saçlarında sıçanlar ve yosun]* Bkz. dipnot 40.

50. *Eski Âdem olmayı bırakın.]* Eski bir deyim. "Eski Âdem" çoğu zaman insanın içinde varlığını sürdüren eski pagan doğası için kullanılır. "Eski Âdem olmayı bırakmak": yeni, farklı bir insan

olmak. Luther, bu deyimi birçok vaazın yanı sıra İlmihal'in 4. bölümünde de kullanmıştır.

51. *Güneşte kuruyup kavrulmuş...]* Baal burada daha sonraki versiyonlarda dört kıta olan ve biraz değişen *Maceracılar Baladı*'ndan üç kıta okur. Ayrıca *Bertolt Brechts Hauspostille*'de de yer alır.

52. *Uyu kuzucuk, uyu. Sevgilin bir kuzu.]* Joachim Heinrich Campe'nin "Uyu bebecik, uyu, dışarıda bir kuzu..." (1779) çocuk şarkısına gönderme.

53. *tarok]* Özellikle Bavyera ve Avusturya'da yaygın olan, skat benzeri bir iskambil oyunu.

54. *Dört ayağımızı uzatabiliriz ... nalları dikmenin daha iyi ifadesidir bu.]* Bkz. *François Villon'dan* şiirinin son iki dizesi: "Dört ayağını gerip nalları diktiğinde / Geç ve zor geldi ona hoşlandığı bu gerinme."

55. *Sevgili Tanrım]* Baal, final monoloğunda beş kez Tanrı'ya yakarır. 1922 versiyonunda bu, "Sevgili Baal!" olur ama bununla Baal'in kendisini ya da mitolojik bir Baal'i kastedip kastetmediği ortada kalır (bkz. s. 531-532).

1922 Yazımı

56. *Baal]* Bkz. dipnot 1.

57. *Dostum George Pfanzelt'e]* Bkz. dipnot 2.

58. *Cekasack]* 1920'de Brecht'in Berlin'de tanıştığı, o sıralar Kiepenheuer Yayınevi'nde editör olan, Brecht'i çok desteklemiş yazar Hermann Kasack'a gönderme. Metnin bu bölümünün önce ve sonra olmak üzere iki hikâyesi vardır. 1922 versiyonundan günümüze kalan iki daktilo kopyasında da "Piller" şöyle der: "Müller sanat hamisi gibi ödeme yapar." Brecht için revizyon çalışmasını üstlenen Georg Müller Yayınevi'ne yönelik bu gönderme, bu yayınevinin baskısında "Meyer bir sanat hamisi gibi ödeme yapar," şeklinde değiştirilir. Bu, belki de Münih'in edebiyat yaşamının belli başlı kişiliklerinden biri olan ve yazarlarla içten ilişkisiyle tanınan Kurt Wolff Yayınevi'nin müdürü Georg Heinrich Meyer'e yönelik bir imadır. 1955 yazımında bu göndermelerden vazgeçilmiş, basitçe, "Bay Mech bir sanat hamisi gibi ödeme yapar," denmiştir.

59. *ardıç ağacıyla]* Grimm Kardeşler'in *Kinder- und Hausmärchen* [Çocuk ve Ev Masalları] (1812-1822) kitabındaki *Von dem Machandelboom* [Ardıç Ağacı] masalında da bu ağaç, insan doğurma yeteneğine sahiptir.

60. *Kız kardeşler Hades'te!]* Erinyeler (Lat. Furie), Yunan mitolojisinde intikam tanrıçalarıdır. Hades aslında yeraltı dünyasının tanrısıdır, adı simgesel anlamda yeraltı dünyasını, ölüler diyarını tanımlar.

61. *Orge derdi ki bana...]* Bkz. dipnot 16.

62. *Sevgili kuğum!]* Richard Wagner'in *Lohengrin* (1846-1848) operasına dayanan deyim: "Elveda, elveda, sevgili kuğum!" Ancak "Bana pek hayra alamet gelmiyor," anlamında gizli bir anlam da içerir.

63. *Matta'nın sonu olur]* (İstenmeyen) bir sonu bildiren deyiş. Matta İncili'nin bitiş cümlesine göndermedir: "[...] dünyanın sonuna dek." (Matta 28, 20).

64. *Ağrı Dağı'nın ... Tufandan sonra]* Nuh'un gemisi, tufandan sonra (bkz. Yaratılış 7, 17 – 8, 4) Ağrı Dağı'nın zirvesine oturmuştu. Bkz. dipnot 23.

65. *Olan oldu artık.]* Bkz. dipnot 24.

66. *güvercinler gibi]* Bkz. Yaratılış 7, 17 – 8, 4.

67. *Hâlâ bana sahip misin?]* 1920'deki Georg Müller baskısında, "Söyle: Beni hâlâ seviyor musun?" şeklindedir. 1923'teki ikinci Kiepenheuer baskısında, "Beni seviyor musun hâlâ?" olarak değişmiştir.

68. *yelkenli gibi]* 1923'teki ikinci Kiepenheuer baskısı için "delinmiş yelkenli gibi" olarak değiştirilmiştir.

69. *Baal yatakta yatmaktadır.]* 1923'teki ikinci Kiepenheuer baskısında zamanı belirten "öğle" ibaresi eklenmiştir. Bkz. dipnot 71.

70. *İçmek kapkara yapar gökyüzünü gece...]* Bkz. dipnot 30.

71. *Baal masada oturmaktadır.]* 1923'teki ikinci Kiepenheuer baskısında zamanı belirten "akşam" ibaresi eklenmiştir, böylece üç çatı odası sahnesi, bir günün sabah, öğle ve akşam saatlerinde geçer. Bkz. dipnot 69.

72. *Mısır'ın karanlığına]* Zifiri karanlığı ifade eden bir deyiş. Bkz. Mısır'dan Çıkış 10, 22. Firavun, İsraillilerin gitmesine izin vermeyince Yehova, Mısır'ı üç gün süren zifiri karanlığa boğar.

73. *çomağım, değneğim]* Mezmur 23, 4'e gönderme: "Karanlık ölüm vadisinden geçsem bile, kötülükten korkmam. Çünkü sen benimlesin. Çomağın, değneğin güven verir bana."

74. *Tristan]* Kastedilen, Richard Wagner'in *Tristan ve Isolde* (1859) operasıdır. Ayrıca bkz. dipnot 31.

75. *Bu kahrolası mağarada beyaz bir şeyler olmalıydı!]* Bkz. dipnot 29.

76. *ölü ağaçları]* Paskalya için duvarları süsleyen yeşillikler Katolik Yortusu'na kadar kurutulur.

77. *Katolik Yortusu]* Eski Almancada "Fronleichnam", "İsa'nın bedeni" anlamına gelir. İsa'nın Kutsal Bedeni ya da Son Akşam Yemeği Yortusu; Paskalya'dan sonraki pazar gününün ardından perşembe günü kutlanır. Ayin sırasında taşınan kutsal ekmeğe (komünyon ekmeği) İsa'nın güncel bedeni olarak ibadet edilir. Luther bu ayini Tanrı'ya küfretmek sayıp reddettiğinden ayin bir dönem Reform karşıtı olarak güçlü bir karakter kazanmıştır.

78. *Onun şu ölü köpekle ilgili hikâyesini bilir misin?]* Muhtemelen Brecht bu motifte Goethe'nin *Noten und Abhandlungen zu besserem Verständnis des West-östlichen Divans* [Batı-Doğu Divanı'nın Daha İyi Anlaşılmasına Yönelik Notlar ve İncelemeler] eserinden esinlenmiştir (İçinde: *Werke* [Eserler], Weimar Baskısı, Cilt 7, Weimar, 1888, s. 72 vd.). Goethe, burada Fars şair Nizami'den alıntı yapar:

Dünyayı dolaşırken Efendi İsa,
Yolu düşmüş bir pazar meydanına;
Ölü bir köpek yatıyormuş yol üstünde,
Sürüklemişler onu bir evin kapısının önüne,
Bir kalabalık sarmış hayvanın çevresini,
Leşe konan akbabalar misali.

Biri demiş ki: Bunca pis kokuya
Beynim hepten uğradı dumura.
Bir diğeri karışmış lafa: Ne hacet,
Bu mezar artığı sadece getirir felaket.

Her kafadan bir ses çıkmış böylece,
Ölü köpeğe küfür niyetine.
Derken sıra İsa'ya gelince,
Güzel söz söylemiş küfür yerine,
Konuşmuş huyu gereği iyi niyetli:
Demiş ki; adeta inci gibi bembeyaz dişleri.
Bu söz ısıtmış etrafındaki herkesi,
İncisi kor gibi parlayan istiridye misali.

Brecht'in de yararlanmış olabileceği efsane, Richard Dehmel'in *Der tote Hund. Nach Nizami* [Ölü Köpek. Nizami'den] şiirinde de yer alır (*Gesammelte Werke in drei Bänden* [Üç Ciltte Toplu Eserler], Berlin, 1913, Cilt 1, s. 151). Franz Werfel'in sadece ilk kıtasında bu motife değinen *Jesus und der Äserweg* [İsa ve Leş Yolu] şiiri açısından bu daha düşük bir ihtimaldir (Werfel, *Einander. Oden. Lieder. Gestalten* [Karşılıklı. Şarkılar. Şiirler. Biçimler], Münih, 1920, s. 91-93).

79. *salıncakta sallanıyoruz]* Bkz. dipnot 28.

80. *Küçüğüm ben...]* Bkz. dipnot 33.

81. *Rüzgâr esti odanın içinde]* Şiir, 21 Ocak 1920'de *Baal* için yazılmıştır. Reji açıklamasına göre şiirde Baal'in söylemesi gereken iki kıta daha vardır:

Ama gösterdi zarafetini önce
Çünkü çıplak istiyordu onu sadece.
Kayısı gibi bir vücutla
Pantolonla sevişilmezdi ya.

Gerçek anlamda vahşi oyunda
Hiçbir arzu fazla değildi ona.
Sonra yıkadı kendini akıllıca:
Her şey güzeldir kendi zamanında.

(Brecht terekesinden.)

82. *kafa işçisiyim ben]* Bkz. dipnot 25.

83. *Değirmen taşı gibi boynuma asılıyorsun...]* Bkz. Markos 9, 42: "Kim bana iman eden bu küçüklerden birini günaha düşürürse,

boynuna kocaman bir değirmen taşı geçirilip denize atılması kendisi için daha iyi olur." Hebbel'in *Maria Magdalene* [Mecdelli Meryem] oyununda da (1844; I,5) Anton Usta şöyle der: "Bazen bir değirmen taşını alıp suya girmek yerine onu yakalık gibi boynumda taşıyorum – insanın sırtı kaskatı oluyor!"

84. *Aziz Yahya Yortusu]* Vaftizci Yahya'nın 4. yüzyıldan beri kutlanan doğum günü (24 Haziran). Eski pagan yaz gündönümü şenliğinin (yaz ortası şenliği) yerini aldığından, yazdönümü şenliğinin gelenekleri onunla birlikte korunmuştur.

85. *Bouque la Madonne!]* Bkz. dipnot 35.

86. *Bir ormandan gelmişti]* Bkz. dipnot 36.

87. *sessiz ağaç tepelerindeki o muazzam dinginlik]* Bkz. dipnot 37.

88. *Uyusun da büyüsün ninni, rüzgâr esiyor dışarıda...]* Bkz. dipnot 39.

89. *virgo dolorosa]* (Lat.) Kederli bakire. Çarmıha gerilmiş oğlu İsa için ağlayan Meryem Ana'ya gönderme.

90. *Yüzersin aşağı...]* Bkz. dipnot 40.

91. *Boğulmuş yüzerken]* Baal burada *Suda Boğulan Kız* baladını söyler. (Bkz. *Bertolt Brechts Hauspostille*).

92. *İdrar yolunu cinsel organa]* Bkz. dipnot 43.

93. *Sevgili ruhum, kes sesini!]* Eduard Mörike'nin *Schön-Rohtraut* (1838) baladındaki "Kes sesini, yüreğim!" nakaratıyla benzerlik.

94. *İçmek zorunluluktur]* Bkz. dipnot 44.

95. *Ve bir adam öldü uçsuz bucaksız ormanda...]* Bkz. dipnot 45.

96. *Daha çok ağaç var bol miktarda...]* Bkz. dipnot 48.

97. *Güneşte kuruyup kavrulmuş...]* Bkz. dipnot 51.

98. *Işık olsun]* Bkz. Yaratılış 1, 3.

99. *Greenwich'in 10° Doğu Boylamında]* 10 derece doğu boylamı Almanya'nın güneyinde Ulm'den geçer. Augsburg, Greenwich'in 11° doğu boylamındadır.

100. *Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü...]* Baal, *Büyük Baal'in İlahisi*'nden 11. kıtayı okur.

1926 Yazımı *(Adam Baal'in Özgeçmişi)*:

101. *Baal]* Bkz. dipnot 1.

102. *teneke telli orijinal banjosuyla]* Banjo: gitara benzeyen, uzun saplı, telli bir çalgı, klasik cazda önemli bir enstrüman. Baal önceki yazımlarda gitar çalar.

103. *orospu]* Fahişe sözcüğü için kaba bir terim. Bkz. Brecht'in *Ratschläge einer älteren Fose an eine jüngere* [Yaşlı Bir Orospudan Genç Olanına Tavsiyeler] şiiri.

104. *Kleist Ödülü kutlamaları]* Brecht'in 1922'de *Gecede Trampet Sesleri, Baal* ve *Cangılda* oyunları için aldığı Kleist Ödülü'ne gönderme.

105. *Hafif şiirlerin alaycı yoksulluğuyla...]* Emilie burada *Über die Anstrengung* [Çaba Üzerine] adlı şiirden 7. kıtayı okur (bkz. *Bertolt Brechts Hauspostille*).

106. *Çılgın rüzgârlı ince karton kulübelerde...] Çaba Üzerine* şiirinden 8. kıta (bkz. *Bertolt Brechts Hauspostille*).

107. *Tufan zamanında ... tek zamandı bu.]* 1919 yazımında ihtiyozor meseli yerine Baal'in burjuva toplumuna yönelik bir suçlaması yer alır. Bu mesel neredeyse eşsesli olarak *Betrachtungen bei Regen*'de de [Yağmurda Tasavvurlar] yer almış ve *Der dicke Ham* [Şişko Ham] hikâyesiyle birlikte 27 Temmuz 1925'te, *Frankfurter Zeitung*'da, *Von der Sintflut* [Tufana Dair] başlığıyla yayımlanmıştır.

108. *ardıç ağacının]* Bkz. dipnot 59.

109. *Platon]* Yunan filozof Platon, *Phaidros ya da Güzellik Üzerine* yazısında (muhtemelen MÖ 387'den sonra) aşk ilişkisinin daha manevi biçimine erişmek için yaşlı erkeklere sevdikleri oğlan ya da gençleri gördüklerinde uyanan cinsel arzuyu bastırmalarını tavsiye eder.

110. *Kız kardeşler Hades'te!]* Bkz. dipnot 60.

111. *Matta'nın sonu olur]* Bkz. dipnot 63.

112. *Ağrı Dağı'nda]* Bkz. dipnot 23.

113. *kara sular üzerindeki güvercinler gibi]* Bkz. dipnot 66.

114. *Kötü bir eylem icat etmek]* Baal kendini "kötü" olarak nitelendirir. Bkz. daha sonraki *Asosyal Kötü Baal* fragmanı.

115. *Gazla pişirin!]* 1920'li yıllara ait bir reklam sloganı.

116. *Pebeco]* Bir diş macunu.

117. *Allons, enfants de la batterie!]* (Fr.) "Batarya çocukları, ileri!" (Batarya: topçu birliği.) Fransız devrim şarkısı *Marseillaise*'in ilk dizesi olan "Allons, enfants de la patrie!"nin [Vatan evlatları, ileri!] bozuk kullanımı.

118. *Suda Boğulan Kız] Suda Boğulan Kız* baladı. Bkz. *Bertolt Brechts Hauspostille.*

119. *ormanlık bir bölgedendi]* Bkz. dipnot 36.

120. *Tiksinti ve nefretle]* Bkz. dipnot 46.

121. *Güneşte hastalanmış...]* Bkz. dipnot 51.

122. *Greenwich'in 10° Doğu Boylamında]* Bkz. dipnot 99.

123. *Akbabaların en semizindedir Baal'in gözü...]* Baal burada *Büyük Baal'in İlahisi*'nden 4. kıtayı söyler.

124. *Klaucke Sokağı]* Brecht'in *Baal*'i ithaf ettiği çocukluk ve gençlik arkadaşı Georg Pfanzelt Augsburg'daki Klaucke Sokağı'nda oturmuştur. Baal diğer versiyonlarda adres olarak Holz Sokağı'nı kullanır. Georg Pfanzelt'e ithaf 1955 yazımında da korunmuştur.

125. *Bence Homeros, orijinal halk destanlarının...]* Bu repliğin 1955 yazımına alınması, sadece Homeros destanlarının farklı geleneklere ya da büyük bir şairin eserine yönelik olup olmadığı konusundaki filolojik tartışmaya değinmekle kalmaz, aynı zamanda Brecht'in, 1929'da Kerr'in ve diğerlerinin *Üç Kuruşluk Opera*'yla ilgili kendisine yöneltilen intihal iddialarına karşı gecikmiş ironik bir imasıdır. 1919 yazımında bunun yerini "müthiş naiflik" ifadesi alır ve Baal'in şiirleri Heinrich Heine'ninkilerle karşılaştırılır.

126. *Walt Whitman'ı hatırlatıyorsunuz ... Verhaeren ... Verlaine!]* Bkz. dipnot 7.

127. *Lombroso]* Cesare Lombroso, *Deha ve Delilik* kitabının yazarıdır. Lombroso, dâhilerin fizyolojik yapılarını incelemiştir. Piller, Lombroso'ya atıfta bulunarak Baal ve Paul Verlaine arasındaki dış benzerliği vurgular.

128. *Avrupa şiirinin ... Mesih'i]* Bkz. dipnot 9.

129. *"Revolution" dergisinden] Revolution* [Devrim] başlıklı iki dışavurumcu dergi vardır. İlki, 1913'te Münih'teki Heinrich F.S.

Bachmair Yayınevi'nde, 5. sayı hariç, Hans Leybold tarafından iki haftada bir yayımlanan bir dergidir. *Die Aktion* [Eylem] dergisini örnek almıştır ve Münihli şairler başta olmak üzere edebi katkıları içerir. Bachmair metni revize ederken şiirlerin seçiminde ona danışmanlık yaptığı için Brecht oyunda bu dergiye gönderme yapmayı düşünmüş olabilir. İkinci dergi *Revolution*, 1918'de Münih'te, Wochenschrift Revolution Yayınevi'nde Friedrich Burschell tarafından yayımlanan ve 1918'deki devrimci olaylarla ilgili manifestolar, düşünceler, yorumlar ve şiirler içeren haftalık bir dergidir. Yani bu dergi Baal'in ilk yazımlarının oluştuğu dönemde çıkmıştır.

130. *Görkemli uyumlardan kaçınır şair...]* Brecht'in dışavurumcu antoloji *Kameraden der Menschheit. Dichtungen zur Weltrevolution*'dan [İnsanlığın Yoldaşları. Dünya Devriminden Şiirler] (1919, Ed: Ludwig Rubiner) alıntı yaptığı dizeler, Johannes R. Becher'in *Hazırlık* şiirindendir.

131. *Güneş kaynattı onu...]* Genç hanım, Brecht'in dışavurumcu antoloji *Menschheitsdämmerung*'dan [İnsanlığın Alacakaranlığı] (1919, Ed: Kurt Pinthus) alıntıladığı, Georg Heym'ın *Ağaç* şiirini okur.

GECEDE TRAMPET SESLERİ

Temel Metin

Gecede Trampet Sesleri. Drama, Münih: Drei Masken Yayınevi 1922. – Ek: 1953 Yazımından, Dördüncü Perde, İçinde: *İlk Oyunlar*, Cilt 1, Berlin/Frankfurt a. M.: Suhrkamp Yayınevi, 1953, s. 164-175.

Genel Bakış

13 Şubat 1919: *Spartaküs* başlıklı ilk metnin tamamlanması.

Mart 1919: Lion Feuchtwanger oyunu okur, adı *Gecede Trampet Sesleri* olarak değiştirilir.

29 Eylül 1922: Münih Kammerspiele'de *Gecede Trampet Sesleri. Komedi* başlığıyla prömiyer.

20 Aralık 1922: Deutsches Theater'de *Gecede Trampet Sesleri ya da Asker Nişanlısı Anna. Komedi* başlığıyla Berlin prömiyeri.

1922: Münih'teki Drei Masken Yayınevi'nde *Gecede Trampet Sesleri. Drama* başlığıyla ilk basım.

1953: Suhrkamp Yayınevi, *İlk Oyunlar*, Cilt 1 basımı için *Gecede Trampet Sesleri. Komedi* başlığıyla yeni versiyon.

Oluşumu

Günümüze Ulaşmamış 1919/20 Metinleri:

Gecede Trampet Sesleri'nin ilk yazımı 1919'da, Berlin'deki Ocak Çatışmaları'ndan sonraki birkaç gün içinde oluşturulur. Brecht 13 Şubat'ta günlüğüne *Spartaküs* başlıklı elyazmasının bittiğini not eder. Düşündüğü bir başka başlık da *Ölmekte Olan Hayalet ya da Spartaküs*'tür. Ayrıca şu başlık dizisini de ekler: "Ölmekte Olan Hayalet ya da Barikattaki Sevgili ya da Aşk Yüzünden Katliamcı ya da Barikattan Gerdek Yatağına ya da Per aspera ad astra" (Brecht terekesinde not). (Per aspera ad astra: Lat. savaşarak zafere; aslında kelime anlamı: yıldızlara uzanan zorlu yollarda). Tarihçe açısından oyunun ilk yazılışı *Baal*'in 1918 ve 1919 yıllarındaki iki versiyonu arasında yer alır. Brecht bir zaman için *Gecede Trampet Sesleri* ve *Baal* üzerinde aynı anda çalışmıştır.

Hikâye sadece zamansal değil, aynı anda içerik olarak da Kasım Devrimi ve 1919 başındaki devrimci çatışmalarla yakından ilgilidir. O dönemde yüz binlerce asker cephelerden dönmüş ancak çok azı devrimci mücadelelerde aktif rol almıştır, diğerleri "evlerine" dönmüş ya da Brecht'in kardeşi Walter gibi devrimci ayaklanmaların bastırılmasına katılmıştır. Brecht bu haftalarda üniversite öğrencisi olarak kısmen Münih, kısmen de babaevinin bulunduğu Augsburg'da yaşamıştır.

Kasım Devrimi olayları ile gazetelerin devrimci işçiler tarafından işgali arasındaki bağlantı, doğrudan Brecht'in Münih'teki deneyimleri aracılığıyla motive edilmiş olabilir. 6 Aralık 1918'de gazete işgallerinin ardından Münih'te büyük bir gösteri yapılır. Brecht, 1919 ilkbaharında Bavyera Sovyetler Cumhuriyeti'ndeki devrimci olaylara doğrudan katılmamıştır; Augsburg'da 23/24 Şubat 1919'da işçi ve asker sovyetleri iktidarı ele geçirip 21 Nisan'a dek dayanabildikleri zaman da Brecht'in doğrudan katılımı olmamıştır. Ama oyunda da görüldüğü gibi dönemin olaylarıyla yoğun bir çatışma içindedir.

Spartaküs'ün orijinal versiyonu günümüze ulaşmamıştır. Asker Kragler'in eve dönüş hikâyesine ait kesin ve kendi içinde tutarlı olan sayısız ayrıntı bunun gerçek bir deneyime, doğrudan, kişisel bir karşılaşmaya dayandığını gösterir. Kuşkusuz, Berlin'deki savaş sonrası devrimci olaylarla ilgili basında çıkan haberler de önemli bir rol oynamıştır. Bu, yalnızca devrimci eylemlerin tarihsel gerçekleri için değil, her şeyden önce karakterlerin, özellikle Balicke ve Babusch'un kendilerini gazete manşetleri gibi ifade ettikleri ve gazetecilik deyimleri kullandıkları bireysel diyalog pasajları için de geçerlidir. Babush'un "Spartaküs muazzam miktarda silah istiflemiş. Üçkâğıtçı serseriler!" repliği (bkz. s. 196) ya da Balicke'nin "Ama en kötüsü, burada diyebilirim bunu, cepheden dönen askerlerdir, hiçbir şeyi kutsal saymayan, yabanileşmiş, çalışmaktan soğumuş sefil maceracılar." (bkz. s. 194) şeklinde fikrini belirtmesi muhafazakâr Münih basınındaki gazete haberlerini andırır.

Brecht, 1919 Mart'ında oyununu değerlendirmesi için Münih'te Lion Feuchtwanger'e gösterir. Feuchtwanger oyundaki

"modaya uymayan, yabani, güçlü, renkli, kitaplardan derlenmemiş halk dili" karşısında hissettiği o zamanki heyecanı dokuz yıl sonra, 4 Eylül 1928'de *Die Weltbühne* dergisinde yayımladığı *Bertolt Brecht (İngilizler İçin Tanıtım)* makalesinde hâlâ hatırlar. Brecht, Marta Feuchtwanger'in önerisi üzerine oyunun adını *Gecede Trampet Sesleri* olarak değiştirir.

Lion Feuchtwanger'in genç Brecht'e olan hayranlığı, 1920'de Münih'teki Georg Müller Yayınevi tarafından yayımlanan *Thomas Wendt* oyununda doğrudan edebi ifadesini bulur. Feuchtwanger, Brecht'le tanıştığında muhtemelen bu oyun üzerinde daha önceden çalışmış olmalıdır. Ama daha sonra *Thomas Wendt* figürüne hiç kuşkusuz Brecht'i hatırlatan bazı özellikler katar. Brecht'in oyunundaki ana karakter ilk başta Thomas adını taşır. Feuchtwanger, kahramanına Thomas adını verdiği için Brecht, Kragler'in ön adını Andreas olarak değiştirir.

Ancak Lion Feuchtwanger'in oyunu olumlu değerlendirmesi, başlangıçta ne bir gösterimin ne de bir basılı yayımın yolunu açar. *Spartaküs* metninin gösterildiği bir başka kişi, o dönemde Münih'in işçi tiyatrosu Die Neue Bühne'de dramaturgluk yapan Oskar Maria Graf'tır. Ancak o, oyunun sahnelenmesini reddeder. (Bkz. Oskar Maria Graf, *Gelächter von aussen. Aus meinem Leben 1918-1933* [Dışarıdaki Kahkahalar. Hayatıma Dair, 1918-1933], Münih, 1966, s. 152 vd.).

1920'nin mayıs sonunda, o zamanlar Münih Kammerspiele tiyatrosunun dramaturgu olan Rudolf Frank, elyazmasını Lion Feuchtwanger'den alıp okur. Frank da Feuchtwanger gibi, oyunun "olağanüstü baladvariliğinden" çok etkilenir. (Bkz. Rudolf Frank, *Spielzeit meines Lebens* [Yaşamımın Oyun Zamanı], Heidelberg, 1960, s. 264).

Günlüklerinden de anlaşılacağı üzere Brecht, 1920 yazında oyunun büyük bölümü üzerinde tekrar tekrar değişiklik yapar. Geleneksel beş perdelik yapıdan kurtulup finali oluşturan bir dördüncü perde yazmaya uğraşır. Ağustos başında, dördüncü perdeyi dört kez, beşinci perdeyi üç kez yazdığını ve artık bir komik, bir de trajik finale sahip olduğunu not eder (*Günlükler*,

3 Ağustos 1920). Eylül başında şöyle der: "Hâlâ *Gecede Trampet Sesleri*'ne kafa yoruyorum, kayayı deliyorum, matkap uçları geri tepiyor. Dördüncü perdeyi özgürce ve basit bir şekilde ilk üçüne eklemek, üçüncünün oldukça başarılı olan dış yükselişini bu yapı içinde sürdürmek ve içsel dönüşümü (15 dakika içinde) güçlü bir şekilde oluşturmak müthiş zor. Oyunun baştan beri sahip olduğu ve yazılma nedeni olan güçlü, sağlıklı, trajik olmayan son, yine de tek son; geri kalan her şey bir çıkış yolu, zayıf bir toparlama, romantizme teslimiyet. Burada bir insan, görünürdeki duygu yoğunluğundan bir anda dönüş yapar, dokunaklı olan her şeyi ıskartaya çıkarır, hayranlarına ve gençlere *kıçımı yalayın* der ve uğruna onca ölümcül karmaşayı yaşadığı kadınla birlikte çıkıp gider. Son sahne yataktır. Ne fikir, ne görev!" (*Günlükler*, 2 Eylül 1920). Birkaç gün sonra şunları yazar: "*Trampet*'in dördüncü perdesini yazamama beceriksizliği bir kılıç gibi üzerimde asılı duruyor. Dönem lirik. Gerekli olan şeyi biliyorum ama enerjim yok." (*Günlükler*, 8 Eylül 1920). Bu 4. perde (basılı versiyonlarda 5. perde) bir performans testine dönüşür. Brecht bir kez daha yakınır: "Sır değil bu: Bir perdeyi toparlayamadım, iki yıl boyunca beş kez başladım ve engeli bir türlü aşamadım, kendimden utanıyorum ve huzursuzum." (*Günlükler*, 10 Eylül 1920).

Sahne Metinleri, 1922:

1920 sonbaharında, hiçbir metninin günümüze ulaşmadığı ilk düzenleme aşaması muhtemelen sona ermiştir. Kanıtlanacağı üzere bir sonraki, 1922 prömiyeri için oyunun düzenlenmesi ile bağlantılı olarak ancak bu tarihten sonra başlar. Metin muhtemelen uzun süre okunmadan yönetmen Otto Falckenberg'de beklemiş olabilir. Falckenberg, ayağını burktuğu için evde oturan oyuncu eşi Sibylle Binder'in okuyacak bir şey bulamayınca ortada duran metne el attığını anlatır. Eşi oyuna hayran kalır, Falckenberg de metni ancak o zaman okur. (Bkz. Wolfgang Petzet, *Theater. Die Münchner Kammerspiele* [Tiyatro. Münih Kammerspiele], 1911-72, Münih, 1973, s. 150).

Gerçekten de uzun bir ihmalin ardından oyunun prömiyeri 29 Eylül 1922'de Münih Kammerspiele'de Otto Falckenberg tarafından büyük bir başarıyla sahnelenir. Bundan üç ay sonra, 20 Aralık'ta Berlin'deki Deutsches Theater'de prömiyer yapılır. Yönetmen yine Otto Falckenberg'dir. Berlin'deki oyunda kullanılan reji kitabı günümüze ulaşmıştır. Başlığı *Gecede Trampet Sesleri ya da Asker Nişanlısı Anna. Komedi*'dir.

Bu reji kitabı Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden (ADC Sanat Akademisi) kalan daha eski bir daktilo metninin kopyasıdır. Her ikisi de özellikle 4. ve 5. perde açısından (Münih'teki Drei Masken Yayınevi tarafından yayımlanan ve telif hakkı ibaresi olarak 1922 yılını belirten) ilk baskı metninden farklıdır. Günümüze ulaşan daktilo metinlerinde Kragler'in kalbinin sesini dinleyip Anna'yı seçmesi ya da önyargıya boyun eğip onu reddetmesi arasındaki çelişki sonraki basılı versiyonlara kıyasla daha güçlü bir şekilde işlenmiştir.

Baskı Metni, 1922:

Brecht 1922 Eylül'ü sonundaki Münih prömiyerinden sonra ilk baskı için metin üzerinde çalışır. Bu metinde sadece Münih prömiyeriyle ilgili olarak yer alan *Glosse für die Bühne*'ye [Sahne İçin Açıklayıcı Not] bakılacak olursa (bkz. s. 188), düzenlemenin Berlin prömiyerinden önce yapıldığı varsayılabilir. Bu metnin Berlin basınının kısmen sert eleştirilerini dikkate alıp almadığını tam olarak belirlemek mümkün değildir. Berlin gösterimi üzerindeki çalışma ve ilk baskının metni muhtemelen paralel olarak yürütülmüş olabilir. Deutsches Theater'in günümüze ulaşan rol özetlerini de bununla açıklamak mümkündür. "Sarhoş adam" rolü için, biri reji kitabına (sahne metni) dayanan, diğeriyse açıkça ilk basımın metnine işaret eden iki farklı rol özeti vardır.

Berlin sahne metninde oyunun türü "komedi" olarak belirlenirken yayım metninde adı "drama" olur. Oyunun yirmili yıllardaki –1923 ve 1924'te Münih'teki Drei Masken Yayınevi, 1923'te Berlin'deki Arcadia Yayınevi, 1927 ve 1929'da Berlin'deki Propyläen Yayınevi– yayımları ilk baskının metnine dayanmaktadır.

1953 Yazımı:

Brecht, Suhrkamp Yayınevi'nde *İlk Oyunlar*'ını yayımlamak istediğinde ellili yılların başında tekrar daha büyük düzeltmelere girişir. Dördüncü perde özellikle kapsamlı değişikliğe uğrar, öyle ki burada yeni bir versiyondan söz etmek haklı görülebilir. Oyun bu kez yine başlangıçtaki gibi "komedi" türünde yayımlanır. *İlk Oyunlarımın Düzeltileri Üzerine* (1953) adlı makalesinde Brecht, *Gecede Trampet Sesleri*'ni büsbütün kenara çekmeyi düşündüğünü; o dönemdeki bilgilerinin görünüşe bakılırsa proleter ayaklanmanın ciddiyetini anlamaya yeterli olmadığını, sadece ayaklanmaya katılmış saldırgan "kahramanların" ciddiyetsizliğine yettiğini, ancak yeniden yayımlanırken de oyunda pek bir değişiklik yapamadığını yazar. Tek yaptığı, meyhaneci Glubb'a Kasım Günleri'nin devrimci şehidi genç bir işçi yeğen vermek olmuştur: "Elbette sadece bir taslak olarak görünen ama yine de meyhanecinin vicdanıyla yoğunlaştırılan bu işçide, asker Kragler bir tür karşılık kazandı."

Metin/Yazımlar

Sahne Metinleri, 1922:

Oyunun Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden kalan en eski daktilo kopyası muhtemelen büyük ölçüde Münih prömiyerinin metin biçimini göstermektedir. Düzeltmelerden, metnin eski katmanında Anna'nın adının Inge, Murk'un ise Merk olduğu görülebilir. Brecht perde adlarını –*Afrika, Karabiber, Valkürlerin Yolculuğu, Şnaps Dansı, Yatak*– daktilo metnine sonradan eklemiştir. Yine başlangıçtaki dört perdelik bölümlenme de henüz ayırt edilebilir: 3. perde *Valkürlerin Yolculuğu* da aynı şekilde metne sonradan eklenmiş, ayrıca metnin kalanından daha farklı bir kâğıda yazılmıştır ve sayfalar ayrı ayrı numaralandırılmıştır. Bunu izleyen perdeler başlangıçta 3. ve 4. perde olarak tanımlanmıştır. Bu daktilo kopyasının içerik açısından en önemli özelliği, Berlin'deki yer adlarının neredeyse tamamının hâlâ eksik olmasıdır. Balickelerin nişan kutlaması yaptıkları "Picadillybar"ın adı "Yeşil Ev"dir –adını, Augsburg Annastrasse'deki benzer bir şarapevinden alır–. Münih'teki

prömiyerle ilgili olan daha sonraki *Sahne İçin Açıklayıcı Not* da eksiktir. Onun yerine şöyle bir metin vardır:

> "Sahne küçüktür, ahşap ve kartondan oluşur. Kartonlar incedir ve yarısı boyanmıştır, kapı, pencere ve duvarlar, hepsi eğreti görünür. Aynı şekilde, sahnelerin gerisinde gittikçe daha güçlü verilen devrimci eylem, salonda sadece zayıf ve belli belirsiz görünür. Ama insanlar çok gerçekçi, oyun çocuksu olmalıdır. Salonda, "Her insan kendine göre en iyisidir", "Efendinin gözü ineği yağlı yapar" ve "Öyle romantik bakmayın!" gibi, oyundan repliklerin bulunduğu kırmızı ve yeşil afişler asılıdır.

Meyhaneci Glubb, keza köylü Laar ve Bulltrotter'in rolleri bu versiyonda eskisinden daha büyüktür. Glubb, 4. perdenin reji açıklamasında şöyle karakterize edilir: "Kızıl keçisakallı, cılız, solgun bir adam, gitarla *Ölü Askerin Baladı*'nı söyler." Glubb burada inatçı, keşişvari, aynı zamanda anarşist-isyancı bir figürdür, Kragler'in devrimci bir karşıtıdır. Martin Luther'in *Ein feste Burg ist unser Gott* [Tanrımız Sağlam Bir Kaledir] ilahisinden birçok kez alıntı yapar. 4. perdede daha uzun bir tiradı vardır:

> Her günkü gibi değil bu, beyindeki şnaps değil, sokaklardaki davul sesleri değil. Bunlar değil.
> *(Bir sandalyenin üzerine çıkar.)*
> Siz, şnapsta boğulmuşlar –
> Siz, egzamanın kemirdikleri –
> Siz, onlara süngü batıranlar –
> Sizler, onları toplarla ve kılıçlarla katil edenler –
> Sizler, hep dövülmüş ve tükürülmüş olanlar –
> Sizler, hiç sevilmemişler,
> Buraya gelin, görün, sizin saatiniz geldi
> Gelin, girin krallığa!

Babusch 5. perdede dramatik olaylar için kesin bir tarih de verir: "Bugün 9 Kasım." 1918, yani Kasım Devrimi'nin başlangıcıdır.

Inge'yle (daha sonraki Anna) ilgili 5. perdede Brecht'in çıkardığı daha eski bir pasajda şöyle yazılmıştır: "Inge taşa oturmuştur, başını kaldırıp ona bakar, bakışları olabildiğince sevgi dolu, şefkatli

ve kaygılıdır. Kragler inler, sonunda gözlerini kapar ve derin bir soluk alır." Bu versiyonda Kragler'in çelişkisi öncelikle Anna'nın (Inge) yanında olup olmamaktır. Sonunda onu sevdiğini itiraf eder: "Sarhoşluk ve çocuksuluk! Kokuşmuş bir âşık ya da aşkın gücü, Gazeteler Semti'ndeki kan gölü ya da ete saplanmış ok. Kıçımı yalayın şimdi! Ben âşığım. Şimdi yatak geliyor; kocaman, beyaz, geniş yatak, gel!" (Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden daktilo metin).

Aynı şekilde günümüze dek korunmuş, daha eski olan bu daktilo metninin bir kopyası olan 1922 Berlin prömiyerinin reji kitabında başka düzeltmeler yapılmıştır; burada öncelikle Berlin yer isimleri giderek daha fazla görülmeye başlar, "Yeşil Ev" "Picadillybar"a dönüşür. Bununla birlikte reji kitabındaki metin aslında daha eski daktilo metnindekiyle aynıdır; her iki daktilo metni Drei Masken Yayınevi tarafından basılandan daha eski bir versiyonun varyantlarını oluşturur.

Baskı Metni, 1922:

Oyun yirmili yıllarda 1922'deki ilk baskı metnine göre birçok tiyatroda oynanmış ve birçok kez yeniden basılmıştır. Bu nedenle aynı zamanda bu kitabın da temel metnini oluşturur. İlk üç perde büyük ölçüde önceki versiyonla aynı olsa da 4. ve 5. perdelerde öncelikle Kragler'in Afrika deneyimlerini içeren ama aynı zamanda Glubb, Laar ve Bulltrotter'in karakter tanımlamalarını da kapsayan birçok yerin üstü çizilmiştir. 1918 Kasım Devrimi ve 1919 Berlin Ocak Çatışmaları (genel grev, Gazeteler Semti'nin işgali ve isyancıların 8 Ocak'ta Gustav Noske'nin komutasındaki birlikler tarafından bastırılması dahil), ilk kez bu versiyonda savaştan dönenlerin hikâyesine dair geri planın atmosferini oluşturan, Berlin'le ilgili bir olaylar bütünü haline gelir.

Kragler'in Afrika deneyimlerinin tasvirlerinde (1953 versiyonunda çok daha fazla) kesintiler yapılmış olsa da deneyimlerinin belli bir temel kalıbı tüm versiyonlarda açıkça belli olur. Kragler eve döndüğünde üzerinde Alman topçu birliklerinin savaşın başında giydiği eski mavi üniforma vardır. Savaş başladıktan çok kısa

bir süre sonra, en azından yeşilimsi gri üniformalar henüz giyilmeye başlamadan önce esir düşmüştür; kayıp olduğu süre de bunu destekler. Kragler, “Kendimi Cezayir’de hortlak olarak buldum,” (bkz. s. 199) der, o halde muhtemelen Kuzey Afrika’daki Fransız esir kampında kalmıştır. Hatta bir tür adres bile verir: “Fas, Kazablanka, Kulübe 10” (bkz. s. 234). Yol yapımında çalıştırılmıştır (bkz. s. 226: “Yol da döşedik. Hayvan vagonlarıyla aşağı inerdik.”). Hayvan vagonlarıyla “aşağı” nakledilmek, yerküre üzerinde Afrika’nın “aşağıda”, Fransa’nın ise “yukarıda” bulunduğunu varsayan düşünce tarzına uymaktadır. Alman Doğu Afrikası, Kamerun ya da Alman Güneybatı Afrikası’ndan Fas’a nakledilmek Kragler’e “yukarı” nakledilmek gibi gelmiş olabilir.

Kragler üç kez kaçma girişiminde bulunur. Üçüncüde kaçmayı başarır. Sahte belgelerle İspanya üzerinden memleketine döner (bkz. s. 200). Yani memleketine serbest bırakılmış bir savaş esiri olarak geri dönmemiştir –Kasım 1918, bunun için çok erken bir tarih olurdu–, aksine bir kaçaktır.

1953 Yazımı:

Suhrkamp Yayınevi’nin *İlk Oyunlar* cildi için yapılan değişiklikler, davranışlarından ve ölümünden diyaloglarda birkaç kez söz edilen genç bir devrimci işçinin eklenmesiyle sınırlı değildir, aksine Brecht’in *İlk Oyunlarımın Düzeltileri Üzerine* başlıklı makalesinde yaptığı açıklamaların çok ötesine geçer. Öncelikle eylem artık açıkça tarihselleştirilmiştir ve tamamen Berlin’deki 1919 Ocak Olayları’yla ilgilidir. Meyhaneci kasım ayında şehit düşen yeğeninden söz ettikten sonra “Sarhoş Adam” şu şarkıyı söyler:

Öldüler kardeşlerim,
Ben kurtuldum kıl payı,
Kasımda kızıldım
Ama şimdi ocak ayı.

Berlin’le ilgili çok sayıda ayrıntı eklenir. İşçiler, Berlin’in devrimci mücadeleleriyle tanınmış bir semti olan Wedding’den gelir; Hausvogtei Meydanı, buluşma yerleri olarak geçer, Berlinlilerin “Mayısböceği Alayı” olarak adlandırdığı muhafız piyade alayı

metne eklenir, işgal altındaki Mosse ve Ullstein yayınevleri artık isimleriyle anılır. 1922 versiyonunda garson 4. perdede, "Marseillaise'i prova ediyorlar," der. Aynı replik artık "Enternasyonal'i prova ediyorlar," biçiminde değişir. Asker Kragler'in Afrika'daki esaretiyle ilgili anlattığı, merhamet uyandıran hikâyeler yine büyük ölçüde kısaltılmıştır; bunun yerine 1922 versiyonunda bir kıtası alıntılanan *Bir Köpek Girdi Mutfağa* şarkısının tamamı metne eklenmiştir. Bu, başı ve sonu olmayan döngüsel bir şiir olarak Kragler'in kaderci tavrına dair izlenimi pekiştirir. Değişikliklerin çoğu 4. perdeyle ilgilidir. Bu perdenin 1922'deki başlığı *Şnaps Dansı* iken *Ölü Askerin Baladı*'nın son kıtasından bir dize olan *Tan Ağarır Artık Yavaşça* olur. Bununla birlikte 1922 versiyonunda eylem zamanı olarak ilk başta belirtilen "Kasım Gecesi" ifadesi, Suhrkamp Yayınevi'nin 1953'teki *İlk Oyunlar* basımında (yine metindeki bu değişikliklerin alındığı Aufbau Yayınevi'nin 1955'te bastığı *Oyunlar*'da da muhtemelen yanlışlıkla korunmuş olmalıdır. Bu ifade ancak Brecht'in ölümünden sonraki baskılarda metinden çıkarılmıştır.

Bu edisyondaki metin düzeni:

• *Nişanlanmaktan yanayım. Sen değil misin, Anna?]* Temel metinde: "Nişanlanmaktan yanayım, sen değil misin, Anna?" (bkz. s. 194).

• *Kardeşler dolunay ışığında iki büklüm eğilirken]* Muhtemelen o metinde yer alan bir basım hatası; doğrusu şöyle olmalı: "Ağaçlar dolunay ışığında iki büklüm eğilirken" (bkz. s. 245).

Etkisi

Gecede Trampet Sesleri'nin prömiyeri 29 Eylül 1922'de, Münih Kammerspiele'de gerçekleşir. Brecht'in ilk kez bir oyunu sahnelenmiştir (Reji: Otto Falckenberg, Dekor: Otto Reigbert, Andreas Kragler: Erwin Faber). *Sahne İçin Açıklayıcı Not*'ta da belirtildiği gibi, sahne odanın duvarlarını temsil eden, yaklaşık iki metre yüksekliğinde karton duvarlardan oluşur. Geri planda, bir pano üzerinde büyükşehir "çocuksu" biçimde resmedilmiştir. Kâğıt

fenerden oluşan ay, Kragler'in her antresinden birkaç saniye önce kızıl renkte parlar. Efektler sadece belli belirsiz yansıtılır, son perdede *Marseillaise* gramofonla çalınır. Ancak prömiyerde Brecht'in önerdiği gibi salonda, "Her insan kendine göre en iyisidir" ya da "Öyle romantik bakmayın!" gibi sloganların yer aldığı afişlerin asıldığına dair bir bilgi yoktur.

Brecht'in prömiyere şahsen davet ettiği Herbert Jhering, 2 Ekim 1922'de *Berliner Börsen-Courier*'de *Sansasyonel Bir Edebi Prömiyer* başlığıyla övgü dolu kısa bir yazı yayımlar. Daha sonra, 5 Ekim'de aynı gazetede oyun ve performans hakkında ayrıntılı bir övgü yazısı yazar: "Yirmi dört yaşındaki yazar Bert Brecht, Almanya'nın edebi çehresini bir gecede değiştirdi. Bert Brecht'le birlikte zamanda yeni bir ses, yeni bir melodi, yeni bir vizyon oluştu." Jhering'e göre sanatsal olay, Brecht'in *Gecede Trampet Sesleri* oyununda, o zamana dek sadece konuşulmuş olan güncel olaylara biçim vermek değildir, sanatsal olay mevcut tüm güncelliğin ötesinde var olan zamanın, oyunlarında bir geri plan, bir atmosfer olarak etki etmesidir. "Zamanın dehşeti Brecht'in sinirlerine, kanına işlemiştir." Otto Falckenberg, oyunun kasvetli melodisi için duyarlı bir kulağa sahiptir ancak oyuncular bunu sürekli koruyamamıştır. Yorumu şöyle devam eder: "Ama Falckenberg başrol oyuncusunu bulmuştu. Bay Erwin Faber, geri dönüşünde nişanlısını sırnaşık bir vurguncunun kollarında bulan savaş esirini şaşkınlık veren harika bir gerilim içinde oynadı." Hermann Sinsheimer ilk üç perdeyi över, dördüncü ile beşinciyi eleştirir. Ona göre bu bölümlerde dramatik fikir eksiktir. "Kammerspiele ilk kez sahnelenen bu esere büyüleyici bir şekilde etkili bir performans kazandırmış. Bay Falckenberg, diyalogların ve olay örgüsünün acıklı gerilimini harika bir şekilde aktarmış, figür ve sahneyle ilgili unsurları sağlam ve güçlü bir şekilde yerleştirmiş, ortamları ve geri planlarını gerçek gibi oluşturmuş. [...] Reigbert'in dekorları sahneye fütürist, çarpıcı ritmini kazandırmış. [...] Bir oyun yazarı pençesini çıkarmış, bir rejisör sanatını göstermiş, bir düzine oyuncu da yeteneklerini sergilemiş. Sevinçle umutlandık!" (*Münchener Neueste Nachrichten*, 30 Eylül 1922).

Augsburg'daki *Bayerische Arbeiter-Zeitung*'da [Bavyera İşçi Gazetesi] –kısa süre önce adı *Volkswille* [Halkın İradesi] idi ve Brecht'i kendi çalışanlarından sayıyordu– Erich Kunik'le birlikte gazetenin editörlüğünü yapan yirmi yaşındaki Alexander Abusch, Münih Kammerspiele'nin Augsburg'daki bir gösterimini eleştirir ama bu arada oyunun burjuva karşıtı etkisini de vurgular. Hikâye ile devrimci olaylar arasındaki bağlantıyı "gerçekdışı ve düpedüz edebi bir biçim" olarak adlandırır. Ona göre bir yerde az bulunur bir edebi esrimeden fışkıran ve tiyatro olarak kalan anlar görülürken "başka bir yerde (Picadillybar'ın Manke'si ve Garson) yine proleter insanlığın bilinçsizce başarılı bir şekilde biçimlendirildiği" görülür. Hatta performans, "proleter insanları tasvir ederken iyi burjuva aktörlerin bile ne kadar başarısız olabileceğini" gösterir. "[...] Augsburg Stadttheater'de küçük burjuva tiyatro seyircisinden oluşan güruh Brecht oyununun içeriğiyle yıldırım çarpmış gibi" oturmuştur. (*Bayerische Arbeiter-Zeitung*, Augsburg, 23 Aralık 1922).

Berliner Börsen-Courier, 13 Kasım 1922'de Brecht'e Kleist Ödülü'nün verildiğini duyurur. Bu ödülü Herbert Jhering'in önerisiyle ve özellikle *Gecede Trampet Sesleri*, *Baal* ve *Cangılda* adlı üç oyunu için alır.

20 Aralık 1922'de Deutsches Theater'de oyunun Berlin prömiyeri gerçekleşir (Reji: Otto Falckenberg, Dekor: T. C. Pilartz, Andreas Kragler: Alexander Granach). Brecht, oyuna daha keskin hatlar kazandırmak için provalara sürekli müdahele eder. Max Reinhardt bu ortak çalışmayı salondan izler. Alfred Kerr, 21 Aralık 1922 tarihli *Berliner Tageblatt*'ta yayımlanan olumsuz eleştirisinde şöyle yazar: "(Brecht ters tarafı bombalayan bir 'bombacı', imparatorun mezarının üstünde at koşturuyor.) [...] Bu yetenekli yahni aşçısında dil tam bir çorbaya dönmüş. [...] Ve oyunun 'Herkes kendine göre en iyidir! Sakın romantizm olmasın!' finali, ancak vurguncu Balicke ailesinin onaylayacağı türden. Heyoo! Yuhuuu!"

Herbert Jhering bunun üzerine oyun hakkında tekrar bir yorum yapar; her eleştirisinde dışavurumculuğu ve şiirsel gençliği gömdüğü, tiyatroda gerçekten yeni bir şey olduğunda bunu

göremediği için onu eleştirir. Jhering tartışmayı temel bir düzeye taşır: "Bu kavga kişisel görüşlerle ilgili değil. [...] Bu kavga genel olarak tiyatronun olanaklarıyla ilgili." Ama o da sonunda eleştirel bir değerlendirme yapar ve kendi fikrince oyunun, baştan itibaren durumu kelimenin tansiyonundan geliştirmek yerine, natüralist nüanslara ve stilize duygulanımlara ayrıştığını dile getirir. Yine o da rol dağılımının oyunculuk gücüne değil, sadece oyuncu tipine dayandığından yakınır ve şöyle özetler: "Oyun, Hollaender sahnelerinin bir icrasıydı, sezonun bir olayıydı – ne yazık ki ifadeler her zaman kelimenin koşullarına karşılık gelmiyor – Brecht'in de bunda suçu var. *Trampet Sesleri* esnek olduğu kadar gergin de olan dille oynanmış olsaydı, son perdeler, özellikle dördüncüsü, anlamsız haykırışlar gibi değil, göz kamaştırıcı ve puslu, alçalıp yükselen doğal görüntüler olarak yansıyabilirdi." (*Berliner Börsen-Courier*, 22 Aralık 1922).

Sonuç olarak Berlin gösterimi başarısız olur. Ocak 1923 başında oyun repertuardan tekrar kaldırılır.

1923 Mart'ında Hamburg Kammerspiele'de sahnelenen oyunun rejisörü Erich Schoenlank'tır. Lothar Rewalts, Kragler rolünü üstlenir. Barışı arayan bir insanı canlandırır. Yıpranmış üniformasının sırtında hâlâ esir numarasını taşımaktadır. Hans Harbeck, Picadillybar'ın Manke'si'ni, Paul Kemp onun erkek kardeşi olan Zibebe'nin garsonunu oynar.

Oyun 1925 Ekim'inde, Frankfurt/Oder Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenir (Reji: Victor Sordans, Andreas Kragler: Hans Eyck). Bu oyunda Ernst Busch, Murk rolünü üstlenir.

Brecht'in muhtemelen 1927 yılına ait olan bir notuna (*"Gecede Trampet Sesleri"nin Önsözü*) göre oyun "yaklaşık elli orta sınıf sahnesi"nde oynanmıştır. Weimar Cumhuriyeti döneminde yirmi beş değişik sahneleme gerçekleştiği bilinmektedir. Bunlardan dokuzu 1923 yılına ve beşi 1924 yılına aittir.

Gecede Trampet Sesleri, 1929 Mart'ında Paul Becker'in sanat yönetmenliğinde Wiesbaden'deki Kleines Haus'ta sahnelenir. NSDAP, Deutsch-Nationale Volkspartei [Alman Ulusal Halk Partisi] ve Zentrumspartei [Merkez Partisi] basında "tiyatro

savaşı" tehdidi içeren bir "açık protesto' kampanyası başlatırlar (bkz. *Frankfurter Zeitung*, 16 Mart 1929).

1930 Mayıs'ında oyun, Kopenhag'daki Forsøgscenen Folketeatret'te sahnelenir.

Savaş sonrası ilk gösterim 22 Haziran 1955'te Stuttgart'ta, Teknik Üniversite'nin Stüdyo Sahnesi tarafından Linden Müzesi'nin büyük balo salonunda gerçekleştirilir. Oyun, Federal Almanya'daki yeniden silahlanmaya karşı bir protesto niteliğindedir (Reji: Manfred Raymund Richter). Aynı sahneleme bir ay sonra Uluslararası Öğrenci Tiyatroları Haftası çerçevesinde 23 Temmuz 1955'te Erlangen'de gösterilir.

Dipnotlar

1. *Bie Banholzer'e]* Bir doktorun kızı ve Augsburg'daki Maria-Theresia-Schule'nin öğrencisi olan Paula Banholzer, Brecht'in gençlik aşkıdır ve 1943'te Wehrmacht askeri olarak Doğu Cephesi'nde şehit düşen ilk oğlu Frank'ın (doğ. 1919) annesidir. Paula Banholzer, 1924'te tüccar Hermann Gross'la evlenmiştir.

2. *Marseillaise]* 1792'de mühendis subay Rouget de Lisle tarafından yazılıp bestelenen ve "Allons, enfants de la patrie" (İleri, vatanin çocukları!) dizesiyle başlayan şarkı. Marsilyalı müttefikler 30 Haziran 1792'de Paris'e yürürken bu şarkıyı söylemişlerdir. Şarkının adı o zamandan beri "Marseillaise"dir ve 1795'ten bu yana Fransız ulusal marşı olmuştur. 22 Nisan 1919'daki "Münih Proletaryasının Gösteri Günü" için hazırlanmış bir broşürde sadece *Enternasyonal* değil, aynı zamanda Jakob Audorf'un yazdığı "İşçilerin Marseillaise'i" adlı metin de basılmıştır.

3. *Gramofon]* Bu tür cihazların ticari kullanımı 1910 civarında başlar ancak yine de çok pahalıdır. Gramofonun ve plağın asıl zaferi ancak 1919/20 civarında gerçekleşmiştir. Yani Brecht, henüz yeni popüler olan bir araç kullanmış, aynı zamanda oyunun bir figürü olan Balicke'ye de gramofon müziğini yeğletmiştir.

4. *Babusch]* Muhtemelen Berlinli ünlü tiyatro eleştirmeni, yazar ve dramaturg Julius Bab'a gönderme. Oyunda Babusch'a Bab da denmiştir.

5. *Gazete satıcısı]* Sokakta gazete satan. İlk kez 1904'te *Berliner Illustrirte Zeitung* tarafından başlatılan "sokakta gazete satışı", abonelik sistemine alternatif olarak bir gazete için birkaç fenik harcayabilen ancak aylık abonelik için büyük miktarda para ayıramayan, özellikle proleter yeni okur kitlelerinin gazeteye erişimini mümkün kılmıştır. Aynı zamanda sokak satışları için sunduğu ilgi çekici manşetlerle olaylara daha güçlü odaklanmayı sağlar. Basının kitle iletişim araçları ve üslubu, oyundaki diyalogların çeşitli yerlerinde imalar ve eleştirel inceleme açısından bir arka plan oluşturur.

6. *dört yıl]* Bu zaman dilimi değişik yerlerde üç ya da dört yıl olarak geçer. 1953 versiyonunda dört yıl olarak sabitlenmiştir.

7. *Tüm göksel ordular adına]* Bkz. Luka 2, 13.

8. *Bismarck ringası]* Marine edilmiş, kılçıksız, füme ringa balığı.

9. *dalı yeşerecek]* "Dalı yeşermemek" (başarılı olamamak) deyiminin değişik kullanımı. Bkz. Eyüp 15, 32: "Dalı yeşermeyecektir."

10. *Efendinin gözü ineği yağlı yapar!]* İncil örneğine göre oluşturulmuş ifade.

11. *İlk Komünyon Ayini]* Katolik Kilisesi'nde son akşam yemeği ayinine ilk katılış.

12. *Aziz Andreas]* Aslında: Evliliğin ve doğurganlığın koruyucusu.

13. *Picadillybar]* Friedrich Wilhelm Schwechten tarafından inşa edilen ve adını Londra'daki bir anacaddeden alan *Konzert-Café 'Picadilly'*,* Berlin'deki Potsdam Meydanı'nın yakınında bulunuyordu. Mermer ve mozaikleriyle çok gösterişli sayılıyordu. 1914 Ağustos'unda başlayan savaştan sonra adı *Deutsches Kaffeehaus 'Vaterland'* olarak değişti. (Yaklaşık 12.000 Berlinli işletme o haftalarda yeni bir isim almıştır.)

---

* Konser kafeleri o dönemde ne Viyana'daki gibi kahvelere benziyordu ne de gerçek konser salonlarıydı. Yaklaşık 1849'dan itibaren *Café-chantant* adı verilen müzikli kafelerden türemişlerdi ancak çok daha büyüktüler ve daha şık döşenmişlerdi. *Café-chantant*'lar çoğunlukla işçilerin ve orta sınıfın müdavimi olduğu, basit ahşap sahneli barlardı, oysa konser kafeleri genellikle yüksek sahneli uzun salonlardan oluşuyordu ve geniş bir izleyici kitlesine yönelik çeşitli eğlenceler sunardı –çn.

14. *Beklenmedik şeyler hep olur!]* Bu söz Friedrich Logau'ya ait bir taşlamanın (1654) başlığına dayanır: "Bir yılda bile olmayan sair zamanda, oluverir gece bir anda; henüz gelin olan dün, bir çocuk doğuruvermiş bugün."

15. *Askerin terhis olması]* Alman ordusunun tamamen terhis edilmesi Ekim 1918'deki askeri yenilgiden hemen sonra gerçekleşmedi. 1918'de Compiègne'deki ateşkes görüşmelerinde, Alman heyetinin başkanı Matthias Erzberger, "Bolşevik tehdidine" karşı savaşa hazırlıklı olmak için Almanya'ya olabildiğince güçlü bir ordu bırakılması gerektiği görüşünü savundu. İtilaf Devletleri, özellikle ABD ve İngiltere, bu görüşe büyük ölçüde yanaştı. Balicke, firar eden ve devrime katılan askerleri karalamak için zamanın muhafazakâr basınından sloganlar kullanır.

16. *Ich bete an die Macht der Liebe]* Gerhard Tersteegen'in Hıristiyan ilahisi (1757). Birinci Dünya Savaşı sırasında "yat borusu"nun bir parçasıydı.

17. *Deutschland, Deutschland über alles]* August Heinrich Hoffmann von Fallersleben'in 1841'de yazdığı ve aynı yıl Joseph Haydn'ın bestesi, Avusturya marşı *Gott erhalte Franz den Kaiser*'in [Tanrı Kayzer Franz'ı Korusun] melodisiyle yayımlanan *Almanların Şarkısı*'nın başlangıç sözleri. Bu şarkı (11 Ağustos 1922 tarihli kararnameyle) Weimar Cumhuriyeti'nin resmi milli marşı oldu. Ancak zaten 1870/71'den sonra resmi olmayan milli marş sayılmış ve sıklıkla milliyetçi anlamda kötüye kullanılmıştır.

18. *Spartaküs]* 1917'de Sosyal Demokrat Partisi'nden (SPD) ayrılan Bağımsız Sosyal Demokrat Partisi (USPD) içindeki devrimci Spartaküs Grubu'nun halk arasındaki adı; 11 Kasım 1918'de adı Spartakusbund [Spartaküs Birliği] olarak değişti. 1918/19 dönümünde bu birlikten Almanya Komünist Partisi (KPD) oluştu. Adını MÖ 73'te Roma İmparatorluğu'ndaki köle ayaklanmasının lideri olan Spartaküs'ten almıştır.

19. *Müzakereler kesildi.]* USPD liderleri, devrimci temsilcilerin rızasıyla Ocak 1919'da hükümetle müzakereye oturmuş, böylece devrimcilere karşı hazırlanması için silahlı kuvvetlere zaman kazandırmıştır.

20. *My home is my castle.]* İngilizce bu deyim, "Evim kalemdir," anlamına gelir. İngiliz hukuk bilimcisi Sir Edward Coke'un bir ifadesine dayanır.

21. *Süt çocukları, örgütlenin!]* Devrimci işçi hareketinin "Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!" sloganına gönderme.

22. *Nierensteiner]* (Alm. böbrek taşı). Rheinhessen'deki şarap bölgesi Nierstein'a gönderme yapan kelime oyunu.

23. *Şikâyet etmeden çile çekmeyi öğren!]* "Şikâyet etmeden çile çekmeyi öğren; sana öğretebileceğim tek şey bu." Rivayete göre İmparator III. Friedrich'in, geleceğin imparatoru veliaht prens II. Wilhelm'e söylediği bir söz. (Sayfa 207'de tekrar alıntılanmıştır. Orada Bayan Balicke bu sözü II. Wilhelm'e atfen söyler.)

24. *Ve o senin efendin olacak!]* Bkz. Efesliler 5, 22.

25. *kırmızı Zibebe]* Almancası "rote Zibebe". *Zibebe*, Güney Almanya'da kırmızı kuru üzümün yaygın bir adıdır. Oyunda geçen "kızıl ay" ile Glubb'un tavernası Zibebe'yi çağrıştırır. Kragler'e "Zibebe hortlağı" yakıştırması yapılır, yine Glubb'un meyhanesindeki garson da "Zibebe'nin Manke'si"dir. *Gecede Trampet Sesleri*'nin Münih Kammerspiele'deki prömiyerinden bir gün sonra, 30 Eylül 1922'de gece gösterimi olarak *Die Rote Zibebe* [Kırmızı Üzüm] adlı edebi kabare sahnelenir. Bu performansta diğerlerinin arasında Brecht ("Gitarcı Benke" olarak anons edilmiştir), Joachim Ringelnatz, Klabund, Max Schreck, Kurt Horwitz, Hugo Well, Ludwig Hardt, Annemarie Hase, Liesl Karlstadt, L. Korfl, Karl Valentin ve Josef Eicheim da yer almıştır.

26. *Yorulacak zamanım yok.]* Rivayete göre İmparator I. Wilhelm'in son sözleri (1888).

27. *Vakit nakittir.]* Benjamin Franklin'in *Advice to Young Tradesmen* (1748, *Genç Tüccarlara Tavsiye*) adlı denemesinde yer alan "Remember that, time is money" (Unutma, vakit nakittir) sözü.

28. *Tiergarten]* Berlin'de seçkin bir semt.

29. *Hough]* Brecht, Balicke'yi Karl May okuru olarak gösterir. Karl May'in *Winnetou* (1893) romanında sürekli "Konuştum. Howgh!" sözleri geçer.

30. *Gounod'nun Ave Maria'sı]* Charles Gounod'nun *Margarethe* (1859) operasından arya.

31. *Önemli olan ... onun ... zambağı ... zambağı ... hâlâ ... var mı...]* Garson, Anna Balicke'nin "masumiyeti"yle ilgili düşüncelerini ucuz roman diliyle ifade eder. Bu tür eserlerde zambak yaygın bir bekâret simgesidir. Bu, İncil kaynaklıdır: "Ben Şaron çiğdemiyim, vadilerin zambağıyım. Dikenlerin arasında bir zambağa benzer, kızların arasında aşkım." (Ezgiler Ezgisi 2, 1 vd.).

32. *Perulu Kadın]* Bestesi Rudolf Nelson'a, güftesi O. A. Alberts'e ait bir parça.

33. *Bab'ın Gazeteler Semti'ndeki]* Bkz. dipnot 4.

34. *Boston]* Ağır tempolu Amerikan valsi.

35. *İnsan otururken duygulanmaz.]* Bkz. *Cesaret Ana ve Çocukları*, 4. Sahne: "[...] Oturarak ayaklanamaz insan."

36. *Şikâyet etmeden çile çekmeyi öğren!]* Bkz. dipnot 23.

37. *Yağcı]* "Mekaniker" sözcüğü için kullanılmış küçümseyici bir benzetme. Ayrıca "makineci" olarak da kullanımı yaygındır.

38. *İmparator ve ulus adına]* "İmparator ve ulus adına", genellikle bir askerin ölümünü karakterize etmek için kullanılan kalıplaşmış eski bir deyimdir. Goethe şöyle der: "[...] herkes imparator ve ulus adına kolundan, bacağından vazgeçecek." (Goethe, *Götz von Berlichingen mit der eisernen Hand* [Demir Elli Götz von Berlichingen], 3. Perde; *Lager der Reichsexekution* [İmparatorluğun İnfaz Kampı]; 1773.)

39. *Hâlâ bu eski mavileri]* Koyu mavi topçu üniforması. Dünya savaşının başlarında renkli üniformalar kaldırılmış, Alman ordusu yeşilimsi gri üniforma giymeye başlamıştır. Kragler savaşın en başında esir düştüğü için sırtında hâlâ eski mavi üniforma vardır.

40. *Fırtınalı gece]* H. W. Petri-Martell'in o dönem popüler olan *Seemannslos* [Gemicisiz] adlı şarkısının ilk dizesi. Diğerlerinin yanı sıra Brecht bunu *Cangılda* ve *Üç Kuruşluk Roman* oyunlarında kullanmıştır.

41. *Gerçekçi politika]* Bismarck dönemine ait, hedeflerini gerçek güç dengesine uyarlamaya çabalayan bir dış politika ifadesi.

42. *mişkan]* Katolik Kilisesi'nde İsa'nın bedenini temsilen kutsanmış ekmeğin saklandığı sunak dolabı.

43. *Gazeteler Semti'nde çatışmalar var.]* Zimmerstrasse, Kochstrasse ve Jerusalemer Strasse civarındaki bölge, Berlin'de büyük yayınevlerinin, özellikle üç basın grubu Ullstein, Mosse ve Scherl'in yoğunlaştığı yer Gazeteler Semti olarak biliniyordu. Ocak 1919 Olayları sırasında Lindenstrasse'deki sosyal demokrat *Vorwärts* gazetesinin binası da içinde olmak üzere birçok yayınevi devrimciler tarafından işgal edildi. Bu tarihsel arka plan, oyunun 1950'lerin başındaki revizyonunda önemli ölçüde pekiştirilmiştir.

44. *karabiberle ... sıcak su küvetine]* Eskiden kadınlar alkollü içeceklerin ve sıcak su küvetlerinin içine karabiber ekleyerek istenmeyen hamileliklere son vermeye çalışırlardı.

45. *Valkürlerin Yolculuğu]* Richard Wagner'in *Valkürler* (1853) operasının 3. perdesinin uvertürüne gönderme. Cermen mitolojisinde Valkürler, şehit savaşçıları tanrıların salonu Valhalla'ya götürürler.

46. konfirmasyon töreni] Katoliklikte alınan dini eğitimden sonra yapılan kabul ayini.

47. *İçkiye metil karıştırdıkları yerde!]* Metil yani metil alkol, yanlışlıkla etil alkolle karıştırılabilen bir zehirdir. Sözkonusu saçma ifade, körlük gibi ciddi sağlık hasarlarına neden olan, metil karıştırılmış sahte içkiyi ima etmektedir.

48. *Lut'un karısı]* Sodom ve Gomora şehirlerinin çöküşü sırasında kaçarken etrafına bakan "Lut'un karısı" tuz sütununa dönüşür (bkz. Yaratılış 19, 26).

49. *Ölü Askerin Ağıdı]* Brecht'in (1918'de yazdığı) *Ölü Askerin Baladı* şiiri ilk kez, *Gecede Trampet Sesleri*'nin bu edisyonda yer alan ilk baskısının (1922) ekinde yayımlanmıştır (bkz. dipnot 68).

50. *Lazarus]* İncil'de yoksul, hasta bir adamın adı; burada tüm yoksullar için kullanılmıştır (bkz. Luka 16, 19-31).

51. *sevgili kuğum]* Richard Wagner'in *Lohengrin* (1846-1848, 1. perde, 3. antre) operasına ait bir deyiş: "Elveda, elveda, sevgili kuğum!" Bu deyimin yaygın kullanımı aynı zamanda "Bana pek

hayra alamet gelmiyor," anlamında bir gizli anlam da içerir. Bkz. dipnot 66: "Şimdi eve gidiyorum, sevgili kuğum."

52. *Elma, beygirin fazla uzağına düşmez.]* "Armut dibine düşer," deyiminin kaba versiyonu.

53. *lamba direğine asmalı sizi]* 14 Temmuz 1790'daki kardeşlik festivalinde söylenmiş olan, Fransız Devrimi'ne ait oldukça popüler bir şarkının mısrasına gönderme: "Ah! ça ira, ça ira, ça ira, / Les aristocrates à la lanterne!" ["Ah! Haydi koyulalım işe, işe, işe / Aristokratlar lamba direğine!"].

54. *Uyuyanlara ... en iyi şekilde hizmet etmek gerekir]* Mezmur 127, 2'ye gönderme: "[...] Rab sevdiklerinin rahat uyumasını sağlar." Ayrıca bkz. Romalılar 8, 28.

55. *Bir köpek girdi mutfağa]* Kragler, metnin devamında bu popüler şarkının sadece bir kıtasını söyler. Oyunun daha sonraki 1953 versiyonunda şarkının tam metni buraya eklenir, böylece Kragler'in kaderci tavrının altı çizilir.

56. *Kızıl Rosa]* Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht'le birlikte Spartaküs Grubu'nun lideriydi; Almanya Komünist Partisi KPD'nin iki kurucusu 15 Ocak 1919'da öldürüldü.

57. *hayvanat bahçesinin parkında]* Berlin'in merkezindeki, Reichstag'ın hemen yakınındaki şehir parkı *Tiergarten* kastedilir. Kasım Devrimi günlerinde Berlin proletaryasının mitingleri burada yapılmıştır.

58. *Skagerrak]* Norveç ve Jütland arasındaki dar körfez. 1916'da (31 Mart-1 Haziran) burada Alman ve İngiliz donanmaları arasında bir deniz savaşı yapılmıştı.

59. *Ya kalkanla ya da kalkan üzerine!]* Savaştan galip olarak kalkanla ya da şehit düşmüş olarak kalkan üzerinde geri dönmeyi anlatan, antik dönem kahramanlık deyimi. Kalkanı yitirmek utanç sayılırdı. "Kalkan üzerine" ifadesinin yanlış söylenişinde, 5. perdede Kragler'in "kalkansız" demesi gibi ironik bir hava vardır.

60. *Yıka beni, efendimiz...]* Mezmur 51, 2'ye gönderme: "Tümüyle yıka beni suçumdan, arıt beni günahımdan."

61. *Küspeleri yedim]* Kayıp Oğul meseline gönderme (bkz. Luka 15, 16). Yabancı bir diyarda domuz güden kayıp oğul midesini

domuzlara verilen küspeyle doldurmak ister ama hiç kimse ona küspe vermez. İncil'deki küspe, keçiboynuzu ağacının hayvan yemi olarak kullanılan preslenmiş kabuklarıdır.

62. *Taşlayın beni, burada duruyorum işte]* Yuhanna 8, 7'ye (İsa, Ferisilerin zina suçu işlemiş bir kadını taşlamasına engel olur: "İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o atsın!") ve Luther'in 18 Nisan 1521'de Worms Meclisi'nde yaptığı konuşmasına ("Burada duruyorum işte, başka türlü yapamam [...])" gönderme.

63. *Kadınlığın sonsuzluğu onu yukarı çekiyor.]* Goethe'nin *Faust*'unun ikinci bölümünün son dizelerine gönderme: "Kadınlığın sonsuzluğudur bizi oraya çeken."

64. *Friedrichsstadt]* Berlin'in merkezinde bir semt.

65. *vurguncu]* Anna, savaş sırasında kirli işler yapan bir "vurguncu"nun kızıdır. "Vurguncu" (Alm.: *Schieber*), o zamanlar karaborsacılar ve savaş zenginleri için kullanılan yaygın bir aşağılama sözüydü.

66. *Şimdi eve gidiyorum, sevgili kuğum.]* Bkz. dipnot 51.

67. *Ya kalkanla ya da kalkansız.]* Bkz. dipnot 59.

68. *Ölü Askerin Baladı]* 4. perdede Glubb, "Ölü Askerin Ağıdı"nı söyler. Ekte bu, *Ölü Askerin Baladı* olarak basılır. Brecht bu şiiri *Hauspostille*'de "Ölü Askerin Efsanesi" başlığıyla yayımlar (bkz. dipnot 49).

69. *1953 Yazımından. Dördüncü Perde]* Bkz. s. 585.

70. *Tan Ağarır Artık Yavaşça]* "Ölü Askerin Baladı"ndan bir dize. 1922 yazımında 4. perdenin başlığı "Şnaps Dansı"dır.

71. *Lazarus]* Bkz. dipnot 50.

72. *Hausvogtei Meydanı]* Berlin'de Gazeteler Semti yakınlarında bir meydan.

73. *Anhalter'de]* Hükümet güçlerinin işgalinde bulunan Anhalter İstasyonu'nda Ocak 1919'da çatışmalar olmuştur.

74. *"Vorwärts"te]* Bkz. dipnot 43. 8 Ocak'ta Gustav Noske'nin emriyle *Vorwärts* binasını savunan devrimcilere karşı top ve havan bataryası kullanılmıştır.

75. *Enternasyonal]* Metni Eugène Pottier'e, bestesi Pierre Degeyter'e ait, 1871 Paris Komünü Şarkısı. 1918 civarında uluslararası

işçi hareketinin bir şarkısı oldu. 1922 versiyonunda *Marseillaise* (bkz. dipnot 2) çalınır.

76. *lamba direğine asmalı sizi]* Bkz. dipnot 53.

77. *Mayısböceği Alayı]* Berlinlilerin muhafız piyade alayına verdiği ad. Alay eskiden kışı şehir dışında geçirir ancak ilkbahar geçit töreni için her zaman Berlin'e gelirdi, bu yüzden Berlinliler alaya "Mayısböceği" adını vermişti. Muhafız piyade alayı ("Mayısböceği"), 6 Aralık 1918'deki karşı devrimci darbe girişimi sırasında, Chausseestrasse'deki Germaniasälen'de yapılan bir Spartaküs Birliği toplantısından dönen, aralarında savaştan dönmüş birçok askerin de bulunduğu kalabalığın üzerine ateş açar. Sonraki günlerde bu cinayeti protesto eden büyük gösteriler yapılır ve 21 Aralık 1918'de, Berlin Sarayı'nın önünde bir cenaze alayı düzenlenir.

78. *Siemens]* Burada kastedilen, Werner von Siemens tarafından kurulan Berlinli elektronik holdingi Siemens'tir. En önemli tesisleri, Berlin-Spandau'daki büyük bir sanayi bölgesi olan Berlin-Siemensstadt'ta yoğunlaşmıştı.

79. *Bir köpek girdi mutfağa]* Bkz. dipnot 55. Brecht, *Messingkauf*'ta [Hurda Alımı] yabancılaştırma tekniğini kavramaları için oyunculara bu döngüsel şiiri çalışmalarını önerir.

80. *Picadillybar]* Bkz. dipnot 13.

81. *Yıka beni, efendimiz...]* Bkz. dipnot 60.

82. *Kızıl Rosa]* Bkz. dipnot 56.

83. *hayvanat bahçesi parkında]* Bkz. dipnot 57.

84. *Skagerrak]* Bkz. dipnot 58.

DÜĞÜN

Temel Metin

Düğün, Brecht terekesinden daktilo metni.

Genel Bakış

1919 sonbaharı: Oyunun yazımı.

11 Aralık 1926: Frankfurt a. M. Tiyatrosu'nda prömiyer.

Yirmili yılların ikinci yarısı: Oyunun adının *Küçük Burjuva Düğünü* olarak değiştirilmesi.

1961: Brecht'in ölümünden sonra ilk basım: *Spiele in einem Akt. 35 exemplarische Stücke* [Tek Perdelik Oyunlar. 35 Örnek Oyun], Ed: Walter Höllerer, Suhrkamp Yayınevi, Frankfurt a. M.

Oluşumu

Brecht, bu tek perdelik oyunu bir dizi başka tek perdelik oyunla birlikte 1919 sonbaharında yazar; eserin tasarımını muhtemelen aynı yılın ağustos ayında yapmış olmalıdır. O dönemde Brecht'in yakın dostu olan Hanns Otto Münsterer şöyle hatırlar: "1919 sonbaharında yazdığı eserlerden geriye tek perdelik dört ya da beş oyun kaldı; kralla ölü köpeğine üzülen dilenci arasında geçen diyalogdan oluşan *Ölü Köpek*, tek perdelikler içinde daha sonra Frankfurt'ta öfke fırtınaları eşliğinde sahnelenen tek oyun olan *Düğün*, köylü komedisi *Şeytan Kovma* ve *Karanlıktaki Işık*. Sahipleri sonunda ortak olan iki ticari girişim, genelev ve cinsel hastalıkları açıklayan çadır arasındaki mücadeleyi konu alan bu oyunda ilk kez bir burjuva kapitalizminin teması gündeme gelir. Bu tek perdeliklerin beşincisi olan *Balık Avı*, 28 Kasım 1919'da gözden geçirmek için aldığım daktilo metinler arasında yoktu. Dramatik açıdan en zayıf olan *Ölü Köpek*, o zamanlar özellikle dil açısından beni en çok etkileyen oyun olmuştu." (Hanns Otto Münsterer, *Bert Brecht. 1917-22 Yıllarına Ait Anılar*, Zürih, 1963, s. 140 vd.).

Oluşumlarıyla ilgili fazla bilgi bulunmayan bu tek perdeliklerin yazımında Brecht'i motive eden şey öncelikle, her yıl ilkbaharda ve sonbaharda gerçekleşen Augsburg Panayırı'ndaki

gösteri çadırlarında sergilenen ağıtlar ve sahneler, Münih'te üniversite öğrencisiyken zevkle izlediği "Wiesn"deki* panoramalardır. Brecht sonraları *İlk Oyunlarımın Düzeltileri Üzerine* adlı makalesinde Augsburg'daki bu tür panoramaları hatırlar: "Basit resimlerde *Anarşist Ferrer'in Madrid'deki İnfazı*, *Roma'daki Yangını Seyreden Neron*, *Düppel Tahkimatı'na Saldıran Bavyera Aslanları* ya da *Murten Meydan Savaşı'ndan Sonra Cesur Karl'ın Kaçışı* gibi sahneler sergilenirdi." (Ancak Brecht bu bağlamda tek perdelikler yerine *Şehirlerin Cangılında*'nın oluşumundan söz eder.)

Brecht ayrıca Frank Wedekind'in oyunlarından ve halk yaşamına dair anlara, genellikle hiciv noktasına varan komediye, lastikli ifadelerin yer aldığı kelime oyunlarına düşkünlüğü genellikle Brecht'in tek perdelik oyunlarını çağrıştıran Karl Valentin'in kısa sahnelerinden ve eskizlerinden de etkilenmiştir. (Ama Valentin'le ancak 1920'de şahsen tanışmış, daha sonra zaman zaman onun kabaresinde klarnet çalmıştır.) Hanns Otto Münsterer'in anılarına göre Brecht o zamanlar Miguel de Cervantes Saavedra'nın *İntermezzolar*'ını (*Los Entremeses*; 1615) da rol model almıştır (bkz. Hanns Otto Münsterer, *Bert Brecht. 1917-22 Yıllarına Ait Anılar*, Zürih, 1963, s. 141). Sonuç olarak 1919'un tek perdelik oyunları, Brecht'in kendini resmi tiyatro sanatının dışında bir oyun yazarı olarak geliştirme girişimi olarak görülebilir.

Düğün, Brecht'in 1919'da yazdığı tek perdeliklerin içinde en kapsamlısı ve hayattayken –11 Aralık 1926'da– sahnelenen tek oyundur. Brecht'in bu oyunda deneylediği, "kötü giden ve mutlu sonla biten" düğün sahnelerinin hikâye örneği, *Gecede Trampet Sesleri*, *Üç Kuruşluk Opera*, *Sezuan'ın İyi İnsanı*, *Efendi Puntila ve Uşağı Matti* ve *Kafkas Tebeşir Dairesi* oyunlarında, ayrıca Brecht'in

---

* Oktoberfest ya da yöresel söylenişiyle d'Wiesn, Almanya'nın Bavyera eyaletinin Münih kentinde her yıl eylül ayının son günleri ve ekim ayının ilk günlerinde düzenlenen, 2 haftalık bir festivaldir. Her yıl yaklaşık 6 milyon kişinin katıldığı bu festival Münih kentindeki en ünlü olaydır –çn.

senaryosunu Slatan Dudow'la birlikte yazdığı *Kuhle Wampe** filminde de görülür.

1920'li yılların ikinci yarısında Brecht, Berlin'deki Arcadia Yayınevi tarafından çoğaltılan reji kitabına *Küçük Burjuva Düğünü* adını verir. Bu ad değişikliği *Küçük Burjuva Düğünü* için planlanan ancak sesli film sendikası Tobis'in uygulamaya koymadığı bir filmle bağlantılı olabilir. Bu edisyondaki örnek, (Brecht terekesindeki) 1919 tarihli tek daktilo metninin tıpkıbasımıdır.

Bu edisyondaki metin düzeni:

- *Bay Mildner]* Temel metinde "Mildner", "Milder", "Wildner" gibi değişik biçimlerde yazılmış olan bu ad daha sonra "Mildner" adı altında birleştirilmiştir (bkz. s. 260).
- *Damat]* Temel metinde: "Adam" (bkz. s. 276, satır 17).
- *Gelin]* Temel metinde: "Kadın" (bkz. s. 276, satır 22).

Etkisi

Oyunun prömiyeri 11 Aralık 1926'da, Melchior Vischer tarafından Frankfurter Schauspielhaus'ta, Alexander Lernet-Holenia'nın tek perdelik *Ollapotrida* [Karman Çorman] (İlk Baskı: 1927) oyunuyla birlikte yapılır ve pek başarılı bulunmaz. Bernhard Diebold, 13 Aralık 1926 tarihli *Frankfurter Zeitung*'da şöyle yazar: "Bu *Düğün*, "fars" olarak bile çok az umut vaat ederken neden bir "komedi" olmak ister? Brecht öyle mizah dolu ki derinliği yanlış yerde korumak zorunda kalmış. [...] Kimi alkışladı, kimi protesto etti. Ama bunun ötesinde bir skandal değil – başka bir *Ollapotrida* değil!"

---

* Weimar Cumhuriyeti zamanında çekilen komünizm yanlısı *Kuhle Wampe*, Almanya'nın 1933'te Nazilerin iktidara gelmesinden önceki bunalımlı yıllarından bir kesit verir. *Kuhle Wampe*, Thyrn'in güneydoğusunda, Berlin civarındaki Büyük Müggelsee'de, filmin bazı bölümlerinin geçtiği bir kamp yerinin adıydı. *Kuhl* (Almancada "serin"), buradaki göbek biçimindeki koyun su sıcaklığını ifade eder. Wampe, Berlinlilerin dilinde "göbek" demektir. *Kuhle Wampe* aynı zamanda "boş mide" anlamına da gelebilir. Yine sol görüşlü motosiklet kulübü *Kuhle Wampe* de adını bu filmden almıştır –çn.

Dipnotlar

1. *Gelinin kadın arkadaşı]* Oyunda adı “Kadın” olarak geçer.

2. *Jakob]* Damat kastedilir.

3. *Ina]* Gelinin kız kardeşi kastedilir.

4. *Maria]* Gelin kastedilir.

5. *Harika Bir Şey Olmalı]* Franz Liszt’in bir zamanlar çok ünlü olan *Es muss ein Wunderbares sein* adlı şarkısı (1857; Söz: Oskar Freiherr von Redwitz-Schmölz, 1849):

Harika bir şey olmalı
İki gönlün karşılıklı aşkı
Sarılması sımsıkı birbirine
Gizlemeden asla tek kelime bile
Sevinci, kederi, mutluluğu ve zorluğu
Birlikte taşıması böylece
İlk öpücükten ölüme kadar
Aşktan söz etmek sadece.

Ralph Benatzky’nin *Im Weissen Rössl* [Beyaz At Hanı] (1930) operetindeki “Harika bir şey olmalı, senin tarafından sevilmek [...]” şarkısıyla karıştırılmamalı.

6. *marasmus]* (Yun.-Lat.) Fiziksel-ruhsal güç kaybı.

7. *İffet Baladı]* Brecht bu şiiri 1938’de yazmıştır (bkz. *Bert Brecht ve Arkadaşlarının Gitar Şarkıları*):

Kızla Oğlan
İffet Baladı. Majör.

Ah, eriyip birleşmişlerdi adeta
Oğlan dedi içinden: Kız ait oldu bana.
Karanlık ateşi körükledi.
Kız içinden “Yalnızız,” dedi.
Oğlan alnından öptü kızı sadece
Çünkü kız değildi fahişe –
İstemiyordu olmak öyle.

Ah, ellerin o tatlı oyunu!
Ah, kızın kalbi ilk kez böyle deli dolu!
Cesaret bulacaklar mı diye
Dua ediyor ikisi de.
Kız öptü oğlanı alnından en fazla
Çünkü o da fahişe değildi sonuçta
O iş nasıl yapılır, bilmiyordu yalnızca...

Oğlan kızı kirletmeyeyim diye
Bir gün gitti bir fahişeye
Boşalmayı öğretti ona kadın
Ve diğer nimetlerini doğanın.
Lethe'ydi bedeni ne de olsa
Oğlan da keşiş değildi ya
İlk kez yemin etti o anda.

Oğlanın bilmeden yaktığı
Ateşi söndürmek için
Attı kendini kız da
İriyarı, gözü pek bir herifin kollarına.
(Adam yatırdı kızı merdivene
Pestilini çıkardı iyice.)
Ne de olsa kolları haz vermişti ona
Kız da rahibe değildi ya
İlk kez şimdi uyanmıştı arzuya.

Oğlan övündü aklıyla
İyi yapmıştı aslında:
O güzel mayıs ayında
Kızı alnından öpmekle yalnızca –
Oğlan riyakâr, kız fahişe
İtiraf ettiler alınlarındaki lekeyi:
Rezillikti bu sadece.

8. *Ama sürekli karbonat içiyorsun.]* Eskiden ev ilacı olarak mide yanmasına karşı kullanılan karbonat tabletleri.

9. *tarok]* Özellikle Bavyera ve Avusturya'da yaygın olan, skat benzeri bir iskambil oyunu.

DİLENCİ YA DA ÖLÜ KÖPEK

Temel Metin

Dilenci Ya da Ölü Köpek, Brecht terekesinden daktilo metni.

Oluşumu

Brecht'in 1919 sonbaharında yazdığı bu oyun, ilk kez ölümünden sonra 1965'te şurada yayımlanır: *Wer zuletzt lacht. Eine Auswahl heiterer Stücke für Laienspielgruppen* [Son Gülen. Amatör Gruplar İçin Eğlenceli Oyunlardan Seçmeler], Eds: Carl-Ernst Teichmann ve Rosemarie Zimmermann, Henschel Yayınevi, Berlin/ADC. Bunu 27 Eylül 1967'de, Batı Berlin Tribüne'deki prömiyer izler.

Tek perdelik bu oyun öncelikle diyalog, nükte ve felsefi tartışma üzerine kuruludur ve masal oyunu türündedir. Dramatik karakterler, 1919'daki diğer tek perdelik oyunların çoğunda olduğu gibi küçük burjuva çevresinde geçmez, bunun yerine en yüce hükümdar, imparator toplumun en alt üyesi dilenciyle karşı karşıya gelir. (1919 yılına ait tek perdelik oyunların oluşum hikâyesi için ayrıca bkz. s. 599).

Metin, Samsatlı Lukianos'un diyaloglarındaki edebi gelenekte yer alır. Brecht, bu diyalogları Christoph Martin Wieland'ın çevirisinden okumuştur (bkz. Lukianos, *Sämtliche Werke, mit Anmerkungen* [Toplu Eserler, Açıklayıcı Notlarla Birlikte], Hanns Floerke tarafından C. M. Wieland'ın çevirisine göre düzenlenip tamamlanmıştır. Cilt 1-5, Münih/Leipzig, 1911. Bu basım Brecht'in kitaplığında yer alır, üçüncü cildinde genç Brecht'in sayfa kenarlarına aldığı notlar vardır). Bu edisyondaki metin, Brecht terekesinde korunmuş olan tek daktilo metninden alınmıştır. 1919 yılına aittir ve Brecht'in ellili yıllarda el yazısıyla yaptığı düzeltmelerini içerir. Aslında (elyazmasının sadece ilk bölümüne ait olan ve daha sonra aniden yarıda bırakılan) değişiklikler orijinal metinde bir kral olan imparator rolünün belirlenmesiyle ilgilidir. (Bu düzeltme bu edisyonda tamamlanmıştır.) Düzeltmeden önce (dilencinin sözünü ettiği) İmparator Ta Li'nin adı (Kral) Kambises'tir.

(Ta Li adında bilinen bir Çin imparatoru yoktur. Bu ad Stalin'e bir gönderme olabilir.)

Aşağıdaki pasajlar düzeltme sırasında, artık okunamayan eski metin üzerine yine 1950'li yıllarda Brecht tarafından mürekkeple yazılmıştır:

- "adımı kara buhurla karıştırırken" (bkz. s. 283).
- "Ama büyük olaylar yaşanırken bu değersiz kişiyle konuşmak uygun düşer." (bkz. s. 283).
- "İmparator yok. Sadece halk öyle birinin varlığına inanıyor ve biri var ki kendini imparator sanıyor. Sonra yeterince savaş arabası yapıldığında ve trampetçiler çalmak için eğitildiğinde savaş çıkar ve bir düşman aranır." (bkz. s. 285).

Tüm bu düzeltmeler muhtemelen 1954 yılına aittir ve güncellenmiş bir versiyonun başlangıcını içerir. Brecht o yıl son sayfanın arkasına el yazısıyla bir not yazar: "Elbette ben de yetenekliydim, özellikle kırk yıl önce. Daha genç insanlar genellikle yeteneklidir; cinsel hastalıklardır bunlar."

Etkisi

Brecht hayattayken oyun ne basılmış ne de oynanmıştır. Prömiyeri 27 Eylül 1967'de, Batı Berlin Tribüne'de gerçekleşir (Reji ve dekor: Moritz Milar; İmparator: Paul Edwin Roth; Dilenci: Hugo Schräder). Bıraktığı etki çelişkilidir. Oyun, bir festival programında yer alan sekiz prömiyer çerçevesinde, Polonyalı yazar Bohdan Drozdowski'nin *Klatka, czyli zabawa rodzinna* [Kafes ya da Aile Oyunu] (1962), Franz Kafka'nın 1910'da yazdığı ancak 1951'de bulunan *Der Gruftwächter* [Mezar Bekçisi] adlı dramatik parçası ve Polonyalı yazar Jaroslaw Abramow-Newerly'nin *Licytacja* [Açık Artırma] (1961) oyunlarıyla aynı akşam sergilenir. Bunlar, Brecht'in oyunuyla ne kıyaslanabilen ne de zıtlık içeren eserlerdir. O zamana dek bilinmeyen bu Brecht oyununun prömiyeri özellikle yüksek beklentilerle duyurulur. Daha sonra pek çok basın organı oyun hakkında yazar ancak eleştirmenler oyunu ve sahnelemeyi bilinçli ya da bilinçsiz olarak Brecht'in sonraki eserleriyle kıyasladıkları için eleştirilerinde hayal kırıklığı sezilir.

Örneğin Uwe Sand, 29 Ekim 1967 tarihli (Batı Berlin'deki) *Spandauer Volksblatt*'ta şöyle yazar: "Yirmi bir yaşındaki genç Brecht'in şimdiye kadar sahnelenmeden arşivde beklemiş bir etüdü olan felsefi tartışma *Dilenci ya da Ölü Köpek* sahneye kondu. Aslında bu deneyim eksikliğinden yakınmak gereksiz çünkü Brecht burada ima ettiklerini daha sonra son derece kesin bir dille ifade etmiştir." Hans-Joachim Schyle, 4 Ekim 1967 tarihli *Saarbrücker Zeitung*'da şöyle yazar: "Sadece iki Almanın metinlerinde bir içerik vardı: Brecht'in pek dikkat edilmeyen, sahne olarak bir şey vermeyen, daha çok okumaya uygun olan iki kişilik ironik diyaloğu *Dilenci ya da Ölü Köpek* ve Kafka'nın *Mezar Bekçisi* parçası [...]"

Oyun ayrıntıda saygı görmüş olsa da sahnelenmek yerine okumaya daha uygun olduğu görüşü birçok eleştiride ağırlık kazanmıştır. Örneğin, Gerd Vielhaber'in Düsseldorf'ta çıkan 2 Ekim 1967 tarihli *Rheinische Post* gazetesindeki yazısı şöyledir: "Brecht'in iğneleyici eskizi *Dilenci ya da Ölü Köpek*, Moritz Milar'ın serinkanlı ve hassas yönetimiyle prömiyer yaptı. Sahne için kuşkusuz verimsiz, daha çok bir radyo metni, okullarımız için diyaloglandırılmış düzyazı tarzında bir okuma kitabı (hatta bunun için ısrarla önerilir!). Ancak bu ikili, özellikle Hugo Schrader'in, ölü köpeğinin yasını tutan dilencinin Teiresias figürüyle bireyin *dokunulmazlığını* canlandırdığı Sokratesçi ahlaktan etkilenmiş." (Teiresias: Yunan efsanesinde Thebai'li kör kâhin.)

ŞEYTAN KOVMA

Temel Metin

Şeytan Kovma, Brecht terekesinden daktilo metni.

Oluşumu

Bu tek perdelik oyun 1919 sonbaharında yazılmış ve ancak Brecht'in ölümünden sonra, 1966'da yayımlanmıştır (*Oyunlar*, Cilt 13, Suhrkamp Yayınevi, Frankfurt a. M.). Prömiyeri ise 3 Ekim 1975'te, Basel Şehir Tiyatrosu'nda gerçekleşmiştir.

Bu köylü komedisinin diyaloglarında muhtemelen Karl Valentin'in sahneleri motive edici etken olmuştur. Oyunun sonunda otoritenin bozuk düzeni, aile, kilise ve kamu ahlakında bir düzelme olmadığı için geleneksel kaba komediden farklıdır. (1919 yılına ait tek perdelik oyunların oluşum hikâyesi için ayrıca bkz. s. 599).

Bu edisyondaki metin Brecht terekesinde korunmuş olan tek daktilo metninden alınmıştır.

Etkisi

Şeytan Kovma, Brecht hayattayken ne basılmış ne de oynanmıştır. Tek perdelik bu oyun ilk kez Brecht'in bilinmeyen bir oyununun "dünya prömiyeri" anonsuyla 3 Ekim 1975'te, Basel'deki yeni şehir tiyatrosunun açılışında sahnelenir (Reji: Richard Peter; Dekor: Erich Offermann). *Şeytan Kovma*, otuz altı gösterimin gerçekleştiği, "Tiyatro Panayırı" adı verilen üç günlük etkinlik çerçevesinde ilk gösterilen oyundur. Brecht'in ölümünden sonra sahnelenen, 1919'a ait diğer tek perdeliklerde olduğu gibi bu oyun da hak etmediği bir iddia ve beklentiyle sahnelenir. Basında yer alan çok sayıda eleştirinin tonu ağırlıklı olarak dostçadır ama biraz hayal kırıklığı da açıkça sezilir. Örneğin Paul Schorno, 6 Ekim 1975 tarihli *Basler Volksblatt*'ta şöyle açıklar: "Bertolt Brecht'in dünya prömiyeri olarak sunulan tek perdelik oyunu *Şeytan Kovma* oldukça iddiasız bir oyundu ama seyirciyi çok eğlendirdi, bu da büyük ölçüde sahne düzeni (Erich Offermann) sayesindedir."

KARANLIKTAKİ IŞIK

Temel Metin

Karanlıktaki Işık, Brecht terekesinden daktilo metni.

Oluşumu

Bu tek perdelik oyun 1919 sonbaharında yazılmış ve ancak Brecht'in ölümünden sonra, 1966'da yayımlanmıştır (*Oyunlar*, Cilt 13, Suhrkamp Yayınevi, Frankfurt a. M.). Prömiyeri ise 12 Haziran 1969'da, Essen Şehir Tiyatroları'nda gerçekleşmiştir.

Başlık, Richard Oswald'ın, o dönemin "aydınlanma filmleri" adı verilen diğer filmleri gibi çok başarılı olan 1917 tarihli filmi *Es werde Licht*'e [Işık olsun] atıfta bulunur. Gazetelerden de anlaşılacağı üzere bu tür filmler gündemdedir. Brecht, 7 Kasım 1919 tarihli *Aus dem Theaterleben* [Tiyatro Yaşamından] adlı makalesinde şöyle yazar: "Sinemaların şimdiki gibi rezillikler göstermesine izin vermeye devam edilirse yakında hiç kimse tiyatrolara gitmeyecek. Sinema seyircileri için cumhuriyetçi özgürlüklerin geliştiği bir zamanda zavallı kızlara yönelik merhametlerini ve cumhuriyetin gözünü açma görevlerini keşfettiler: Aydınlanmanın filmi yapıldı. Mal yeni değildi çünkü kârlı olmalıydı. Ancak genelevlerle arası pek iyi olmayan polis bu tür aydınlanmayı şimdiye dek yasaklamıştı. Ama şimdi çuvalla para kazanıyorlar [...]" 1919'da, 5-21 Eylül tarihleri arasında Augsburg'da açılan Alman Cinsel Hastalıklarla Mücadele Derneği'nin sergisi muhtemelen oyunun doğrudan motive edici unsuru olmuştur. Her gün tıbbi konferansların verildiği bu sergide balmumu taklitler, duvar panoları ve anatomik terkipler sergilenmiştir. (1919 yılına ait tek perdelik oyunların oluşum hikâyesi için ayrıca bkz. s. 599).

Bu edisyondaki metin, Brecht terekesinde, kendi el yazısıyla yaptığı düzeltmelerin bulunduğu 1919 tarihli tek daktilo metninden alınmıştır. Brecht, kapitalist toplumun ticari pratiklerini ilk kez bu oyunda ele aldığı için 1919 sonbaharında yazdığı tek perdelik oyunlar arasında *Karanlıktaki Işık*'ın yeri farklıdır.

Bu edisyondaki metin düzeni:

• *Asistan]* Temel metinde 322. sayfa, 9. satırdan itibaren "Lind" adı kullanılır. Rol tanımı bu edisyonda aralıksız kullanılmıştır.

• Temel metinde son sahne "umulmadık biçimde" tabirinden sonra başka bir daktiloyla yazılmıştır. Metin muhtemelen bu sayfadan itibaren kaybolmuş olabilir.

Etkisi

Karanlıktaki Işık, Brecht hayattayken ne basılmış ne de oynanmıştır. İlk kez 12 Haziran 1969'da, Essen Şehir Tiyatroları tarafından Humboldt Aula'da sahnelenir (Reji: Dieter Dorn; Dekor: Fritz Riedl; Müzik: Alfons Nowacki). Prömiyeri Brecht'in ölümünden sonra yapılan 1919'a ait tek perdelik diğer oyunlardan farklı olarak bu oyun ne mantıksız iddialara ne de Brecht'in tiyatroyla ilgili kuramsal değerlendirmelerine dayanır. Rejisör ve oyuncuların öncelikle eğlendirmek istediği açıktır ki bu da eksik kalmaz. Klaus U. Reinke, 14 Haziran 1969 tarihli *Düsseldorfer Nachrichten*'de şöyle yazar: "Dorn, melodramatik kermes kulisleri ve taşranın panayır çalgıcıları arasında özellikle aydınlanmacı Paduk'u Chaplin tarzında oynayan Wolfgang Schwalm'ın öne çıktığı bir güldürü sahnelemiş. Ancak cilalanmış, rahatlatıcı komedi burjuva ahlakının çifte standardına yönelik saldırının etkisini azaltmış."

Dipnotlar

1. *Karanlıktaki Işık]* (Lat. Lux in tenebris), bkz. Yuhanna 1, 5: "Işık karanlıkta parlar. Karanlık onu alt edemedi."

2. *Işık olsun!]* Bkz. Yaratılış 1, 3.

3. *Yumuşak şankr]* Frenginin ilk belirtisi sert şankrla bir ilgisi olmayan, cinsel yolla bulaşan bir hastalık.

4. *Belsoğukluğu]* Gonore. Cinsel yolla bulaşan hastalıklardan biri.

5. *Frengi]* Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da çok yaygınlaşan bir cinsel hastalık. Brecht, askerlik görevini 1 Ekim 1918'den 9 Ocak 1919'a dek Augsburg'daki bir askeri revirde, cinsel hastalıklarla ilgili D Koğuşu'nda yapmıştır.

6. *Hıristiyan Katolik Kalfalar Birliği]* Kastedilen, muhtemelen eskiden ayakkabıcı olan Katolik rahip Adolf Kolping'in 1846'da Kolping Birliği adıyla kurduğu kalfalar birliğidir.

7. *Ölüyken dirildim. Üçüncü gün göğe yükseldim.]* Hıristiyan inancı amentüsünden alıntı (bkz. *Der Kleine Katechismus Doktor Martin Luthers* [Doktor Martin Luther'in Küçük İlmihali], 1529).

8. *Çünkü ağızdan taşanı...]* "Çünkü ağız yürekten taşanı söyler," deyişinin evrilmesi (bkz. Matta 12, 34).

9. *Hamsin Yortusu'nun ne olduğunu...]* Elçilerin İşleri 2, 1-4'e gönderme. Paduk, "Kutsal Ruh"la dolu olduğu ve Kutsal Ruh'un havarilerin ağzından dökülmesi gibi "başka dilden" vaaz verdiği hissine kapılır.

BALIK AVI

Temel Metin

Balık Avı, Brecht terekesinden daktilo metni.

Oluşumu

Bu tek perdelik oyun 1919 sonbaharında ya da 1919/20 kışında yazılmış ve ancak Brecht'in ölümünden sonra 1966'da yayımlanmıştır (*Oyunlar*, Cilt 13, Suhrkamp Yayınevi, Frankfurt a. M.). Prömiyeri ise 11 Ocak 1967'de, Heidelberg Şehir Tiyatroları'nda yapılmıştır.

Balık Avı, 1919 sonbaharına ait diğer oyunlarından biraz daha sonra yazılmış olabilir. Hanns Otto Münsterer, *Bert Brecht. 1917-22 Yıllarına Ait Anılar* (Zürih, 1963, s. 140 vd.) adlı kitabında bu oyunun 28 Kasım 1919'da inceleme için kendisine verilen daktilo metinleri arasında bulunmadığını vurgular. (1919 yılına ait tek perdelik oyunların oluşum hikâyesi için ayrıca bkz. s. 599).

Homeros'un *Odysseia*'sında, 8. şarkının 266-366. mısralarında hikâyenin antik bir örneği vardır. Birinci Adam ve Balıkçının Karısı gibi, Hephaistos da aşk tanrıçası karısı Afrodit'i savaş tanrısı Ares'le zina yaparken basar ve ağla yakalar. Öfkeli kocanın ağdaki tutsakları gösterdiği diğer tanrılar Brecht'in oyunundaki balıkçılar gibi "Homerosvari kahkahalarla" gülerler.

Bu edisyondaki metin Brecht terekesinde, kendi el yazısıyla yaptığı düzeltmelerin bulunduğu, 1919 yılına ait tek daktilo metninden alınmıştır.

Bu tek perdeliğin komedisi; fars, üst ve alt düzeyde grotesk, geleneksel, absürt ve gerçekçi özelliklerin bir karışımından oluşur. İhanet ve dindar duygusallık, cenaze töreni ve kavga dövüş birbiriyle iç içedir.

Bu edisyondaki metin düzeni:

- Temel metinde başlık ve kişiler listesi eksiktir ve sonradan eklenmiştir.
- *Söyle ona!]* Temel metinde bu replik reji açıklamasından önce yer alır (bkz. s. 343).

Etkisi

Balık Avı, Brecht hayattayken ne basılmış ne de oynanmıştır. Prömiyeri 11 Ocak 1967'de, Heidelberg Şehir Tiyatroları tarafından Carl Orff'un Bavyera komedyası *Astutuli* ile birlikte aynı akşam yapılır (Reji: Alfons Lipp; Dekor: Bert Kistner). Basındaki yankılar kapsamlı ve çeşitlidir. Pek çok gazete oyuna dair yorum yapar, çoğu dostça ve saygılı havadadır ama biraz hayal kırıklığı da sezilir.

Örneğin Edwin Kuntz, Heidelberg'de basılan 13 Ocak 1967 tarihli *Rhein-Neckar-Zeitung*'da şöyle yazar: "Zıtlıklarla dolu ve tartışmaya değer bir akşamdı. Tiyatronun tamamen farklı iki stil ve oyun türü karşı karşıyaydı. Böylece başta belki de hiç amaçlanmayan ancak sonuç olarak yine de oldukça inandırıcı bir etki, tiyatronun *enginliğine* dair bir şey somutlaşmış oldu." Erich Lissner'in 13 Ocak 1967 tarihli *Frankfurter Rundschau*'daki yorumu şöyledir: "Alfons Lipp'in sahnelemesi bize epik açıdan daha esnek, beklenenden daha yumuşak göründü, sonraki Brecht'in haklı olarak jestlere ve gruplara odaklanan teatral-kuramsal görüşlerini öngördü ancak oyun güçlü bir doz canlılığı kaldırabilir, daha göz kamaştırıcı, daha bedensel-şehvani olabilirdi. Bert Kistner'in çivit mavisi sahne dekoru –kare biçimindeki oyun afişi gibi– Neher'e çok yakındı. Wolf Flüs, zorbalığı ve duygusallığı harmanladığı kel kafalı, iriyarı balıkçıya tek boyutun ötesinde bir profil kazandırmış; balıkçının karısını oynayan Dagmar Sörensen sert kumaşlı geceliğinin içinde biraz fazla ürkek ve uysaldı, sevgilisi Werner Handrick ise herhalde gerekli enerjiden yoksundu. Diğer oyuncular da takdir dolu alkışlarla karşılanan prömiyerde ellerinden gelenin en iyisini yaptılar."

Dipnotlar

1. *Aziz Yahya Yortusu]* Vaftizci Yahya'nın 4. yüzyıldan beri kutlanan doğum günü (24 Haziran). Eski pagan yaz gündönümü şenliğinin (yaz ortası şenliği) yerini aldığından, Aziz Yahya banyosu, Aziz Yahya ateşi ve dağlardan aşağı yanan fıçı ve tekerlekler yuvarlamak gibi gelenekler onunla birlikte korunmuştur.

2. *Altıncı emre]* “Zina etmeyeceksin.” (Yasanın Tekrarı 5, 18’den hareketle *Doktor Martin Luther’in Küçük İlmihali*, 1529.)

3. *Tanrı iyilerin nasibini uykuda verirmiş]* Bkz. Mezmur 127, 2: “... çünkü dostlarına onu uykuda verir.”

4. *Havanın uğultusu ... sevgili Tanrı!]* Bkz. Elçilerin İşleri 2, 2: Paskalya mucizesine gönderme.

5. *Çık dışarı ... büyük bir av yakalayacaksın!]* İsa’nın havarisi olarak “insan balıkçısı” olan Petrus’un balık tutmasına gönderme (Luka 5, 1-11; Matta 4, 18-22). Brecht’in bu tek perdelik oyunu, “insan balıkçılığı” motifinin önceden işlendiği iki farklı edebi kaynağı, Odysseia ve İncil’i birleştirir.

6. *Ağ burada işte.]* Hikâyenin devamından ağın ancak oyunun sonunda kadın tarafından getirildiği görülür.

7. *Selam sana ... Tanrı seninledir.]* Bkz. Luka 1, 28 ve 1, 42: “Onun yanına giren melek, ‘Selam, ey Tanrı’nın lütfuna erişen kız! Rab seninledir,’ dedi.” Melek Cebrail’in Meryem’i selamlaması (“İngiliz selamı” da denir; Lat.: Ave Maria) Katolik ritüelinde dua olarak büyük önem taşır.

8. *Her şey bomboş!]* Bkz. Vaiz 1, 2.

9. *hepimiz günahkârız]* Bkz. Romalılar 3, 23.

DÜZLÜK

Temel Metin

Düzlük. Hamsun'dan Esinlenen Opera, Brecht terekesinden daktilo metni.

Oluşumu

Elyazması metnin kapağına Brecht'in kendi eliyle koyduğu "3/10/19" (3 Ekim 1919) tarihi *Düzlük*'ün 1919'a ait diğer tek perdelik oyunlarla yaklaşık aynı zamanda yazıldığını gösterir. Hanns Otto Münsterer, anılarında Brecht'in o sonbahardaki edebi ürünlerinden söz etmez çünkü muhtemelen Brecht, kopyalaması ya da incelemesi için bu oyunu ona vermemiştir.

Brecht, bu oyununun edebi örneği olarak, Knut Hamsun'un diğer kısa öyküleriyle birlikte 1914'te *Abenteuer. Ausgewählte Erzählungen* [Maceralar. Seçilmiş Hikâyeler] başlığı altında Almanca yayımlanan *Zachäus* (Norv.: *Kratskog. Historier og Skitser*'in içinde, 1903) hikâyesini kullanmıştır.

Hamsun'un hikâyesi, daha zayıf olan Zachäus'un daha güçlü olan insafsız Polly'ye karşı savaşını anlatır. Çatışma, Zachäus'un parmağını kaybettiği bir kazayla başlar. Aşçı Polly, gazetesini izinsiz okuduğu için Zachäus'a öfkelenir ve kopmuş parmağını onun yemeğine katar. Zachäus, Polly'yi vurarak intikamını alır.

Brecht hikâyeye Lizzie figürünü ekler; Hamsun'un kısa hikâyesinde kadın yoktur. Zachäus'un parmağını kaybettiği kaza Hamsun'da güncel zamanda yaşanırken Brecht'in oyununda daha önce yaşanmış olarak geçer. Brecht'te daha güçlü olan Polly, zayıf Zachäus'u öldürür. Güçlünün zalimce üstün gelmesi, Brecht'e göre Amerika için tipik bir durumdur ve bunu *Cangılda* adlı oyunda "düzlüğe çıkmak" olarak adlandırır. Ancak Brecht, hikâyede adamların uykudan önce cinayetin ayrıntılarını keyifle dinledikleri sahneyi kullanmaz. Bunun yerine Hamsun'un hikâyesinde adamları birbirleriyle kavga etmeye zorlayan can sıkıntısı motifini ve olası bir kurtuluş gibi görünen ama aynı zamanda yasasını kırsala

dayatan büyükşehir motifini pekiştirir. (1919 yılına ait tek perdelik oyunların oluşum hikâyesi için ayrıca bkz. s. 599).

Oyun ilk kez bu edisyonda yayımlanmıştır. Brecht'in bir okul defterine el yazısıyla yazdığı metnin aynısıdır. Oyunun alt başlığı "Hamsun'dan Esinlenen Opera"dır ancak bunun için hiçbir zaman bir beste yapılmamıştır. Amerika'da geçen konusu ve librettonun farklı biçimi, oyunu 1919 sonbaharında yazılmış diğer tüm tek perdeliklerden ayırır.

Satırların dizilimi, metni düzyazı ya da dörtlük olarak bir türe ayırmaya izin vermez. Bu edisyon, temel metindeki satır dizilimini esas almıştır; satır başlarındaki büyük-küçük harf yazımı ve satır sonlarındaki noktalama işaretleri de orijinal elyazmasındaki gibidir.

Bu edisyondaki metin düzeni:

- *Kişiler]* Kişiler listesi daha sonradan eklenmiştir (bkz. s. 346).
- *Çocuk gibi!]* Temel metinde "gibi!"den sonra reji açıklamasında *"(Çıkar.)"* yönergesi gelir. Aslında tüm sahne Zachäus'un, metnin başındaki ilk dört satırından ibarettir. Brecht devamını sayfa kenarına eklemiştir (bkz. s. 354).
- Temel metinde yer alan son sahnelerin numaralandırılmasında 13 sayısı iki kez kullanılmıştır. Bu edisyonda bölüm sayıları 13 ve 14 olarak düzeltilmiştir.

Dipnotlar

1. *Daniel Webster]* Polly, parlak konuşmalarıyla ABD Senatosu'nda baskın bir figür olarak büyük beğeni toplayan, 1852'de ölmüş politikacı Daniel Webster'a gönderme yapar.

ŞEHİRLERİN CANGILINDA

Temel Metin

1923 Yazımı: *Cangılda*, Elisabeth Hauptmann Arşivi'nden daktilo kopya, ADC Sanat Akademisi, Berlin.

1927 Yazımı: *Şehirlerin Cangılında. Devasa Şehir Chicago'da İki Adamın Kavgası. Oyun*, Berlin, Propyläen Yayınevi, 1927.

Genel Bakış

1921 sonbaharı: Augsburg'da çalışmanın başlaması.

1921/22 kışı: *Cangılda* metninin Berlin'de geçici olarak tamamlanması.

9 Mayıs 1923: Münih Residenz Tiyatrosu'nda prömiyer.

29 Ekim 1924: Berlin'deki Deutsches Theater'de *Cangılda* başlığıyla prömiyer.

1926: Basım için düzelti.

1927: *Şehirlerin Cangılında* adıyla ilk basım, Propyläen Yayınevi, Berlin.

10 Eylül 1927: *Şehirlerin Cangılında*'nın Darmstadt'taki Hessisches Landestheater'deki prömiyeri.

1953: *Şehirlerin Cangılında*, "İlk Oyunlar"ın (Suhrkamp Yayınevi, Berlin/Frankfurt a. M.) 1. cildinde Brecht'in yaptığı başka değişikliklerle birlikte yer alır.

1968: *Cangılda* versiyonunun Brecht'in ölümünden sonraki ilk basımı: *Im Dickicht der Städte, Erstfassung und Materialien* [Şehirlerin Cangılında, İlk Versiyon ve Materyaller], Ed: Gisela E. Bahr, Suhrkamp Yayınevi, Frankfurt a. M.

Oluşumu

1923 Yazımı *(Cangılda)*:

21 Şubat 1920'de Brecht bir tiyatroyla bağlantı kurmak üzere ilk kez Berlin'e gider. Kapp Darbesi yüzünden Berlin'de ancak üç hafta kalabilir ve umudu suya düşer. Bu seyahatten elde ettiği en önemli sonuç, o sıralar Kiepenheuer Yayınevi'nde editör olan ve daha sonra *Baal*'in yayımlanmasında Brecht'i destekleyecek olan Hermann Kasack'la tanışmış olmasıdır.

Ama büyükşehir deneyimiyle birlikte Brecht'in kendi döneminin burjuva toplumundaki yabancılaşma belirtilerini son derece tutarlı bir şekilde sergilediği yeni bir oyun hazırlığı ortaya çıkar: Burjuva ailelerinin dağılması, "insanın sonsuz yalnızlığı", Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte birçok kadının değişen durumu, "umutsuz yalnızlıkları", enflasyon sırasında aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla burjuva ailelerin kızları arasında da artan fuhuş, neredeyse saçmalığa varan bir özgürlük duygusu, macera ve kaçış olanakları için umutsuz alternatif arayışları (bkz. "Tahiti" kısmı) ya da tarafların "titreyen böğürleriyle birbirlerinin gözlerinin akına" baktıkları kavga arayışları.

Brecht, 1921 sonbaharında çalışmaya başlar. Eylül başında, "aslında henüz hiç kimsenin büyükşehri cangıl olarak tanımlamadığına" dair "çığır açan keşfini" not eder. "Bu cangılın kahramanları, sömürgecileri, kurbanları nerede?" der. Aynı notunda "büyükşehrin düşmanlıklarından, taşlaşmış kötücül katılığından, Babilvari dil karmaşası"ndan henüz o zaman söz etmektedir (*Günlükler*, 4 Eylül 1921).

Sonraki günlerde Augsburg Şehir Mezarlığı'ndaki kestane ağaçlarının altında yaptığı gezintiler sırasında hikâyenin ve diyalogların büyük bölümü oluşur. Brecht, defterine koyduğu katlanmış sayfalara cümleleri, ifadeleri ve düşünceleri herhangi bir karaktere bağlamadan ve konuyla ilgili yazılı olarak temellenmiş bir olay örgüsü olmadan not alır. Günlüğüne yazdıkları ve oyunla ilgili aldığı notlar birbiriyle örtüşmektedir. 15 Eylül'de günlüğündeki not şöyledir: "Herhalde burada adına *özgürlük* ya da *düşmanlıklar* denen bir konu üzerine kafa yoruyorum. Doğu

ile batı arasında, yeraltı bağlantılı, mekânı arka dünya olan bir kavganın oyunu bu." Hemen ertesi gün ekler: "Bütün gün *Arka Dünya* ya da *Orman* ya da *Cangıl* ya da *Düşmanlıklar* ya da *George Garga* oyunu üzerinde çalışıyorum. İlk önce dış sahne olarak *yeşilimsi duvar kâğıtlı çatı odası* yapıyorum. [...] Her şey akışta. Tahmini olanı seviyorum. Aralara tüm sahnelerden cümleler ve tek bölümler tasarlıyorum. Sanki hafızamdan yazıyormuşum gibi, her şey neredeyse kendiliğinden merkeze doğru gelişiyor." (*Günlükler*, 15 ve 16 Eylül 1921). 18 Eylül'de, bir gün önce bir sahnenin tamamının bittiğini not eder. İlk yazımda sahnenin adı henüz *Yeşilimsi Oda*'dır; daha sonra *Mankyboddle'ın Çatı Odası* olur. Artık yeni oyunun biçimi bulunmuş gibidir ve hemen her gün bir sahne oluşur; en önemli bölümler, örneğin *Ödünç Kitap Dükkânı, Shlink'in Bürosu, Cangılda* ve *Cangılda Ahşap Bina*'yla ilgili pasajlar oluşur. İki, üç hafta sonra artık eskisi gibi ilerleme kaydedilemez. Brecht, 12 Ekim'de günlüğüne şöyle yazar: "*Cangılda*'daki hareket durma noktasına geldi; içinde çok fazla edebiyat var. İki edebiyatçının gevezeliği." (*Günlükler*). Ancak herhalde kasım başında Berlin'e gidene dek neredeyse tamamen bu oyuna yoğunlaşmıştır. Berlin'de taslaklarına yeni bir erişim bulur ve şöyle not eder: "*Cangılda*'da bir şey var: Vahşiliğini, karanlığını ve gizemlerini geri almış bir şehir. Tıpkı *Baal*'in manzaranın, kuğuların şarkısı olması gibi. Burada bir mitoloji kokusu var." (*Günlükler*, 24 Kasım 1921).

Cangılda'nın oluşum hikâyesinde kanıtlanabilir pek çok edebi kaynak ve motivasyon vardır. Daha önce Upton Sinclair'in 1906'da yazdığı ve Brecht'in bir buçuk yıl önce okumuş olduğu *The Jungle* [Cangıl] (Alm. çev.: *Der Sumpf* [Bataklık], 1906) romanında büyükşehir Chicago bir cangıl olarak tasvir edilmiştir. Hatta Brecht'in oyununun başlığı, Almanca çevirisi "Bataklık" olan romana orijinal adını tekrar kazandırmış olur. Sinclair bu romanda Chicago'da maddi sıkıntıya düşen bir göçmen ailesini anlatır. Ailesinin eline bakan işsiz babanın pasifliği, annenin eziyetli hayatı, para kazanmak için her fırsatı değerlendirmek zorunda kalan kızları, oğullarının kaçıp gitmesi bu romanda da vardır.

Bir başka önemli kaynaksa, Danimarkalı yazar Johannes Vilhelm Jensen'in *Hjulet* (Alm. çev.: *Das Rad* [Çark], 1905) adlı romanıdır. Yazar burada iki adamın; şair Ralph Winnifred Lee ile A. O. Cancer adı altında bir dinsel tarikatın kurucusu ve rahibi olarak Chicago'da yeraltına inmiş katil ve hırsız Joseph Evanston'ın kavgasını anlatır. Tıpkı Brecht'in oyununda George Garga'nın Rimbaud dizelerinden alıntı yapması gibi, Lee de burada Walt Whitman dizelerinden hayranlıkla söz eder. Gizli polis Mason, Cancer'ın gerçek yüzünü açığa çıkarması için Lee'yi destekler. Buna karşın Cancer/Evanston güya cemaati için yeni bir İncil yazmasını istediği bahanesiyle Lee'ye başvurur, aslında niyeti onun aracılığıyla bir multimilyonerin dolarlarına sahip olmaktır. Lee sonunda sahte rahibi öldürür ama şüpheyi, daha sonra galeyana gelen kalabalık tarafından linç edilecek olan milyonerin kaçık oğlunun üzerine çeker.

Brecht, bu romandan hikâyenin kurgusuna ve ruhsal agresifliğin canlandırılmasına yönelik fikirler alır. Bu arada karakterlerin motivasyonlarını değiştirir. Özellikle Shlink, Evanston/Cancer'ın sahip olduğundan farklı özellikler ve eğilimler kazanır.

Shlink'in deneysel ve aynı zamanda pasif tavrı için öncelikle Alfred Döblin'in *Die drei Sprünge des Wang-lun* [Wang-lun'un Üç Sıçraması] (1915) adlı romanı fikir vermiş olabilir. Brecht, bu romanı 15 Eylül 1920 tarihinde günlüğüne not eder. Yine 3 Aralık 1921'de yazdığı notta da "Wang-lun'a ait Wu Wei"nin, planladığı bir üçleme olan *Asphaltdschungel* [Asfalt Cangılı] için bir malzeme olduğundan söz eder. (Alfred Döblin'in romanında Wang-lun, Wu Wei'yi bir ilke olarak açıklar: "[...] kadere karşı bir tek çare vardır: direnmemek"; Alfred Döblin, *Wang-lun'un Üç Sıçraması, Çin Romanı*, Berlin, 1915, s. 79).

Brecht daha sonraki *İlk Oyunlarımın Düzeltileri Üzerine* adlı makalesinde *Cangılda* oyunuyla ilgili olarak başlığını unuttuğu bir mektup derlemesine değinir. Bu, muhtemelen Charlotte Westermann'ın *Knabenbriefe. Der fünfzehnjährige Astorre Manfredi an den siebzehnjährigen Francesco Gonzaga* [Delikanlı Mektupları. On Beş Yaşındaki Astorre Manfredi'den On Yedi Yaşındaki Francesco

Gonzaga'ya] (1908) adlı derlemesidir. Ama aynı zamanda burada George Horace Lorimer'in *Letters from a Self-Made Merchant to His Son* (1902, Alm. çev.: *Briefe eines Dollarkönigs an seinen Sohn* [Bir Dolar Kralından Oğluna Mektuplar], 1905) adlı eseri de kastediliyor olabilir. *Delikanlı Mektupları*, Brecht'in kitaplığında mevcuttur; *Bir Dolar Kralından Mektuplar*'a ise oyunun oluşumundan bir yıl önce değinmiştir (bkz. *Günlükler*, 15 Eylül 1920).

Brecht'i öncelikle meşgul eden motifler, erkek ve kız kardeş (George ve Marie) arasındaki ilişkidir; Marie, erkekler (Shlink ve Manky) arasında bir "nesne"dir. Shlink, Marie'yi Manky'nin kucağına iter, sonra yine kendine çeker ve böylece amacına ulaşarak George'un, dostu Manky'yi intihara zorlamasına neden olur. Bu, hikâyenin en eski özüdür; Shlink'in pasif tavrı, ödünç kitap dükkânında George'un görüşlerini satın alma girişimi bundan sonra gelir. Ama insanın yalnızlığı, dilin yetersizliği, kalın derili olma hakkındaki konuşmalar bu erken evrede önceden not edilmiştir. Başkarakterlerin adları önce George Kride ve Dschin-In, daha sonra George ve Li, en sonunda George Garga ve Shlink olur. Manky'nin adı önce Panke Rei ya da Panki Rei'dir ve bir notta bu figürle ilgili olarak "Ruddeldaddeldu" adı geçer (terekedeki notlar). Bu, Joachim Ringelnatz'ın şiirlerinde Manky ile bazı benzerlikler gösteren tayfa Kuddel Daddeldu'ya bir göndermedir.

Brecht, 1921 Ekim'inde Fransız şair Arthur Rimbaud'nun eserlerinden –hangi zamanda olduğu tam bilinmeksizin– olduğu gibi ya da referans göstererek alıntılar not eder ve bunları oyuna ekler. Bunlar, Aralık 1919'da *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*'in [Münih Şiir ve Grafik Dergisi] 11/12 numaralı çifte sayısında Adolf Christian çevirisiyle yayımlanan *Une saison en enfer* [Cehennemde Bir Mevsim] (1873, Alm. çev.: *Ein Sommer in der Hölle*) ve *Les Illuminations* [Aydınlanışlar] (1887, Alm. çev.: *Erleuchtungen*) adlı eserlerden alınmış dizelerdir. Bu baskı bir Rimbaud özel sayısıdır; Adolf Christian, Alfred Neumann ve diğerlerinin uyarlamalarının yanı sıra Alfred Kubin'in *Hommage à Rimbaud* adlı taşbaskısını, Paul Claudel'in Arthur Rimbaud hakkındaki makalesini ve Adolf Christian'ın kaleminden Rimbaud'nun özgeçmişini içerir. Brecht

şöyle not düşer: "George Garga görünüş olarak A. Rimbaud'ya benziyor. Bu aslında Rimbaud'nun Fransızcadan Amerikancaya yapılmış Almanca bir çevirisidir." (Terekedeki notlar).

Günlüğünde yer alan şu notun sözkonusu Rimbaud özel sayısına ya da muhtemelen Rimbaud'nun eserlerinin K. L. Ammer tarafından yapılmış Almanca çevirisine (Arthur Rimbaud, *Leben und Dichtung* [Yaşamı ve Şiirleri], çev. K. L. Ammer [yani Karl Klammer], Leipzig, 1907) ilişkin olup olmadığı pek belli değildir: "Rimbaud cildini inceliyorum ve bazı alıntılar yapıyorum. Tüm bunlar ne ateşli! Işıl ışıl kâğıtlar! Bronzdan omuzları var! – Ne zaman çalışsam, lavlar ne zaman aksa Batı'yı kasvetli alevler içinde görüyorum ve canlılığına inanıyorum." (*Günlükler*, 4 Ekim 1921).

Brecht, yeni oyunu geçici olarak *Asfalt Cangılı* adlı büyükşehir üçlemesinin orta bölümüne eklemeyi düşünür; üçlemeyi oluşturacak oyunlar şunlardır: *Die geldjagende Menschheit* [Para Peşindeki İnsanlık], *Das kalte Chicago* [Soğuk Chicago], *Der Wald* [Orman] (*Günlükler*, 3 Aralık 1921). Hatta Brecht, bu üçlemenin Berlin'deki Grosses Schauspielhaus am Gendarmenmarkt Tiyatrosu'nda sahnelenmesini bile umut eder. *Soğuk Chicago* (ya da *Chicago'nun Soğuğu Oyunu*) için yapılan ön çalışmalar muhtemelen *Cangılda*'nın içine eklenmiştir. Brecht büyükşehir Berlin'e dair şöyle not eder: "Soğuk Chicago'ya karşı duyulan büyük korku!" (*Günlükler*, 30 Ekim 1921). Daha sonraları (1928) Amerika'da bir çevre seçmiş olmanın romantizm eğiliminden kaynaklanmadığını, olayın geçtiği mekân olarak pekâlâ Berlin'i de seçebileceğini özellikle belirtir (*Für das Programmheft zur Heidelberger Aufführung* [Heidelberg Gösterimi Program Kitapçığı]).

Cangılda, 1921/22 kış aylarında tamamlanır. Brecht, Berlin'deki Schauspielhaus am Gendarmenmarkt Tiyatrosu'nda Leopold Jessner'in Shakespeare'in *Othello*'sunu "tozlu ışık" üreten çapraz projektörler kullanarak farklı bir aydınlatma tekniğiyle sahnelediğini görür ve bu "tozlu ışığı" kendi oyunlarının sahnelenmesinde de kullanmayı düşünür (*İlk Oyunlarımın Düzeltileri Üzerine*). Şubat 1922'de şöyle not eder: "Umarım *Baal* ve *Cangılda*'da başka sanatlarla ilgili büyük bir hatadan kaçınmışımdır: Sürükleyici olma

çabalarından. Burada içgüdüsel olarak mesafemi koruyorum ve (şiirsel ve felsefi türdeki) efektlerimin sahneyle sınırlı kalmasına dikkat ediyorum. Seyircinin mükemmel izolasyonuna dokunulmuyor, seyirci *sua res, quae agitur* değil; duygudaşlığa, kahramanda vücut bulmaya ve aynı anda kendini gözlemleyerek yok edilemez ve önemli iki örnekte görünmeye davet edilerek rahatlatılamaz. Alegorik, farklı, gözden kaçmayan, şaşırtıcı olanda daha yüksek bir ilgi türü var." (*Günlükler*, 10 Şubat 1922). Brecht, oyunda hedeflenen bu mesafenin altını ayrıca Almanca "tritt auf (girer)" tanımı yerine İsa'nın çarmıha gerilmesinin sergilendiği, Ortaçağ'a özgü oyunları hatırlatan, Latince "intrat (antre)" deyimini kullanarak çizmiştir.

Ancak seyirciyi duygudaşlığa davet etmeme çabası, Brecht'in özellikle *Cangılda* oyununun diğer hiçbir oyununda olmadığı kadar lirik yazıldığını yine de gizleyemez. Bunu sağlayan, sadece dilin Arthur Rimbaud'nun şiirleriyle olan yakın ilişkisi değildir. Brecht, genç Garga'nın daha yaşlı olan Shlink'e karşı giriştiği "metafizik eylem"de aynı zamanda karısı Marianne'nin yaşlı, diyabetik işadamı Oscar C. Recht'le olan aşk ilişkisi yüzünden içine düştüğü, tamamen kişisel olan çatışmalarla da uzlaşmaya çalışır.

Brecht, 1922 Nisan'ında eseri kopya ettirir. Oyunu Berlinli tiyatroculara okur ve belli roller için uygun oyuncu aramaya başlar. Ancak Paskalya'dan hemen sonra Berlin'den ayrılır. Arnolt Bronnen'in *Vatermord* [Baba Cinayeti] adlı oyununu Moriz Seeler'in Junge Bühne'si için sahneleme girişimi sırasında oyuncu Heinrich George'la kavga eder. Tehlikeye düşen sahnelemeyi Berthold Viertel kurtarır ve Bronnen'in oyununu çok tartışılan başarılı bir performansa dönüştürür. Brecht herhangi bir tiyatroyla sözleşme imzalamadan Berlin'den ayrılır.

1922 Haziran'ının sonunda, muhtemelen Jacob Geis aracılığıyla Münih Residenz Tiyatrosu'yla bir anlaşma sağlanır. Ama Brecht sahne provaları başlamadan önce 1922/23 kışında metni Lion Feuchtwanger'le birlikte gözden geçirir. *Cangılda*, 9 Mayıs 1923'te, Münih Residenz Tiyatrosu'nda ilk kez oynanır. Aynı

metin 29 Ekim 1924'te Berlin'deki Deutsches Theater'de *Cangıl* başlığıyla prömiyer yapar.

Brecht, *Berliner Börsen-Courier'de* seyirciden belli bir tutum talep ettiği *An den Herrn im Parkett* [Parterdeki Beyefendilere] başlıklı makalesini yayımlar: "*Bu çağın insanı* olarak birleştirme yeteneğinizi göstermeye ihtiyacınız var ve örgütsel becerinize hem hayat hem de benim hayata dair düşüncem karşısında zafer kazandırmaya kesin kararlısınız. Bu yüzden *Cangıl* oyununun da yanında oldunuz. Aşağıda rahatça oturup dünyaya dair yargınızı vermek ve yukarıdaki şu ya da bu kişiye dair tahmin yürüterek insan sarraflığınızı doğrulamak istediğinizi biliyordum. Soğuk Chicago'yu karşınızda böylesine güzel görmekten hoşnuttunuz çünkü dünyanın güzel olması elbette planımızın içinde yer alıyor. Hayattan zevk almanın bir parçası olan bazı *anlamsız* coşku ve yılgınlık duygularına ortak olmayı önemsiyorsunuz. Sonuç olarak hedefim tiyatromda iştahınızın artmasıdır."

1927 Yazımı (*Şehirlerin Cangılında*):

Brecht, 1926'daki yeni bir revizyon çalışması aşamasında Propyläen Yayınevi'nde basılmak üzere oyunu değiştirir. Yeni versiyon 1927'de, *Şehirlerin Cangılında* başlığıyla yayımlanır. Brecht sonraki "uygun ve gerekli kırk oyun" için program niteliğinde not alır: "Destansı manzara olarak şehir, bakış açısı olarak görelilik, durum olarak insanlığın üçüncü binyılın başlangıcında büyük şehirlere göçü, içerik olarak (büyük ya da küçük) arzular, seyirci antrenmanı olarak büyük sosyal mücadeleler var." (*Günlükler*, 1926 Temmuz'unun sonu). Brecht, önceki versiyonun lirik unsurunu bastırmaya ve kendi içinde bir mücadeleyi, mücadele uğruna verilen bir mücadeleyi – dramatik olanı "salt spor" olarak vurgulamaya çalışır (*Heidelberg Gösterimi Program Kitapçığı*, 24 Temmuz 1928).

Metin/Yazımlar

1923 Yazımı (*Cangılda*):

Cangılda, Brecht hayattayken yayımlanmamıştır. Bu edisyonda yer alan baskı, ADC Sanat Akademisi'ndeki Elisabeth

Hauptmann Arşivi'ndeki tarihsiz bir daktilo metninden alınmadır. Üzerinde yabancı bir el yazısıyla "yeni kopya" başlığı yer alır. Bu, orijinalinin de korunduğu bir karbon kopyadır; Erich Engel orijinalini hem Münih hem de Berlin sahnelemelerinde senaryo metni olarak kullanmıştır ve ADC Sanat Akademisi'ndeki Erich Engel terekesindedir. Bu edisyondaki orijinal metnin karbon kopyası bu nedenle oyunun Münih Residenz Tiyatrosu'nun 1923'te prömiyerine hazırlandığı zamanki metnini oluşturur. Erich Engel'in senaryo metnindeki çeşitli sahnelerin katmanları birbirinden güçlükle ayırt edilebilir; Brecht ve Engel'in düzeltmelerinin yanı sıra üçüncü bir el tarafından yapılmış düzeltmeler, sahne yönergeleri, provalardan alınmış notlar ve çıkarılmış bölümler vardır. Dolayısıyla bu, orijinal metin olarak seçilmemiştir.

Bu versiyonda düzlüklerden, savanalardan büyükşehre göçmüş Garga ailesinin kaderi Shlink-George Garga çatışmasının yanında ön plandadır. Shlink'e âşık olan ama daha sonra kendini ayyaş Manky'ye teslim eden George Garga'nın kız kardeşi Maria'nın çizdiği yolun, yine George'un ayyaş olan ve Shlink'in yirmi paunda bataklıkta öldürttüğü karısı Jane Montpassier'nin hikâyesinin canlandırıldığı sahneler oyunda önemli bir yer tutar. George'un ebeveyni Maë Garga ve John Garga da metinde daha sonraki 1927 versiyonuna göre daha fazla yer alırlar. Maë Garga parçalanmış ailesinden ayrılır; büyükşehrin cangıldaki akıbeti bilinmez. Malezyalı Shlink intihar etmek zorunda kalır. Oyunun sonunda George Garga toprağı işlemek için "güneye" gitmek ister.

Aşağıdaki sahneler sadece bu versiyonda vardır:

- *Taşocağında*; George Garga'nın bir daha ortaya çıkmayan ve Jensen'in *Çark* romanındaki gizli polis Mason'ı hatırlatan Yeşil adında gizemli birinden bir tabanca aldığı sahne.
- *Mankyboddle'ın Çatı Odası*; muhtemelen oyundaki en eski sahnedir ve Marie Garga'nın akıbetine başlangıçta daha geniş bir bölüm ayrılmış olabileceğini ortaya koyar.
- *Cangılda Meyhane*; George Garga'nın kalabalığı kışkırttığı bölüm.

Sahne yönergelerindeki atmosferin ve ruh halinin renkli tasvirleri tipiktir. Metne *Program Broşürü* başlığı altında, izleyicinin dikkatini ilginç bir ceza davası olan Jane Garga cinayetine ve Chicago'nun Çin Mahallesi'ndeki Malezyalı bir kereste tüccarının "gizemli bir şekilde linç edilmesine" çeken bir prolog eklenmiştir. Ayrıca Garga ailesinin bu versiyondaki farklı ağırlığı program broşüründen de açıkça belli olur. Olayın geçtiği yer esas olarak büyükşehrin bir gettosu olan Çin Mahallesi'dir. George Garga ve Shlink arasındaki çekişme, metin pasajlarında Shlink'in doygunluğa ulaşmış kişiliğinin getirdiği bıkkınlıkla psikolojik olarak da motive edilir.

Erich Engel'in senaryo metninin bir yerinde ("Kime söylüyorsun bunları?") bir reji yönergesi vardır:

(John Garga ve Manky dışarıda, canlı):
Silah patlar
Mızrak batar
Ve yutuverir su, içinde batıp çıkanları.
Ne yapabilirsiniz buza karşı
Uzak durun, akıllıca değil bu
dedi askerlere kadın.

Bu kıta, Rudyard Kipling'in *Life's Handicap* [Hayatın Engeli] (1891) derlemesindeki *Love-O'Women* [Kadın Sevgisi] adlı kısa öykünün sonunda yer alan şarkıya aittir. Brecht, *Ballade vom Weib und dem Soldaten*'de [Kadın ve Askerlerin Baladı] bu şarkıdan esinlenmiştir (ayrıca bkz. *Cesaret Ana ve Çocukları*, 2. Sahne). Ama Münih'teki prömiyerde muhtemelen Robert Louis Stevenson'ın *Treasure Island* (1883, Alm. çev.: *Die Schatzinsel* [Define Adası], 1897) adlı romanında yer alan *Fünfzehn Mann auf des toten Mannes Kiste* [Ölü Adamın Sandığı Üstünde On Beş Adam] şarkısı söylenmiş olmalıdır.

1927 Yazımı *(Şehirlerin Cangılında)*:

1927'deki ilk basımda sahne sayısı on altıdan on bire indirilir. *Taşocağında*, *Mankyboddle'ın Çatı Odası* ve *Cangılda Meyhane* sahnelerinin yeni versiyonda karşılığı yoktur. *Michigan Gölü* gibi diğer

sahneler *Cangılda* versiyonundan hikâye unsurları ve metin pasajları içerir ancak daha kısa olmakla kalmaz, aynı zamanda farklı vurgular da oluştururlar. Son olarak *Çin Oteli* ya da *Michigan Gölü Kıyısındaki Çakıl Ocaklarında Demiryolu İşçilerinin Terk Edilmiş Çadırı* gibi sahneler önceki versiyondan sadece münferit motifleri ve metin pasajlarını almış ve büyük bölümü yeniden yazılmıştır. Shlink'in George Garga hapisteyken servetini geri kazandığı ve Garga ailesinden sonsuza dek ayrılmak istediği *C. Shlink'in Özel Bürosu* başlıklı 8. kısa sahne tamamen yenidir; Shlink geri dönen Garga'nın kendisini polise ihbar ettiğini öğrenerek kaçar.

Oyunun yeni altbaşlığı *Devasa Şehir Chicago'da İki Adamın Kavgası*, olay örgüsünün düello karakterini öne çıkarır; ayrıca bir önsözde izleyiciden bu kavganın nedenleri üzerine kafa yorması yerine rakiplerin dövüş biçimini tarafsız bir gözle yargılaması istenir. Garga ailesinin akıbetini anlatan bölümler *Cangılda* versiyonuna kıyasla kısaltılmıştır. Hikâye, Shlink-Garga çatışmasına odaklanır; karakterlerin eylemleriyle ilgili psikolojik motivasyonlar büyük ölçüde çıkarılmıştır, buna karşılık davranış biçimleri daha güçlü vurgulanmıştır. Bir diğer yenilik de 1923 versiyonunda iz bırakmadan ortadan kaybolan anne Maë Garga'nın oyundaki bir karakter tarafından bir meyve halinde çalışırken bir kez daha görülmüş olmasıdır. "Yaşlı yüzü iyi görünüyordu." Böylece Maë Garga'yla, "açıklaması olmayan" kavganın kısır döngüsünden kurtulan bir figür yaratılmış olur.

Oyunun başlığının *Şehirlerin Cangılında* olarak değiştirilmesi, artık büyükşehrin kıyısında geçen bir yaşamın kastedilmediğini, çatışmanın büyükşehrin kendisiyle ilgili olduğunu gösterir. Sahne yönergeleri atmosferle ilgili daha önceki genel ama renkli tanımlamalar yerine, nesnel bir "gestus"a* karşılık gelen kesin bir tarihleme

* Brecht'in özellikle oyunculuk açısından önemli olan kuramı. Karakterin temel tavrı, dominant eğilimleri ve sorunu *gestus*u oluşturur. Gestus, yazılı metin dışında oyunculukla izdüşümsel olarak gösterilmelidir. Brecht'e göre gestus, bir kişinin bir başkasına ya da daha fazla kişiye hitap ettiği jest, yüz mimiği ve genel ifadelerin toplamıdır. Örneğin balık satan bir kişi, başka şeylerin yanı sıra satış gestusunu gösterir –çn.

elde eder. Ayrıntılarda Amerikan normları oluşturulur: *Cangılda* versiyonundaki İngiliz para birimi paunt, dolarla değiştirilir. Oyundaki karakterlerin adları çevreye daha uygun hale getirilir, böylece Jane Montpassier artık Jane Larry; Moti Gui ise Skinny olur; Şebek ve Solucan'ın adları da Collie Couch ve J. Finnay olarak değiştirilir; Mankyboddle kısaltılarak Manky olur. Sıcaklık dereceleri fahrenhayta göre verilir. *Cangılda* versiyonundaki "Lizbon Depremi" artık "San Francisco Depremi"dir.

Öte yandan, "kendi başına" mücadelenin alegorik karakterini vurgulayan hikâye unsurları sadece korunmakla kalmayıp pekiştirilir. Bu, özellikle ayrıntıda yine Alfred Döblin'in *Wang-lun'un Üç Sıçraması* romanına işaret eden biyografisiyle Shlink için geçerlidir. Alegori ayrıca eylemin yerini de etkiler. Brecht oyunun henüz ilk taslakları sırasında not defterine şunları kaydetmiştir: "Oyun, gerçekdışı, soğuk bir Chicago'da geçer." (Terekeden not). Bu artık daha da güçlendirilir çünkü Brecht'in Chicago'su bir sahnenin başlığının da vurguladığı gibi muhtemelen Michigan Gölü'ndedir ancak aynı zamanda doğu rüzgârı estiğinde yelkenli gemilerin düzenli olarak Sosyete Adaları'nın en büyüğü olan Tahiti'ye yelken açtığı Pasifik Okyanusu'nda bir liman şehridir de. Moti/Skinny ilk sahnede "Okyanus ötesi bir milyoner ailesinden misiniz?" diye sorar. Bütün versiyonlarda korunmuş olan bu soru, olayın geçtiği ABD'den farklı olarak Atlantik'in diğer tarafında, yani Avrupa'da başka bir "Chicago" bulunduğuna dair bir işarettir. Oyunun yeni versiyonundaki değişikliklerin çoğu, hikâyenin sonuyla ilgilidir. Kişisel çatışmalardan vazgeçen George Garga polise ihbarda bulunarak Shlink'i yener. Shlink'in ölümünden sonra güneydeki topraklara gitmekten vazgeçer. Cangıl yasalarına uyum sağladığını hissettiği için daha büyük olan New York şehrine taşınır ve ailesinden ayrılır.

1927 basımına "Yüzyılın İlk On Yılından Kent ve İnsan Tipleri" başlığı altında dört tam sayfa fotoğraf eklenmiştir; bunlar yüksek binaların arasında bir sokağın, gökdelenlerin havadan görünümünün, hasır koltukta oturan genç bir adamın ve yine aynı şekilde ismi verilmemiş genç bir kadının fotoğraflarıdır. Terekede

günümüze ulaşan bir kopyada sonuncu fotoğrafla ilgili Brecht'in el yazısıyla yazdığı şu not vardır: "Bu, karım Marianne." (Oyunun da ithaf edildiği Marianne Brecht, evlilik öncesi soyadı Zoff).

Hans Henny Jahnn, 1957'de bir Brecht nekrolojisinde bu notla ilgili şöyle yazar: "Kitabın ekinde kaba saba elli, yontulmamış ancak alnının gerisinde henüz iş bulamamış yıkıcı bir yönetici ruhuna sahip, henüz toprağa yapışık bu insan ayısı görülüyor – ve bütün erotik sorular içinde bunalmış, her şeye yetkin ve doğal olan şeylere kusur bulmaktan başka bir şey yapmayan kız. Bunun yanında günümüz gökdelenlerinin hiçbir şekilde mütevazı olmayan öncülleri." (Hans Henny Jahnn, *Zavallı B. B. Hakkında*, İçinde: *Anlam ve Biçim, Bertolt Brecht İkinci Özel Sayısı*, Berlin/ADC, 1957, s. 427).

Brecht 1950'li yılların başında önceki oyunlarının Suhrkamp'taki basımı için (1953) *Şehirlerin Cangılında*'da değişikliklere girişir. Bunların en önemlileri şunlardır:

7. sahnede Garga ihbar mektubunu "polis" yerine "müfettiş"e yazar. Bu mektupta Shlink artık Marie Garga'yı "baştan çıkarmamış", ona "tecavüz" etmiştir.

8. sahnede Shlink'i uyaran "adam" mektubun "komiserliğe" değil, "yazı işlerine" geldiğini söyler ve "polis arabası" yerine gelecek olan bu kez "gazete muhabirleri"dir.

9. sahnenin başlığı "Çin Mahallesi'ndeki Bar" yerine "Hapishanenin Karşısındaki Bar" olarak yeni bir başlık alır.

10. sahnede George Garga, "Durum çok açık, Shlink: Daha genç olan, partiyi kazanır," yerine, "Kesin olan şu, Shlink: Daha genç olan, partiyi kazanır," der.

Aşağıdaki genel bakış *Cangılda* ve *Şehirlerin Cangılında* metinlerinin farklı sahne düzenini gösterir. Kesintisiz çizgiler, hikâye ve metindeki geniş kapsamlı uyuşmaları, aralıklı çizgiler ise bazı motiflerin ve metin pasajlarının alındığını gösterir.

Cangılda			*Şehirlerin Cangılında*
Ödünç Kitap Dükkânı	———	1	Chicago'da C. Maynes'in Ödünç Kitap Dükkânı
Taşocağında			
Shlink'in Bürosu	———	2	Kereste Tüccarı C. Shlink'in Bürosu, Chicago
Feda Edilen Aile	———	3	Garga Ailesinin Barınağı
Kömür Depolarında	- - - - -	4	Çin Oteli
Çuval Perdeler Arasında	- - - - -	5	Aynı Otel
Mankyboddle'ın Çatı Odası			
Gargalarda	- - - - -		
Ağaçlıkta	———	6	Michigan Gölü
Garga'nın Çatı Odası	- - - - -	7	Garga Ailesinin Barınağı
		8	C. Shlink'in Özel Bürosu
Likör Barı	- - - - -	9	Çin Mahallesi'ndeki Bar
Garga'nın Çatı Odası	- - - - -		
Cangılda	- - - - -		
Cangılda Meyhane			
Cangılda Ahşap Bina	- - - - -	10	Michigan Gölü Kıyısındaki Çakıl Ocaklarında...
Shlink'in Bürosu	———	11	Ölen C. Shlink'in Özel Bürosu

Bu edisyondaki metin düzeni:

Brecht, düzeltilerini bizzat yaptığı 1953 baskısında George Garga'nın alıntılanmış bir *gestus*la konuşması gereken pasajları tırnak işaretiyle "alıntı" olarak belirtmiştir. Sadece bazı kelime pasajları açısından Arthur Rimbaud'nun metinlerine dayanan bu "alıntılar", büyük ölçüde Brecht'in kendi yaratımları olsa da 1923 ve 1927 versiyonları için bu edisyona eklenmiştir.

1923 Yazımı (*Cangılda*):

Daktilo metni, Erich Engel'in senaryosunda (Erich Engel terekesi, ADC Sanat Akademisi) birçok noktada bir soru işaretiyle belirlenmiş, bizzat Brecht tarafından sadece kısmen düzeltilmiş çok sayıda bariz yazım ve işitme hatası içerir. Ayrıca ADC Sanat Akademisi'ndeki Elisabeth Hauptmann Arşivi'nde bu versiyonun bir başka daktilo metni daha mevcuttur. "Eski Versiyon" olarak işaretlenmiş ve içinde Brecht'in yaptığı değişikliklerin de bulunduğu bu metin muhtemelen ilk metnin daha eski düzeltme aşamalarına aittir. Başvurulabilecek bir başka daktilo metni de üzerinde el yazısıyla "George Garga Rolü" yazılı olan *Cangıl. Bir Oyun*'un sahne metnidir. Yine bu metin de Elisabeth Hauptmann Arşivi'ndedir ve bazıları Erich Engel'in senaryosundakilerle uyuşan ancak bazıları farklı olan Brecht'in el yazısı düzeltmelerini de gösterir. Metinlerin karşılaştırılmasının farklı varyantlar yerine daha ziyade bozuk metin pasajlarının düzeltildiği varsayımını haklı çıkardığı durumlarda bu metinler bu edisyon için dikkate alınmıştır.

Temel metne kıyasla en önemli sapmalar şunlardır:

- *Kişiler]* Temel metinde: "Roller". (Bkz. s. 362)
- *C. Maynes...]* Kişiler listesi, "C. Maynes, ödünç kitap dükkânının sahibi"nden itibaren daha sonra Erich Engel'in senaryo metnine göre tamamlanmıştır. (Bkz. s. 362)
- *Program Broşürü]* Temel metinde "Program Broşürü" en sona konmuştur. (Bkz. s. 363)
- *Taşocağında]* Temel metinde "2" olarak numara verilen tek sahne budur. (Bkz. s. 373)
- *Sevmediğiniz]* Temel metinde: "Bulamadığınız". (Bkz. s. 394)

• *asla unutmayın]* Temel metinde: "asla karıştırmayın". (Bkz. s. 421)

• *istemiyor musun]* Temel metinde: "acele etmiyor musun" (Bkz. s. 433)

• *Masum görünüyorlar]* Temel metinde: "Sabırsız görünüyorlar". (Bkz. s. 442)

• *yüreğinin köküne]* Temel metinde: "saç köklerine". (Bkz. s. 442)

• *Bataklığı kuruturum]* Temel metinde: "Bataklığı gevşetirim". (Bkz. s. 454)

1927 Yazımı (*Şehirlerin Cangılında*):

• *Bu edisyondaki basım ... ithaf edilmiştir.]* Temel metinde bu ithaf oyunun sonuna konmuştur. (Bkz. s. 458)

• *asla unutmayın]* Temel metinde: "asla karıştırmayın". (Bkz. s. 494)

Etkisi

1923 Yazımı (*Cangılda*):

Oyun 9 Mayıs 1923'te, Bavyera Devlet Tiyatroları'nın bünyesindeki Münih Residenz Tiyatrosu'nda ilk kez sahnelenir. Bu, 1922 sonbaharında *Gecede Trampet Sesleri*'nin Kammerspiele'deki başarısının ardından bir Brecht oyununun Münih'teki ikinci prömiyeridir. *Cangılda*'nın sahneleme çalışmasıyla birlikte Erich Engel'in Brecht'le ömür boyu sürecek dostluğu başlar. Her ikisinin de sayısız notunu içeren, Engel'den günümüze ulaşan senaryo metni, ortak çalışmalarının bir belgesidir. Sahne dekorunu Caspar Neher tasarlar. Prömiyerde oyunun türünü belirleyen altbaşlık "On Sahnelik Drama" adını taşır. Kereste tüccarı Shlink rolünü Otto Wernicke, George Garga rolünü Erwin Faber üstlenir.

Oyun, Hitler'in Feldherrnhalle'ye* yürüyüşünden birkaç ay önce sahnelenir. Ortam gergindir. Seyirci oyuna alkış ve ıslıklardan oluşan bir kargaşa içinde tepki verir. Oyun altı hafta sonra repertuardan çıkarılır. Sahnelenmesi için uğraş vermiş Jacob Geis, tiyatrodaki "sanat sekreteri" konumunu muhtemelen bu yüzden kaybeder. Bir gösterim sırasında Naziler salona gaz bombaları atarak seyircilerin salonu kaçarcasına terk etmesine neden olurlar. Oyuna ancak salon havalandırıldıktan sonra devam edilir. Thomas Mann 1923 Ekim'inde New York'taki *The Dial*'a gönderdiği üçüncü mektupta (*Briefe aus Deutschland* [Almanya'dan Mektuplar]) bu olaydan söz eder: "Ama geleneksel Münih muhafazakârlığı yerli yerindeydi. Bolşevik sanatına katlanamaz." (Thomas Mann, *Gesammelte Werke in dreizehn Bänden* [On Üç Ciltte Toplu Eserler], Frankfurt a. M., 1974, Cilt 13, s. 289 vd.). Nasyonal Sosyalist Josef Stolzing, *Völkischer Beobachter*'de (Münih baskısı) yayımlanan 12 Mayıs 1923 tarihli bir eleştiride üstünkörülükten ve sahte ilham perisinden söz eder. Sahnede neler olup bittiğine dair en ufak bir fikri olmadığı için oyunun içeriğiyle ilgili bir özet veremeyeceğini belirterek ırkçı bir sonuca varır: "Tiyatro, Foetor judaicus kokuyordu. [...]" (Foetor judaicus: Lat. Yahudilerin pis kokusu). Oyundan bir anlam çıkaramayan başkaları da vardır. Horst Wolfram Geissler, 11 Mayıs 1923 tarihli *München-Augsburger Abendzeitung*'da, oyunun muhtemelen hıyar turşusu yapmanın en iyi tarifini vermekten öte bir şey olmadığını yazar. Bununla birlikte performansın devlet tiyatrolarında seyrek elde edilen bir düzeyde olduğunu, Caspar Neher'in dekorunun eşsiz, Erich Engel'in yönetmenliğinin çok iyi olduğunu da belirtir. Özellikle anne Garga rolünde Luise Hohorst, Jane Garga rolünde Charlotte Krüger ve Marie Garga rolünde Maria Koppenhöfer'i kastederek kadınların rol dağılımının "son derece başarılı" olduğunu vurgular. Ama başka

---

* 9 Kasım 1923 Cuma sabahı Feldherrnhalle, Bavyera Eyalet Polisi ve yasadışı gösteri düzenleyen Adolf Hitler'in neden olduğu çatışmalara sahne olur. Polisin dur emrine uymayan göstericilere açtığı ateş sonucu dört polis ve on altı gösterici öldürülür, Hermann Göring de dahil olmak üzere çok sayıda kişi yaralanır. Hitler hapis cezasına çarptırılır –çn.

eleştirilerde de dikkat çekici biçimde göze çarpan bir çelişkiye, kötü ve hatta büsbütün anlaşılmaz bir oyunun nasıl olup da etkileyici bir performans başarısı elde edebildiği çelişkisine değinmez. Herbert Jhering, 12 Mayıs 1923 tarihli *Berliner Börsen-Courier*'de oyunu ve performansı över, öncelikle dilinin fikir veren gücünden dolayı oyunu savunur ve ilerici olduğuna dikkat çeker.

Deutsches Theater'deki Berlin prömiyerinin tarihi 29 Ekim 1924'tür. Yine burada da rejiyi yöneten Erich Engel bu arada Münih'ten Berlin'e gelmiştir. Sahne dekoru yine Caspar Neher'in tasarımıdır. Fritz Kortner, Shlink rolünü üstlenir (ve bu yüzden Max Reinhardt'ın sahnelediği, Shaw'ın *Saint Joan* [Azize Jeanne] oyunundaki bir rolden vazgeçer). Bu performansla birlikte Fritz Kortner ve Brecht arasındaki sanatsal dostluk ilişkisi başlamış olur. George Garga rolünü Walter Franck oynar. Metin kısaltılır ve performans tempo olarak hızlandırılır. Daha önce Münih gösterimiyle ilgili eleştirilerde olduğu gibi, Berlin'deki gösterimle ilgili eleştiriler de oyunun genellikle anlaşılmaz ve başarısız olarak reddedildiğini ancak bu haliyle performansın, özellikle Fritz Kortner'in canlandırdığı Shlink rolünün övüldüğünü gösterir. Oyunda eleştirmedik tek nokta bırakmayan Alfred Kerr bile Garga rolündeki Walter Franck'ı övmekten kendini alamaz: "İnanılmaz biri. Yalnızca ağırlık değil ... itici güç olarak da acı çeken bir varlık." Gerda Müller'in Jane'i "abartılı ya da duygusal şehvetinin görkemi içinde dürüstçe sorgulayan acıyla" oynadığını belirtir. Kerr özellikle Kortner'i över: "Kortner, Malezyalıyı bir Çinli olarak oynarken piyano bir ses seçiyor, ayakların *glissando*su* bu. Ayak, bakışlar ve ses insanda yer ediyor. Ucuzluğu azaltıyor." (*Berliner Tageblatt*, 30 Ekim 1924). Monty Jacobs, kendine özgü olan bu görünümde oyunun anlaşılmasının zor ancak bir başarısızlıktan çok şiirsel bir amaç olarak etkileyici olduğunu görür: "Hâlâ delikanlı olan bu Bertolt Brecht belli ki anlaşılır olmaktan çok seyirciyi etkilemeyi önemsiyor." (*Vossische Zeitung*, Berlin, 30 Ekim 1924). Kortner'in oynadığı Shlink rolünün ise usta bir oyuncunun en mükemmel performansı

* Müzikte parmakların piyano tuşları ya da arp telleri üzerinde kaydırılmasıyla yaratılan kayma etkisi –çn.

olduğunu, hassas kulağa sahip Erich Engel'in oyununu onun tonlamasına göre ayarladığını yazar. Herbert Jhering, 30 Ekim 1924 tarihli (akşam baskısı) *Berliner Börsen-Courier'de* şöyle açıklar: "Bert Brecht'in bu oyununa daha sonra geri dönüp bakılacak olsa bu eserde özellikle başlangıç duygusunun ne kadar fazla ifade edildiği görülür. Deneyim yoksulu, yaratım zengini, ruhsal olarak gevşek, teknik olarak gergin bir zamandan sonraki başlangıç duygusu." Paul Wiegler, *BZ am Mittag*'da (Berlin, 30 Ekim) şöyle yazar: "Brecht'in bu oyunu, oyuncuları dün olduğu gibi kendilerini böylesine ortaya koyacak kadar coşturmamış olsa bir drama olmazdı. Kortner, Shlink rolünde inanılmaz güçlü; gittikçe daha fazla taşlaşan soluk Moğol yüzünde hayvansı bir kaygı var. Yeni dramatiğin sıkı yardımcısı Walter Franck, bedensel olarak George'u acımasızlaştırıyor, katılığı, tahrip edici şiddetiyle onu zekâ olarak yükseltiyor." Konrad Elert ise Berlin'de çıkan *Der Tag*'da (31 Ekim) şöyle özetler: "Bu performans Berlin tiyatro yaşamının gelişimi açısından aynı noktadaki [Bernhard Shaw'ın] *Azize Jeanne*'ından daha önemlidir. Çünkü Berlin'in ticari tiyatroların rekabetinde kendini kaybetmeyen bir tek sahneden daha fazlasına sahip olduğunu kanıtlıyor."

Franz Servaes, oyunun olağandışılığına değinen ve konuyu anlamadıklarına dair açıklamalarda bulunan eleştirmenlerden açıkça farklı olarak 31 Ekim 1924 tarihli *Berliner Lokal-Anzeiger*'de pragmatik lokalizasyonuna bakılırsa oyunun Amerika'da ve Chicago çevresinde geçtiğini ve burada yabancı kişilerin ortaya çıktığını belirtir ve ekler: "Ama şimdiye dek hiçbir oyun bu kadar günümüz Almanya'sında geçmemiş, kendi içimizde bu kadar yaşanmamıştır." Bu yankılara rağmen oyun beş gösterimden öteye gidemez.

1927 Yazımı (*Şehirlerin Cangılında*):

Genişletilmiş başlığıyla yeni versiyon 10 Aralık 1927'de, Darmstadt'taki Hessisches Landestheater'de ilk kez sahnelenir (Reji: Karl Ebert, Sahne dekoru: Lothar Schenck). Bu sahnelemenin farklı yanı, Ebert'in oyunda büyükşehir trafiğini gösteren film projeksiyonları kullanmış olmasıdır. Prömiyer 28 Şubat 1928'de, Landestheater Gotha'da gerçekleşir. Ancak oyun öylesine şiddetli

bir protestoyla karşılaşır ki tiyatro müdürü Rolf Roennecke görevinden istifa etmek zorunda kalır.

Brecht bu nedenle 14 Temmuz 1928'de, Heidelberg Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenecek oyunun program broşürü için uzun bir önsöz yazar ve burada oyunu izlemenin "şimdiden zorlaştığını" ve sadece en cesur tiyatroların buna cesaret edebileceğini belirtir (*Heidelberg Gösterimi Program Kitapçığı*).

Cangılda'yı birçok kez büyük ilgiyle desteklemiş olan Herbert Jhering bile nesnelleştirilmiş yeni versiyon karşısında daha ziyade kuşkucudur. 30 Nisan 1927 tarihli *Berliner Börsen-Courier*'de, bu arada kitap olarak yayımlanmış oyunla ilgili yazısında capcanlı, kıpır kıpır, egzotik bir itici güce sahip sahneleriyle "eski *Cangılda*"nın adeta yeni bir tiyatroya öncülük ettiğini belirtir: "Yeni *Cangılda*, yani *Şehirlerin Cangılında* rengini ve havasını yitirmiş. Netlik ve yoğunluk kazanmış."

Cangılda ve *Şehirlerin Cangılında* oyunlarının bu beş gösterimi dışında, Brecht hayattayken sadece 1932 Nisan'ında, Prag'daki Švanda Tiyatrosu'nda üniversite öğrencileri için bir performans sergilenmiştir.

Dipnotlar

1923 Yazımı (*Cangılda*):

1. *Moti Gui]* Shlink'in sekreterinin adı, Rudyard Kipling'in *Hayatın Engeli* derlemesinde (1891, Alm. çev.: *Mylord der Elefant, Mancherlei neue Geschichten von Rudyard Kipling* [Fil Milord, Rudyard Kipling'in Çeşitli Yeni Hikâyeleri], 4. Baskı, 1913) yer alan *Moti Guj - İsyancı* adlı hikâyesini hatırlatır.

2. *Şebek]* Pezevenk Şebek'in adı, Johannes Vilhelm Jensen'in *Çark* romanındaki bir pasajla ilişkili gibidir: "[...] olabildiğince kötü ve pis bir şebekten tokat yemek, ne de olsa kadının arzusudur." (Johannes Vilhelm Jensen, *Çark*, Berlin, 1908, s. 84).

3. *Cook'un gezi günlükleri]* 1768-1779 yılları arasında üç kez dünyayı dolaşan İngiliz deniz subayı James Cook'un günlükleri ve gemi notları, genellikle gezi günlükleri olarak düzenlenmiş ve kısaltılarak yayımlanmıştır.

4. *Tahiti]* Pasifik'te bir ada. Brecht, Tahiti motifinde, başlığını oyunun başka bir yerinde doğrudan kullandığı (bkz. s. 371), Paul Gauguin'in otobiyografik romanı *Noa Noa*'dan (1897, Alm. çev.: *Noa-Noa*, 1908) esinlenmiştir. Tahiti, fantastik kaçış motifi olarak Brecht'in o dönemdeki günlüklerinde de yer alır. Örneğin kız arkadaşı Marianne Zoff ve onun çocuk sahibi olma arzusuyla ilgili olarak günlüğüne yazdığı bir not şöyledir: "Çocuk olumlu bir şey. Ama zincirler baskı yapıyor ve yoksulluk insanı iskelete döndürüyor. Oysa ellerim serbest değil. – Bir ara 'Vazgeçeyim,' diye düşünüyor. Sonra 'Recht ile evleneyim,' diyor [Marianne Zoff'un bir başka erkek arkadaşı, işadamı Oscar C. Recht]. Yanımda yatarken, gülüyor. 'Bensiz yaşayamazsın,' diyor, 'senden çocuğum var. Artık senin oldum.' Bense Tahiti'yi düşünüyorum." (*Günlükler*, 21 Mart 1921). Garga'nın seyahati tıpkı aynı dönemde yazılan ve "at kılından bir kanepede" fırtınalı bir geziyi anlatan *Tahiti* şiirindeki gibi sadece "kanepe üzerinde" gerçekleşir.

5. *bir tür "Şark Divanı"]* Goethe'nin şiir derlemesi *West-östlicher Divan*'a [Batı-Doğu Divanı] (1819) gönderme.

6. *intrat]* Lat. "girer" anlamında. Sahneye giriş yönergesi olarak kullanılan bu eski Latince kelime bu versiyonun daktilo kopyasının neredeyse tamamında yer alır. Bu, muhtemelen Carl Sternheim'ın birçok oyunundaki Latince "exit" (ya da "exeunt") çıkış yönergesiyle ilgili bir benzetmedir (ayrıca bkz. s. 622).

7. *Lizbon Depremi]* 1 Kasım 1755'te Lizbon'da meydana gelen depremde 30 bin kişi hayatını kaybetmişti. Bu doğal afet, aydınlanma çağının edebiyat ve felsefe dünyasında geniş yankı buldu.

8. *Konkistadorlar!]* Kuzey Amerika'nın güney bölümünü, Güney ve Orta Amerika'yı işgal eden İspanyol fatihleri.

9. *Hayatla yüzleşmek]* "Gerçeklerle yüzleşmek" ve "düşmanını yakından tanımak" deyimlerinin birleşimi.

10. *düzlüğe çıkmak]* Brecht'in daha güçlü olanın hakkını anlatan bir sözüne dayanır. Bkz. tek perdelik *Düzlük* oyunu.

11. *Noa! Noa!]* Maori dilinden Paul Gauguin'in "hoş kokulu" anlamında çevirdiği, Tahiti dilinde "uyumlu ve hoş" anlamında genel bir ifade. Tahiti motifinin Paul Gauguin'in otobiyografik

romanı *Noa Noa*'dan esinlendiğini belirtir. İlk sahnenin el yazısı taslaklarında, Tahiti motifinin bulunduğu yerde "Gauguin ya da Rimbaud'dan alıntı" yazan bir de not vardır (bkz. dipnot 4).

12. *Mesih]* İsa'nın diğer adı.

13. *"Sabunlanmış gölcüklerinizin ... Yanılıyorsunuz."]* George Garga'nın alıntı gibi tırnak içinde söylediği bu sözler, Arthur Rimbaud'nun *Cehennemde Bir Mevsim* (1873) adlı eserine dayanır, Almancaya Adolf Christian çevirmiştir (*Ein Sommer in der Hölle, Schlechtes Blut* [Cehennemde Bir Yaz, Kötü Kan], İçinde: *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*, Münih, 1919, Sayı: 11/12, s. 184).

14. *Göze göz, dişe diş.]* Mısır'dan Çıkış 21, 24.

15. *Sing Sing]* Ossining'de 1826'da kurulan, eski adı Sing Sing olan kötü şöhretli New York Eyalet Hapishanesi.

16. *"İsa günahkârları kabul eder..."]* Erdmann Neumeister'in ilahisi (1718).

17. *Kurtuluş Ordusu]* 1865'te William Booth tarafından kurulmuş, İngiltere'deki metodistlerden (bkz. dipnot 23) türeyen, askeri olarak örgütlenmiş dinsel topluluk. Kurtuluş Ordusu, Brecht'in Amerika imajında sürekli yinelenen bir motiftir (bkz. *Mezbahaların Azize Johanna'sı*).

18. *Yatakta rahatın yerinde, ömrün uzun olsun.]* Dördüncü emre gönderme. Bkz. *Martin Luther'in Küçük İlmihali* (1529): "Annene babana saygı göster. Öyle ki dünyada üzerine iyilik gelsin ve ömrün uzun olsun." (Yasanın Tekrarı 5, 16).

19. *Nice]* (İng.) Güzel, şirin, hoş. Brecht, 1953 baskısında bu takma adı "güzel" olarak tercüme eder.

20. *Lut'un karısı]* Sodom ve Gomora şehirlerinin çöküşü sırasında kaçarken etrafına bakan "Lut'un karısı" tuz sütununa dönüşür (bkz. Yaratılış 19, 26).

21. *"fırtınalı gece ve kabaran deniz"]* H. W. Petri-Martell'in 1920'li yıllarda popüler olan *Gemicisiz* adlı şarkısı. Brecht bu şarkıyı sıkça alıntılar; örneğin *Gecede Trampet Sesleri*'nde (2. Perde) ve *Üç Kuruşluk Roman*'da).

22. *Kime güveneceğini bil.]* Alm. *Trau, schau, wem.* Deyim. Bkz. *Sprichwörter* [Deyimler] (1541), Sebastian Franck derlemesi.

23. *metodist]* İngiltere'de 1729'dan itibaren pietizmin etkisi altında John ve Charles Wesley kardeşler ile George Whitefield'ın çabalarıyla ortaya çıkan ve özellikle Kuzey Amerika ve İngiltere'de yaygınlaşan yenilikçi dinsel hareketin taraftarı.

24. *Tanrım, sana daha yakın olurum.]* Sarah Flower Adams'a ait bir İngiliz kilise ilahisi (*Nearer, my God, to Thee* [Tanrım, Sana Daha Yakın], 1840). Bu ilahi, 1912'de batan "Titanic" transatlantiğiyle ilgili basında çıkan haberler sayesinde Almanya'da popüler olmuştur. Haberlerde durumun umutsuzluğu karşısında gemi orkestrasının bu ilahiyi çaldığı yazılmıştır. Brecht, henüz 1916'da yazdığı *Lied von der Eisenbahntruppe vom Fort Donald*'da [Fort Donald Demiryolu Ekibinin Şarkısı] bu kilise ilahisinden alıntı yapar.

25. *"Tüccar, zencisin sen, general, zencisin sen!"]* Arthur Rimbaud'nun *Cehennemde Bir Mevsim* (1873) adlı eserine dayanır, Almancaya Adolf Christian çevirmiştir (*Ein Sommer in der Hölle, Schlechtes Blut*, İçinde: *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*, Münih, 1919, Sayı: 11/12, s. 184).

26. *kara ilahi]* Şeytan ilahisi, şeytan kültü.

27. *"General ... yakut tozlarıyla doldur!"]* Arthur Rimbaud'nun *Cehennemde Bir Mevsim* (1873) adlı eserine dayanır, Almancaya Adolf Christian çevirmiştir (*Ein Sommer in der Hölle, Alchemie des Wortes* [Cehennemde Bir Yaz, Sözün Simyası], İçinde: *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*, Münih, 1919, Sayı: 11/12, s. 187).

28. *"Çölü ... içecekleri severdim."]* Arthur Rimbaud'nun *Cehennemde Bir Mevsim* (1873) adlı eserine dayanır, Almancaya Adolf Christian çevirmiştir (*Ein Sommer in der Hölle, Alchemie des Wortes*, İçinde: *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*, Münih, 1919, Sayı: 11/12, s. 187).

29. *"Buraya bakın ... kıkırdaklı kulaklarım var."]* George Garga'nın alıntı olarak söylediği pasaj muhtemelen Brecht'in kendi yaratımıdır.

30. *"Düşlerimde ... cehennemlik kocam ... ayıracağım."]* "Cehennemlik koca" benzetmesi Arthur Rimbaud'nun *Cehennemde Bir Mevsim* (1873) adlı eserinin *Délires 1* [Sayıklamalar 1] isimli bölümünde de yer alır. Aynı şekilde "Dulum ben – Duldum ben" ifadeleri burada da vardır. Ancak George Garga'nın alıntı gibi söylediği sözler, muhtemelen Brecht'in kendi yaratımıdır.

31. *Azizler cemaati]* Hıristiyan inancında küfür olarak kabul edilen kilise tanımı.

32. *pandektler]* Doğu Roma İmparatoru Justinianus'un hukuk kitapları (533) için kullanılan Yunanca terim. Pandektler, Roma ilkelerine dayanan medeni hukuk teorisini oluşturur.

33. *Kuzu daima ... kesilir.]* Bkz. Vahiy 5, 6-14. Günahların kefareti için kesilen kuzu, Mesih'in ölümünün bir alegorisidir.

34. *betel cevizi]* Betel palmiyesinin tohumu. Betel cevizi, betel biberi yaprakları ve az miktarda sönmemiş kireçle birlikte Güney Asya ve Endonezya'da uyarıcı bir çiğneme maddesi olarak kullanılır.

35. *"Çarpık ... kaçtım."]* George Garga'nın alıntı gibi söylediği sözler, muhtemelen Brecht'in kendi yaratımıdır ve Arthur Rimbaud'nun *Aydınlanışlar* (1887) adlı eserinden esinlenmiştir, Almancaya Adolf Christian çevirmiştir (*Erleuchtungen, Kindheit* [Aydınlanışlar, Çocukluk], İçinde: *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*, Münih, 1919, Sayı: 7, s. 100 vd.).

36. *"Saçları siyah ... rüzgârlarıyla silinmişti."]* Bkz. dipnot 35.

37. *"Parıldayan ... uzuvlara çarpıyordu."]* Bkz. dipnot 35.

38. *"Onları ... benzi sarardı!"]* Bkz. dipnot 35.

39. *"Kız kardeşleri ... benzi sarardı!"]* Bkz. dipnot 35.

40. *"Bir esinti ... açıyor."]* Arthur Rimbaud'nun *Aydınlanışlar* (1887) adlı eserine dayanır, Almancaya Adolf Christian çevirmiştir (*Erleuchtungen, Gewöhnliches Nachtstück* [Aydınlanışlar, Bayağı Gece Ezgisi], İçinde: *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*, Münih, 1919, Sayı: 7, s. 100).

41. *Tarladaki zambak misali]* Matta 6, 28'e gönderme: "Giyecek konusunda neden kaygılanıyorsunuz? Kır zambaklarının nasıl büyüdüğüne bakın! Ne çalışırlar ne de iplik eğirirler."

42. *Masal operasıyım ben.]* Arthur Rimbaud'nun *Cehennemde Bir Mevsim* (1873) adlı eserine dayanır, Almancaya Adolf Christian çevirmiştir (*Ein Sommer in der Hölle, Alchemie des Wortes*, İçinde: *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*, Münih, 1919, Sayı: 11/12, s. 187). Orada şöyle der: "Bir masal operası oldum: Tüm varlıkların şanslı bir kaderi olduğunu gördüm: Eylem hayat değil, sadece biraz güç harcamanın bir yolu, bir âcizlik. Ahlak, beynin zayıflığıdır."

43. *Üç arkadaş gömdü ... güneşle.]* Brecht, bu sekiz dizeyi Rudyard Kipling'in *The Light that Failed* [Sönen Işık] (1891, Alm. çev.: Leopold Rosenzweig, *Das Licht erlosch*, 1899) şiirinden neredeyse aynen almıştır.

44. *Güvercinin Nuh'un gemisinden uçmuşsa]* Yaratılış 8, 8-12. Nuh, suların çekilip çekilmediğini anlamak için gemiden bir güvercin salar. Güvercin geri dönmeyince gemiyi açar.

45. *Esquire Hobkins]* Esquire: "Saygıdeğer" anlamında İngilizce bir hitap biçimi. Muhtemelen, 1918'de arkadaşı Robert Bridges tarafından yayımlanan şiirleri 20. yüzyıl İngiliz edebiyatında önemli hale gelen 19. yüzyıl İngiliz şairi ve Katolik din adamı Gerard Manley Hopkins'e bir gönderme.

46. *Su yükselince bütün dağları yutar]* Çinli filozof Laozi'nin öğretisine gönderme. *Tao Te Ching* kitabının 78. bölümünde şöyle der:

Bütün dünyada
Sudan daha yumuşak ve daha zayıf bir şey yoktur.
Yine de katıya karışma biçiminde
Hiçbir şey onunla kıyaslanamaz.

(Richard Wilhelm'in *Tao te king* çevirisinden alıntı, Jena, 1911). Brecht, Baden-Baden'de Frank Warschauer'i ziyaret ettikten sonra Eylül 1920'de günlüğüne şöyle not eder: "Ama bana Laozi'yi gösteriyor, kitap bana öylesine uygun ki buna sürekli şaşırıyor." (*Günlükler*, 16-21 Eylül 1920). Bkz. *Legende von der Entstehung des Buches Taoteking auf dem Weg des Laotse in die Emigration* [Laozi Göç Yolundayken Tao Te Ching Kitabının Oluşum Efsanesi] adlı şiir.

47. *G. Wishu'nun hayat hikâyesi]* Brecht, 1954'te *İlk Oyunlarımın Düzeltileri Üzerine* başlıklı makalesinde şöyle hatırlar:

"Herhalde Augsburg banliyösünün de etkilerinden söz etmek gerekir. Her yıl 'küçük gösteri meydanı'nda düzenlenen sonbahar panayırına giderdim. Seyyar tiyatro sahnelerinde atlıkarınca ve dönme dolaplardan yayılan müzikler eşliğinde basit resimlerle *Anarşist Ferrer'in Madrid'deki İdamı* ya da *Roma'daki Yangını Seyreden Neron* ya da *Düppel Tahkimatı'na Saldıran Bavyera Aslanları* ya da *Murten Muharebesi'nden Sonra Cesur Karl'ın Kaçışı* gibi sahneler sergilenirdi." "G. Wishu'nun hayat hikâyesi" muhtemelen bu tür panoramalardan esinlenmiştir.

48. *Ave Maria]* Charles Gounod'nun *Margarethe* (1859) operasından arya (bkz. dipnot 102). Brecht ayrıca *Gecede Trampet Sesleri*'nin 4. perdesinde yine bu aryayı kullanır.

49. *sevgili kadınımızın yetimleriyiz!]* Bakire Meryem'e yönelik hitap.

50. *Tanrı'nın kutsadığı çıkış]* Hartmann Schenck'in *Unsern Ausgang segne Gott, unsern Eingang gleichermassen* [Çıkışımızı Kutsasın Tanrı, Keza Girişimizi de] (1674) adlı şarkısına gönderme. Bkz. Mezmur 121, 8.

51. *Kutsal Meryem haçı]* Hıristiyan geleneğinde İsa'nın bağışladığı, tövbe etmiş günahkâr Azize Mecdelli Meryem; 14. yüzyıldan itibaren ressamlar tarafından Çile Süreci* sahnelerinde İsa'nın ayakucunda gösterilir.

52. *La montagne ... mieux!]* (Fr.) "Dağı aştık, şimdi daha iyiyiz!" Bu cümlenin Prusya Kralı II. Friedrich'in son sözleri olduğu söylenir.

53. *Günahların bağışlanması ... Âmin.] Luther'in Küçük İlmihali*'ndeki (1529) Hıristiyan inanışının üçüncü maddesinden alıntı.

54. *Bir gemi]* Sahne yönergesindeki gemi, Brecht'in oyundaki el yazısıyla yazdığı bir notla da ilgili olabilir: "Der ki: Çünkü yüreğimiz, sallanan kara bir gemi enkazı. Ch. L. Philippe." Brecht,

---

* "İsa'nın Çilesi"; Antonia Kalesi'ndeki mahkemede idama mahkûm edilmesi, buradan başlayarak dokuz duraklık Via Dolorosa (Haç Yolu) boyunca haçı sırtında taşıması ve sonunda Golgota Tepesi'nde çarmıha gerilmesi olarak üç aşamadan oluşur –çn.

Fransız romancı Charles-Louis Philippe'in bu cümlesini *Cangılda* çalışmasıyla ilgili olarak kaydeder (*Günlükler*, 15 Eylül 1921).

55. *Meğerki biri dönsün.]* Hıristiyan inancına gönderme: "[...] dönüp gelecektir, dirileri ve ölüleri yargılamaya." *Martin Luther'in Küçük İlmihali*'nden (1529).

56. *Bohemya ormanlarının haydutlarına]* Friedrich Schiller'in *Die Räuber* [Haydutlar] (1781) adlı oyununa gönderme; Brecht şöyle not eder: "*Cangılda* oyunuyla *Haydutlar*'ı iyileştirmek (ve dilin yetersizliği nedeniyle savaşmanın imkânsız olduğunu kanıtlamak) istedim." (*Günlükler*, 1926 Temmuz sonu).

57. *Kader her geçen gün size meydan okuyabilir!]* Friedrich Schiller'in *Don Carlos* (1787, I,9) oyununa gönderme: "Seninle kol kola – / Böylece yüzyılıma meydan okuyorum!"

58. *Gerçeklik benim ... zahmetli.]* Arthur Rimbaud'nun *Aydınlanışlar* (1887) adlı eserine dayanır, Almancaya Adolf Christian çevirmiştir (*Erleuchtungen, Bottom* [Aydınlanışlar, Dip], İçinde: *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*, Münih, 1919, Sayı: 7, s. 101).

59. *Allegheny Dağları]* Kuzey Amerika'daki Apalaş Dağları'nın güney bölümü.

60. *auto-da-fé]* Portekizcede "kâfirlerin yakıldığı ateş" anlamındadır.

61. *"Oraya gideceğim ... kurtulacağım."]* Arthur Rimbaud'nun *Cehennemde Bir Mevsim* (1873) adlı eserine dayanır, Almancaya Adolf Christian çevirmiştir (*Ein Sommer in der Hölle, Schlechtes Blut*, İçinde: *Münchner Blätter für Dichtung und Graphik*, Münih, 1919, Sayı: 11/12, s. 183).

62. *skarabe]* Antikçağ'da taş ya da kilden yapılan, taklitleri muska ya da takı olarak kullanılan bokböceği. Genellikle, keza burada da "bokböceği" anlamındadır.

63. *Hautgout]* (Fr.) Aromalı av eti.

64. *Annibal'in ölümü!]* Annibal, Romalıları birkaç kez yenen Kartaca ordusunun başkomutanıydı. Mağlubiyetten sonra Romalılar teslim edilmesini istediğinde zehir içmiştir (MÖ 183). Brecht,

1922 civarında *Annibal* adlı bir oyun için notlar ve sahne eskizleri yazar ama projesi yarım kalır.

1927 Yazımı (*Şehirlerin Cangılında*):

65. *Marianne Brecht]* Brecht, 1922'de oyuncu Marianne Zoff ile evlenir; 1928'de boşanırlar.

66. *Bay V. Jensen]* Danimarkalı yazar Johannes Vilhelm Jensen (bkz. s. 619).

67. *Bay Arthur Rimbaud]* Fransız yazar Arthur Rimbaud. Garga; Jensen ve Rimbaud'dan görüşlerini satabileceği yazarlar olarak söz eder. Brecht'in oyun için kullandığı edebi örneklerdendir (bkz. s. 619-622).

68. *Tahiti]* Bkz. dipnot 4.

69. *San Francisco Depremi]* 18 Nisan 1906'da bir deprem ve yangın felaketi San Francisco'da 28 bin binayı yok etmişti.

70. *Hayatla yüzleşmek]* Bkz. dipnot 9.

71. *yetmiş derece]* Fahrenhayt ölçeğine göre. Fahrenhayt sıcaklık ölçeğinde kaynama noktası 212 derecedir.

72. *düzlüğe çıkmak]* Bkz. dipnot 10.

73. *Kentucky]* Kastedilen, muhtemelen Kentucky'den gelen kerestelerdir. 1953 revizyonunda bu keresteler artık "bozulmuş" değil, "kesilmiş"tir. (Kentucky: ABD'de Ohio Havzası'nın güney bölümünde eyalet).

74. *Göze göz, dişe diş.]* Bkz. dipnot 14.

75. *Papua]* (Malezya dilinde kıvırcık saçlı anlamında) Yeni Gine'nin yerli halkına verilen ad.

76. *Toi Cha]* Muhtemelen *dui xiang*: (Çince) arkadaş, yoldaş.

77. *jujutsu]* (Jap.) Silahsız savunma sanatı.

78. *"İsa günahkârları kabul eder."]* Bkz. dipnot 16.

79. *Kurtuluş Ordusu]* Bkz. dipnot 17.

80. *Yatakta rahatın yerinde, ömrün uzun olsun.]* Bkz. dipnot 18.

81. *Dördüncü emre]* Bkz. dipnot 18.

82. *Lut'un karısı]* Bkz. dipnot 20.

83. *"fırtınalı gece ve kabaran deniz"]* Bkz. dipnot 21.

84. *Kime güveneceğini bil.]* Bkz. dipnot 22.

85. *Yangtze Nehri]* Yaklaşık 5.100 km uzunluğuyla Çin'in en büyük ırmağı ve önemli bir ulaşım yolu.

86. *jong]* Çin sularında kullanılan bir tür yelkenli teknenin Avrupa dilindeki adı. Shlink, jongları Akdeniz'in kadırgalarına benzeyen kürekli gemiler olarak tanımlar.

87. *"Düşlerimde ... cehennemlik kocam ... sokar."]* Bkz. dipnot 30.

88. *"Buraya bakın ... insanım ben."]* Bkz. dipnot 29.

89. *"Bir gün ondan .... ayıracağım."]* Bkz. dipnot 30.

90. *Jimmy and Ragtime]* Jimmy (ya da Shimmy): 1920'lerde yaygınlaşmış, Kuzey Amerika kökenli, fokstrota benzeyen popüler bir salon dansı. Ragtime (İng. ragged time, kesik tempolu): Cazın oluşumunda etkili olan, ABD'nin ortabatısında popüler bir piyano stili; ayrıca "caz" teriminin ortaya çıkmasından önceki New Orleans cazı için kullanılan genel terim.

91. *betel cevizi]* Bkz. dipnot 34.

92. *"Çarpık ... kaçtım."]* Bkz. dipnot 35.

93. *"Saçları siyah ... rüzgârlarıyla silinmişti.]* Bkz. dipnot 35.

94. *"Parıldayan ... uzuvlara çarpıyordu."]* Bkz. dipnot 35.

95. *"Onları ... benzi sarardı."]* Bkz. dipnot 35.

96. *Bir esinti ... açıyor.]* Bkz. dipnot 40.

97. *Ölümsüzlüğü]* Buradaki anlamı: Taze görünümlerini uzun süre koruyan ve bu nedenle özellikle hatıra fotoğraflarında ve mezar süslemelerinde kullanılan kuru çiçekler. (Çoğunlukla kastedilen, kâğıt çiçekleridir).

98. *Kaybolan oğlun]* Luka 15'ten alıntı (kaybolan oğlun eve dönmesi).

99. *Standard Oil]* 1882'de John D. Rockefeller tarafından kurulan Standard Oil Trust, birçok Kuzey Amerika petrol işleme ve nakliye şirketinin birleşimidir. 1920'lerin ortalarında piyasa değeri yaklaşık 4,6 milyar doları bulan 31 şirketten oluşuyordu.

100. *su yükselince bütün dağları yutar]* Bkz. dipnot 46.

101. *G. Wishu'nun hayat hikâyesi]* Bkz. dipnot 47.

102. *Gounod'nun "Ave Maria"sı]* Bkz. dipnot 48.

103. *La montagne ... mieux.]* Bkz. dipnot 52.

104. *"Oraya gideceğim ... kurtulacağım."]* Bkz. dipnot 61.

105. *Hautgout]* Bkz. dipnot 63.

106. *Wang Yen]* Shlink'in Çinli adı, muhtemelen Alfred Döblin'in *Wang-lun'un Üç Sıçraması* adlı romanındaki Wang'ı ima ediyor.

107. *Peiho]* Kastedilen, Peiho Nehri'nin içinden geçtiği kuzey Çin eyaleti Beizhili'dir. Alfred Döblin'in *Wang-lun'un Üç Sıçraması* (1915) romanındaki Wang-lun da Peiho'nun jong adı verilen teknelerinde yetişmiştir.

108. *Kaplumbağa Takımyıldızı'nın altında]* Birçok Asya mitolojisinde kaplumbağa, sıvıdan oluşan katının en eski sembolüdür. Bu nedenle dişil ilkenin tanrıçası için genellikle kutsaldır. Kaplumbağa daha sonraları kadının, evin, mülkiyetin sembolü olmuştur. Doğurganlık ya da kolay doğum için kaplumbağa biçiminde muska taşınır. Rahim çoğu kez kaplumbağa olarak resmedilir. Şiva'yla birlikte Hinduizm'in baştanrısı olan Vişnu, dünyayı çöküşten kurtarmak istediğinde kaplumbağa biçimini almıştır. Alfred Döblin'in *Wang-lun'un Üç Sıçraması* (1915) adlı romanında geçen "Seni gidi kaplumbağanın oğlu!" tabiri bir sövgü ifadesidir. Kaplumbağa, Çincede ayrıca uzun ömrün de simgesidir.

*Bu Baskı Hakkında**

Bertolt Brecht eserlerinin Açıklamalı Büyük Berlin ve Frankfurt Baskısı, Berlin ve Weimar'daki Aufbau Yayınevi ile Franktfurt a. M.'deki Suhrkamp Yayınevi'nin ortak çalışmasıdır; her iki yayınevi tarafından aynı anda yayımlanmıştır. Bu edisyon, Brecht'in hayattayken basılmış metinlerine ve ADC Sanat Akademisi'nin Bertolt Brecht Arşivi'ndeki terekesine dayanır.

Eserler türlerine göre gruplandırılarak oluşum tarihlerine göre düzenlenmiştir. Ancak oyunlar ve romanlarda fragmanlar ayrı ayrı ele alınmış, şiirlerin ve düzyazıların içinde, derlemelerde ve tek metinler arasında ayrım yapılmıştır; yazılarda oyun metinleri ve tiyatro modellerinin her biri ayrı bir ciltte toplanmıştır.

Bu edisyon, onayı alınmış ve etkin olmuş ilk baskıları içerir ya da Brecht'in ölümünden sonra yayımlanmış, terekede yer alan eserleri esas alır. Tarihsel-eleştirel bir baskının normlarını hedeflemeksizin, gerekli durumlarda çeşitlemelere ve birçok versiyonun baskısına başvurarak bir eser üzerinde daha sonra yapılmış değişikliklerin ana aşamalarını belgeler. Bu edisyonda eski versiyondan sonra yer alırlar.

Tüm metinler, terekedeki baskıların ve materyallerin ışığında kontrol edilmiştir. İmla, fonetik durum korunarak modernize edilmiştir. Yine noktalama işaretleri de Brecht'in bazı karakteristik özelliklerini korurken, günümüz kurallarına uygun hale getirilmiştir. Yayıma hazırlayanlar tarafından yapılmış tüm eklemeler, örneğin başlıklar köşeli parantez içindedir.

Yorumlar kaynaklara, metinlerin oluşum hikâyelerine, ayrıca Brecht'in ölümüne kadar olan etkilerine kısaca değinir. Dipnotlar özet açıklamalarla sınırlıdır. Açıklamalı genel dizin, adı geçen kişiler hakkında genel bilgiler sunar.

Ayrıntılı bir edisyon bilgisi 30. ciltte yayımlanacaktır.

Bu cilt Hermann Kähler (ADC Bilim Akademisi) tarafından düzenlenmiştir.

---

* Bu açıklamalar kitabın Almanca baskısından birebir alınmıştır -yn.

Açıklamalı Büyük Berlin ve Frankfurt Baskısı

BERTOLT BRECHT

20. yüzyıl Alman şiir ve tiyatrosunun en önemli isimlerinden biri olan Bertolt Brecht, *epik tiyatro*nun, diğer bir deyişle *diyalektik tiyatro*nun kurucusudur. Eserleri uluslararası alanda da saygıyla karşılanmış, pek çok ödüle layık görülmüştür. Düzen çarklarındaki çürük yanları başarıyla hicveden Brecht, onlarca oyununun yanı sıra kuramsal yazıları ve yeni sahneleme yöntemleriyle çağdaş tiyatro anlayışına da yön vermiştir. Körü körüne eğlendirmekten ziyade seyircide bir bilinç yaratmayı önceleyen Brecht'in *epik tiyatro*sunda oyuncuların role dışarıdan yaklaşması, seyirciden kopmadan farkındalığını belli etmesi, seyircinin *katarsis* yaşamasına engel olması beklenir. Brecht'in kavramlaştırdığı bu *yabancılaştırma efekti*, seyircinin oyunla duygudaşlık kurmasını engelleyip akılcı eleştirel bakışını korumayı amaçlar. Brecht, insanı koşulların bir ürünü olarak gören diyalektik görüşü benimsemiş ve insanın bu koşulları değiştirebileceğine inanmıştır:

Mesele yalnızca dünyayı yorumlamak değil, ayrıca onu değiştirmektir; amacım bu ilkeyi tiyatroya uygulamaktı.

EVEREST

www.everestyayinlari.com
f/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari

